

[2000/10/22 v3.01 Landscape Pages (DPC)]

[2016/05/21 v2.44 Cross-referencing by name of section]

taittirīya
brāhmaṇam

Colophon

This document was typeset using X_YTeX, and uses the Siddhanta font extensively. It also uses several TeX macros designed by H.~L.~Prasād. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

Acknowledgements

The initial ITRANS encodings of some of these texts were obtained from <http://sanskritdocuments.org/> and <https://sa.wikisource.org/>. Thanks are also due to Ulrich Stiehl~ (<http://sanskritweb.de/>) ~for hosting a wonderful resource for Yajur Veda, and also generously sharing the original Kathaka texts edited by Subramania Sarma.

See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

Contents

aṣṭakam 1	1
prathamah praśnaḥ	2
dvitīyah praśnaḥ	18
trītiyah praśnaḥ	31
caturthah praśnaḥ	46
pañcamah praśnaḥ	63
ṣaṣṭhamah praśnaḥ	78
saptamah praśnaḥ	96
aṣṭamah praśnaḥ	112
 aṣṭakam 2	 123
prathamah praśnaḥ	124
dvitīyah praśnaḥ	137
trītiyah praśnaḥ	154
caturthah praśnaḥ	167
pañcamah praśnaḥ	186
ṣaṣṭhamah praśnaḥ	198
saptamah praśnaḥ	223
aṣṭamah praśnaḥ	240
 aṣṭakam 3	 261
prathamah praśnaḥ	262
dvitīyah praśnaḥ	279
trītiyah praśnaḥ	300
caturthah praśnaḥ	319
pañcamah praśnaḥ	323
ṣaṣṭhamah praśnaḥ	331

saptamaḥ praśnaḥ	343
aṣṭamaḥ praśnaḥ	374
navamaḥ praśnaḥ	398

॥aṣṭakam 1॥

॥prathamah praśnah॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē prathamah prapāṭhakah॥

brahma sandhāttam tanmē jinvatam| kṣatragm sandhāttam
tanmē jinvatam| iṣagm sandhāttam tām mē jinvatam|
ūrjagm sandhāttam tām mē jinvatam| rayigam sandhāttam
tām mē jinvatam| puṣṭigam sandhāttam tām mē jinvatam|
prajāgm sandhāttam tām mē jinvatam| paśūntsandhāttam
tānmē jinvatam| stutōṣsi janādhāḥ| dēvāstvā śukrapāḥ
praṇāyantu॥₁॥

suvīrāḥ prajāḥ prajānayanparīhi| śukrah śukraśōciśā|
stutōṣsi janādhāḥ| dēvāstvā manthipāḥ praṇāyantu|
suprajāḥ prajāḥ prajānayanparīhi| manthī manthiśōciśā|
sañjagmānau diva āprthivyāyuh| sandhāttam tanmē
jinvatam| prāṇagm sandhāttam tam mē jinvatam| apāṇagm
sandhāttam tam mē jinvatam॥₂॥

vyāṇagm sandhāttam tam mē jinvatam| cakṣuh sandhāttam
tanmē jinvatam| śrōtragm sandhāttam tanmē jinvatam|
maṇaḥ sandhāttam tanmē jinvatam| vācagm sandhāttam
tām mē jinvatam| āyuh stha āyurmē dhattam| āyuryajñāyā
dhattam| āyuryajñapātayē dhattam| prāṇaḥ sthāḥ prāṇam
mē dhattam| prāṇam yajñāyā dhattam॥₃॥

prāṇam yajñapātayē dhattam| cakṣuh sthaścakṣurmē
dhattam| cakṣuryajñāyā dhattam| cakṣuryajñapātayē
dhattam| śrōtragḡ sthaḥ śrōtram mē dhattam| śrōtram
yajñāyā dhattam| śrōtram yajñapātayē dhattam| tau dēvau
śukrāmanthinau| kalpayātam daivīrviśāḥ| kalpayātam
mānuṣīḥ॥₄॥

iṣamūrjamaśmāsū dhattam| prāṇānpaśuṣū| prajāṃ mayi ca

yajāmānē ca| nirāstaḥ śaṇḍaḥ| nirastō markāḥ| apānuttau
śaṇḍāmarkau sahāmunaḥ| śukrasyā samidāsi| manthināḥ
samidāsi| sa prāthamaḥ saṅkṛtirviśvakārmā| sa prāthamō
mītrō varuṇō agniḥ| sa prāthamō brhaspatiścikitvān| tasmā
indrāya sutamā juhōmi||₅||

nayantvapānaḡ sandhāttaḡ taḡ mē jinvataḡ prāṇaḡ yajñāyā dhattaḡ mānuṣīragnirdvē cā|| (brahmā
kṣatraḡ tadiṣamūrjagḡ rayiḡ puṣṭiḡ prajāḡ tāḡ paśūntāntsandhāttaḡ tatprāṇamāpāṇaḡ vyāṇaḡ taḡ
cakṣuḥ śrōtraḡ manastadvācaḡ tāḡ|

iṣādipañcakē vācaḡ tāḡ mē paśūntsandhāttaḡ tānmē prāṇādītritāyē taḡ mēṣnyatra tanmē)||——[1]

kṛttikāsvagnimādādhīta| ētadvā agnērnakṣātram|
yatkr̥ttikāḥ| svāyāmaivainaḡ dēvatāyāmādhāyā|
brahmaṡvarcasī bhāvati| mukhaḡ vā ētannakṣātrāṇām|
yatkr̥ttikāḥ| yaḥ kṛttikāsvagnimādhattē| mukhya ēva
bhāvati| athō khalu||₆||

agninakṣātramityapācāyanti| gr̥hān ha dāhūkō bhavati|
prajāpātī rōhiṇyāmagnimāsrjata| taḡ dēvā
rōhiṇyāmādādhata| tatō vai tē sarvānrōhānarōhan|
tadrōhiṇyai rōhiṇitvam| yō rōhiṇyāmagnimādhattē|
rdhnōtyēva| sarvānrōhānrōhati| dēvā vai bhadrāḥ
santōṣgnimādhītsanta||₇||

tēṣāmanāhitōṣgnirāsīt| athaibhyō vāmaḡ vasvapākṛāmat| tē
punārvasvōrādādhata| tatō vai tān vāmaḡ vasūpāvārtata|
yaḥ purāṣbhadrāḥ sanpāpiyāntsyāt| sa
punārvasvōragnimādādhīta| punārēvainaḡ vāmaḡ
vasūpāvārtatē| bhadrō bhāvati| yaḥ kāmāyēta dānakāmā
mē prajāḥ syuriti| sa pūrvāyōḥ phalgūnyōragnimādādhīta||₈||

aryamṇō vā ētannakṣātram| yatpūrvē phalgūnī| ariyamēti
tamāhuryō dadāti| dānakāmā asmai prajā bhāvanti| yaḥ
kāmāyēta bhagī syāmiti| sa uttārayōḥ
phalgūnyōragnimādādhīta| bhagāsyā vā ētannakṣātram|
yaduttārē phalgūnī| bhagyēva bhāvati| kālakañjā vai
nāmāsūrā āsan||₉||

tē sūvargāyā lōkāyāgnimācinvataḥ puruṣa
iṣṭākāmupādadhātupuruṣa iṣṭākāmḥ sa indrō brāhmaṇo
bruvāṇa iṣṭākāmupādhattaḥ ēśa mē citrā nāmētiḥ tē
sūvargam lōkamā prārōhanḥ sa indra iṣṭākāmāvṛhatḥ
tēsvākīryantaḥ yēsvākīryantaḥ ta ūrṇāvabhāyōsbhavanḥ
dvāvudāpatatāmḥ॥₁₀॥

tau divyau śvānāvabhavatāmḥ yō bhrātṛvyavāntsyātḥ sa
citrāyāmagnimādadhītaḥ avākīryaiva bhrātṛvyānḥ ōjō
balāmindriyam vīryāmātmādhātēḥ vasantā
brāhmaṇōsgnimādadhītaḥ vasantō vai brāhmaṇasyartuḥḥ
sva ēvaināmṛtāvādhāyāḥ brahmavarcaśī bhāvatiḥ mukham
vā ētadr̥tūnāmḥ॥₁₁॥

yadvāsantaḥḥ yō vasantāsgnimādhātēḥ mukhyaḥ ēva
bhāvatiḥ athō yōnimantamēvainaṁ prajātamādhātēḥ grīṣmē
rājanyaḥ ādadhītaḥ grīṣmō vai rājanyasyartuḥḥ
sva ēvaināmṛtāvādhāyāḥ indriyāvī bhāvatiḥ śaradī vaiśya
ādadhītaḥ śaradvai vaiśyasyartuḥḥ॥₁₂॥

sva ēvaināmṛtāvādhāyāḥ paśumānbhavatiḥ na pūrvāyōḥ
phalgūnyōragnimādadhītaḥ ēśa vai jāghanyaḥ rātriḥ
saṁvatsarasyāḥ yatpūrvē phalgūnīḥ pr̥ṣṭitaḥ ēva
saṁvatsarasyāgnimādhāyāḥ pāpīyānbhavatiḥ uttārayōrā
dadhītaḥ ēśa vai prāthamā rātriḥ saṁvatsarasyāḥ yaduttārē
phalgūnīḥ mukhataḥ ēva saṁvatsarasyāgnimādhāyāḥ
vasīyānbhavatiḥ athō khaluḥ yadaivainaṁ yajña ūpanamētiḥ
athādadhītaḥ saivāsyarddhiḥḥ॥₁₃॥

khalvādhitsantaḥ phalgūnyōragnimādadhītāsannapatatāmṛtūnām vaiśyasyarturuttārē phalgūnīḥ ṣaṭcāḥ-_[2]

uddhāntiḥ yadēvāsyāḥ amēdhyamḥ tadapāhantiḥ apōsvōkṣati
śāntyaiḥ sikātā nivāpatiḥ ētadvā agnērvaiśvānārasyaḥ rūpamḥ
rūpēṇaiva vaiśvānāramavārundhēḥ ūṣām nivāpatiḥ puṣṭirvā
ēśa prajānānamḥ yadūṣāḥḥ॥₁₄॥

puṣṭyāmēva prajānānēsgnimādhātēḥ athō saṁjñānāḥ ēvaḥ

saṃjñānagg hyētatpāsūnām| yadūṣāḥ| dyāvāpṛthivī
sahāstām| tē viyatī ābrūtām| astvēva nau saha yajñiyamiti|
yadamuṣyā yajñiyamāsīt| tadasyāmādadadhāt| ta ūṣā
abhavan||¹⁵||

yadasyā yajñiyamāsīt| tadamuṣyāmādadadhāt|
tadaḍaścandramāsi kṛṣṇam| ūṣānnivapānnadō dhyāyēt|
dyāvāpṛthivyōrēva yajñiyēṣgnimādhāttē| agnirdēvēbhyō
nilāyata| ākhū rūpaṃ kṛtvā| sa pṛthivīm prāviśat| sa ūtīḥ
kūrvāṇaḥ pṛthivīmanu samācarat|
tadākhukarīṣamābhavat||¹⁶||

yadākhukarīṣagṃ sām̐bhārō bhavāti| yadēvāsyā tatra
nyāktam| tadēvāvārundhē| ūrjāṃ vā ētagṃ rasaṃ pṛthivyā
ūpadīkā uddihanti| yadvālmīkaṃ| yadvālmīkavapā
sām̐bhārō bhavāti| ūrjāmēva rasaṃ pṛthivyā avārundhē|
athō śrōtrāmēva| śrōtragg hyētatpṛthivyāḥ| yadvālmīkāḥ||¹⁷||
abādhirō bhavati| ya ēvaṃ vēdā| prajāpātiḥ prajā āsrjatal
tāsāmannamupākṣiyatal| tābhyāḥ sūdāmupaprābhīnat| tatō
vai tāsāmannam nākṣiyatal| yasyā sūdāḥ sambhārō bhavāti|
nāsyā gr̥hēṣṇam̐ kṣiyatē| āpō vā idamagrē salīlamāsīt|
tēnā prajāpātiraśrāmyat||¹⁸||

kathamidagg syāditi| sōṣpaśyatpuṣkaraparnam̐ tiṣṭhāt|
sōṣmanyatal| asti vai tat| yasminnidamadhi tiṣṭhatīti| sa
vārāhō rūpaṃ kṛtvōpa nyāmajjat| sa pṛthivīm̐adha ārcchat|
tasyā upahatyōdāmajjat| tatpuṣkaraparnēṣprathayat|
yadaprāthayat||¹⁹||

tatpṛthivyai pṛthivītvam| abhūdva idamiti| tadbhūmyai
bhūmitvam| tām̐ diśōṣnu vātāḥ samāvahat| tāgṃ
śarkārābhiradṛgm̐hat| sam̐ vai nōṣbhūditi|
taccharkārāṇāgṃ śarkaratvam| yadvārāhavihatagṃ
sambhārō bhavāti| asyāmēvāchāmbaṭkāramagnimādhāttē|
śarkārā bhavanti dhr̥tyai||²⁰||

athō śantvāya sarētā agnirādhēya ityāhuḥ| āpō varuṇasya
patnāya āsan| tā agnirabhyādhyāyat| tāḥ samābhavat|
tasya rētaḥ parāṣpatat| taddhirāṇyamabhavat|
yaddhirāṇyamupāsyāti| sarētasamēvāgnimādhātē| puruṣa
innvai svādrētāsō bībhatsata ityāhuḥ||²¹ ||

uttarata upāsyatyabībhatsāyai| atī prayācchatī| ārtimēvāti
prayācchatī| agnirdēvēbhyō nilāyata| āsvō rūpaṁ kṛtvā
sōśvatthē samvatsaramātiṣṭhat|
tadāśvatthasyāśvatthatvam| yadāśvatthaḥ sambhārō
bhavāti| yadēvāsyā tatra nyāktam| tadēvāvārundhē||²² ||

dēvā vā ūrjāṁ vyābhajanta| tata udumbara udātiṣṭhat|
ūrgvā udumbarāḥ| yadaudumbaraḥ sambhārō bhavāti|
ūrjāmēvāvārundhē| tṛtīyasyāmitō divi sōmā āsīt| taṁ
gāyatrīyāśharat| tasyā parṇamācchidyata| tatparṇōśbhavat|
tatparṇasyā parṇatvam||²³ ||

yasyā parṇamayāḥ sambhārō bhavāti|
sōmapīthamēvāvārundhē| dēvā vai brahmānnavadanta|
tatparṇa upāśṛṇōt| suśravā vai nāmā| yatparṇamayāḥ
sambhārō bhavāti| brahmaṁvarcasamēvāvā rundhē|
prajāpātiragnimāsrjata| sōśbibhētpṛa mā dhakṣyatīti| tagṁ
śamyāśsamayat||²⁴ ||

tacchamyai śamītvam| yacchāmīmayāḥ sambhārō bhavāti|
śāntyā aprādāhāya| agnēḥ sṛṣṭasyā yataḥ| vikāṅkataṁ bhā
ārcchat| yadvaikāṅkataḥ sambhārō bhavāti| bhā ēvāvā
rundhē| sahrdayōsgnirādhēya ityāhuḥ|
marutōsdbhiragnimātamayan| tasyā tāntasya
hrdayamācchindan| sāśsanīrabhavat| yadaśanīhatasya
vrkṣasyā sambhārō bhavāti| sahrdayamēvāgnimā dhātē||²⁵ ||

ūṣā abhavannabhadvalmīkōśśrāmyādapṛāthayaddhṛtyai bībhatsata ityāhū rundhē

parṇatvamāśamayadacchindaggstrīṇi ca||

[3]

dvādaśasū vikrāmēṣvagnimā dādhitā| dvādaśa māsāḥ

saṁvatsaraḥ | saṁvatsarādēvainaṁavaṛuddhyā dhāttē |
yaddvādaśasū vikrāmēṣvā dadhīta | parimitaṁavā rundhīta |
cakṣūrnimita ādādhīta | iyaddvādaśa vikrāmā(3) iti |
parimitaṁ caivāparimitaṁ cāvā rundhē | anṛtaṁ vai vācā
vādati | anṛtaṁ manāsā dhyāyati || 26 ||

cakṣurvai satyam | adrā(3)gityāha | adārśamiti | tatsatyam |
yaścakṣūrnimitēṣgnimādhattē | satya ēvainaṁā dhāttē |
tasmādāhītāgnirnānṛtaṁ vadēti | nāsyā
brāhmaṇōṣnāśvāngrhē vāsēti | satyē hyāsyāgnirāhitaḥ |
āgnēyī vai rātriḥ || 27 ||

āgnēyāḥ paśavāḥ | aīndramahāḥ | naktam gārhapatyamā
dādhāti | paśūnēvāvā rundhē | divāṣṣhavanīyam |
indriyamēvāvā rundhē | ardhōditē sūryā āhavanīyamā
dādhāti | ētasminvai lōkē prajāpātiḥ prajā āsrjata | prajā ēva
tadyajamānaḥ srjatē | athō bhūtaṁ caiva bhaviṣyaccāvā
rundhē || 28 ||

idā vai mānavī yajñānūkāśinyāsīti | sāṣṣṛṇōti | asurā
agnimādādhata iti | tadāgacchat | ta āhavanīyamagra
ādādhata | atha gārhapatyam | athānvāhāryapacānam |
sāṣbrāvīti | prācyēṣāgg śrīrāgāt | bhadrā bhūtvā parā
bhaviṣyantīti || 29 ||

yasyaivamagnirādhīyatē | prācyāsyā śrīrēti | bhadrō bhūtvā
parābhavati | sāṣṣṛṇōti | dēvā agnimādādhata iti |
tadāgacchat | tēṣnvāhāryapacānamagra ādādhata | atha
gārhapatyam | athāṣṣhavanīyam | sāṣbrāvīti || 30 ||

prācyēṣāgg śrīrāgāt | bhadrā bhūtvā sūvargam
lōkamēṣyanti | prajāṁ tu na vētsyanta iti |
yasyaivamagnirādhīyatē | prācyāsyā śrīrēti | bhadrō bhūtvā
sūvargam lōkamēti | prajāṁ tu na vindatē | sāṣbrāvīdidā
manuḥ | tathā vā aham tavāgnimādhāsyāmi | yathā pra
prajāyā paśubhirmithunairjāniṣyasē || 31 ||

pratyasmillōkē sthāsyasi| abhi sūvargam lōkam jēṣyasīti|
gārhāpatyamagra ādādhāt| gārhāpatyam vā anu prajāḥ
paśavaḥ prajāyantē| gārhāpatyēnaiivāsmāi prajāṃ
paśūnprajānayat| athānvāhāryapacānam| tīryannīva vā
ayam lōkaḥ| asminnēva tēnā lōkē pratyātiṣṭhat|
athāśśhavanīyam| tēnaiiva sūvargam lōkamabhyājayat||₃₂||

yasyaivamagnirādhīyatē| pra prajāyā
paśubhirmithunairjāyatē| pratyasmillōkē tiṣṭhat| abhi
sūvargam lōkam jāyat| yasya vā
ayāthādēvatamagnirādhīyatē| ā dēvatābhyō vṛṣcyatē|
pāpīyānbhavat| yasyā yathādēvatam| na dēvatābhya
āvṛṣcyatē| vasiyānbhavat||₃₃||

bhṛgūṇām tvāśngīrasām vratapatē vratēnādādhāmīti
bhṛgvaṅgīrasāmādādhīyāt| ādityānām tvā dēvānām
vratapatē vratēnādādhāmītyanyāsām brāhmaṇīnām
prajānām| varuṇasya tvā rājñō vratapatē vratēnādādhāmīti
rājñāḥ| indrasya tvēndriyēṇā vratapatē vratēnādādhāmīti
rājanyāsyā| manōstvā grāmaṇyō vratapatē
vratēnādādhāmīti vaiśyāsyā| ṛbhūṇām tvā dēvānām
vratapatē vratēnādādhāmīti rathakārasyā|
yathādēvatamagnirādhīyatē| na dēvatābhya āvṛṣcyatē|
vasiyānbhavat||₃₄||

dhyāyati vai rātriścāvarundhē bhaviṣyantītyābravījjaniṣyasēśjayadvasiyānbhavati navā ca||—————[4]

prajāpātirvācaḥ satyamāpaśyat| tēnāgnimādhāta| tēnā vai
sa ārdhnōt| bhūrbhuvāḥ suvarityāha| ētadvai vācaḥ
satyam| ya ētēnāgnimādhattē| ṛdhnōtyēva| athō
satyaprāsūrēva bhāvati| athō ya ēvam vidvānābhīcarāti|
strṇuta ēvainaṃ||₃₅||

bhūrityāha| prajā ēva tadyajāmānaḥ sṛjatē| bhuvā ityāha|
asminnēva lōkē pratitiṣṭhat| suvarityāha| sūvarga ēva lōkē
pratitiṣṭhat| tribhirākṣarairgārhāpatyamā dādhāti| trayā

imē lōkāḥ| ēṣvēvainaṃ lōkēṣu pratiṣṭhitamādhāttē| sarvaiḥ
pañcabhīrāhavanīyaṃ||³⁶||

suvargāya vā ēṣa lōkāyādhiyatē| yadāhavanīyaḥ| suvarga
ēvāsmāi lōkē vācaḥ satyagṃ sarvāmāpnōti|
tribhīrgārhāpatyamā dādhati| pañcabhīrāhavanīyaṃ| aṣṭau
sampādyantē| aṣṭākṣārā gāyatrī| gāyatrōṣgniḥ|
yāvānēvāgniḥ| tamādhāttē||³⁷||

prajāpātiḥ prajā āsrjata| tā āsmātsrṣṭāḥ parācīrāyaṇi|
tābhyō jyōtirudāgrhṇāt| tam jyōtiḥ paśyantīḥ prajā abhi
samāvartanta| uparivāgnimudgrhṇīyāduddharaṇi| jyōtirēva
paśyantīḥ prajā yajāmānamabhi samāvartantē|
prajāpātērakṣyāśvayat| tatparāṣpatat| tadaśvōṣbhavat|
tadaśvāsyāśvātvaṃ||³⁸||

ēṣa vai prajāpātiḥ| yadagniḥ| prajāpatyōṣsvāḥ| yadaśvaṃ
purastānnayāti| svamēva cakṣuḥ paśyanprajāpātīranūdēti|
vajrī vā ēṣaḥ| yadaśvāḥ| yadaśvaṃ purastānnayāti|
jātānēva bhrātṛvyānpranūdātē| punarā vartayati||³⁹||

janīṣyamānānēva pratinudātē| nyāhavanīyō
gārhāpatyamakāmayata| nigārhāpatya āhavanīyaṃ| tau
vibhājaṃ nāśāknōti| sōṣsvāḥ pūrvavāḍbhūtvā| prāñcam
pūrvamudāvahat| tatpūrvavāḥḥ pūrvavāṭtvam| yadaśvaṃ
purastānnayāti| vibhāktirēvaināyōḥ sā| athō
nānāvīryāvēvainaū kurutē||⁴⁰||

yaduparyupari śirō harēti| prāṇān vicchīndyāt| adhōṣdhaḥ
śirō harati| prāṇānāṃ gōpīthāya| iyatyagre harati|
athēyatyathēyāti| trayā imē lōkāḥ| ēṣvēvainaṃ lōkēṣu
pratiṣṭhitamādhāttē| prajāpātīragnimāsrjata| sōṣbibhētpra
mā dhakṣyatīti||⁴¹||

tasyā trēdhā mahimānaṃ vyaūhat| sāntyā aprādāhāya|
yattrēdhāṣgnirādhīyatē| mahimānāmēvāsyā tadvyūhat|
sāntyā aprādāhāya| punarā vartayati| mahimānāmēvāsyā

sandādhāti| paśurvā ēṣaḥ| yadaśvāḥ| ēṣa rudraḥ||⁴²||

yadagniḥ| yadaśvāsyā padēṣgnimādadhyāt| rudrāya
paśūnapīdadhyāt| apaśuryajāmānaḥ syāt| yannākramayēt|
anavaruddhā asya paśavāḥ syuḥ| pārśvata ākrāmayēt|
yathāṣṣhitasyāgnēraṅgārā abhyavavartēran| avāruddhā
asya paśavō bhavānti| na rudrāyāpīdadhāti||⁴³||

trīṇi havīgṃṣi nirvāpati| virājā ēva vikrāntaṃ yajāmānōṣnu
vikrāmatē| agnayē pavāmānāya| agnayē pāvākāya| agnayē
śucāyē| yadagnayē pavāmānāya nirvapāti| punātyēvainaṃ|
yadagnayē pāvākāya| pūta ēvāsminnānnādyam dadhāti|
yadagnayē śucāyē|

brahmaṇavarcasamēvāsminnupariṣṭāddadhāti||⁴⁴||

ēnamāhavanīyam dhattēṣṣvatvaṃ vartayati kuruta iti rudrō dādhati yadagnayē śucāya ēkaṃ ca||—[5]

dēvāsuraḥ samyattā āsan| tē dēvā vijayamūpayantāḥ|
agnau vāmaṃ vasu sam nyādadhata| idamū nō bhaviṣyati|
yadi nō jēṣyantīti| tadagnirnōtsahāmaśaknōti| tat trēdhā
vinyādadhāt| paśuṣu trītyam| apsu trītyam| ādityē
trītyam||⁴⁵||

taddēvā vijityā| punaravārurutsanta| tēṣgnayē pavāmānāya
purōdāśamaṣṭākāpālam nirāvapan| paśavō vā agniḥ
pavāmānaḥ| yadēva paśuṣvāsīt| tattēnāvārundhata|
tēṣgnayē pāvākāya| āpō vā agniḥ pāvakaḥ| yadēvāpsvāsīt|
tattēnāvārundhata||⁴⁶||

tēṣgnayē śucāyē| asau vā ādityōṣgniḥ śuciḥ| yadēvāditya
āsīt| tattēnāvārundhata| brahmaṇvādinō vadanti| tanuvō
vāvaitā agnyādhēyāsyā| āgnēyō vā
aṣṭākāpālōṣgnyādhēyamiti| yattaṃ nirvapēt| naitāni|
yathāṣṣtmā syāt||⁴⁷||

nāṅgāni| tāḍṛgēva tat| yadētāni nirvapēt| na tam|
yathāṣṅgāni syuḥ| nātmā| tāḍṛgēva tat| ubhayāni saha
nirupyāni| yajñasyā sātmatvāya| ubhayam vā

ētasyēndriyaṃ vīryāmāpyatē ॥⁴⁸ ॥

yōsgnimādhattē| aindrāgnamēkādaśakapālamanu nirvāpēt|
ādityaṃ carum| indrāgnī vai dēvānāmayātayāmānau| yē
ēva dēvatē ayātayāmnī| tābhyāmēvāsmā indriyaṃ
vīryāmavā rundhē| ādityō bhāvati| iyaṃ vā aditiḥ|
asyāmēva pratitiṣṭhati| dhēnvai vā ētadrētāḥ ॥⁴⁹ ॥

yadājyaṃ| anaḍuhastaṇḍulāḥ| mithunamēvāvārundhē| ghr̥tē
bhāvati| yajñasyālūksāntatvāya| catvārā ārṣēyāḥ prāśñānti|
diśāmēva jyōtiṣi juhōti| paśavō vā ētāni havīgṃṣi| ēṣa
rudraḥ| yadagniḥ ॥⁵⁰ ॥

yatsadya ētāni havīgṃṣi nirvapēt| rudrāyā paśūnapi
dadhyāt| apaśuryajāmānaḥ syāt| yannānūnirvapēt|
anāvaruddhā asya paśavāḥ syuḥ| dvādaśasu rātrīṣvanu
nirvapēt| samvatsaraprātimā vai dvādaśa rātrāyaḥ|
samvatsarēṇaivāsmāi rudragṃ śamayitvā| paśūnavārundhē|
yadēkāmēkamētāni havīgṃṣi nirvapēt ॥⁵¹ ॥

yathā trīṇyāvapānāni pūrayēt| tādr̥ktat| na
prajanānamucchigṃṣēt| ēkaṃ nirupyā| uttarē samāsyēt|
trītyāmēvāsmāi lōkamucchigṃṣati prajanānāya| tam prajāyā
paśubhīranu prajāyatē| athō yajñasyaivaiṣāśbhikrāntiḥ|
rathācakram pravartayati| manuṣyarathēnaiva dēvaratham
pratyavārōhati ॥⁵² ॥

brahmavādinō vadanti| hōtavyāmagnihōtrā(3) na hōtavyā(3)
miti| yadyajūṣā juhuyāt| ayāthāpūrvamāhūtī juhuyāt| yanna
juhuyāt| agniḥ parā bhavēt| tūṣṇīmēva hōtavyaṃ|
yathāpūrvamāhūtī juhōti| nāgniḥ parābhavati| agnīdhē
dadāti ॥⁵³ ॥

agnimūkhānēvartūnprīṇāti| upabarhaṇaṃ dadāti|
rūpāṇāmavāruddhyai| asvaṃ brahmaṇē|
indriyamēvāvārundhē| dhēnugṃ hōtrē| āśiṣā ēvāvārundhē|
anaḍvāhāmadhvāryavē| vahnīrvā anaḍvān|

vahniradhvaryuḥ ॥⁵⁴ ॥

vahninaiva vahnī yajñasyāvāruṇdhē | mithūnau gāvaū
dadāti | mithūnasyāvāruddhyai | vāsō dadāti | sarvadēvatyaṃ
vai vāsāḥ | sarvā ēva dēvatāḥ prīṇāti | ā dvādaśabhyō dadāti |
dvādaśa māsāḥ samvatsaraḥ | samvatsara ēva pratitiṣṭhati |
kāmaṃ mūrdhvaṃ dēyaṃ | aparimitasyāvāruddhyai ॥⁵⁵ ॥

ādityē tṛtīyamaṃ svāsītattēnāvāruṇdhataḥ syādāpyatē rētoḥ sgnirēkāmekamētāni haviḥ gṃṣi

nirvapētpṛatyavārōhati dadātyadhvaryurdēyamēkaṃ ca ॥ _____ [6]

gharmaḥ śirastadāyamagniḥ | sampriyaḥ paśubhīrbhuvat |
chardistōkāya tanāyāya yaccha | vātāḥ prāṇastadāyamagniḥ |
sampriyaḥ paśubhīrbhuvat | svadītaṃ tōkāya tanāyāya
pitum pāca | prācīmanū pradiśaṃ prēhi | vidvān | agnērāgnē
purō agnirbhavēha | viśvā āśā dīdyānō vibhāhi | ūrjaṃ nō
dhēhi dvīpadē catuṣpadē ॥⁵⁶ ॥

arkaścakṣustadaśau sūryastadāyamagniḥ | sampriyaḥ
paśubhīrbhuvat | yattē śukra śukraṃ varcāḥ śukrā tanūḥ |
śukraṃ jyōtirajāsraṃ | tēnā mē dīdihī | tēnā tvāḥ sādadhē |
agninā sgnē brahmaṇā | ānaśē vyānaśē sarvamāyurvyānaśē |
yē tē agnē śivē tanuvaū | virāṭcā svarāṭcā | tē māviśatām | tē
mā jinvatām ॥⁵⁷ ॥

yē tē agnē śivē tanuvaū | samrāṭcābhībhūścā | tē māviśatām |
tē mā jinvatām | yē tē agnē śivē tanuvaū | vibhūścā
parībhūścā | tē mā viśatām | tē mā jinvatām | yē tē agnē śivē
tanuvaū | prabhvī ca prabhūtiśca | tē mā viśatām | tē mā
jinvatām | yāstē agnē śivāstanuvāḥ | tābhīstvāḥ sādadhē | yāstē
agnē ghōrāstanuvāḥ | tābhīramuṃ gaccha ॥⁵⁸ ॥

catuṣpadē jinvatām tanuvāstrīṇi ca ॥ _____ [7]

imē vā ētē lōkā agnayāḥ | tē yadavyāvṛttā ādhīyēraṇ |
śōcayēyuryajāmānam | gharmaḥ śira itī gārhapatyamā
dādadhāti | vātāḥ prāṇa ityānvāhāryapacānam |
arkaścakṣurityāhavanīyaṃ | tēnaiivainānvyāvārtayati | tathā

na śócyanti yajámānam| rathāntaramabhigāyatē
 gārhapatya ādhīyamānē| rāthāntarō vā ayaṁ lōkaḥ||⁵⁹||
 asminnēvainaṁ lōkē pratiṣṭhitamā dhāttē|
 vāmadēvyamabhigāyata uddhriyamānē| antarīkṣaṁ vai
 vāmadēvyam| antarīkṣa ēvainaṁ pratiṣṭhitamādhāttē| athō
 śāntīrvai vāmadēvyam| śāntamēvainaṁ
 paśavyāmuddhāratē| brhadabhigāyata āhavanīyā
 ādhīyamānē| bārhatō vā asau lōkaḥ| amuṣminnēvainaṁ
 lōkē pratiṣṭhitamādhāttē| prajāpātiragnimāsṛjata||⁶⁰||
 sōśvōśvārō bhūtvā parānait| taṁ vāravantīyēnāvārayata|
 tadvāravantīyāsyā vāravantīyatvam| śyaitēnā śyētī ākuruta|
 tacchaitasyā śyaitatvam| yadvāravantīyāmabhi gāyatē|
 vārayitvaivainaṁ pratiṣṭhitamā dhāttē| śyaitēnā śyētī
 kūrutē| gharmaḥ śira iti gārhapatyamādādhāti|
 saśīrṣāṇamēvainaṁ dhāttē||⁶¹||
 upainaṁuttārō yajñō nāmatī| rudrō vā ēṣaḥ| yadagniḥ| sa
 ādhīyamāna īśvarō yajámānasya paśūn higṁsitōḥ|
 sampriyaḥ paśubhirbhuvadityāha| paśubhirēvainaṁ
 sampriyaṁ karōti| paśūnāmahigṁsāyai| chardistōkāya
 tanāyāya yacchētyāha| āśīṣāmēvaitāmā śāstē| vātāḥ prāṇa
 ityānvāhāryapacānam||⁶²||
 saprāṇamēvainaṁ dhāttē| svadītaṁ tōkāya tanāyāya pītuṁ
 pacētyāha| annāmēvāsmāi svadayati| prācīmanū pradisāṁ
 prēhi vidvānityāha| vibhaktirēvaināyōḥ sā| athō
 nānāvīryāvēvainaṁ kurutē| ūrjaṁ nō dhēhi dvīpadē
 catuṣpada ityāha| āśīṣāmēvaitāmā śāstē|
 arkaścakṣurityāhavanīyām| arkō vai dēvānāmannam||⁶³||
 annāmēvāvā rundhē| tēnā mē dīdihītyāha| samīndha
 ēvainaṁ| ānaśē vyānaśa iti trirudīngayati| trayā imē lōkāḥ|
 ēṣvēvainaṁ lōkēṣu pratiṣṭhitamā dhāttē| tattathā na
 kāryam| vīṅgitamapratiṣṭhitamā dādhīta|

uddhṛtyaivādhāyābhimantriyāḥ| avīṅgitamēvainaṃ
 pratiṣṭhitamādhāttē| virāṭca svarāṭca yāstē agnē
 śivāstanuvastābhīstvāṣṣadādha ityāḥ| ētā vā agnēḥ
 śivāstanuvāḥ| tābhīrēvainaḡm samārdhayati| yāstē agnē
 ghōrāstanuvastābhīramuḡ gacchēti brūyādyam dviṣyāti
 tābhīrēvainaṃ parābhāvayati॥⁶⁴॥

lōkōṣṣrjatainaṃmādhāttēṣṇvāhāryapacānaṃ dēvānāmannāmēnaṃ pratiṣṭhitamādhāttē pañcā ca॥—[8]

śamīgarbhadagnim mānthati| ēṣā vā agnēryajñiyā tanūḥ|
 tāmēvāsmāi janayati| aditiḥ putrakāmā| sādhyēbhyō
 dēvēbhyō brahmaudānamāpacati| tasyā ucchēṣāṇamadaduḥ|
 tatprāśñātī| sā rētōṣdhatta| tasyai dhātā cāryamā
 cājāyētām| sā dvitīyāmapacati॥⁶⁵॥

tasyā ucchēṣāṇamadaduḥ| tatprāśñātī| sā rētōṣdhatta|
 tasyai mītraśca varuṇaścājāyētām| sā tṛtīyāmapacati| tasyā
 ucchēṣāṇamadaduḥ| tatprāśñātī| sā rētōṣdhatta| tasyā
 agmśāśca bhagaścājāyētām| sā cātūrtthamāpacati॥⁶⁶॥

tasyā ucchēṣāṇamadaduḥ| tatprāśñātī| sā rētōṣdhatta| tasyā
 indraśca vivāsvāggścājāyētām| brahmaudānaṃ pācati| rētā
 ēva taddādadhāti| prāśñānti brāhmaṇā ōdānam|
 yadājyamucchiṣyātē| tēnā samidhōṣbhyajyā dādadhāti|
 ucchēṣāṇādvā aditī rētōṣdhatta॥⁶⁷॥

ucchēṣāṇādēva tadrētō dhattē| asthi vā ētatī yatsamidhāḥ|
 ētadrētāḥ| yadājyām| yadājyēna samidhōṣbhyajyādadhāti|
 asthyēva tadrētāsi dadhāti| tīśra ādādadhāti mithunātvāyā|
 iyātīrbhavanti| prajāpātinā yajñamukhēṇa sammitāḥ॥⁶⁸॥

iyātīrbhavanti| yajñaparūṣā sammitāḥ| iyātīrbhavanti|
 ētāvadvai puruṣē vīryām| vīryāsammitāḥ| ārdra bhāvanti|
 ārdramiva hi rētāḥ śicyatē| citriyasyāśvatthasyādadhāti|
 citramēva bhāvati| ghṛtavātībhīrā dādadhāti॥⁶⁹॥

ētadvā agnēḥ priyam dhāmā| yadghṛtam| priyēṇaivainaṃ
 dhāmnā samārdhayati| athō tējāsā|

gāyatrībhirbrāhmaṇasyādādhyāt| gāyatrachandā vai
brāhmaṇaḥ| svasya chandāsaḥ pratyayanastvāyā| triṣṭugbhī
rājanyāsyā| triṣṭupchandā vai rājanyāḥ| svasya chandāsaḥ
pratyayanastvāyā|| 70 ||

jagātībhirvaiśyāsyā| jagātīchandā vai vaiśyāḥ| svasya
chandāsaḥ pratyayanastvāyā| tagm samvatsaram gōpāyēt|
samvatsaragm hi rēto hitam vardhātē| yadyēnagm
samvatsarē nōpanamēt| samidhaḥ punarādādhyāt| rētā ēva
taddhitam vardhamānamēti| na māgmsamāśñīyāt| na
striyamupēyāt|| 71 ||

yanmāgmsamāśñīyāt| yatstriyamupēyāt| nirvīryaḥ syāt|
naināmagnirupānamēt| śva ādhāsyamānō brahmaudanam
pācati| ādityā vā ita ūttamāḥ sūvargam lōkamāyan| tē vā
itō yantam pratinudantē| ētē khalu vāvādityāḥ|
yadbrāhmaṇāḥ| tairēva santvam gacchati|| 72 ||

nainam pratinudantē| brahmavādinō vadanti| kvā saḥ|
agniḥ kāryāḥ| yōsmāi prajām paśūnprājanayatīti|
śalkaistāgmṛātrimagnimindhīta| tasminnupavyuṣamaraṇī
niṣṭāpēt| yathārṣabhāyā vāsitā nyāvicchāyati| tādr̥gēva tat|
apōdūhya bhasmāgnim mānthati|| 73 ||

saiva sāgnēḥ santātiḥ| tam māthitvā prāñcamuddhāratī|
samvatsaramēva tadrēto hitam prājanayati|
anāhitastasyāgnirityāhuḥ| yaḥ
samidhōśnādhāyāgnimādhatta iti| tāḥ samvatsarē
purastādādādhyāt| samvatsarādēvaināmavarudhyādhattē|
yadi samvatsarēśnādādhyāt| dvādaśyām purastādādādhyāt|
samvatsaraprātimā vai dvādaśa rātrāyaḥ|
samvatsaramēvāsyāhitā bhavanti| yadi dvādaśyām
nādādhyāt| tryāhē purastādādādhyāt| āhitā ēvāsyā
bhavanti|| 74 ||

dvītiyāmapacaccaturthamāpacādaditī rētośdhatta sammitā ghṛtavātībhirādādhāti rājanyāḥ svasya

prajāpātiḥ prajā āsrjatal sa rīricānōsmanyatal sa
tapōstapyatal sa ātmanvīryāmapaśyati tadāvardhatal
tadāsmātsahasōrdhvamāsrjatal sā virāḍābhavati tām
dēvāsura vyāgrhñatal sōsbavītprajāpātiḥ mama vā ēśa || 75 ||

dōhā ēva yuṣmākamiti sā tataḥ prācyudākrāmat
tatprajāpātiḥ paryāgrhñati athārva pitum mē gōpāyēti sā
dvitīyamudākrāmat tatprajāpātiḥ paryāgrhñati naryā
prajā mē gōpāyēti sā tṛtīyamudākrāmat tatprajāpātiḥ
paryāgrhñati śaggsyā paśūnmē gōpāyēti || 76 ||

sā caturthamudākrāmat tatprajāpātiḥ paryāgrhñati
saprātha sabhām mē gōpāyēti sā pañcamamudākrāmat
tatprajāpātiḥ paryāgrhñati ahē budhniya mantraṁ mē
gōpāyēti agnīn vāva sā tānvyākramatal tānprajāpātiḥ
paryāgrhñati athō pañktimēva pañktirvā ēśa brāhmaṇē
praviṣṭa || 77 ||

tāmātmanōsdhi nirmimītē yadagnirādhīyatē
tasmādētāvāntōsgnaya ādhīyantē pañktaṁ vā idagm
sarvaṁ pañktēnaiva pañktagg sprñōti athārva pitum mē
gōpāyētyāha annāmēvaitēna sprñōti naryā prajā mē
gōpāyētyāha prajā mēvaitēna sprñōti śaggsyā paśūnmē
gōpāyētyāha || 78 ||

paśūnēvaitēna sprñōti saprātha sabhām mē gōpāyētyāha
sabhāmēvaitēnēndriyagg sprñōti ahē budhniya mantraṁ
mē gōpāyētyāha mantrāmēvaitēna śriyagg sprñōti
yadānvāhāryapacānēsnvāhāryaṁ pacānti tēna
sōssyābhīṣṭaḥ prītaḥ yadgārhapatya ājyāmadhiśrayanti
sapatnīryājayanti tēna sōssyābhīṣṭaḥ prītaḥ
yadāhavanīyē juhvāti || 79 ||

tēna sōssyābhīṣṭaḥ prītaḥ yatsabhāyāṁ vijayāntē tēna
sōssyābhīṣṭaḥ prītaḥ yadāvasathēnnagm harānti tēna

sōṣsyābhīṣṭāḥ prītaḥ| tathāṣsyā sarvē prītā abhīṣṭā
ādhiyāntē| pravasathamēṣyannēvamupātiṣṭhētāikāmēkam|
yathā brāhmaṇāyā grhēvāsinē paridāyā grhānēti| tādr̥gēva
tat| punārāgatyōpātiṣṭhatē| sā bhāgēyamēvaiṣām tat| sā
tatā ūrdhvārōhat| sā rōhiṇyābhavat| tadrōhiṇyai
rōhiṇitvam| rōhiṇyāmagnimādādhīta| sva ēvainaṁ yōnau
pratiṣṭhitamādhātē| rdhnōtyēnēna||₈₀||

ēṣā paśūnmē gōpāyēti praviṣṭā paśūnmē gōpāyētyāha juhvāti tiṣṭhatē sapta cā||—————[10]

brahma sandhāttam kṛttikāsūddhānti dvādaśasū prajāpātirvācō
dēvasurāstadagnirnōdgharmaḥ śirā imē vai sāmīgarbhātprajāpātīḥ sa riricānaḥ sa
tapaḥ sa ātmanvīryaṁ daśā||₁₀||

brahma sandhāttam tau divyāvathō śantvāya prācyēṣām yaduparyūpari yatsadyaḥ
sōṣsvōṣvārō bhūtvā jagātībhiraśītiḥ||₈₀||

brahma sandhāttamrdhnōtyēnēna||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē prathamah prapāṭhakah samāptaḥ||

॥dvitīyaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ॥

uddhānyamānamasyā āmēdhyam। apā pāpmānam
yajāmānasya hantु। śivā nāḥ santu pradiśāscatāśraḥ।
śam nō mātā pṛthivī tōkāsātā। śam nō dēvirabhiṣṭayē।
āpō bhavantu pītayē। śam yōrabhi srāvantu naḥ।
vaiśvānarasyā rūpam। pṛthivyām pārisrasā। syōnamā
viśantu naḥ॥₁॥

yadidaṁ divō yadaḍaḥ pṛthivyāḥ। sañjajñānē rōdāsī
sambabhūvatūḥ। ūṣāṅkr̥ṣṇamāvatu kr̥ṣṇamūṣāḥ।
ihōbhayōryajñīyamāgāmiṣṭhāḥ। ūtīḥ kūrvaṇō
yatpṛthivīmacāraḥ। guhākārāmākhurūpam pratītyā।
tattē nyāktamiha sambharāntaḥ। śataṁ jīvēma
śaradaḥ savirāḥ। ūrjam pṛthivyā rasāmābharāntaḥ।
śataṁ jīvēma śaradaḥ purūcīḥ॥₂॥

vamrībhiranūvittam guhāsu। śrōtram ta urvyabādhirā
bhavāmaḥ। prajāpātisṛṣṭānām prajānām।
kṣudhōspāhatyai suvitam nō astu। upa
prabhinnaṁmiṣamūrjam prajābhyāḥ। sūdam gr̥hēbhyō
rasāmābhārāmi। yasyā rūpam bibhrādīmāmavindat।
guhā praviṣṭāgm sarīrasya madhyē। tasyēdam
vihātamābharāntaḥ। achāmbaṭkāramasyām vidhēma॥₃॥

yatparyapāśyatsarīrasya madhyē। urvīmapāśyajjagātaḥ
pratiṣṭhām। tatpuṣkārasyāyatānāddhi jātam। paṇam
pṛthivyāḥ prathānagm harāmi। yābhiradṛgm̐hajjagātaḥ
pratiṣṭhām। urvīmimām viśvajānasyā bhartrīm। tā nāḥ
śivāḥ śarkārāḥ santu sarvāḥ। agnē rētāścandragm

hirāṇyam| aḍbhyaḥ sambhūtamamṛtaṁ prajāśu|
tatsambharānnuttaraṭō nīdhāya||₄||

atiprayacchaṁ duritiṁ tarēyam| aśvō rūpaṁ kṛtvā
yadaśvatthēṣṭiṣṭhaḥ| samvatsaraṁ dēvēbhyō nīlāya|
tattē nyāktamiha sambharāntaḥ| śataṁ jīvēma
śaradaḥ savirāḥ| ūrjaḥ pṛthivyā adhyutthitōṣsi|
vanāspatē śatavālsō virōha| tvayā vayamiṣamūrjaṁ
madāntaḥ| rāyaspōṣeṇa samīṣā mādēma| gāyatriyā
hriyamāṇasya yattē||₅||

parṇamapātatrītyāsyai divōṣdhi| sōṣyam parṇaḥ
sōmaparṇāddhi jātaḥ| tatō harāmi
sōmapīthasyāvāruddhyai| dēvānāṁ brahmavādaṁ
vadātāṁ yat| upāśṛṇōḥ suśravā vai śrutōṣsi| tatō
māmāviśatu brahmavarcaśam|
tatsambharaggstadavārundhīya sākṣāt| yayā tē
sr̥ṣṭasyāgnēḥ| hētimaśāmayatprajāpātiḥ|
tāmimāmaprādāhāya||₆||

śamīgṁ śāntyai harāmyaḥam| yattē sr̥ṣṭasyā yataḥ|
vikāṅkataṁ bhā ārcchajjātavēdaḥ| tayā bhāśā
sammitaḥ| uruṁ nō lōkamanu prabhāhi| yattē
tāntasya hr̥dayamācchindañjātavēdaḥ|
marutōṣdbhistāmayitvā| ētattē tadāśānēḥ
sambhārāmi| sātma agnē sahr̥dayō bhavēha|
citriyādaśvatthātsambhṛtā br̥hatyāḥ||₇||

śarīramabhi saggskṛtāḥ stha| prajāpātinā
yajñamukhēna sammitāḥ| tīstrastrivṛdbhirmithunāḥ
prajātyai| aśvatthāddhavyavāhāddhi jātām|
agnēstanūṁ yajñiyāgṁ sambhārāmi| śāntayōnigṁ

śamīgarbham| agnayē prajānayitavē| yō ásvatthaḥ
śamīgarbhaḥ| ārurōha tvē sacā| tam tē harāmi
brahmaṇā||₈||

yajñiyaiḥ kētibhiḥ saha| yaṁ tvā
samabhārañjātavedaḥ| yathāśarīraṁ bhūtēṣu
nyāktam| sa sambhṛtaḥ sīda śivaḥ prajābhyāḥ| uruṁ
nō lōkamanūnēṣi vidvān| pravēdhasē kavayē
mēdhyāya| vacō vandāru vṛṣabhāya vṛṣṇē| yatō
bhayamabhayaṁ tannō astu| avā dēvān yājē hēdyañ|
samidhāṣgnim dūvasyata||₉||

ghṛtairbōdhayatātithim| āssmin havyā juhōtana| upā
tvāṣgnē haviṣmātīḥ| ghṛtācīryantu haryata| juṣasvā
samidhō mamā| tam tvā samidbhiraṅgiraḥ| ghṛtēnā
vardhayāmasi| brhacchōcā yaviṣṭhya| samidhyamānaḥ
prathamō nu dharmāḥ| samaktubhīrajyatē
viśvavāraḥ||₁₀||

śōciṣkēśō ghṛtanīrṇikpāvaḥ| suyajñō agniryajathāya
dēvān| ghṛtaprātīkō ghṛtayōniragniḥ| ghṛtaiḥ
samiddhō ghṛtamasyānnaṁ| ghṛtapruṣāstvā saritō
vahanti| ghṛtaṁ pibāntsuyajā yakṣi dēvān| āyurdā
agnē haviṣō juṣānaḥ| ghṛtaprātīkō ghṛtayōnirēdhi|
ghṛtaṁ pītvā madhu cāru gavyaṁ| pītēvā
putramabhirākṣatādīmam||₁₁||

tvāmāgnē samidhānaṁ yaviṣṭha| dēvā dūtaṁ cākrire
havyavāhaṁ| urujrayāsaṁ ghṛtayōnimāhūtaṁ| tvēṣaṁ
cakṣūrdadhire cōdayanvāti| tvāmāgnē pradivā āhūtaṁ
ghṛtēnā| sumnāyavaḥ suṣamidhā samidhirē| sa
vāvṛdhāna oṣādhībhirukṣitaḥ| uru jrayāgṁsi pārthivā

vitīṣṭhasē| ghṛtaprātīkaṃ va ṛtasyā dhūrṣadaṃ|
agnim̐ mitraṃ na sāmīdhāna ṛñjatē||₁₂||

indhānō akrō vidathēṣu dīdyāt| śukravārṇāṃ mudu nō
yagṃsatē dhiyaṃ| prajā āgnē samvāsaya| āśāśca
paśubhiḥ saha| rāṣṭrāṇyāsmā ādhēhi|
yānyāsāntsavituh savē| mahī viśpatnī sadānē ṛtasyā|
arvācī ētaṃ dharuṇē rayīṇāṃ| antarvātnī janyaṃ
jātavēdasam| adhvarāṇāṃ janayathaḥ purōgāṃ||₁₃||

ārōhataṃ daśatagṃ śakvārīrmamā| ṛtēnāgna āyūṣā
varcāsā saha| jyōgjīvānta uttārāmuttarāgṃ samāṃ|
darśamāham pūrṇamāsam yajñam yathā yajai|
ṛtviyavatī sthō agnirētasau| garbhaṃ dadhāthāṃ tē
vāmāham dādē| tatsatyam yadvīram bibhr̥thaḥ| vīram
janayīṣyathaḥ| tē matprātaḥ prajāniṣyēthē| tē mā
prajāte prajāniṣyathaḥ||₁₄||

prajāyā paśubhirbrahmavarcaśēnā suvargē lōkē|
anṛtātsatyamupaīmi| mānuṣāddēvyamupaīmi| daivīm
vācaṃ yacchāmi| śalkairagnimindhānaḥ| ubhau lōkau
sānēmaḥam| ubhayōrlōkayōr rdhvā| atī mṛtyum
tārāmyaḥam| jātavēdō bhuvānasya rētaḥ| iha siñca
tapāsō yajjāniṣyatē||₁₅||

agnimāśvatthādadhi havyavāhaṃ| samīgarbhājjanayan
yō māyōbhūḥ| ayaṃ tē yōnirṛtviyāḥ| yatō jātō
arōcathāḥ| taṃ jānannāgna ārōha| athā nō vardhayā
rayim| apēta vīta vi cā sarpatātāḥ| yēstra stha
pūrāṇā yē cā nūtānāḥ| adādīdam yamōśvasānaṃ
pṛthivyāḥ| akrānnimam pitarō lōkamāsmāi||₁₆||

agnērbhasmāsyagnēḥ purīṣamasī| samjñānāmāsi

kāmaḍharāṇaṃ| mayi tē kāmaḍharāṇaṃ bhūyāt|
saṃvāḥ sṛjāmi hṛdayāni| saḡsṛṣṭaṃ maṇō astu vaḥ|
saḡsṛṣṭaḥ prāṇō āstu vaḥ| saṃ yā vāḥ
priyāstaṇuvāḥ| saṃ priyā hṛdayāni vaḥ| ātmā vō astu
saṃpriyaḥ| saṃpriyāstaṇuvō mama||₁₇

kalpētāṃ dyāvāpṛthivī| kalpāntāmāpa oṣādhīḥ|
kalpāntāmagnayaḥ pṛthāk| mama jyaiṣṭhyāya
savrātāḥ| yēṣṡgnayaḥ samānasaḥ| antārā dyāvāpṛthivī|
vāsāntikāvṛtū abhi kalpāmānāḥ| indrāmiva dēvā abhi
saṃ viśantu| divastvā vīryēṇa| pṛthivyai māmimnā||₁₈

antarikṣasya pōṣēṇa| sarvapāśumādādhē|
ajījanannaṃrtaṃ martyāsaḥ| asrēmāṇaṃ taraṇiṃ
vīḍujāmbham| daśa svasārō agruvāḥ samīcīḥ|
pumāḡsaṃ jātamaḥ| saḡmrābhantāṃ| prajāpātēstvā
prāṇēnābhi| prāṇimī| pūṣṇaḥ pōṣēṇa mahyaṃ|
dīrghāyutvāyā śataśāradāya| śataḡṃ śaradbhya āyūṣē
varcāsē||₁₉

jīvātvai puṇyāya| ahaṃ tvadāsmi madāsi tvamētati|
mamāsi yōnistava yōnirasmi| mamaiva sanvaha
havyānyāgnē| putraḥ pitrē lōkakṛjjātavēdaḥ| prāṇē
tvāṣmṛtamādādhāmi| annādamannādyāya| gōptāraṃ
guptyai| sugārhapatyō vidahannarātīḥ| uśasaḥ
śrēyāsīḥ śrēyasīrdadhāt||₂₀

agnē sapatnāḡṃ apa bādhāmānaḥ|
rāyaspōṣamiṣamūrjāmaśmāsū dhēhi| imā u
māmupātiṣṭhantu rāyāḥ| ābhiḥ prajābhīriha
saṃvāsēya| ihō idā tiṣṭhatu viśvarūpī| madhyē
vasōrdīdihi jātavēdaḥ| ōjāsē balāya tvōdyācchē|
vṛṣāṇē śuśmāyāyūṣē varcāsē| sapatnatūrāsi vṛtratūḥ|

yastē dēvēṣu mahimā sūvargaḥ ॥²¹ ॥

yastā ātmā paśuṣu praviṣṭaḥ | puṣṭiryā tē manuṣyēṣu
paprathē | tayā nō agnē juṣamāṇa ēhi | divaḥ pṛthivyāḥ
paryantarikṣāt | vātātpaśubhyō adhyōṣādhībhyāḥ | yatrā
yatra jātavēdaḥ sambabhūthaḥ | tatō nō agnē juṣamāṇa
ēhi | prācīmanuḥ pradiśam prēhi vidvān | agnērāgnē
purō āgnirbhavēha | viśvā āśā dīdyānō vi bhāhi ॥²² ॥

ūrjam nō dhēhi dvīpadē catuṣpadē |
anvagnirūṣasāmagrāmākhyat | anvahāni prathamō
jātavēdāḥ | anu sūryāśya purutrā ca rāsmīn | anu
dyāvāpṛthivī ātātāna | vikrāmasva mahāgṃ āsi |
vēdiṣanmānuṣēbhyāḥ | triṣu lōkēṣu jāgrhi | yadidaṃ
divō yadaḍaḥ pṛthivyāḥ | samvidānē rōdāsī sam
babhūvatuh ॥²³ ॥

tayōḥ pṛsthē sīdatu jātavēdāḥ | śambhūḥ
prajābhyāstanuvē syōnaḥ | prāṇam tvāṣmṛta ā
dādhami | annādamannādyāya | gōptāram guptyai |
yattē śukra śukram varcāḥ śukrā tanūḥ | śukram
jyōtirajāsram | tēnā mē dīdihī tēna tvāṣṣdādhe |
agnināṣgnē brahmāṇā | ānaśē vyānaśē
sarvamāyurvyānaśē ॥²⁴ ॥

naryā prajāṃ mē gōpāya | amṛtatvāyā jīvasē | jātām
jāniṣyamāṇām ca | amṛtē satyē pratiṣṭhitām | athārva
pitum mē gōpāya | rasamannāmiḥāyūṣē |
adābdhāyōṣṣītatano | aṣṣannāḥ pitum kṛṇu | śaggsyā
paśūnmē gōpāya | dvīpadō yē catuṣpadaḥ ॥²⁵ ॥

aṣṭāśaphāśca ya ihāgnē | yē caikāśaphā āśugāḥ |
saprātha sabhām mē gōpāya | yē ca sabhyāḥ

sabhāsadāḥ| tānindriyāvataḥ kurul
sarvamāyurupāsatām| ahē budhniya mantraṃ mē
gōpāya| yamṛṣāyastraividā viduḥ| ṛcaḥ sāmāni
yajūgṃṣi| sā hi śrīramṛtā satām||₂₆ ||

catuḥ śikhaṇḍā yuvatiḥ supēśāḥ| ghṛtaprātīkā
bhuvānasya madhyē| marmṛjyamānā mahatē
saubhāgāya| mahyaṃ dhukṣva yajāmānāya kāmān|
ihaiva santatrā satō vō agnayaḥ| prāṇēnā vācā
manāsā bibharmi| tīrō mā santamāyurmā prahāsīt|
jyōtiṣā vō vaiśvānarēṇōpātīṣṭhē|
pañcadhāṣgnīnvyākramat| virāṭtsṛṣṭā prajāpātēḥ|
ūrdhvāṣsrōhadrōhiṇī| yōniragnēḥ pratiṣṭhitiḥ||₂₇ ||

viśantu naḥ purūcīrvīdhēma nīdhāya yattēṣprādāhāya br̥hatyō brahmānā duvasyata viśvavāra
imamṛñjatē purōgām prajānayiṣyathō janiṣyateṣsmai| mamā mahimnā varcāsē dadhātsuvargō bhāhi
sambabhūvatūrāyurvyānaśē catuṣpadaḥ satām prajāpātērdvē cā||

[1]

navaitānyahāni bhavanti| nava vai sūvargā lōkāḥ|
yadētānyahānyupayanti| navasvēva tatsūvargēṣu
lōkēṣu satriṇāḥ pratiṣṭhāntō yanti| agniṣṭōmāḥ
parāḥ sāmānaḥ kāryā ityāhuḥ| agniṣṭōmasammitaḥ
suvargō lōka itī| dvādaśāgniṣṭōmasyā stōtrāṇi|
dvādaśa māsāḥ samvatsaraḥ| tattanna sūrksyaṃ|
ukthyā ēva sapṭadaśāḥ parāḥ sāmānaḥ kāryāḥ||₂₈ ||

paśavō vā ukthāni| paśūnāmavaruddhyai|
viśvajīdabhijitāvagniṣṭōmau| ukthyāḥ sapṭadaśāḥ
parāḥ sāmānaḥ| tē saggstūtā virājamābhi
sampādyantē| dvē carcāvatiricyētē| ēkāyā
gauratiriktaḥ| ēkāyāṣsyūrūnaḥ| sūvargō vai lōkō
jyōtiḥ| ūrgvirāṭ||₂₉ ||

sūvargamēva tēnā lōkamābhi jāyanti| yatparagṃ

rāthāntaram| tatprāthamēṣhānkāryaṁ| br̥haddvītīyē|
vairūpaṁ tr̥tīyē| vairājaṁ cātūrthē| śākvaram
pañcamē| raivatagṁ ṣaṣṭhē| tadū pr̥ṣṭhēbhyō nayānti|
santanāya ētē grahā gr̥hyantē||₃₀||

atigrāhyāḥ parāḥ sāmasu|
imānēvaitairlōkāntsantānvanti| mithunā ētē grahā
gr̥hyantē| atigrāhyāḥ parāḥ sāmasu| mithunamēva
tairyajāmānā avārundhatē| br̥hatpr̥ṣṭham bhāvati|
br̥hadvai sūvargō lōkaḥ| br̥hātaiva sūvargam lōkaṁ
yānti| trayāstrigṁśī nāma sāmā| mādhyam dinē
pavāmānē bhavati||₃₁||

trayāstrigṁśadvai dēvatāḥ| dēvatā ēvāvārundhatē| yē
vā itaḥ parāñcagṁ samvatsaramūpayanti| na hainam
tē svasti samāśñuvatē| atha
yēsmutōśrvāñcamupayanti| tē hainagg svasti
samāśñuvatē| ētadvā amutōśrvāñcamupayanti|
yadēvam| yō ha khalu vāva prajāpātiḥ| sa
ūvēvēndrāḥ| tadū dēvēbhyō nayānti||₃₂||

kāryā virāḍgr̥hyantē pavāmānē bhavātindra ēkaṁ ca||—————[2]

santātīrvā ētē grahāḥ| yatparāḥ sāmānaḥ|
viṣūvāndivākīrtiyaṁ| yathā śālāyai pakṣāsī| ēvagṁ
samvatsarasya pakṣāsī| yadētēna gr̥hyēraḥ| viṣūcī
samvatsarasya pakṣāsī| vyavāsragṁsēyātām|
ārtimārcchēyuh| yadētē gr̥hyantē| yathā śālāyai
pakṣāsī madhyamam vagṁśamabhi sāmāyacchāti||₃₃||
ēvagṁ samvatsarasya pakṣāsī divākīrtiyāmabhi sam
tānvanti| nārtimārcchanti| ēkavigṁśamahārbhavati|
śukrāgrā grahā gr̥hyantē| pratyuttābdhyai sayatvāyā|
sauryā ētadahāḥ paśurālābhyatē| sauryōstigrāhyō

gr̥hyatē| ahārēva rūpēṇa samārdhayanti| athō ahnā
ēvaiṣa balirhriyatē| sap̣taitadahāratigrāhyā
gr̥hyantē||³⁴ ||

sap̣ta vai śīrṣaṇyāḥ prāṇāḥ| asāvādityaḥ śirāḥ
prajānām| śīrṣannēva prajānām prāṇāndādhati|
tasmātsap̣ta śīrṣanprāṇāḥ| indrō vr̥tragm̐ hatvā|
asūrānparābhāvyā| sa imāllōkānabhyājayat| tasyāsau
lōkōṣṇābhijita āsīt| tam viśvakārmā bhūtvāṣbhyājayat|
yadvaiśvakarmaṇō gr̥hyatē||³⁵ ||

suvargasyā lōkasyābhijityai| pra vā
ētēṣsmāllōkāccyāvantē| yē vaiśvakarmaṇam gr̥hṇatē|
ādityaḥ śvō gr̥hyatē| iyaṁ vā aditiḥ| asyāmēva prati
tiṣṭhanti| anyōnyō gr̥hyētē| viśvānyēvānyēna karmāṇi
kurvāṇā yānti| asyāmanyēna prati tiṣṭhanti|
tāvāṣpārārdhātsam̐vatsarasyānyōnyō gr̥hyētē|
tāvubhau saha māvratē gr̥hyētē| yajñasyaivāntam
gatvā| ubhayōrlōkayōḥ pratitiṣṭhanti| arkyāmuktham
bhāvati| annādyasyāvāruddhyai||³⁶ ||

samāyacchātyatigrāhyā gr̥hyantē gr̥hyatē sam̐vatsarasyānyōnyō gr̥hyētē pañcā ca||—————[3]

ēkavigm̐śa ēṣa bhāvati| ētēna vai dēvā ēkavigm̐sēnā|
ādityam̐ita uttamagm̐ suvargam̐ lōkamārōhayan| sa vā
ēṣa ita ēkavigm̐śaḥ| tasya daśāvastādahāni| daśa
parastāt| sa vā ēṣa virājyubhayataḥ pratiṣṭhitaḥ| virāji
hi vā ēṣa ubhayataḥ pratiṣṭhitaḥ| tasmādantarēmau
lōkau yan| sarvēṣu suvargēṣu lōkēṣvābhitaḥpānnēti||³⁷ ||

dēvā vā ādityasyā suvargasyā lōkasyā|
parācōṣtipādādābibhayuh| tam
chandōbhiradṛgm̐handhr̥tyai| dēvā vā ādityasyā

suvargasyā lōkasyā| avācōṣvapādādābibhayuḥ| tam
pañcabhī rāśmibhirudāvayan|
tasmādekaviḡṃśēṣhaṇpañcā divākīrtyaṇi kriyantē|
rāśmayō vai divākīrtyaṇi| yē gāyatrē| tē
gāyatrīṣūttārayōḥ pavāmānayōḥ||₃₈||

mahādivākīrtyaḡṃ hōtūḥ prṣṭham| vikarṇam
brāhmasāmam| bhāsoṣgniṣṭōmah| athaitāni parāṇi
parairvai dēvā ādityaḡṃ sūvargam lōkamāpārayan|
yadapārayan| tatparāṇām parātvam| pārayāntyēnam
parāṇi| ya ēvam vēdā| athaitāni sparāṇi| sparairvai
dēvā ādityaḡṃ sūvargam lōkamāspārayan|
yadaspārayan| tatsparāṇāgg sparātvam|
spārayāntyainagg sparāṇi| ya ēvam vēdā||₃₉||

ēti pavāmānayōḥ sparāṇi pañcā ca||—————[4]

apratīṣṭhām vā ētē gācchanti| yēśaḡṃ
samvatsarēṣnāptēṣṭhā| ēkādaśinyāpyatē| vaiṣṇavam
vāmaṇamālābhantē| yajñō vai viṣṇuḥ|
yajñamēvālābhantē pratiṣṭhityai|
aīndrāgnamālābhantē| īndrāgnī vai
dēvānāmayātayāmānau| yē ēva dēvatē ayātayāmnī| tē
ēvālābhantē||₄₀||

vaiśvadēvamālābhantē| dēvatā ēvāvarundhatē|
dyāvāprṭhivyāḡṃ dhēnumālābhantē| dyāvāprṭhivyōrēva
prati tiṣṭhanti| vāyavyaḡṃ vatsamālābhantē|
vāyurēvaibhyō yathāṣṣyatanāddēvatā avārundhē|
ādityāmaviḡṃ vaśāmālābhantē| iyaḡṃ vā aditiḥ|
asyāmēva prati tiṣṭhanti| maitrāvaruṇīmālābhantē||₄₁||
mitrēṇaiva yajñasya sviṣṭaḡṃ śamayanti| varuṇēna

durīṣṭam| prājāpatyaṃ tūparam mahāvṛata ālābhantē|
prājāpatyōṣṭigrāhyō gr̥hyatē| ahārēva rūpēṇa
samārdhayanti| athō ahaṇā ēvaiṣa balirhriyatē|
āgnēyamā lābhantē prati prajñātyai| ajapētvān vā ētē
pūrvairmāsairavā rundhatē| yadētē gavyāḥ paśavā
ālābhyantē| ubhayēṣāṃ paśūnāmavaruddhyai||₄₂ ||

yadatiriktāmēkādaśinīmālabhēran| apriyaṃ
bhrātṛvyamabhyatiricyēta| yaddvau dvaū paśū
samasyēyuh| kaṇiṣṭhā āyuh kurvīran| yadētē
brāhmaṇavantāḥ paśavā ālābhyantē| nāpriyaṃ
bhrātṛvyamabhyatiricyātē| na kaṇiṣṭhā āyuh kurvatē||₄₃ ||

tē ēvālabhantē maitrāvaruṇīmālabhantēSvaruddhyai sapta cā||—————[5]

prajāpātiḥ prajāḥ sṛṣṭvā vṛttōṣsayat| tam dēvā
bhūtānāgṃ rasam tējāḥ sambhṛtyā|
tēnainamabhiṣajyan| mahānāvavartitē|
tanmahāvratasyā mahāvratatvam| mahadvratamiti|
tanmahāvratasyā mahāvratatvam| mahatō vratamiti|
tanmahāvratasyā mahāvratatvam| pañcavigṃśaḥ
stōmō bhavati||₄₄ ||

catūrvigṃśatyardhamāsaḥ samvatsaraḥ| yadvā
ētasminṭsamvatsarēṣdhi prajāyata| tadannaṃ
pañcavigṃśamābhavat| madhyataḥ kriyatē| madhyatō
hyannāmaśītam dhinōti| athō madhyata ēva
prajānāmūrgdhiyatē| atha yadvā idamāntataḥ kriyatē|
tasmādudantē prajāḥ samēdhantē| antataḥ kriyatē
prajānānāyaiva| triṣṛcchirō bhavati||₄₅ ||

trēdhāvihiṭagṃ hi śirāḥ| lōmā chavīrasthi| parācā
stuvanti| tasmāttatsadṛgēva| na mēdyatōṣnū mēdyati|

na kṛ́syatōṣṇu kṛ́syati| pañcadaśōṣṇyaḥ pakṣō
bhāvati| sapṭadaśōṣṇyaḥ|
tasmādvayāgḡsyanyataramardhamabhi paryāvartantē|
anyataratō hi tadgarīyaḥ kriyatē||₄₆||
pañcavigṃśa ātmā bhāvati| tasmānmadhyataḥ paśavō
variṣṭhāḥ| ēkavigṃśaṃ pucchaṃ| dvipadāsu stuvanti
pratiṣṭhityai| sarvēṇa saha stuvanti| sarvēṇa
hyātmanāṣṣtmanvī| sahōtpatānti|
ēkaikāmucchigṃṣanti| ātmann hyaṅgāni baddhāni| na
vā ētēna sarvaḥ puruṣaḥ||₄₇||
yadita itō lōmāni datō nakhān| parimādāḥ kriyantē|
tānyēva tēna pratyūpyantē| audūmbarastalpō bhavati|
ūrgvā annāmudūmbarāḥ| ūrja
ēvānnādyasyāvāruddhyai| yasya
talpasadyāmanābhijitagḡ syāt| sa dēvānāgṃ
sāmyākṣē| talpasadyāmābhijāyānīti
talpāmāruhyōdgāyēt| talpasadyāmēvābhi jāyati||₄₈||
yasya talpasadyāmābhijitagḡ syāt| sa dēvānāgṃ
sāmyākṣē| talpasadyaṃ mā parājēṣīti
talpāmāruhyōdgāyēt| na talpasadyaṃ parājayatē|
plēṅkhē śagṃsati| mahō vai plēṅkhāḥ| mahāsa
ēvānnādyasyāvāruddhyai| dēvāsuraḥ saṃyāttā āsan|
ta ādityē vyāyācchantā| taṃ dēvāḥ samājayan||₄₉||
brāhmaṇaścā śūdraścā carmakartē vyāyācchētē|
daivyō vai varṇō brāhmaṇaḥ| asuryaḥ śūdraḥ|
imēṣrātsurimē sūbhūtamākṛannityānyatarō brūyāt|
ima ūdvāsīkāriṇā imē dūrbhūtamākṛannityānyatarāḥ|
yadēvaiṣāgṃ sukṛtaṃ yā rāddhiḥ| tadānyatarōṣbhi
śrīṇāti| yadēvaiṣāṃ duṣkṛtaṃ yāṣrāddhiḥ|

tadānyatarōṣpā hanti| brāhmaṇaḥ saṃ jāyati|
amumēvādityaṃ bhrātṛvyasya saṃvindantē||₅₀||

bhavaṭi bhavaṭi kriyatē puruṣō jayatyajayañjayatyēkaṃ ca||—————[6]

uddhanyamānaṃ navaitāni santātirēkaviḡṃśa ēṣōṣprātiṣṭhāṃ prajāpātirvṛttaṣṣaṭ||₆||
uddhanyamānaḡṃ śōciṣkēśōṣgnē sapatnānatigrāhyā vaiśvadēvamālābhantē
pañcāśat||₅₀||

uddhanyamānaḡṃ saṃvindantē||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥tr̥tīyaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē tr̥tīyaḥ prapāṭhakaḥ॥

dēvāsuraḥ saṃyāttā āsan| tē dēvā vijāyamūpayantāḥ|
agnīśōmāyōstējasvinīstanūḥ sannyādadhata| idamū nō
bhaviṣyati| yadī nō jēṣyantīti|

tēnāgnīśōmāvapākramātām| tē dēvā vijityā|
agnīśōmāvanvaicchan|

tēṣṇgnimanvāvindannṛtuṣūtsānnam| tasya
vibhāktībhīstējasvinīstanūravārundhata॥₁॥

tē sōmāmanvāvindan| tamāghnan| tasyā
yathāṣbhijñāyaṃ tanūrvyāgrhṇata| tē grahā abhavan|
tadgrahāṇām grahātvaṃ| yasyaivaṃ viduṣō grahā
gr̥hyantē| tasya tvēva gr̥hītāḥ| nānāṣṣgnēyaṃ
punarādhēyē kuryāt| yadanāgnēyaṃ punarādhēyē
kuryāt| vyṛddhamēva tat॥₂॥

anāgnēyaṃ vā ētatkriyatē|

yatsamidhastanūnapātamidō barhīryājati|
ubhāvāgnēyāvājyābhāgau syātām| anājyābhāgau
bhavata ityāhuḥ| yadubhāvāgnēyāvanvañcāvitī|
agnayē pavāmānāyōttārah syāt| yatpavāmānāya|
tēnājyābhāgaḥ| tēnā saumyaḥ|

budhānvatyāgnēyasyājyābhāgasya purōṣnuvākya
bhavati॥₃॥

yathā sūptaṃ bōdhayāti| tādr̥gēva tat| agninyāktāḥ
patnīsaṃyājānāmṛcāḥ syuḥ| tēnāgnēyagṃ sarvaṃ
bhavati| ēkadhā tējasvinīm dēvatāmupaitītyāhuḥ|
saināmīśvarā prādaha itī| nēti brūyāt| prajanānaṃ vā

agnih̐ prajanānamēvōpaitīti kṛtayājuḥ
sambhṛtasambhāra ityāhuh̐॥₄॥

na sambhṛtyāḥ sambhārāḥ na yajuh̐ kāryāmitiḥ athā
khaluḥ sambhṛtyā ēva sambhārāḥ kāryaṃ yajuh̐
punarādhēyāsyā samṛddhyai tēnōpāgṃśu pracāratī
ēśyā iva vā ēśaḥ yatpunarādhēyāḥ yathōpāgṃśu
naṣṭamicchatī॥₅॥

tādr̥gēva tat uccaiḥ sviṣṭakṛtamutsṛjati yathā naṣṭaṃ
vittvā prāhāyāmitiḥ tādr̥gēva tat ēkadhā tējāsvinīm
dēvatāmupaitītyāhuh̐ saināmīśvarā pradaha itī
tattathā nōpaiti prayājānūyājēśvēva vibhaktīḥ kuryāt
yathāpūrvamājyābhāgau syātām̐ ēvaṃ
patnīsaṃyājāḥ॥₆॥

tadvaiśvānaravatprajanānavattaramupaitīti tadāhuh̐
vyṛddham̐ vā ētat anāgnēyam̐ vā ētatkriyata itī nēti
brūyāt agniṃ prāthamaṃ vibhaktīnām̐ yajati
agnimūttamaṃ patnīsaṃyājānām̐ tēnāgnēyam̐ tēna
samṛddham̐ kriyata itī॥₇॥

arundhataiva tadbhāvatī sambhṛtasambhāra ityāhuricchatī patnīsaṃyājā navā ca॥—————[1]

dēvā vai yathādarśaṃ yajñānāhāranta yōṣgniṣṭōmam̐
ya ukthyaṃ yōṣtirātram̐ tē sahaiva sarvē
vājapēyāmapāśyan̐ tē anyōṣnyasmai nātiṣṭhanta
ahamaṇēnā yajā itī tēṣbruvan̐ ājimaśya dhāvāmēti॥₈॥
tasminnājimādhāvan̐ taṃ brhaspatirudājayat
tēnāyajata sa svārājyamagacchat tamindrōṣbravīt
māmaṇēnā yājayēti tēnēndrāmayājayat sōṣgraṃ
dēvatānām̐ paryait agacchatsvārājyam̐
atiṣṭhantāsmāi jyaiṣṭhyāya॥₉॥

ya ēvaṃ vidvān vājapēyēna yajātē| gacchāti
svārājyam| agragṃ samānānām paryēti|
tiṣṭhāntēssmai jyaiṣṭhyāya| sa vā ēṣa brāhmaṇasya
caiva rājanyāsyā ca yajñah| tam vā ētaṃ vājapēya
ityāhuḥ| vājāpyō vā ēṣah| vājagg hyētēnā dēvā
aipśah| sōmō vai vājapēyāḥ| yō vai sōmaṃ vājapēyam
vēdā||₁₀||

vājyēvainaṃ pītvā bhāvati| āssyā vājī jāyatē| annaṃ
vai vājapēyāḥ| ya ēvaṃ vēdā| atyannaṃ| āssyānnādō
jāyatē| brahma vai vājapēyāḥ| ya ēvaṃ vēdā| atti
brahmaṇāśnnaṃ| āssyā brahmā jāyatē||₁₁||

vāgvai vājāsyā prasavaḥ| ya ēvaṃ vēdā| karōti vācā
vīryaṃ| ainaṃ vācā gacchati| apivatīm vācaṃ vadati|
prajāpātirdēvēbhyō yajñānvyādiśat| sa
ātmanvājapēyāmadhatta| tam dēvā ābruvan| ēṣa vāva
yajñah| yadvājapēyāḥ||₁₂||

apyēva nōstrāstviti| tēbhyā ētā ujjitīḥ prāyācchat| tā
vā ētā ujjitayō vyākhyāyantē| yajñasyā sarvatvāyā|
dēvatānāmanīrbhāgāya| dēvā vai brahmaṇāścānnāsyā
ca śamālamapāghnan| yadbrahmaṇāḥ śamālamāsīt| sā
gāthā nārāśaggsyābhavat| yadannāsyā| sā surā||₁₃||

tasmādgāyātaśca mattasyā ca na prātigrhyaṃ|
yatprātigrhṇīyāt| śamālaṃ pratigrhṇīyāt| sarvā vā
ētasya vācōsvāruddhāḥ| yō vājapēyayājī| yā pṛthivyāṃ
yāśgnau yā rāthantarē| yāśntarikṣē yā vāyau yā
vāmadēvyē| yā divi yāśśdityē yā bṛhati| yāśpsu
yauśadhīṣu yā vanāspatiṣu|
tasmādvājapēyayājyārtvijīnaḥ| sarvā hyāsyā

dēvā vai yadānyairgrahairyajñasya nāvārundhata
tadātigrāhyairatigrhyāvārundhata
tadātigrāhyāṇāmatigrāhyatvam yadātigrāhyā
grhyantē yadēvānyairgrahairyajñasya nāvārundhē
tadēva tairātigrhyāvārundhē pañcā grhyantē pāṅktō
yajñah yāvānēva yajñah tamāptvāSvārundhē॥₁₅॥

sarvā aindrā bhāvanti ēkadhaiva yajāmāna indriyaṁ
dādhati saptadaśa prajāpatyā grahā grhyantē
saptadaśaḥ prajāpātiḥ prajāpātērāptyai ēkāyarcā
grhṇāti ēkadhaiva yajāmānē vīryaṁ dadhāti
sōmagrahāggścā surāgrahāggścā grhṇāti ētadvai
dēvānāṁ paramamannaṁ yatsōmah॥₁₆॥

ētanmānuṣyaṇām yatsurā paramēṇaivāsmā
annādyēnāvaramannādyamavārundhē
sōmagrahāngrhṇāti brahmaṇō vā ētattējāḥ
yatsōmah brahmaṇa ēva tējāsā tējō yajāmānē
dadhāti surāgrahāngrhṇāti annāsyā vā
ētacchamālam yatsurā॥₁₇॥

annāsyaiṣa samālēna samālam yajāmānādapāhanti
sōmagrahāggścā surāgrahāggścā grhṇāti pumān vai
sōmah strī surā tanmithunam mithunamēvāsyā
tadyajñē kārōti prajānānāya ātmānāmēva
sōmagrahaiḥ sprṇōti jāyāgṁ surāgrahaiḥ
tasmādvājapēyayajyāmuṣmillōkē striyagṁ sambhāvati
vājapēyābhijitagg hyāsyā॥₁₈॥

pūrvē sōmagrahā grhyantē aparē surāgrahāḥ
purōṣkṣagṁ sōmagrahāntsādayati paścādakṣagṁ

sūrāgrahān| pāpavasyasasya vidhṛtyai| ēṣa vai
yajāmānaḥ| yatsōmaḥ| annaḡm surā| sōmagraḥāggścā
surāgrahāggścā vyatiṣajati| annādyēnaivainam
vyatiṣajati||¹⁹||

samprcāḥ stha sam mā bhadrēṇa prīktētyāha| annam
vai bhādrām| annādyēnaivainagm sagmsṛjati| annāsyā
vā ētacchamālam| yatsurā| pāpmēva khalu vai
śamālam| pāpmanā vā ēnamētacchamālēna
vyatiṣajati| yatsōmagraḥāggścā surāgrahāggścā
vyatiṣajati| viprcāḥ stha vi mā pāpmanā prīktētyāha|
pāpmanavainagm śamālēna vyāvartayati||²⁰||

tasmādvājapēyayājī pūtō mēdhyō dakṣiṇyāḥ|
prānuddrāvati sōmagraḥaiḥ| amumēva
tairlōkamabhijāyati| pratyaṅkhsūrāgrahaiḥ| imamēva
tairlōkamabhijāyati| pratiṣṭhanti sōmagraḥaiḥ|
yāvādēva satyam| tēnā sūyatē| vājasṛdbhyāḥ
surāgrahān hāranti| anṛtēnaiva viśagm sagmsṛjati|
hiraṇyapātram madhōḥ pūrṇam dādāti|
madhavyōṣṣānīti| ēkadhā brahmaṇa upa harati|
ēkadhaiva yajāmāna āyustējō dadhāti||²¹||

āptvāsvārundhē sōmaḥ śamālam yatsurā hyāsyainam vyatiṣajati vyāvartayati sṛjati catvārī ca||—[3]

brahmaṇvādinō vadanti| nāgniṣṭōmō nōkthyāḥ| na
śōḍaśī nātīrātraḥ| atha kasmādvājapēyē sarvē
yajñakṛatavōṣvārudhyanta iti| paśubhiriti brūyāt|
āgnēyam paśumālābhatē| agniṣṭōmamēva
tēnāvārundhē| aindrāgnēnōkthyāḥ| aindrēṇa
śōḍaśīnāḥ stōtram| sārāsvatyāstīrātram||²²||

mārutya brhataḥ stōtram| ētāvāntō vai yajñakṛatavāḥ|
tānpaśubhirēvāvārundhē| ātmānāmēva

spṛṇōtyagniṣṭōmēnāḥ | prāṇāpānāvukthyēnaḥ | vīryaṃ
ṣoḍaśināḥ stōtrēṇāḥ | vācāmatirātrēṇāḥ | prajāṃ br̥hataḥ
stōtrēṇāḥ | imamēva lōkamabhijāyatyagniṣṭōmēnāḥ |
antarikṣamukthyēnaḥ ||²³ ||

suvargaṃ lōkaṃ ṣoḍaśināḥ stōtrēṇāḥ | dēvayānānēva
patha ārōhatyatirātrēṇāḥ | nākaṃ rōhati br̥hataḥ
stōtrēṇāḥ | tējā ēvātmandhātta āgnēyēnā paśunāḥ | ōjō
balāmaindrāgnēnāḥ | indriyamaindrēṇāḥ | vācaṃ
sārasvatyāḥ | ubhāvēva dēvalōkaṃ ca manuṣyalōkaṃ
cābhijāyati mārutyā vaśayāḥ | saptaśaḥ
prajāpatyānpaśūnālābhatēḥ | saptaśaḥ prajāpātīḥ ||²⁴ ||
prajāpātērāptyaiḥ | śyāmā ēkārūpā bhavanti | ēvamiva
hi prajāpātīḥ samṛddhyaiḥ | tānparyāgnikṛtānutsṛjati |
marutō yajñamājighāgṃsanprajāpātēḥ | tēbhyā ētāṃ
mārutīm vaśāmālābhataḥ | tayaivainānaśamayati |
mārutyā pracaryāḥ | ētāntsamjñāpayēt | marutā ēva
śamayitvā ||²⁵ ||

ētaiḥ pracārati | yajñasyāghātāya | ēkadadhā vapā jūhōti |
ēkadēvatyāḥ hi | ētēḥ | athō ēkadhaiva yajāmānē vīryaṃ
dadhāti | naivārēṇā saptaśaśarāvēṇaitarhi pracārati |
ētatpūrōḍāśā hyētēḥ | athō paśūnāmēva
chidramapīdadhāti | sārasvatyōttamayā pracārati |
vāgvai sarāsvatīḥ | tasmātprāṇānām vāgūttamāḥ | athō
prajāpātāvēva yajñam pratiṣṭhāpayati | prajāpātīrhi
vāk | apānnadatī bhavati | tasmānmanuṣyāḥ sarvāṃ
vācaṃ vadanti ||²⁶ ||

atirātramantarikṣamukthyēna prajāpātīḥ śamayitvōttamayā pracārati ṣaṭ ca ||—————[4]

sāvitraṃ jūhōti | karmāṇaḥ karmāṇaḥ purastāt |
kastadvēdētyāhuḥ | yadvājapēyāsyā pūrvam

yadapāramitiḥ savitrprāsūta ēva yāthāpūrvam karmāṇi
karōti savānēsavanē juhōti ākramāṇamēva tatsētuṃ
yajāmānaḥ kurutē suvargasyā lōkasya samāṣṭyai
vācaspatirvācāmādyā svādāti na ityāha vāgvai
dēvānāṃ purāṣṇāmāsīt vācāmēvāsmā annagḡ
svadayati ॥²⁷ ॥

indrasya vajrōṣsi vārtraghna iti rathamupāvāharati
vijityai vājasya nu prāsavē mātaram mahīmityāha
yaccāivēyam yaccāsyāmadhi tadēvāvārundhē athō
tasminnēvōbhayēṣbhiṣicyatē apsvāntaramṛtāmāpsu
bhēṣajamityaśvānpalpūlayati āpsu vā aśvāsyā trtiyam
praviṣṭam tadānuvēnanvavāplavatē yadāpsu
pālpūlayāti ॥²⁸ ॥

yadēvāsyāpsu praviṣṭam tadēvāvārundhē bahu vā
aśvōṣmēdhyamupāgacchati yadāpsu pālpūlayāti
mēdhyānēvaināṅkarōti vāyurvā tvā manūrvā
tvētyāha ētā vā ētaṃ dēvatā agrē aśvāmayuñjan
tābhīrēvaināṅ yunakti savasyōjjityai yajūṣā yunakti
vyāvṛtityai ॥²⁹ ॥

apāṇnapādāśuhēmānniti sammārṣṭi
mēdhyānēvaināṅkarōti athō stautyēvaināṅajigṃ
sāriṣyataḥ viṣṇukramāṅkrāmatē viṣṇurēva
bhūtvēmāllōkānābhijāyati vaiśvadēvō vai rathāḥ
āṅkau nyāṅkāvābhitō ratham yāvityāha yā ēva
dēvatā rathē praviṣṭāḥ tābhyā ēva namāskarōti
ātmanōṣnārtiyai aśamaratham bhāvukōṣsyā rathō
bhavati ya ēvam vēdā ॥³⁰ ॥

svadayati pālpūlayāti vyāvṛtityā anārtiyai dvē cā ॥ _____ [5]

dēvasyāhagṃ sāvituh prāsavē brhaspatinā vājajitā

vājam̐ jēṣamityāhaḥ savitr̥prāsūta ēva brahmāṇā
vājamujjāyatiḥ dēvasyāhagm̐ sāvituh̐ prāsavē
brhaspatinā vājajitā varṣiṣṭham̐ nākagm̐
ruhēyamityāhaḥ savitr̥prāsūta ēva brahmāṇā
varṣiṣṭham̐ nākagm̐ rōhatiḥ cātvalē rathacakraṁ
nimitagm̐ rōhatiḥ atō vā aṅgīrasa uttamāḥ sūvargaṁ
lōkamāyanḥ sākṣādēva yajāmānaḥ sūvargaṁ lōkamētiḥ
āvēṣṭayatiḥ vajrō vai rathāḥḥ vajrēṇaiva
diśōsbhijāyatiḥ॥₃₁॥

vājināgm̐ sāmā gāyatēḥ annam̐ vai vājāḥḥ
annāmēvāvarundhēḥ vācō varṣmā dēvēbhyōspākrāmatiḥ
tadvanaṣpatīnprāviśatiḥ saiṣā vāgvanaṣpatiṣu vadatiḥ
yā dūndubhauḥ tasmāddundubhiḥ sarvā vācōstivadatiḥ
dūndubhīntsamāghnāntiḥ paramā vā ēṣā vākḥ॥₃₂॥

yā dūndubhauḥ paramayaiva vācāsvārām̐
vācamāvarundhēḥ athō vāca ēva varṣmā
yajāmānōsvārundhēḥ indrāya vācam̐ vadatēndram̐
vājam̐ jāpayatēndrō vājāmajayidityāhaḥ ēṣa vā
ētarhīndrāḥḥ yō yajātēḥ yajāmāna ēva vājamujjāyatiḥ
saptadaśa pravyādhānājim̐ dhāvantiḥ saptadaśagg
stōtram̐ bhāvatiḥ saptadaśasaptadaśa dīyantēḥ॥₃₃॥

saptadaśaḥ prajāpātiḥḥ prajāpatērāptyaiḥ arvāssi
saptīrasi vājyāsītyāhaḥ agnirvā arvāḥ vāyuh̐ saptiḥḥ
ādityō vājīḥ ētābhīrēvāsmāḥ dēvatābhīrdēvaratham̐
yunaktiḥḥ praṣṭivāhinam̐ yunaktiḥḥ praṣṭivāhī vai
dēvaratham̐ḥ dēvarathamēvāsmāḥ yunaktiḥḥ॥₃₄॥

vājinō vājam̐ dhāvataḥ kāṣṭhām̐ gacchatētyāhaḥ
sūvargō vai lōkaḥ kāṣṭhāḥḥ sūvargamēva lōkam̐ yāntiḥ
sūvargaṁ vā ētē lōkam̐ yāntiḥḥ ya ājim̐ dhāvāntiḥḥ

prāñcō dhāvanti| prāñiva hi sūvargō lōkaḥ|
catasṛbhiranū mantrayatē| catvāri chandāgṃsi|
chandōbhirēvaināntsuvargaṃ lōkaṃ gāmayati||³⁵ ||

pra vā ētēsmāllōkāccyāvantē| ya ājiṃ dhāvanti|
udaṃ ca āvartantē| asmādēva tēnā lōkānnayanti|
rathavimōcanīyaṃ juhōti pratiṣṭhityai| ā mā vājāsyā
prasavō jāgamyādityāha| annaṃ vai vājāḥ|
annāmēvāvārundhē| yathālōkaṃ vā ēta ujjāyanti| ya
ājiṃ dhāvanti||³⁶ ||

kṛṣṇalaṃ kṛṣṇalaṃ vājasṛdbhyaḥ prayācchati| yamēva
tē vājaṃ lōkamujjāyanti| taṃ pārikriyāvārundhē|
ēkadhā brahmaṇa upāharati| ēkadhaiva yajāmānē
vīryaṃ dadhāti| dēvā vā oṣadhīṣvājimāyuh| tā
brhaspatirudājayat| sa nīvārānnirāvṛṇīta|
tannīvārāṇāṃ nīvārātvam| naivāraścārunrbhāvati||³⁷ ||

ētadvai dēvānāṃ paramamannaṃ| yannīvārāḥ|
paramēṇaiivāsmā
annādyēnāvāramānnādyamavārundhē|
saptadaśaśarāvō bhavati| saptadaśaḥ prajāpātiḥ|
prajāpātērāptyē| kṣīrē bhāvati| rucāmēvāsmindadhāti|
sarpiṣvānbhavati mēdhyatvāyā| bārhaspatyō vā ēṣa
dēvatāyā||³⁸ ||

yō vājapēyēna yajātē| bārhaspatya ēṣa caruḥ|
āsvāntsariṣyataḥ sasruṣaścāvā ghrāpayati| yamēva tē
vājaṃ lōkamujjāyanti| tamēvāvārundhē| ajījipata
vanaspataya indraṃ vājaṃ vimūcyadhvamiti
dundubhīn vimūñcati| yamēva tē vājaṃ lōkamindriyaṃ
dundubhayaḥ ujjāyanti| tamēvāvārundhē||³⁹ ||

abhi jāyati vā ēṣa vāgdiyantēsmāi yunakti gamayati ya ājiṃ dhāvanti bhavati dēvatāyāṣṭau ca||—[6]

tārpyam̐ yajāmānam̐ paridhāpayati| yajñō vai
tārpyam| yajñēnaiṽainagm̐ samārdhayati|
darbhāmayam̐ paridhāpayati| pavitram̐ vai darbhāḥ|
punātyēṽainam̐| vājam̐ vā ēṣōṣvārurutsatē| yō
vājapayēna yajatē| ōṣādhayaḥ khalu vai vājāḥ|
yaddarbhāmayam̐ paridhāpayāti||₄₀ ||

vājasyāvāruddhyai| jāya ēhi suvō rōhāvētyāha|
patniyā ēvaiṣa yajñasyānvārambhōṣnāvaccchittiyai|
saptadaśāratniryūpō bhavati| saptadaśaḥ prajāpātiḥ|
prajāpātērāptyai| tūparaścaturāśrīrbhavati|
gaudhūmam̐ caṣālam̐| na vā ētē vrīhayō na yavāḥ|
yadgōdhūmāḥ||₄₁ ||

ēvamiva hi prajāpātiḥ samṛddhyai| athō
amumēvāsmāi lōkamannāvantam̐ karōti|
vāsōbhirvēṣṭayati| ēṣa vai yajāmānaḥ| yadyūpāḥ|
sarvadēvatyaṁ vāsāḥ| sarvābhirēṽainam̐ dēvatābhiḥ
samārdhayati| athō ākramāṇamēva tatsētum
yajāmānaḥ kurutē| suvargasyā lōkasya samāṣṭyai|
dvādaśa vājaprasavīyāni juhōti||₄₂ ||

dvādaśa māsāḥ samvatsaraḥ| samvatsaramēva prīṇāti|
athō samvatsaramēvāsmā upādadhāti| suvargasyā
lōkasya samāṣṭyai| daśabhiḥ kalpai rōhati| nava vai
puruṣē prāṇāḥ| nābhirdaśamī| prāṇānēva
yāthāsthānam̐ kālpayitvā| suvargam̐ lōkamēti|
ētāvadvai puruṣasya svam||₄₃ ||

yāvātprāṇāḥ| yāvādēṽasyāsti| tēnā saha suvargam̐
lōkamēti| suvārdēvāgm̐ āgaṇmētyāha| suvargamēva
lōkamēti| amṛtā abhūmētyāha| amṛtāmiva hi suvargō
lōkaḥ| prajāpātēḥ prajā ābhūmētyāha| prajāpatyō vā

ayam lōkaḥ| asmādēva tēnā lōkānnaiti||⁴⁴||

samaḥam prajayā sam mayā prajētyāha|

āśiṣāmēvaitāmā śāstē| āsapuṭairghnānti| annam vā

iyam| annādyēnaiṣvainaḥ samārdhayanti|

ūṣairghnanti| ētē hi sākṣādannaḥ| yadūṣāḥ|

sākṣādēvainaḥ annādyēna samārdhayanti|

purastātpratyāñcam ghnanti||⁴⁵||

purastāddhi prātīcīnamannāmadīyatē| śīrṣatō ghnānti|

śīrṣatō hyannāmadīyatē| digbhyō ghnānti| digbhya

ēvāsmā annādyamavārundhatē| īśvarō vā ēṣa

parāṇpradaghaḥ| yō yūpagm rōhati|

hirāṇyamadhyavārōhati| amṛtam vai hirāṇyam|

amṛtagm suvargō lōkaḥ||⁴⁶||

amṛtā ēva suvargē lōkē pratītiṣṭhati| śatamānam

bhavati| śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ| āyusyēvēndriyē

pratītiṣṭhati| puṣṭyai vā ētadrūpam| yadajā| triḥ

samvatsarasasyānyānpaśūnpari prajāyatē|

bastājinamadhyavā rōhati| puṣṭyāmēva prajānānē

pratītiṣṭhati||⁴⁷||

parīdhāpayāti gōdhūmā juhōti svam naiti pratyāñcam ghnanti lōkō navā ca||—————[7]

saptānnāhōmāñjuhōti| sapta vā annāni|

yāvāntyēvānnāni| tānyēvāvārundhē| sapta grāmyā

ōśādhayaḥ| saptārāṇyāḥ| ubhayiṣāmavāruddhyai|

annāsyānnasya juhōti| annāsyānnasyāvāruddhyai|

yadvājapēyayājyanāvaruddhasyāśnīyāt||⁴⁸||

avāruddhēna vyṛddhyēta| sarvāsyā samavādāyā

juhōti| anāvaruddhasyāvāruddhyai| audūmbarēna

sruvēṇā juhōti| ūrgvā annāmudūmbarāḥ| ūrja

ēvānnādyasyāvāruddhyai| dēvasyā tvā savituh prāsava

ityāhaḥ savitrprāsūta ēvainaṃ brahmāṇā
dēvatābhirabhiṣiñcatiḥ annāsyānnasyābhiṣiñcatiḥ
annāsyānnasyāvāruddhyaiḥ ॥⁴⁹ ॥

purastātpratyāñcāmabhiṣiñcatiḥ purastāddhi
prātīcīnamannāmadyatēḥ śīrṣatōḥbhiṣiñcatiḥ śīrṣatō
hyannāmadyatēḥ ā mukhādānvavāsrāvayatiḥ mukhata
ēvāsmā annādyaṃ dadhātiḥ agnēstvā
sāmraṇjyēnābhiṣiñcāmītyāhaḥ ēṣa vā agnēḥ savahḥ
tēnaiḥvainaṃabhiṣiñcatiḥ indrāsyā tvā
sāmraṇjyēnābhiṣiñcāmītyāhaḥ ॥⁵⁰ ॥

indriyamēvāsminnētēnā dadhātiḥ brhaspatēstvā
sāmraṇjyēnābhiṣiñcāmītyāhaḥ brahma vai dēvānāṃ
brhaspatiḥḥ brahmāṇaiḥvainaṃabhiṣiñcatiḥ
sōmagrahāggścāvadānīyāni cartvigbhyā upāharantiḥ
amumēva tairlōkamannāvantam karōtiḥ
surāgrahāggścānavadānīyāni ca vājasṛdbhyāḥ
imamēva tairlōkamannāvantam karōtiḥ athō
ubhayīṣvēvābhiṣicyatēḥ vimātham kūrvaṭē vājasṛtāḥ ॥⁵¹ ॥
indriyasyāvāruddhyaiḥ anīruktābhiḥ prātaḥ savanē
stūvatēḥ anīruktāḥ prajāpātiḥḥ prajāpātērāptyaiḥ
vājāvatībhīrmādhyam dinēḥ annam vai vājāḥ
annamēvāvārundhēḥ śīpīviṣṭavātībhīstrīyasavanēḥ
yajñō vai viṣṇuḥḥ paśavaḥ śīpīḥḥ yajña ēva paśusu
prati tiṣṭhatiḥ brhadantyaṃ bhavatiḥ antāmēvainaḥg
śriyai gāmayatiḥ ॥⁵² ॥

asniyādannāsyānnasyāvāruddhyā indrāsyā tvā sāmraṇjyēnābhiṣiñcāmītyāha vājasṛtāḥ śīpīstrīni ca ॥—[8]

nṛṣadam tvētyāhaḥ prajā vai nṛnḥḥ prajānāmēvaitēnā
sūyatēḥ druṣadamītyāhaḥ vanaspatāyō vai druḥ
vanaspatīnāmēvaitēnā sūyatēḥ bhuvanasadamītyāhaḥ

yadā vai vasiyānbhavāti| bhuvānamaganniti vai
tamāhuḥ| bhuvānamēvaitēnā gacchatī||⁵³ ||

apsuṣadam tvā ghṛtasadamityāha| apāmēvaitēnā
ghṛtasyā sūyatē| vyōmasadamityāha| yadā vai
vasiyānbhavāti| vyōmāganniti vai tamāhuḥ|
vyōmaivaitēna gacchatī| pṛthiviṣadam
tvāṣntarikṣasadamityāha| ēṣāmēvaitēnā lōkānāgṃ
sūyatē| tasmādvājapēyayājī na kañcana
pratyavarōhati| apīva hi dēvatānāgṃ sūyatē||⁵⁴ ||

nākaṣadamityāha| yadā vai vasiyānbhavāti|
nākāmaganniti vai tamāhuḥ| nākāmēvaitēnā gacchatī|
yē grahāḥ pañcajanīnā ityāha| pañcajanānāmēvaitēnā
sūyatē| apāgṃ rasamudvāyasamityāha| apāmēvaitēna
rasāsyā sūyatē| sūryāraśmigṃ samābhṛtamityāha
saśukratvāyā||⁵⁵ ||

gacchatī sūyatē navā ca||—————[9]

indrō vṛtragṃ hatvā| asūrānparābhāvyā|
sōsmāvāsyāṃ pratyāgacchatī| tē pitarāḥ
pūrvēdyurāgacchan| pitr̥n yajñōṣgacchatī| tam dēvāḥ
punārayācanta| tamēbhyō na punāradaduḥ|
tēṣbruvanvaram vṛṇāmahai| athā vaḥ punārdāsyāmaḥ|
asmabhyāmēva pūrvēdyuḥ kriyātā itī||⁵⁶ ||

tamēbhyāḥ punāradaduḥ| tasmātpitr̥bhyāḥ pūrvēdyuḥ
kriyatē| yatpitr̥bhyāḥ pūrvēdyuḥ karōtī| pitr̥bhyā ēva
tadyajñam niṣkriyā yajāmānaḥ pratānutē| sōmāya
pitṛpitāya svadhā nama ityāha| piturēvādhi
sōmapīthamavarundhē| na hi pitā pramīyāmāṇa
āhaiṣa sōmapītha itī| indriyam vai sōmapīthaḥ|

indriyamēva sōmapīthamavā rundhē| tēnēndriyēṇā
dvitīyāṃ jāyāmabhyāśnutē||⁵⁷||

ētadvai brāhmaṇam purā vājavaśravaśā vidāmākran|
tasmāttē dvēdvē jāyē abhyākṣata| ya ēvaṃ vēdā| abhi
dvitīyāṃ jāyāmāśnutē| agnayē kavyavāhānāya svadhā
nama ityāha| ya ēva pitrṇāmagniḥ| tam prīṇāti| tisra
āhūtīrjuhōti| trirnidādhāti| ṣaṭtsampādyantē||⁵⁸||

ṣadvā ṛtavāḥ| ṛtūnēva prīṇāti| tūṣṇīm
mēkṣaṇamādādhāti| asti vā hi ṣaṣṭha ṛturna vā|
dēvān vai pitrṇprītān| maṇuṣyāḥ pitarōṣṇu prapīpatē|
tisra āhūtīrjuhōti| trirnidādhāti| ṣaṭtsampādyantē|
ṣadvā ṛtavāḥ||⁵⁹||

ṛtavāḥ khalu vai dēvāḥ pitarāḥ| ṛtūnēva
dēvānpitrṇprīṇāti| tānprītān| maṇuṣyāḥ pitarōṣṇu
prapīpatē| sakṛdācchinnaṃ barhirbhāvati| sakṛdīva hi
pitarāḥ| trirnidādhāti| tṛtīyē vā itō lōkē pitarāḥ|
tānēva prīṇāti| parāṇāvārtatē||⁶⁰||

hlīkā hi pitarāḥ| oṣmaṇō vyāvṛta upāstē| ūṣmabhāgā
hi pitarāḥ| brahmavādinō vadanti| prāśyā (3) nna
prāśyā (3) miti| yatprāśnīyāt| janyamannāmadyāt|
pramāyūkaḥ syāt| yanna prāśnīyāt| ahāvīḥ syāt||⁶¹||

pitrbhya āvṛścyēta| avaghrēyāmēva| tannēva prāśitam
nēvāprāśitam| vīraṃ vā vai pitarāḥ prayantō harānti|
vīraṃ vā dadati| daśāṃ chinatti| harāṇabhāgā hi
pitarāḥ| pitrṇēva niravādayatē| uttāra āyūṣi lōmā
chindīta| pitrṇāgg hyētarhi nēdīyaḥ||⁶²||

namāskarōti| namaskārō hi pitrṇām| namō vaḥ pitarō
rasāya| namō vaḥ pitarāḥ| śuṣmāya| namō vaḥ pitarō

jīvāyā| namō vaḥ pitarah svadhāyā| namō vaḥ pitarō
maṇyavē| namō vaḥ pitarō ghōrāyā| pitārō namō vaḥ|
ya ētasmiṇlōkē stha||⁶³ ||

yusmāggstēṣṇū| yēṣsmiṇlōkē| māṃ tēṣṇū| ya
ētasmiṇlōkē stha| yūyaṃ tēṣāṃ vasiṣṭhā bhūyāsta|
yēṣsmiṇlōkē| ahaṃ tēṣāṃ vasiṣṭhō bhūyāsamityāha|
vasiṣṭhaḥ samānānāṃ bhavati| ya ēvaṃ
vidvānpitr̥bhyāḥ karōti| ēṣa vai mānuṣyaṇām
yajñah||⁶⁴ ||

dēvānāṃ vā itārē yajñāḥ| tēṇa vā ētatpitr̥lōkē cāratī|
yatpitr̥bhyāḥ karōti| sa īśvaraḥ pramētōḥ|
prajāpatyayarcā punaraitī| yajñō vai prajāpātiḥ|
yajñēnaiva saha punaraitī| na pramāyukō bhavati|
pitr̥lōkē vā ētadyajāmānaścarati| yatpitr̥bhyāḥ karōti|
sa īśvara ārtimārtōḥ| prajāpātistvāvainam tata
unnētumarhatītyāhuḥ| yatprajāpatyayarcā punaraitī|
prajāpātirēvainam tata unnāyati| nārtimārcchāti
yajāmānah||⁶⁵ ||

ityāśnutē padyantē padyantē ṣaḍvā ṛtavō vartatēṣhāvīḥ syānnēdīyāḥ stha yajñō yajāmānaścarati
yatpitr̥bhyāḥ karōti pañcā ca||

[10]

dēvāsurā agniṣōmayōrdēvā vai yathādarśaṃ dēvā vai yadānyairgrahairbrahmavādinō
nāgniṣṭōmō na sāvitram dēvasyāhaṃ tārpyagṃ saptañnāhōmānnṛṣadam tvēndrō
vṛtragṃ hatvā daśā||¹⁰ ||

dēvāsurā vājyēvainam tasmādvājapēyayājī dēvasyāhaṃ vājasvāvaruddhyā
indriyamēvāsmin hlikā hi pitarah pañcāṣaṣṭiḥ||⁶⁵ ||

dēvāsurā yajāmānah||

hariḥ ōm||

||iti śrīkr̥ṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē tṛtīyāḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥caturthaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ॥

ubhayē vā ētē prajāpātēradhyāsṛjyantaḥ
dēvāścāsūrāścaḥ tānna vyājānātḥ imēśnya imēśnya itiḥ
sa dēvānagmśūnākarōtḥ tānabhyāṣuṇōtḥ
tānpavitṛṇāpunātḥ tānparastātpavitṛasya vyāgrhṇātḥ
tē grahā abhavanḥ tadgrahāṇām grahaṭvam॥₁॥

dēvatā vā ētā yajāmānasya grhē grhyantēḥ
yadgrahāḥḥ vidurēnam dēvāḥḥ yasyaivam viduṣā ētē
grahā grhyantēḥḥ ēṣā vai sōmasyāhūtiḥḥ yadūpāgmsuḥḥ
sōmēna dēvāggstārpayānītiḥḥ khalu vai sōmēna yajatēḥ
yadūpāgmsuḥḥ juhōtiḥḥ sōmēnaiva taddēvāggstārpayatiḥḥ
yadgrahāḥḥ juhōtiḥḥ॥₂॥

dēvā ēva taddēvāngācchantiḥḥ yaccāmasām juhōtiḥḥ
tēnaivānūrūpēṇa yajāmānaḥḥ suvargam lōkamētiḥḥ kim
nvētaḥḥ agrā āsīdityāhuḥḥ yatpātrānītiḥḥ iyaḥḥ vā
ētaḥḥ agrā āsītḥḥ mṛnmayāniḥḥ vā ētānyāsanḥḥ tairdēvā na
vyāvṛtāmagacchanḥḥ ta ētāni dārumayāniḥḥ
pātrāṇyapaśyanḥḥ tānyākurvataḥḥ॥₃॥

tairvai tē vyāvṛtāmagacchanḥḥ yaddārumayāniḥḥ pātrāniḥḥ
bhavāntiḥḥ vyāvṛtāmēva tairyajāmānō gacchatiḥḥ yāniḥḥ
dārumayāniḥḥ pātrāniḥḥ bhavāntiḥḥ amumēva
tairlōkamābhijāyatiḥḥ yāniḥḥ mṛnmayāniḥḥ imamēva
tairlōkamābhijāyatiḥḥ brahmavādinō vadantiḥḥ
kāścatāsraḥḥ sthālīrvāyavyāḥḥ sōmagrahaṇīritiḥḥ dēvā vai
prśñīmaduhraḥḥ॥₄॥

tasyā ētē stanā āsan| iyaṃ vai prśñih| tāmādityā
 ādityasthālyā catuṣpadaḥ paśūnaduḥran|
 yadādityasthālī bhavāti| catuṣpada ēva tayā paśūn
 yajāmāna imāṃ dūhē| tāmindra
 ukthyasthālyēndriyamāduhat| yadūkthyasthālī bhavāti|
 indriyamēva tayā yajāmāna imāṃ dūhē| tām viśvē
 dēvā āgrayaṇasthālyōrjāmaduḥran| yadāgrayaṇasthālī
 bhavāti||₅||

ūrjāmēva tayā yajāmāna imāṃ dūhē| tām mānuṣyā
 dhruvasthālyāṣṣyūraduḥran| yaddhruvasthālī bhavāti|
 āyūrēva tayā yajāmāna imāṃ dūhē| sthālyā grhṇāti|
 vāyavyēna juhōti| tasmādanyēna pātrēna
 paśūnduḥanti| anyēna pratiḡrṇanti| atho
 vyāvṛtāmēva tadyajāmānō gacchati||₆||

grahatvaṃ grahāṃ juhōtyākurvatāduhrannāgrayaṇasthālī bhavāti navā ca||—————[1]

yuvagṃ surāmāmaśvinā| namūcāvāsūrē sacā|
 vipipānā śubhaspatī| indraṃ karmā svāvatam|
 putramiva pitarāvaśvinōbhā| indrāvātaṃ karmāṇā
 dagṃsanābhiḥ| yatsurāmāṃ vyapibāḥ śacībhiḥ|
 sarāsvatī tvā maghavannabhīṣṇāt| ahāvyaḡgnē
 havirāsyētē| srucivā ghṛtaṃ camū iva sōmah||₇||

vājasaniḡṃ rayimaṣmē suvīraṃ| praśastaṃ dhēhi
 yaśasaṃ brhantaṃ| yasminnaśvāsa ṛṣabhāsa ukṣaṇāḥ|
 vaśā mēṣā āvasṛṣṭāsa āhūtāḥ| kīlālapē sōmapṛṣṭhāya
 vēdhasē| hr̥dā matim jānaya cārūmagṇayē| nānā hi
 vāṃ dēvahiṭagṃ sadō mitam| mā sagṃsṛkṣāthām
 paramē vyōman| surā tvamasī śuṣmiṇī sōmā ēṣaḥ| mā
 mā higṃsīḥ svāṃ yōnimāviśan||₈||

yastē dēva varuṇa triṣṭupchāndāḥ pāśāḥ| taṃ tā
 ētēnāvā yajē| yastē dēva varuṇa jagātīchāndāḥ pāśāḥ|
 taṃ tā ētēnāvā yajē| sōmō vā ētasyā rājyamādattē|
 yō rājā sanrājyō vā sōmēna yajātē| dēvasuvāmētāni
 havīgṃṣi bhavanti| ētāvāntō vai dēvānāgṃ savāḥ| ta
 ēvāsmāi savānprayācchanti| ta ēnam punāḥ suvantē
 rājyāyā| dēvasū rājā bhavati||₁₀||

udāsthāddēvyadītirviśvarūpī | āyuryajñapātāvadhāt |
 indrāya kṛṇvatī bhāgam | mītrāya varuṇāya ca | iyaṃ
 vā āgnihōtrī | iyaṃ vā ētasya niśīdati | yasyāgnihōtrī
 niśīdati | tām utthāpayēt | udāsthāddēvyadītirīti | iyaṃ
 vai dēvyadītiḥ || 11 ||

dugdhvā dādāti| na hyadr̥ṣṭā dakṣiṇā dīyatē| pṛthivīm

vā ētasya payaḥ praviśati| yasyāgniḥōtram
duhyamānagg skandāti| yadadya dugdham
pṛthivīmasakta| yadōṣādhīrapyasāradyadāpāḥ| payō
grhēṣu payō aghniyāsu| payō vatsēṣu payō astu
tanmayītyāha| payā ēvātmangrḥēṣu paśusu dhattē|
apa upāsṛjati||¹³||

adbhirēvainādāpnōti| yō vai yajñasyārtē nānārtagm
sagm sṛjati| ubhē vai tē tarhyārcchātaḥ| ārcchāti
khalu vā ētadāgniḥōtram| yadduhyamānagg skandāti|
yadābhiduhyāt| ārtē nānārtam yajñasya sagmsṛjēt|
tadēva yādrkkīdrkcā hōtavyam| athānyām dugdhvā
punārḥōtavyam| anārtēnaivārtam yajñasya
niṣkārōti||¹⁴||

yadyuddrūtasya skandēt| yattatōśhūtvā punārēyāt|
yajñam vicchīndyāt| yatra skandēt| tanniṣadya
punārgṛhṇīyāt| yatraiva skandāti| tata
ēvainaṭpunārgṛhṇāti| tadēva yādrkkīdrkcā hōtavyam|
athānyām dugdhvā punārḥōtavyam| anārtēnaivārtam
yajñasya niṣkārōti||¹⁵||

vi vā ētasya yajñaśchidyatē| yasyāgniḥōtrēśdhiśritē
śvāśntarā dhāvāti| rudraḥ khalu vā ēṣaḥ| yadagniḥ|
yadgāmānvatyā vartayēt| rudrāya paśūnapī dadhyāt|
apaśuryajāmānaḥ syāt| yadapōśnvatiṣīncēt|
anādyamagnērāpāḥ| anādyamābhyāmapi dadhyāt|
gārhapatyādbhasmādāya| idam viṣṇurvicākrama itī
vaiṣṇavyarcāśśhāvanīyāddhvagmsayannudrāvēt| yajñō
vai viṣṇuḥ| yajñēnaiva yajñagm santānōti| bhasmānā
padamapi vapatī śāntyai||¹⁶||

vai dēvyaditirmuñcati sṛjati karōti karōtyābhyāmapi dadhyāt pañcā ca||^[3]

ni vā ētasyāhavanīyō gārhapatyam kāmayatē |
nigārhapatya āhavanīyam | yasyāgnimanūddhṛtagm
sūryōṣbhi nimirōcati | darbheṇa hiranyam prabaddhya
purastāddharēt | athāgnim | athāgnihōtram |
yaddhiranyam purastāddharāti | jyōtirvai hiranyam |
jyōtirēvainaṁ paśyannuddharāti | yadagnim pūrvagm
haratyathāgnihōtram || 17 ||

bhāgadhēyēnaivainaṁ prañayati | brāhmaṇa ārṣeya
uddharēt | brāhmaṇō vai sarvā dēvatāḥ |
sarvābhirēvainaṁ dēvatābhiruddharāti |
agnihōtramūpasādyātamitōrāsita | vrātamēva
hātamanū mriyatē | antam vā ēṣa ātmanō gacchati |
yastāmyāti | antāmēṣa yajñasya gacchati |
yasyāgnimanūddhṛtagm sūryōṣbhi nimirōcati || 18 ||

punaḥ samanyā juhōti | antēnaivāntam yajñasya
niṣkārōti | varuṇō vā ētasya yajñam grhṇāti |
yasyāgnimanūddhṛtagm sūryōṣbhi nimirōcati | vāruṇam
carum nirvāpēt | tēnaiva yajñam niṣkrīṇītē | ni vā
ētasyāhavanīyō gārhapatyam kāmayatē | ni gārhapatya
āhavanīyam | yasyāgnimanūddhṛtagm sūryōṣbhyūdēti |
caturgrhītamājyaṁ purastāddharēt || 19 ||

athāgnim | athāgnihōtram | yadājyaṁ purastāddharāti |
ētadvā agnēḥ priyam dhāmā | yadājyam |
priyēṇaivainaṁ dhāmnā samārdhayati | yadagnim
pūrvagm haratyathāgnihōtram | bhāgadhēyēnaivainaṁ
prañayati | brāhmaṇa ārṣeya uddharēt | brāhmaṇō vai
sarvā dēvatāḥ || 20 ||

sarvābhirēvainaṁ dēvatābhiruddharāti | parācī vā
ētasmai vyucchantī vyucchati | yasyāgnimanūddhṛtagm

sūryōṣbhyūdētiḥ | uṣāḥ kēṭunā juṣatām | yajñam
dēvēbhirinvitam | dēvēbhyō madhūmattamagg svāhēti
pratyanniṣadyājyēna juhuyāt | prācīmēvāsmāi
vivāsayati | agnihōtramupāsādyātāmītōrāsīta |
vratamēva hatamanū mriyatē | antam vā ēṣa ātmanō
gacchati || 21 ||

yastāmyāti | antāmēṣa yajñasyā gacchati |
yasyāgnimanūddhṛtagm sūryōṣbhyūdētiḥ | punaḥ
samanyā juhōti | antēnaiṣvāntam yajñasya niṣkārōti |
mītrō vā ētasyā yajñam grhṇāti |
yasyāgnimanūddhṛtagm sūryōṣbhyūdētiḥ | maitram
carum nirvāpēt | tēnaiṣva yajñam niṣkrīṇītē |
yasyāhavanīyēṣnūdvātē gārhapatya udvāyēt || 22 ||

yadāhavanīyāmanūdvāpya gārhapatyaṁ manthēt |
vicchīndyāt | bhrātṛvyamasmai janayēt | yadvai
yajñasyā vāstavyaṁ kriyatē | tadanū rudrōṣvācarati |
yatpūrvāmanvavasyēt | vāstavyāmagnimupāsīta |
rudrōṣsya paśūnghātūkaḥ syāt | āhavanīyāmudvāpya |
gārhapatyaṁ manthēt || 23 ||

itaḥ prathamam jājñē agniḥ | svādyōnēradhi jātavēdāḥ |
sa gāyatriyā triṣṭubhā jagātyā | dēvēbhyō havyaṁ
vāhatu prajānanniti | chandōbhirēvainagg svādyōnēḥ
prajānayati | gārhapatyaṁ manthati | gārhapatyaṁ vā
anvāhitāgnēḥ paśava upa tiṣṭhantē | sa yadudvāyāti |
tadanū paśavōṣpā krāmanti | iṣē rayyai rāmasva || 24 ||

sahāsē dyumnāyā | ūrjēṣpatyāyētyāha | paśavō vai
rayiḥ | paśūnēvāsmāi ramayati | sārāsvatau tvōtsau
samindhātāmityāha | ṛkhsāmē vai sārāsvatāvutsau |

rkhsāmābhyāmēvainagm samindhē| samrāḍasi
virāḍasītyāha| rathantaram vai samrāḥ| bṛhadvirāḥ||²⁵||
tābhyāmēvainagm samindhē| vajrō vai cakram| vajrō
vā ētasyā yajñam vicchinatti| yasyānō vā rathō
vāṣntarāṣgnī yāti| āhavanīyamudvāpya|
gārhāpatyāduddhārēti| yadāgnē pūrvam prabhṛtam
padagm hi tē| sūryāsyā rāsmīnanvātātānā| tatrā
rayiṣṭhāmanu sam bhāraitam| sam nāḥ sṛja sumatyā
vājāvatyēti||²⁶||

pūrvēṇaivāsyā yajñēnā yajñamanu santānōti|
tvamāgnē saprathā asītyāha| agniḥ sarvā dēvatāḥ|
dēvatābhirēva yajñagm santānōti| agnayē pathikṛtē
purōḍāśamaṣṭākāpālam nirvāpēti| agnimēva
pāthikṛtagg svēnā bhāgadhēyēnōpādhāvati| sa
ēvainaṁ yajñiyam panthāmapī nayati|
anaḍvāndakṣiṇā| vahī hyēṣa samṛddhyai||²⁷||

haratyathāgnihōtram nīmrōcāti harēddēvatā gacchatyudvāyēnmanthēdramasva bṛhadvirāḍiti navā ca
(ni vai pūrvam trīṇī nīmrōcāti darbhēṇa yaddhirānyamagnihōtram punarvaruṇō vāruṇam ni vā
ētasyābhyūdēti caturgrhītamājyam yadājyam parācyuṣāḥ punārmītrō maītram yasyāhavanīyēṣnūdātē
gārhāpatyō yadvai mānthēduddhārēti)||

[4]

yasyā prātaḥ savanē sōmōstiricyātē| mādhyam
dinagm savanam kāmāyāmānōsbhyatiricyātē|
gaurdhāyati marutāmiti dhayādvatīṣu kurvanti| hinasti
vai sandhyadhītam| sandhīva khalu vā ētat|
yatsavanasyātiricyātē| yaddhayādvatīṣu kurvanti|
sandhēḥ śāntyai| gāyatrāgm sāmā bhavati pañcadaśaḥ
stōmāḥ| tēnaiva prātaḥ savanānnayānti||²⁸||
marutvatīṣu kurvanti| tēnaiva mādhyam
dinātsavanānnayānti| hōtūscamasamanūnnayantē|

hōtāśnū śagṃsati| madhyata ēva yajñagṃ
samādādhāti| yasya mādhyam dinē savanē
sōmōstiricyātē| ādityam tṛtīyasavanam
kāmayāmānōsbhyatiricyātē| gaurivītagṃ sāmā
bhavati| atiriktam vai gaurivītam| atiriktam
yatsavanasyātiricyātē||₂₉||

atiriktasya śāntyai| baṇmahāgṃ āsi sūryēti kurvanti|
yasyaivādityasya savanasya kāmēnātiricyātē|
tēnaiivainam kāmēna samārdhayanti| gaurivītagṃ
sāmā bhavati| tēnaiiva mādhyam dinātsavanānnayanti|
saptaśaḥ stōmah| tēnaiiva tṛtīyasavanānnayanti|
hōtūscamaśamanūnnayantē| hōtāśnū śagṃsati||₃₀||

madhyata ēva yajñagṃ samādādhāti| yasya
tṛtīyasavanē sōmōstiricyēta| ukthyaṃ kurvīta|
yasyōkthyēstiricyēta| atirātram kurvīta|
yasyātirātrēstiricyātē| tattvai duṣprajñānam|
yajāmānam vā ētatpaśavā āsāhyayanti| brhatsāmā
bhavati| brhadvā imāllōkādhāra| bārhatāḥ
paśavāḥ| brhataivāsmāi paśūndādhāra| śipiviṣṭavātīṣu
kurvanti| śipiviṣṭō vai dēvānām puṣṭam|
puṣṭyavainagṃ samārdhayanti|
hōtūscamaśamanūnnayantē| hōtāśnūśagṃsati|
madhyata ēva yajñagṃ samādādhāti||₃₁||

yanti savanasyātiricyātē śagṃsati dādhārāṣṭau cā||—————[5]

ēkaikō vai janatāyāmindrah| ēkam vā ētāvindrāmabhi
sagṃsunutah| yau dvau sagṃ sunutah| prajāpātīrvā
ēṣa vitāyatē| yadyajñah| tasya grāvānō dantāḥ|
anyataram vā ētē sagṃsunvatōrnirbāpsati|
pūrvēṇōpasṛtyā dēvatā ityāhuḥ| pūrvōpasṛtasya vai

śrēyānbhavati| ētivantyājyāni bhavantyabhijityai||³²||

marutvātīḥ pratipadāḥ| marutō vai
dēvānāmapārājitamāyatānam| dēvānāmēvāpārājita
āyatānē yatatē| ubhē bṛhadrathantarē bhāvataḥ| iyaṃ
vāva rāthantaram| asau bṛhat|
ābhyāmēvaināmantarēti| vācaśca manāsaśca|
prāṇāccāpānāccā| divaśca pṛthivyāśca||³³||

sarvāsmādvittādvēdyāt| abhivartō brāhmasāmaṃ
bhāvati| suvargasyā lōkasyābhivṛtityai| abhijidbhāvati|
suvargasyā lōkasyābhijityai| viśvajidbhāvati| viśvāsyā
jityai| yasya bhūyāgṃsō yajñakratava ityāhuḥ| sa
dēvatā vṛṇkta iti| yadyāgniṣṭōmah sōmah
parastātsyāt||³⁴||

ukthyaṃ kurvīta| yadyukthāḥ syāt| atirātram kūrīta|
yajñakratubhirēvāsyā dēvatā vṛṇktē| yō vai
chandōbhirabhibhavati| sa saḡṃsunvatōrabhibhavati|
saṃvēśāyā tvōpavēśāyā tvētyāha| chandāgṃsi vai
saṃvēśa upavēśaḥ| chandōbhirēvāsyā
chandāggṃsyabhibhavati| iṣṭargō vā
ṛtvijāmadhvāryuḥ||³⁵||

iṣṭargaḥ khalu vai pūrvōsrṣṭuḥ kṣīyatē| prāṇāpānau
mr̥tyōrmā pātamityāha| prāṇāpānayōrēva śrāyatē|
prāṇāpānau mā mähāsiṣṭamityāha| nainaṃ
purāssyūṣaḥ prāṇāpānau jāhitaḥ| ārtiṃ vā ētē niyānti|
yēśāṃ dīkṣitānāṃ pramīyatē| taṃ yadāvavarjēyuh|
krūrakṛtāmivaiśāṃ lōkaḥ syāt| āhāra dahēti brūyāt||³⁶||

taṃ dākṣiṇatō vēdyai nidhāyā| sarparājñiyā ṛgbhiḥ
stūyuh| iyaṃ vai sarpātō rājñī| asyā ēvainaṃ

paridadatī vyṛddham tadityāhuḥ |
 yatstutamānānuśastamitī hōtā prathamah prācīnāvītī
 mārjālīyaṃ pariyātī yāmīrānubruvan sarparājñīnām
 kīrtayētī ubhayōrēvainaṃ lōkayōḥ paridadatī ||₃₇ ||
 athō dhuvantyēvainaṃ | athō nyēvāsmaī hnuvatē | triḥ
 pariyaṇtī trayā imē lōkāḥ | ēbhya ēvainaṃ lōkēbhyō
 dhuvatē | triḥ punaḥ pariyaṇtī | ṣaṭtsampādyantē |
 ṣaḍvā ṛtavāḥ | ṛtubhīrēvainaṃ dhuvatē | agnā āyūgmṣī
 pavasā itī pratipadam kurvīran | rathantarāsāmaīṣāgm
 sōmah syāt | āyūrēvātmandādhatē | athō pāpmānāmēva
 vijahātō yanti ||₃₈ ||

abhijityai prthivyāśca syādādhvaryurbrūyāllōkayōḥ paridadatī kurvīraggstrīṇī ca ||—————[6]

asuryaṃ vā ētaśmādvārṇaṃ kṛtvā | paśavō vīryāmapā
 krāmanti | yasya yūpō vīrōhātī | tvāṣṭraṃ
 bāhurūpamālābhēta | tvaṣṭā vai rūpāṇāmīśē | ya ēva
 rūpāṇāmīśē | sōssminpaśūn vīryaṃ yacchati |
 nāsmātpaśavō vīryāmapā krāmanti | ārtim vā ētē
 niyaṇtī | yēṣāṃ dīkṣītānāmagnirudvāyāti ||₃₉ ||

yadāhavanīyā udvāyēt | yattaṃ manthēt | vicchīndyāt |
 bhrātṛvyamasmai janayēt | yadāhavanīyā udvāyēt |
 āgnīddhrāduddhārēt | yadāgnīddhra udvāyēt |
 gārhapatyāduddhārēt | yadgārhapatya udvāyēt | atā
 ēva punārmanthēt ||₄₀ ||

atra vāva sa nilāyatē | yatra khalu vai nilīnamuttamaṃ
 paśyāntī | tadēnamicchantī | yasmāddārōrudvāyēt |
 tasyāraṇī kuryāt | krumukamapī kuryāt | ēṣā vā agnēḥ
 priyā tanūḥ | yatkrumukaḥ | priyayaivainaṃ tanuvā
 samārdhayati | gārhapatyam manthati ||₄₁ ||

gārhāpatyō vā agnēryōniḥ svādēvainaṃ
yōnēṛjanayatiḥ nāsmāi bhrātr̥vyam janayatiḥ yasya
sōmā upadasyētḥ suvarṇagṃ hirāṇyam dvēdhā
vicchidyāḥ r̥jīṣēṣnyadādhūnuyātḥ juhuyādanyatiḥ
sōmāmēvābhiṣunōtiḥ sōmam̐ juhōtiḥ sōmāsyā vā
ābhiṣūyamāṇasya priyā tanūrudākrāmatḥ⁴² ॥

tatsuvarṇagṃ hirāṇyamabhavatiḥ yatsuvarṇagṃ
hirāṇyam kurvantiḥ priyayaivainaṃ tanuvā
samārdhayantiḥ yasyākṛitāgṃ sōmāmapaharēyuhḥ
kr̥ṇīyādēvaḥ saiva tataḥ prāyāścittiḥ yasyā
kr̥itamāpaharēyuhḥ ādārāggścā phālgunāni
cābhiṣunuyātḥ gāyatrī yagṃ sōmamāhāratḥ tasya
yōṣgm̐śuḥ parāṣpātatiḥ⁴³ ॥

ta ādārā abhavanḥ indrō vṛtramāhanḥ tasyā valkaḥ
parāṣpatatiḥ tāni phālgunānyābhavanḥ paśavō vai
phālgunāniḥ paśavaḥ sōmō rājāḥ yadādārāggścā
phālgunāni cābhiṣunōtiḥ sōmāmēva
rājānamābhiṣunōtiḥ śṛtēnā prātaḥ savanē śr̥ṇīyātḥ
dadhnā madhyam̐ dinē⁴⁴ ॥

nītamiśrēṇā tr̥tīyasavanēḥ agniṣṭōmah sōmah
syādrathantarasāmāḥ ya ēvartvijō vṛtāḥ syuhḥ ta ēnam̐
yājayēyuhḥ ēkām̐ gām̐ dakṣiṇām̐ dadyāttēbhyā ēvaḥ
punaḥ sōmam̐ kr̥ṇīyātḥ yajñēnaiva tadyajñamīcchatiḥ
saiva tataḥ prāyāścittiḥ sarvābhyō vā ēṣa
dēvatābhyāḥ sarvēbhyāḥ pṛṣṭhēbhyā ātmānamāguratēḥ
yaḥ satrāyāguratēḥ ētāvānkhalu vai puruṣaḥ
yāvādasya vittam̐ sarvavēdasēnā yajētaḥ
sarvāpṛṣṭhōṣsyā sōmah syātḥ sarvābhyā ēva

dēvatābhyāḥ sarvēbhyāḥ pr̥sthēbhyā ātmānam
niṣkr̥ṇītē ॥₄₅ ॥

udvāyāti manthēnmanthatyakraṁatparāṣpātanmadhyandina āguratē pañcā ca ॥—————[7]

pavāmānaḥ suvarjanaḥ। pavitrēṇa vicārṣaṇiḥ। yaḥ
pōtā sa pūnātu mā। punantu mā dēvajanaḥ। punantu
manāvō dhiyā। punantu viśvā āyavaḥ। jātāvēdaḥ
pavitrāvati। pavitrēṇa punāhi mā। śukrēṇa dēva
dīdyāt। agnē kratvā kratūgm ranū ॥₄₆ ॥

yattē pavitrāmarciṣiḥ। agnē vitātamanantarā। brahma
tēna punīmahē। ubhābhyām dēva savitaḥ। pavitrēṇa
savēna ca। idam brahmā punīmahē। vaiśvadēvī pūnati
dēvyāgāt। yasyai bahvīstanuvō vītapr̥sthāḥ। tayā
madāntaḥ sadhamādyēṣu। vayagg syāma patāyō
rayīnām ॥₄₇ ॥

vaiśvānarō raśmibhirmā punātu। vātāḥ prāṇēnēṣirō
māyōbhūḥ। dyāvāpr̥thivī payāsā payōbhiḥ। ṛtāvārī
yajñiyē mā punītām। br̥hadbhiḥ savitastṛbhiḥ।
varṣiṣṭhairdēva manmābhiḥ। agnē dakṣaiḥ punāhi mā।
yēna dēvā apūnata। yēnāṣpō divyam kaśaḥ। tēna
divyēna brahmaṇā ॥₄₈ ॥

idam brahmā punīmahē। yaḥ pāvamānīradhyēti।
ṛṣibhiḥ sambhṛtagm rasam। sarvagm sa pūtamāśñāti।
svaditam mātariśvānā। pāvamānīryō adhyēti। ṛṣibhiḥ
sambhṛtagm rasam। tasmai sarāsvatī duhē। kṣīragm
sarpirmadhūdakam। pāvamānīḥ svastyayānīḥ ॥₄₉ ॥

sudughā hi payāsvatīḥ। ṛṣibhiḥ sambhṛtō rasaḥ।
brāhmaṇēṣvamṛtagm hitam। pāvamānīrdīśantu naḥ।
imaḥ lōkamathō amum। kāmāntsamārdhayantu naḥ।

dēvīrdēvaiḥ samābhṛtāḥ| pāvamānīḥ svastyayānīḥ|
sudughā hi ghṛtaścutāḥ| ṛṣibhiḥ sambhṛtō rasāḥ||⁵⁰ ||

brāhmaṇēṣvamṛtagṃ hitam| yēnā dēvāḥ pavitrēṇa|
ātmānaṃ punatē sadā| tēnā sahasrādhārēṇa|
pāvamānyaḥ pūnantu mā| prājāpatyaṃ pavitraṃ|
śatōdyāmagṃ hiraṇmayam| tēnā brahmaṇidō vāyam|
pūtaṃ brahmā punīmahē| indrāḥ sunītī saha mā
punātu| sōmāḥ svastyā varuṇaḥ samīcya| yamō rājā
pramṛṇābhiḥ punātu mā| jātavedā mōrjayāntyā
punātu||⁵¹ ||

anū rayīnām brahmāṇā svastyayānīḥ sudughā hi ghṛtaścuta ṛṣibhiḥ sambhṛtō rasāḥ punātu trīṇi

ca|| [8]

prajā vai satramāṣata tapastapyāmānā ajūhvatīḥ|
dēvā āpaśyañcamasaṃ ghṛtasyā pūrṇagg svadhām|
tamupōdātiṣṭhantamājūhavuḥ| tēnārdhamāsa
ūrjamavārundhata| tasmāddardhamāsē dēvā iḥyantē|
pitarōḥpaśyañcamasaṃ ghṛtasyā pūrṇagg svadhām|
tamupōdātiṣṭhantamājūhavuḥ| tēnā
māsyūrjamavārundhata| tasmānmāsi pitṛbhyāḥ
kriyatē| maṇuṣyā āpaśyañcamasaṃ ghṛtasyā pūrṇagg
svadhām||⁵² ||

tamupōdātiṣṭhantamājūhavuḥ| tēnā
dvayīmūrjamavārundhata| tasmāddvirahnō
maṇuṣyēbhya upāhriyatē| prātaścā sāyaṃ cā|
paśavoḥpaśyañcamasaṃ ghṛtasyā pūrṇagg svadhām|
tamupōdātiṣṭhantamājūhavuḥ| tēnā
trayīmūrjamavārundhata| tasmāttirahnāḥ paśavaḥ
prērātē| prātaḥ sāṅgavē sāyam| asūrā
āpaśyañcamasaṃ ghṛtasyā pūrṇagg svadhām||⁵³ ||

tamupōdātiṣṭhantamājuhavuh। tēnā saṁvatsara
ūrjamavārundhata। tē dēvā āmanyanta। amī vā
īdamābhūvan। yadvayagg sma itī। ta ētānī
cāturṁāsyānyāpaśyan। tānī nirāvapan।
tairēvaiṣāntāmūrjamavṛñjata। tatō dēvā abhāvan।
parāṣsūrāḥ॥⁵⁴॥

yadyajātē। yāmēva dēvā ūrjamavārundhata।
tāntēnāvārundhē। yatpitr̥bhyāḥ karōti। yāmēva pītarā
ūrjamavārundhata। tāntēnāvārundhē।
yadāvasathēṣṇnagm harānti। yāmēva mānuṣyā
ūrjamavārundhata। tāntēnāvārundhē। yaddakṣiṇām
dadāti॥⁵⁵॥

yāmēva paśava ūrjamavārundhata। tāntēnāvārundhē।
yaccāturṁāsyairyajātē। yāmēvāsūrā
ūrjamavārundhata। tāntēnāvārundhē। bhavātyātmanā।
parāśya bhrātṛvyō bhavati। virājō vā ēṣā vikrāntiḥ।
yaccāturṁāsyānī। vaiśvadēvēnāsmīlōkē pratyātiṣṭhat।
varuṇapraghāsairantarīkṣē। sākamēdhairamuṣmīlōkē।
ēṣa ha tvāvaitatsarvaṁ bhavati। ya ēvaṁ
vidvāggścāturṁāsyairyajātē॥⁵⁶॥

mānuṣyā apaśyañcamasaṁ ghṛtasyā pūrṇagg svadhāmasūrā apaśyañcamasaṁ ghṛtasyā pūrṇagg
svadhāmasūrā dadātyatiṣṭhaccatvārī ca॥

[9]

agnirvāva saṁvatsaraḥ। ādityaḥ pārivatsaraḥ।
candramā idāvatsaraḥ। vāyurānuvatsaraḥ।
yadvaiśvadēvēnā yajātē। agnimēva
tatsaṁvatsaramāpnōti। tasmādvaiśvadēvēnā
yajāmānaḥ। saṁvatsarīnāgg svastimāśāsta ityāśāsīta।
yadvāruṇapraghāsairyajātē। ādityamēva
tatpārivatsaramāpnōti॥⁵⁷॥

tasmā¹dvaruṇapraghā²sairya³jāmā⁴naḥ⁵ | pa⁶ri⁷va⁸tsa⁹riṇā¹⁰gga¹¹
sva¹²sti¹³mā¹⁴śā¹⁵sta¹⁶ ityā¹⁷śā¹⁸sī¹⁹ta²⁰ | ya²¹tsā²²ka²³mē²⁴dhai²⁵rya²⁶jā²⁷tē²⁸ |
ca²⁹ndra³⁰mā³¹sa³²mē³³va ta³⁴di³⁵dā³⁶va³⁷tsa³⁸ra³⁹mā⁴⁰pnō⁴¹ti |
tasmā⁴²tsā⁴³ka⁴⁴mē⁴⁵dhai⁴⁶rya⁴⁷jāmā⁴⁸naḥ⁴⁹ | i⁵⁰dā⁵¹va⁵²tsa⁵³riṇā⁵⁴gga⁵⁵
sva⁵⁶sti⁵⁷mā⁵⁸śā⁵⁹sta⁶⁰ ityā⁶¹śā⁶²sī⁶³ta⁶⁴ | ya⁶⁵tpi⁶⁶ṭṛya⁶⁷jñē⁶⁸na⁶⁹ ya⁷⁰jā⁷¹tē⁷² |
dē⁷³vā⁷⁴nē⁷⁵va ta⁷⁶da⁷⁷nvavā⁷⁸syati⁷⁹ | a⁸⁰thavā⁸¹ ā⁸²syā⁸³
vā⁸⁴yu⁸⁵ścā⁸⁶nu⁸⁷va⁸⁸tsa⁸⁹ra⁹⁰ścā⁹¹prī⁹²tā⁹³vuc⁹⁴chi⁹⁵syē⁹⁶tē⁹⁷ |
ya⁹⁸cchū⁹⁹nāsī¹⁰⁰ri¹⁰¹yē¹⁰²ṇa¹⁰³ ya¹⁰⁴jā¹⁰⁵tē¹⁰⁶ ||₅₈ ||

vā¹⁰⁷yu¹⁰⁸mē¹⁰⁹va ta¹¹⁰da¹¹¹nu¹¹²va¹¹³tsa¹¹⁴ra¹¹⁵mā¹¹⁶pnō¹¹⁷ti |
tasmā¹¹⁸cchū¹¹⁹nāsī¹²⁰ri¹²¹yē¹²²ṇa¹²³ ya¹²⁴jāmā¹²⁵naḥ¹²⁶ | a¹²⁷nu¹²⁸va¹²⁹tsa¹³⁰riṇā¹³¹gga¹³²
sva¹³³sti¹³⁴mā¹³⁵śā¹³⁶sta¹³⁷ ityā¹³⁸śā¹³⁹sī¹⁴⁰ta¹⁴¹ | sa¹⁴²mva¹⁴³tsa¹⁴⁴ra¹⁴⁵m vā¹⁴⁶ ē¹⁴⁷ṣa¹⁴⁸ i¹⁴⁹
psa¹⁵⁰tī¹⁵¹tyā¹⁵²huḥ¹⁵³ | ya¹⁵⁴ścā¹⁵⁵tur¹⁵⁶mā¹⁵⁷syai¹⁵⁸rya¹⁵⁹jā¹⁶⁰ta¹⁶¹ itī¹⁶² | ē¹⁶³ṣa¹⁶⁴ ha¹⁶⁵ tva¹⁶⁶i
sa¹⁶⁷mva¹⁶⁸tsa¹⁶⁹ra¹⁷⁰mā¹⁷¹pnō¹⁷²ti | ya¹⁷³ ē¹⁷⁴va¹⁷⁵m
vi¹⁷⁶dva¹⁷⁷gga¹⁷⁸ścā¹⁷⁹tur¹⁸⁰mā¹⁸¹syai¹⁸²rya¹⁸³jā¹⁸⁴tē¹⁸⁵ | vi¹⁸⁶śvē¹⁸⁷ dē¹⁸⁸vā¹⁸⁹ḥ sa¹⁹⁰mā¹⁹¹ya¹⁹²janta¹⁹³ |
tē¹⁹⁴ṣ¹⁹⁵ni¹⁹⁶mē¹⁹⁷vā¹⁹⁸ya¹⁹⁹janta²⁰⁰ | ta²⁰¹ ē²⁰²ta²⁰³m lō²⁰⁴ka²⁰⁵mā²⁰⁶ja²⁰⁷yan²⁰⁸ ||₅₉ ||

ya²⁰⁹smi²¹⁰nnā²¹¹gni²¹²ḥ | ya²¹³dva²¹⁴iś²¹⁵va²¹⁶dē²¹⁷vē²¹⁸ṇa²¹⁹ ya²²⁰jā²²¹tē²²² | ē²²³ta²²⁴mē²²⁵va
lō²²⁶ka²²⁷m jā²²⁸yati²²⁹ | ya²³⁰smi²³¹nnā²³²gni²³³ḥ | a²³⁴gnē²³⁵rē²³⁶va sā²³⁷yū²³⁸jya²³⁹mupa²⁴⁰iti²⁴¹ |
ya²⁴²dā²⁴³ vai²⁴⁴ś²⁴⁵va²⁴⁶dē²⁴⁷vē²⁴⁸ṇa²⁴⁹ ya²⁵⁰jā²⁵¹tē²⁵² | a²⁵³thā²⁵⁴ sa²⁵⁵mva²⁵⁶tsa²⁵⁷ra²⁵⁸syā²⁵⁹
gr²⁶⁰ha²⁶¹pā²⁶²ti²⁶³mā²⁶⁴pnō²⁶⁵ti | ya²⁶⁶dā²⁶⁷ sa²⁶⁸mva²⁶⁹tsa²⁷⁰ra²⁷¹syā²⁷²
gr²⁷³ha²⁷⁴pā²⁷⁵ti²⁷⁶mā²⁷⁷pnō²⁷⁸ti | a²⁷⁹thā²⁸⁰ sa²⁸¹ha²⁸²sra²⁸³yā²⁸⁴jinā²⁸⁵mā²⁸⁶pnō²⁸⁷ti | ya²⁸⁸dā²⁸⁹
sā²⁹⁰ha²⁹¹sra²⁹²yā²⁹³jinā²⁹⁴mā²⁹⁵pnō²⁹⁶ti ||₆₀ ||

a²⁹⁷thā²⁹⁸ gr²⁹⁹ha³⁰⁰mē³⁰¹dhi³⁰²nā³⁰³mā³⁰⁴pnō³⁰⁵ti | ya³⁰⁶dā³⁰⁷
gr³⁰⁸ha³⁰⁹mē³¹⁰dhi³¹¹nā³¹²mā³¹³pnō³¹⁴ti | a³¹⁵thā³¹⁶gnir³¹⁷bha³¹⁸vati³¹⁹ |
ya³²⁰dā³²¹gnir³²²bha³²³vati³²⁴ | a³²⁵thā³²⁶ ga³²⁷ur³²⁸bha³²⁹vati³³⁰ | ē³³¹ṣā³³² vai
vai³³³ś³³⁴va³³⁵dē³³⁶va³³⁷syā³³⁸ mā³³⁹trā³⁴⁰ | ē³⁴¹ta³⁴²dva³⁴³ ē³⁴⁴tē³⁴⁵ṣā³⁴⁶ma³⁴⁷va³⁴⁸mam³⁴⁹ | a³⁵⁰tō³⁵¹tō³⁵² vā³⁵³
ut³⁵⁴tārā³⁵⁵ṇi³⁵⁶ śrē³⁵⁷yā³⁵⁸gṃ³⁵⁹si³⁶⁰ bha³⁶¹vanti³⁶² | ya³⁶³dvi³⁶⁴śvē³⁶⁵ dē³⁶⁶vā³⁶⁷ḥ
sa³⁶⁸ma³⁶⁹ya³⁷⁰janta³⁷¹ | ta³⁷²dva³⁷³iś³⁷⁴va³⁷⁵dē³⁷⁶va³⁷⁷syā³⁷⁸ vai³⁷⁹ś³⁸⁰va³⁸¹dē³⁸²va³⁸³tvam³⁸⁴ ||₆₁ ||
a³⁸⁵thā³⁸⁶dī³⁸⁷tyō³⁸⁸ va³⁸⁹ru³⁹⁰ṇa³⁹¹gṃ³⁹² rā³⁹³jā³⁹⁴na³⁹⁵m
va³⁹⁶ru³⁹⁷ṇa³⁹⁸prag³⁹⁹hā⁴⁰⁰sai⁴⁰¹rā⁴⁰²ya⁴⁰³jata⁴⁰⁴ | sa⁴⁰⁵ ē⁴⁰⁶ta⁴⁰⁷m lō⁴⁰⁸ka⁴⁰⁹mā⁴¹⁰ja⁴¹¹yati⁴¹² |

yasmīnnādityaḥ | yadvāruṇapraghāsairyajātē | ētamēva
lōkaṃ jāyati | yasmīnnādityaḥ | ādityasyaiṣa
sāyūjyamupaīti | yadādityō varuṇagm rājānam
varuṇapraghāsairayājata | tadvāruṇapraghāsānām
varuṇapraghāsatvam | atha sōmō rājā chandāgmsi
sākamēdhairyajata || 62 ||

sa ētaṃ lōkamājayati | yasmigḡścandramā vibhāti |
yatsākamēdhairyajātē | ētamēva lōkaṃ jāyati |
yasmigḡścandramā vibhāti | candramāsa ēva
sāyūjyamupaīti | sōmō vai candramāḥ | ēṣa ha tvai
sākṣātsōmaṃ bhakṣayati | ya ēvaṃ
vidvāntsākamēdhairyajātē | yatsōmāśca rājā
chandāgmsi ca samaidhanta || 63 ||

tatsākamēdhānāgṃ sākamēdhatvam | athartavāḥ
pitarāḥ prajāpātiṃ pītaraṃ pitryajñēnāyajanta | ta
ētaṃ lōkamājayan | yasmīnnṛtavāḥ | yatpitryajñēna
yajātē | ētamēva lōkaṃ jāyati | yasmīnnṛtavāḥ |
ṛtūnāmēva sāyūjyamupaīti | yadṛtavāḥ pitarāḥ
prajāpātiṃ pītaraṃ pitryajñēnāyajanta | tatpitryajñasya
pitryajñatvam || 64 ||

athauśādhaya imaṃ dēvaṃ tryāmbakairyajanta
prathemahīti | tatō vai tā aprathanta | ya ēvaṃ
vidvāggstryāmbakairyajātē | prathātē prajāyā
paśubhiḥ | atha vāyuh pāramēṣṭhinagṃ
śunāsīriyēnāyajata | sa ētaṃ lōkamājayati |
yasmīnvāyuh | yacchūnāsīriyēna yajātē | ētamēva
lōkaṃ jāyati | yasmīnvāyuh || 65 ||

vāyōrēva sāyūjyamupaīti | brahmavādinō vadanti | pra
cāturmāsyayājī miyātā (3) na pramiyātā (3) iti |

jīvanvā ēṣa ṛtūnāpyēti| yadi vasantā pramīyātē|
vasantō bhāvati| yadi grīṣmē grīṣmaḥ| yadi varṣāsū
varṣāḥ| yadi śaradī śaratī| yadi hēman hēmantāḥ|
ṛturbhūtvā saṁvatsaramāpyēti| saṁvatsarāḥ
prajāpātiḥ| prajāpātīrvāvaiṣaḥ||⁶⁶||

parivatsaramāpnōti śunāsīriyēṇa yajātēṣṣajayantsahasrayājīnāmāpnōti vaiśvadēvatvagm

sākamēdhairāyajata śamaidhānta pitṛyajñatvam jāyati yasminvāyurhēmantastrīṇi ca||—————[10]

ubhayē yuvagm surāmamudāsthānni vai yasyā prātaḥ savāna ēkaikōṣṣuryaḥ
pavāmānaḥ prajā vai satramāsatāgnirvāva saṁvatsarō daśā||¹⁰||

ubhayē vā udāsthātsarvābhirmadhyatōṣtra vāva brāhmaṇēṣvathā grhamēdhinagm
ṣatthṣāṣṭiḥ||⁶⁶||

ubhayē vā vaiṣaḥ||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥pañcamah praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē pañcamah prapāṭhakah॥

agnēḥ kṛttikāḥ। śukraṃ parastājjyōtiravastāt।
prajāpātē rōhiṇī। āpāḥ parastādōṣādhayōSvastāt।
sōmāsyēnvakā vitātāni। parastādvayāntōSvastāt।
rudrasyā bāhū। mṛgayavāḥ parastādvikṣārōSvastāt।
adītyai punārvasū। vātāḥ parastādārdramavastāt॥₁॥

brhaspatēstīṣyāḥ। juhvātaḥ parastādyajāmānā avastāt।
sarpāṇāmāsṛēṣāḥ। abhyāgacchāntaḥ
parastādabhyānr̥tyāntōSvastāt। pitṛṇām maghāḥ।
rudantāḥ parastādapabhragmśōSvastāt। aryamṇaḥ
pūrvē phalgūnī। jāyā parastādr̥ṣabhōSvastāt।
bhagasyōttārē। vahatavāḥ parastādvahāmānā
avastāt॥₂॥

dēvasyā saviturhastāḥ। prasavaḥ parastātsaniravastāt।
indrāsyā cītrā। r̥taṃ parastātsatyamavastāt।
vāyōrniṣṭyā vr̥tatīḥ। parastādasiddhiravastāt।
indrāgniṣyōrviśākhē। yugāni parastātkṛṣamāṇā avastāt।
mitrasyānūrādhāḥ।
abhyārōhātparastādabhyārūḍhamavastāt॥₃॥

indrāsyā rōhiṇī। śṛṇatparastātpratiśṛṇadavastāt।
nir̥r̥tyai mūlavarhāṇī। pratibhañjantāḥ
parastātpratiśṛṇantōSvastāt। apām pūrvā aṣādhāḥ।
varcāḥ parastātsamītiravastāt। viśvēśām
dēvānāmuttārāḥ। abhijayātparastādabhijitamavastāt।
viṣṇōḥ śrōṇā pṛcchamānāḥ। parastātpanthā avastāt॥₄॥

vasūnāgg śraviṣṭhāḥ| bhūtaṃ parastādbhūtiravastāt|
 indrasya śatabhiṣak| viśvavyācāḥ
 parastādvīsvakṣītiravastāt| ajasyaikāpadaḥ pūrvē
 prōṣṭhapadāḥ| vaiśvānaram
 parastādvaiśvāvasavamavastāt| ahērbudhniyasyōttārē|
 abhiṣiñcantāḥ parastādabhiṣunvantōsvastāt| pūṣṇō
 rēvatī| gāvāḥ parastādvatsā avastāt| āsvinōraśvayujaū|
 grāmāḥ parastātsēnāsvastāt| yamasyāpabharāṇīḥ|
 apakarṣāntāḥ parastādapavahāntōsvastāt| pūrṇā
 paścādyattē dēvā adādhuḥ॥₅॥

ārdramavastādvahāmānā avastādabhyārūḍhamavastātpanthā avastādvatsā avastātpañcā ca॥——[1]

yatpuṇyam nakṣātram| tadbatkūrvītōpavyuṣam| yadā
 vai sūryā udēti| atha nakṣātram naiti| yāvati tatra
 sūryō gacchēt| yatrā jaghanyam paśyēt| tāvati kurvita
 yatkārī syāt| puṇyāha ēva kūrute| ēvagm ha vai
 yajñēṣum ca śatadyūmnam ca mātṣyō niravasāyayām
 cākāra॥₆॥

yō vai nakṣatriyam prajāpātiṃ veda| ubhayōrēnam
 lōkayōrviduḥ| hastā ēvāsyā hastāḥ| citrā śirāḥ| niṣṭyā
 hrdayam| ūrū viśākhē| pratiṣṭhāsnūrādhāḥ| ēṣa vai
 nakṣatriyāḥ prajāpātiḥ| ya ēvam veda| ubhayōrēnam
 lōkayōrviduḥ॥₇॥

asmiggścāmuṣmiggśca| yām kāmayaēta duhitaram
 priyā syāditī| tām niṣṭyāyām dadyāt| priyaiva bhāvati|
 nēva tu punarāgacchati| abhijinnāma nakṣātram|
 upariṣṭādaśādhānām| avastācchrōṇāyaī| dēvāsuraḥ
 samyattā āsan| tē dēvāstasminnakṣātrēsbhyājayan॥₈॥

yadabhyājayan| tadabhihitōsbhihittvam| yam
 kāmayaētānapajayyam jāyēditī| tamētasminnakṣātrē

yā₁tayē₁t| a₁n₁a₁p₁a₁j₁a₁y₁y₁a₁mē₁v₁a j₁ā₁y₁a₁t₁i| p₁ā₁p₁a₁r₁ā₁j₁i₁t₁a₁m₁i₁v₁a t₁u|
p₁r₁a₁j₁ā₁p₁ā₁t₁iḥ p₁a₁ś₁ū₁n₁ā₁s₁r₁j₁a₁t₁| tē n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁aṃ
n₁a₁k₁ṣ₁a₁t₁r₁a₁m₁u₁p₁ā₁t₁iṣ₁ṭ₁h₁a₁n₁t₁| tē s₁a₁m₁ā₁v₁ā₁n₁t₁a ē₁v₁ā₁b₁h₁ā₁v₁a₁n₁| tē
rē₁v₁a₁t₁i₁m₁u₁p₁ā₁t₁iṣ₁ṭ₁h₁a₁n₁t₁||₉||

tē rē₁v₁a₁t₁y₁ā₁m̐ p₁r₁ā₁b₁h₁ā₁v₁a₁n₁| t₁a₁s₁m₁ā₁d₁rē₁v₁a₁t₁y₁ā₁m̐ p₁a₁ś₁ū₁n₁ā₁m̐
k₁ū₁r₁v₁ī₁t₁a| y₁a₁t₁k₁iṃ c₁ā₁r₁v₁ā₁c₁i₁n₁a₁g₁m̐ s₁ō₁m₁ā₁t₁| p₁r₁a₁i₁v₁a b₁h₁ā₁v₁a₁n₁t₁i|
s₁a₁l₁i₁l₁aṃ v₁ā i₁d₁a₁m₁ā₁n₁t₁ā₁r₁ā₁s₁ī₁t₁| y₁a₁d₁a₁t₁ā₁r₁a₁n₁| t₁a₁t₁t₁ā₁r₁ā₁k₁ā₁ṇ₁ā₁m̐
t₁ā₁r₁a₁k₁ā₁t₁v₁a₁m̐| yō v₁ā i₁h₁a y₁a₁j₁ā₁t₁ē₁| a₁m₁u₁g₁m̐ s₁a lō₁k₁aṃ
n₁ā₁k₁ṣ₁ā₁tē₁| t₁a₁n₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁ā₁m̐ n₁a₁k₁ṣ₁a₁t₁r₁ā₁t₁v₁a₁m̐||₁₀||

dē₁v₁a₁g₁r₁h₁ā v₁a₁i n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| y₁a ē₁v₁aṃ vē₁d₁ā₁| g₁r₁h₁yē₁v₁a
b₁h₁ā₁v₁a₁t₁i| yā₁n₁i v₁ā i₁m₁ā₁n₁i p₁r₁ṭ₁h₁i₁v₁y₁ā₁ś₁c₁i₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| tā₁n₁i
n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| t₁a₁s₁m₁ā₁d₁a₁ś₁l₁i₁l₁a₁n₁ā₁m₁a₁g₁g₁ś₁c₁i₁t₁rē₁| n₁ā₁v₁ā₁s₁yē₁n₁n₁a
y₁ā₁j₁ē₁t₁a| y₁a₁ṭ₁h₁ā p₁ā₁p₁ā₁hē k₁ū₁r₁u₁tē₁| t₁ā₁d₁r₁gē₁v₁a t₁a₁t₁|
dē₁v₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i v₁ā ā₁n₁y₁ā₁n₁i||₁₁||

y₁a₁m₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁y₁ā₁n₁y₁ā₁n₁i| k₁r₁ṭ₁t₁i₁k₁ā₁ḥ p₁r₁a₁ṭ₁h₁a₁m₁a₁m̐| v₁iś₁ā₁k₁hē
u₁t₁t₁a₁m₁a₁m̐| tā₁n₁i dē₁v₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| ā₁n₁ū₁r₁ā₁d₁h₁ā₁ḥ
p₁r₁ā₁ṭ₁h₁a₁m₁a₁m̐| ā₁p₁a₁b₁h₁a₁r₁ā₁n₁i₁r₁u₁t₁t₁a₁m₁a₁m̐| tā₁n₁i
y₁a₁m₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| yā₁n₁i dē₁v₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| tā₁n₁i d₁a₁k₁ṣ₁iṇē₁n₁a
p₁a₁r₁i₁y₁a₁n₁t₁i| yā₁n₁i y₁a₁m₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i||₁₂||

tā₁n₁y₁u₁t₁t₁ā₁rē₁ṇ₁a| ā₁n₁vē₁ś₁ā₁m₁a₁r₁ā₁t₁s₁mē₁t₁i| t₁a₁d₁ā₁n₁ū₁r₁ā₁d₁h₁ā₁ḥ|
j₁yē₁ṣ₁ṭ₁h₁a₁mē₁ś₁ā₁m₁a₁v₁a₁d₁h₁iṣ₁mē₁t₁i| t₁a₁j₁yē₁ṣ₁ṭ₁h₁a₁g₁h₁n₁i|
m₁ū₁l₁ā₁mē₁ś₁ā₁m₁a₁v₁r₁k₁ṣ₁ā₁mē₁t₁i| t₁a₁n₁m₁ū₁l₁a₁v₁a₁r₁h₁ā₁n₁i|
y₁a₁n₁n₁ā₁s₁ā₁h₁a₁n₁t₁a| t₁a₁d₁ā₁ś₁ā₁d₁h₁ā₁ḥ| y₁a₁d₁a₁ś₁lō₁ṇ₁a₁t₁||₁₃||

t₁a₁c₁ḥ₁r₁ō₁ṇ₁ā| y₁a₁d₁a₁ś₁r₁ṇ₁ō₁t₁| t₁a₁c₁ḥ₁r₁a₁v₁iṣ₁ṭ₁h₁ā₁ḥ|
y₁a₁c₁ḥ₁ā₁t₁a₁m₁a₁b₁h₁iṣ₁a₁j₁y₁a₁n₁| t₁a₁c₁ḥ₁ā₁t₁a₁b₁h₁iṣ₁a₁k₁|
p₁r₁ō₁ṣ₁ṭ₁h₁a₁p₁a₁dē₁ś₁ū₁d₁ā₁y₁a₁c₁ḥ₁a₁n₁t₁a| rē₁v₁a₁t₁y₁ā₁m₁a₁r₁a₁v₁a₁n₁t₁a|
ā₁ś₁v₁a₁y₁u₁j₁ō₁r₁a₁y₁u₁ñ₁j₁a₁t₁a| ā₁p₁a₁b₁h₁a₁r₁ā₁n₁iṣ₁v₁a₁p₁ā₁v₁a₁h₁a₁n₁| tā₁n₁i v₁ā
ē₁t₁ā₁n₁i y₁a₁m₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| yā₁n₁yē₁v₁a dē₁v₁a₁n₁a₁k₁ṣ₁ā₁t₁r₁ā₁ṇ₁i| tē₁ṣ₁ū

kurvīta yatkārī syāt| puṇyāha ēva kūrutē||₁₄||

caḡkārāivam vėdōbhayōrēnam lōkayōrvidurajayanrēvatīmupātiṣṭhanta nakṣatrātvamānyāni yāni
yamanakṣatrānyaślōṇadyamanakṣatrāni trīṇi ca||

[2]

dēvasyā savituh prātaḥ prāsavaḥ prāṇaḥ| varuṇasya
sāyamāsavōspānaḥ| yatprātīcīnam prātaṣṭanāt|
prācīnagm saṅgavāt| tatō dēvā āgniṣṭōmam
nirāmimata| tattadāttāvīryam nirmārgaḥ| mitrasya
saṅgavaḥ| tatpuṇyam tējasvyahāḥ| tasmāttarhi
paśavaḥ samāyānti| yatprātīcīnagm saṅgavāt||₁₅||

prācīnam maḍhyam dīnāt| tatō dēvā ukthyaḥ
nirāmimata| tattadāttāvīryam nirmārgaḥ|
brhaspatērmāḍhyam dīnaḥ| tatpuṇyam tējasvyahāḥ|
tasmāttarhi tēkṣṇiṣṭham tapati| yatprātīcīnam
maḍhyam dīnāt| prācīnāmaparāhṇāt| tatō dēvāḥ
ṣōḍaśīnam nirāmimata| tattadāttāvīryam nirmārgaḥ||₁₆||

bhagāsyāparāhṇaḥ| tatpuṇyam tējasvyahāḥ|
tasmādaparāhṇē kumāryō bhagāmicchamānāscaranti|
yatprātīcīnāmaparāhṇāt| prācīnagm sāyāt| tatō dēvā
ātirātram nirāmimata| tattadāttāvīryam nirmārgaḥ|
varuṇasya sāyam| tatpuṇyam tējasvyahāḥ| tasmāttarhi
nānṛtaḥ vadēt||₁₇||

brāhmaṇō vā aṣṭāvīgmsō nakṣātrāṇām|
samānasyāhnaḥ pañca puṇyāni nakṣātrāṇi|
catvāryāślīlāni| tāni navā| yaccā parastānnakṣātrāṇām
yaccāvastāt| tānyēkādaśa| brāhmaṇō dvādaśaḥ| ya
ēvam vidvāntsamvatsaram vrataḥ carāti|
samvatsarēṇaivāsyā vrataḥ guptaḥ bhāvati|
samānasyāhnaḥ pañca puṇyāni nakṣātrāṇi|
catvāryāślīlāni| tāni navā| āgnēyī rātriḥ|

aīndramahāḥ| tānyēkādaśa| ādityō dvādaśaḥ| ya ēvaṃ
vidvāntsaṃvatsaram vrataṃ carati|
saṃvatsarēṇaivāsyā vrataṃ guptaṃ bhavati||¹⁸||

saṅgavāthṣōḍaśinaṃ nirānimataṃ tattadāttāvīryaṃ nirmārgō vādēdbhavati samānasyāhnaḥ pañca
punyāṇi nakṣātrāṇyaṣṭau ca||

[3]

brahmavādinō vadanti| kaṭi pātrāṇi yajñaṃ vāhantīti|
trayōdaśēti brūyāt| sa yadbrūyāt| kastāni
nirānimītēti| prajāpātirīti brūyāt| sa yadbrūyāt|
kutastāni nirānimītēti| ātmana itī|
prāṇāpānābhyāmēvōpāggśvantaryāmau nirānimīta||¹⁹||
vyānādūpāgṃśusavānam| vāca aīndravāyavam|
dakṣakratubhyām maitrāvaruṇam| śrōtrādāśvinam|
cakṣuṣaḥ śukrāmanthinaū| ātmanā āgrayaṇam|
aṅgēbhya ukthyaṃ| āyusō dhruvam| pratiṣṭhāyā
ṛtupātrē| yajñaṃ vāva taṃ prajāpātirnirānimīta| sa
nirmītō nāddhriyataṃ samāvliyata| sa
ētānprajāpātirapivāpānāpaśyat| tāṃ nirāvapat| tairvai
sa yajñamapyāvapat| yadāpivāpā bhavānti| yajñasya
dhr̥tyā asaṃvlayāya||²⁰||

upāgṃśvantaryāmau nirānimītānimītaṃ ṣaṭca||

[4]

ṛtamēva pāramēṣṭhi| ṛtaṃ nātyēti kiñcana| ṛtē
sāmudra āhitaḥ| ṛtē bhūmiriyaggśritā| agnistigmēnā
śōciṣā| tapa ākrāntamuṣṇihā| śirastapasyāhitam|
vaiśvānarasya tējāsā| ṛtēnāsyā ni vartayē| satyēna
pari vartayē| tapāsāśsyānū vartayē| śivēnāsyōpā
vartayē| śagmēnāsyābhi vartayē| tadṛtaṃ tatsatyam|
tadvrataṃ tacchākēyam| tēnā śakēyam tēnā
rādhyāsam||²¹||

yadgharmaḥ paryavartayat| antānpr̥thivyā divaḥ|

agnirīśāna ōjāsā varuṇō dhītibhiḥ saha indrō
marudbhiḥ sakhibhiḥ saha agnistigmēnā śōciṣā tapa
ākrāntamuṣṇihā śirastapasyāhitam vaiśvānarasya
tējāsā rtenāsyā ni vartayē satyēna pari vartayē
tapāsāssyānū vartayē śivēnāsyōpā vartayē
śagmēnāsyābhi vartayē tadṛtaṁ tatsatyam tadvrataṁ
tacchākēyam tēnā śakēyam tēnā rādhyāsam ॥₂₂ ॥

yō asyāḥ pṛthivyāstvaci nivartayatyōśadhīḥ
agnirīśāna ōjāsā varuṇō dhītibhiḥ saha indrō
marudbhiḥ sakhibhiḥ saha agnistigmēnā śōciṣā tapa
ākrāntamuṣṇihā śirastapasyāhitam vaiśvānarasya
tējāsā rtenāsyā ni vartayē satyēna pari vartayē
tapāsāssyānū vartayē śivēnāsyōpā vartayē
śagmēnāsyābhi vartayē tadṛtaṁ tatsatyam tadvrataṁ
tacchākēyam tēnā śakēyam tēnā rādhyāsam ॥₂₃ ॥

ēkaṁ māsamudāsṛjat paramēṣṭhī prajābhyāḥ
tēnābhyō maha āvāhat amṛtaṁ martyābhyāḥ
prajāmanu pra jāyasē tadū tē martyāmṛtaṁ yēna
māsā ardhamāsāḥ rtavāḥ parivatsarāḥ yēna tē tē
prajāpatē ijānasya nyavartayan tēnāhamasya
brahmaṇā nivartayāmi jīvasē agnistigmēnā śōciṣā
tapa ākrāntamuṣṇihā śirastapasyāhitam
vaiśvānarasya tējāsā rtenāsyā ni vartayē satyēna
pari vartayē tapāsāssyānū vartayē śivēnāsyōpā
vartayē śagmēnāsyābhi vartayē tadṛtaṁ tatsatyam
tadvrataṁ tacchākēyam tēnā śakēyam tēnā
rādhyāsam ॥₂₄ ॥

parivartayē saḥābhivartaya uṣṇihā rādhyāsam nyavartayannupāvartayē caṭvārī ca (ṛtamēva śōḍāśa
yadgharmō yō asyāḥ saptadaśasaptadaśa ēkaṁ māsam catūrvigṃśatiḥ) ॥

dēvā vai yadyajñēṣkūrvataḥ tadāsurā akurvataḥ
tēṣsurā ūrdhvaṃ pr̥sthēbhyō nāpāśyanḥ tē
kēśānagréṣvapantaḥ atha śmaśrūṇiḥ athōpapakṣauḥ
tatasteṣvāñca āyanḥ parāṣbhavanḥ yasyaivaṃ vapāntiḥ
avānētiḥ ॥²⁵ ॥

athō paraiva bhāvatiḥ atha dēvā ūrdhvaṃ
pr̥sthēbhyōṣpaśyanḥ ta ūpapakṣāvagréṣvapantaḥ atha
śmaśrūṇiḥ atha kēśāṇiḥ tatasteṣbhavanḥ suvargaṃ
lōkamāyanḥ yasyaivaṃ vapāntiḥ bhavātyātmanāḥ athō
suvargaṃ lōkamētiḥ ॥²⁶ ॥

athaitanmanūrvaptrē mithuṇamāpaśyatḥ sa
śmaśrūṇyagréṣvapataḥ athōpapakṣauḥ atha kēśāṇiḥ tatō
vai sa prājāyata prajāyā paśubhiḥḥ yasyaivaṃ vapāntiḥ
pra prajāyā paśubhirmithuṇairjāyatēḥ dēvāsurāḥ
saṃyāttā āsanḥ tē saṃvatsarē vyāyācchantāḥ
tāndēvāścāturmāsyairēvābhi prāyūñjataḥ ॥²⁷ ॥

vaiśvadēvēnā caturō māsoṣvr̥ñjatēndrārājānaḥḥ
tāñchīrṣaṃ ni cāvartayantaḥ parī caḥ
varuṇapraghāsaiścaturō māsoṣvr̥ñjataḥ varuṇarājānaḥḥ
tāñchīrṣaṃ ni cāvartayantaḥ parī caḥ
sākamēdhaiścaturō māsoṣvr̥ñjataḥ sōmārājānaḥḥ
tāñchīrṣaṃ ni cāvartayantaḥ parī caḥ yā saṃvatsara
ūpajīvāṣṣītḥ tāmēṣāmav̥r̥ñjataḥ tatō dēvā abhāvanḥ
parāṣsurāḥ ॥²⁸ ॥

ya ēvaṃ vidvāggścāturmāsyairyajātēḥ bhrātṛvyasyaiva
māso vṛktvāḥ śīrṣaṃ ni cā vartayātēḥ parī caḥ yaiṣā
saṃvatsara ūpajīvāḥ vṛñktē tām bhrātṛvyasyaḥ
kṣudhāṣṣyaḥ bhrātṛvyāḥ parā bhavatiḥ lōhitāyasēnaḥ ni
vartayātēḥ yadvā imāmagnir̥rtāvāgātē nivartayātiḥ

ētaḍēvainaḡṃ rūpaṃ kṛtvā nivaṛtayati| sā tataḥ
śvaśvō bhūyāsī bhavaṅtyēti||²⁹ ||

pra jāyatē| ya ēvaṃ vidvāllōhitāyasēnā nivaṛtayātē|
ētaḍēva rūpaṃ kṛtvā ni vāṛtayātē| sa tataḥ śvaśvō
bhūyānbhavaṅnēti| praiva jāyatē| trēṇyā śālalyā ni
vāṛtayēta| trīṇi trīṇi vai dēvānāmṛddhāni| trīṇi
chandaḡṃsi| trīṇi savānāni| trayā imē lōkāḥ||³⁰ ||

ṛdhyāmēva tadvīryā ēṣu lōkēṣu prati tiṣṭhati|
yaccāturmāsyayājyātmanō nāvadyēt| dēvēbhya
āvṛścyēta| catṛṣu catṛṣu māsēṣu ni vāṛtayēta|
parōkṣāmēva taddēvēbhyā
ātmanōśvadyatyanāvraskāya| dēvānām vā ēṣa ānītaḥ|
yaścāturmāsyayājī| ya ēvaṃ vidvānni cā vāṛtayātē
pari ca| dēvatā ēvāpyēti| nāsyā rudraḥ prajāṃ
paśūnabhi mānyatē||³¹ ||

ētyētyayun̄jatāsūrā ēti lōkā mānyatē||—————[6]

āyūṣaḥ prāṇaḡṃ santānu| prāṇādāpānaḡṃ santānu|
apānādvyanāḡṃ santānu| vyānāccakṣuḥ santānu|
cakṣuṣaḥ śrōtraḡṃ santānu| śrōtrānmanaḥ santānu|
manāsō vācaḡṃ santānu| vāca ātmānaḡṃ santānu|
ātmanaḥ pṛthivīḡṃ santānu| pṛthivyā antarīkṣaḡṃ
santānu| antarīkṣāddivāḡṃ santānu| divaḥ suvaḥ
santānu||³² ||

antarīkṣaḡṃ santānu dvē cā||—————[7]

indrō dadhīcō aṣṭabhiḥ| vṛtrāṇyapratīṣkutaḥ|
jaghānā navaṭīrnavā| icchannaśvāsyā yacchirāḥ|
parvatēṣvapāśritam| tadvidaccharyāṇāvāti| atrāḥ
gōramānvata| nāma tvaṣṭūrapīcyam| itthā candramāsō
grhē| indramidgāthinō br̥hat||³³ ||

indrāmarkēbhirarkināḥ| indram vāṇīranūṣata| indra
iddharyōḥ sacā| sammīśla āvācō yujā| indrō vajrī
hiraṇyayaḥ| indrō dīrghāya cakṣāsē| ā sūryagṃ
rōhayaddivī| vi gōbhīradrīmairayat| indra vājēṣu nō
ava| sahasrāpradhanēṣu ca||³⁴||

ugra ugrābhirūtibhiḥ| tamindram vājayāmasi| mahē
vr̥trāya hantāvē| sa vr̥ṣā vr̥ṣabhō bhūvat| indrah sa
dāmānē kṛtaḥ| ōjīṣṭhaḥ sa balē hitaḥ| dyumnī ślōkī sa
saumyaḥ| girā vajrō na sambhṛtaḥ| sabālō
anāpacyutaḥ| vavakṣurugrō astṛtaḥ||³⁵||

br̥haccāstr̥taḥ||—————[8]

dēvāsuraḥ saṃyāttā āsan| sa prajāpātirindram
jyēṣṭham putramapa nyādhatta| nēdēnamasūrā
baliyāgṃsōṣhananniti| prahrādō ha vai kāyādhavaḥ|
virōcānagg svam putramapa nyādhatta| nēdēnam
dēvā āhananniti| tē dēvāḥ prajāpātimupasamētyōcuḥ|
nārājakāsyā yuddhamāsti| indramanvicchāmēti| tam
yājñakratubhīranvaicchan||³⁶||

tam yājñakratubhīrnānvāvindan|
tamiṣṭibhīranvaicchan| tamiṣṭibhīranvāvindan|
tadiṣṭināmiṣṭitvam| ēṣṭāyō ha vai nāmā| tā iṣṭāya
ityācākṣatē parōkṣēṇa| parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ|
tasmā ētamāgnāvaiṣṇavamēkādaśakapālam
dīkṣaṇīyam nirāvapan| tadāpadrutyātanvata|
tānpātnīsaṃyājānta upānayan||³⁷||

tē tadāntamēva kṛtvōdādravan| tē prāyaṇīyāmabhi
samārōhan| tadāpadrutyātanvata| tāñchayyvānta
upānayan| tē tadāntamēva kṛtvōdādravan| ta

ātithyamabhi samārōhan| tadāpadrutyātanvata|
tānidānta upānayan| tē tadāntamēva kṛtvōdādravan|
tasmādētā ētadāntā iṣṭayaḥ santiṣṭhantē||³⁸||

ēvagm hi dēvā akurvata| iti dēvā ākurvata| ityu vai
mānuṣyaḥ kurvatē| tē dēvā ūcuḥ| yadvā
īdamuccairyajñēna carāma| tannōṣsūrāḥ
pāpmānūvindanti| upāgmsūpasadā carāma| tathā
nōṣsūrāḥ pāpmā nānūvētsyantīti| ta
upāgmsūpasadāmatanvata| tīsra ēva
sāmidhēnīranūcyā||³⁹||

sruvēṇāghāramāghāryā| tīsraḥ parācīrāhūtīrhutvā|
sruvēṇōpasadaṃ juhavāṃ cākruḥ| ugraṃ vacō
apāvadhīntvēṣaṃ vacō apāvadhīgg svāhēti|
āsanayāpipāsē ha vā ugraṃ vacāḥ| ēnāśca
vairāhatyaṃ ca tvēṣaṃ vacāḥ| ētagm ha vāva
taccāturdhāvihiṭaṃ pāpmānaṃ dēvā apājaghnirē|
tathō ēvaitadēvaṃvidyajāmānaḥ| tīsra ēva
sāmidhēnīranūcyā| sruvēṇāghāramāghāryā||⁴⁰||

tīsraḥ parācīrāhūtīrhutvā| sruvēṇōpasadaṃ juhōti|
ugraṃ vacō apāvadhīntvēṣaṃ vacō apāvadhīgg
svāhēti| āsanayāpipāsē ha vā ugraṃ vacāḥ| ēnāśca
vairāhatyaṃ ca tvēṣaṃ vacāḥ| ētamēva
taccāturdhāvihiṭaṃ pāpmānaṃ yajāmānōspa hatē|
tēsbhinīyaivāhāḥ paśumāślābhanta| ahnā ēva taddēvā
avartim pāpmānaṃ mṛtyumapājaghnirē| tēnābhinīyēva
rātrēḥ prācāran| rātriyā ēva taddēvā avartim
pāpmānaṃ mṛtyumapājaghnirē||⁴¹||

tasmādabhinīyaivāhāḥ paśumā lābhēta| ahnā ēva

tadyajāmānōsvartim pāpmānam bhrātṛvyānapā
 nudatē| tēnābhiniyēva rātrēḥ pracārēt| rātriyā ēva
 tadyajāmānōsvartim pāpmānam bhrātṛvyānapā
 nudatē| sa ēṣa upavasathiyēśhāndvidēvatyaḥ paśurā
 lābhyatē| dvayam vā aśmillōkē yajāmānaḥ| asthi ca
 māgmsam ca| asthi caiva tēnā māgmsam ca
 yajāmānaḥ saggskūrutē| tā vā ētāḥ pañcā dēvatāḥ|
 agnīṣōmāvagnirnitrāvaruṇau||₄₂ ||

pañcapañcī vai yajāmānaḥ| tvaṇmāgmsagg snāvāśsthi
 majjā| ētamēva tatpañcadhāvihiṭamātmanaḥ
 varuṇapāśānmūñcati| bhēṣajatāyai nirvaruṇatvāyā|
 tagm saptabhiśchandōbhiḥ prātarāhvayan|
 tasmātsapta caturuttarāṇi chandāgmsi
 prātaranuvākēśnūcyantē| tamētayōpasamētyōpāsīdan|
 upāsmāi gāyatā nara itī| tasmādētayā bahiṣpavamāna
 upasadyaḥ||₄₃ ||

aiicchannanayaggstīṣṭhantēśnūcyānūcyā sruvēṇāghāramāghārya rātriyā ēva taddēvā avartim pāpmānam
 mrtyumapājaghnirē mītrāvaruṇau navā ca (dēvā yajāmānō dēvā dēvā yajāmānō yajāmānaḥ pracāram
 pracārēdālābhantālābhēta mrtyumapājaghnirē bhrātṛvyān)||_[9]

sa sāmudra uttarataḥ prājvaladbhūmyantēnā| ēṣa
 vāva sa sāmudraḥ| yaccātvālaḥ| ēṣa uvēva sa
 bhūmyantaḥ| yadvēdyantaḥ| tadētattrīśalam
 tripūruṣam| tasmāttam trivītaṣtam khānanti| sa
 sūvarṇarajatābhyām kuśībhyām pariḡrḥīta āsīt| tam
 yadasyā adhyajanāyan| tasmādādītyaḥ||₄₄ ||

atha yatsūvarṇarajatābhyām kuśībhyām pariḡrḥīta
 āsīt| sāśsyā kauśīkatā| tam trivṛtāśbhi prāstūvata|
 tam trivṛtāśdadata| tam trivṛtāśhāran| yāvātī trivṛtō
 mātrā| tam pañcadaśēnābhi prāstūvata| tam

pañcadaśēnādādata| tam pañcadaśēnāhāran| yāvātī
pañcadaśasya mātrā||⁴⁵||

tagm saptadaśēnābhi prastūvata| tagm
saptadaśēnādādata| tagm saptadaśēnāhāran| yāvātī
saptadaśasya mātrā| tasya saptadaśēnā hriyamāṇasya
tējō harōṣpatat| tamēkavigmśēnābhi prastūvata|
tamēkavigmśēnādādata| tamēkavigmśēnāhāran|
yāvātyēkavigmśasya mātrā| tē yattrivṛtā stuvatē||⁴⁶||

trivṛtaiva tadyajāmānamādādatē| tam trivṛtaiva
hārantī| yāvātī trivṛtō mātrā| agnirvai trivṛt| yāvadvā
agnērdahātō dhūma udētyānu vyētī| tāvātī trivṛtō
mātrā| agnērēvainam tat| mātṛāgm sāyūjyagm
salōkatām gamayanti| atha yatpañcadaśēnā stuvatē|
pañcadaśēnaiva tadyajāmānamādādatē||⁴⁷||

tam pañcadaśēnaiva hārantī| yāvātī pañcadaśasya
mātrā| candramā vai pañcadaśaḥ| ēṣa hi
pañcadaśyāmāpakṣīyatē| pañcadaśyāmāpūryatē|
candramāsa ēvainam tat| mātṛāgm sāyūjyagm
salōkatām gamayanti| atha yatsaptadaśēnā stuvatē|
saptadaśēnaiva tadyajāmānamādādatē| tagm
saptadaśēnaiva hāranti||⁴⁸||

yāvātī saptadaśasya mātrā| prajāpātīrvai saptadaśaḥ|
prajāpātērēvainam tat| mātṛāgm sāyūjyagm salōkatām
gamayanti| atha yadēkavigmśēnā stuvatē|
ēkavigmśēnaiva tadyajāmānamādādatē|
tamēkavigmśēnaiva hārantī| yāvātyēkavigmśasya
mātrā| asau vā āditya ēkavigmśaḥ| ādityasyaivainam
tat||⁴⁹||

mātṛāgm sāyūjyagm salōkatām gamayanti| tē kuśyaū|

vyāghnanī tē āhōrātrē ābhavatāmī ahārēva
 suvarṇāśbhavatī rajatā rātriḥ sa yadāditya udēti
 ētāmēva tatsuvarṇāṃ kuśīmanu samēti atha
 yadāstamēti ētāmēva tadrājatām kuśīmanu samviśati
 prahrādō ha vai kāyādhavaḥ virōcānagg svam
 putramudāsyati sa pradarōśbhavatī
 tasmātpradarādūḍakam nācāmētī 50 ॥

ādityaḥ pañcadaśasya mātṛā stuvatē pañcadaśēnaiḥ tadyajāmānamādādatē saptadaśēnaiḥ

hārantyādityasyaivainam tadviśati cātvāri ca 10

yē vai cātvāraḥ stōmāḥ kṛtaṃ tat atha yē pañcā
 kalīḥ saḥ tasmāccatūṣṭōmaḥ taccatūṣṭōmasya
 catuṣṭōmatvam tadāhuḥ kaṭamāni tāni jyōtīgṃṣi ya
 ētasya stōmā iti trivṛtpañcadaśaḥ sapṭadaśa
 ēkavigṃśaḥ 51 ॥

ētāni vāva tāni jyōtīgṃṣi ya ētasya stōmāḥ
 sōśbravīti sapṭadaśēnā hriyamāṇō vyālēśiṣi
 bhiṣajyāta mēti tamaśvinau dhānābhīrabhiṣajyatām
 pūṣā kārambhēnā bhārātī parivāpēnā mītrāvaruṇau
 payasyāyā tadāhuḥ 52 ॥

yadaśvibhyāṃ dhānāḥ pūṣaḥ kārambhaḥ bhārātyai
 parivāpaḥ mītrāvaruṇayōḥ payasyāsthā
 kasmādētēśagṃ ha viśāmindrāmēva yājantīti ētā
 hyēnam dēvatā iti brūyāt
 ētairhāvīrbhīrabhiṣajyaggstasmāditi taṃ
 vasāvōśṣṭākāpālēna prātaḥ savanēśbhiṣajyan rudrā
 ēkādaśakapālēna mādhyam dinē savanē viśvē dēvā
 dvādaśakapālēna tṛtīyasavanē 53 ॥

sa yadaśṭākāpālānprātaḥ savanē kuryāt
 ēkādaśakapālānmādhyam dinē savanē

dvādaśakapālāggstrīyasavaṇē| vilōma tadyajñasyā
kriyēta| ēkādaśakapālānēva prātaḥ savaṇē kuryāt|
ēkādaśakapālānmādhyam̐ dinē savānē|
ēkādaśakapālāggstrīyasavaṇē| yajñasyā salōmatvāyā|
tadāhuḥ| yadvasūnām̐ prātaḥ savaṇam| rudrānām̐
mādhyam̐ dinagm̐ savānam| viśvēśām̐ dēvānām̐
trīyasavaṇam| atha kasmādētēśāgm̐
haviṣāmindrāmēva yajantīti| ētā hyēnam̐ dēvatā itī
brūyāt| ētairhāvīrbhīrabhiṣajyaggstasmāditī||⁵⁴ ||

ēkaviṃśa āhustrīyasavaṇē prātaḥ savaṇam̐ pañcā ca||—————[11]

tasyāvācōṣvapādādābibhayuḥ| tamētēṣu saptaṣu
chandāḥ svaśrayan| yadaśrayan| tacchrāyantīyāsyā
śrāyantīyatvam| yadavārayan| tadvāravantīyāsyā
vāravantīyatvam| tasyāvāca ēvāvāpādādābibhayuḥ|
tasmā ētāni sapta cāturuttarāni
chandāggṣyupādadhuh| tēśāmatī trīṇyāricyanta| na
trīṇyudābhavan||⁵⁵ ||

sa bṛhatīmēvāspṛśat| dvābhyāmākṣarābhyām|
ahōrātrābhyāmēva| tadāhuḥ| katamā sā dēvākṣarā
bṛhatī| yasyāntatpratyaṭiṣṭhat| dvādaśa
paurṇamāsyāḥ| dvādaśāṣṭākāḥ| dvādaśāmāvāsyāḥ| ēśā
vāva sā dēvākṣarā bṛhatī||⁵⁶ ||

yasyāntatpratyaṭiṣṭhaditī| yāni ca
chandāggṣyatyāricyanta| yāni ca nōdabhāvan| tāni
nirvīryāni hīnānyāmanyanta| sāṣbrāvīdbṛhatī| māmēva
bhūtvā| māmupa saggsrāyatēti|
caturbhīrakṣarairanuṣṭugbṛhatīm̐ nōdābhavat|
caturbhīrakṣaraiḥ paṅktirbṛhatīmatyāricyata|

tasyā¹mētānī catvāryakṣarā²ṇyapacchidyā³dadadhāt⁴॥⁵⁷॥
 tē bṛha⁵tī ēva bhū⁶tvā⁷ bṛha⁸tīmupa⁹ samāśrayatām¹⁰।
 aṣṭā¹¹bhirakṣara¹²ir¹³uṣṇigbṛha¹⁴tīm nōdābhavat¹⁵।
 aṣṭā¹⁶bhirakṣara¹⁷istriṣṭugbṛha¹⁸tīmatyā¹⁹ricyata²⁰।
 tasyā²¹mētāny²²aṣṭāv²³akṣarā²⁴ṇyapacchidyā²⁵dadadhāt²⁶। tē bṛha²⁷tī
 ēva bhū²⁸tvā²⁹ bṛha³⁰tīmupa³¹ samāśrayatām³²।
 dvādaś³³abhirakṣara³⁴irgāyatrī³⁵ bṛha³⁶tīm nōdābhavat³⁷।
 dvādaś³⁸abhirakṣara³⁹irjagatī⁴⁰ bṛha⁴¹tīmatyā⁴²ricyata⁴³।
 tasyā⁴⁴mētānī dvādaś⁴⁵ākṣarā⁴⁶ṇyapacchidyā⁴⁷dadadhāt⁴⁸॥⁵⁸॥
 tē bṛha⁴⁹tī ēva bhū⁵⁰tvā⁵¹ bṛha⁵²tīmupa⁵³ samāśrayatām⁵⁴।
 sō⁵⁵sbra⁵⁶vītp⁵⁷rajāpātī⁵⁸ḥ। chandā⁵⁹g⁶⁰m⁶¹si⁶² rathō⁶³ mē bhavata⁶⁴।
 yu⁶⁵smābhir⁶⁶a⁶⁷hamēt⁶⁸amadh⁶⁹vā⁷⁰na⁷¹ma⁷²nu⁷³ sañcārā⁷⁴ṇī⁷⁵tī⁷⁶। tasyā⁷⁷
 gāyatrī⁷⁸ ca jagatī⁷⁹ ca pakṣāv⁸⁰abhavatām⁸¹। u⁸²ṣṇikcā⁸³
 triṣṭup⁸⁴ca praṣṭya⁸⁵ū⁸⁶। anuṣṭup⁸⁷ca pañkti⁸⁸śca⁸⁹ dhurya⁹⁰ū⁹¹।
 bṛha⁹²tyēvōddhirā⁹³bhavat⁹⁴। sa ē⁹⁵ta⁹⁶m
 chā⁹⁷ndō⁹⁸rathamā⁹⁹sthāyā¹⁰⁰। ē¹⁰¹ta¹⁰²madh¹⁰³vā¹⁰⁴na¹⁰⁵ma¹⁰⁶nu¹⁰⁷ samā¹⁰⁸carat¹⁰⁹।
 ē¹¹⁰tag¹¹¹m¹¹² ha¹¹³ vai chā¹¹⁴ndō¹¹⁵rathamā¹¹⁶sthāyā¹¹⁷।
 ē¹¹⁸ta¹¹⁹madh¹²⁰vā¹²¹na¹²²ma¹²³nu¹²⁴ sañcārati¹²⁵। yē¹²⁶na¹²⁷iṣa¹²⁸ ē¹²⁹tatsa¹³⁰ñcarati¹³¹।
 ya¹³² ē¹³³va¹³⁴m¹³⁵ vidvā¹³⁶ntsō¹³⁷mē¹³⁸na¹³⁹ yajātē¹⁴⁰। ya¹⁴¹ ū¹⁴² cainamē¹⁴³va¹⁴⁴m¹⁴⁵
 vē¹⁴⁶dā¹⁴⁷॥⁵⁹॥

abhava¹nvā²va sā dē³vākṣarā⁴ bṛha⁵tyā⁶dadadhā⁷ddvādaś⁸ākṣarā⁹ṇyapacchidyā¹⁰dadadhā¹¹dā¹²sthāyā¹³ ṣa¹⁴ṭcā¹⁵॥—————[12]

agnē¹ḥ kṛ²ttikā³ yatpu⁴ṇya⁵m⁶ dē⁷vasyā⁸ savī⁹turbrā¹⁰hmavā¹¹dī¹²na¹³ḥ katy¹⁴ṛ¹⁵ta¹⁶mē¹⁷va dē¹⁸vā¹⁹ vā āyū²⁰ṣa²¹ḥ
 prā²²ṇamindrō²³ dadhī²⁴cō²⁵ dē²⁶vāsū²⁷rā²⁸ḥ sa pra²⁹jāpātī³⁰ḥ sa sā³¹mudrō³² yē³³ vai catvā³⁴ra³⁵stasyā³⁶vā³⁷cō³⁸
 dvādaśa³⁹॥¹²॥

agnē¹ḥ kṛ²ttikā³ dē⁴vagr⁵hā⁶ ṛ⁷ta⁸mē⁹vardhyā¹⁰mē¹¹va ti¹²sra¹³ḥ parā¹⁴cī¹⁵ryē¹⁶ vai catvā¹⁷rō¹⁸
 navā¹⁹pañcā²⁰śat²¹॥⁵⁹॥

agnē¹ḥ kṛ²ttikā³ ya⁴ ū⁵ cainamē⁶va⁷m⁸ vē⁹dā¹⁰॥

hari¹ḥ ō²m³॥

॥iti śrī¹kṛ²ṣṇaya³jurvē⁴dī⁵yata⁶ittirī⁷yabrā⁸hma⁹ṇē¹⁰
 prathamā¹¹ṣṭakē¹² pañcamā¹³ḥ prapā¹⁴ṭhaka¹⁵ḥ samā¹⁶pta¹⁷ḥ॥

॥ṣaṣṭhamah praśnah॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakaḥ॥
anūmatyai purōḍāśamaṣṭākāpālam nirvāpatiḥ yē
pratyañcaḥ śamyāyā avaśīyāntēḥ
tannairṛtamēkākāpālamḥ iyaṃ vā anūmatihḥ iyaṃ
nirṛtiḥḥ nairṛtēṇa pūrvēṇa pracāratihḥ pāpmānāmēva
nirṛtiṃ pūrvāṃ niravādayatēḥ ēkākāpālō bhavatihḥ
ēkadhaiva nirṛtiṃ niravādayatēḥ yadahūtvā
gārhāpatya iyuḥ॥₁॥

rudrō bhūtvāḥgnirānūttthāyāḥ adhvaryuṃ ca
yajāmānaṃ ca hanyātḥ vīhi svāhāḥṣhūtiṃ juṣāṇa
ityāhaḥ āhūtyaivainagṃ śamayatihḥ
nārtimārcchātyadhvaryurna yajāmānaḥḥ ēkōlmukēnā
yantiḥḥ taddhi nirṛtyai bhāgadhēyaṃḥ imāndīśaṃ yantiḥḥ
ēśa vai nirṛtyaiḥ dikḥ svāyāmēva dīśi nirṛtiṃ
niravādayatēḥ॥₂॥

svakṛta iriṇē juhōti pradārē vāḥ ētadvai nirṛtyā
āyatānamḥḥ sva ēvāyatānē nirṛtiṃ niravādayatēḥḥ ēśa tē
nirṛtē bhāga ityāhaḥḥ nirdīśatyēvaināmḥḥ bhūtē
haviṣmātyasītyāhaḥḥ bhūtimēvōpāvartatēḥḥ
muñcēmamagmhāsa ityāhaḥḥ agmhāsa ēvainaṃ
muñcatiḥḥ aṅguṣṭhābhyāṃ juhōtiḥḥ॥₃॥

antata ēva nirṛtiṃ niravādayatēḥḥ kṛṣṇaṃ vāsāḥ
kṛṣṇatūṣaṃ dakṣiṇāḥḥ ētadvai nirṛtyai rūpamḥḥ
rūpēṇaiva nirṛtiṃ niravādayatēḥḥ aprātīkṣamāyāntihḥḥ
nirṛtyā antarhītyaiḥḥ svāhā namō ya idam ca kārēti
punarētya gārhāpatyē juhōtiḥḥ āhūtyaiva nāmasyantō
gārhāpatyamupāvartantēḥḥ ānūmatēṇa pracāratihḥḥ iyaṃ

vā anūmatih॥₄॥

iyamēvāsmāi rājyamanū manyatē| dhēnurdakṣiṇā|
imāmēva dhēnum kūrutē| ādityam caṣum nirvāpati|
ubhayiṣvēva prajāsvabhiṣicyatē| daiviṣu ca mānuṣiṣu
ca| varō dakṣiṇā| varō hi rājyagm samṛddhyai|
āgnāvaiṣṇavamēkādaśakapālam nirvāpati| agniḥ sarvā
dēvatāḥ॥₅॥

viṣṇuryajñah| dēvatāścaiva yajñam cāvā rundhē|
vāmanō vahī dakṣiṇā| yadvahī| tēnāgnēyah|
yadvāmanah| tēnā vaiṣṇavaḥ samṛddhyai|
agnīṣōmīyamēkādaśakapālam nirvāpati|
agnīṣōmābhyām vā indrō vṛtramāhanniti|
yadāgnīṣōmīyamēkādaśakapālam nirvapāti॥₆॥

vārtrāghnamēva vijityai| hirāṇyam dakṣiṇā
samṛddhyai| indrō vṛtragm hatvā|
dēvatābhiścēndriyēṇā ca vyārdhyata| sa
ētamaindrāgnamēkādaśakapālamapaśyat|
tannirāvapat| tēnā vai sa dēvatāścēndriyam
cāvārundha| yadaindrāgnamēkādaśakapālam
nirvapāti| dēvatāścaiva tēnēndriyam ca
yajāmānōsvārundhē| ṛṣabhō vahī dakṣiṇā॥₇॥

yadvahī| tēnāgnēyah| yadṛṣabhah| tēnaindraḥ
samṛddhyai| āgnēyamaṣṭākāpālam nirvāpati| aindram
dadhi| yadāgnēyō bhavāti| agnirvai yajñamukham|
yajñamukhamēvarddhiḥ purastāddhattē| yadaindram
dadhi॥₈॥

indriyamēvāvārundhē| ṛṣabhō vahī dakṣiṇā| yadvahī|
tēnāgnēyah| yadṛṣabhah| tēnaindraḥ samṛddhyai|

yāvātīrvai prajā ōṣādhīnāmahūtānāmāśñāḥ| tāḥ
parāsbhavan| āgrayaṇam bhāvati hutādyāya|
yajāmānasyāpārābhāvāya||₉||

dēvā vā ōṣādhīṣvājimāyuh| tā īndrāgnī udājayatām|
tāvētamaīndrāgnam dvādaśakapālam nirāvṛṇātām|
yadaīndrāgnō bhavatyujjītyai| dvādaśakapālō bhavati|
dvādaśa māsāḥ samvatsaraḥ| samvatsarēṇaivāsmā
annamavarundhē| vaiśvadēvaścātururbhāvati|
vaiśvadēvam vā annam| annamēvāsmā svadayati||₁₀||

prathamajō vatsō dakṣiṇā samṛddhyai| saumyagg
śyāmākam carum nirvāpati| sōmō vā ākrṣṭapacyasya
rājā| ākrṣṭapacyamēvāsmā svadayati| vāsō dakṣiṇā|
saumyagm hi dēvatāyā vāsāḥ samṛddhyai| sarāsvatyai
carum nirvāpati| sarāsvatē carum| mīthunamēvāvā
rundhē| mīthunau gāvau dakṣiṇā samṛddhyai| ēti vā
ēṣa yājñamukhādrdhyāḥ| yōṣgnērdēvatāyā ēti|
aṣṭāvētāni havīgṃṣi bhavanti| aṣṭākṣārā gāyatrī|
gāyatrōṣgniḥ| tēnaiṣa yājñamukhādrdhyā
agnērdēvatāyai naiti||₁₁||

īyurniravādayatēṣṅguṣṭhābhyāḥ juhōtyanumatirdēvatā nirvapāti vahī dakṣiṇā yadaīndram

dadhyapārābhāvāya svadayati gāvau dakṣiṇā samṛddhyai ṣaṭcā||_[1]

vaiśvadēvēna vai prajāpātiḥ prajā āsrjata| tāḥ sṛṣṭā
na prajāyanta| sōṣgnirākāmayata| ahamimāḥ
prajānayeṇamiti| sa prajāpātayē śucāmadadhāt|
sōṣśōcatprajāmicchamānaḥ| tasmādyam ca prajā
bhunakti yam ca na| tāvubhau śōcataḥ
prajāmicchamānau| tāsvagnimapyāsrjat| tā
agniradhyaiti||₁₂||

sōmō rētoṣdadadhāt| savitā prajānayat| sarāsvatī

vācāmadadhātī pūṣāṣpōṣayati tē vā ētē triḥ
saṁvatsarasya prayujyantē yē dēvāḥ puṣṭipatayaḥ
saṁvatsarō vai prajāpātīḥ saṁvatsarēṇaivāsmāi
prajāḥ prajānayatī tāḥ prajā jātā maruṭōṣghnanī
asmānapi na prāyukṣatēti ॥¹³ ॥

sa ētaṁ prajāpātirmārutagṁ saptaśapālamapaśyati
tannirāvapati tatō vai prajābhyōṣkalpata yanmārutō
nirupyatē yajñasya k~lptyai prajānāmaghātāya
saptaśapālō bhavati saptaśaṇā vai maruṭāḥ gaṇāśa
ēvāsmāi viśaṁ kalpayati sa prajāpātiraśōcat ॥¹⁴ ॥

yāḥ pūrvāḥ prajā asṛkṣi maruṭastā āvadhīṣuḥ
kathamaparāḥ srjēyēti tasya śuśmā āṇḍaṁ bhūtaṁ
nirāvartata tadvyudāharati tadāpōṣayati tatprajāyata
āṇḍasya vā ētadrūpam yadāmikṣā yadvyuddharati ॥¹⁵ ॥

prajā ēva tadyajāmānaḥ pōṣayati vaiśvadēvyāmikṣā
bhavati vaiśvadēvyō vai prajāḥ prajā ēvāsmāi
prajānayatī vājīnamānayatī prajāsvēva prajātāsu rēto
dadhāti dyāvāprthivya ēkaśapālō bhavati prajā ēva
prajātā dyāvāprthivībhyāmubhayataḥ parī grhṇāti
dēvāsurāḥ saṁyattā āsanī sōṣgnirābravīti ॥¹⁶ ॥

māmagrē yajata mayā mukhēnāsūrāñjēsyathēti mām
dvitīyamiti sōmōṣbravīti mayā rājñā jēsyathēti mām
tṛtīyamiti savitā mayā prasūtā jēsyathēti mām
cātūrtthīmiti sarāsvatī indriyaṁ vōśhaṁ dhāsyāmīti
mām pañcamamiti pūṣā mayā pratiṣṭhaya
jēsyathēti ॥¹⁷ ॥

tēṣgninā mukhēnāsūrānajayanī sōmēna rājñā savitrā
prasūtāḥ sarāsvatīndriyamādadadhātī pūṣā

prātiṣṭhāṣṣīti tatō vai dēvā vyājayantaḥ yadētāni
haviḡṃṣī nirupyantē vijityaiḥ nōttāravēdimupāvapatiḥ
paśavō vā ūttaravēdiḥ ajātā iva hyētarhi paśavaḥ ॥ 18 ॥

aidityāśōcadvyuddharātyabravītpatiṣṭhayaḥ jēṣyathētyētarhi paśavaḥ ॥ [2]

trivṛdbarhirbhāvatiḥ mātā pitā putraḥ tadēva
tanmīthunam ulbaḡ garbhō jarāyū tadēva
tanmīthunam trēdhā barhiḥ sannāddham bhavatiḥ
trayaḥ imē lōkāḥ ēṣvēva lōkēṣu prati tiṣṭhatiḥ ēkadhā
punaḥ sannāddham bhavatiḥ ēkā iva hyāyam lōkaḥ ॥ 19 ॥

asminnēva tēnā lōkē pratitiṣṭhatiḥ prasuvō bhavantiḥ
prathamajāmēva puṣṭimavarundhēḥ prathamajō vatsō
dakṣiṇā samṛddhyaiḥ pṛṣadājyam grhṇātiḥ paśavō vai
pṛṣadājyam paśūnēvāvā rundhēḥ pañcagrhitam
bhāvatiḥ pāṅktā hi paśavaḥ bahurūpam bhāvatiḥ ॥ 20 ॥

bahurūpā hi paśavaḥ samṛddhyaiḥ agniḡ mānthantiḥ
agnimūkhā vai prajāpātiḥ prajā āsrjataḥ yadagniḡ
manthantiḥ agnimūkhā ēva tatprajā yajāmānaḥ sṛjatēḥ
navā prayājā iḡyantēḥ navānūyājāḥ aṣṭau haviḡṃṣīḥ
dvāvāghārauḥ dvāvājyābhāgau ॥ 21 ॥

triḡṃśatsampādyantēḥ triḡṃśadākṣarā virāṭḥ annam
virāṭḥ virājaivānnādyamavarundhēḥ yajāmānō vā
ēkākapālaḥ tēja ājyam yadēkākapāla ājyamānayaṭiḥ
yajāmānamēva tējāsā samārdhayatiḥ yajāmānō vā
ēkākapālaḥ paśava ājyam ॥ 22 ॥

yadēkākapāla ājyamānayaṭiḥ yajāmānamēva paśubhiḥ
samārdhayatiḥ yadalpāmānayaṭiḥ alpā ēnam paśavō
bhuñjantaḥ upātiṣṭhēranḥ yadbahvānayaṭiḥ bahavā ēnam
paśavōsbhuñjantaḥ upātiṣṭhēranḥ bahvānīyāviḥ pṛṣṭham
kuryātḥ bahavā ēvainam paśavō bhuñjantaḥ

upātiṣṭhantē| yajāmānō vā ēkākapālaḥ|
yadēkākapālasyāvadyēt||²³ ||

yajāmānasyāvadyēt| udvā mādyeḍyajāmānaḥ| pra vā
mīyēta| sakṛdēva hōtavyāḥ| sakṛdīva hi sūvargō
lōkaḥ| hutvāsbhi juhōti| yajāmānamēva sūvargam
lōkam gāmayitvā| tējāsā samārdhayati| yajāmānō vā
ēkākapālaḥ| sūvargō lōka āhavanīyāḥ||²⁴ ||

yadēkākapālamāhavanīyē juhōti| yajāmānamēva
sūvargam lōkam gāmayati| yaddhastēna juhuyāti|
sūvargāllōkādyajāmānamavāvidhyēt| sruḥ jājuhōti|
sūvargasyā lōkasya samāṣṭyai| yatprāṇpadyēta|
dēvalōkamabhijāyēt| yaddākṣiṇā pīṭrlōkam|
yatpratyak||²⁵ ||

rakṣāgṃsi yajñagṃ hānyuḥ| yadudaññ|
maṇuṣyalōkamabhijāyēt| pratiṣṭhitō hōtavyāḥ|
ēkākapālam vai pratītiṣṭhantaṃ dyāvāprthivī anu
pratītiṣṭhataḥ| dyāvāprthivī rtavāḥ| rtūn yajñāḥ|
yajñam yajāmānaḥ| yajāmānam prajāḥ|
tasmātpратиṣṭhitō hōtavyāḥ||²⁶ ||

vājinō yajati| agnirvāyuh sūryāḥ| tē vai vājināḥ|
tānēva tadyājati| athō khalvāhuḥ| chandāgṃsi vai
vājina itī| tānyēva tadyājati| rkhsāmē vā indrāsya hari
sōmapānaū| tayōḥ paridhaya ādhānaṃ| vājinaṃ
bhāgadhēyaṃ||²⁷ ||

yadaprahṛtya paridhīm juhuyāti| antarādhānābhyām
ghāsam prayācchēt| prahṛtyā paridhīm juhōti|
nirādhānābhyāmēva ghāsam prayācchati| barhiṣi
viṣiṇcanvājinaṃ nāyati| prajā vai barhiḥ| rētō
vājinaṃ| prajāsvēva rētō dadhāti| samupahūyā

bhakṣayanti| ētatsōmapīthā hyētē| athō ātmannēva
rētō dadhatē| yajāmāna uttamō bhakṣayati| paśavō
vai vājinam| yajāmāna ēva paśūnpratīṣṭhāpayanti||²⁸ ||

lōkō bāhurūpaṃ bhavatyājyābhāgau paśava ājyāmaṇḍyēdāhavanīyāḥ pratyaktasmātpratīṣṭhitō hōtavyō
bhāgaḍhēyamētē catvāri ca||

[3]

prajāpātiḥ savitā bhūtvā prajā āsrjata| tā
ēnamatyāmanyanta| tā āsmādapākṛāman| tā varuṇō
bhūtvā prajā varuṇēnāgrāhayat| tāḥ prajā
varuṇagrhitāḥ| prajāpātim

punarupādhāvannāthamīcchamānāḥ| sa
ētānprajāpātirvaruṇapraghāsānāpaśyat| tām
nirāvapat| tairvai sa prajā varuṇapāśādāmuñcat|
yadvāruṇapraghāsā nirupyantē||²⁹ ||

prajānāmavāruṇagrāhāya| tāsām dakṣiṇō bāhurnyākna
āsīt| savyaḥ prasṛtaḥ| sa ētām dvitīyāndakṣiṇatō
vēdimudāhan| tatō vai sa prajānām dakṣiṇam bāhum
prāsārayat| yaddvitīyāndakṣiṇatō vēdimuddhantī|
prajānāmēva tadyajāmānō dakṣiṇam bāhum
prasārayat| tasmāccāturmāsyayājyāmuṣmīllōka
ūbhayābāhuḥ| yajñābhijitagg hyāsyā| prthamātrādvēdī
asāmbhinnē bhavataḥ||³⁰ ||

tasmātpṛthamātram vyagṃsaū| uttārasyām
vēdyāmuttaravēdimupā vapat| paśavō vā uttaravēdiḥ|
paśūnēvāvārundhē| athō yajñaparūṣōśnāntarityai|
ētadbrāhmaṇānyēva pañcā havīgṃṣī| athaiṣa
aīndrāgnō bhavati| prāṇāpānau vā ētau dēvānām|
yadīndrāgnī| yadāīndrāgnō bhavāti||³¹ ||

prāṇāpānāvēvāvā rundhē| ōjō balam vā ētau
dēvānām| yadīndrāgnī| yadāīndrāgnō bhavāti| ōjō

balāmēvāvā rundhē| mārutyāmikṣā bhavati|
vāruṇyāmikṣā| mēṣī cā mēṣaścā bhavataḥ| mithunā
ēva prajā vāruṇapāśānmūñcati| lōmaśau bhavatō
mēdhyatvāyā||₃₂||

sāmīparṇānyupā vapati| ghāsamēvābhyāmapī
yacchati| prajāpātīmānnādyam nōpānamati| sa ētēnā
śatēdhmēna haviṣāśnnādyamavārundha| yatpārah
śatāni sāmīparṇāni bhavānti| ānnādyasyāvāruddhyai|
saumyāni vai karīrāni| saumyā khalu vā āhūtirdivō
vr̥ṣṭim cyāvayati| yatkarīrāni bhavānti|
saumyayaivāhūtyā divō vr̥ṣṭimavārundhē| kāya
ēkākāpālō bhavati| prajānām kantvāyā| pratipūruṣam
kārambhapātrāni bhavanti| jātā ēva prajā
vāruṇapāśānmūñcati| ēkamatiriktaḥ| janīṣyamānā ēva
prajā vāruṇapāśānmūñcati||₃₃||

nīrupyantē bhavatō bhavāti mēdhyatvāyā rundhē śatcā||—————[4]

uttārasyām vedyāmānyāni havīgṃṣī sādāyati|
dakṣiṇāyām mārutīm| apadhūramēvainā yunakti| athō
ōjā ēvāsāmavā harati| tasmādbrahmāṇasca kṣatrācca
viśōśnyatōśpakramiṇīḥ| mārutyā pūrvāyā pracāratī|
anṛtamēvāvā yajatē| vāruṇyōttārayā| antata ēva
varuṇamavā yajatē| yadēvādhvaryuh karōti||₃₄||

tatpratīprasthātā kārōti| tasmādyacchrēyāṅkarōti|
tatpāpiyāṅkarōti| patnīm vācayati| mēdhyāmēvainām
karōti| athō tapā ēvaināmupā nayati| yajjāragṃ
santanna prabrūyāt| priyam jñātigṃ rundhyāt| asau
mē jāra iti nirdīśēt| nirdīśyaivainam varuṇapāśēnā
grāhayati||₃₅||

praghāsyān havāmaha iti patnīmudānāyati|

ahvātai¹vainā²m| yatpatnī¹ purōnuvākyā¹manubrūyāt|
nirvīryō¹ yajāmānaḥ¹ syāt| yajāmānō¹snvāha| ātmannēva¹
vīryaṁ¹ dhattē| ubhau yājyāgṁ¹ savīryatvāyā|
yadgrāmē¹ yadarāṇya¹ ityāha| yathōdītamēva¹
varuṇamavā¹ yajatē| yajāmānadēvatyō¹ vā
āhavanīyāḥ||³⁶||

bhrātṛvyadēvatyō¹ dakṣiṇaḥ¹ yadāhavanīyē¹ juhuyāt|
yajāmānaṁ¹ varuṇapāśēnā¹ grāhayēt| dakṣiṇē¹sgnau¹
juhōti| bhrātṛvyamēva¹ varuṇapāśēnā¹ grāhayati|
śūrpēṇa¹ juhōti| anyāmēva¹ varuṇamavā¹ yajatē|
śīrṣannādhi¹ nidhāyā¹ juhōti| śīrṣata¹ ēva¹ varuṇamavā¹
yajatē| pratyantīṣṭhaṁ¹ juhōti||³⁷||

pratyannēva¹ varuṇapāśānnirmūcyatē| akrānkarmā¹
karmakṛta¹ ityāha| dēvā¹snṛṇaṁ¹ niravadāyā| anṛṇā¹
grhānupa¹ prētēti¹ vāvaitadāha| varuṇagrhitam¹ vā
ētadyajñasyā¹ yadyajūṣā¹ grhītasyātīricyātē| tuṣāśca¹
niṣkāsaśca¹ tuṣaiśca¹ niṣkāśēnā¹ cāvabhṛthamavaiti|
varuṇagrhitēnaiva¹ varuṇamavāyajatē|
apō¹svabhṛthamavaiti||³⁸||

apsu¹ vai varuṇaḥ¹ sākṣādēva¹ varuṇamavāyajatē|
pratiyutō¹ varuṇasya¹ pāśa¹ ityāha| varuṇapāśādēva¹
nirmūcyatē| aprātīkṣamā¹ yānti| varuṇasyāntarhītyai|
ēdhō¹ssyēdhiṣīmahītyāha| samidhai¹vāgninnāma¹syantā¹
upāyānti| tējō¹ssi¹ tējō¹ mayi¹ dhēhītyāha| tēja¹
ēvātmandhātē||³⁹||

karōti¹ grāhayatyāhavanīyastiṣṭhaṁ¹ juhōtyapō¹svabhṛthamavaiti¹ dhattē||—————[5]

dēvāsuraḥ¹ samyattā¹ āsan| sō¹sgnirābravīti|
mamēyamanīkavatī¹ tanūḥ| tām¹ prīṇita| athāsūrānabhi¹
bhaviṣyathēti| tē¹ dēvā¹ agnayē¹snīkavatē

purōḍāśāmaṣṭākāpālaṃ nirāvapaṇi
sōṣgniranīkavāntsvēnā bhāgaḍdhēyēna prītaḥ
caturdhāṣṇīkānyajanayataḥ tatō dēvā abhāvan
parāṣsūrāḥ ॥₄₀ ॥

yadagnayēṣṇīkavatē purōḍāśāmaṣṭākāpālaṃ nirvapāti
agnimēvānīkavantagg svēnā bhāgaḍdhēyēna prīṇāti
sōṣgniranīkavāntsvēnā bhāgaḍdhēyēna prītaḥ
caturdhāṣṇīkāni janayatēḥ asau vā
ādityōṣgniranīkavānī tasyā raśmayōṣṇīkāni sākagṃ
sūryēṇōdyatā nirvapāti sākṣādēvāsmā anīkāni
janayati tēṣsūrāḥ parājitā yantāḥ dyāvāprthivī
upāśrayan ॥₄₁ ॥

tē dēvā marudbhyāḥ sāntapanēbhyāscaruṃ nirāvapaṇi
yanmarudbhyāḥ sāntapanēbhyāscaruṃ nirvapāti
dyāvāprthivībhyāmēva tadubhayatō yajāmānō
bhrātrvyāntasantāpatiḥ madhyandinē nirvapāti tarhi hi
tēkṣṇiṣṭhaṃ tapāti carurbhāvati sarvatā
ēvaināntasantāpatiḥ tē dēvāḥ śvōvijayinaḥ santāḥ
sarvāsāndugdhē gr̥hamēdhīyaṃ caruṃ nirāvapaṇi ॥₄₂ ॥

āśitā ēvādyōpāvasāmaḥ kasya vāśhēdamḥ kasya vā śvō
bhāvitētiḥ sa śrtōṣbhavati tasyāhūtasya nāśñāḥ na hi
dēvā ahūtasyāśñantiḥ tēṣbruvanḥ kasmā imagṃ
hōṣyāmaḥ itiḥ marudbhyō gr̥hamēdhibhyaḥ ityābruvanḥ
taṃ marudbhyō gr̥hamēdhibhyōṣjuhavuh ॥₄₃ ॥

tatō dēvā abhāvanḥ parāṣsūrāḥ yasyaivam viduṣō
marudbhyō gr̥hamēdhibhyō gr̥hē juhvāti
bhavātyātmanāḥ parāṣsyaḥ bhrātrvyō bhavati yadvai
yajñasya pākātrā kriyatēḥ paśavyaṃ tatḥ pākātrā vā

ētat¹kriyatē¹ | yannēdhmābar¹hirbhavāti¹ | na
sām¹idhēnīranvāhā¹ || 44 ||

na prāyājā¹ i¹jyantē¹ | nānūyājā¹h | ya ēva¹m vēdā¹ |
paśumānbhāvati¹ | ājyābhāgau¹ yajati¹ | yajñasya¹iva
cakṣuṣī¹ nāntarēti¹ | maru¹tō gr̥hamēd¹hinō yajati¹ |
bhāga¹dhēyēna¹ivainā¹ntsamārdhayati¹ |
agnig¹gsviṣṭakṛta¹m yajati¹ | pratiṣṭhityai¹ | idāntō¹ bhavati¹ |
paśavō¹ vā idā¹ | paśu¹svēvōpariṣṭāt¹pratiṣṭhati¹ || 45 ||

asūrā¹ asrayan¹gr̥hamēdhīya¹m caru¹m nirāvapannajuhavura¹nvāhēdāntō¹ bhavati¹ dvē cā¹ || ————— [6]

yatpatnī¹ gr̥hamēdhīyāsyāśñīyāt¹ | gr̥hamēdhyēva¹ syāt¹ |
vi tvāsyā¹ yajña¹ r̥dhyēta¹ | yannāśñīyāt¹ | agr̥hamēdhī¹
syāt¹ | nāsyā¹ yajñō¹ vyṛddhyēta¹ | prativēśa¹m pacēyuh¹ |
tasyāśñīyāt¹ | gr̥hamēdhyēva¹ bhāvati¹ | nāsyā¹ yajñō¹
vyṛddhyatē¹ || 46 ||

tē dēvā¹ gr̥hamēdhīyēnēṣṭvā¹ | āśitā¹ abhavan¹ |
āñjātābhyāñjata¹ | anū¹ vatsānāvāsayan¹ | tēbhyō¹ sūrā¹h
kṣudham¹ prāhiṇvan¹ | sā dēvēṣu¹ lōkamavitvā¹ |
asūrānpunāragacchat¹ | gr̥hamēdhīyēnēṣṭvā¹ | āśitā¹
bhavanti¹ | āñjātē¹ bhyāñjatē¹ || 47 ||

anū¹ vatsān¹ vāsayan¹ti | bhrātṛvyāya¹iva tadyajāmāna¹h
kṣudham¹ prāhiṇōti¹ | tē dēvā¹ gr̥hamēdhīyēnēṣṭvā¹ |
indrāya¹ niṣkāsa¹m nyādadhuh¹ | asmānēva¹ śva¹ indrō¹
nihitabhāga¹ upāvartitēti¹ | tānindrō¹ nihitabhāga¹
upāvartata¹ | gr̥hamēdhīyēnēṣṭvā¹ | indrāya¹ niṣkāsa¹m
nidādhyāt¹ | indrā¹ ēvaina¹m nihitabhāga¹ upāvartatē¹ |
gārhapatyē¹ juhōti¹ || 48 ||

bhāga¹dhēyēna¹ivaina¹gm¹ samārdhayati¹ |
ṛṣabhamāhvāyati¹ | vaṣatkāra¹ ēvāsyā¹ sa¹h | athō¹

indriyamēva tadvīryaṃ yajāmānō bhrātṛvyāsyā vṛṇktē |
indrō vṛtragṃ hatvā | parāṃ parāvatāmagacchat |
apārādhamiti manyāmānaḥ | sōṣbravīt | ka idaṃ
vēdiṣyatīti | tēṣbruvanmarutō varam vṛṇāmahai || 49 ||

athā vyaṃ vēdāma | āsmabhyāmēva prāthamagṃ
hāvīrnirūpyātā iti | ta ēnamadhyākṛīdan | tatkrīdināṃ
krīditvam | yanmarudbhyāḥ krīdibhyāḥ prāthamagṃ
hāvīrnirūpyatē vijityai | sākagṃ sūryēṇōdyātā
nirvāpati | ētasminvai lōka indrō
vṛtramāhantsamṛddhyai | ētadbrāhmaṇānyēva pañcā
hāvīgṃṣi | ētadbrāhmaṇa aindrāgnaḥ | athaiṣa
aindraścarurbhāvati || 50 ||

uddhāram vā ētamindra udāharata | vṛtragṃ hatvā |
anyāsū dēvatāsvadhī | yadēṣa aindraścarurbhāvati |
uddhāramēva taṃ yajāmāna uddhāratē | anyāsū
prajāsvadhī | vaiśvākarmaṇa ēkākapālō bhavati |
viśvānyēva tēna karmāṇi yajāmānōṣvārundhē || 51 ||

rddhyatēṣbhyāñjatē juhōti vṛṇāmahai bhavatyāṣṭau cā || _____ [7]

vaiśvadēvēna vai prajāpātiḥ prajā āsrjata | tā
vāruṇapraghāsairvāruṇapāśādāmuñcat | sākamēdhaiḥ
pratyāsthāpayat | tryāmbakai rudraṃ niravādayata |
pitṛyajñēna suvargam lōkamāgamayat |
yadvaiśvadēvēna yajātē | prajā ēva tadyajāmānaḥ
srjatē | tā vāruṇapraghāsairvāruṇapāśānmuñcat |
sākamēdhaiḥ pratiṣṭhāpayati | tryāmbakai rudraṃ
niravādayatē || 52 ||

pitṛyajñēna suvargam lōkam gāmayati | dakṣiṇataḥ
prācīnāvītī nirvāpati | dakṣiṇāvṛddhi pitṛṇām | anādr̥tya
tat | uttarata ēvōpaviya nirvāpēt | ubhayē hi dēvāścā

pitarāścējyantē| athō yadēva dākṣiṇārdhēṣdhi śrayāti|
tēnā dakṣiṇāvṛt| sōmāya pitṛmatē purōḍāśagṃ
ṣaṭkāpālam nirvāpati| samvātsarō vai sōmah
pitṛmān||⁵³||

samvātsaramēva prīṇāti| pitṛbhyō barhiṣadbhyō
dhānāḥ| māsā vai pitarō barhiṣadāḥ| māsānēva
prīṇāti| yasminvā ṛtau puruṣaḥ pramīyātē|
sōṣsyāmuṣmillōkē bhāvati| bahurūpā dhānā bhāvanti|
ahōrātrāṇāmabhijityai| pitṛbhyōṣgniṣvāttēbhyō
mantham| ardhamāsā vai pitarōṣgniṣvāttāḥ||⁵⁴||

ardhamāsānēva prīṇāti| abhivānyāyai dugdhē bhāvati|
sā hi pitṛdēvatyaṃ duhē| yatpūrṇam|
tanmānuṣyāṇām| uparyardhō dēvānām| ardhaḥ
pitṛṇām| ardha upāmanthati| ardho hi pitṛṇām|
ēkayōpāmanthati||⁵⁵||

ēkā hi pitṛṇām| dakṣiṇōpāmanthati| dakṣiṇāvṛddhi
pitṛṇām| anārabyōpāmanthati| taddhi pitṛṅgacchāti|
imāndiśaṃ vēdimuddhānti| ubhayē hi dēvāścā
pitarāścējyantē| catuḥ sraktirbhavati| sarvā hyanu
diśaḥ pitarāḥ| akhātā bhavati||⁵⁶||

khātā hi dēvānām| madhyatōṣgnirādhīyatē| antatō hi
dēvānāmādhīyatē| varṣiyanīdhma idhmādbhāvati
vyāvṛtityai| pariśrayati| antarhitō hi pitṛlōkō
mānuṣyalōkāt| yatparuṣi dinam| taddēvānām|
yadāntarā| tanmānuṣyāṇām||⁵⁷||

yatsamūlam| tatpitṛṇām| samūlam barhirbhāvati
vyāvṛtityai| dakṣiṇā strīṇāti| dakṣiṇāvṛddhi pitṛṇām|
triḥ paryēti| trītyē vā itō lōkē pitarāḥ| tānēva prīṇāti|

triḥ punaḥ paryētiḥ ṣaṭṭsampādyantē ॥⁵⁸ ॥

ṣadvā ṛtavāḥḥḥ ṛtūnēva prīṇātiḥ yatprāstaram yajūṣā
gr̥hṇīyātḥ pramāyūkō yajāmānaḥ syātḥ yanna gr̥hṇīyātḥ
anāyatanāḥ syātḥ tūṣṇīmēva nyāsyētḥ na pramāyūkō
bhavātiḥ nānāyatanāḥḥḥ yattrīnpāridhīnpāridadhyātḥ ॥⁵⁹ ॥

mṛtyunā yajāmānam pariḡr̥hṇīyātḥ yanna pāridadhyātḥ
rakṣāgṃsi yajñagṃ hānyuḥḥḥ dvau pāridhī paridadhātiḥ
rakṣāsāmapāhatyaiḥ athō mṛtyōrēva
yajāmānamutsṛjatiḥ yattrīṇī trīṇī havīggṣyūdāharēyuhḥḥḥ
trayastraya ēśāgṃ sākam pramīyēranḥḥḥ
ēkaikamanūcīnānyudāhārantiḥ ēkaika
ēvaiśāmanvañcaḥ pramīyatēḥ kaśipū kaśipavyāyaḥḥḥ
upabarhāṇamupabarhānyāyaḥḥḥ āñjānamāñjanyāyaḥḥḥ
abhyañjānamabhyañjanyāyaḥḥḥ
yathābhāgamēvainānprīṇātiḥ ॥⁶⁰ ॥

nīravādayatē pitṛmānāgniṣvāttā ēkayōpā manthātyakhātā bhavati manuṣyāṇām padyantē

paridadhyānmiyatē pañcā ca ॥

[8]

agnayē dēvēbhyāḥḥḥ pitṛbhyāḥḥḥ samidhyamānāyānū
brūhītyāhaḥḥḥ ubhayē hi dēvāścā pitarāścējyantēḥḥḥ
ēkāmanvāhaḥḥḥ ēkā hi pitṛṇāmḥḥḥ triranvāhaḥḥḥ trirhi
dēvānāmḥḥḥ āghārāvāghārayatiḥḥḥ
yajñaparūṣōranāntarityaiḥḥḥ nārṣēyam vṛṇītēḥḥḥ na
hōtāram ॥⁶¹ ॥

yadārṣēyam vṛṇītaḥḥḥ yaddhōtāramḥḥḥ pramāyūkō
yajāmānaḥ syātḥ pramāyūkō hōtāḥḥḥ tasmānna vṛṇītēḥḥḥ
yajāmānasya hōtūrgōpīthāyāḥḥḥ apā barhiṣaḥḥḥ prayājān
yājatiḥḥḥ prajā vai barhiḥḥḥ prajā ēva mṛtyōrutsṛjatiḥḥḥ
ājyābhāgau yajatiḥḥḥ ॥⁶² ॥

yajñasyaiva cakṣuṣī nāntarēti| prācīnāvītī sōmaṃ
yajati| pītṛdēvatyā hi| ēṣāṣṣhūtiḥ| pañcākṛtvōṣvā
dyati| pañca hyētā dēvatāḥ| dvē pūrōṣnuvākyē| yājyā
dēvatā vaṣaṭkārah| tā ēva prīṇāti| santātāmavā
dyati||⁶³ ||

ṛtūnāgṃ santātyai| praivaibhyaḥ pūrvāyā
pūrōṣnuvākyāyāṣṣha| praṇāyati dvitīyāyā| gamayāti
yājyāyā| tṛtīyē vā itō lōkē pītarāḥ| ahnā
ēvainānpūrvāyā pūrōṣnuvākyāyāstyānāyati| rātriyai
dvitīyāyā| aivainān yājyāyā gamayati|
dakṣiṇatōṣvadāyā| udānnati| krāmati| vyāvṛtṭyai||⁶⁴ ||

ā svadhētyāśrāvayati| astū svadhēti| pratyāśrāvayati|
svadhā nama itī vaṣaṭkarōti| svadhākārō hi pītṛnām|
sōmāmagrē yajati| sōmāprayājā hi pītarāḥ| sōmaṃ
pītṛmantam yajati| samvatsarō vai sōmah pītṛmān|
samvatsaramēva tadyājati| pītṛnbārhiṣadō yajati||⁶⁵ ||

yē vai yajvānaḥ| tē pītarō barhiṣadaḥ| tānēva
tadyājati| pītṛnāgniṣvāttān yājati| yē vā ayājvānō
gr̥hamēdhiṇaḥ| tē pītarōṣgniṣvāttāḥ| tānēva tadyājati|
agnim kāvyavāhānam yajati| ya ēva pītṛnāmagniḥ|
tamēva tadyājati||⁶⁶ ||

athō yathāṣgnigg sviṣṭākṛtam yajāti| tādṛgēva tat|
ētattē tata yē ca tvāmanviti| tīsrṣu sraktīṣu nidādhāti|
tasmādā tṛtīyātpuruṣānnāma na gr̥hṇanti| ētāvāntō
hījyantē| atrā pītarō yathābhāgam
māndadhvamityāha| hlikā hi pītarāḥ| udāñcō
niṣkrāmanti| ēṣā vai mānuṣyāṇām dik| svāmēva
taddiśamanu niṣkrāmanti||⁶⁷ ||

āhavanīyamupātiṣṭhantē | nyēvāsmāi taddhnūvatē |
yatsatyāhavanīyē | athānyatra carānti |
ātamitōrupātiṣṭhantē | agnimēvōpādraṣṭāraṃ kṛtvā |
pitṛnniravādayantē | antaṃ vā ētē prāṇānāṃ
gacchanti | ya ātamitōrupa tiṣṭhantē | susandṛsaṃ tvā
vayamityāha || 68 ||

prāṇō vai sūsandṛk | prāṇamēvātmandādhatē | yōjā
nvīndra tē harī ityāha | prāṇamēva punārayukta |
akṣānnamīmadanta hīti gārhapatyamupātiṣṭhantē |
akṣānnamīmadantātha tvōpātiṣṭhāmaha iti
vāvaitadāha | amīmadanta pitarāḥ sōmyā ityabhi
prapādyantē | amīmadanta pitarōsthā tvāsbhi
prapādyāmaha iti vāvaitadāha | apaḥ pariśiñcati |
mārjayātyēvainān || 69 ||

athō tarpayātyēva | trpyāti prajayā paśubhiḥ | ya ēvaṃ
vēda | apā barhiṣāvanūyājau yajati | prajā vai barhiḥ |
prajā ēva mr̥tyōrutsṛjati | caturāḥ prayājān yajati |
dvāvānūyājau | ṣaṭtsampādyantē | ṣadvā ṛtavāḥ |
ṛtūnēva prīṇāti | na patnyānvāstē | na saṃyājayanti |
yatpatnyānvāsīta | yatsaṃyājayēyuh | pramāyukā syāt |
tasmānnānvāstē | na saṃyājayanti | patnīyai
gōpīthāyā || 70 ||

hōtāramājyābhāgau yajati | santātāmaṇvadyati | vyāvṛtṭyai barhiṣadō yajati | tamēva tadyajatyau

niṣkrāmāntyāhainānṛtavō navā ca ||

[9]

pratipūruṣamēkākāpālāṃ nirvāpati | jātā ēva prajā
rudrānniravādayatē | ēkamatiriktam | janīṣyamāṇā ēva
prajā rudrānniravādayatē | ēkākāpālā bhavanti |
ēkadhaiva rudraṃ niravādayatē | nābhighārayati |
yadābhighārayēt | antaraṇvacāriṇagṃ rudraṃ kuryāt |

ēkōlmukēnā yanti॥₇₁॥

taddhi rudrasyā bhāgadhēyaṁ। imāndīsaṁ yanti। ēṣā
vai rudrasya dik। svāyāmēva diśi rudraṁ
niravādayatē। rudrō vā āpaśukāyā āhūtyai nātiṣṭhata।
asau tē paśuriti nirdiśēdyam dviṣyāt। yamēva dvēṣti।
tamāsmāi paśuṁ nirdiśati। yadi na dviṣyāt। ākhustē
paśuriti brūyāt॥₇₂॥

na grāmyānpaśūn hinasti। nāranyān। catuṣpathē
juhōti। ēṣa vā agnīnām padbīśō nāmā। agnivatyeva
juhōti। madhyamēnā parṇēnā juhōti। srugghyēṣā। athō
khalu। antamēnaiva hōtavyaṁ। antata ēva rudraṁ
niravādayatē॥₇₃॥

ēṣa tē rudra bhāgaḥ saha svasrāṣmbikayētyāha।
śaradvā asyāmbikā svasā। tayā vā ēṣa hinasti। yagm
hinasti। tayaiivainagm saha śamayati। bhēṣajaṅgava
ityāha। yāvanta ēva grāmyāḥ paśavaḥ। tēbhyō
bhēṣajaṁ kārōti। avāmba rudramadimahītyāha।
āśiṣāmēvaitāmā śāstē॥₇₄॥

tryāmbakaṁ yajāmaha ityāha। mṛtyōrmukṣīya
māṣmṛtāditi vāvaitadāha। utkiranti। bhagāsyā
līpsantē। mūtēkrtvāṣṣajanti। yathā janam yatēṣvasam
karōti। tādr̥gēva tat। ēṣa tē rudra bhāga ityāha
niravātyai। aprātīkṣamā yanti। apaḥ pariṣiñcati।
rudrasyāntarhītyai। pra vā etēṣmāllōkāccyāvantē। yē
tryāmbakaiścaranti। ādityaṁ caruṁ punarētya
nirvāpati। iyaṁ vā aditiḥ। asyāmēva prati tiṣṭhanti॥₇₅॥

yanti brūyānniravādayatē śāstē siñcati ṣaṭcā॥

[10]

anumatyai vaiśvadēvēnā tāḥ sṛṣṭāstriṣṭprajāpātiḥ savitōttārasyāndēvāsuraḥ
sōṣgniryatpatnī vaiśvadēvēnā tā vārunapraghāsairagnayē dēvēbhyāḥ pratipūruṣam

daśā||¹⁰||

anumatyai prathamajō vatsō bāhurūpā hi paśavastasmātprthamātram
yadagnayēśnikavata uddhāram vā agnayē dēvėbhyāḥ pratipūruṣam pañcāsaptatiḥ||⁷⁵||
anumatyai pratitiṣṭhanti||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakah samāptaḥ||

॥saptamaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē saptamaḥ prapāṭhakaḥ॥

ētaḍbrāhmaṇānyēva pañcā haṁvīgṁṣiḥ| athēndrāya
śunāsīrāya purōḍāśam dvādaśakapālam nirvāpatiḥ|
samvatsarō vā indrāśunāsīrah| samvatsarēṇaivāsmā
annamavā rundhē| vāyavyam payō bhavati| vāyurvai
vr̥ṣṭyaī pradāpayitā| sa ēvāsmā vr̥ṣṭim pradāpayati|
sauryā ēkākapālō bhavati| sūryēṇa vā amuṣmillōkē
vr̥ṣṭirdhṛtā| sa ēvāsmā vr̥ṣṭim niyācchati॥₁॥

dvādaśagavagm sīram dakṣiṇā samṛddhyai| dēvāsuraḥ
samyāttā āsan| tē dēvā agnimābruvan| tvayā
vīrēṇāsūrānabhibhāvāmēti| sōṣbravīti|
trēdhāśhamātmānam vikāriṣya iti| sa trēdhāśśtmānam
vyākuruta| agnim tr̥tīyam| rudram tr̥tīyam| varuṇam
tr̥tīyam॥₂॥

sōṣbravīti| ka idam turīyamiti| ahamitīndrōṣbravīti|
santu sṛjāvahā iti| tau samāsṛjētām| sa
indrāsturīyamabhavat| yadindrāsturīyamabhavat|
tadindraturīyasyēndraturīyatvam| tatō vai dēvā
vyājayanta| yadindraturīyam nirūpyatē vijityai॥₃॥

vaḥiniḥ dhēnurdakṣiṇā| yadvaḥiniḥ| tēnāgnēyī| yadgauḥ|
tēnā raudrī| yaddhēnuḥ| tēnaīndrī| yatstrī satī dāntā|
tēnā vāruṇī samṛddhyai| prajāpātiryajñamāsṛjata॥₄॥

tagm sṛṣṭagm rakṣāgṁsyajighāgṁsan| sa ētāḥ
prajāpātirātmanō dēvatā nirāmimīta| tābhīrvai sa
digbhyō rakṣāgṁsi prāṇūdata| yatpañcāvattīyam
juhōti| digbhya ēva tadyajāmānō rakṣāgṁsi

pranūdatē| samūdhagm rakṣaḥ sandāgdhagm rakṣa
ityāha| rakṣāgg̃syēva sandāhati| agnayē rakṣōghnē
svāhētyāha| dēvatābhya ēva vijigyānābhyō
bhāgaadhēyaṃ karōti| praṣṭivāhī rathō dakṣiṇā
samṛddhyai||₅||

indrō vr̥tragm hatvā| asūrānparābhāvyā|
namūcimāsuram nālābhata| tagm śacyāṣgr̥hṇāt| tau
samālabhētām| sōṣsmādabhiśūnatarōṣbhavati|
sōṣbravīti| sandhāgm sandādhāvahai| atha tvāṣvā
srakṣyāmi| na mā śuṣkēṇa nārdreṇa hanah||₆||

na divā na naktamiti| sa ētamapām phēnāmasiñcati|
na vā ēṣa śuṣkō nārdrō vyūṣṭāṣṣīti| anūditah sūryāha|
na vā ētaddivā na naktam| tasyaitasmillōkē| apām
phēnēna śira udāvartayat| tadēnaṃmanvāvartata|
mitrādrugiti||₇||

sa ētānāpāmārgānājanayat| tānājuhōti| tairvai sa
rakṣāgg̃syapāhata| yadāpāmārgahōmō bhavāti|
rakṣāsāmapāhatyai| ēkōlmukēna yanti| taddhi
rakṣāsām bhāgaadhēyaṃ| imāndiśaṃ yanti| ēṣa vai
rakṣāsām dik| svāyāmēva diśi rakṣāgṃsi hanti||₈||

svakṛta iriṇē juhōti pradare vā| ētadvai
rakṣāsāmāyatanām| sva ēvāyatānē rakṣāgṃsi hanti|
parṇamayēna sruvēṇa juhōti| brahma vai parṇah|
brahmāṇaiṃ rakṣāgṃsi hanti| dēvasyā tvā savituh
prāsava ityāha| savitrprāsūta ēva rakṣāgṃsi hanti|
hatagm rakṣōṣvādhiṣma rakṣa ityāha| rakṣāsāgg̃
str̥tyai| yadvastē taddakṣiṇā niravātyai|
aprātikṣamāyānti| rakṣāsāmāntarhītyai||₉||

yacchaṭi varuṇam tr̥tiyam vijityā asṛjata samṛddhyai hanō mitrādrugiti hanti str̥tyai tr̥ṇi ca||₁||

dhātṛē purōdāśaṃ dvādaśakapālaṃ nirvāpatiḥ
saṃvatsarō vai dhātāḥ saṃvatsarēṇaivāśmai prajāḥ
prajānayaṭiḥ anvēvāsmā anumatirmanyatēḥ rātē rākāḥ
pra sinīvālī jānayaṭiḥ prajāsvēva prajātāsu kuhvā
vācaṃ dadhātiḥ mithunau gāvau dakṣiṇā samṛddhyaiḥ
āgnāvaiṣṇavamēkādaśakapālaṃ nirvāpatiḥ
aindrāvaiṣṇavamēkādaśakapālaṃ ॥₁₀॥

vaiṣṇavaṃ trikapālaṃ vīryaṃ vā agniḥ
vīryāmindraḥ vīryaṃ viṣṇuḥ prajā ēva prajātā vīryē
pratiṣṭhāpayatiḥ tasmātprajā vīryāvatīḥ vāmana
ṛṣabhō vahī dakṣiṇā yadvahī tēnāgnēyah
yadṛṣabhah ॥₁₁॥

tēnaindraḥ yadvāmanaḥ tēnā vaiṣṇavaḥ samṛddhyaiḥ
agnīśōmīyamēkādaśakapālaṃ nirvāpatiḥ
indrāsōmīyamēkādaśakapālaṃ saṃmyaṃ caruṃ
sōmō vai rētōdhāḥ agniḥ prajānāṃ prajānayaṭiḥ
vṛddhānāmindraḥ pradāpayitāḥ sōmā ēvāśmai rētō
dadhātiḥ ॥₁₂॥

agniḥ prajāṃ prajānayaṭiḥ vṛddhāmindraḥ
prayācchatiḥ babhrurdakṣiṇā samṛddhyaiḥ
sōmāpauṣṇaṃ caruṃ nirvāpatiḥ aindrāpauṣṇaṃ
caruṃ sōmō vai rētōdhāḥ pūṣā paśūnāṃ
prajānayaṭiḥ vṛddhānāmindraḥ pradāpayitāḥ sōmā
ēvāśmai rētō dadhātiḥ pūṣā paśūnprajānayaṭiḥ ॥₁₃॥

vṛddhānindraḥ prayācchatiḥ pauṣṇaścarurbhāvatiḥ
īyaṃ vai pūṣā aśyāmēva pratitiṣṭhatiḥ śyāmō dakṣiṇā
samṛddhyaiḥ bahu vai puruṣō mēdhyamupāgacchatiḥ
vaiśvānaraṃ dvādaśakapālaṃ nirvāpatiḥ saṃvatsarō
vā agnirvaiśvānaraḥ saṃvatsarēṇaivainagg svadayatiḥ

hirāṇyaṃ dakṣiṇā॥¹⁴॥

pavitraṃ vai hirāṇyaṃ punātyēvainaṃ bahu vai
rājanyōśr̥taṃ karōti upa jāmyai harātē jināti
brāhmaṇaṃ vadatyānṛtaṃ anṛtē khalu vai
kriyamāṇē varuṇō gr̥hṇāti vāruṇaṃ yāvamayaṃ
caruṃ nirvāpati vāruṇapāśādēvainaṃ muñcati asvō
dakṣiṇā vāruṇō hi dēvatayāśśvaḥ samṛddhyai॥¹⁵॥

aindrāvaiṣṇavamēkādaśakapālaṃ yadṛṣabhō dadhāti pūṣa paśūnprajānayatī hirāṇyaṃ dakṣiṇā

dakṣiṇaikaṃ ca॥

[2]

ratnināmētāni havīgṃṣi bhavanti ētē vai rāṣṭrasyā
pradātārāḥ ētēśpādātārāḥ ya ēva rāṣṭrasyā
pradātārāḥ yēśpādātārāḥ ta ēvāsmāi rāṣṭraṃ
prayacchanti rāṣṭramēva bhāvati yatsāmāhṛtyā
nirvapēti arātninaḥ syuḥ yathāyatham nirvāpati
ratnitvāyā॥¹⁶॥

yatsadyō nirvapēti yāvātīmēkēna haviṣāśśiṣāmava
rundhē tāvātīmavārundhīta anvahannirvāpati
bhūyāsīmēvāśiṣāmavā rundhē bhūyāsō
yajñakratūnupaīti bārhaspatyaṃ caruṃ nirvāpati
brahmaṇō gr̥hē mukhata ēvāsmāi brahma saggsyāti
athō brahmānnēva kṣatramānvārāmbhayati śitipṛṣṭhō
dakṣiṇā samṛddhyai॥¹⁷॥

aīndramēkādaśakapālaṃ rājanyāsyā gr̥hē
īndriyamēvāvā rundhē ṛṣabhō dakṣiṇā samṛddhyai
ādityaṃ caruṃ mahiṣyai gr̥hē iyaṃ vā aditiḥ
asyāmēva pratitiṣṭhati dhēnurdakṣiṇā samṛddhyai
bhagāya caruṃ vāvātāyai gr̥hē
bhagāmēvāsmīndadhāti vicittagarbhā paṣṭhauhī
dakṣiṇā samṛddhyai॥¹⁸॥

bārhaspatyē maitramapi dadhāti| brahmā caivāsmāi
kṣatram ca samīci dadhāti| athō brahmānnēva
kṣatram pratiṣṭhāpayati| bārhaspatyēna pūrvēna
pracāratī| mukhata ēvāsmāi brahma saggsyāti| athō
brahmānnēva kṣatramanvārāmbhayati| svayam kṛtā
vēdirbhavati| svayam dinam barhiḥ| svayam kṛta
idhmaḥ| anābhijitasyābhijityai|
tasmādrājñāmarāṇyamābhijitam| saiva śvētā
śvētavātsā dakṣiṇā samṛddhyai||²³ ||

ratnītvāya samṛddhyai paṣṭhauhi dakṣiṇā samṛddhyai grāmaṇyō grhē bhāgadughasyā grhē bhāvati
dugdhēsbhijityai dvē ca||

[3]

dēvasuvāmētāni havīgṃṣi bhavanti| ētāvāntō vai
dēvānāgṃ savāḥ| ta ēvāsmāi savānprayācchanti| ta
ēnagṃ suvantē| agnirēvainaṃ grhapātīnāgṃ suvatē|
sōmō vanaspatīnām| rudraḥ pāsūnām|
brhaspatīrvācām| indrō jyēṣṭhānām| mitraḥ
satyānām||²⁴ ||

varuṇō dharmāpatīnām| ētadēva sarvaṃ bhavati|
savitā tvā prasavānāgṃ suvatāmiti| hastam grhṇāti
prasūtyai| yē dēvā dēvaḥ suvaḥ sthētyāha|
yathāyajurēvaitatī| mahatē kṣatrāyā mahata
ādhipatyāya mahatē jānārājyāyētyāha| āśīṣāmēvaitāmā
śāstē| ēṣa vō bharatā rājā sōmōsmākaṃ
brāhmaṇānāgṃ rājētyāha| tasmātsōmārājānō
brāhmaṇāḥ| prati tyannāmā rājyamādhāyītyāha||²⁵ ||
rājyamēvāsmīnpratīdadhāti| svām tanuvam varuṇō
āśīsrēdityāha| varuṇasavamēvāvārundhē|
śucērmītrasya vratyā abhūmētyāha| śucimēvainaṃ
vratyam karōti| amānmahi mahata ṛtasya nāmētyāha|

maṇuṭa ēvainaṃ sarvē vrātā
varuṇasyābhūvaṇṇityāha sarvāvrātamevainaṃ karōti
vi mitra evairarātimatārīdityāha ॥ 26 ॥

arātimaivainaṃ tārayati asūśudanta yajñiyā
rtenētyāha svadayātyēvainaṃ vyū tritō jārimāṇaṃ
na āṇḍityāha āyūrēvāsmindadhāti dvābhyāṃ
vimṛṣṭē dvipādyajāmāṇaḥ pratiṣṭhityai agnīśōmīyasya
caikādaśakapālasya dēvasuvāṃ cā haviṣāmagnayē
sviṣṭakṛtē samavadyati dēvatābhirēvainaṃ mubhayaṭaḥ
parigrhṇāti viṣṇukramānkrāmatē viṣṇūrēva
bhūtvemāllōkānabhijāyati ॥ 27 ॥

satyānāmadhāyītyāhātārīdityāha kramata ēkaṃ ca ॥ [4]

arthētaḥ sthēti juhōti āhūtyaivainā niṣkrīyā grhṇāti
athō haviṣkṛtānāmēvābhighṛtānām grhṇāti
vahanṭīnām grhṇāti ētā vā apāḡm rāṣṭram
rāṣṭramēvāsmāi grhṇāti athō
śriyāmēvainaṃ abhivāhanti apāḡm patirasītyāha
mithunamēvākāḥ vṛṣāṣsyūrmirityāha ॥ 28 ॥

ūrmimantāmēvainaṃ karōti vṛṣasēnōṣsityāha
sēnāmēvāsyā saggsyāti vrajākṣitaḥ sthētyāha ētā vā
apāḡm viśāḥ viśāmēvāsmāi paryūhati marutāmōjaḥ
sthētyāha annaṃ vai marutāḥ annāmēvāvārundhē
sūryāvarcasaḥ sthētyāha ॥ 29 ॥

rāṣṭramēva vārcasvyākāḥ sūryātvacasāḥ sthētyāha
satyaṃ vā ētat yadvarṣāti anṛtaṃ yadātapāti
varṣāti satyānṛtē ēvāvārundhē nāinagṃ satyānṛtē
ūditē higgstaḥ ya ēvaṃ vēdā māndāḥ sthētyāha
rāṣṭramēva brāhmavarcasyākāḥ ॥ 30 ॥

vāśāḥ sthētyāhaḥ | rāṣṭramēva vaśyākaḥ | śakvārīḥ
sthētyāhaḥ | paśavō vai śakvārīḥ | paśūnēvāvārundhē |
viśvabhṛtaḥ sthētyāhaḥ | rāṣṭramēva pāyasvyākaḥ |
janabhṛtaḥ sthētyāhaḥ | rāṣṭramēvēndriyāvyākaḥ |
agnēstējasyāḥ sthētyāhaḥ ||₃₁ ||

rāṣṭramēva tējasyākaḥ | apāmōṣādhīnāgṃ rasāḥ
sthētyāhaḥ | rāṣṭramēva mādhyamakaḥ | sārāsvatam
graham grhṇāti | ēśā vā apām prṣṭham | yatsarāsvatī
prṣṭhamēvainagṃ samānānam karōti |
śōḍaśabhirgrhṇāti | śōḍaśakalō vai puruṣaḥ | yāvānēva
puruṣaḥ | tasminvīryam dadhāti | śōḍaśabhirjuhōti
śōḍaśabhirgrhṇāti | dvātrigṃśatsampādyantē |
dvātrigṃśadakṣarāṣṇuṣṭuk | vāgānuṣṭupsarvāṇi
chandāgṃsi | vācaivainagṃ
sarvēbhiśchandōbhirabhiśīncati ||₃₂ ||

ūrmirityāhaḥ sūryāvarcasāḥ sthētyāhaḥ brahmavarcaśyākastējasyāḥ sthētyāhaiva puruṣaḥ ṣaṭ caḥ — [5]

dēvīrāpaḥ sam madhūmatīrmadhūmatībhiḥ
srīyadhvamityāhaḥ | brahmāṇaivaināḥ sagṃ srījati |
anādhṛṣṭāḥ sīdatētyāhaḥ | brahmāṇaivaināḥ sādāyati |
antarā hōtūśca dhiṣṇīyam brāhmaṇācchagṃsināśca
sādāyati | āgnēyō vai hōtā | aīndrō brāhmaṇācchagṃsī |
tējāsā caivēndriyēṇā cōbhāyatō rāṣṭram pariḡrṇāti |
hirāṇyēnōtpūnāti | āhūtyai hi pavitrābhyāmutpūnanti
vyāvṛtṭyai ||₃₃ ||

śatamānam bhavati | śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyāḥ |
āyūṣyēvēndriyē pratītiṣṭhati | anibhṛṣṭamasītyāhaḥ |
anibhṛṣṭagg hyētat | vācō bandhurityāhaḥ | vācō hyēśa
bandhuh | tapōjā ityāhaḥ | tapōjā hyētat | sōmāśya

dātramasītyāha ॥³⁴ ॥

sōmasya hyētaddātram। śukrā vāḥ
śukrēṇōtpūnāmītyāha। śukrā hyāpāḥ। śukragṃ
hirāṇyam। candrāścandrēṇētyāha। candrā hyāpāḥ।
candragṃ hirāṇyam। amṛtā amṛtēnētyāha। amṛtā
hyāpāḥ। amṛtagṃ hirāṇyam ॥³⁵ ॥

svāhā rājasūyāyētyāha। rājasūyāya hyēnā utpunāti।
sadhāmādō dyumninīrūrjā ētā iti vārūnyarcā gr̥hṇāti।
varūṇasavamēvāvārundhē। ēkāyā gr̥hṇāti। ēkadhaiva
yajāmānē vīryaṃ dadhāti। kṣatrasyōlbāmasi kṣatrasya
yōnirasīti tārpyaṃ cōṣṇīṣaṃ ca prayācchati
sayōnitvāyā। ēkāśatēna darbhapuñjīlaiḥ pāvayati।
śatāyurvai puruṣaḥ śatavīryaḥ। ātmaikāśataḥ ॥³⁶ ॥

yāvānēva puruṣaḥ। tasmīnvīryaṃ dadhāti।
dadhyāśayati। indriyamēvāvā rundhē।
udumbarāmāśayati। annādyasyāvāruddhyai।
śaṣpāṇyāśayati। surābalimēvainaṃ karōti। āvidā ētā
bhāvanti। āvidāmēvainaṃ gamayanti ॥³⁷ ॥

agnirēvainaṃ gārhapatyēnāvati। indrā indriyēṇa। pūṣā
paśubhiḥ। mītrāvarūṇau prāṇāpānābhyām। indrō
vr̥trāya vajramudāyacchat। sa divāmalikhat।
sōsryamṇaḥ panthā abhavat। sa āvinnē dyāvāpr̥thivī
dhṛtavrātē iti dyāvāpr̥thivī upādhāvat। sa ābhyāmēva
prasūta indrō vr̥trāya vajraṃ prāhārat। āvinnē
dyāvāpr̥thivī dhṛtavrātē iti yadāhā ॥³⁸ ॥

ābhyāmēva prasūtō yajāmānō vajraṃ bhrātṛvyāya
prahārat। āvinnā dēvyadītirviśvarūpītyāha। iyaṃ vai
dēvyadītirviśvarūpī। asyāmēva prati tiṣṭhati।

āvinno₂ syama₂sāvāmuṣyāyaṇo₂ syāṃ viśyāsminrāṣṭra
 ityāha₁ viśaivainagm₁ rāṣṭrēṇa samārdhayati₁ mahatē
 kṣatrāyā mahata ādhīpatyāya mahatē
 jānārājyāyetyāha₁ āśiṣāmēvaitāmā śāstē₁ ēṣa vo
 bharatā rājā sōmo₂ smākaṃ brāhmaṇānāgm₂ rājetyāha₁
 tasmātsōmārājāno₂ brāhmaṇāḥ₁ ॥₃₉ ॥

indrāsyā vajro₂ si vārtraghna₂ iti dhanuḥ prayacchati₁
 vijityai₁ śatrubādhānāḥ sthētīṣūṇ₁ śatrūnēvāsyā
 bādhantē₁ pāta mā pratyāñcam₁ pāta mā
 tiryāñcāmanvañcam₁ mā pātetyāha₁ tīsrō vai śaravyāḥ₁
 prāticī tiraścyanūci₁ tābhyā ēvainaṃ pānti₁ digbhyō
 mā pātetyāha₁ digbhya ēvainaṃ pānti₁ viśvābhyō mā
 nāṣṭrābhyāḥ pātetyāha₁ apārimitādēvainaṃ pānti₁
 hirāṇyavarṇāvuṣasāṃ virōka iti triṣṭubhā bāhū
 udgr̥hṇāti₁ indriyaṃ vai vīryaṃ triṣṭuk₁ indriyamēva
 vīryāmupariṣṭādātmandhātē₁ ॥₄₀ ॥

vyāvṛtṭyai dātramaṣītyāḥāmṛtagm₁ hirāṇyamēkaśatō gāmayantyāḥ brāhmaṇā nāṣṭrābhyāḥ pātetyāha
 catvāri ca₁ ॥

[6]

diśo₂ vyāsthāpayati₁ diśāmabhijittyai₁ yadānu
 prakrāmēt₁ abhi diśo₂ jayēt₁ uttu mādyēt₁ manasā₂ snu
 prakrāmati₁ abhi diśo₂ jayati₁ nōnmādyati₁ samidhamā
 tiṣṭhētyāha₁ tējā ēvāvārundhē₁ ॥₄₁ ॥

ugrāmā tiṣṭhētyāha₁ indriyamēvāvārundhē₁
 virājamātiṣṭhētyāha₁ annādyāmēvāvārundhē₁ udicīmā
 tiṣṭhētyāha₁ paśūnēvāvārundhē₁ ūrdhvāmātiṣṭhētyāha₁
 suvargamēva lōkamabhijāyati₁ anūjjihītē₁ suvargasyā
 lōkasya samāṣṭyai₁ ॥₄₂ ॥

māruta ēṣa bhāvati₁ annaṃ vai marutāḥ₁
 annāmēvāvārundhē₁ ēkāvigṃśatikapālō bhavati₁

pratiṣṭhityaiḥ yōśraṇyēśnuvākyō gaṇaḥ tam mādhyata
upādadhātiḥ grāmyairēva paśubhirāraṇyānpaśūnpari
grhṇātiḥ tasmādgrāmyaiḥ paśubhirāraṇyāḥ paśavaḥ
parigrhītāḥ prthirvainyaḥ abhyāśicyataḥ ॥⁴³ ॥

sa rāṣṭram nābhavatḥ sa ētāni pārthānyāpaśyati
tānyājuhōtiḥ tairvai sa rāṣṭramābhavatḥ yatpārthāni
juhōtiḥ rāṣṭramēva bhāvatiḥ bārhaṣpatyaṁ
pūrvēśāmuttamam bhāvatiḥ aīndramuttārēśam
prathamamḥ brahmā caivāsmaiḥ kṣatram ca samīci
dadhātiḥ athō brahmānnēva kṣatram
pratiṣṭhāpayatiḥ ॥⁴⁴ ॥

ṣaṭpurastādabhiṣēkasyā juhōtiḥ ṣaḍupariṣṭātḥ dvādaśa
sampādyantēḥ dvādaśa māsāḥ samvatsaraḥḥ
samvatsaraḥ khalu vai dēvānām pūḥḥ dēvānāmēva
puraṁ madhyatō vyavāsarpaṭiḥ tasya na
kutāścanōpāvyādhō bhāvatiḥ bhūtānāmavēṣṭīrjuhōtiḥ
atrātra vai mṛtyurjāyatēḥ yatrāyatraiva mṛtyurjāyatēḥ
tata ēvaināmavāyajatēḥ tasmādrājasūyēnējānō
nābhicāritavaiḥ pratyagēnamabhicāraḥ strṇutēḥ ॥⁴⁵ ॥

rundhē samāṣṭyā asicyata sthāpayati jāyātē pañcā ca ॥—————[7]

sōmasya tviṣīrasi tavēva mē tviṣīrbhūyāditi
śārdūlacarmōpāstrṇātiḥ yaiva sōmē tviṣīḥḥ yā śārdūlēḥ
tāmēvāvārundhēḥ mṛtyōrvā ēśa varṇaḥḥ yacchārdūlaḥḥ
amṛtagmḥ hirāṇyamḥ amṛtāmasi mṛtyōrmā pāhīti
hirāṇyamupāśyatiḥ amṛtāmēva mṛtyōrantardhātēḥ
śatamānam bhavatiḥ ॥⁴⁶ ॥

śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥḥ āyūṣyēvēndriyē
pratitiṣṭhatiḥ didyōnmā pāhītyupariṣṭādadhī nidādhātiḥ

ubhayatā ēvāsmāi śarmā dadhāti| avēṣṭā dandaśūkā
iti klībagm̐ sīsēna vidhyati| dandaśūkānēvāvāyajatē|
tasmātklībam̐ dandaśūkā dagm̐śūkāḥ| nirāstaṃ
namūcēḥ śiraḥ iti lōhitāyasaṃ nirāsyati| pāpmānāmēva
namūcim̐ niravādayatē| prāṇā ātmanaḥ
pūrvēṣbhiṣicyā ityāhuḥ||⁴⁷||

sōmō rājā varuṇaḥ| dēvā dhārmāsuvāśca yē| tē tē
vācagm̐ suvantāṃ tē tē prāṇagm̐ sūvantāmityāha|
prāṇānēvāṣtmanaḥ pūrvānābhiṣiñcati| yadbrūyāt|
agnēstvā tējāsāṣbhiṣiñcāmīti| tējasvyēva syāt|
duścarmā tu bhāvēti| sōmāsyā tvā
dyumnēnābhiṣiñcāmityāha| saumyō vai dēvatāyā
puruṣaḥ||⁴⁸||

svayaivainaṃ dēvatāyāṣbhiṣiñcati| agnēstējasētyāha|
tējā ēvāsmindadhāti| sūryāsyā varcasētyāha| varcā
ēvāsmindadhāti| indrāsyēndriyēṇētyāha|
indriyamēvāsmindadhāti| mitrāvaruṇayōrvīryēṇētyāha|
vīryāmēvāsmindadhāti| marutāmōjasētyāha||⁴⁹||

ōjā ēvāsmindadhāti| kṣatrāṇām̐ kṣatrapātirasītyāha|
kṣatrāṇāmēvainaṃ kṣatrapātim̐ karōti| atī
divaspāhītyāha| atyanyānpāhīti vāvaitadāha|
samāvāvṛtrannadharāgudīcīrityāha|
rāṣṭramēvāsmindhruvamākaḥ| ucchēṣāṇēna juhōti|
ucchēṣāṇabhāgō vai rudraḥ| bhāgadhēyēnaiva rudraṃ
niravādayatē||⁵⁰||

udānparētyāgnīddhrē juhōti| ēṣā vai rudrasyā dik|
svāyāmēva diśi rudraṃ niravādayatē| rudra yattē
krayī param̐ nāmētyāha| yadvā āsyā krayī param̐
nāmā| tēna vā ēṣa hinasti| yagm̐ hinasti|

tēnaiṽainagṃ saha śamayatiḥ tasmai hutamāsi
yamēṣṭāmasītyāhaḥ yamādēvāsyā mṛtyumavāyajatē ॥⁵¹ ॥
prajāpatē na tvadētānyanya iti tasyai grhē juhuyātḥ
yām kāmayaēta rāṣṭramāsyai prajā syāditiḥ
rāṣṭramēvāsyai prajā bhāvatiḥ
parṇamayēnādhvaryurabhīṣiñcatiḥ
brahmavarcaśamēvāsmintviṣiṃ dadhātiḥ audūmbarēṇa
rājanyāḥḥ ūrjāmēvāsminnannādyam dadhātiḥ
āśvātthēṇa vaiśyāḥḥ viśāmēvāsmīnpuṣṭiṃ dadhātiḥ
naiyagrōdhēṇa janyāḥḥ mītrāṇyēvāsmāi kalpayatiḥ
athō pratiṣṭhityai ॥⁵² ॥

bhavaṭyāhuḥ puruṣa ojasētyāha nīravādayatē yajatē janyō dvē cā ॥ _____ [8]

indrāsyā vajrōṣsi vārtraghnaḥ iti rathamupāvāharatiḥ
vijityaiḥ mītrāvaruṇayōstvē prāśāstrōḥ praśiṣā
yunajmītyāhaḥ brahmāṇaiṽainam dēvatābhyām
yunaktiḥ praṣṭivāhinam yunaktiḥ praṣṭivāhī vai
dēvarathāḥḥ dēvarathamēvāsmāi yunaktiḥ trayōṣṣvā
bhavantiḥ rathāścaturthāḥḥ dvau sāvyēṣṭhasārathīḥ
ṣaṭtsampādyantē ॥⁵³ ॥

ṣadvā rtavāḥḥ rtubhirēvainam yunaktiḥ
viṣṇukramāṅkrāmatēḥ viṣṇurēva
bhūtvēmāllōkānabhijāyatiḥ yaḥ kṣatriyāḥḥ pratihitaḥḥ
sōṣnvārābhatēḥ rāṣṭramēva bhāvatiḥ
triṣṭubhāṣnvārābhatēḥ indriyam vai triṣṭukḥ
indriyamēva yajāmānē dadhāti ॥⁵⁴ ॥

marutām prasavē jēṣamītyāhaḥ marudbhirēva prasūta
ujjāyatiḥ āptam manaḥ ityāhaḥ yadēva manasaipsītḥ
tadāpatḥḥ rājanyam jinātiḥ anākrānta ēvākrāmatēḥ vi vā
ēṣa indriyēṇa vīryēṇardhyatēḥ yō rājanyam jinātiḥ

samāhamindriyēṇā vīryēṇētyāhaḥ ॥ 55 ॥

indriyamēva vīryāmātmandhāttēḥ paśūnām manyurāsi
tavēva mē manyurbhūyāditi vārāhī upānahāvupā
muñcatēḥ paśūnām vā ēṣa manyuḥḥ yadvārāhaḥḥ
tēnaiva paśūnām manyumātmandhāttēḥ abhi vā iyagm
sūśuvāṇam kāmayatēḥ tasyēśvarēndriyam
vīryāmādātōḥḥ vārāhī upānahāvupāmuñcatēḥ aśyā
ēvāntardhāttēḥ indriyasyā vīryasyānātyaiḥ ॥ 56 ॥

namō mātṛē pṛthivyā ityāhāhigṃsāyaiḥ

iyādasyāyūṛasyāyūrmē dhēhītyāhaḥḥ

āyūrēvātmandhāttēḥ ūrgasyūrjam mē dhēhītyāhaḥḥ

ūrjamēvātmandhāttēḥ yunnāsi varcōṣsi varcō mayiḥ

dhēhītyāhaḥḥ varcā ēvātmandhāttēḥ ēkadhā brahmaṇa

upāharatiḥ ēkadhaiva yajāmāṇa āyūrūrjam varcō

dadhātiḥ rathavimōcanīyā juhōtiḥ pratiṣṭhityaiḥ ॥ 57 ॥

trayōṣsvā bhavantiḥ rathāścaturthaḥḥ

tasmāccaturjuhōtiḥ yadubhau sahāvatiṣṭhētāmḥ

samānam lōkamiyātāmḥ saha saṅgrahītrā rathavāhānē

rathamādādadhātiḥ suvargādēvainaḥḥ lōkādantardādadhātiḥ

hagṃsaḥ sūciṣadityādādadhātiḥ

brahmaṇaivaināmupāvāharatiḥ brahmaṇāṣṣdādadhātiḥ

aticchandāsāṣṣdādadhātiḥ aticchandā vai sarvāṇiḥ

chandāgṃsiḥ sarvēbhirēvainaḥḥ chandōbhīrādādadhātiḥ

varṣma vā ēṣā chandāsāmḥ yadaticchandāḥḥ

yadaticchandāsā dadhātiḥ varṣmaivainagṃ

samānānām karōtiḥ ॥ 58 ॥

padyantē dadhātiḥ vīryēṇētyāhānātyaiḥ pratiṣṭhityaiḥ brahmaṇāṣṣdādadhātiḥ sapta cāḥ ॥ 9 ॥

mitrōṣsi varuṇōṣsityāhaḥḥ maitram vā ahāḥḥ vāruṇī

rātriḥḥ ahōrātrābhyāmēvaināmupāvāharatiḥ mitrōṣsi

varuṇōṣṣityāhaḥ maitrō vai dakṣiṇaḥ vāruṇaḥ savyaḥ
vaiśvadevyāmikṣāḥ svamēvainaḥ
bhāgaḍhēyamupāvāharatiḥ samahaḥ
viśvairdēvairityāhaḥ ॥ 59 ॥

vaiśvadevyō vai prajāḥ tā ēvādyāḥ kurutēḥ kṣatrasya
nābhīrasi kṣatrasya yōnīrasītyādhīvāsamāstrīṇāti
sayōnītvāyāḥ syōnāmā sīda suṣadāmā sīdētyāhaḥ
yathāyajurēvaitatiḥ mā tvā hīgṃsīnmā mā
hīgṃsīdityāhāhīgṃsāyaiḥ niṣāsāda dhṛtavrātō varuṇaḥ
pastyāsvā sāmraṇjyāya sukraturityāhaḥ
sāmraṇjyamēvainaḥ sukratum karōtiḥ
brahmā(3)ntvagṃ rājanbrahmāṣṣī savitāṣṣī satyasāva
ityāhaḥ savitārāmēvainaḥ satyasāvaḥ karōtiḥ ॥ 60 ॥

brahmā(3)ntvagṃ rājanbrahmāṣṣīndrōṣṣī satyaujā
ityāhaḥ indrāmēvainaḥ satyaujāsam karōtiḥ
brahmā(3)ntvagṃ rājanbrahmāṣṣī mītrōṣṣī suśēva
ityāhaḥ mītramēvainaḥ suśēvaḥ karōtiḥ
brahmā(3)ntvagṃ rājanbrahmāṣṣī varuṇōṣṣī
satyadharmētyāhaḥ varuṇamēvainaḥ
satyadharmāṇam karōtiḥ savitāṣṣī satyasāva ityāhaḥ
gāyatrīmēvaitēnābhiḥ vyāhāratīḥ indrōṣṣī satyaujā
ityāhaḥ triṣṭubhāmēvaitēnābhiḥ vyāhāratīḥ ॥ 61 ॥

mītrōṣṣī suśēva ityāhaḥ jagatīmēvaitēnābhiḥ vyāhāratīḥ
satyamētā dēvatāḥ satyamētāni chandāgṃsiḥ
satyamēvāvārundhēḥ varuṇōṣṣī satyadharmētyāhaḥ
anuṣṭubhāmēvaitēnābhiḥ vyāhāratīḥ satyānṛtē vā
ānuṣṭupḥ satyānṛtē varuṇaḥ satyānṛtē
ēvāvārundhēḥ ॥ 62 ॥

nainaḥ satyānṛtē ūditē higgstaḥ ya ēvaḥ vedaḥ

indrāsyā vajrōṣsi vārtrāghnā iti sphyaṃ prayācchati |
vajrō vai sphyaḥ | vajrēṇaivāsmā avaraparagṃ
rāndhayati | ēvagṃ hi tacchrēyāḥ | yadāsmā ētē
radhyēyuh | diśōṣbhyāyagṃ rājāṣbhūditi |
pañcākṣānprayācchati | ētē vai sarvēṣyāḥ |
aparājāyinaṃvainaṃ karōti || 63 ||

ōḍanamudbrūvatē | paramēṣṭhī vā ēṣaḥ | yadōḍanaḥ |
paramāmēvainaṃg śriyaṃ gamayati | suślōkā(4)
sumāṅgalā(4) satyārājā(3)nityāha | āśiṣāmēvaitāmā
śāstē | śaunaḥ sēpamākhyāpayatē |
varuṇapāśādēvainaṃ muñcati | paraḥ śataṃ bhāvati |
śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ | āyūṣyēvēndriyē prati
tiṣṭhati | mārutasya caikāvigṃśatikapālasya
vaiśvadēvyai cāmikṣāyā agnayē sviṣṭakṛtē
samavādyati | dēvatābhirēvainaṃmubhayataḥ pari
grhṇāti | apānnaptrē svāhōrjō naptrē svāhāṣgnayē
grhapātayē svāhēti | tīsra āhūtīrjuhōti | trayā imē
lōkāḥ | ēṣvēva lōkēṣu prati tiṣṭhati || 64 ||

dēvairityāha satyasāvaṃ karōti triṣṭubhāmēvaitēnābhi vyāharati satyānṛtē ēvāvārundhē karōti

śatēndriyaḥ śat ca || _____ [10]

ētadbrāhmaṇāni dhātṛē ratnināndēvasuvāmāthētō dēvīrdisaḥ sōmaṣyēndrāsyā mītrō
daśa || 10 ||

ētadbrāhmaṇāni vaiṣṇavaṃ trikapālamannaṃ vai pūṣā vāsāḥ sthētyāha diśō
vyāsthāpayatyudānparētya brahmā(3)ntvagṃ rājāñcatuṣṣaṣṭiḥ || 64 ||

ētadbrāhmaṇāni pratitiṣṭhati ||

hariḥ ōm ||

|| iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē saptamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ ||

॥aṣṭamaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē prathamāṣṭakē aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ॥

varuṇasya suṣuvāṇasyā daśadhēndriyaṃ vīryaṃ
parāṣpatatḥ tatsagṃsr̥dbhiraṇu samāsarpatḥ
tatsagṃsr̥pāgṃ sagṃsr̥ttvamḥ agninā dēvēnā
prathamēśhannanu prāyūṅktatḥ sarāsvatyā vācā
dvitīyēḥ savitrā prāsavēnā tṛtīyēḥ pūṣṇā
paśubhiḥcaturthēḥ br̥haspatīnā brahmaṇā pañcamēḥ
indrēṇa dēvēnā ṣaṣṭhēḥ varuṇēṇa svayā dēvatāyā
saptamēḥ॥₁॥

sōmēṇa rājñāṣṣṭamēḥ tvaṣṭrā rūpēṇa navamēḥ viṣṇūnā
yajñēnāpnōtiḥ yatsagṃsr̥pō bhavāntiḥ indriyamēva
tadvīryaṃ yajāmāna āpnōtiḥ pūrvāpūrvā vēdirbhavatiḥ
indriyasyā vīryasyāvāruddhyaiḥ purastādupasadāgṃ
saumyēṇa pracāratīḥ sōmō vai rētōdhāḥḥ rētā ēva
taddādhātiḥ antarā tvāṣṭrēṇaḥ rētā ēva hitaṃ tvaṣṭā
rūpāṇi vikārōtiḥ upariṣṭādvaiṣṇavēṇaḥ yajñō vai
viṣṇuḥḥ yajña ēvāntataḥ prati tiṣṭhatiḥ॥₂॥

saptamē dādhātī pañcā ca॥—————[1]

jāmi vā ētatkūrvantiḥ yatsadyō dīkṣayāntiḥ sadyaḥ
sōmaṃ krīṇantiḥ puṇḍarisrajāṃ
prayacchatyajāmitvāyaḥ aṅgīrasaḥ suvargaṃ lōkaṃ
yantāḥḥ apsu dīkṣātāpasī prāvēśayanḥ
tatpuṇḍarikamabhavatiḥ yatpuṇḍarisrajāṃ prayacchātiḥ
sākṣādēva dīkṣātāpasī avārundhēḥ daśabhīrvatsataraiḥ
sōmaṃ krīṇātiḥ daśākṣarā virāṭḥ॥₃॥

annaṃ virāṭḥḥ virājaivānnādyamavā rundhēḥ muṣkarā

bhāvanti sēndratvāyā| daśapēyō bhavati|
annādyasyāvāruddhyai| śataṃ brāhmaṇāḥ pibanti|
śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ| āyusyēvēndriyē
pratitiṣṭhati| saptaśagg stōtram bhāvati|
saptaśaḥ prajāpātiḥ||₄||

prajāpātērāptyai| prākāśāvādhvaryavē dadāti|
prakāśamēvainaṃ gamayati| srajamudgātrē|
vyēvāsmā vāsayati| rukmaṃ hōtrē| ādityamēvāsmā
unnāyati| aśvaṃ prastōtrpratihartṛbhyām| prajāpatyō
vā aśvāḥ| prajāpātērāptyai||₅||

dvādaśa paṣṭhauhīrbrahmaṇē| āyurēvāvāruṇdhē|
vaśaṃ maitrāvaruṇāyā| rāṣṭramēva vaśyākaḥ|
ṛṣabhaṃ brāhmaṇācchagṃsinē|
rāṣṭramēvēndriyāvyākaḥ| vāsāsī nēṣṭāpōtrbhyām|
pavitrē ēvāsyaitē| sthūrī yavācītamācchāvākāyā|
antata ēva varuṇamavā yajatē||₆||

anadvāhāmagnīdhē| vahnirvā anadvān| vahniragnī|
vahninaiva vahni yajñasyāvāruṇdhē| indrāsyā
suśuvāṇasyā trēdhēndriyaṃ vīryaṃ parāspatati|
bhṛgustrīyamabhavati| śrāyantīyaṃ trīyam| sarāsvatī
trīyam| bhārgavō hōtā bhavati| śrāyantīyaṃ
brahmasāmaṃ bhāvati|
vāravantīyāmagnīṣṭōmasāmaṃ| sārāsvatīrapō gṛhṇāti|
indriyasyā vīryasyāvāruddhyai| śrāyantīyaṃ
brahmasāmaṃ bhāvati| indriyamēvāsminvīryagg
śrayati| vāravantīyāmagnīṣṭōmasāmaṃ|
indriyamēvāsminvīryaṃ vārayati||₇||

vīratprajāpātīraśvāḥ prajāpātērāptyai yajatē brahmasāmaṃ bhāvati sapta cā||—————[2]

īśvarō vā ēṣa diśōṣnūnmāditōḥ| yaṃ diśōṣnū

vyāsthāpayānti| diśā¹mavēṣṭayō bhavanti| di¹kṣvēva
prati¹ tiṣṭhatyanūnmādāya| pañcā¹ dēvatā¹ yajati| pañcā¹
diśā¹h| di¹kṣvēva¹ prati¹ tiṣṭhati| ha¹viṣō¹haviṣa¹ iṣṭvā¹
bārhaspatyamabhighārayati| yajamānadēvatyō¹ vai
br̥haspatiḥ| yajamānamēva¹ tējāsā¹ samārdhayati||⁸||
ādityām¹ malhām¹ garbhiṇīmā¹ lābhatē| mārutīm¹ pr̥śñim¹
paṣṭhauhīm| viśam¹ caivā¹śmai¹ rāṣṭram¹ cā¹ samīci¹
dadhāti| ādityayā¹ pūrvāyā¹ pracā¹rati| mārutyoṭtārayā¹
rāṣṭra¹ ēva¹ viśamanūbadhnāti| uccairādityāyā¹
āśrāvayati| upāgṃśu¹ mārutyai| tasmādrāṣṭram¹
viśamativadati| garbhiṇyādityā¹ bhāvati||⁹||

indriyam¹ vai garbhāḥ| rāṣṭramēvēndriyāvyākāḥ|
a¹garbhā¹ mārutī¹ vidvai¹ marutāḥ| viśamēva¹
nirindriyāmakāḥ| dēvāsuraḥ¹ samyattā¹ āsan| tē¹ dēvā¹
aśvinōḥ¹ pūṣanvācaḥ¹ satyagṃ¹ sannidhāyā¹
anṛtēnāsūrānabhyābhavan| tēśśvibhyām¹ pūṣṇē¹
pūrōḍāśam¹ dvādaśakapālam¹ nirāvapan| tatō¹ vai¹ tē¹
vācaḥ¹ satyamavārundhata||¹⁰||

yadaśvibhyām¹ pūṣṇē¹ pūrōḍāśam¹ dvādaśakapālam¹
nirvapāti| anṛtēnaiva¹ bhrātṛvyānabhibhūyā¹ vācaḥ¹
satyamavārundhē| sarāsvatē¹ satyavācē¹ carum|
pūrvāmēvōditam| uttarēṇābhi¹ gr̥ṇāti| savitrē¹
satyaprāsavāya¹ purōḍāśam¹ dvādaśakapālam¹ prasūtyai¹
dūtānprahiṇōti| āvidā¹ ētā¹ bhāvanti| āvidāmēvainaṃ¹
gamayanti| athō¹ dūtēbhyā¹ ēva¹ na¹ chidyatē|
tiṣṭrdhanvagṃ¹ śuṣkadṛtirdakṣiṇā¹ samṛddhyai||¹¹||

ardhayati¹ bhavatyarundhata¹ gamayanti¹ dvē¹ cā||^[3]

āgnēyamaṣṭākāpālam¹ nirvapāti| tasmācchiśirē¹
kurupañcālāḥ¹ prāñcō¹ yānti| saumyam¹ carum|

tasmā¹dvā²śakapā³lam⁴ vyā⁵vasā⁶yā⁷dayanti⁸l sāv⁹itrā¹⁰
 dvā¹¹dā¹²śakapā¹³lam¹⁴l tasmāt¹⁵purastā¹⁶dyavā¹⁷nā¹⁸gṃ¹⁹ sav²⁰itrā²¹
 virū²²ndhatē²³l bār²⁴haspatya²⁵ma²⁶ caru²⁷m²⁸l sav²⁹itraiva³⁰ viru³¹dhyā³²l
 brahmā³³ṇā³⁴ yavā³⁵nādā³⁶dhatē³⁷l tvā³⁸ṣtra³⁹ma⁴⁰ṣṭākā⁴¹pā⁴²lam⁴³॥¹²॥
 rū⁴⁴pā⁴⁵ṇyē⁴⁶va⁴⁷ tē⁴⁸nā⁴⁹ kurvatē⁵⁰l vai⁵¹śvā⁵²nā⁵³ra⁵⁴m⁵⁵
 dvā⁵⁶dā⁵⁷śakapā⁵⁸lam⁵⁹l tasmā⁶⁰jja⁶¹gha⁶²ṇyē⁶³ naidā⁶⁴ghē⁶⁵
 pra⁶⁶tya⁶⁷ñcā⁶⁸ḥ⁶⁹ kurupa⁷⁰ñcā⁷¹lā⁷² yā⁷³nti⁷⁴l sār⁷⁵asva⁷⁶ta⁷⁷ma⁷⁸ caru⁷⁹m⁸⁰
 nirvā⁸¹pati⁸²l tasmāt⁸³prā⁸⁴vṛ⁸⁵ṣi⁸⁶ sarvā⁸⁷ vā⁸⁸cō⁸⁹ vadanti⁹⁰l pau⁹¹ṣṇē⁹²ṇā⁹³
 vyavā⁹⁴syanti⁹⁵l maitrē⁹⁶ṇā⁹⁷ kṛ⁹⁸ṣantē⁹⁹l vā¹⁰⁰ru¹⁰¹ṇē¹⁰²ṇā¹⁰³ vidhṛ¹⁰⁴tā¹⁰⁵
 ā¹⁰⁶satē¹⁰⁷l kṣai¹⁰⁸tra¹⁰⁹pa¹¹⁰tyē¹¹¹nā¹¹² pā¹¹³cayantē¹¹⁴l ā¹¹⁵dityē¹¹⁶nādā¹¹⁷dhatē¹¹⁸॥¹³॥
 mā¹¹⁹simā¹²⁰syētā¹²¹ni¹²² ha¹²³vī¹²⁴gṃ¹²⁵ṣi¹²⁶ ni¹²⁷rupyā¹²⁸ṇi¹²⁹tyā¹³⁰huḥ¹³¹l
 tē¹³²na¹³³ivartū¹³⁴nprayū¹³⁵ñkta¹³⁶ itī¹³⁷l athō¹³⁸ khalvā¹³⁹huḥ¹⁴⁰l kaḥ¹⁴¹
 sa¹⁴²mva¹⁴³tsara¹⁴⁴m¹⁴⁵ jī¹⁴⁶vi¹⁴⁷ṣya¹⁴⁸tī¹⁴⁹tī¹⁵⁰l ṣa¹⁵¹dē¹⁵²va¹⁵³ pū¹⁵⁴rve¹⁵⁵dyurni¹⁵⁶rupyā¹⁵⁷ṇi¹⁵⁸l
 ṣa¹⁵⁹dūt¹⁶⁰tarē¹⁶¹dyuḥ¹⁶²l tē¹⁶³na¹⁶⁴ivartū¹⁶⁵nprayū¹⁶⁶ñktē¹⁶⁷l dak¹⁶⁸ṣi¹⁶⁹ṇō¹⁷⁰
 rathavā¹⁷¹hanavā¹⁷²haḥ¹⁷³ pū¹⁷⁴rve¹⁷⁵ṣā¹⁷⁶m¹⁷⁷ dak¹⁷⁸ṣi¹⁷⁹ṇā¹⁸⁰l ut¹⁸¹tā¹⁸²ra¹⁸³
 ut¹⁸⁴tārē¹⁸⁵ṣā¹⁸⁶m¹⁸⁷l sa¹⁸⁸mva¹⁸⁹tsara¹⁹⁰syai¹⁹¹vā¹⁹²nta¹⁹³u¹⁹⁴ yu¹⁹⁵nakti¹⁹⁶l su¹⁹⁷vargasyā¹⁹⁸
 lō¹⁹⁹kasyā²⁰⁰ sa²⁰¹mā²⁰²ṣṭya²⁰³i²⁰⁴l॥¹⁴॥

tvā²⁰⁵ṣtra²⁰⁶ma²⁰⁷ṣṭākā²⁰⁸pā²⁰⁹lam²¹⁰ dadhatē²¹¹ yu²¹²naktyē²¹³ka²¹⁴m²¹⁵ ca॥ _____ [4]

indra²¹⁶śya²¹⁷ su²¹⁸ṣu²¹⁹vā²²⁰ṇasyā²²¹ da²²²śa²²³d²²⁴hē²²⁵ndriya²²⁶ma²²⁷ vī²²⁸rya²²⁹ma²³⁰
 pa²³¹rā²³²ṣpa²³³tat²³⁴l sa²³⁵ yat²³⁶pra²³⁷thā²³⁸ma²³⁹ma²⁴⁰ ni²⁴¹ra²⁴²ṣṭhī²⁴³vat²⁴⁴l
 tat²⁴⁵kvā²⁴⁶lamab²⁴⁷havat²⁴⁸l ya²⁴⁹ddvi²⁵⁰tī²⁵¹ya²⁵²m²⁵³l tad²⁵⁴ba²⁵⁵dā²⁵⁶ra²⁵⁷m²⁵⁸l
 ya²⁵⁹ttṛ²⁶⁰tī²⁶¹ya²⁶²m²⁶³l tat²⁶⁴ka²⁶⁵rka²⁶⁶ndhū²⁶⁷l ya²⁶⁸nnas²⁶⁹taḥ²⁷⁰l sa²⁷¹ si²⁷²gm²⁷³ha²⁷⁴ḥ²⁷⁵l
 ya²⁷⁶dak²⁷⁷ṣyō²⁷⁸ḥ²⁷⁹॥¹⁵॥

sa²⁸⁰ śā²⁸¹rdū²⁸²laḥ²⁸³l ya²⁸⁴tkar²⁸⁵ṇā²⁸⁶yō²⁸⁷ḥ²⁸⁸l sa²⁸⁹ vṛ²⁹⁰kā²⁹¹ḥ²⁹²l ya²⁹³ ū²⁹⁴rdhva²⁹⁵ḥ²⁹⁶l sa²⁹⁷
 sō²⁹⁸mā²⁹⁹ḥ³⁰⁰l yā³⁰¹śvā³⁰²cī³⁰³l sā³⁰⁴ surā³⁰⁵l tra³⁰⁶yā³⁰⁷ḥ³⁰⁸ sak³⁰⁹tāvō³¹⁰ bhavanti³¹¹l
 indri³¹²ya³¹³syā³¹⁴vā³¹⁵ru³¹⁶ddhya³¹⁷i³¹⁸l tra³¹⁹yā³²⁰ṇi³²¹ lō³²²mā³²³ni³²⁴॥¹⁶॥

tvi³²⁵ṣimē³²⁶vā³²⁷vā³²⁸ru³²⁹ndhē³³⁰l tra³³¹yō³³² gra³³³hā³³⁴ḥ³³⁵l vī³³⁶ryā³³⁷mē³³⁸vā³³⁹vā³⁴⁰ru³⁴¹ndhē³⁴²l
 nā³⁴³mnā³⁴⁴ da³⁴⁵śā³⁴⁶mī³⁴⁷l na³⁴⁸va³⁴⁹ vai³⁵⁰ pu³⁵¹ru³⁵²ṣē³⁵³ pra³⁵⁴ṇā³⁵⁵ḥ³⁵⁶l
 nā³⁵⁷bhī³⁵⁸rda³⁵⁹śā³⁶⁰mī³⁶¹l pra³⁶²ṇā³⁶³ indri³⁶⁴ya³⁶⁵ma³⁶⁶ vī³⁶⁷rya³⁶⁸m³⁶⁹l

116

surāmāmaśvinēti sarvadēvatyē yājyānuvākyē
bhavataḥ sarvā ēva dēvatāḥ prīṇāti॥²¹॥

brāhmaṇam parikrīṇīyāducchēṣaṇasya pātāram
brāhmaṇō hyāhūtyā ucchēṣaṇasya pātā yadi
brāhmaṇam na vīndēt valmīkavapāyāmavā nayēt
saiva tataḥ prāyāścittiḥ yadvai saūtrāmaṇyai
vyṛddham tadāsyai samṛddham nānādēvatyāḥ
paśavāśca purōdāśāśca bhavanti samṛddhyai aindraḥ
paśūnāmūttamō bhāvati aindraḥ purōdāśānām
prathamah॥²²॥

indriyē ēvāsmāi samīci dadhāti purastādanūyājānām
purōdāśaiḥ pracāratī paśavō vai purōdāśāḥ
paśūnēvāvā rundhē aīndramēkādaśakapālam
nirvāpati indriyamēvāvā rundhē sāvītram
dvādaśakapālam prasūtyai vāruṇam daśakapālam
antata ēva varuṇamavā yajatē vadābā dakṣiṇā॥²³॥

uta vā ēśāśsvagm sūtē utāśsvātaram uta sōmā uta
surā yatsaūtrāmaṇī samṛddhyai bārhaspatyam
paśūñcātūrtthamātīpavitasyā lābhatē brahma vai
dēvānām bṛhaspatiḥ brahmaṇaiva yajñasya
vyṛddhamapi vapati purōdāśāvānēṣa paśurbhāvati
na hyētasya graham grhṇanti sōmapratīkāḥ
pitarastṛpṇutēti śatātṛṇṇāyāgm samavānayati॥²⁴॥

śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ āyūṣyēvēndriyē
pratītiṣṭhati dakṣiṇēśgnau juhōti pāpavasyasasya
vyāvṛttyai hirāṇyamantarā dhārayati pūtāmēvānām
juhōti śatamānam bhavati śatāyuh puruṣaḥ
śatēndriyaḥ āyūṣyēvēndriyē pratītiṣṭhati yatraiva
śatātṛṇṇām dhārayati॥²⁵॥

tannidādhāti pratiṣṭhityai| piṭṛn vā ētasyēndriyaṃ
vīryaṃ gacchati| yagṃ sōmōsti pavātē| piṭṛṇāṃ
yājyānuvākyābhirupā tiṣṭhatē| yadēvāsyā
piṭṛṇindriyaṃ vīryaṃ gacchati| tadēvāvā rundhē|
tiṣṛbhirupā tiṣṭhatē| tṛtiyē vā itō lōkē pitarāḥ| tānēva
prīṇāti| athō trīṇi vai yajñasyēndriyāṇi| adhvaryurhōtā
brahmā| ta upātiṣṭhantē| yānyēva yajñasyēndriyāṇi|
tairēvāsmāi bhēṣajam kārōti||²⁶||

prīṇāti prathamō dakṣiṇā samavānayaṭi dhārayātindriyāṇi catvāri ca||—————[6]

agniṣṭōmamagra āhāratī| yajñamukhaṃ vā
āgniṣṭōmaḥ| yajñamukhamēvārabhyā savamā krāmatē|
athaiṣōṣbhiṣēcanīyāscatustrigṃśapāvamānō bhavati|
trayastrigṃśadvai dēvatāḥ| tā ēvāpnōti|
prajāpātiṣcatustrigṃśaḥ| tamēvāpnōti| sagṃśara ēṣa
stōmānāmayāthāpūrvam| yadviṣāmāḥ stōmāḥ||²⁷||
ētāvān vai yajñāḥ| yāvānpavāmānāḥ| antaḥ ślēṣaṇam
tvā anyatī| yatsamāḥ pavāmānāḥ| tēnāṣsagṃśaraḥ|
tēnā yathāpūrvam| ātmanaivāgniṣṭōmēnārdhnōti|
ātmanā puṇyō bhavati| prajā vā ukthāni| paśavā
ukthāni| yadukthyō bhavatyānu santātyai||²⁸||

stōmāḥ paśavā ukthānyēkaṃ ca||—————[7]

upā tvā jāmayō gira itī pratipadbhāvati| vāgvai
vāyuh| vāca ēvaiṣōṣbhiṣēkaḥ| sarvāsāmēva prajānāgṃ
sūyatē| sarvā ēnam prajā rājēti vadanti| ētamu
tyandaśa kṣipa ityāha| ādityā vai prajāḥ|
prajānāmēvaitēnā sūyatē| yanti vā ētē yajñamukhāt|
yē sambhāryā akraṇ||²⁹||

yadāha pavāsva vācō āgriya itī tēnaiḥ

yājñamukhānnayānti| anuṣṭukprāthamā bhāvati|
anuṣṭugūttamā| vāgvā anuṣṭuk| vācaiva prayanti|
vācōdyānti| udvātīrbhavanti| udvadvā anuṣṭubhō
rūpam| ānuṣṭubhō rājanyāḥ||₃₀||

tasmādudvātīrbhavanti| sauryānuṣṭugūttamā bhāvati|
suvarṅgasyā lōkasya santātyai| yō vai savādēti|
nainagm̐ sava upānamati| yaḥ sāmābhyā ēti|
pāpiyāntsusuvāṇō bhāvati| ētāni khalu vai sāmāni|
yatprṣṭhāni| yatprṣṭhāni bhavanti||₃₁||

tairēva savānnaiti| yāni dēvarājānāgm̐ sāmāni|
tairamuṣmillōka ṛdhnōti| yāni manuṣyarājānāgm̐
sāmāni| tairasmillōka ṛdhnōti| ubhayōrēva lōkayōr
ṛdhnōti| dēvalōkē ca manuṣyalōkē ca|
ēkavigm̐śōṣbhiṣēcānīyāsyōttamō bhāvati| ēkavigm̐śaḥ
kēśavapanīyāsyā prathamāḥ| sapṭadaśō daśapēyāḥ||₃₂||

vidvā ēkavigm̐śaḥ| rāṣṭragm̐ sapṭadaśaḥ| viśā
ēvaitanmādhyatōṣbhiṣicyatē| tasmādvā ēṣa viśam
priyaḥ| viśō hi mādhyatōṣbhiṣicyatē| yadvā ēnamadō
diśōṣnū vyāsthāpayānti| tatsuvargam̐ lōkamabhyā
rōhati| yadīmam̐ lōkam̐ na prātyavarōhēt| atijanam̐
vēyāt| udvā madyēt| yadēṣa prātīcīnāḥ stōmō bhavati|
īmamēva tēnā lōkam̐ prātyavarōhati| athō asminnēva
lōkē prati tiṣṭhatyanūnmādāya||₃₃||

akrānrājanyō bhavānti daśapēyō madyētrīṇi ca||—————[8]

iyam̐ vai rājatā| asau hariṇī| yadrukmau bhavātaḥ|
ābhyāmēvaināmubhayataḥ| parī grhṇāti| varuṇasya vā
ābhiṣicyamānasyāpāḥ| indriyam̐ vīryam̐ nirāghnan|
tatsuvargam̐ hirāṇyamabhavat|

yadrukmamāntardadhāti| indriyasyā
vīryāsyānirghātāya| śatamānō bhavati śatakṣārah|
śatāyuh puruṣah śatēndriyah| āyusyēvēndriyē
pratitiṣṭhati| āyurvai hirāṇyam| āyusyā
ēvaināmabhyati kṣaranti| tējō vai hirāṇyam| tējasyā
ēvaināmabhyati kṣaranti| varcō vai hirāṇyam|
varcasyā ēvaināmabhyati kṣaranti||³⁴||

śatakṣārōṣṣtau cā||_____ [9]

apratiṣṭhitō vā ēṣa ityāhuḥ| yō rājasūyēna yajāta iti|
yadā vā ēṣa ētēnā dvirātrēna yajātē| athā pratiṣṭhā|
athā samvatsaramāpnōti| yāvanti
samvatsarasyāhōrātrāṇi| tāvātīrētasyā stōtriyāḥ|
ahōrātrēṣvēva prati tiṣṭhati| agniṣṭōmah
pūrvamahārbhavati| atirātra uttāram||³⁵||

nānaiivāhōrātrayōḥ prati tiṣṭhati| paurṇamāsyām
pūrvamahārbhavati| vyāṣṭakāyāmuttāram|
nānaiivārdhāmāsayōḥ pratitiṣṭhati| amāvāsyāyām
pūrvamahārbhavati| uddṛṣṭa uttāram| nānaiiva
māsāyōḥ pratitiṣṭhati| athō khalu| yē ēva
sāmānapakṣē puṇyāhē syātām| tayōḥ kāryam
pratiṣṭhityai||³⁶||

apaśavyō dvirātra ityāhuḥ| dvē hyētē chandāsī|
gāyātram ca traīṣṭubham ca| jagātīmantaryānti| na
tēna jagatī kṛtētyāhuḥ| yadēnāntrītyasavānē
kurvantīti| yadā vā ēṣāśhīnasyāhārbhajātē| sāhnasyā
vā savānam| athaiva jagatī kṛtā| athā paśavyāḥ|
vyuṣṭirvā ēṣa dvirātraḥ| ya ēvam vidvāndvirātrēna
yajātē| vyēvāsmā ucchati| athō tamā ēvāpā hatē|
agniṣṭōmamāntata ā hāratī| agniḥ sarvā dēvatāḥ|

dēvatāsvēva prati tiṣṭhati॥³⁷॥

uttāraṃ pratiṣṭhityai paśavyāḥ sapta cā॥[10]

varuṇasya jāmi vā īśvara āgnēyamindrāsyā yattriṣvāgniṣṭōmamupā tvēyaṃ vai
rājatāṣprātiṣṭhitō daśā॥¹⁰॥

varuṇasya yadaśvibhyāṃ yattriṣu tasmādudvātīḥ saptatrigmśat॥³⁷॥

varuṇasya pratitiṣṭhati॥

hariḥ ōm॥

॥iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē
prathamāṣṭakē aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ॥

॥aṣṭakam 2॥

॥prathamah praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē prathamah prapāṭhakah॥

aṅgirasō vai saṭramāṣataḥ tēṣāṃ
prśañirgharmadhugāsītḥ sarjīṣēṇājīvatḥ tēṣbruvaṇḥ
kasmai nu saṭramāsmahēḥ yēṣsyā oṣādhīrna janayāma
itīḥ tē divō vr̥ṣṭīmasrjantaḥ yāvantaḥ stōkā
avāpādyantaḥ tāvātīrōṣādhayōṣjāyantaḥ tā jātāḥ pitarō
viṣēṇālimpanḥ॥₁॥

tāsāñjagdhvā rupyantyaitḥ tēṣbruvaṇḥ ka
idamitthamākaritīḥ vāyaṃ bhāgadhēyāmicchamānā itī
pitarōṣbruvaṇḥ kim vō bhāgadhēyamitīḥ agnihōtra ēva
nōṣpyastvityābruvaṇḥ tēbhyā ētadbhāgadhēyaṃ
prāyācchanḥ yaddhūtvā nimārṣṭīḥ tatō vai ta
oṣādhīrasvadayanḥ ya ēvaṃ vēdāḥ॥₂॥

svadāntēṣsmā oṣādhayaḥḥ tē vatsamupāvāsṛjanḥ idam
nō havyaṃ pradāpayētiḥ sōṣbravīdvaramḥ vr̥ṇaiḥ daśā
mā rātrīrjātaṃ na dōhanḥ āsaṅgavaṃ mātṛā saha
cārāṇitīḥ tasmādvatsañjātaṃ daśa rātrīrna dūhantiḥ
āsaṅgavaṃ mātṛā saha cāratiḥ vārēvr̥tagg hyāsyā
tasmādvatsagṃ sagṃsr̥ṣṭadhayaḥḥ rudrō ghātūkaḥḥ
atiḥ hi sandhāndhayātiḥ॥₃॥

alimpanvēda ghātūka ēkaṃ caḥ—————[1]

prajāpātiragnimāsrjataḥ tam prajā anvāsṛjyantaḥ
tamābhāga upāstaḥ sōṣsyā prajābhirapākṛāmatḥ
tamāvarurūtsamānōṣnvaītḥ tamāvarudhannāśāknōtḥ sa
tapōṣtapyataḥ sōṣgnirupāramatātāpī vai sya
prajāpātiritīḥ sa rarātādudāmr̥ṣṭaḥ॥₄॥

tadghṛtamābhavatḥ tasmādyasyā dakṣiṇataḥ kēśā
unmṛṣṭāḥ tāñjyēṣṭhalakṣmī prajāpatyētyāhuḥ
yadrarātādudamṛṣṭaḥ tasmādrarātē kēśā na śāntiḥ
tadagnau prāgrhṇātḥ tadvyācikitsatḥ juhavānī 3 mā
haṁṣā 3 mitiḥ tadvicikitsāyai janmā ya ēvaṁ vidvān
vicikitsātiḥ ॥ 5 ॥

vasīya ēva cētayatē tam vāgabhyāvadajjuhudhītiḥ
sōṣbravītḥ kastvamasītīḥ svaiva tē vāgityābravītḥ
sōṣjuhōtsvāhētiḥ tatsvāhākārasya janmā ya
ēvaggsvāhākārasya janma vedaḥ karōti svāhākārēṇa
vīryam yasyaivam viduṣāḥ svāhākārēṇa juhvātiḥ ॥ 6 ॥

bhōgāyaivāsyā hutam bhāvatiḥ tasyā āhūtyai
puruṣamasṛjataḥ dvitīyāmajuhōtiḥ sōṣsvāmasṛjataḥ
tṛtīyāmajuhōtiḥ sa gāmāsṛjataḥ caturthamajuhōtiḥ
sōṣvīmasṛjataḥ pañcamamajuhōtiḥ sōṣjāmāsṛjataḥ ॥ 7 ॥
sōṣgnirābibhētiḥ āhūtībhīrvai māṣṣpnōtītīḥ sa
prajāpātiṁ punaḥ prāviśatḥ tam prajāpātirabravītḥ
jāyasvētīḥ sōṣbravītḥ kiṁ bhāgadhēyāmabhi jāniṣya itīḥ
tubhyāmēvēdagm hūyātā ityābravītḥ sa
ētadbhāgadhēyāmabhyājāyataḥ yadāgnihōtram ॥ 8 ॥

tasmādagnihōtramūcyatē
taddhūyamānamādityōṣbravītḥ mā haṁṣīḥ ubhayōrvai
nāvētaditīḥ sōṣgnirābravītḥ kathannaḥ hōṣyantītīḥ
sāyamēva tubhyam juhuvanḥ prātarmahyamityābravītḥ
tasmādagmayē sāyagm hūyatē sūryāya prātaḥ ॥ 9 ॥

āgnēyī vai rātriḥ aīndramahāḥ yadanūditē sūryē
prātarjuhuyātḥ ubhayāmēvāgnēyagg syātḥ uditē sūryē
prātarjuhōtiḥ tathāgnayē sāyagm hūyatē sūryāya
prātaḥ rātriṁ vā anū prajāḥ pra jāyantē ahnā prati

tiṣṭhantiḥ yatsāyam juhōtiḥ ॥₁₀ ॥

praiva tēnā jāyatēḥ uditē sūryē prātarjuhōtiḥ pratyēva
tēnā tiṣṭhatiḥ prajāpātirakāmayataḥ prajāyēyētīḥ sa
ētaḍāgnihōtram mithunamāpaśyatḥ taduditē
sūryēḥjuhōtiḥ yajūṣāḥnyatḥ tūṣṇīmānyatḥ tatō vai sa
prajāyataḥ yasyaivam viduṣaḥ uditē sūryēḥgnihōtram
juhvātiḥ ॥₁₁ ॥

praiva jāyatēḥ athō yathā divā prajānannētīḥ tāḍrgēva
tatḥ athō khalvāhuḥḥ yasyaḥ vai dvau puṇyaḥ grhē
vasātaḥḥ yastayōrānyagm rādhayātyānyannaḥ ubhau
vāva sa tāvṛcchatītiḥ agniḥ vāvādityaḥ sāyam pra
viśatiḥ tasmāḍagnirdūrānnaktāndadṛśēḥ ubhē hi tējāsī
sāmpadyētēḥ ॥₁₂ ॥

udyantam vāvādityamagniranū samārōhatiḥ
tasmāḍdhūma ēvāgnērdivā dadṛśēḥ yadagnayē sāyam
juhuyātḥ ā sūryāya vṛścyētaḥ yatsūryāya
prātarjuhuyātḥ āḥgnayē vṛścyētaḥ dēvatābhyaḥ
samadāndadhyātḥ agnirjyōtirjyōtiḥ sūryaḥ svāhētyēva
sāyagm hōtavyaḥḥ sūryō jyōtirjyōtiragniḥ svāhēti
prātaḥḥ tathōbhābhyāgm sāyagm hūyatēḥ ॥₁₃ ॥

ubhābhyām prātaḥḥ na dēvatābhyaḥ samadam
dadhātiḥ agnirjyōtirityāhaḥ agnirvai rētōdhāḥḥ prajā
jyōtirityāhaḥ prajā ēvāsmāḥ pra jānayatiḥ sūryō
jyōtirityāhaḥ prajāsvēva prajātāsu rētō dadhātiḥ
jyōtiragniḥ svāhētyāhaḥ prajā ēva prajātā āsyām
pratiṣṭhāpayatiḥ ॥₁₄ ॥

tūṣṇīmuttārāmāhūtiḥ juhōtiḥ mithunatvāya prajātyaiḥ
yaduditē sūryē prātarjuhuyātḥ yathāḥtithayē

pradrūtāya śūnyāyāvasathāyāhāryagm̐ harānti |
tāḍṛgēva tat | kvāha tatastadbhavaṭītyāhuḥ | yatsa na
vēdā | yasmai taddharantīti | tasmādyadauṣasam
juhōti | tadēva sāmpratī | athō yathā prārthāmauṣasam
pārivēvēṣṭi | tāḍṛgēva tat || 15 ||

amṛṣṭa viçikitsāti juhvatyajāmāsrjatāgnihōtragm̐ sūryāya prātarjuhōti juhvati sampadyētē hūyatē
sthāpayati sampratī dvē cā ||

[2]

rudrō vā ēṣaḥ | yadāgniḥ | patnī sthālī |
yanmadhyēṣgnērādhiśrayēt | rudrāya patnīmapi
dadhyāt | pramāyukā syāt | udīcōṣngārānnirūhyādhi
śrayati | patniyai gōpīthāyā | vyāntānkarōti | tathā
patnyapramāyukā bhavati || 16 ||

gharmō vā ēṣōśśāntaḥ | ahārahaḥ pra vṛjyatē |
yadāgnihōtram | pratiṣiñcētpaśukāmasya | śāntamiva hi
pāśavyaṁ | na pratiṣiñcēdbrahmavarcaśakāmasya |
samiddhamiva hi brāhmavarcaśam | athō khalu |
pratiṣicyāmēva | yatpratiṣiñcati || 17 ||

tatpāśavyaṁ | yajjuhōti | tadbrāhmavarcaśi |
ubhayāmēvākāḥ | pracyūtaṁ vā ētadaśmāllōkāt |
agātandēvalōkam | yacchṛtaṁ haviranābhighāritam |
abhi dyōtayati | abhyēvainādghārayati | athō
dēvatraivainādgamayati || 18 ||

paryāgni karōti | rakṣāsāmapāhatyai | triḥ paryāgni
karōti | tryāvṛddhi yajñaḥ | athō mēdhyatvāyā |
yatprācīnamudvāsayēt | yajāmānagm̐ śucāśrpāyēt |
yaddākṣiṇā | pitṛdēvatyagg̐ syāt | yatpratyak || 19 ||

patnīgṁ śucāśrpāyēt | udīcīnamudvāsayati | ēṣā vai
dēvamanuṣyāṇāgṁ śāntā dik | tāmēvainādanūdvasayati
śāntyai | vartmā karōti | yajñasya santātyai | niṣṭāpati |

upaiva tatstṛṇātiḥ caturunnāyatiḥ catuṣpādaḥ
paśavāḥ ॥²⁰ ॥

paśūnēvāvārundhēḥ sarvānpūrṇānunnāyatiḥ sarvē hi
puṇyā rāddhāḥḥ anūca unnāyatiḥ prajāyā
anūcīnatvāyāḥ anūcyēvāsyāḥ prajāṣrdhūkā bhavatiḥ
sammṛśatiḥ vyāvṛtṭyail nāhōṣyannupā sādāyētḥ
yadahōṣyannupasādayētḥ yathāṣnyasmā upanīdhāyā ॥²¹ ॥
anyasmaiḥ prayacchātiḥ tāḍṛgēva tatḥ āṣsmāiḥ vṛścyētaḥ
yadēva gārhapatyēṣdhiḥ śrayātiḥ tēnaḥ gārhapatyam
prīṇātiḥ agnirābibhētḥ āhūtayō māṣtyēṣyantītiḥ sa
ētāgṃ samidhāmapaśyatiḥ tamāṣdhāttaḥ tatō vā
agnāvāhūtayōṣdhriyantaḥ ॥²² ॥

yadēnagṃ samayācchatḥ tatsamidhāḥ samittvamḥ
samidhamā dādhatīḥ samēvainaḥ yacchatīḥ
āhūtīnāndhrītyaiḥ athō agnihōtramēvēdhmavātkaṛōtiḥ
āhūtīnāmḥ pratiṣṭhityail brahmavādinō vadantiḥ
yadēkāgṃ samidhāmādhāyā dvē āhūtī juhōtiḥ atha
kasyāgṃ samidhiḥ dvitīyāmāhūtīm juhōtīti ॥²³ ॥

yaddvē samidhāvā dadhyātḥ bhrātṛvyamasmaiḥ janayētḥ
ēkāgṃ samidhāmādhāyāḥ yajūṣāṣnyāmāhūtīm juhōtiḥ
ubhē ēva samidvātī āhūtī juhōtiḥ nāsmāiḥ bhrātṛvyam
janayatiḥ ādīptāyāmḥ juhōtiḥ samiddhamivaḥ hi
brāhmavarcaṣamḥ athō yathāṣtīthimḥ jyōtiṣkṛtvā pari
vēvēṣṭiḥ tāḍṛgēva tatḥ caturunnāyatiḥ dvirjuhōtiḥ
tasmāddvipāccatuṣpādamattiḥ athō dvipadyēva
catuṣpadaḥ pratiḥ ṣṭhāpayati ॥²⁴ ॥

bhāvatiḥ pratiṣiṇcatiḥ gamayatiḥ pratyakpaśavā upanīdhāyādhriyantētiḥ taccatvāri ca ॥^[3]

uttarāvātīvvaiḥ dēvā āhūtīmājuhavuḥḥ avācīmasūrāḥḥ
tatō dēvā abhāvanḥ parāṣsūrāḥḥ yaṅkāmayētaḥ

vasi¹yāntsyā¹di¹ti¹ | ka¹ni¹yastasya¹ pū¹rvagm̐¹ hu¹tvā¹ | uttā¹ra¹m̐¹
bhū¹yō¹ ju¹huyāt¹ | ē¹ṣā¹ vā¹ uttā¹ra¹vā¹tyā¹hū¹tiḥ¹ | tā¹ndē¹vā¹
ā¹ju¹havuḥ¹ | ta¹ta¹stē¹ś¹bha¹van¹ || 25 ||

ya¹sa¹i¹va¹m̐¹ ju¹hvā¹ti¹ | bha¹vā¹tyē¹va¹ | ya¹ñkā¹ma¹yē¹ta¹
pā¹pi¹yāntsyā¹di¹ti¹ | bhū¹yastasya¹ pū¹rvagm̐¹ hu¹tvā¹ |
uttā¹ra¹ñka¹ni¹yō¹ ju¹huyāt¹ | ē¹ṣā¹ vā¹ avā¹cyā¹hū¹tiḥ¹ | tā¹ma¹sū¹rā¹
ā¹ju¹havuḥ¹ | ta¹ta¹stē¹ pa¹rā¹ś¹bha¹van¹ | ya¹sa¹i¹va¹m̐¹ ju¹hvā¹ti¹ |
pa¹ra¹i¹va¹ bha¹vā¹ti || 26 ||

hu¹tvō¹pā¹ sā¹da¹ya¹tya¹ja¹mitvā¹ya¹ | athō¹ vyā¹vṛ¹ttya¹i¹ |
gā¹rha¹pa¹tya¹m̐¹ pra¹ti¹kṣa¹tē¹ | anā¹nu¹dhyā¹ya¹ina¹mē¹va¹ina¹m̐¹
ka¹rō¹ti¹ | a¹gni¹hō¹tra¹syā¹ vai¹ sthā¹ṇu¹rā¹sti¹ | ta¹m̐¹ ya¹ ṛ¹cchē¹t¹ |
ya¹ñ¹stha¹ṇu¹m̐¹ṛ¹cchē¹t¹ | ē¹ṣa¹ vā¹ ā¹gni¹hō¹tra¹syā¹ sthā¹ṇuḥ¹ |
ya¹tpū¹rvā¹ś¹hū¹tiḥ¹ | tā¹m̐¹ ya¹duttā¹rayā¹ś¹bhi¹ ju¹huyāt¹ || 27 ||

ya¹ñ¹stha¹ṇu¹m̐¹ṛ¹cchē¹t¹ | a¹ti¹hā¹ya¹ pū¹rvā¹mā¹hū¹tiṁ¹ ju¹hō¹ti¹ |
ya¹ñ¹stha¹ṇu¹mē¹va¹ pa¹ri¹ vṛ¹ṇa¹kti¹ | athō¹
bha¹rā¹tr̥¹vyā¹mē¹vā¹ptvā¹stī¹ kṛā¹ma¹ti¹ | avā¹cī¹na¹gm̐¹
sā¹ya¹mupā¹mārṣ¹ti¹ | rē¹tā¹ ē¹va¹ ta¹ddā¹dha¹ti¹ | ū¹rdh¹va¹m̐¹
pra¹tā¹ḥ¹ | pra¹ jā¹na¹ya¹tyē¹va¹ ta¹t¹ | bra¹hma¹vā¹di¹no¹ va¹dan¹ti¹ |
ca¹tu¹runnā¹ya¹ti || 28 ||

dvir¹ju¹hō¹ti¹ | atha¹ kvā¹ dvē¹ ā¹hū¹tī¹ bha¹va¹ta¹ itī¹ | a¹gnau¹
vai¹śvā¹na¹ra¹ itī¹ brū¹yāt¹ | ē¹ṣa¹ vā¹ a¹gnirvai¹śvā¹na¹raḥ¹ |
ya¹dbrā¹hma¹ṇaḥ¹ | hu¹tvā¹ dviḥ¹ pra¹ś¹ñā¹ti¹ | a¹gnā¹vē¹va¹
vai¹śvā¹na¹rē¹ dvē¹ ā¹hū¹tī¹ ju¹hō¹ti¹ | dvir¹ju¹hō¹ti¹ | dvir¹ni¹mārṣ¹ti¹ |
dviḥ¹ pra¹ś¹ñā¹ti || 29 ||

ṣa¹ṭsa¹mpā¹dyā¹ntē¹ | ṣa¹dvā¹ ṛ¹tavā¹ḥ¹ | ṛ¹tū¹nē¹va¹ pra¹ñā¹ti¹ |
bra¹hma¹vā¹di¹no¹ va¹dan¹ti¹ | ki¹m̐¹ dē¹vā¹tyā¹ma¹gni¹hō¹tra¹mi¹ti¹ |
vai¹śva¹dē¹vā¹mi¹ti¹ brū¹yāt¹ | ya¹dyajū¹ṣā¹ ju¹hō¹ti¹ |
ta¹da¹indrā¹gna¹m̐¹ | ya¹ttū¹ṣṇī¹m̐¹ | ta¹tpra¹jā¹pa¹tyā¹m̐¹ || 30 ||
ya¹nni¹mārṣ¹ti¹ | ta¹dō¹ṣā¹dhi¹nā¹m̐¹ | ya¹ddvi¹tī¹ya¹m̐¹ | ta¹tpi¹tr̥¹ṇā¹m̐¹ |

yatprāśñāti tadgarbhāṇām tasmādgarbhā anāśñantō
vardhantē yadācāmāti tanmānuṣyaṇām
udānparyāvṛtyācāmati ॥₃₁ ॥

ātmanō gōpīthāya nirṇēnēkti śuddhyaī niṣṭapati
svagākṛtyai uddīṣati saptarṣīnēva prīṇati dakṣiṇā
paryāvartatē svamēva vīryāmanū paryāvartatē
tasmāddakṣiṇōṣrdhā ātmanō vīryāvattaraḥ athō
ādityasyaivāvṛtamanū paryāvartatē hutvōpa
samindhē ॥₃₂ ॥

brahmavarcaśasya samiddhyai na barhiraṇu pra
hārēti asagḡsthitō vā ēṣa yajñāḥ yadāgniḥōtram
yadānu prahārēti yajñam vicchīndyāti tasmānnānū
prahr̥tyaṁ yajñasya santātyai apō ni nāyati
avabhr̥thasyaiva rūpamākaḥ ॥₃₃ ॥

abhaṇvanbhavati juhuyānnāyati mārṣti dviḥ prāśñāti prājāpatyamācāmatīndhēṣkaḥ ॥_[4]

brahmavādinō vadanti agniḥōtraprāyaṇā yajñāḥ kim
prāyaṇamagniḥōtramiti vatsō vā agniḥōtrasya
prāyaṇam agniḥōtram yajñānām tasya pṛthivī sadāḥ
antarikṣamāgnīddhram dyaurnāvīrdhānaṁ divyā
āpaḥ prōkṣāṇayaḥ oṣādhayō barhiḥ ॥₃₄ ॥

vanaspatāya idhmaḥ diśāḥ paridhayāḥ ādityō yūpāḥ
yajāmānaḥ paśuḥ samudrōsvabhr̥thaḥ samvatsaraḥ
svāgākāraḥ tasmādāhitāgnēḥ sarvāmēva
bārhiṣyāndattam bhāvati yatsāyam juhōti rātrimēva
tēnā dakṣiṇyāṁ kurutē yatprātaḥ ॥₃₅ ॥

ahārēva tēnā dakṣiṇyāṁ kurutē yattatō dadāti sā
dakṣiṇā yāvāntō vai dēvā ahutamādaḥ tē
parāsbhavan ta ētadāgniḥōtragm sarvāsyaiva
sāmavādāyājuhavuḥ tasmādāhuḥ agniḥōtram vai

dēvā gr̥hāṇām̐ niṣkr̥timapaśyannitiḥ yatsāyaṃ juhōtiḥ
rātriya ēva taddhutādyāyaḥ ॥³⁶ ॥

yajāmāṇasyāpārābhāvāyaḥ yatprātaḥḥ aha ēva
taddhutādyāyaḥ yajāmāṇasyāpārābhāvāyaḥ
yattatōśśaṇātiḥ hutamēva tat dvayōḥ payāsā
juhuyātpaśukāmasyaḥ ētadvā āgnihōtram̐ mithunam̐
ya ēvaṃ vēdāḥ pra prajayā paśubhirmithunairjāyatē ॥³⁷ ॥
imāmēva pūrvāyā duhēḥ amūmuttārayāḥ
adhiśrityōttāramā nāyatiḥ yōnāvēva tadrētaḥ siñcati
prajanānēḥ ājyēna juhuyāttējāskāmasyaḥ tējō vā
ājyaḥḥ tējasyēva bhāvatiḥ payāsā paśukāmasyaḥ
ētadvai paśūnāgṃ rūpam̐ rūpēṇaivāsmāi
paśūnavārundhē ॥³⁸ ॥

paśumānēva bhāvatiḥ dadhnēndriyakāmasyaḥ indriyaṃ
vai dadhiḥḥ indriyāvyēva bhāvatiḥ yavāgvā
grāmākāmasyauśadhā vai mānuṣyāḥḥ
bhāgadhēyēnaivāsmāi sajātānavā rundhēḥ grāmyēva
bhāvatiḥ ayājñō vā ēṣaḥḥ yōśśāmā ॥³⁹ ॥

caturunnāyatiḥ catūrakṣaraṃ rathantaram̐
rathantarasyaiṣa varṇaḥḥ uparīva haratiḥ antarīkṣam̐
vāmadēvyam̐ vāmadēvyasyaiṣa varṇaḥḥ dvirjuhōtiḥ
dvyākṣaram̐ br̥hatḥḥ br̥hata ēṣa varṇaḥḥ āgnihōtramēva
tatsāmānvatkarōti ॥⁴⁰ ॥

yō vā āgnihōtrasyōpasadō vēdāḥḥ upainamupasadō
namantiḥḥ vindatā upasattāram̐ḥ unnīyōpā sādayatiḥ
pr̥thivīmēva pr̥ṇātiḥḥ hōṣyannupāsādayatiḥ
antarīkṣamēva pr̥ṇātiḥḥ hutvōpā sādayatiḥ divāmēva
pr̥ṇātiḥḥ ētā vā āgnihōtrasyōpasadāḥḥ ॥⁴¹ ॥

ya ēvaṃ vēdāḥḥ upainamupasadō namantiḥḥ vindatā

upasattāraṃ yō vā āgñihōtrasyāśrāvitam
pratyāśrāvitagṃ hōtāraṃ brahmāṇaṃ vaṣatkāraṃ
vēdā tasya tvēva hutam prāṇō vā
āgñihōtrasyāśrāvitam apānaḥ pratyāśrāvitam manō
hōtā cakṣurbrahmā nimēṣō vaṣatkārah ॥ 42 ॥

ya ēvaṃ vēdā tasya tvēva hutam sāyaṃ yāvānaśca
vai dēvāḥ prātaryāvānaścāgñihōtriṇō
gṛhamāgacchanti tān yanna tarpayēt prajāṣṣya
paśubhirvi tiṣṭhēran yattarpayēt tṛptā ēnam prajāṣṣya
paśubhistarpayēyuh sajūrdēvaiḥ sāyaṃ yāvabhiriti
sāyagṃ sammṛśati sajūrdēvaiḥ prātaryāvabhiriti
prātaḥ yē caiva dēvāḥ sāyaṃ yāvānō yē ca
prātaryāvānaḥ ॥ 43 ॥

tānēvōbhayaḥ gṛstarpayati ta ēnam tṛptāḥ prajāṣṣya
paśubhistarpayanti aruṇō hā smāhaupāvēśiḥ
āgñihōtra ēvāhagṃ sāyaṃ prātara vajraṃ
bhrātṛvyēbhyaḥ pra hārāmi tasmānmatpāpiyāgṃ sō
bhrātṛvyā iti caturunnāyati dvirjūhōti samitsāptamī
saptapādā śakvārī śākvarō vajrah āgñihōtra ēva
tatsāyaṃ prātara vajraṃ yajāmānō bhrātṛvyāya pra
hārati bhavātyātmanā parāṣṣya bhrātṛvyō bhavati ॥ 44 ॥

barhiḥ prātarhutādyāya jāyatē rundhēṣṣāmā kārōtyētā vā āgñihōtrasyōpasadō vaṣatkāraśca
prātaryāvānō vajrastrīni ca ॥

[5]

prajāpātirakāmayatātmanvanmē jāyētēti sōṣjuhōti
tasmātmanvadājāyata agnirvāyurādityaḥ tēṣbruvan
prajāpātirahaṣīdātmanvanmē jāyētēti tasya
vayamājaniṣmahī jāyātānna ātmanvaditi tēṣjuhavuh
prāṇānāmagniḥ tanuvai vāyuh ॥ 45 ॥

cakṣuṣa ādityaḥ | tēṣāgṃ hutādājāyata gaurēva | tasyai
payāsi vyāyācchantā | mamā hutādājani mamēti | tē
prajāpātim praśñamāyanā | sa ādityōṣgnimābravīti |
yatarō nau jayāti | tannaū sahāsaditi | kasyai
kōṣhaūśīditi | prajāpātirabravītkasyai ka iti |
prāṇānāmahamityagniḥ || 46 ||

tanuvā ahamiti vāyuḥ | cakṣuṣōṣhamityādityaḥ | ya ēva
prāṇānāmahaūṣīti | tasyā hutādājanīti |
agnērhutādājanīti | tadāgnihōtrasyāgnihōtratvam |
gaurvā āgnihōtram | ya ēvaṃ veda gaurāgnihōtramiti |
prāṇāpānābhyāmēvāgnigṃ samārdhayati |
avyārdhukaḥ prāṇāpānābhyām bhavati || 47 ||

ya ēvaṃ vedā | tau vāyurābravīti | anu mā bhājatamiti |
yadēva gārhaṇāpatyēṣdhiśrityāhavanīyāmabhyūddravān |
tēna tvām prīṇānityābrūtām |
tasmādyadgārhaṇāpatyēṣdhiśrityāhavanīyā-
mabhyūddravāti | vāyumēva tēna prīṇāti |
prajāpātirdēvatāḥ sṛjamānaḥ | agnimēva dēvatānām
prathamamāsṛjata | sōṣnyadālambyāmavitvā || 48 ||

prajāpātimabhi paryāvartata | sa mṛtyōrābibhēti |
sōṣmumādityamātmanō nirāmimīta | tagṃ hutvā
parānparyāvartata | tatō vai sa mṛtyumapājayati | apā
mṛtyum jāyati | ya ēvaṃ vedā | tasmādyasyaivam
viduṣāḥ | utaikāhamuta dvyaham na juhvāti |
hutamēvāsyā bhavati | asau hyādityōṣgnihōtram || 49 ||

tanuvai vāyuragnirbhāvatyavitvā bhavatyēkaṃ ca || [6]

raudraṅgavi | vāyavyāmupāsṛṣṭam |
āśvinanduhyamānam | saumyandugdham | vāruṇamadhi
śritam | vaiśvadēvā bhīṇdavaḥ | pauṣṇamudāntam |

sārasvataṃ viṣyandāmānam| maitragṃ śarāḥ|
dhāturudvāsitaṃ| brhaspatērunnitaṃ| savituḥ pra
krāntaṃ| dyāvāprthivyagḡ hriyamānaṃ|
aindrāgnamupāsannaṃ| agnēḥ pūrvāśśhūtiḥ|
prajāpātēruttārā| aindragṃ hutam||₅₀||

udvāsitaṃ sapta cā||

[7]

dakṣiṇata upā sṛjati| pitrlōkamēva tēnā jayati|
prācīmā vārtayati| dēvalōkamēva tēnā jayati|
udicīmāvṛtyā dōgdhi| maṇuṣyalōkamēva tēnā jayati|
pūrvau duhyājyēṣṭhasyā jyaiṣṭhinēyasyā| yō vā
gataśrīḥ syāt| apārau duhyātkaṇiṣṭhasyā
kāniṣṭhinēyasyā| yō vā bubhūṣēt||₅₁||

na saṃ mṛsati| pāpavasyasasya vyāvṛtṭyail| vāyavyaṃ
vā ētadupāsṛṣṭam| āśvinanduhyamānaṃ|
maitrandugdham| aṛyamṇa ūdvāsyamānaṃ|
tvāṣṭramūnnīyamānaṃ| brhaspatērunnitaṃ| savituḥ
prakrāntaṃ| dyāvāprthivyagḡ hriyamānaṃ||₅₂||

aindrāgnamupā sāditaṃ| sarvābhyō vā ēṣa
dēvatābhyō juhōti| yōśgnihōtram juhōti| yathā khalu
vai dhēnuntīrthē tarpayāti| ēvamāgnihōtrī
yajāmānantarpayati| tṛpyāti prajāyā paśubhiḥ| pra
sūvargaṃ lōkaṃ jānāti| paśyāti putram| paśyāti
pautraṃ| pra prajāyā paśubhirmithunairjāyatē|
yasyaivam viduṣōśgnihōtram juhvāti| ya ū cainadēvam
vēdā||₅₃||

bubhūṣēddhriyamānañjāyatē dvē cā||

[8]

trayō vai praiyamēdhā āsan|
tēśāntrirēkōśgnihōtramājuhōt| dvirēkāḥ| sakṛdēkāḥ|
tēśāṃ yastrirajuhōt| sa ṛcāśjuhōt| yō dviḥ| sa yajūṣā|

yaśca yajuṣāṣṣjuhōdyāścā tūṣṇīmḥ tāvubhāvārdhnutāmḥ
tasmādyajuṣāṣṣhūtiḥ pūrvā hōtavyāḥ tūṣṇīmuttārāḥ
ubhē ēvardhī avārundhēḥ agnirjyōtirjyōtiragniḥ
svāhēti sāyam juhōtiḥ rētā ēva taddādhātiḥ sūryō
jyōtirjyōtiḥ sūryaḥ svāhēti prātaḥḥ rētā ēva hitam pra
jānayatiḥ rētō vā ētasyā hitam na pra jāyatēḥḥ ॥⁵⁵

tūṣṇīñjāyatē yajāmānaḥ॥ _____ [9]

tasmin̐ yasya tathāvidhē juhvatī|
 ādityēṣvēvāsyāgnihoṭragm hutam bhāvati| sarvā ēva
 sārvaśa idhma ādīptō bhavati| viśvē dēvāstarhyagniḥ|
 tasmin̐ yasya tathāvidhē juhvatī| viśvēṣvēvāsyā
 dēvēṣvāgnihoṭragm hutam bhāvati|
 nitarāmarcirupāvaiti lōhinīkēva bhavati|
 indraṣtarhyagniḥ| tasmin̐ yasya tathāvidhē juhvatī|
 indra ēvāsyāgnihoṭragm hutam bhāvati||₅₈||
 aṅgārā bhavanti| tēbhyōṣṅgārēbhyōṣrcirudēti|

prajāpātistarhyagniḥ | tasmin yasya tathāvidhē juhvāti |
 prajāpātāvēvāsyāgniḥōtram hutam bhāvati |
 śarōṅgārā adhyūhantē | brahma tarhyagniḥ | tasmin
 yasya tathāvidhē juhvāti | brahmānnēvāsyāgniḥōtram
 hutam bhāvati | vasūsu rudrēśvādityēsu viśvēsu
 dēvēṣu | indrē prajāpatau brahmaḥ |
 aparivargamēvāsyaitāsū dēvatāsu hutam bhāvati |
 yasyaivam viduṣōṅgniḥōtram juhvāti | ya ū cainadēvam
 vedaḥ || 59 ||

ādityāstarhyagnirindrā ēvāsyāgniḥōtram hutam bhāvati dēvēṣu catvāri ca (yadagninnihitaḥ

prathamam sarvā ēva nitarāmaṅgārāḥ śarōṅgārā brahma vasuṣvaṣtau) || [10]

ṛtantvā satyēna pariṣiñcāmīti sāyam pariṣiñcati |
 satyantvartēna pariṣiñcāmīti prātaḥ | agnirvā ṛtam |
 asāvādityaḥ satyam | agnimēva tadādityēna sāyam
 pariṣiñcati | agnināṣṣdityam prātaḥ saḥ |
 yāvadahōrātrē bhavātaḥ | tāvādasya lōkasya | nārtirna
 riṣṭiḥ | nāntō na paryantōṣṣti | yasyaivam
 viduṣōṅgniḥōtram juhvāti | ya ū cainadēvam vedaḥ || 60 ||

asti dvē ca || [11]

aṅgīrasaḥ prajāpātiragnim rudra uttarāvātīm brahmavādinōṅgniḥōtraprāyaṇā yajñāḥ
 prajāpātirakāmayatātmanvadraudraṅgavi dakṣiṇatastrayō vai yadagnimṛtantvā
 satyēnaikādaśa || 11 ||

aṅgīrasaḥ praiva tēna paśūnēva yannimārṣṭi yō vā āgniḥōtrasyōpasadō
 dakṣiṇataṣṣaṣṭiḥ || 60 ||

aṅgīrasō ya ū cainadēvam vedaḥ ||

hariḥ ōm ||

|| iti śrīkrṣṇayajurvedīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
 prathamah prapāṭhakah samāptah ||

॥dvitīyaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ॥

prajāpātīrakāmayata prajāḥ sṛjēyētiḥ sa ētaṁ
dāhōtāramapaśyatḥ taṁ manāsāśnudrutyā
darbhastambēśjuhōtiḥ tatō vai sa prajā āsṛjataḥ tā
āsmātsṛṣṭā apākṛāmanḥ tā grahēṇāgrhṇātḥ
tadgrahāśya grahaṭtvamḥ yaḥ kāmayētaḥ prajāyēyētiḥ sa
daśāhōtāraṁ manāsāśnudrutyā darbhastambē
juhuyātḥ prajāpātīrvai daśāhōtā॥₁॥

prajāpātīrēva bhūtvā prajāyatēḥ manāsā juhōtiḥ manā
iva hi prajāpātīḥ prajāpātērāptyaiḥ pūrṇayā juhōtiḥ
pūrṇa iva hi prajāpātīḥ prajāpātērāptyaiḥ nyūnayā
juhōtiḥ nyūnāddhi prajāpātīḥ prajā āsṛjataḥ prajānāgm
sṛṣṭyaiḥ॥₂॥

darbhastambē juhōtiḥ ētas mādvai yōnēḥ prajāpātīḥ
prajā āsṛjataḥ yasmādēva yōnēḥ prajāpātīḥ prajā
āsṛjataḥ tasmādēva yōnēḥ prajāyatēḥ brāhmaṇō
dākṣiṇata upāstēḥ brāhmaṇō vai prajānāmupadraṣṭāḥ
upadraṣṭumatyēva prajāyatēḥ grahō bhavatiḥ
prajānāgm sṛṣṭānāndhr̥tyaiḥ yaṁ brāhmaṇam vidyāṁ
vidvāgṁsam yaśō narcchēt॥₃॥

sōśraṇyam parētyāḥ darbhastambamudgrathyāḥ
brāhmaṇandākṣiṇatō niṣādyāḥ catūrhōtr̥nvyācākṣītaḥ
ētadvai dēvānām paramaṅguhyam brahmāḥ
yaccatūrhōtārahḥ tadēva prakāśam gāmayatiḥ tadēnam
prakāśaṅgatamḥ prakāśam prajānāṅgamayatiḥ
darbhastambamudgrathyā vyācāṣṭē॥₄॥

agnivān vai dārbhastambah | agnivatyeva vyācāṣṭē |
brāhmaṇō dākṣiṇāta upāstē | brāhmaṇō vai
prajānāmupadraṣṭā | upadraṣṭumatyevainam yaśa
rcchati | īśvarantaṃ yaśōrtōrityāhuḥ | yasyāntē
vyācāṣṭa iti | varastasmai dēyāḥ | yadēvainam
tatrōpanamāti | tadēvāvā rundhē ||₅ ||

agnimādadhānō daśāhōtrāśraṇimavā dadhyāt |
prajātamēvainamā dhāttē | tēnaiṣōddrutyāgnihōtram
juhuyāt | prajātamēvainājjuhōti | havirṇirvapsyaṃ
dāhōtāraṃ vyācākṣita | prajātamēvainam nirvāpati |
sāmidhēnīrānuvākṣyaṃ dāhōtāraṃ vyācākṣita |
sāmidhēnīrēva sṛṣṭvāśśrabhya pratānutē | atho yajñō
vai daśāhōtā | yajñamēva tānutē ||₆ ||

abhicaram dāhōtāraṃ juhuyāt | nava vai puruṣē
prāṇāḥ | nābhirdaśamī | sapraṇamēvainamabhi cāratī |
ētāvadvai puruṣasya svam | yāvātprāṇāḥ |
yāvādēvāsyāstī | tadabhi cāratī | svakṛta iriṇē juhōti
pradarē vā | ētadvā asyai nirṛtigṛhītam | nirṛtigṛhīta
ēvainam nirṛtyā grāhayati | yadvācaḥ krūram | tēna
vaśatkarōti | vāca ēvainam krūrēṇa pra vṛscati |
tājagārtimārcchāti ||₇ ||

daśāhōtā sṛṣṭyā rcchēdvyācāptē rundha ēva tānutē nirṛtigṛhītam pañcā ca ||_[1]

prajāpātirakāmayata darśapūrṇamāsau sṛjēyēti | sa
ētaṃ catūrhōtāramapaśyati | taṃ
manāsāśnuḍrutyāhavanīyēśjuhōti | tatō vai sa
darśapūrṇamāśāvāsṛjata | tāvāsmātsṛṣṭāvapākṛāmatām |
tau grahēṇāgrhṇāt | tadgrahāsyā grahaṭvam |
darśapūrṇamāśāvālabhāmānaḥ | catūrhōtāraṃ
manāsāśnuḍrutyāhavanīyē juhuyāt |

darśapūrṇamāsāvēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pratānutē॥₈॥

grahō bhavati| darśapūrṇamāsayaōḥ sṛṣṭayōrdhr̥tyai|
sōskāmayata cāturṁāsyaṇī sṛjēyēti| sa ētaṁ
pañcāhōtāramapaśyati| taṁ
manāsāṣṇudrutyāhavanīyēṣjuhōti| tatō vai sa
cāturṁāsyaṇyāsr̥jata| tānyāsmātsṛṣṭānyapākṛāman|
tāni grahēṇāgr̥hṇāti| tadgrahāsyā grahaṭvam|
cāturṁāsyaṇyālabhāmānaḥ॥₉॥

pañcāhōtāraṁ manāsāṣṇudrutyāhavanīyē juhuyāti|
cāturṁāsyaṇyēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pratānutē| grahō
bhavati| cāturṁāsyaṇāgṁ sṛṣṭānāndhr̥tyai|
sōskāmayata paśubandhagṁ sṛjēyēti| sa ētagṁ
ṣaḍdhōtāramapaśyati| taṁ
manāsāṣṇudrutyāhavanīyēṣjuhōti| tatō vai sa
paśubandhamāsr̥jata| sōsmātsṛṣṭōṣpākṛāmat|
taṁgrahēṇāgr̥hṇāti॥₁₀॥

tadgrahāsyā grahaṭvam| paśubandhēnā yakṣyamāṇaḥ|
ṣaḍdhōtāraṁ manāsāṣṇudrutyāhavanīyē juhuyāti|
paśubandhamēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē| grahō
bhavati| paśubandhasyā sṛṣṭasya dhr̥tyai|
sōskāmayata saumyamādhvaragṁ sṛjēyēti| sa ētagṁ
saptaḥōtāramapaśyati| taṁ
manāsāṣṇudrutyāhavanīyēṣjuhōti| tatō vai sa
saumyamādhvaramāsr̥jata॥₁₁॥

sōsmātsṛṣṭōṣpākṛāmat| taṁgrahēṇāgr̥hṇāti|
tadgrahāsyā grahaṭvam| dīkṣiṣyamāṇaḥ| saptaḥōtāraṁ
manāsāṣṇudrutyāhavanīyē juhuyāti|
saumyamēvādhvaragṁ sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē|

grahō bhavati| saumyasyādhvarasyā sṛṣṭasya dhr̥tyai|
dēvēbhyō vai yajñō na prābhāvat| tamētāvaccchaḥ
samābharan||₁₂||

yatsāmbhārāḥ| tatō vai tēbhyō yajñāḥ prābhāvat|
yatsāmbhārā bhavānti| yajñasya prabhūtyai|
ātithyamāsādyā vyācāṣṭē| yajñamukhaṁ vā ātithyam|
mukhata ēva yajñagṁ sambhṛtya pra tānutē| ayajñō
vā ēṣaḥ| yōṣpatnīkāḥ| na prajāḥ prajāyēran|
patnīrvyācāṣṭē| yajñamēvākāḥ| prajānāṁ prajānānāya|
upasatsu vyācāṣṭē| ētadvai patnīnāmāyatānam| sva
ēvainā āyataneṣvākalpayati||₁₃||

tanuṭa ālabhāmānōṣgr̥hṇādasṛjatābharañjāyēranthṣaṭcā||

[2]

prajāpātīrakāmayata prajāyēyēti| sa tapōṣtapyata| sa
trivṛtagg stōmāmasṛjata| tam pañcadaśaḥ stōmō
madhyata udātṛṇat| tau
pūrvapakṣaścāparapakṣaścābhavatām| pūrvapakṣam
dēvā anvasṛjyanta| aparapakṣamanvasūrāḥ| tatō dēvā
abhāvan| parāṣsūrāḥ| yañkāmayēta vasiyāntsyāditi||₁₄||

tam pūrvapakṣē yājayēti| vasiyānēva bhāvatī|
yañkāmayēta pāpiyāntsyāditi| tamāparapakṣē yājayēti|
pāpiyānēva bhāvatī|

tasmātpūrvapakṣōṣparapakṣātkārūṇyātarāḥ|
prajāpātīrvai daśāhōtā| catūrhōtā pañcāhōtā|
ṣaḍḍhōtā saptaḥhōtā| ṛtavāḥ samvatsaraḥ||₁₅||

prajāḥ paśavā imē lōkāḥ| ya ēvaṁ prajāpātīm
bahōrbhūyāgṁsam vēdā| bahōrēva bhūyānbhavati|
prajāpātīrdēvāsūrānāsṛjata| sa indramapi nāsṛjata|
tam dēvā ābruvan| indram nō janayēti| sōṣbravīti|
yathāśham yuṣmāggstapasāṣsṛkṣi| ēvamindram

janayadhva¹miti¹॥₁₆॥

tē tapō¹stapyanta¹ ta ātmannindrāmapaśyan¹
tamābruvan¹ jāy¹asvēti¹ sō¹sbravīti¹ kiṃ
bhāga¹dhēyāma¹bhi jāniśya¹ iti¹ rtūntsaṃvatsara¹m
prajā¹ḥ paśūn¹ imā¹llōkānityābruvan¹ tam vai
mā¹sshūtyā¹ pra jānayatētyābravīti¹॥₁₇॥

tañcatūrhōtrā¹ prajānayan¹ yaḥ kāmayaēta¹ vīrō ma
ājāyētēti¹ sa catūrhōtāra¹m juhuyāti¹ prajāpātirvai
catūrhōtā¹ prajāpātirēva bhūtvā prajāyatē¹
jaja¹na¹dindrāmindriyāya¹ svāhēti¹ grahēṇa juhōti¹ ā¹ssya
vīrō jāyatē¹ vīragm¹ hi dēvā ētayā¹sshūtyā¹ prajānayan¹
ādityāścāṅgīrasaśca¹ suvarṅgē¹ lōkē¹sspardhanta¹ vāya¹m
pūrvē¹ suvarṅga¹m lōkamīyāma¹ vāya¹m pūrva¹ iti¹॥₁₈॥

ta ādityā¹ ēta¹m pañcāhōtāramapaśyan¹ ta¹m purā
prātaranuvākādāgnīdhrē¹śjuhavuḥ¹ tatō¹ vai tē pūrvē
suvarṅga¹m lōkamāyan¹ yaḥ sūvarṅgakāma¹ḥ syāti¹ sa
pañcāhōtāra¹m purā prātaranuvākādāgnīdhrē juhuyāti¹
saṃvatsarō¹ vai pañcāhōtā¹ saṃvatsara¹ḥ sūvarṅgō
lōka¹ḥ saṃvatsara¹ ēvartuśu¹ pratiṣṭhāyā¹ sūvarṅga¹m
lōkamēti¹ tē¹sbruvannaṅgīrasa ādityān¹॥₁₉॥

kvā¹ stha¹ kvā¹ vaḥ sa¹dbhyō¹ ha¹vyam¹ vākṣyāma¹ iti¹
chanda¹ḥ svityābruvan¹ gāyatriyāntriṣṭubhi¹
jagātyāmiti¹ tasmācchanda¹ḥ su sa¹dbhya¹ ādityēbhyā¹ḥ
āṅgīrasīḥ¹ prajā¹ ha¹vyam¹ vāhanti¹ vāhāntyasmai¹ prajā
ba¹lim¹ ainama¹pratikhyāta¹m gacchati¹ ya¹ ēva¹m vēdā¹
dvādaśa¹ māsa¹ḥ pañcartava¹ḥ trayā¹ imē¹ lōkā¹ḥ
asāvāditya¹ ēkaviṃśa¹ḥ ētasminvā¹ ēsa¹ śritā¹ḥ
ētasminpratiṣṭhita¹ḥ ya¹ ēvamētagg¹ śrita¹m pratiṣṭhita¹m

vēdā| pratyēva tiṣṭhati||²⁰ ||

syāditi samvatsarō jānāyadhvamitītyābravītpūrva ityādityānṛtavaṣṣaṭcā||^[3]

prajāpātirakāmayata pra jāyēyēti| sa ētam
dāhōtāramapaśyat| tēnā daśadhāṣṣtmānaṃ vidhāya|
daśāhōtrāṣṭapyata| tasya cittiḥ sruḡāsīt| cittamājyaṃ|
tasyaitāvātyēva vāḡāsīt| ētāvān yajñakratuḥ| sa
catūrhōtāramasṛjata| sōṣnandat||²¹ ||

asṛkṣi vā imamiti| tasya sāmō havirāsīt| sa
catūrhōtrāṣṭapyata| sōṣtāmyat| sa bhūriti vyāhārat|
sa bhūmimasṛjata| agnihōtrandārśapūrṇamāsau
yajūḡmṣi| sa dvitīyāmatapyata| sōṣtāmyat| sa bhuva
iti vyāhārat||²² ||

sōṣntarikṣamasṛjata| cāturmāsyāni sāmāni| sa
tṛtīyāmatapyata| sōṣtāmyat| sa suvariti vyāhārat| sa
divāmasṛjata| agniṣṭōmamukthyāmatirātramṛcāḥ| ētā
vai vyāhṛtaya imē lōkāḥ| imānkhalu vai lōkānanu
prajāḥ paśavaśchandāḡmṣi prajāyanta| ya ēvamētāḥ
prajāpātēḥ prathamā vyāhṛtīḥ prajātā vēdā||²³ ||

pra prajāyā paśubhirmithunairjāyatē| sa
pañcāhōtāramasṛjata| sa havirnāvīndata| tasmai
sōmāstanuvam prāyācchat| ētattē haviriti| sa
pañcāhōtrāṣṭapyata| sōṣtāmyat| sa pratyañnābādhatā|
sōṣsūrānasṛjata| tadasyāpriyamāsīt||²⁴ ||

taddurvarṇaḡm hirāṇyamabhavat| taddurvarṇāsyā
hirāṇyasya janma| sa dvitīyāmatapyata| sōṣtāmyat| sa
prāñābādhatā| sa dēvānāsṛjata| tadāsyā priyamāsīt|
tatsuvārṇaḡm hirāṇyamabhavat| tatsuvārṇāsyā
hirāṇyasya janma| ya ēvagaḡm suvarṇāsyā hirāṇyasya
janma vēdā||²⁵ ||

suvarṇā ātmanā bhavati| durvarṇō'sya bhrātṛvyah|
 tasmātsuvarṇagm hirāṇyam bhāryam| suvarṇā ēva
 bhavati| ainaṁ priyaṅgacchatī nāpriyam| sa
 saptahōtāramasṛjata| sa saptahōtraiva sūvargam
 lōkamaiti| triṇavēna stōmēnaibhyō
 lōkēbhyō'sūrānprāṇūdata| trayastrigṁsēna
 pratyātiṣṭhat| ēkavigṁsēna rucāmadhatta||²⁶ ||

saptaḍaśēna prājāyata| ya ēvaṁ vidvāntsōmēna
 yajātē| saptahōtraiva sūvargam lōkamēti| triṇavēna
 stōmēnaibhyō lōkēbhyō bhrātṛvyānprāṇūdatē|
 trayastrigṁsēna pratitiṣṭhat| ēkavigṁsēna rucā
 dhattē| saptaḍaśēna pra jāyātē| tasmātsaptaḍaśaḥ
 stōmō na nirhṛtyah| prajāpātīrvai saptaḍaśaḥ|
 prajāpātimēva mādhyatō dhattē prajātyai||²⁷ ||

anandaḍbhuvā iti vyāhāradvēdāsīdvēdādhatta prajātyai||—————[4]

dēvā vai varuṇamayājayan| sa yasyaiyasyai dēvatāyai
 dakṣiṇāmanāyat| tāmāvlīnāt| tē'sbruvan| vyāvṛtya
 prati grhṇāma| tathā nō dakṣiṇā na vlēṣyatīti| tē
 vyāvṛtya pratyagrṇhan| tatō vai tāndakṣiṇā nāvlīnāt|
 ya ēvaṁ vidvānvyāvṛtya dakṣiṇāṁ pratigrhṇāti|
 nainaṁ dakṣiṇā vlīnāti||²⁸ ||

rājā tvā varuṇō nayatu dēvi dakṣiṇē'sgnayē
 hirāṇyamityāha| āgnēyam vai hirāṇyam|
 svayaivaināddēvatāyā prati grhṇāti| sōmāya vāsa
 ityāha| saumyam vai vāsah| svayaivaināddēvatāyā
 prati grhṇāti| rudrāya gāmityāha| raudrī vai gauḥ|
 svayaivaināṁ dēvatāyā pratigrhṇāti|
 varuṇāyāśvamityāha||²⁹ ||

vāruṇō vā aśvāḥ| svayaivainam dēvatāyā pratigrhṇāti|
prajāpātayē puruṣamityāha| prajāpatyō vai puruṣaḥ|
svayaivainam dēvatāyā prati grhṇāti| manāvē
talpamityāha| mānavō vai talpāḥ| svayaivainam
dēvatāyā prati grhṇāti| uttānāyāṅgīrasāyāna ityāha|
iyam vā uttāna āṅgīrasaḥ||³⁰||

anayaivainatprati grhṇāti| vaiśvānaryarcā ratham
prati grhṇāti| vaiśvānarō vai dēvatāyā rathāḥ|
svayaivainam dēvatāyā prati grhṇāti|
tēnamṛtatvamāśyāmityāha| amṛtāmēvātmandhattē|
vayō dātra ityāha| vayā ēvainam kṛtvā| suvargam
lōkam gāmayati| mayō mahyamastu pratigrahītra
ityāha||³¹||

yadvai śivam| tanmayāḥ| ātmanā ēvaiṣā parīttiḥ| ka
idaṅkasmā adādityāha| prajāpātirvai kaḥ| sa
prajāpātayē dadāti| kāmāḥ kāmāyētyāha| kāmēna hi
dadāti| kāmēna pratigrhṇāti| kāmō dātā kāmāḥ
pratigrahītētyāha||³²||

kāmō hi dātā| kāmāḥ pratigrahītā| kāmagn
samudramāviśētyāha| samudra iva hi kāmāḥ| nēva hi
kāmaśyāntōṣti| na sāmudrasya| kāmēna tvā
pratigrhṇāmityāha| yēna kāmēna pratigrhṇāti| sa
ēvaināmuṣmillōkē kāmā āgacchati| kāmaitattā ēṣā
tē kāmā dakṣiṇētyāha| kāmā ēva
tadyajāmānōṣmuṣmillōkē dakṣiṇāmicchati| na
prātigrahītari| ya ēvaṁ vidvāndakṣiṇām pratigrhṇāti|
anṛṇāmēvainām prati grhṇāti||³³||

vīnātyaśvamityāhāṅgīrasaḥ| prātigrahītra ityāha| pratigrahītētyāha| dakṣiṇētyāha| catvāri ca||—[5]

antō vā ēṣa yajñasyāḥ yaddāśamamahāḥ
daśamēśhāntsarparājñiyā ṛgbhiḥ stuvanti
yajñasyaivāntāngatvāḥ annādyamavā rundhatē
tiṣṛbhiḥ stuvanti trayā imē lōkāḥ ēbhya ēva
lōkēbhyōḥnnādyamavā rundhatē prśñivatīrbhavanti
annam vai prśñīḥ ॥³⁴ ॥

annāmēvāvā rundhatē manāsā prastaūti
manāsōdgāyati manāsā prati harati manā iva hi
prajāpātiḥ prajāpātērāptyaiḥ dēvā vai sarpāḥ
tēṣāmiyagm rājñīḥ yatsārparājñiyā ṛgbhiḥ stuvanti
asyāmēva prati tiṣṭhanti ॥³⁵ ॥

catūrhōtrṇ hōtā vyācāṣṭē stutamānūśagmṣati śāntyaiḥ
antō vā ēṣa yajñasyāḥ yaddāśamamahāḥ ētatkhalu vai
dēvānām paramaṅguhyam brahmā yaccatūrhōtārah
daśamēśhagg ścatūrhōtrṇvyācāṣṭē
yajñasyaivāntāngatvāḥ paramam dēvānām guhyam
brahmāvā rundhē tadēva prakāśam gāmayati ॥³⁶ ॥

tadēnam prakāśaṅgatam prakāśam
prajānāṅgamayati vācam yacchati yajñasya dhr̥tyaiḥ
yajamānadēvatyaḥ vā ahāḥ bhrātr̥vyadēvatyā rātriḥ
ahnā rātrindhyāyēt bhrātr̥vyasyaiva tallōkam vṛṇktē
yaddivā vācam visṛjēt aharbhrātr̥vyāyōcchigṃṣēt
yannaktaḥ visṛjēt rātriḥ bhrātr̥vyāyōcchigṃṣēt
adhivṛkṣasūryē vācam visṛjati ētāvāntamēvāsmāi
lōkamucchigṃṣati yāvādādityōḥstamēti ॥³⁷ ॥

prśñī tiṣṭhanti gamayati śigṃṣētpañcā ca ॥ _____ [6]

prajāpātiḥ prajā āsr̥jata tāḥ sr̥ṣṭāḥ samāśliṣyan tā
rūpēṇānuprāviśat tasmādāhuḥ rūpam vai
prajāpātiriti tā nāmnāḥnu prāviśat tasmādāhuḥ

nāma vai prajāpātiritiḥ | tasmādapyāmitrau saṅgatyā |
nāmnā cēddhvayētē ||₃₈ ||

mitramēva bhāvataḥ | prajāpātirdēvāsuraṅśṛjata | sa
indramapi nāśṛjata | taṁ dēvā ābruvan | indraṁ nō
janayēti | sa ātmannindrāmapaśyati | tamāśṛjata |
tantriṣṭugvīryaṁ bhūtvāśnu prāviśati | tasya vajraḥ
pañcadaśo hasta āpādyata |
tēnodayyāsuraṅśabhyābhavat ||₃₉ ||

ya ēvaṁ vedaḥ | abhi bhrātṛvyānbhavati | tē dēvā
asūrainvijityā | sūvargaṁ lōkamāyan | tēsmuṣmāllōkē
vyākṣudhyan | tēśbruvan | amutaḥ pradānaṁ vā
upājijīvimēti | tē saptahōtāraṁ yajñaṁ vidhāyāyāsyam |
āṅgīrasaṁ prāhiṇvan | ētēnāmutrā kalpayēti ||₄₀ ||

tasya vā iyaṅk~lptiḥ | yadidaṅkiṁ ca | ya ēvaṁ vedaḥ |
kalpātēśmail | sa vā ayaṁ mānuṣyēṣu yajñaḥ
saptahōtā | amutrā śadbhyō dēvēbhyō havyaṁ vāhati |
ya ēvaṁ vedaḥ | upainaṁ yajñō nāmatī | sōśmanyata |
abhi vā imēśmāllōkādamuṁ lōkaṁ kāmīṣyanta iti | sa
vācāspatē hr̥diti vyāhārat | tasmātputrō hr̥dayam |
tasmādaśmāllōkādamuṁ lōkannābhi kāmayantē | putrō
hi hr̥dayam ||₄₁ ||

hvayētē abhavatkalpayētīti catvāri ca ||[7]

dēvā vai catūrhōtṛbhīryajñamātanvata | tē vi pāpmanā
bhrātṛvyēṇājāyanta | abhi sūvargaṁ lōkamājayan | ya
ēvaṁ vidvāggscatūrhōtṛbhīryajñantānutē | vi pāpmanā
bhrātṛvyēṇa jayatē | abhi sūvargaṁ lōkaṁ jāyati |
śaddhōtrā prāyañīyamā śādayati | amuṣmai vai lōkāya
śaddhōtā | ghnanti khalu vā ētatsōmaḥ |
yadābhiṣuṇvanti ||₄₂ ||

ṛjudhaivaināmamuṃ lōkaṃ gāmayatiḥ
catūrhōtrāṣṣtithyaṃḥ yasō vai catūrhōtāḥ yasā
ēvātmandhāttēḥ pañcāhōtrā pasumupasādayatiḥ
suvargyō vai pañcāhōtāḥ yajāmānaḥ pasuḥḥ
yajāmānamēva suvargaṃ lōkaṃ gāmayatiḥ
gṛahāṅṛhītvā saptahōtāram juhōtiḥ indriyaṃ vai
saptahōtāḥ ॥₄₃ ॥

indriyamēvātmandhāttēḥ yō vai
catūrhōtrnanusavananantarpayātiḥ tṛpyāti prajayaā
pasubhiḥḥ upainagṃ sōmapīthō nāmatiḥ
bahiṣpavamānē dasāhōtāram vyācākṣītaḥ mādhyaṃ
dinē pavāmānē catūrhōtāramḥ ārbhāvē pavāmānē
pañcāhōtāramḥ pitṛyajñē ṣaddhōtāramḥ
yajñāyajñiyāsya stōtrē saptahōtāramḥ
anusavanamēvaināggstarpayātiḥ ॥₄₄ ॥

tṛpyāti prajayaā pasubhiḥḥ upainagṃ sōmapīthō
nāmatiḥ dēvā vai catūrhōtrbhiḥ satramāsataḥ
ṛddhiparimitaṃ yasāskāmāḥḥ tēṣbruvanḥ yannaḥ
prathamaṃ yasās ṛcchātiḥ sarveṣānnastasahāsaditiḥ
sōmaṣcatūrhōtrāḥ agniḥ pañcāhōtrāḥ dhātā
ṣaddhōtrāḥ ॥₄₅ ॥

indṛāḥ saptahōtrāḥ prajāpātirdasāhōtrāḥ tēṣāgṃ
sōmagṃ rājānam yasās ārcchatiḥ tannyākāmayataḥ
tēnāpākrāmatiḥ tēnās pralāyāmacaratiḥ taṃ dēvāḥ
praiṣaiḥ praiṣāmaicchaḥḥ tatpraiṣānāṃ praiṣatvamḥ
nividbhirnyāvēdayaḥḥ tannividānnivittvaṃ ॥₄₆ ॥

āpribh*r*iāpnuvanḥḥ tadāprināmāpritvamḥḥ tamāghnaḥḥ
tasya yasō vyāgṛhṇataḥḥ tē gṛahās abhavaḥḥ
tadgṛahāṅgṛahatvamḥḥ yasyaivaṃ viduṣō gṛahā

gr̥hyantē᳚ tasya tvēva gr̥hītāḥ᳚ tē᳚sbruvaṇ᳚ yō vai naḥ
śrēṣṭhō᳚bhūt᳚॥₄₇॥

tamāvadhiṣṇa᳚ punārimagṇ᳚ sūvāmahā itī᳚
tañchandōbhiraṣuṇ᳚vanta᳚ tacchandaśāñchandaṣṭṇ᳚vama᳚
sāmnā samāṇāyaṇ᳚ tatsāmnāḥ sāmaṭṇ᳚vama᳚
ukṭhairudāsthāpayaṇ᳚ tadukṭhānāmukṭhaṭṇ᳚vama᳚ ya
ēvaṇ᳚ vēdā᳚ pratyēva tiṣṭṭṇ᳚hati᳚॥₄₈॥

sarvaṇ᳚māyūrēti᳚ sōmō vai yaśāḥ᳚ ya ēvaṇ᳚
vidvāntsōmāmāgacchāṭi᳚ yaśā ēvainaṇ᳚mṛcchati᳚
tasmādāhuḥ᳚ yaścaivaṇ᳚ vēda yaśca na᳚ tāvubḥau
sōmaṇ᳚māgacchataḥ᳚ sōmō hi yaśāḥ᳚ tantvāṣva yaśā
ṛcchāṭityāḥuḥ᳚ yaḥ sōmē sōmaṇ᳚ prāhēti᳚ tasmātsōmē
sōmaḥ᳚ prōcyāḥ᳚ yaśā ēvainaṇ᳚mṛcchati᳚॥₄₉॥

abhiṣuṇ᳚vanti᳚ saptaḥōtā tarpayaṭi᳚ ṣaḍḍhōtrā nivṛṭṭṇ᳚vamabhūṭtiṣṭṭṇ᳚hati᳚ prāhēti᳚ dvē ca᳚—————[8]

iḍaṇ᳚ vā agrē naiva kiṇ᳚ ca nāsīṭ᳚ na dyaurāsīṭ᳚ na
pṛthivī᳚ nāntarikṣaṇ᳚ tadasādēva sanmaṇ᳚ōṣkuruta᳚
syāmiti᳚ tadāṭapyata᳚ tasmāṭṭēpānāddhūṇ᳚mōṣjāyata᳚
tadbhūyōṣṭapyata᳚ tasmāṭṭēpānādagnirājāyata᳚
tadbhūyōṣṭapyata᳚॥₅₀॥

tasmāṭṭēpānājyōṭirajāyata᳚ tadbhūyōṣṭapyata᳚
tanmāṭṭēpānādarcirajāyata᳚ tadbhūyōṣṭapyata᳚
tasmāṭṭēpānānmarīcayōṣjāyanta᳚ tadbhūyōṣṭapyata᳚
tasmāṭṭēpānādūdārā ājāyanta᳚ tadbhūyōṣṭapyata᳚
tadabhramiva᳚ samāhanyata᳚ tadvastimābhinat᳚॥₅₁॥

sa sāmuḍrō᳚bhavati᳚ tasmātsamuḍrasya᳚ na pibanti᳚
prajānānamiva᳚ hi manyāntē᳚

tasmātpaśōrjāyāmānādāpāḥ᳚ purastādyanti᳚
taddaśāḥōtāṣṇvāsṛjyata᳚ prajāpātirvai daśāḥōtā᳚ ya
ēvantapāsō vīryāṇ᳚ vidvāgṇ᳚ stapyātē᳚ bhavātyēva᳚

tadvā idamāpāḥ salilamāsīt| sōsrōdītprajāpātiḥ||⁵²||

sa kasmā ajñi| yadyasyā aprātiṣṭhāyā iti|
yadapsvāvāpādyata| sā pṛthivyābhavati| yadvyamṛṣṭa|
tadantarīkṣamabhavati| yadūrdhvamudamṛṣṭa| sā
dyaurābhavati| yadarōdīti| tadānayo rōdastvam||⁵³||

ya ēvaṃ veda| nāsyā grhē rūdanti| ētadvā ēśāṃ
lōkānāṃ janma| ya ēvaṃēśāṃ lōkānāṃ janma veda|
naiṣu lōkēṣvārtimārcchāti| sa imāṃ
prātiṣṭhāmāvindati| sa imāṃ prātiṣṭhāṃ
vitvāśkāmayata prajāyēyēti| sa tapōstapyata|
sōsntarvānabhavati| sa jaghanādasūrānasṛjata||⁵⁴||

tēbhyō mṛnmayē pātrēśnnāmaduhati| yāśya sā
tanūrāsīti| tāmapāhata| sā tamīsrāsbhavati|
sōkāmayata prajāyēyēti| sa tapōstapyata|
sōsntarvānabhavati| sa prajānānādēva prajā āsṛjata|
tasmādimā bhūyiṣṭhāḥ| prajānānāddhyēnā āsṛjata||⁵⁵||

tābhyō dārumayē pātrē payōsduhati| yāśya sā
tanūrāsīti| tāmapāhata| sā jōtsnāsbhavati| sōkāmayata
prajāyēyēti| sa tapōstapyata| sōsntarvānabhavati| sa
ūpapakṣābhyāmēvartūnāsṛjata| tēbhyō rajatē pātrē
ghṛtamāduhati| yāśya sā tanūrāsīti||⁵⁶||

tāmapāhata| sōshōrātrayōḥ sandhirābhavati|
sōkāmayata prajāyēyēti| sa tapōstapyata|
sōsntarvānabhavati| sa mukhāddēvānāsṛjata| tēbhyō
haritē pātrē sōmāmaduhati| yāśya sā tanūrāsīti|
tāmapāhata| tadahārabhavati||⁵⁷||

ētē vai prajāpātērdōhāḥ| ya ēvaṃ veda| duha ēva
prajāḥ| divā vai nōsbhūditi| taddēvānāndēvatvam| ya

ēvaṃ dēvānāṃ dēvatvaṃ vēdā dēvavānēva bhāvati |
ētadvā āhōrātrāṇāṃ janma | ya ēvamāhōrātrāṇāṃ
janma vēdā nāhōrātrēṣvārtimārcchati || 58 ||

asatōṣdhi manōṣsṛjyata | manāḥ prajāpātimaṣṛjata |
prajāpātiḥ prajā āsṛjata | tadvā idaṃ manāsyēva
pāramam pratiṣṭhitam | yadidaṅkiṃ cā |
tadētacchvōvasyasannāma brahma |
vyucchantīvyucchantyasmai vasyāsīvasyasī vyucchati |
prajāyatē prajāyā paśubhiḥ | pra pāramēṣṭhinō
mātrāmāpnōti | ya ēvaṃ vēdā || 59 ||

agnirājāyata tadbhūyōṣtapyatābhinadarōdītprajāpātirōdastvamāṣṛjatāsṛjata ghr̥tamāduhadyāṣya sā
tanūrāsīdahārabhavadṛcchati vēdā (idaṃ dhūmōṣgnirjyōtīraṁcirmaṛīcaya udārāstadabbhragm sa
jaghanātsā tamisrā sa prajanānātsā jōtsnā sa ūpapakṣābhyāgm sōṣhōrātrayōḥ sandhiḥ sa
mukhāt tadahārdēvavānmṛnmayē dārumayē rajatē haritē tēbhyastābhyō dvē tēṣnam payō ghr̥tagm
sōmam ||) ||

[9]

prajāpātīrindrāmasṛjatānujāvaram dēvānāṃ | taṃ
prāhiṇōti | parēhi | ētēṣāṃ dēvānāmādhipatirēdhīti | taṃ
dēvā ābruvan | kastvamasī | vyaṃ vai
tvacchrēyāgṃsaḥ sma iti | sōṣbravīti | kastvamasī
vyaṃ vai tvacchrēyāgṃsaḥ sma iti mā dēvā āvōcam
niti | atha vā idantarhi prajāpātau harā āsīt || 60 ||

yadāsminnādītyē | tadēnamabravīti | ētanmē prayāccha |
athāhamētēṣāṃ dēvānāmādhipatirbhaviṣyāmīti |
kōṣhagg syāmityābravīti | ētatpradāyēti | ētatsyā
ityābravīti | yadētadbravīṣīti | kō ha vai nāmā
prajāpātiḥ | ya ēvaṃ vēdā || 61 ||

vidurēnānnāmnā | tadāsmāi rukmaṃ kṛtvā
pratyāmuñcat | tatō vā indrō
dēvānāmādhipatirabhavat | ya ēvaṃ vēdā |

adhipatirēva sāmānānām bhavati| sōsmanyata| kiṅkim
vā ākaramiti| sa candram mā āharēti prālāpati|
taccandramāsaścandramastvam| ya ēvaṃ vēdā||⁶²||

candravānēva bhāvati| taṃ dēvā ābruvan| suvīryō
maryā yathā gōpāyata| iti| tatsūryāsyā sūryatvam| ya
ēvaṃ vēdā| naināndabhnōti| kaśca nāsminvā
īdamindriyaṃ pratyāsthāditi| tadindrāsyēndratvam| ya
ēvaṃ vēdā| indriyāvyēva bhāvati||⁶³||

ayaṃ vā idaṃ pāramōśbhūditi| tatpāramēṣṭhināḥ
paramēṣṭhitvam| ya ēvaṃ vēdā| pāramāmēva kāṣṭhām
gacchati| taṃ dēvāḥ sāmāntaṃ paryāviśan| vasāvaḥ
purastāt| rudrā dākṣiṇataḥ| ādityāḥ paścāt| viśvē
dēvā ūttarataḥ| āṅgīrasaḥ pratyāñcam||⁶⁴||

sādhyāḥ parāñcam| ya ēvaṃ vēdā| upainagm
samānāḥ samviśanti| sa prajāpātirēva bhūtvā prajā
āvāyati| tā āsmai nātiṣṭhantānnādyāya| tā mukhaṃ
purastātpaśyāntīḥ| dākṣiṇataḥ paryāyan| sa
dākṣiṇataḥ paryāvartayata| tā mukhaṃ
purastātpaśyāntīḥ| mukhāndakṣiṇataḥ||⁶⁵||

paścātparyāyan| sa paścātparyāvartayata| tā mukhaṃ
purastātpaśyāntīḥ| mukhāndakṣiṇataḥ| mukhaṃ
paścāt| ūttarataḥ paryāyan| sa ūttarataḥ
paryāvartayata| tā mukhaṃ purastātpaśyāntīḥ|
mukhāndaṣkhiṇataḥ| mukhaṃ paścāt||⁶⁶||

mukhāmuttarataḥ| ūrdhvā udāyan| sa
upariṣṭānnyāvartayata| tāḥ sarvatōmukhō
bhūtvāśśvāyati| tatō vai tasmai prajā
atiṣṭhantānnādyāya| ya ēvaṃ vidvānpari ca vartayātē
ni ca| prajāpātirēva bhūtvā prajā āti| tiṣṭhantēśsmai

prajā annādyāya| annāda ēva bhavāti||⁶⁷||

āsīdvēdā candramastvam ya evam vēdēndriyāvyēva bhavati pratyāñcam mukhāndakṣiṇātō mukhaṁ
paścānavā ca||

[10]

prajāpātīrakāmayata bahōrbhūyāntsyāmiti| sa ētaṁ
dāhōtāramapaśyat| taṁ prāyūṅkta| tasya prayukti
bahōrbhūyānabhavati| yaḥ kāmayaēta
bahōrbhūyāntsyāmiti| sa daśāhōtāraṁ prayuñjīta|
bahōrēva bhūyānbhavati| sōskāmayata vīrō ma
ājāyētēti| sa daśāhōtuṣcatūrhōtāraṁ nirāmimīta| taṁ
prāyūṅkta||⁶⁸||

tasya prayuktīndrōṣjāyata| yaḥ kāmayaēta vīrō ma
ājāyētēti| sa catūrhōtāraṁ prayuñjīta| āśya vīrō
jāyatē| sōskāmayata paśumāntsyāmiti| sa catūrhōtuḥ
pañcāhōtāraṁ nirāmimīta| taṁ prāyūṅkta| tasya
prayukti paśumānabhavati| yaḥ kāmayaēta
paśumāntsyāmiti| sa pañcāhōtāraṁ prayuñjīta||⁶⁹||

paśumānēva bhavati| sōskāmayatartavō mē
kalpēranniti| sa pañcāhōtuḥ śaḍḍhōtāraṁ nirāmimīta|
taṁ prāyūṅkta| tasya prayuktyrtavōṣsmā akalpanta|
yaḥ kāmayaētartavō mē kalpēranniti| sa śaḍḍhōtāraṁ
prayuñjīta| kalpāntēṣsmā rtavāḥ| sōskāmayata
sōmapaḥ sōmayājī syām| ā mē sōmapaḥ sōmayājī
jāyētēti||⁷⁰||

sa śaḍḍhōtuḥ saptaḥōtāraṁ nirāmimīta| taṁ
prāyūṅkta| tasya prayukti sōmapaḥ sōmayājīyābhavati|
āśya sōmapaḥ sōmayājīyājāyata| yaḥ kāmayaēta
sōmapaḥ sōmayājī syām| ā mē sōmapaḥ sōmayājī
jāyētēti| sa saptaḥōtāraṁ prayuñjīta| sōmapa ēva

sōmayājī bhāvati| āśsyā sōmapaḥ sōmayājī jāyatē| sa
vā ēṣa paśuḥ pañcadhā pratitiṣṭhati||⁷¹ ||

padbhirmukhēna| tē dēvāḥ paśūn vitvā| suvargam
lōkamāyan| tēsmuṣmillōkē vyākṣudhyan| tēsbruvan|
amutaḥ pradānam vā upājijivimēti| tē saptahōtāram
yajñam vidhāyāsyam| āngīrasam prāhiṇvan|
ētēnāmutrā kalpayēti| tasya vā iyaṅk~lptiḥ||⁷² ||

yadidaṅkim ca| ya ēvaṁ veda| kalpātēssmai| sa vā
ayaṁ mānuṣyēṣu yajñaḥ saptahōtā| amutrā sadbhyō
dēvēbhyō havyam vāhati| ya ēvaṁ veda| upainaṁ
yajñō nāmatī| yō vai catūrhōtrṇām nidānam veda|
nidānāvānbhavati| agnihōtram vai daśāhōturnidānam|
darśapūrṇamāsau catūrhōtuḥ| cāturmāsyāni
pañcāhōtuḥ| paśubandhaṣṣaddhōtuḥ| saumyōsdhvaraḥ
saptahōtuḥ| ētadvai catūrhōtrṇām nidānam| ya ēvaṁ
veda| nidānāvānbhavati||⁷³ ||

amimīta tam prāyūṅkta pañcāhōtāram pra yūñjīta jāyētēti tiṣṭhati k~lptirdaśāhōturnidānam sapta
cā||

[11]

prajāpātirakāmayata prajāḥ sṛjēyēti prajāpātirakāmayata darśapūrṇamāsau sṛjēyēti
prajāpātirakāmayata prajāyēyēti sa tapaḥ sa trivṛtam prajāpātirakāmayata
daśāhōtāram tēnā daśadhāssmānam dēvā vai varuṇamantō vai prajāpātistāḥ sṛṣṭāḥ
samāśliṣyam dēvā vai catūrhōtrbhiridaṁ vā agre prajāpātirindram
prajāpātirakāmayata bahōrbhūyānēkādaśa||¹¹ ||
prajāpātistadgrahāsyā prajāpātirakāmayatānayaivainattasya vā iyaṁ
k~lptistasmāttēpānājjyōtiryaḍasminnādityē sa ṣaddhōtuḥ saptahōtārantrisāptatiḥ||⁷³ ||
prajāpātirakāmayata nidānāvānbhavati||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥tr̥tīyaḥ praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē tr̥tīyaḥ prapāṭhakaḥ॥

brah̥maṽvādinō vadanti|
kiñcatūrhōtr̥ṇāñcaturhōtr̥tvamiti| yadēvaiṣu cāturdhā
hōtāraḥ| tēna cāturdhōtāraḥ| tasmāccaturhōtāra
ucyantē| taccaturhōtr̥ṇāñcaturhōtr̥tvam| sōmō vai
cāturdhōtā| agniḥ pañcāhōtā| dhātā ṣaḍḍhōtā| indraḥ
saptaḥōtā॥₁॥

prajāpātirdaśāhōtā| ya ēvañcaturhōtr̥ṇāmṛddhim̐ veda|
rdhnōtyēva| ya ēśāmēvaṁ bandhutām̐ veda|
bandhūmānbhavati| ya ēśāmēvaṁ k~lptim̐ veda|
kalpātēssmai| ya ēśāmēvaṁāyatānam̐ veda|
āyatānavānbhavati| ya ēśāmēvaṁ prātiṣṭhām̐ veda॥₂॥

pratyēva tiṣṭhati| brah̥maṽvādinō vadanti| daśāhōtā
cāturdhōtā| pañcāhōtā ṣaḍḍhōtā saptaḥōtā| atha
kasmāccaturhōtāra ucyanta itī| indrō vai cāturdhōtā|
indraḥ khalu vai śrēṣṭhō dēvatānāmupadēśānāt| ya
ēvamindrāgg śrēṣṭhaṁ dēvatānāmupadēśānādveda|
vasiṣṭhaḥ samānānām̐ bhavati|
tasmāccchrēṣṭhāmāyantaṁ prathamēnaiṽvānū
budhyantē| ayamāgaḥ| ayamavāsāditi| kīrtirāsyā
pūrvāssgacchati janatāmāyataḥ| athō ēnaṁ
prathamēnaiṽvānū budhyantē| ayamāgaḥ|
ayamavāsāditi॥₃॥

saptaḥōtā prātiṣṭhām̐ veda budhyantē ṣaṭcā॥—————[1]

dakṣiṇām̐ pratigrahīṣyantsaptadaśākṛtvōṣpānyāt|

ātmānāmēva samindhē| tējāsē vīryāya| athō
prajāpātirēvainām̐ bhūtvā prati grhṇāti|
ātmanōśnārtiyai| yadyēnamārtvijyādvṛtagm̐ santam̐
nirharēran| āgnīdhre juhuyāddaśāhōtāram|
caturgrhītēnājyēna| purastātpratyantīṣṭhañ|
pratilōmam̐ vigrāham̐||₄||

prāṇānēvāsyōpā dāsayati| yadyēnam̐ punārupa
śikṣēyuh| āgnīdhra ēva juhuyāddaśāhōtāram|
caturgrhītēnājyēna| paścātprānāsīnañ|
anulōmamavigrāham| prāṇānēvāsmāi kalpayati|
prāyāścittī vāgghōtētyṛtumukhaṛtumukhē juhōti|
ṛtūnēvāsmāi kalpayati| kalpāntēśsmā ṛtavāḥ||₅||

k~lptā āsmā ṛtava āyānti| śaḍḍhōtā vai bhūtvā
prajāpātirīdagm̐ sarvāmasṛjata| sa manōśsrjata|
manasōśdhi gāyatrīmāsṛjata| tadgāyatrīm̐ yaśā
ārcchat| tamāślābhata| gāyatriyā adhi
chandāggśyasṛjata| chandōbhyōśdhi sāmā| tatsāma
yaśā ārcchat| tadāślābhata||₆||

sāmnōśdhi yajūgm̐śyasṛjata| yajurbhyōśdhi viṣṇum̐|
tadviṣṇum̐ yaśā ārcchat| tamāślābhata|
viṣṇōradhyōśadhīrasṛjata| ośadhībhyōśdhi sōmam̐|
tatsōmam̐ yaśā ārcchat| tamāślābhata| sōmādadhi
paśūnāsṛjata| paśubhyōśdhīndram̐||₇||

tadindram̐ yaśā ārcchat| tadēnānnāti prācyāvata|
indrā iva yaśasvī bhāvati| ya ēvaṁ veda| nainam̐
yaśōsti prācyāvatē| yadvā idāṅkim̐ cā|
tatsarvāmuttāna ēvāṅgīrasaḥ pratyāgrhṇāt| tadēnam̐
pratiḡrhitānnāhīnat| yatkim̐ cā pratiḡrhnīyāt|
tatsarvāmuttānastvāṅgīrasaḥ pratiḡrhnātvityēva

pratiḡṛhṇīyāt| iyaṃ vā ūttāna āṅgīraṣaḥ|
anayaivainatprati ḡṛhṇāti| nainagṃ hinasti| barhiṣā
pratiyādgāṃ vāśśvaṃ vā| ētadvai pāsūnāṃ priyaṃ
dhāmā| priyeṇaivainaṃ dhāmnā pratyēti||₈||

vigrāhāmṛtavastadāślābhatēndraṃ ḡṛhṇīyāthṣaṭcā||—————[2]

yō vā avidvānnivartayātē| viśīrṣā sapāpmāśmuṣmillōkē
bhāvati| atha yō vidvānnivartayātē| saśīrṣā
vipāpmāśmuṣmillōkē bhāvati| dēvatā vai sapta
puṣṭikāmā nyāvartayanta| agniścā pṛthivī cā|
vāyuścāntarikṣaṃ ca| ādityaścā dyauścā cāndramāḥ|
agnirnyāvartayata| sa sāhasramāpuṣyat||₉||

pṛthivī nyāvartayata|
sauśādhībhirvanaspatibhirapuṣyat| vāyurnyāvartayata|
sa marīcībhirapuṣyat| antarikṣānnyāvartayata|
tadvayōbhirapuṣyat| ādityō nyāvartayata| sa
raśmibhirapuṣyat| dyaurnyāvartayata| sā
nakṣātrairapuṣyat| cāndramā nyāvartayata|
sauśhōrātrairārdhamāsairmāsairṛtubhiḥ
samvatsarēṇāpuṣyat| tānpōṣānpuṣyati|
yāggstēśpuṣyan| ya ēvaṃ vidvānni cā vartayātē pari
ca||₁₀||

apuṣyannakṣātrairapuṣyatpañcā ca||—————[3]

tasya vā agnērhirāṇyaṃ pratijagrahuṣāḥ|
ardhamindriyasyāpākṛāmat| tadētēnaiva pratyagrṇhāti|
tēna vai sōśrdhamindriyasyātmannupādhātta|
ardhamindriyasyātmannupādhāttē| ya ēvaṃ vidvān
hirāṇyaṃ pratiḡṛhṇāti| atha yōśvidvānprati ḡṛhṇāti|
ardhamāsyēndriyasyāpā krāmati| tasya vai sōmāsyā
vāśāḥ pratijagrahuṣāḥ| tṛtīyamindriyasyāpākṛāmat||₁₁||

tadē₂tēna₁iva pratyāgrhṇāt₁ tēna₂ vai sa
tr̥tīyamindriyasyātmannupādhāta₁
tr̥tīyamindriyasyātmannupādhāttē₁ ya ēvaṃ vidvān
vāsāḥ pratigrhṇāt₁ atha₂ yōṣvidvānprati grhṇāt₁
tr̥tīyamasyēndriyasyāpā₁ krāmati₁ tasya₂ vai rudrasya₂
gāṃ prātijagrahuṣāḥ₁ caturthamindriyasyāpākramati₁
tāmētēna₁iva pratyāgrhṇāt₁ tēna₂ vai sa
caturthamindriyasyātmannupādhāta₁ ॥₁₂ ॥

caturthamindriyasyātmannupādhāttē₁ ya ēvaṃ
vidvāngāṃ prātigrhṇāt₁ atha₂ yōṣvidvānpratigrhṇāt₁
caturthamasyēndriyasyāpā₁ krāmati₁ tasya₂ vai
varuṇasyāśvaṃ prātijagrahuṣāḥ₁
pañcamamindriyasyāpākramati₁ tamētēna₁iva
pratyāgrhṇāt₁ tēna₂ vai sa
pañcamamindriyasyātmannupādhāta₁
pañcamamindriyasyātmannupādhāttē₁ ya ēvaṃ
vidvānaśvaṃ pratigrhṇāt₁ ॥₁₃ ॥

atha₂ yōṣvidvānpratigrhṇāt₁
pañcamamasyēndriyasyāpā₁ krāmati₁ tasya₂ vai
prajāpātēḥ puruṣaṃ prātijagrahuṣāḥ₁
ṣaṣṭhamindriyasyāpākramati₁ tamētēna₁iva
pratyāgrhṇāt₁ tēna₂ vai sa
ṣaṣṭhamindriyasyātmannupādhāta₁
ṣaṣṭhamindriyasyātmannupādhāttē₁ ya ēvaṃ
vidvānpuruṣaṃ pratigrhṇāt₁ atha₂
yōṣvidvānpratigrhṇāt₁ ṣaṣṭhamasyēndriyasyāpā₁
krāmati₁ ॥₁₄ ॥

tasya₂ vai manōstalpam₁ prātijagrahuṣāḥ₁
saptamamindriyasyāpākramati₁ tamētēna₁iva
pratyāgrhṇāt₁ tēna₂ vai sa

saptamamindriyasyātmannupādhātaḥ
saptamamindriyasyātmannupādhātē ya ēvaṃ
vidvāggstalpaṃ prati grhṇātiḥ atha yōḥvidvānprati
grhṇātiḥ saptamamāsyēndriyasyāpā krāmātiḥ tasya vā
uttānasyāṅgīrasasyāprāṇatpratijagrahuṣaḥḥ
aṣṭamamindriyasyāpākramātḥ 15 ḥ

tadētēnaiva pratyāgrhṇātḥ tēna vai
sōḥṣṭamamindriyasyātmannupādhātaḥ
aṣṭamamindriyasyātmannupādhātē ya ēvaṃ
vidvānaprāṇatpratigrhṇātiḥ atha
yōḥvidvānpratigrhṇātiḥ aṣṭamamāsyēndriyasyāpā
krāmātiḥ yadvā idaṅkiṃ cā tatsarvāmuttāna
ēvāṅgīrasaḥ pratyāgrhṇātḥ tadēnaṃ
pratigrhītannāhinatḥ yatkiṃ cā pratigrhṇīyātḥ
tatsarvāmuttānastvāṅgīrasaḥ pratigrhṇātvityēva
pratigrhṇīyātḥ iyaṃ vā uttāna āṅgīrasaḥḥ
anayaivainatprati grhṇātiḥ nainagmḥ hinastiḥ 16 ḥ

trīyamindriyasyāpākramaccaturthamindriyasyātmannupādhātāśvaṃ pratigrhṇāti
ṣaṣṭhamāsyēndriyasyāpākramatyāṣṭamamindriyasyāpākramatpratigrhṇīyāccatvāri ca (tasya vā
agnērhirāṇyagmḥ sōmāsyā vāṣastadētēna rūdrasya gāntāmētēna varuṇasyāśvaṃ prajāpātēḥ puruṣaṃ
manōstalpantāmētēnōttānasya tadētēnāprāṇadyadvail ardham trīyamaṣṭamaṃ taccaturtham tām
pañcamagmḥ ṣaṣṭhagmḥ sapṭamantamḥ tadētēna dvē tāmētēnaikaṃ tamētēna trīṇi tadētēnaikaṃḥ)ḥ—[4]

brahmavādinō vadantiḥ yaddaśāhōtāraḥ satramāsātaḥ
kēna tē grhapātināḥṣṣrdhnuvanḥ kēna prajā āsrjantētiḥ
prajāpātinā vai tē grhapātināḥṣṣrdhnuvanḥ tēna prajā
āsrjantaḥ yaccaturhōtāraḥ satramāsātaḥ kēna tē
grhapātināḥṣṣrdhnuvanḥ kēnauṣādhīrasrjantētiḥ sōmēna
vai tē grhapātināḥṣṣrdhnuvanḥ 17 ḥ

tēnauṣādhīrasrjantaḥ yatpañcāhōtāraḥ satramāsātaḥ

kēna tē gr̥hapātināṣṣrdhnuvan| kēnaibhyō
lōkēbhyōṣṣūrānprāṇūdanta| kēnaiṣām paśūnāvṛñjatēti|
agninā vai tē gr̥hapātināṣṣrdhnuvan| tēnaibhyō
lōkēbhyōṣṣūrānprāṇūdanta| tēnaiṣām paśūnāvṛñjata|
yathṣaddhōtārah satramāsāta| kēna tē
gr̥hapātināṣṣrdhnuvan|| 18 ||

kēnartūnākalpayantēti| dhātrā vai tē
gr̥hapātināṣṣrdhnuvan| tēnartūnākalpayanta|
yatsaptahōtārah satramāsāta| kēna tē
gr̥hapātināṣṣrdhnuvan| kēna suvārāyan|
kēnēmāllōkāntsamātanvanniti| aryamṇā vai tē
gr̥hapātināṣṣrdhnuvan| tēna suvārāyan|
tēnēmāllōkāntsamātanvanniti|| 19 ||

ētē vai dēvā gr̥hapātayaḥ| tān ya ēvaṃ vidvān|
apyanyasyā gārhapatē dīkṣātē| avāntaramēva
satriṇāmṛdhnōti| yō vā āryamaṇaṃ vēda| dānākāmā
asmai prajā bhāvanti| yajñō vā āryamā| āryāvasatiriti|
vai tamāhuryaṃ praśagṃsanti| āryāvasatirbhāvati| ya
ēvaṃ vēda|| 20 ||

yadvā idankim ca| tatsarvaṃ catūrhōtārah|
catūrhōtr̥bhyōṣdhi yajñō nirmitaḥ| sa ya ēvaṃ vidvān
vivadēta| ahamēva bhūyō vēda| yaścatūrhōtr̥n vēdēti|
sa hyēva bhūyō vēda| yaścatūrhōtr̥n vēda| yō vai
catūrhōtr̥nāgṃ hōtr̥n vēda| sarvāsu
prajāsvannāmatti|| 21 ||

sarvā diśōṣbhi jāyati| prajāpātirvai daśāhōtr̥nāgṃ
hōtā| sōmaścatūrhōtr̥nāgṃ hōtā| agniḥ
pañcāhōtr̥nāgṃ hōtā| dhātā ṣaddhōtr̥nāgṃ hōtā|

aryamā saptahōtrṇāgm̐ hōtāḥ | ētē vai catūrhōtrṇāgm̐
hōtārah | tām ya ēvaṃ vedaḥ sarvasu
prajāsvannāmatti | sarvā diśōḥbhi jāyati || 22 ||

ārdhnuvānnārdhnuvānnityēvaṃ vedātti sarvā diśōḥbhi jāyati (vai tēnā satraṅkēnā) || ————— [5]

prajāpātiḥ prajāḥ sṛṣṭvā vyāsragṃsata | sa hṛdayaṃ
bhūtōḥsayati | ātmaṇ hā 3 ityahvāyati | āpaḥ
pratyāśṛṇvan | tā āgnihōtrēṇaiva yajñakratunōpā
paryāvartanta | tāḥ kuśīndhamupaūhan |
tasmādagnihōtrasyā yajñakratōḥ | ēkā ṛtvik |
catuṣkrtvōḥhvāyati | agnirvāyurādityaścandramāḥ || 23 ||

tē pratyāśṛṇvan | tē dārśapūrṇamāsābhyāmēva
yajñakratunōpā paryāvartanta | ta
upaūhaggścātvāryaṅgāni |
tasmāddarśapūrṇamāsayaōryajñakratōḥ | catvārā
ṛtvijāḥ | pañcakṛtvōḥhvāyati | paśavaḥ pratyāśṛṇvan | tē
cāturmāsyairēva yajñakratunōpā paryāvartanta | ta
upaūham lōmā chavīm māgṃsamasthi majjānaṃ |
tasmāccāturmāsyānā yajñakratōḥ || 24 ||

pañcartvijāḥ | ṣaṭkrtvōḥhvāyati | ṛtavaḥ pratyāśṛṇvan | tē
pāsubandhēnaiva yajñakratunōpāparyāvartanta | ta
upaūhantstanāvāṇḍau śīśṇamavāñcam prāṇam |
tasmātpāsubandhasyā yajñakratōḥ | ṣaḍṛtvijāḥ |
saptakṛtvōḥhvāyati | hōtrāḥ pratyāśṛṇvan | tāḥ
saumyēnaivādhvarēṇā yajñakratunōpāparyāvartanta || 25 ||

tā upaūhantsapta śīrṣaṇyānprāṇān |
tasmātsaumyasyādhvarasyā yajñakratōḥ | sapta hōtrāḥ
prācīrvaṣaṭkurvanti | daśakṛtvōḥhvāyati | tapaḥ
pratyāśṛṇōt | tatkarmāṇaiva samvatsarēṇa
sarvairyajñakratubhirupā paryāvartata |

tatsarvāmātmānamapārivargamupaūhatī
tasmātsamvatsarē sarvē yajñakratavōṣvārudhyantē
tasmāddaśāhōtā catūrhōtā pañcāhōtā ṣaḍḍhōtā
saptahōtā ēkāhōtrē baḷiḡm hārantī harāntyasmai
prajā baḷim aināmaprātikhyātaḡ gacchati ya ēvaḡ
vēdā ॥₂₆ ॥

cāndramāścāturmāsyānāḡ yajñakratōrādhvarēṇā yajñakratunōpā paryāvartanta saptahōtā catvārī
ca ॥

[6]

prajāpātīḡ puruṣamasṛjata sōṣgnirābravīt
mamāyamannāmaṣtvitī sōṣbibhētī sarvaḡ vai
māṣyaḡ pra dhākṣyatītī sa
ētāggscatūrhōtrnātmasparāṇānapaśyatī tānājuhōtī
tairvai sa ātmānāmasprṇōtī yadāgnihōtraḡ juhōtī
ēkāhōtāramēva tadyājñakratumāpnōtyagnihōtraḡ ॥₂₇ ॥

kusīndhañcātmanāḡ sprṇōtī ādityasyā ca sāyujyaḡ
gacchati caturunnāyati catūrhōtāramēva
tadyājñakratumāpnōti darśapūrṇamāsaū catvārī
cātmanōṣṅgāni sprṇōtī ādityasyā ca sāyujyaḡ
gacchati caturunnāyati samitpañcamī
pañcāhōtāramēva tadyājñakratumāpnōti cāturmāsyānī
lōmā chavīm māḡḡsamasthī majjānaḡ ॥₂₈ ॥

tānī cātmanāḡ sprṇōtī ādityasyā ca sāyujyaḡ
gacchati caturunnāyati dvirjuhōtī ṣaḍḍhōtāramēva
tadyājñakratumāpnōti paśubandhamī stanāvāṇḍau
śīśñamavāñcam prāṇamī tānī cātmanāḡ sprṇōtī
ādityasyā ca sāyujyaḡ gacchati caturunnāyati
dvirjuhōtī ॥₂₉ ॥

samitsāptamī saptahōtāramēva tadyājñakratumāpnōti
saumyamādhvaramī sapta cātmanāḡ

śīrṣaṇyāṇprāṇāntsprṇōti| ādityasyā ca sāyūjyaṃ
gacchati| caturunnāyati| dvirjuhōti| dvirnimārṣti| dviḥ
prāśṇāti| daśāhōtāramēva tadyājñakratumāpnōti
samvatsaram| sarvaṃ cātmānamapārivargagg sprṇōti|
ādityasyā ca sāyūjyaṃ gacchati||₃₀||

agniḥōtram majjānandvirjuhōtyapārivargagg sprṇōtyēkaṃ ca||—————[7]

prajāpātirakāmayata pra jāyēyēti| sa tapōṣtapyata|
sōṣntarvānabhavati| sa haritaḥ śyāvōṣbhavati|
tasmātstryāntarvātnī| hariṇī satī śyāvā bhāvati| sa
vijāyāmānō garbhēṇātāmyati| sa tāntaḥ kṛṣṇaḥ
śyāvōṣbhavati| tasmāttāntaḥ kṛṣṇaḥ śyāvō bhāvati|
tasyāsūrēvājīvat||₃₁||

tēnāsūnāṣsūrānasrjata| tadasūrāṇāmasurātvam| ya
ēvamasūrāṇāmasurātvam veda| asūmānēva bhāvati|
naināmasūrjahāti| sōṣsūrāntsṛṣṭvā pitēvāmanyata|
tadanū pitṛnāsrjata| tatpitṛṇām pitṛtvam| ya ēvaṃ
pitṛṇām pitṛtvam veda| pitēvaiva svānām bhavati||₃₂||

yantyāsyā pitarō havaṃ| sa pitṛntsṛṣṭvāṣsmānasyati|
tadanū manuṣyānasrjata| tanmānuṣyāṇām
manuṣyatvam| ya ēvaṃ mānuṣyāṇām manuṣyatvam
veda| mānasvyēva bhāvati| nainam manūrjahāti|
tasmai mānuṣyāntsasrjānāyā| divā dēvatrāṣbhāvati|
tadanū dēvānāsrjata| taddēvānāndēvatvam| ya ēvaṃ
dēvānām dēvatvam veda| divā haivāsyā dēvatrā
bhāvati| tāni vā ētāni catvāryambhāgṃsi| dēvā
mānuṣyāḥ pitarōṣsūrāḥ| tēṣu sarvēṣvambhō nabha iva
bhavati| ya ēvaṃ veda||₃₃||

ajīvatsvānām bhavati dēvānāsrjata sapta ca||—————[8]

brahmavādinō vadanti yō vā i¹maṃ vidyāt¹ yatō¹śyaṃ
pavātē¹ yadābhi¹ pavātē¹ yadābhi¹ sampavātē¹
sarvamāyūriyāt¹ na purā¹śśyūṣaḥ¹ pra miyēta¹
paśumāntsyāt¹ vīndētā¹ prajāṃ¹ yō vā i¹maṃ veda¹ ॥³⁴ ॥

yatō¹śyaṃ pavātē¹ yadābhi¹ pavātē¹ yadābhi¹
sampavātē¹ sarvamāyūrēti¹ na purā¹śśyūṣaḥ¹ pra
miyatē¹ paśumānbhāvati¹ vīndatē¹ prajāṃ¹ adbhyaḥ¹
pāvātē¹ apō¹śbhi¹ pāvātē¹ apō¹śbhi¹ sampāvātē¹ ॥³⁵ ॥

asyāḥ¹ pāvātē¹ imāma¹bhi¹ pāvātē¹ imāma¹bhi¹
sampāvātē¹ agnēḥ¹ pāvātē¹ agnimā¹bhi¹ pāvātē¹
agnimā¹bhi¹ saṃ pāvātē¹ antarīkṣātpavātē¹
antarīkṣama¹bhi¹ pāvātē¹ antarīkṣama¹bhi¹ saṃ pāvātē¹
ādityātpāvātē¹ ॥³⁶ ॥

ādityama¹bhi¹ pāvātē¹ ādityama¹bhi¹ saṃ pāvātē¹ dyōḥ¹
pāvātē¹ divāma¹bhi¹ pāvātē¹ divāma¹bhi¹ saṃ pāvātē¹
digbhyaḥ¹ pāvātē¹ diśō¹śbhi¹ pāvātē¹ diśō¹śbhi¹
sampāvātē¹ sa yatpurastādvātī¹ prāṇa ēva bhūtvā
purastādvātī¹ ॥³⁷ ॥

tasmātpurastādvāntaṃ¹ sarvā¹ prajāḥ¹ prati¹ nandanti¹
prāṇō hi priyaḥ¹ prajānāṃ¹ prāṇa īva priyaḥ¹ prajānāṃ¹
bhavati¹ ya ēvaṃ veda¹ sa vā ēṣa prāṇa ēva¹ atha
yaddākṣiṇatō¹ vātī¹ mātariśvaiva¹ bhūtvā dākṣiṇatō¹ vātī¹
tasmāddākṣiṇatō¹ vāntaṃ¹ vidyāt¹ sarvā¹ diśa ā vātī¹ ॥³⁸ ॥

sarvā¹ diśō¹śnu¹ vi vātī¹ sarvā¹ diśō¹śnu¹ saṃ vātīti¹ sa vā
ēṣa mātariśvaiva¹ atha yatpaścādvātī¹ pavāmāna ēva
bhūtvā paścādvātī¹ pūtamāsmā āhāra¹nti¹
pūtamupāhara¹nti¹ pūtamāśñāti¹ ya ēvaṃ veda¹ sa vā
ēṣa pavāmāna ēva¹ ॥³⁹ ॥

atha yadūttaratō¹ vātī¹ savitaiva¹ bhūttvōttaratō¹ vātī¹

savitēva svānāṃ bhavati| ya ēvaṃ veda| sa vā ēṣa
sāvitaiva| tē ya ēnaṃ purastādāyantāmupavadanti| ya
ēvāsyā purastātpāpmānaḥ| tāggstēṣpā ghnanti|
purastāditārānpāpmanāḥ sacantē| atha ya
ēnandakṣiṇata āyantāmupavadanti||₄₀ ||

ya ēvāsyā dakṣiṇataḥ pāpmānaḥ| tāggstēṣpā ghnanti|
dakṣiṇata itārānpāpmanāḥ sacantē| atha ya ēnaṃ
paścādāyantāmupa vadanti| ya ēvāsyā
paścātpāpmānaḥ| tāggstēṣpā ghnanti|
paścāditārānpāpmanāḥ sacantē| atha ya ēnamuttarata
āyantāmupa vadanti| ya ēvāsyōttarataḥ pāpmānaḥ|
tāggstēṣpā ghnanti||₄₁ ||

uttarata itārānpāpmanāḥ sacantē| tasmādēvaṃ
vidvān| vivā nr̥tyēt| prēvā calēt| vyasyēvākṣyau
bhāṣēta| maṇṭayēdiva| krāthayēdiva| śr̥ṅgāyētēva| uta
mōpā vadēyuh| uta mē pāpmānamapā hanyuriti| sa
yāndiśagṃ sanimēṣyantsyāt| yadā tāndiśaṃ vātō
vāyāt| atha pravēyāt| pra vā dhāvayēt| sātāmēva
rāditaṃ vyūḍhaṃ gandhamabhi pracyāvatē| āṣya
taṃ jānapadaṃ pūrvā kīrtirgacchati| dānakāmā asmai
prajā bhāvanti| ya ēvaṃ veda||₄₂ ||

vēda saṃ pāvata ādityātpāvatē vātyā vātyēṣa pavāmāna ēva dakṣiṇata āyantāmupa vadantyuttarataḥ
pāpmānaṣṭagṃ stēpā ghnantītyaṣṭau ca||

[9]

prajāpātiḥ sōmagṃ rājānamasṛjata| tantrayō veda
anvāsṛjyanta| tān hastēṣkuruta| atha ha sītā sāvitri|
sōmagṃ rājānañcakamē| śraddhāmu sa cakamē|
sāṣṣhā pitaraṃ prajāpātimupāsasāra| tagṃ hōvāca|
namāstē astu bhagavaḥ| upā tvāṣyāni||₄₃ ||
pra tvā padyē| sōmaṃ vai rājānañkāmayē| śraddhāmu

sa kāmāyata itī tasyā u ha sthāgaramālaṅkāraṃ
kālpayitvā daśāhōtāraṃ purastādvyaṅkhyāyā
catūrhōtārandakṣiṇataḥ pañcāhōtāraṃ paścāt
ṣaḍdhōtāramuttaraṭaḥ saptaḥōtāramupariṣṭāt
sambhāraiśca patnibhiśca mukhēślaṅkrtyā ॥⁴⁴ ॥

āśsyārdham vāvrāja tāgṃ hōdīkṣyōvāca upa mā
vartasvēti tagṃ hōvāca bhōgantū mā ācākṣva
ētanma ācākṣva yattē pāṇāvitī tasyā u ha trīn
vēdānpradāda tasmāduha striyō bhōgamaiva
hārayantē sa yaḥ kāmāyēta priyaḥ syāmitī ॥⁴⁵ ॥

yaṃ vā kāmāyēta priyaḥ syāditi tasmā ētagg
sthāgaramālaṅkāraṃ kālpayitvā daśāhōtāraṃ
purastādvyaṅkhyāyā catūrhōtārandakṣiṇataḥ
pañcāhōtāraṃ paścāt ṣaḍdhōtāramuttaraṭaḥ
saptaḥōtāramupariṣṭāt sambhāraiśca patnibhiśca
mukhēślaṅkrtyā āsyārdham vrājēt priyō haiva
bhāvati ॥⁴⁶ ॥

ayānyalaṅkrtyā syāmitī bhavati ॥ _____ [10]

brahmātmanvadāsṛjata tadākāmāyata samātmanā
padyēyēti ātmannātmannityāmāntrayata tasmai
daśamagṃ hūtaḥ pratyāśṛṇōt sa daśāhūtōśbhavati
daśāhūtō ha vai nāmaīṣaḥ tam vā ētaṃ dāhūtagṃ
santaṃ daśāhōtētyācākṣatē parōkṣēṇa parōkṣāpriyā
iva hi dēvāḥ ॥⁴⁷ ॥

ātmannātmannityāmāntrayata tasmai saptamagṃ
hūtaḥ pratyāśṛṇōt sa saptaḥūtōśbhavati saptaḥūtō ha
vai nāmaīṣaḥ tam vā ētagṃ saptaḥūtagṃ santaṃ
saptaḥōtētyācākṣatē parōkṣēṇa parōkṣāpriyā iva hi
dēvāḥ ātmannātmannityāmāntrayata tasmai

ṣaṣṭhaḡm hūtaḡ pratyāśṛṇōt| sa ṣaḍḍhūtōṢbhavat||⁴⁸||
ṣaḍḍhūtō ha vai nāmaīṣaḡ| taṡ vā ētagṡ ṣaḍḍhūtāḡm
santaṡ| ṣaḍḍhōtētyācākṣatē parōkṣēṇa| parōkṣāpriyā
iva hi dēvāḡ| ātmānātmanṡnityāmāntrayata| tasmaī
pañcamāḡm hūtaḡ pratyāśṛṇōt| sa pañcāhūtōṢbhavat|
pañcāhūtō ha vai nāmaīṣaḡ| taṡ vā ētaṡ
pañcāhūtāḡm santaṡ| pañcāhōtētyācākṣatē
parōkṣēṇa||⁴⁹||

parōkṣāpriyā iva hi dēvāḡ|
ātmānātmanṡnityāmāntrayata| tasmaī caturthāḡm
hūtaḡ pratyāśṛṇōt| sa catūrhūtōṢbhavat| catūrhūtō ha
vai nāmaīṣaḡ| taṡ vā ētañcatūrhūtāḡm santaṡ|
catūrhōtētyācākṣatē parōkṣēṇa| parōkṣāpriyā iva hi
dēvāḡ| tamābravīt| tvam vai mē nēdiṣṭhaḡm hūtaḡ
pratyāśrauṣīḡ| tvayainānākhyātāra itī| tasmānṡnu
haināḡmṡcatūrhōtāra ityācākṣatē| tasmācchuśrūṣuḡ
putrāṇāḡm hr̥dyātamaḡ| nēdiṣṭhō hr̥dyātamaḡ|
nēdiṣṭhō brahmāṇō bhavati| ya ēvaṡ vēdā||⁵⁰||

dēvāṣṣaḍḍhūtōṢbhavātpañcāhōtētyācākṣatē parōkṣēṇāśrauṣīṣaṭcā||^[11]

brahmavādināḡ kiṡ dakṣiṇām yō vā avidvāntasya vai brāhmavādinō yaddaśāhōtāraḡ
prajāpātīrvyāsraṡ prajāpātīḡ puruṣaṡ prajāpātīrakāmayata sa tapaḡ
sōṢntarvānbrahmavādinō yō vā imaṡ vidyātprajāpātīḡ sōmaḡm rājānaṡ
brahmātmanvadēkādaśa||¹¹||

brahmavādināstasya vā agnēryadvā idaṡkiṡ ca prajāpātīrakāmayata ya ēvāsyā
dakṣiṇataḡ pañcāśat||⁵⁰||

brahmavādinō ya ēvaṡ vēdā||

hariḡ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
tr̥tīyaḡ prapāṭhakaḡ samāptaḡ||

॥caturthaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ॥

juṣṭō damūnā atithirdurōṇē। imam nō yajñamupā yāhi
vidvān। viśvā agnēṣbhiyujō vihatyā। śatrūyatāmā
bhārā bhōjānāni। agnē śardhā mahatē saubhāgāya।
tavā dyumnānyūttamāni santu। sañjāspatyagm
suyamamā kṛṇuṣva। śatrūyatāmabhi tiṣṭhā mahāgm
si। agnē yō nōṣbhitō janāḥ। vṛkō vārō jighāgṃsati॥₁॥
tāggstvam vṛtraham jahi। vasvasmabhyamā bhāra।
agnē yō nōṣbhidāsati। samānō yaśca niṣṭyāḥ।
idhmasyēva prakṣāyātaḥ। mā tasyōcchēṣi kiñcana।
tvamindrābhibhūrasi। dēvō vijñātavīryaḥ। vṛtrahā
pūrucētanaḥ। apa prācā indra viśvāgm amitrān॥₂॥
apāpācō abhibhūtē nudasva। apōdicō apāsūrādharā cā
ūrau। yathā tava śarmanmadēma। tamindram
vājayāmasi। mahē vṛtrāya hantāvē। sa vṛṣā vṛṣabhō
bhūvat। yujē rathāṅgavēṣāṇagm haribhyām। upa
brahmāni jujuṣāṇamasthuḥ। vibādhiṣṭāsyā rōdāsī
mahitvā। indrō vṛtrānyāpratijāghanvān॥₃॥
havyavāhāmabhimātiśāham। rakṣōhaṇam pṛtānāsu
jiṣnum। jyōtiṣmantandīdyātaḥ purāndhim। agnigg
sviṣṭakṛtamā hūvēma। sviṣṭamagnē abhi tatpṛṇāhi।
viśvā dēva pṛtānā abhi śya। urunnaḥ panthām
pradiśanvibhāhi। jyōtiṣmaddhēhyajarānna āyuh।
tvāmāgnē haviṣmāntaḥ। dēvam martāsa īdatē॥₄॥
manyē tvā jātavēdasam। sa havyā vākṣyānuṣak।
viśvāni nō durgahā jātavēdaḥ। sindhum na nāvā

dūritā¹sti parṣi¹ agnē¹ atri¹vanmanāsā¹ gr̥ṇā¹naḥ¹ |
a¹smākaṃ¹ bōdhyavi¹tā ta¹nūnām¹ | pūṣā¹ gā an¹vetu¹ naḥ¹ |
pūṣā¹ rākṣat¹varvātaḥ¹ | pūṣā¹ vājag¹m sanōtu¹ naḥ¹ |
pūṣēmā¹ āśā¹ anū¹vēda¹ sarvā¹ḥ ||₅ ||

sō a¹smāg¹m abhāy¹atamēna¹ nēṣat¹ | svasti¹dā agh¹ṛṇi¹ḥ
sarvā¹vīraḥ¹ | aprāy¹ucchan¹pura¹ ētu¹ prajā¹nan¹ | tvamā¹gnē
sap¹rathā¹ asi¹ | juṣṭō¹ hōtā¹ varē¹ṇyaḥ¹ | tvayā¹ yaj¹ñam
vitā¹nvatē¹ | agnī¹ rakṣā¹g¹m¹si sēd¹hati¹ |
śukra¹śōci¹ramārtyaḥ¹ | śuci¹ḥ pāvaka¹ īdyā¹ḥ | agnē¹ rakṣā¹
nō¹ ag¹m¹hāsaḥ¹ ||₆ ||

prati¹ śma¹ dēva¹ rīṣā¹taḥ¹ | tapiṣṭ¹ṭhairaja¹rō¹ daha¹ | agnē¹
hag¹m¹si¹ nyātri¹ṇam¹ | dīdya¹ṇmartyē¹ṣvā¹ | svē¹ kṣayē¹
śuci¹vrata¹ | ā¹ vāta¹ vāhi¹ bhēṣa¹jam¹ | vi¹ vāta¹ vāhi¹
yadrapā¹ḥ | tvag¹m¹ hi vi¹śvabhēṣa¹jaḥ¹ | dēvā¹nā¹ndūta¹
īyā¹sē¹ | dvāv¹imau¹ vāta¹ū¹ vātaḥ¹ ||₇ ||

ā¹ sindhō¹rā¹ pārā¹vataḥ¹ | dakṣa¹m¹ mē¹ anya¹ ā¹vātu¹ |
parā¹nyō¹ vātu¹ yadrapā¹ḥ | yada¹dō¹ vāta¹ tē¹ gr̥hē¹ |
amṛ¹tā¹syā¹ nidhi¹rhi¹taḥ¹ | tatō¹ nō¹ dēhi¹ jī¹vasē¹ | tatō¹ nō¹
dhēhi¹ bhēṣa¹jam¹ | tatō¹ nō¹ maha¹ ā¹vāha¹ | vāta¹ ā¹vātu¹
bhēṣa¹jam¹ | śam¹bhūrmāyō¹bhūr¹nō¹ hr̥dē¹ ||₈ ||

pra¹ na¹ āyū¹g¹m¹si¹ tāriṣat¹ | tvamā¹gnē¹ ayā¹si¹ | ayā¹
sanmanāsā¹ hi¹taḥ¹ | ayā¹ san¹ havya¹mūhiṣē¹ | ayā¹ nō¹ dhēhi¹
bhēṣa¹jam¹ | iṣṭō¹ agnirā¹hūtaḥ¹ | svāhā¹kṛtaḥ¹ pipartu¹ naḥ¹ |
svagā¹ dēvēbhyā¹ idanna¹mā¹ḥ | kāmō¹ bhū¹tasya¹
bhavyā¹syā¹ | sam¹rādēkō¹ virā¹jati¹ ||₉ ||

sa¹ ida¹m¹ prati¹ pap¹rathē¹ | rtū¹nutsṛ¹jatē¹ va¹sī¹ |
kāma¹stada¹grē¹ samā¹vartatā¹dhi¹ | manāsō¹ rē¹tāḥ¹
prathā¹maṃ¹ yadā¹sīt¹ | satō¹ bandhu¹masāti¹ nirā¹vindan¹ |

hr̥di pr̥atīṣyā kavayō manīṣā tvayā manyō
sarathāmārujantāḥ harṣāmāṇāsō dhṛṣatā mārutvaḥ
tigmēṣava āyudhā sagm̐śīśānāḥ upa prayānti narō
agnirūpāḥ ॥₁₀ ॥

manyurbhago manyurēvāsā dēvaḥ manyurhōtā
varuṇō viśvavedāḥ manyum viśā īdatē dēvayantiḥ
pāhi nō manyō tapāsā śramēṇa tvamāgnē
vratabhṛcchuciḥ dēvāgm̐ āśādayā iha agnē havyāya
vōdhāvē vrātānubibhrādvratapā adābhyaḥ yajā nō
dēvāgm̐ ajarāḥ suvīrāḥ dadhadratnāni suvidānō
āgnē gōpāya nō jīvasē jātavēdaḥ ॥₁₁ ॥

jighāṃsatyamitrāñjaghaṇvānīdatē sarvā agm̐hāsō vātō hr̥dē rājatyagnirūpāḥ suvidānō āgna ēkaṃ

ca ॥ _____ [1]

cakṣuṣō hētē manāsō hētē vācō hētē brahmaṇō hētē
yō māṣghāyurābhīdāsāti tamāgnē mēnyā mēniṃ
kṛṇu yō mā cakṣuṣā yō manāsā yō vācā
brahmaṇāṣghāyurābhīdāsāti tayāṣgnē tvam mēnyā
amumāmēniṃ kṛṇu yatkiñcāsau manāsā yaccā vācā
yajñairjuhōti yajūṣā havirbhiḥ ॥₁₂ ॥

tanmr̥tyurnir̥ṛtyā samvidānaḥ purādiṣṭādāhūtīrasya
hantu yātudhānā nir̥ṛtirādurakṣaḥ tē āsya
ghnāntvanr̥tēna satyam indrēṣitā ājyāmasya
mathnantu mā tatsamr̥ddhi yadaṣau karōti hanmi
tēṣhaṃ kṛtagm̐ haviḥ yō mē ghōramacīkṛtaḥ
apāñcau ta ubhau bāhū apānahyāmyāsyam̐ ॥₁₃ ॥

apā nahyāmi tē bāhū apā nahyāmyāsyam̐
agnērdēvasya brahmaṇā sarvaṃ tēṣvadhīṣaṃ kṛtaṃ
purāṣmuṣyā vaṣatkārāt yajñam dēvēṣu naskṛdhī
sviṣṭamaṣmākaṃ bhūyāt māṣsmānprāpannarātayaḥ

anti dūre satō āgnēḥ bhrātṛvyasyābhidāsataḥ॥¹⁴॥

vaṣatkārēṇa vajrēṇaḥ kṛtyāgṃ hānmi kṛtāmaḥamḥ yō
mā naktam divā sāyamḥ prātaścāhnō nīpiyātiḥ adyā
tamindraḥ vajrēṇaḥ bhātṛvyam pādayāmasiḥ indrāsyā
grhōṣsi tantvāḥ prapādyē saguḥ sāsvāḥḥ saha yanmē
asti tēnaḥ idē agniḥ vipāścitaḥ॥¹⁵॥

girā yajñasya sādhanamḥ śruṣṭivānāndhitāvānamḥ
agnē śakēmā tē vayamḥ yamaḥ dēvasyā vājināḥḥ ati
dvēṣāgṃsi tarēmaḥ avātamḥ mā samānasau
samōkasauḥ sacētasauḥ sarētasauḥ ubhau
māmāvatañjātavēdasauḥ śivau bhāvatamaḍya nāḥḥ
svayamḥ kṛṇvānaḥ sugamaprayāvamḥ॥¹⁶॥

tigmaśṛṅgō vṛṣabhaḥ sōśucānaḥḥ pratnagṃ
sadhasthamanuḥ paśyāmānaḥḥ ā
tantumagnirdivyantātānaḥḥ tvannastantūruta sētūragnēḥ
tvamḥ panthā bhavasi dēvayānāḥḥ tvayāḥḥ agnē prṣṭhamḥ
vayamārūhēmaḥḥ athā dēvaiḥ sādhamādaḥḥ madēmaḥḥ
udūttamamḥḥ mūmugdhi nāḥḥḥ vi pāśamḥ
madhyamañcṛtaḥḥ avādhamāniḥḥ jīvasēḥ॥¹⁷॥

vayagṃ sōma vrātē tavāḥḥ manāstanūṣuḥḥ bibhrātaḥḥ
prajāvāntō aśīmahiḥḥ indrāṇī dēvī subhagā supatnīḥḥ
udagṃśēna patividyē jigāyaḥḥ trigṃśadāsyā jaghanamḥḥ
yōjānāniḥḥ upasthaḥḥ indragḥḥ sthavīramḥḥ bibhartiḥḥ sēnā
haḥḥ nāmā prṭhivī dhānañjayāḥḥ viśvavyācā aditiḥḥ
sūryātvakḥḥ indrāṇī dēvī prāsahā dadānāḥḥ॥¹⁸॥

sā nō dēvī suhavā śarmā yacchatuḥḥ
ātvāśhārṣamaṇtarābhūḥḥ dhruvastīṣṭhāvicācaliḥḥ
viśāstvā sarvā vāñchantuḥḥ mā tvadrāṣṭramadhiḥḥ

bhraśat| dhruvā dyaurdhruvā pṛthivī| dhruvam
viśvāmidam jagat| dhruvā ha parvatā imē| dhruvō
rājā viśāmayam| ihaivaidhi mā vyāthiṣṭhāḥ||¹⁹||

parvata ivāvicācaliḥ| indrā ivēha dhruvastīṣṭha| iha
rāṣṭramū dhāraya| abhiṣṭha pṛtanyataḥ| adhārē
santu śatravaḥ| indrā iva vṛtrahā tiṣṭha| apah
kṣētrāṇi sañjayaḥ| indrā ēnamadīdharat|
dhruvandhruvēṇā haviṣā| tasmai dēvā adhibravan|
āyam ca brahmāṇaspatiḥ||²⁰||

hāvīrbhīrāsyāmabhi dāsātō vipāścitaṃaprayāvañjīvasē dadānā vyathīṣṭhā bravānnēkaṃ ca||—————[₂]

juṣṭī narō brahmāṇā vaḥ pitṛṇām| akṣāmayayam na
kilāriṣātha| yacchakvārīṣu brhatā ravēṇa| indrē
śuṣmāmadādhāthā vasiṣṭhāḥ| pāvākā naḥ sarāsvatī|
vājēbhirvājīnivatī| yajñam vaṣṭu dhiyā vāsuḥ|
sarāsvatyabhinō nēṣi vasyaḥ| mā pāspharīḥ payāsā
mā na ādhāk| juṣasvā naḥ sakhyā vēśyā ca||²¹||

mā tvakṣētrāṇyaraṇāṇi ganma| vṛñjē hāvīrnamāsā
barhiragnau| ayāmi srugghṛtavatī suvrktiḥ| amyākṣi
sadma sadanē pṛthivyāḥ| āśrāyi yajñam sūryē na
cakṣuḥ| ihārvāñcamatī hvayē| indram jaitrāya jētavē|
asmākāmastu kēvalaḥ| arvāñcamindrāmamutō
havāmahē| yō gōjiddhānajidāśvajidyah||²²||

imaṃ nō yajñam vihavē juṣasva| asya kūrmo harivō
mēdināntvā| asāmmṛṣṭō jāyasē mātṛvōḥ śuciḥ|
mandraḥ kavirudātiṣṭhō vivāsvataḥ| ghṛtēṇā tvā
vardhayannagna āhuta| dhūmastē kēturābhavaddivi
śṛitaḥ| agniragrē prathamō dēvatānām|
saṃyātānāmuttamō viṣṇūrāsīt| yajāmānāya pariḡrhyā
dēvān| dīkṣayēdagm hāvīrā gacchatannaḥ||²³||

agnīscā viṣṇō tapā uttamam mahah |
dīkṣāpālēbhyōṣvanātagm hi śākrā |
viśvaīrdēvairyajñiyaīḥ samvidānau | dīkṣāmasmai
yajāmānāya dhattam | pra tadviṣṇuḥ stavatē vīryāya |
mṛgō na bhīmah kūcarō giriṣṭhāḥ | yasyōruṣu triṣu
vikramānēṣu | adhi kṣiyanti bhuvānāni viśvā | nūmartō
dayatē sanīṣyan yah | viṣṇāva urugāyāya dāśāt || 24 ||

pra yah satrācā manāsā yajātai | ētāvāntānnaryāmā
vivāsāt | vicākramē pṛthivīmēṣa ētām | kṣētrāya
viṣṇurmanuṣē daśasyan | dhruvāsō asya kīrayō
janāsaḥ | urukṣitigm sujanimā cakāra | trirdēvaḥ
pṛthivīmēṣa ētām | vicākramē śatarcāsam mahitvā |
pra viṣṇūrastu tavaśastaviyān | tvēṣagg hyāsyā
sthavīrasya nāmā || 25 ||

hōtārañcitrarāthamadhvaṛasyā | yajñasyāyajñasya
kētugm ruśāntam | pratyārdhim dēvasyādēvasya
mahnā | śriyā tvāgnimatīthim janānām | ā nō
viśvābhirūtibhiḥ sajōṣāḥ | brahmā juṣānō hāryaśva
yāhi | varīvrjātsthavīrēbhiḥ suśipra | asmē
dadhadvrṣāṇagm śuśmāmindra | indrāḥ suvaṛṣā
janayannahāni | jigāyōśigbhiḥ pṛtānā abhi śrīḥ || 26 ||

prārōcayanmanāvē kētumahnām | avindajjyōtirbrhatē
raṇāya | aśvināvavāsē nihvāyē vām | ā nūnam yātagm
sukṛtāyā viprā | prātaryuktēnā suvṛtā rathēna |
upāgācchatamavaśāgātannaḥ | aviṣṭandhīṣvaśvinā na
āsu | prajāvadrētō ahrāyam nō astu | āvāntōkē tanāyē
tūtūjānāḥ | suratnāsō dēvavītiṅgamēma || 27 ||

tvagm sōma kratubhiḥ sukratūrbhūḥ | tvadandakṣaiḥ
sudakṣō viśvavedāḥ | tvam vṛṣā vṛṣatvēbhirmahitvā |

dyumnēbhirdyumnyābhavō nṛcakṣāḥ| aṣāḍham yutsu
pṛtānāsu papriṃ| suvarṣāmapsvām vṛjanāsyā gōpām|
bharēṣujāgm̐ sukṣitigm̐ suśravāsam| jayāntantvāmanū
madēma sōma| bhavā mītrō na sēvyō ghṛtāsūtiḥ|
vibhūtadyumna ēva yā ū saprathāḥ||₂₈||

adhā tē viṣṇō viduṣā cidṛdhyāḥ| stōmō yajñasya
rādhyō haviṣmātaḥ| yaḥ pūrvyāyā vēdhasē navīyasē|
sumajjānaye viṣṇāvē dadāśati| yō jātamaṣya māhatō
maḥi bravāt| sēdu śravōbhiryujyaḥ cidabhyāsat| tamū
stōtāraḥ pūrvyaḥ yathā vīda ṛtasyā| garbhagm̐ haviṣā
pipartana| āṣsyā jānantō nāmā cidvivaktana| brhattē
viṣṇō sumatīm bhājāmahē||₂₉||

imā dhānā ghṛtasnuvāḥ| harī ihōpāvaksataḥ| indragm̐
sukhatāmē rathē| ēṣa brahmā pratēmahē| vīdathē
śagmsiṣagm̐ harī| ya ṛtviyaḥ pratē vanvē| vanuṣō
haryataḥ madaḥ| indrō nāmā ghṛtannayaḥ|
haribhiścāru sēcātē| śrutō gaṇa ā tvā viśantu||₃₀||

harīvarpasāṅgirāḥ| ācārṣaṇiprā vṛṣabhō janānām| rājā
krṣṭīnām pūruhūta indrāḥ|
stutaśrāvāsyannavasōpāmādrīk| yuktvā harī
vṛṣaṇāyāhyarvān| pra yatsindhāvaḥ prasavam
yadāyaḥ| āpāḥ samudragm̐ rathyēva jagmuḥ|
atāścīdindraḥ sadāsō varīyān| yadīgm̐ sōmāḥ pṛṇati
dugdhō agm̐suḥ| hvayāmasi tvēndrā yāhyarvān||₃₁||

arāntē sōmāstanuvē bhavāti| śatākratō mādayāsvā
sutēṣū| prāsmāgm̐ āva pṛtānāsu prayutsu| indrāya
sōmāḥ pradivō vidānāḥ| ṛbhuryēbhīrvṛṣāparvā
vihāyāḥ| prayamyamāṇānprati| śū gṛbhāya| indra piba

vṛṣādhūtasya vṛṣṇāḥ| ahēḍamāṇa upāyāhi yajñam|
tubhyaṃ pavanta indāvaḥ sutāsāḥ| gāvō na
vājrintsvamōkō acchā||₃₂||

indrā gāhi prathamō yajñiyānām| yā tē kākutsukṛtā yā
variṣṭhā| yayā śasvatpibāsi madhvā ūrmim| tayā pāhi
pra tē adhvaryurāsthāt| santē vajrō vartatāmindra
gavyuḥ| prātaryujā vi bōdhaya| asvīnāvēha
gacchatam| asya sōmasya pītayē| prātaryāvāṇā
prathamā yajadhvam| purā ḡṛdhrādarāruṣaḥ pibāthaḥ|
prātarhi yajñamaśvinā dadhātē| praśagṃsanti kavayaḥ
pūrvabhājāḥ| prātaryajadhvamaśvinā hinōta| na
sāyamāsti dēvayā ajūṣtam| utānyō asmadyajatē
vicāyaḥ| pūrvāḥ pūrvō yajāmānō vanīyān||₃₃||

cāśvajidyō gacchatam nō dāsānnāmābhiśrīrgāmēma saprathā bhajāmahē viśantu yāhyārvānacchā

pibāthaṣṣaṭcā||

[3]

naktaṃ jātāṣsyōṣadhē| rāmē kṛṣṇē asikni ca| idagṃ
rājani rajaya| kilāsaṃ palitaṃ ca yat| kilāsāṇca
palitaṃ ca| niritō nāsayā prṣāt| ā naḥ svō āśñutām
varṇāḥ| parā śvētāni pātaya| asitantē nilayānam|
āsthānamasitantavā||₃₄||

asikniyasyōṣadhē| niritō nāsayā prṣāt| asthijasyā
kilāsasya| tanūjasyā ca yattvaci| kṛtyayā kṛtasya
brahmāṇā| lakṣmā śvētamānīnaśam| sarūpā nāmā tē
mātā| sarūpō nāmā tē pitā| sarūpāṣsyōṣadhē sāl
sarūpamidam kṛdhi||₃₅||

śunagṃ hūvēma maghavānamindraṃ| asminbharē
nṛtāmam vājāsātau| śṛṇvantāmuḡramūtayē samatsū|
ghnantaṃ vṛtrāni sañjitaṃ dhanānām| dhūnutha

dyāṃ parvatāndāśuṣē vasūḥ ni vō vanā jihatē yāmā
nō bhiyāḥ kōpayātha prthivīm prśnimātaraḥḥ yudhē
yadūgrāḥ prṣātīrayūgdhvamḥ pravēpayanti parvatānḥ
viviñcanti vanaspatiḥḥ ॥³⁶ ॥

prōvārata marutō durmadā ivaḥ dēvāsaḥ sarvāyā viśāḥ
puruṭrā hi sadṛṇṇasiḥḥ viśō viśvā anū prabhuḥ samatsū
tvā havāmahēḥ samatsvagnimavāsēḥ vājāyantō
havāmahēḥ vājēṣu citrarādhasamḥ saṅgacchadhvamḥ
samvādadhvamḥ savvō manāgṃsi jānatāmḥ ॥³⁷ ॥

dēvā bhāgaṃ yathā pūrvēḥ sañjānānā upāsataḥ
samānō mantrāḥ samitiḥ samānīḥ samānamḥ manāḥ
saha cittamēṣāmḥ samānāṅkētō abhi sagṃ
rābhadhvamḥ samjñānēna vō haviṣā yajāmaḥḥ samānī
va ākūtiḥḥ samānā hṛdayāni vaḥḥ samānamāstu vō
manāḥḥ yathā vaḥḥ susahāsātiḥḥ ॥³⁸ ॥

samjñānānnaḥḥ svaiḥḥ samjñānāmarāṇaiḥḥ
samjñānāmaśvinā yuvamḥḥ ihāsmāsu niyācchatamḥḥ
samjñānamḥḥ mē brhaspatiḥḥḥ samjñānagṃḥḥ savitā kāratiḥḥ
samjñānāmaśvinā yuvamḥḥ iha mahyamḥḥ ni yācchatamḥḥ
upā cchāyāmivaḥḥ ghrṇēḥḥ agānmaḥḥ śarmā tē vāyamḥḥ ॥³⁹ ॥

agnē hirānyasandrśaḥḥ adābdhēbhiḥḥ savitaḥḥ
pāyubhiṣṭvamḥḥ śivēbhīradya paripāhi nō gayamḥḥ
hirānyajihvaḥḥ suvitāyaḥḥ navyāsēḥḥ rakṣā mākirnō
aghaśagṃsa īsataḥḥ madēmadēḥḥ hi nō daduḥḥḥ yūthā
gavāmṛjukratuḥḥḥ saṅgrbhāya purūśatāḥḥ ubhayaḥḥḥ hastyā
vasūḥḥ śīśīhi rāya ā bhāraḥḥ ॥⁴⁰ ॥

śiprinvājānāmḥḥ patēḥḥ śacivastavā dagṃsanāḥḥḥ ā tū nā
indra bhājayaḥḥḥ gōṣvaśvēṣuḥḥḥ śubhruṣūḥḥḥ sahasrēṣu
tuvīmaghaḥḥḥ yaddēvā dēvāhēḍānamḥḥḥ dēvāsaścakṛmā

vayam| ādityāstasmānmā yūyam| ṛtasyartēnā
muñcata| ṛtasyartēnādityāḥ||₄₁ ||

yajātrā muñcatēha mā| yajñairvō yajñavāhasaḥ|
āśikṣāntō na śékimal| mēdāsvatā yajāmānāḥ|
sruḥcāṣṣjyēna juhvātaḥ| akāmā vō viśvēdēvāḥ| śikṣāntō
nōpā śékimal| yadi divā yadi naktaḥ| ēnā
ēnasyōkārati| bhūtaḥ mā tasmādbhavyaḥ ca||₄₂ ||

drupadādiva muñcatu| drupadādīvēnmūmucānaḥ|
svinnāḥ snātvī malādiva| pūtaḥ pavitrēṇēvājyaḥ|
viśvē muñcantu maināsaḥ| udvāyantamāsaṣpari|
paśyāntō jyōtiruttāram| dēvandēvatrā sūryaḥ|
agānma jyōtiruttamam||₄₃ ||

tavā kṛdhi vanaspatiñjānatāmasāti vayam bhārādityāśca navā ca||_[4]

vṛṣāsō agmśuḥ pāvatē haviṣmāntsōmāḥ| indrāsyā
bhāga ṛtayuh śatāyuh| sa mā vṛṣāṇam vṛṣabham
kṛṇōtu| priyam viśāgm sarvāvīragm suvīraḥ| kasya
vṛṣā sūtē sacā| niyutvānvṛṣabhō rāṇati| vṛtrahā
sōmāpītayē| yastē śṛṅga vṛṣōnapāti|
praṇāpātkuṇḍapāyyāḥ| nyāsmindadhra ā manāḥ||₄₄ ||

tagm sadhrīcīrūtayō vṛṣṇiyāni| pauggsyāni niyutāḥ
saścūririndram| samudram na sindhāva ukthaśuṣmāḥ|
uruvyacāsaṅgira ā viśanti| indrāya girō anīśitasargāḥ|
apāḥ prairāyantsagārasya budhnāti| yō akṣēṇēva
cakriyā śacībhiḥ| viśvāktastambhā pṛthivīmūta dyām|
akṣodayacchavāsā kṣāmābudhnam|
vārṇavātastaviṣībhirindrāḥ||₄₅ ||

dr̥dhānyaūghnāduśamāna ōjāḥ| avābhinatkakubhaḥ
parvatānām| ā nō agnē sukētunā| rayim

viśvāyūpōṣasam| mārḍīkandhēhi jīvasē| tvagm sōma
mahē bhagam| tvam yūnā ṛtāyatē| dakṣāndadhāsi
jīvasē| ratham yuñjatē marutaḥ śubhē sugam| sūrō
na mītrāvaruṇā gaviṣṭiṣu||₄₆||

rajāgṃsi citrā vicāranti tanyavāḥ| divaḥ sāmrajā
payāsā na ukṣatam| vācagm sumitrāvaruṇāvirāvatīm|
parjanyaścitrām vādati tviṣīmatīm| abhrā vāsata
marutaḥ sumāyayā| dyām
vārṣayatamaruṇāmārēpasam| ayukta sapta
śundhyuvāḥ| sūrō rathāsyā nāptriyaḥ| tābhīryāti
svayūktibhiḥ| vahiṣṭhēbhirviharān yāsi tantum||₄₇||

avavyayannasīandēva vasvāḥ| davidhvatō rāsmayaḥ
sūryāsyā| carmēvāvādhustamō apsvāntaḥ| parjanya
pra gāyata| divasputrāyā mīdhuṣē| sa nō
yavasāmicchatu| acchā vada tavasāngīrbhirābhiḥ|
stuhi parjanyannamasāṣṣvivāsa| kanīkradadvṛṣābhō
jīradānuḥ| rētō dadhātvōṣādhīṣu garbham||₄₈||

yō garbhamōṣādhīnām| gavām kṛṇōtyarvatām|
parjanyaḥ puruṣīṇām| tasmā idāsyē haviḥ| jūhōtā
madhūmattamam| idānnaḥ samyatāṅkarat| tīsrō
yadāgnē śaradaṣtvāmit| śuciḥ ghr̥tēna śucāyaḥ
saparyan| nāmāni ciddadhire yajñīyāni| asūdayanta
tanuvaḥ sujātāḥ||₄₉||

indrāśca naḥ śunāsīrau| imam yajñam mīmikṣatam|
garbhāndhattagg svastayē| yayōridam viśvam
bhuvānamā vivēśā| yayōrānandō nihitō mahāśca|
śunāsīrāvṛtubhiḥ samvidānau| indravantau haviridam
jūṣēthām| āghāyē agnimindhatē| str̥ṇanti

manaṁ indrō gaviṣṭiṣu tantuṅgarbhagm sujātāḥ sakḥā sapta cā||_____||[5]

tadāsyā priyamābhi pāthō aśyām| narō yatrā
dēvayavō madānti| urukramasya sa hi bandhūritthā|
viṣṇōḥ padē pāramē madhva utsāḥ| kratvādā āsthu
śrēṣṭhāḥ| ādya tvā vanvantsurēkṇāḥ| martā ānāśa
suvṛktim| imā brāhma brahmavāha| priyā ta ā barhiḥ
sīda| vīhi sūra purōḍāśam||₅₂ ||

adhvarēṣu namasyata| anāmyōja ā cākē| yā
dhārayanta dēvā sudakṣā dakṣāpitārā| asuryāya
pramāhasā| sa it kṣēti sudhita ōkāsi svē| tasmā idā
pinvatē viśvadāni| tasmai viśaḥ svayamēvānamanti|
yasminbrahmā rājāni pūrva ēti| sakūtimindra
sacyūtim| sacyūtiñjaghanācyutim||₅₄||

kaṇātkābhāṇṇa ā bhāraḥ prayaṇṇasyaiva saṁkhyāḥ vi
naḥ indra mṛdhō jahīḥ kaṇikhunadiva sāpayaḥ abhi
naḥ suṣṭūṭinnayaḥ prajāpātiḥ striyāṁ yaśaḥ
muṣkayōradadhātsapaṁ kāmasya trptimānandam
tasyāgnē bhājayēha māḥ mōdāḥ pramōda ānandaḥ ॥ 55 ॥

muṣkayōrnihitāḥ sapāḥ sṛtvēva kāmasya trpyāṇi
dakṣiṇānāṁ pratigrahēḥ manasaścittamākūtimḥ vācaḥ
satyamāśīmahiḥ paśūnāgṁ rūpamannāsyāḥ yaśaḥ śrīḥ
śrāyatām mayiḥ yathāśhamasyā atṛpagg striyai
pumāḥ yathā strī trpyāti pugṁsi priyē priyāḥ ēvaṁ
bhagāsyā trpyāṇi ॥ 56 ॥

yajñasya kāmāḥ priyāḥ dadāmītyagnirvādatiḥ tathēti
vāyurāḥ tatḥ hantēti satyañcandramāḥ ādityaḥ
satyamōmitiḥ āpastatsatyamā bhāranḥ yaśō yajñasya
dakṣiṇām asau mē kāmāḥ samṛddhyatāmḥ na hi
spaśamavidannanyamaśmātḥ
vaiśvānarātpūraētārāmagṇēḥ ॥ 57 ॥

athēmamanthannamṛtamamūrāḥ
vaiśvānaraṁkṣētrajityāya dēvāḥ yēśāmimē pūrvē
armāsa āsaḥ ayūpāḥ sadma vibhṛtā purūṇi
vaiśvānara tvayā tē nuttāḥ
pṛthivīmanyāmaḥbhitaḥsthurjanāsaḥ pṛthivīm mātaram
mahīm antarikṣamupā bruvēḥ bṛhatīmūtayē divaḥ
viśvaṁ bibharti pṛthivī ॥ 58 ॥

antarikṣam vi pāprathēḥ duhē dyaurbṛhatī payāḥ na
tā nāśantiḥ na dābhātiḥ taskāraḥ nainā amitrō
vyathirādadharaṣatiḥ dēvāggśca yābhīryajātē dadāti ca
jyōgittābhiḥ sacatē gōpātiḥ sahaḥ na tā arvā
rēṇukākāṭō aśñutēḥ na sagṁskṛtatramupā yantiḥ tā

abhi| urugāyamabhāyaṁ tasya tā anu| gāvō
martyāsyā vi cāraṇti yajvānaḥ || 59 ||

rātrī vyākhyadāyatī| purutrā dēvyākṣabhiḥ| viśvā adhi
śriyōṣdhita| upā tē gā ivākāram| vṛṇiṣva
dūhitardivaḥ| rātrī stōmaṁ na jigyuṣī| dēvīm
vācāmajanayanta dēvāḥ| tām viśvarūpāḥ paśavo
vadanti| sā nō maṇdrēṣamūrjanduhānā|
dhēnurvāgasmānupa suṣṭutaitu || 60 ||

yadvāgvadāntyavicētanāni| rāṣṭrī dēvānānniṣasādā
maṇdrā| catāsra ūrjānduduhē payāgm̐si| kvā
svidasyāḥ paramaṁ jāgāma| gaurī mimāya salilāni
takṣātī| ēkāpadī dvīpadī sā catuṣpadī| aṣṭāpadī
navāpadī babhūvuṣī| sahasrākṣarā paramē vyōmanī
tasyāgm̐ samudrā adhi| vikṣāraṇti| tēnā jīvanti
pradiśaścatāsraḥ || 61 ||

tataḥ kṣaratyakṣaram| tadviśvamupā jīvati| indrāsūrā
janayānviśvakārmā| marutvāgm̐ astu
gaṇavāntsajātavān| aśya snuṣā śvaśūrasya praśiṣṭim|
sapatnā vācam manāsā upāsatām| indraḥ sūrō
ataradrajāgm̐si| snuṣā sapatnā śvaśūrōṣyamāstu|
ayagm̐ śatrūñjayatu| jarhṛṣāṇaḥ| ayam vām̐ jayatu
vājāsātau| agniḥ kṣātrabhṛdanibhṛṣṭamōjāḥ| sahasriyō
dīpyatāmaprāyucchan| vibhrājāmānaḥ samidhāna
ugraḥ| āntarikṣamaruḥadagandyām || 62 ||

dhārayānpurōdāsaṁ brhaspatiṁ jaghanācyutimānandō bhagāsyā tṛpyānyagnēḥ pṛthivī yajvāna ētu
pradiśaścatāsrō vājāsātau catvāri ca ||

[6]

vṛṣāṣyagm̐survṛṣabhāyā gr̥hyasē| vṛṣāṣyamugrō
nṛcakṣāsē| divyāḥ kārmaṇyō hitō brhannāmā|
vṛṣabhasya yā kakut| viśūvān viṣṇō bhavatu| ayam yō

māmākō vṛṣāḥ | athō indrā iva dēvēbhyāḥ | vi brāvitu
janēbhyāḥ | āyūṣmantam varcāsvantam | athō
adhipatiṃ viśām ||⁶³ ||

asyāḥ pṛthivyā adhyākṣam | imamindra vṛṣabham
kṛṇu | yaḥ suśṛṅgāḥ suvṛṣabhāḥ | kalyāṇō drōṇa
āhitaḥ | kārṣīvala pragāṇēna | vṛṣabhēṇā yajāmāhē |
vṛṣabhēṇa yajāmānāḥ | akrūrēṇēva sarpiṣā | mṛdhāśca
sarvā indrēṇa | pṛtānāśca jayāmasi ||⁶⁴ ||

yasyāyamṛṣabhō haviḥ | indrāya pariṇīyatē | jayāti
śatrūmāyantaṃ | athō hanti pṛtanyataḥ | nṛṇāmāhā
praṇīrasāt | agrā udbhindatāmāsat | indra śuṣmaṃ
tanuvā mērayasva | nīcā viśvā abhitiṣṭhābhimātīḥ | ni
śṛṇīhyābādham yō nō asti | uruṃ nō lōkaṃ kṛṇuhi
jīradānō ||⁶⁵ ||

prēhyabhi prēhi pra bhārā sahāsval mā vivēnō vi
śṛṇuṣvā janēṣu | udīditō vṛṣabha tiṣṭha śuṣmaḥ | indra
śatrūnpurō āsmākā yudhya | agnē jētā tvam jāya
śatrūntsahasa ōjāsā | vi śatrūn vimṛdhō nuda | ētantē
stōmāntuvijāta viprah | ratham na dhīrah svapā
atakṣam | yadīdāgnē pratitvandēva haryāḥ ||⁶⁶ ||

suvārvatīrapa ēnā jayēma | yō ghṛtēnābhimānitaḥ |
indra jaitrāya jajñiṣē | sa naḥ saṅkāsu pāraya |
pṛtānāsāhyēṣu ca | indrō jigāya pṛthivīm | antarīkṣagṃ
suvārmahat | vṛtrahā pūrucētānaḥ | indrō jigāya sahāsā
sahāgṃsi | indrō jigāya pṛtānāni viśvā ||⁶⁷ ||

indrō jātō vi purō rurōja | sa naḥ parāspā varīvaḥ
kṛṇōtu | ayam kṛtnuragr̥bhītaḥ | viśvajidudbhiditsōmāḥ |
ṛṣirviprah kāvyēna | vāyurāgrēgā yājñapriḥ |

sākaṅgaṇmanāsā yajñam| śivō niyudbhiḥ śivābhiḥ|
vāyō śukrō āyāmi tē| madhvō agram diviṣṭiṣu||⁶⁸||

ā yāhi sōmā pītayē| svāruhō dēva niyutvātā|
imamindra vardhaya kṣatriyāṇām| ayam viśam
viśpatirastu rājā| asmā indra mahi varcāgṃsi dhēhi|
avarcaśaṅkaṇuḥ| śatrumasya| imamā bhāja grāmē
asvēṣu gōṣu| niramum bhāja yōsmitrō asya| varṣmān
kṣatrasya kakubhi śrayasva| tatō na ugrō vi bhajā
vasūni||⁶⁹||

asmē dyāvāpṛthivī bhūri vāmam|
sandūhāthāngharmaḍughēva dhēnuḥ| ayagm rājā
priya indrasya bhūyāt| priyō gavāmōṣādhīnamutāpām|
yunajmi ta uttarāvāntamindram| yēna jayāsi na parā
jayāsai| sa tvāskarēkavṛṣabhagg svānām| athō
rājannuttamam mānavānām| uttarastvamadhārē tē
sapatnāḥ| ēkāvṛṣā indrasakhā jigīvān||⁷⁰||

viśvā āśāḥ pṛtānāḥ sañjayaṃ jayaḥ| abhi tiṣṭha
śatrūyataḥ sāhasva| tubhyaṃ bharanti kṣitayō
yaviṣṭha| balimāgnē antita ōta dūrāt| ā bhandiṣṭhasya
sumatiṅcikiddhi| brhattē agnē mahi śarmā bhādam|
yō dēhyō anāmayaadvadhasnaiḥ| yō
aryāpatnīruṣasāścakārā| sa nirudhyā nahuṣō yahvō
agniḥ| viśāścakrē balihṛtaḥ sahōbhiḥ||⁷¹||

pra sadyō agnē atyēṣyanyān| āviryasmai cārutarō
babhūtha| idēnyō vapuṣyō vibhāvā| priyō
viśāmatithirmānuṣīṇām| brahmājyēṣṭhā vīryā
sambhṛtāni| brahmāgrē jyēṣṭham divamā tātāna|
ṛtasya brahmā prathamōta jājñē| tēnārhati brahmāṇā
spardhitunkaḥ| brahma srucō ghṛtavātīḥ| brahmāṇā

svarāvō mitāḥ॥⁷²॥

brahmā yajñasya tantāvaḥ। ṛtvijō yē haviṣkṛtāḥ।
śṛṅgāṇīvēcchr̥ṅgiṇāgm̐ sandādr̥śrīrē। caṣālāvantaḥ
svarāvaḥ prthivyaṃ। tē dēvāsaḥ
svarāvastasthivāgmsāḥ। namaḥ sakhibhyaḥ
sannānmāsvāgāta। abhibhūragnirātarādrajāgmsi।
sprdhō vihatya prtanā abhiśrīḥ। juṣāṇō ma āhūtim
māmahiṣṭa। hatvā sapatnān varivaskarannaḥ।
īśānantvā bhuvānānāmabhiśriyaṃ। staumyaḡna
urukṛtagm̐ suvīraṃ। havirjuṣāṇaḥ sapatnāgm̐
abhibhūrāsi। jahi śatrūgm̐ rapa mṛdhō nudasva॥⁷³॥

viśāṃ jāyāmasi jīradānō haryā viśvā diviṣṭiṣu vasūni jigīvāntsaḥōbhirmītā nāścātvarī ca॥—————[7]

sa prātnavannaviyasā। agnē dyumnēnā samyataḥ।
brhattātantha bhānunā। navannu stōmāmagṇayē।
divaḥ syēnāyā jījanam। vasōḥ kuvidvanātī naḥ।
svāruhā yasya śriyō dr̥śē। rayirvīravātō yathā। agre
yajñasya cētataḥ। adābhyah puraētā॥⁷⁴॥

agnirviśāṃ mānuṣiṇām। tūrṇī rathaḥ sadā navāḥ।
navagm̐ sōmāya vājinē। ājyam̐ payāsōṣjani। juṣtagm̐
śucitamam̐ vasu। navagm̐ sōma juṣasva naḥ।
pīyūśasyēha tṛpṇuhi। yastē bhāga ṛtā vayam। navāsyā
sōma tē vayam। ā sūmatim̐ vṛṇīmahē॥⁷⁵॥

sa nō rāsva sahasriṇāḥ। navagm̐ havirjuṣasva naḥ।
ṛtubhiḥ sōma bhūtāmam। tadaṅga pratiharya naḥ।
rājāntsōma svastayē। navaggstōmannavagm̐ haviḥ।
indrāgnibhyām̐ ni vēdaya। tajuṣētāgm̐ sacētasā।
śucinnu stōmannavājātamaḡdya। indrāgnī vṛtrahaṇā
juṣēthām॥⁷⁶॥

ubhā hi vāgṃ suhavaṁ jōhāvīmī| tā vājagṃ sadya
 ūsatē dhēṣṭhā| agnirindrō navāsyā naḥ| aśya
 havyasyā trpyatām| iha dēvau sāhasriṇau| yajñanna ā
 hi gacchātām| vasūmantagṃ suvarvidam| aśya
 havyasyā trpyatām| agnirindrō navāsyā naḥ|
 viśvāndēvāggstārpayata||⁷⁷||

haviṣōśsyā navāsyā naḥ| suvarvidō hi jājñirē| ēdam
 barhiḥ suṣṭarīmā navēna| ayaṃ yajñō yajāmānasya
 bhāgaḥ| ayaṃ bābhūva bhuvānasya garbhāḥ| viśvē
 dēvā idamadyāgamiṣṭhāḥ| imē nu dyāvāprthivī samīci|
 tanvānē yajñam purupēśāsandhiyā| āśmai prṇītām
 bhuvānāni viśvā| prajām puṣṭimamṛtannavēna||⁷⁸||

imē dhēnū amṛtam yē duhātē| payāsvatyuttarāmētu
 puṣṭiḥ| imam yajñam juṣamāṇē navēna| samīci
 dyāvāprthivī ghr̥tāci| yaviṣṭhō havyavāhānaḥ|
 citrabhānurghutāsūtiḥ| navājātō vi rōcasē| agnē tatte
 mahitvanam| tvamāgnē dēvatābhyaḥ| bhāgē dēva na
 mīyasē||⁷⁹||

sa ēnā vidvān yākṣyasi| navagg stōmam juṣasva naḥ|
 agniḥ prāthamaḥ prāśñātul| sa hi vēda yathā haviḥ|
 śivā asmabhyamōṣādhīḥ| kṛṇōtū viśvacārṣaṇiḥ|
 bhadrānnaḥ śrēyaḥ samānaiṣṭa dēvāḥ| tvayāśvasēna
 samāśīmahi tvā| sa nō mayōbhūḥ pītō ā viśasva|
 śantōkāyā tanuvē syōnaḥ| ētamu tyam madhūnā
 samyutam yavam| sarāsvatyā adhimānāvācarkṛṣuḥ|
 indrā āsītīrāpatiḥ śatakrātuḥ| kīnāśā āsanmarutāḥ
 sudānāvāḥ||⁸⁰||

puraētā vṇīmahē juṣēthāntarpayatāmṛtannavēna mīyasē syōnaścatvārī ca||^[8]

juṣṭaścaksuṣō juṣṭīnarō naktañjātā vṛṣāsa uta nō vṛṣāśsyagṃśuḥ sapratnavadaṣṭau||⁸||

juṣṭō maṇyurbhagō juṣṭī narō harīvarpasāṅgiraḥ śiprinvājānāmṭa nāḥ priyā
yadvāgavadāntī viśvā āśā aśītiḥ॥80॥

juṣṭaḥ sudānavaḥ॥

hariḥ ōm॥

॥iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
caturthaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ॥

॥pañcamah praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē pañcamah prapāṭhakah॥

prāṇō rākṣati viśvamējāt| iryō bhūtvā bahudhā
bahūni| sa itsarvaṃ vyānaśē| yō dēvō dēvēṣu
vibhūrantah| āvṛdūdāt kṣētriyādhvāgadvṛṣā|
tāmitprāṇaṃ manasōpā śikṣata| agraṃ
dēvānāmīdamattu nō haviḥ| manasaścittēdam| bhūtaṃ
bhavyaṃ ca gupyatē| taddhi dēvēṣvāgriyam॥₁॥

ā nā ētu puraścaram| saha dēvairimagṃ havaṃ|
manaḥ śrēyāśīśrēyasi| karmān yajñapātindadhāt|
juṣatām mē vāgidagṃ haviḥ| virāddēvī purōhitā|
havyavādanāpāyinī| yayā rūpāṇi bahudhā vadānti|
pēsāgṃsi dēvāḥ pāramē janitrē| sā nō
virādanāpasphurantī॥₂॥

vāgdēvī juṣatāmīdagṃ haviḥ| cakṣūrdēvānām
jyōtīramṛtē nyāktam| āsya vijñānāya bahudhā
nidhiyatē| tasyā sumnamāśīmahi| mā nō
hāsīdvicakṣaṇam| āyurinnaḥ pratīryatām|
anāndhāścakṣuṣā vāyam| jīvā jyōtīrāśīmahi|
suvarjyōtīrutāmṛtaṃ| śrōtrēṇa bhādrāmūta śṛṇvanti
satyam| śrōtrēṇa vācaṃ bahudhōdyamānām| śrōtrēṇa
mōdāśca mahāśca śrūyatē| śrōtrēṇa sarvā diśā ā
śṛṇōmi| yēna prācyā uta dākṣiṇā| pratīcyai diśaḥ
śṛṇvantyūttarāt| tadicchṛōtraṃ bahudhōdyamānam|
ārāṇna nēmiḥ pari sarvaṃ babhūva॥₃॥

agriyamanāpasphurantī satyagṃ sapta cā॥

[1]

udēhi vājinyō āsyapsvāntah| idagṃ rāṣṭramā viśa

sūnṛtāvati yō rōhitō viśvāmidañjajānā sa nō rāṣṭrēṣu
sudhitāndadhātu rōhagm̐rōhagm̐ rōhita ārūrōha
prajābhīrvṛddhiṃ januṣāmupasthaṃ tābhiḥ
sagm̐rābdhō avidathṣaḍurvīḥ gātum prapaśyānniha
rāṣṭramāśhāḥ āśhārṣīdrāṣṭramiha rōhitaḥ mṛdhō
vyāsthādadabhāyaṃ nō astu॥₄॥

asmabhyaṃ dyāvāprthivī śakvārībhiḥ
rāṣṭrandūhāthāmiha rēvatībhiḥ vimāmarśa rōhitō
viśvarūpaḥ samācakrāṇaḥ praruhō ruhāśca
divāṅgatvāyā mahatā mähimnā vi nō rāṣṭramūnattu
payāsā svēnā yāstē viśastapāsā sam babhūvuḥ
gāyatram vatsamanu tāsta āśguḥ tāstvā viśantu
mahāsā svēnā sam mātā putrō abhyētu rōhitaḥ॥₅॥

yūyamūgrā marutaḥ prśñimātaraḥ indreṇa sayujā
pramṛñitha śatrūṇā ā vō rōhitō aśṛṇōdabhidyavaḥ
trisāptāsō marutaḥ svādusammudaḥ rōhitō
dyāvāprthivī jājanaḥ tasmiggstantum paramēṣṭhī
tātānaḥ tasmiñchiśriyē aja ēkāpāt
adṛgm̐haddyāvāprthivī balēnaḥ rōhitō dyāvāprthivī
adṛgm̐hat tēna suvāḥ stabhitantēna nākāḥ॥₆॥

sō antarīkṣē rajāsō vimānāḥ tēnā dēvāḥ
suvaranvāvindan suśēvāntvā bhānavō dīdivāgmsaṃ
samagrāsō juhvō jātavēdaḥ ukṣanti tvā vājinamā
ghṛtēnā sagm̐sāmagnē yuvasē bhōjānāni agnē
śardhā mahatē saubhāgāya tavā dyumnānyūttamāni
santu sañjāspatyagm̐ suyamamā kṛṇuṣva
śatrūyatāmabhi tiṣṭhā mahāgm̐si॥₇॥

astvētu rōhitō nākō mahāgm̐si॥

[2]

punārna indrō maghavā dadātu dhanāni śakrō

dhanyaḥ surādhāḥ| arvācīnaṃ kṛṇutāṃ yācitō manāḥ|
śruṣṭī nō aśya haṁviṣō juṣāṇaḥ| yāni nōṣjinandhanāni|
jahartha śūra manyunā| indrānūvinda nāstāni| anēnā
haṁviṣā punāḥ| indra āśābhyāḥ pari|
sarvābhyōṣbhāyaṅkarat||₈||

jētā śatrūn vicārṣaṇiḥ| ākūtyai tvā kāmāya tvā
samṛdhē tvā| purō dādhe amṛtatvāyā jīvasē|
ākūtimasyāvāsē| kāmāmasya samṛddhyai| indrāsyā
yuñjatē dhiyāḥ| ākūtim dēvim manāsaḥ purō dādhe|
yajñasyā mātā suhavā mē astu| yadicchāmi manāsā
sakāmaḥ| vidēyamēnaddhṛdayē nivīṣtam||₉||

sēdagniragnīgmṛatyētyanyān| yatra vājī tanāyō
vīdupāṇiḥ| sahasrāpāthā akṣarā samētī|
āśānāntvāṣṣāpālēbhyāḥ| caturbhyō amṛtēbhyāḥ| idaṃ
bhūtasyādhyākṣēbhyāḥ| vīdhēmā haṁviṣā vayam| viśvā
āśā madhunā sagm sṛjāmi| anamīvā āpa oṣādhayō
bhavantu| ayam yajāmānō mṛdhō vyāsyatām||₁₀||

agr̥bhītāḥ paśavāḥ santu sarvē| agniḥ sōmō varuṇō
mītra indrāḥ| br̥haspatiḥ savitā yaḥ sāhasrī| pūṣā nō
gōbhīravāsā sarāsvatī| tvaṣṭā rūpāṇi samānaktu
yajñaiḥ| tvaṣṭā rūpāṇi dadhātī sarāsvatī| pūṣā
bhagagm savitā nō dadātu| br̥haspatiṛdadadindrāḥ
sahasraṃ| mītrō dātā varuṇāḥ sōmō agniḥ||₁₁||

karannivīṣtamasyatānnavā ca||_____ [3]

ā nō bhara bhagāmindra dyumantaṃ| ni tē dēṣṇasyā
dhīmahi prarēkē| urva īva paprathē kāmō asmē|
tamāpṛṇā vasupatē vasūnām| imaṅkāmaṃ mandayā
gōbhīraśvaiḥ| candravātā rādhāsā paprathāśca|

suvaryavō matibhistubhyamṁ viprāḥ| indrāya vāhāḥ
kuśikāsō akran| indrāsyā nu vīryāṇi pravōcam| yāni
cakārā prathamāni vajrī||₁₂||

ahannahimanvapastātarda| pravakṣaṇā
abhinaṭparvātānām| ahannahim parvātē śisriyāṇam|
tvaṣṭāṣmai vajragḡ svaryāntataksa| vāsrā iva
dhēnavāḥ syandāmānāḥ| añjāḥ samudramavā
jagmurāpāḥ| vṛṣāyamāṇōṣvṛṇīta sōmaḥ|
trikādrukēṣvapibatsutasyā| ā sāyākaṁ maghavā datta
vajraḥ| ahannēnam prathamajā mahinām||₁₃||

yadindrāhānprathamajā mahinām| ānmāyināmamināḥ
prōta māyāḥ| ātsūryaṁ janayandyāmuṣāsaḥ| tādīknā
śatrūṇna kilāvivitsē| ahānvṛtram vṛtrātaram
vyagṁsaḥ| indrō vajrēṇa mahatā vadhēnā|
skandhāgṁsīva kulīśēnāvivṛknā| ahiḥ śayata
upaprṁkprṁthivyām| ayōdhyēva durmada ā hi juhvē|
mahāvīrantūvibādhamṛjīṣam||₁₄||

nātārīrasya samṛtiṁ vadhānām| sagṁ rujānāḥ pipiṣa
indrāśatruḥ| viśvō vihāyā aratiḥ| vasūrdadhē hastē
dakṣiṇē| taraṇirna śīsrathat| śravyasyāyā na śīsrathat|
viśvāsmā idiṣudhyasē| dēvatrā havyamūhiṣē| viśvāsmā
itsukṛtē vārāmṛṇvati| agnirdvārā vyṛṇvati||₁₅||

uduḡjihānō abhi kāmāmīrayaḥ| praprṇcanviśvā
bhuvānāni pūrvathā| ā kētunā suśāmiddhō yajīṣṭhaḥ|
kāmaḥ nō agnē abhihārya digbhyāḥ| juṣāṇō
havyamamṛtēṣu dūḡhyāḥ| ā nō rayim
bāhulāṅgōmātīmiṣaḥ| ni dhēhi yakṣādamṛtēṣu
bhūṣaḥ| āsvinā yajñamāgātam| dāsusaḥ
purūdagṁsasā| pūṣā rākṣatu nō rayim||₁₆||

imaṃ yajñamaśvinā vardhayāntāḥ | imau rayim
 yajāmānāya dhattam | imau paśūnrākṣatām viśvatō
 naḥ | pūṣā naḥ pātu sadamaprāyacchan | pratē mahē
 sārāsvatī | subhāgē vājīnīvatī | satyavācē bhare matim |
 idaṃ nō havyam ghṛtavātsarasvatī | satyavācē
 prabhārēmā havīgṃṣī | imānī tē durītā saubhāgānī |
 tēbhīrvayagṃ subhagāsaḥ syāma || 17 ||

vajryahīnāmṛjīṣam vyīṇvati rakṣatu nō rayigṃ saubhāgānyēkaḥ ca || [4]

yajñō rāyō yajña īśē vasūnām | yajñaḥ sasyānāmṛta
 sūkṣitīnām | yajña iṣṭaḥ pūrvacittim dadhātu | yajñō
 brāhmaṇvāgṃ apyētu dēvān | ayam yajñō
 vārdhatāṅgōbhīraśvaiḥ | iyaṃ vēdīḥ svapatyā suvīrā |
 idaṃ barhīratī barhīgṃṣyanyā | imaṃ yajñam viśvē
 avantu dēvāḥ | bhagā ēva bhagāvāgṃ astu dēvāḥ |
 tēnā vyaṃ bhagāvantaḥ syāma || 18 ||

tantvā bhaga sarva ijjōhavīmi | sa nō bhaga puraētā
 bhāvēha | bhaga praṇētarbhaga satyārādhaḥ |
 bhagēmāndhiyamudava dadannaḥ | bhaga pra nō
 janaya gōbhīraśvaiḥ | bhaga pra nṛbhīrnṛvantāḥ
 syāma | śāśvātīḥ samā upāyanti lōkāḥ | śāśvātīḥ samā
 upāyantyāpāḥ | iṣṭam pūrtagṃ śāśvātīnāgṃ samānāgṃ
 śāśvātēnā | haviṣēṣṭvāśnāntam lōkam paramā
 rūrōha || 19 ||

iyamēva sā yā prāthamā vyaucchāt | sā rūpānī kurutē
 pañcā dēvī | dvē svasārau vayatastantrāmētāt |
 sanātanam vitātāgṃ ṣaṇmāyūkham |
 avānyāggstantūnkīratō dhattō anyān | nāvāprjyātē na
 gāmātē antam | ā vō yantūdavāhāsō adya | vṛṣṭim yē
 viśvē marutō junantī | ayam yō agnirmārutāḥ

samiddhaḥ | ētaṁ juṣadhvaṅkavayō yuvānaḥ ||²⁰ ||

dhārāvarā maruṭō dhr̥ṣṇuvōjasah | mṛgā na
bhīmāstāviṣēbhirūrmibhiḥ | agnayō na śūsucānā
ṛjīṣiṇāḥ | bhrumindhamānta upa gā āvr̥ṇvata | vi
cākramē trirdēvaḥ | ā vēdhasannilāpr̥ṣṭham br̥hantaṁ |
br̥haspatiḡ sadānē sādadhvam | sādadyōnindama ā
dīdivāgṃsaṁ | hirāṇyavarṇamaruṣagṃ śāpēma | sa hi
śuciḥ śatapātraḥ sa śundhyūḥ ||²¹ ||

hirāṇyavāśīriṣiraḥ sūvar̥ṣāḥ | br̥haspatiḥ sa svāvēśa
ṛṣvāḥ | pūrū sakhibhya āsutiṁ kārīṣṭhaḥ | pūṣagg stavā
vratē vayam | nariṣyēma kadācana | stōtārāsta iha
smāsi | yāstē pūṣannā vō antaḥ sāmudrē |
hirāṇyayīrantarīkṣē carānti | yābhīryāsi dūtyāgṃ
sūryāsyā | kāmēna kr̥taśravā icchamānaḥ ||²² ||

arāṇyānyarāṇyānyasau | yā prēva naśyāsi | kathā
grāmaṁ na pr̥cchasi | na tvābhīriva vindatī 3 |
vr̥ṣāravāya vadātē | yadupāvāti ciccikaḥ | āghātībhīriva
dhāvayaṁ | arāṇyānirmāhīyatē | uta gāvā ivādan | utō
vēśmēva dr̥śyatē ||²³ ||

utō arāṇyāniḥ sāyam | śakātīriva sarjati | gāmaṅgaiṣa ā
hvāyati | dārvaṅgaiṣa upāvadhīti | vasānnarāṇyānyāgṃ
sāyam | akr̥kṣaditi manyatē | na vā arāṇyānirhānti |
anyaścēnnābhigacchāti | svādōḥ phalāsyā jagdhvā |
yatra kāmam ni pādyatē | āñjānagandhīgṃ surabhīm |
bahvānnāmākṛṣīvalām | prāham mṛgāṇām mātaram |
arāṇyānīmāśagṃsiṣam ||²⁴ ||

syāma rurōha yuvānaḥ śundhyūrīccchamānō dr̥śyatē nipādyatē caṭvārī ca ||—————[5]

vārtrāhatyāya śavāsē | pr̥tanāsāhyāya ca | indra tvā
vartayāmasi | subrahmaṇam vīravāntam br̥hantaṁ |

urum gābhīram pr̥thubūdhnamindral
śrutar̥ṣimugramābhimātiṣāham̐l asmabhyaṃ citram
vr̥ṣāṇagm rayim dāḥl kṣētriyai tvā nirṛtyai tvāl druḥō
muñcāmi varuṇasya pāsāt̐l anāgasam̐ brahmaṇē tvā
karōmi॥²⁵॥

śivē tē dyāvāpr̥thivī ubhē imēl śam tē agniḥ
sahādbhirāstul śam dyāvāpr̥thivī sahausādhībhiḥl
śamantarikṣagm saha vātēna tēl śam tē catāsraḥ
pradiśō bhavantul yā daivīscatāsraḥ pradiśāḥl
vātāpatnīrabhi sūryō vicaṣṭēl tāsāntvā jarasa ā
dādhāmil pra yakṣmā ētu nirṛtim parācaiḥl amōci
yakṣmādduritādavartyai॥²⁶॥

druhaḥ pāsānnirṛtyai cōdāmōcil ahā
avartimavidatsyōnaml apyābhūdbhadrē sukṛtasyā
lōkēl sūryāmṛtam tamāsō grāhyā yat̐ dēvā
amuñcannasṛjanvyēnasahl ēvamahamimam
kṣētriyājjāmiśagmsāt̐l druḥō muñcāmi varuṇasya
pāsāt̐l br̥hāspatē yuvamindraśca vasvāḥl
divyasyēśāthē uta pārthivasyal dhattagm rayigg
stūvatē kīrayēcit॥²⁷॥

yūyam pāta svastibhiḥ sadā naḥl dēvāyudhamindramā
jōhūvānāḥl viśvāvṛdhāmabhi yē rakṣāmāṇāḥl yēnā
hatā dīrghamadhvānamāyaḥl

anantamarthamanivartsyamānāḥl yattē sujātē
himavātsu bhēṣajaml mayōbhūḥ śantāmā yaddhṛdōsil
tatō nō dēhi sībalēl adō giribhyō adhi yatpradhāvāsil
sagmsōbhāmānā kanyēva śubhrē॥²⁸॥

tām tvā mudgalā haviṣā vardhayantiḥl sā naḥ sībalē
rayimā bhājayēḥal pūrvaṃ dēvā apārēṇānupaśyam̐

janmābhiḥ| janmānyavāraiḥ parāṇi| vedaṇi dēvā
ayamaṣmīti māmi| ahagm hitvā śarīraṃ jarasāḥ
parastāt| prāṇāpānau cakṣuḥ śrōtraṃ| vācam manasi
sambhṛtām| hitvā śarīraṃ jarasāḥ parastāt| ā
bhūtimbhūtiṃ vayamaśñavāmahai| imā ēva tā uṣasō
yāḥ prāthamā vyaucchaṇ| tā dēvyāḥ kurvatē
pañcārūpā| śaśvatīrnāvāprjyanti| na gāmantyantaṃ||²⁹ ||

karōmyavartyai cicchubhrēśñavāmahai catvāri ca||—————[6]

vasūnām tvāṣdhitēna| rudrāṇāmūrmyā| ādityānām
tējāsā| viśvēṣām dēvānām kratunā| marutāmēmna
juhōmi svāhā| abhibhūtiraḥamāgāmam| indrasakhā
svāyudhāḥ| āsvāśāsu duṣṣahāḥ| idaṃ varcō agninā
dattamāgāt| yaśō bhargah saha ōjō balaṃ ca||³⁰ ||

dīrghāyutvāyā śataśāradāya| pratigrbhnāmi mahatē
vīryāya| āyūraṣi viśvāyūraṣi| sarvāyūraṣi
sarvamāyūraṣi| sarvamma āyūrbhūyāt|
sarvamāyūrgēṣam| bhūrbhuvah suvāḥ|
agnirdharmēṇānnādaḥ| mṛtyurdharmēṇānnāpatiḥ|
brahmā kṣatragg svāhā||³¹ ||

prajāpātiḥ praṇētā| brhaspatiḥ puraētā| yamaḥ
panthāḥ| candramāḥ punarasuḥ svāhā|
agnirānnādōśnnāpatiḥ| annādyamaṣmin yajñē
yajāmānāya dadātu svāhā| sōmō rājā rājāpatiḥ|
rājyamaṣmin yajñē yajāmānāya dadātu svāhā|
varuṇah samrāttsamrātpātiḥ| sāmrajyamaṣmin yajñē
yajāmānāya dadātu svāhā||³² ||

mitraḥ kṣatram kṣatrapātiḥ| kṣatramaṣmin yajñē
yajāmānāya dadātu svāhā| indrō balaṃ balāpatiḥ|

balāmasmin yajñē yajāmānāya dadātu svāhā¹
 br̥haspatirbrahma brahmāpatiḥ¹ brahmāsm̐in yajñē
 yajāmānāya dadātu svāhā¹ savitā rāṣṭragṃ
 rāṣṭrapātiḥ¹ rāṣṭramasmin yajñē yajāmānāya dadātu
 svāhā¹ pūṣā viśam viṭpātiḥ¹ viśamasmin yajñē
 yajāmānāya dadātu svāhā¹ sarāsvatī puṣṭiḥ¹ puṣṭipatnī¹
 puṣṭimasmin yajñē yajāmānāya dadātu svāhā¹ tvaṣṭā
 paśūnām mithunānāgṃ rūpakṛdrūpapātiḥ¹ rupēṇāsm̐in
 yajñē yajāmānāya paśūndadātu svāhā¹ ॥₃₃ ॥

ca svāhā sāmrajyamasm̐in yajñē yajāmānāya dadātu svāhā viśamasmin yajñē yajāmānāya dadātu svāhā
 catvāri ca (agniḥ sōmō varuṇō mitra indrō br̥haspatiḥ savitā pūṣā sarāsvatī tvaṣṭā daśa¹) ॥ ——— [7]

sa īm pāhi¹ ya r̥jīṣī tarūtraḥ¹ yaḥ śiprāvānvṛṣabhō yō
 mātīnām¹ yō gōtrabhīdvājrabhr̥dyō hāriṣṭhāḥ¹ sa indra
 citrāgṃ abhi tṛndhi¹ vājān¹ ā tē śuśmō vṛṣabha¹ ētu
 paścāt¹ ōttarādādhārāgā purastāt¹ ā viśvatō
 abhisamētvārvān¹ indrā dyumnagṃ
 suvārvaddhēhyasmē¹ prōṣvāsmāi purōratham¹ indrāya
 śūṣamārcata¹ ॥₃₄ ॥

abhīkē¹ cidu lōkakṛt¹ saṅgē samatsū vṛtraḥ¹
 asmākaṃ bōdhi cōditā¹ nabhāntāmanyakēṣām¹ jyākā
 adhi¹ dhanvāsul¹ indram¹ vayagṃ śunāsīram¹ asmin
 yajñē hāvāmahē¹ ā vājairupā nō gamat¹ indrāya
 śunāsīrāya¹ sruṇā jūhuta nō haviḥ¹ ॥₃₅ ॥

jūṣatām¹ prati¹ mēdhiraḥ¹ pra havyānī
 ghṛtavāntyasmai¹ haryāśvāya bharatā sajōṣāḥ¹
 indrartubhirbrahmāṇā vāvṛdhānaḥ¹ śunāsīrī havirīdam¹
 jūṣasva¹ vayāḥ suparṇā upāsēdurindram¹ priyamēdhā
 ṛṣayō nādhāmānāḥ¹ apā dhvāntamūrṇuhi pūrdhi
 cakṣuḥ¹ mumugdhyāsmānnidhayē¹ṣva baddhān¹

br̥hadindrāya gāyata ॥₃₆ ॥

marūtō vr̥traḥantāmam| yēna
jyōtirajānayanr̥tāvrdhāḥ| dēvaṃ dēvāya jāgr̥vi|
kāmihaikāḥ ka imē pātāṅgāḥ| mānthālāḥ
kuliparimāpatanti| anāv̥rtainānpradhāmantu dēvāḥ|
saupārṇaṃ cakṣūstanuvā vidēya| ēvā vāndasva
varuṇaṃ br̥hantaṃ| namasyādhīrāmam̐rtāsyā gōpām|
sa naḥ śarmā trivarūthaṃ viyagm̐sat ॥₃₇ ॥

yūyaṃ pāta svastibhiḥ sadā naḥ| nākē supārṇamupa
yatpatāntam| hr̥dā vēnāntō abhyacākṣata tvā|
hirāṇyapakṣaṃ varuṇasya dūtam| yamasya yōnaū
śakunaṃ bhūraṇyum| śaṃ nō dēvīrabhiṣṭāyē| āpō
bhavantu pītayē| śaṃ yōrabhi srāvantu naḥ| īśānā
vāryāṇām| kṣayāntīscarṣaṇīnām ॥₃₈ ॥

āpō yācāmi bhēṣajam| apsu mē sōmō abravīt|
antarviśvāni bhēṣajā| agniṃ cā viśvaśāmbhuvam|
āpāśca viśvabhēṣajīḥ| yadapsu tē sarasvati|
gōṣvaśvēṣu yanmadhū| tēnā mē vājinīvati|
mukhāmaṅgdhi sarasvati| yā sarāsvatī
vaiśambhalyā ॥₃₉ ॥

tasyāṃ mē rāsval tasyāstē bhakṣīya| tasyāstē
bhūyiṣṭhabhājō bhūyāsmā| ahaṃ tvadāsmi madāsi
tvamētat| mamāsi yōnistava yōnirasmi| mamaiva
sanvaha havyānyāgnē| putraḥ pitrē lōkakṛjjātavēdaḥ|
ihaiva santatra santaṃ tvāsgnē| prāṇēnā vācā
manāsā bibharmi| tirō mā santamāyurmā prahāsīt ॥₄₀ ॥
jyōtiṣā tvā vaiśvānarēṇōpātīṣṭhē| ayaṃ tē
yōnir̥rtviyāḥ| yatō jāto arōcathāḥ| taṃ jānannāgna
ārōha| athā nō vardhayā rayim| yā tē agnē yajñīyā

tanūstayēhyārōhāt̐māṣṣtmānam̐ acchā vasūni
kṛṇvannaṣmē naryā purūṇiḥ yajñō bhūtvā yajñamā
sīda svām yōniṁ jātāvēdō bhuva ā jāyāmānaḥ
sakṣāya ēhiḥ upāvarōha jātavēdaḥ punastvam॥₄₁॥

dēvēbhyō havyaṁ vāha naḥ prajānan̐ āyuh̐ prajāgm̐
rayimaṣmāsu dhēhiḥ ajāsrō dīdihi nō durōṇē
tamindraṁ jōhavīmi maghavānamugram̐ satrā
dadhānamaprātiṣkutaḡm̐ śavāgm̐si magm̐hiṣṭhō
gīrbhirā cā yajñiyoṣvavartāt̐ rāyē nō viśvā supathā
kṛṇōtu vajrīḥ trikādrukēṣu mahiṣō yavāśiram̐
tuviśuṣmāstr̐pat̐ sōmāmapibadvīṣṇūnā sutam̐
yathāṣvāsat̐ sa īm̐ mamāda mahi karma kartavē
mahāmurum॥₄₂॥

sainagm̐ saścaddēvaṁ dēvaḥ satyamindugm̐ satya
indraḥ vidadyatī saramā rugnamadrēḥ mahi pāthāḥ
pūrvyagm̐ saddhriyākkah̐ agram̐
nayatsupadyakṣārāṇām̐ acchā ravaṁ prathamā
jānatīgāt̐ vidadgavyagm̐ saramā dr̥dhamūrvam̐
yēnānukam̐ mānuṣī bhōjātē viḥ ā yē viśvāḥ
svapatyāni cakruḥ kṛṇvānāso amṛtatvāyā gātum̐
tvam̐ nr̥bhirnr̥patē dēvahūtau॥₄₃॥

bhūr̐ṇi vṛtvā hāryaśva hagm̐si tvannidāsyuñcumūrim̐
dhuniṁ cāsvāpayō dabhītāyē suhantū ēvā pāhi
pratnathā mandātu tvā śrudhi brahmā vāvṛdhasvōta
gīrbhiḥ āviḥ suryaṁ kṛṇuhi pīpihīṣaḥ jahi śatrūgm̐
rabhi gā indra tṛndhiḥ agnē bādhasva vi mṛdhō
nudasva apāmivā apa rakṣāgm̐si sēdha
asmātsāmudrādbṛhatō divō naḥ॥₄₄॥

apām̐ bhūmānamupā naḥ sṛjēha yajña pratitiṣṭha

sumātau suśēvā ā tvā^{||} vasūni purudhā viśantu^{||}
dīrghamāyuryajāmānāya kṛṇvan^{||} adhāmṛtēna
jaritārāmaṅgdhi^{||} indrāḥ śunāvadvitānōti sīram^{||}
samvatsarasya pratimāṇāmētati^{||} arkasya jyōtistadidāsa
jyēṣṭham^{||} samvatsaragṃ śunavatsīrāmētati^{||} indrāsya
rādhaḥ prayātaṃ puru tmanā^{||} tadārkarūpaṃ
vimimānamēti^{||} dvādāśārē pratitiṣṭha^{||} dvṛṣā^{||}
aśvāyantō gavyantō vājayaṇtaḥ^{||} havāmahē
tvōpāgantavā ū^{||} ābhūṣantastvā sumātau navāyām^{||}
vayamindra tvā śunagṃ hūvēma^{||} 45 ^{||}

arcata havirgāyata yagṃsaccarṣaṇīnām vaiśambhalyā hāsittvamurum dēvahūtau naṣtmanā ṣaṭcā^{||}—[8]

prāṇa udēhi punarā nō bhara yajñō rāyō vārtrāhatyāya vasūnāgṃ sa īm pāhyaṣṭau^{||} 8 ^{||}
prāṇō rākṣatyagṛbhītā dhārāvarā marutō dīrghāyutvāya jyōtiṣā tvā
pañcācatvārigṃśat^{||} 45 ^{||}

prāṇaḥ śunagṃ hūvēma^{||}

hariḥ ōm^{||}

||iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
pañcamah prapāṭhakaḥ samāptaḥ^{||}

॥ṣaṣṭhamah praśnah॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakaḥ॥

svādvīm tvā svādunā tivrām tivrēṇa
amṛtāmamṛtēna madhumatīm madhumatā srjāmi
sagm sōmēna sōmōṣsyāśvibhyām pacyasva
sarāsvatyai pacyasva indrāya sūtrāmṇē pacyasva
parītō ṣiñcatā sūta sōmō ya ūttamagm haviḥ॥₁॥

dadhanvā yō naryō apsvāntarā suśāva
sōmāmadribhiḥ punātū tē parisrutaṁ sōmagm
sūryāya duhitā vārēṇa śāsvātā tanā vāyuh pūtaḥ
pavitrēṇa prāṅkhsōmō atidrutaḥ indrāya yujyaḥ
sakhā vāyuh pūtaḥ pavitrēṇa pratyāṅkhsōmō
atidrutaḥ॥₂॥

indrāya yujyaḥ sakhā brahmā kṣātram pāvatē tējā
indriyam surāyā sōmah sūta āsūtō madāya śukrēṇa
dēva dēvatāḥ pipṛgdhi rasēnānnaṁ yajāmānāya
dhēhi kuvidāṅga yavāmantō yavāñcit yathā
dāntyānupūrvam viyūya ihēhaiṣām kṛṇuta bhōjānāni
yē barhiṣō namōvrktim na jagmuḥ
upayāmagr̥hītōṣsyāśvibhyām tvā juṣṭam gr̥hṇāmi॥₃॥

sarāsvatyā indrāya sūtrāmṇē ēṣa tē yōnistējāsē tvā
vīryāya tvā balāya tvā tējōṣsi tējō mayi dhēhi
vīryāmasi vīryam mayi dhēhi balāmasi balam mayi
dhēhi nānā hi vām dēvahitaḥ sadāḥ kṛtam mā
sagmsṛkṣātham paramē vyōman surā tvamasī śuṣmiṇī
sōmā ēṣaḥ mā mā higmsiḥ svām yōnimāviśan॥₄॥
upayāmagr̥hītōṣsyāśvinam tējāḥ sārāsvatam vīryam

ai¹ndraṃ ba²laṃ | ē³ṣa tē yō⁴nirmō⁵dāya tvā | ā⁶nandāyā
tvā mahā⁷sē tvā | ō⁸jō⁹ṣsyō¹⁰jō mayi dhē¹¹hi | ma¹²nyurā¹³si
ma¹⁴nyuṃ mayi dhē¹⁵hi | mahō¹⁶ṣsi mahō mayi dhē¹⁷hi |
sa¹⁸hō¹⁹ṣsi sa²⁰hō mayi dhē²¹hi | yā vyā²²ghraṃ vi²³ṣū²⁴cikā |
u²⁵bhau vṛ²⁶kaṃ ca rak²⁷ṣā²⁸ti | śyē²⁹naṃ pā³⁰tatrī³¹naṃ
si³²gṃ³³ham | sē³⁴maṃ pā³⁵tvagṃ³⁶hā³⁷saḥ | sa³⁸mpr³⁹caḥ stha⁴⁰ saṃ
mā bhā⁴¹drē⁴²ṇā pr⁴³īk⁴⁴ta | vi⁴⁵pr⁴⁶caḥ stha⁴⁷ vi mā pā⁴⁸pma⁴⁹nā
pr⁵⁰īk⁵¹ta || 5 ||

ha¹viḥ pra²tyaṅk³sō⁴mō atidrutō gr⁵ṇā⁶myā⁷vi⁸śan⁹vi¹⁰ṣū¹¹cikā pañcā ca || _____ [1]

sō¹mō rājā²ṣmṛ³tagṃ su⁴taḥ | rjī⁵ṣē⁶ṇā⁷ja⁸hā⁹nmṛ¹⁰tyum | ṛ¹¹tē¹²nā
sa¹³tya¹⁴ma¹⁵ndri¹⁶yam | vi¹⁷pā¹⁸naṃ¹⁹ śū²⁰kra²¹ma²²ndhā²³saḥ |
in²⁴drā²⁵syē²⁶ndri²⁷yam | i²⁸daṃ payō²⁹ṣmṛ³⁰taṃ ma³¹dhū |
sō³²mā³³ma³⁴dbhyō³⁵ vyā³⁶piba³⁷ti | cha³⁸ndā³⁹sā ha⁴⁰gṃ⁴¹saḥ śū⁴²cī⁴³ṣa⁴⁴ti |
ṛ⁴⁵tē⁴⁶nā sa⁴⁷tya⁴⁸ma⁴⁹ndri⁵⁰yam | a⁵¹dbhyaḥ kṣī⁵²raṃ vyā⁵³piba⁵⁴ti || 6 ||

krū¹ṇā²ṅgi³ra⁴sō dhi⁵yā | ṛ⁶tē⁷nā sa⁸tya⁹ma¹⁰ndri¹¹yam |
an¹²nā¹³tpa¹⁴ri¹⁵srutō¹⁶ ra¹⁷saṃ | bra¹⁸hma¹⁹ṇā²⁰ vyā²¹piba²²ti kṣā²³tra²⁴m |
ṛ²⁵tē²⁶nā sa²⁷tya²⁸ma²⁹ndri³⁰yam | rē³¹tō mū³²traṃ³³ vi³⁴ja³⁵hā³⁶ti | yō³⁷niṃ
pra³⁸vi³⁹śa⁴⁰dri⁴¹yam | ga⁴²rbhō ja⁴³rā⁴⁴yū⁴⁵ṇā⁴⁶ṣvṛ⁴⁷taḥ | ul⁴⁸baṃ
ja⁴⁹hā⁵⁰ti ja⁵¹nmā⁵²nā | ṛ⁵³tē⁵⁴nā sa⁵⁵tya⁵⁶ma⁵⁷ndri⁵⁸yam || 7 ||

vē¹dē²na rū³pē vyā⁴karō⁵ti | sa⁶tā⁷sa⁸tī pra⁹jā¹⁰pā¹¹tiḥ | ṛ¹²tē¹³nā
sa¹⁴tya¹⁵ma¹⁶ndri¹⁷yam | sō¹⁸mē¹⁹na sō²⁰ma²¹ vyā²²piba²³ti | su²⁴tā²⁵su²⁶tau
pra²⁷jā²⁸pā²⁹tiḥ | ṛ³⁰tē³¹nā sa³²tya³³ma³⁴ndri³⁵yam | dr³⁶ṣṭvā rū³⁷pē
vyā³⁸karō³⁹ti | sa⁴⁰tyā⁴¹nr⁴²tē⁴³ pra⁴⁴jā⁴⁵pā⁴⁶tiḥ |
a⁴⁷śrā⁴⁸ddhā⁴⁹ma⁵⁰nr⁵¹tē⁵²śdā⁵³dhāt | śrā⁵⁴ddhā⁵⁵gṃ sa⁵⁶tyē pra⁵⁷jā⁵⁸pā⁵⁹tiḥ |
ṛ⁶⁰tē⁶¹nā sa⁶²tya⁶³ma⁶⁴ndri⁶⁵yam | dr⁶⁶ṣṭvā pā⁶⁷ri⁶⁸srutō⁶⁹ ra⁷⁰saṃ |
śū⁷¹krē⁷²ṇā śū⁷³kra⁷⁴m vyā⁷⁵piba⁷⁶ti | payā⁷⁷ḥ sō⁷⁸maṃ pra⁷⁹jā⁸⁰pā⁸¹tiḥ |
ṛ⁸²tē⁸³nā sa⁸⁴tya⁸⁵ma⁸⁶ndri⁸⁷yam | vi⁸⁸pā⁸⁹naṃ⁹⁰ śū⁹¹kra⁹²ma⁹³ndhā⁹⁴saḥ |
in⁹⁵drā⁹⁶syē⁹⁷ndri⁹⁸yam | i⁹⁹daṃ payō¹⁰⁰ṣmṛ¹⁰¹taṃ ma¹⁰²dhū || 8 ||

a¹dbhyaḥ kṣī²raṃ vyā³piba⁴jja⁵nmā⁶nr⁷tē⁸nā sa⁹tya¹⁰ma¹¹ndri¹²yag¹³g śrā¹⁴ddhā¹⁵gṃ sa¹⁶tyē pra¹⁷jā¹⁸pā¹⁹tira²⁰ṣṭau cā || _____ [2]

surāvantam̐ barhiṣadagm̐ suvīram̐ | yajñagm̐ hinvanti
mahīṣā namōbhiḥ | dadhānāḥ sōmam̐ divi dēvatāsu |
madēmēndram̐ yajāmānāḥ svarkāḥ | yastē rasāḥ
sambhṛta oṣādhīsu | sōmāsyā śuṣmaḥ surāyā sūtasyā |
tēnā jinva yajāmānam̐ madēna |
sarāsvatīmaśvināvindrāmagnim̐ | yamaśvinā
namūcērāsuraḍadhi | sarāsvatyasānōdindriyāyā || 9 ||

imantagm̐ śukram̐ madhūmantam̐indum̐ | sōmagm̐
rājānamīha bhākṣayāmi | yadatrā riptagm̐ rasināḥ
sūtasyā | yadindrō apibacchacībhiḥ | ahantadāsyā
manāsā śivēnā | sōmagm̐ rājānamīha bhākṣayāmi |
pitṛbhyāḥ svadhāvibhyāḥ svadhā namāḥ |
pitāmāhēbhyāḥ svadhāvibhyāḥ svadhā namāḥ |
prapitāmāhēbhyāḥ svadhāvibhyāḥ svadhā namāḥ |
akṣānpitarāḥ || 10 ||

amīmadanta pitarāḥ | atītrpanta pitarāḥ | amīmrjanta
pitarāḥ | pitārāḥ śundhādhvam̐ | punantū mā pitarāḥ
sōmyāsāḥ | punantū mā pitāmāhāḥ | punantu
prapitāmāhāḥ | pavitrēṇa śatāyūṣā | punantū mā
pitāmāhāḥ | punantu prapitāmāhāḥ || 11 ||

pavitrēṇa śatāyūṣā | viśvamāyurvyāśñavai | agnā
āyūgm̐ṣi pavasēṣgnē pavāsval pavāmānaḥ suvarjanāḥ
punantū mā dēvajanaḥ | jātāvēdaḥ pavitrāvadyattē
pavitrāmārciṣi | ubhābhyāndēva savitarvaiśvadēvī
pūnatī | yē sāmānāḥ samānasāḥ | pitarō yamarājyē |
tēṣāṃ lōkaḥ svadhā namāḥ | yajñō dēvēṣu kalpatām̐ || 12 ||

yē sājātāḥ samānasāḥ | jīvā jīvēṣu māmākāḥ | tēṣāgg
śrīrmayī kalpatām̐ | asmīllōkē śatagm̐ samāḥ | dvē sṛutī
āśṛṇavam̐ pitṛnām̐ | aham̐ dēvānām̐uta martyānām̐

yābhyāmidam viśvamējatsamēti| yadāntarā pītaram
mātaram ca| idagm haviḥ prajānam mē astu|
daśāviraḡm sarvagaṇagg svastayē| ātmasani
prajāsanī| paśusanyābhayaṣani lōkaṣanī| agniḥ prajāṃ
bāhulām mē karōtu| annam payō rēto āsmāsū dhatta|
rāyaspōṣamiṣamūrjāmaṣmāsū dīdharatsvāhā||¹³||

indriyāya pītaraḥ śatāyūṣa punantu mā pitāmahāḥ punantu prapitāmahāḥ kalpatāḡm svastayē pañca
ca||

[3]

sīsēna tantraṃ manāsā manīṣiṇāḥ| ūrṇāsūtrēṇā
kaṇayō vayanti| āśvinā yajñagm saviṭā sarāsvatī|
indrāṣya rūpaṃ varuṇō bhiṣajyan| tadāṣya
rūpamamṛtaḡm śacībhiḥ| tīsrōṣdādurdēvatāḥ
sagmrarāṇāḥ| lōmāni śaṣpaīrbahudhā na tōkmābhiḥ|
tvagāṣya māḡmsamābhavanna lājāḥ| tadaśvinā bhiṣajā
rudravartanī| sarāsvatī vayati pēsō antāraḥ||¹⁴||

asthiḥ majjānam māsaraiḥ| kārōtarēṇa dadhātō
gavāntvaci| sarāsvatī manāsā pēsalam vasu|
nāsatyābhyāṃ vayati darśataṃ vapuḥ| rasaṃ
parisrutā na rōhitam| nagnahurdhīrastasāranna vēma|
payāsā śukramamṛtaṃ janitraṃ| surayā
mūtrājjanayanti rētaḥ| apāmātiṃ durmatim
bādhāmānāḥ| ūvādhyam vātagm sabuvantadārāt||¹⁵||

indraḥ sutrāmā hṛdayēna satyam| purōdāśēna saviṭā
jājāna| yakṛtklōmānam varuṇō bhiṣajyan| matāsnē
vāyavyairna mināti pittam| āntrāṇi sthālī madhu
pinvāmānā| gudā pātrāṇi sudughā na dhēnuḥ|
śyēnasya patraṃ na plīhā śacībhiḥ| āsandī
nābhīrudaram na mātā| kumbhō vāniṣṭhurjanitā
śacībhiḥ| yasminnagrē yōnyāṃ garbhō antaḥ||¹⁶||

plāśīrvyāktāḥ śatadhāra utsāḥ| duhē na kumbhīgṃ
svadhām pitr̥bhyāḥ| mukhaḡṃ sadāsyā śira itsadēna|
jihvā pavitrāmaśvinā sagṃ sarāsvatī| cappanna
pāyurbhiṣagāsyā vālāḥ| vastirna śēpō harāsā tarasvī|
aśvibhyām cakṣūramṛtaṃ grahābhyām| chāgēna tējō
haviṣā śrtēna| pakṣmāṇi gōdhūmaiḥ kvālairutāni|
pēsō na śuklamasitaṃ vasātē||¹⁷||

avirna mēṣō nasi vīryāya| prāṇasya panthā amṛtō
grahābhyām| sarāsvatyupavākairvyānam| nasyāni
barhirbadārairjajāna| indrāsyā rūpamṛṣabhō balāya|
karṇābhyāḡṃ śrōtrāmaṃṛtaṅgrahābhyām| yavā na
barhirbhruvi kēsārāṇi| karkandhū jajñē madhū
sāraghaṃ mukhāt| ātmannupasthē na vṛkāsyā lōmā|
mukhē śmaśrūṇi na vyāghralōmam||¹⁸||

kēsā na śīrṣan yaśāsē śriyai śikhā| sigṃhasyā lōma
tviṣirindriyāṇi| aṅgānyātmanbhiṣajā tadaśvinā|
ātmānaṃmaṅgaiḥ samādhātsarāsvatī| indrāsyā rūpaḡṃ
śatamānamāyuh| candrēṇa jyōtiramṛtandadhānā|
sarāsvatī yōnyāṅgarbhāmantaḥ| aśvibhyām patnī
sukṛtaṃ bibharti| apāḡṃ rasēna varuṇō na sāmna|
indragḡ śriyai janayānnapsu rājā| tējāḥ paśūnāḡṃ
hvirindriyāvāt| parisrutā payāsā sāraghaṃ madhū|
aśvibhyāndugdhaṃ bhiṣajā sarāsvatyā sutāsutābhyām|
amṛtaḥ sōma induh||¹⁹||

antāra āradāntarvāsātē vyāghralōmagṃ rājā catvāri ca||^[4]

mitrōṣsi varuṇōṣsi| samahaṃ viśvairdēvaiḥ| kṣatrasya
nābhīrasi| kṣatrasya yōnīrasi| syōnāmā sīda|
suśadāmā sīda| mā tvā higṃsīt| mā mā higṃsīt|
niśāsāda dhṛtavratō varuṇaḥ| pastyāsvā||²⁰||

sāmrājyāya sukra¹tūḥ| dēvasyā tvā savitūḥ prāsavē|
aśvinōrbāhubhyā²m| pūṣṇō hastābhyā³m|
aśvinōrbhaiṣā⁴jyēna| tējāsē
brahmavarcaśāyābhiṣi⁵ñcāmi| dēvasyā tvā savitūḥ
prāsavē| aśvinōrbāhubhyā⁶m| pūṣṇō hastābhyā⁷m|
sarāsvatya⁸i bhaiṣā⁹jyēna||₂₁||

vīryāyānnādyāyābhiṣi¹ñcāmi| dēvasyā tvā savitūḥ
prāsavē| aśvinōrbāhubhyā²m| pūṣṇō hastābhyā³m|
indrāsyēndriyēṇā⁴| śriyai yaśāsē balāyābhiṣi⁵ñcāmi|
kōṣṣi kata⁶mōṣṣi| kasma⁷i tvā kāyā tvā| suślōkā (4)
sumāṅgalā (4) satyārājā (3) n| śirō mē śrīḥ||₂₂||

yaśō mukha¹m| tviṣiḥ kēśāśca śmaśrūṇi²| rājā mē
prāṇōsmṛta³m| samrātca⁴kṣūḥ| virātchrōtra⁵m| jīhvā mē
bhādra⁶m| vāṇmahāḥ| manō manyuḥ| svarāḍbhāmāḥ|
mōdāḥ pramōdā aṅgulīraṅgāni⁷||₂₃||

citta¹m mē sahāḥ| bāhū mē balāmindriyam| hasta²u mē
karmā vīrya³m| ātmā kṣatramurō mamā| prṣṭirmē
rāṣṭramudaramagṃsa⁴u| grīvāśca śrōṇya⁵u| ūrū āratnī
jānūnī⁶| viśō mēśṅgāni sarvataḥ| nābhirmē citta⁷m
vijñāna⁸m| pāyurmēṣpācitirbhasat⁹||₂₄||

ānānānānādvāṇḍau mē| bhagaḥ saubhāgya¹m pasāḥ|
jaṅghābhyā²m padbhyā³m dharmōṣmi⁴| viśi rājā
pratiṣṭhita⁵ḥ| prati kṣatrē pratiṣṭhāmi rāṣṭrē|
pratyasvēṣu pratiṣṭhāmi gōṣu⁶| pratyāṅgēṣu
pratiṣṭhāmyātman⁷| prati prāṇēṣu pratiṣṭhāmi
puṣṭē⁸| prati dyāvāprthivyōḥ| pratiṣṭhāmi yajñē⁹||₂₅||

trayā dēvā ēkādaśa¹| trayāstrigṃsāḥ surādhāsaḥ|
brhaspatipurōhitāḥ| dēvasyā savitūḥ savē²| dēvā

dēvairāvantu māḥ prathamā dvitīyaiḥ dvitīyāstritīyaiḥ
trītiyāḥ satyēnāḥ satyaṃ yajñēnāḥ yajñō yajurbhiḥ ॥²⁶ ॥
yajūgṃṣi sāmābhiḥ sāmānyrgbhiḥ ṛcō yājyābhiḥ
yājyā vaṣaṭkāraiḥ vaṣaṭkāra āhūtibhiḥ āhūtayō mē
kāmaṇtsamārdhayantu bhūḥ svāhā lōmaṇi
prayātirmamāḥ tvaṇma ānātirāgātīḥ māgṃsaṃ mā
upānatiḥ vasvasthiḥ majjā mā ānātīḥ ॥²⁷ ॥

pastyāsvā sarāsvatyaḥ bhaiṣajyēṇa śrīraṅgāni bhaṣadyajñē yajñō yajurbhirupānātīrdvē cāḥ ————— [5]

yaddēvā dēvaḥēḍānam dēvāsaścakṛmā vāyam
agnirmā tasmādēnāsaḥ viśvānmuñcatvagṃhāsaḥ
yadi divā yadi naktaṃ ēnāgṃsi cakṛmā vāyam
vāyurmā tasmādēnāsaḥ viśvānmuñcatvagṃhāsaḥ
yadi jāgradyadi svapnē ēnāgṃsi cakṛmā vāyam ॥²⁸ ॥
sūryō mā tasmādēnāsaḥ viśvānmuñcatvagṃhāsaḥ
yadgrāmē yadarāṇyē yatsabhāyām yadīndriyē
yacchūdrē yadāryē ēnāścakṛmā vāyam yadēkaśyādhi
dharmāṇi tasyāvayajānamasi yadāpō aghniyā
varuṇēti śapāmahē tatō varuṇa nō muñca ॥²⁹ ॥
avābhr̥tha nicaṅkuṇa nicērurāsi nicaṅkuṇa avā
dēvairdēvakṛtamēnōśyātī ava martyairmartyākṛtam
urōrā nō dēva riṣaspāhi sumitrā na āpa oṣādhayaḥ
santu durmitrāstasmai bhūyāsuḥ yōsmāndvēṣṭi
yaṃ cā vāyaṃ dviṣmaḥ drupadādīvēnmūmucānaḥ
svinnāḥ snātvī malādiva ॥³⁰ ॥

pūtaṃ pavitrēṇēvājyaṃ āpāḥ śundhantu maināsaḥ
udvāyantamāsaṣpariḥ paśyāntō jyōtiruttāram
dēvandēvatrā sūryaṃ agānma jyōtiruttamam
pratiyutō varuṇasya pāśāḥ pratyāstō varuṇasya

pāśāḥ| ēdhōṣsyēdhiṣīmahi| samidāsi||³¹ ||

tējōṣsi tējō mayi dhēhi| apō anvācāriṣam| rasēna
samāsṛkṣmahī| payāsvāgṃ agna āgāmam| taṃ mā
sagṃsṛja varcāsā| prajayā ca dhanēna ca|
samāvāvartī prthivī| samuṣāḥ| samu sūryāḥ| samu
viśvāmidaṃ jagat| vaiśvānarajyōtīrbhūyāsam|
vibhukāmam vyāśṇavai| bhūḥ svāhā||³² ||

svapna ēnāgṃsi cakṛmā vyaṃ mūṇca malādiva samidāsi jagatrīṇi ca||—————[6]

hōtā yakṣatsamidhēndrāmīḍaspadē| nābhā prthivyā
adhi| divō varṣmantsamidhyatē| ōjīṣṭhaścarṣaṇī sahāḥ|
vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣattanūnapātam|
ūtībhīrjētāramapārājitam| indraṃ dēvagṃ sūvarvidaṃ|
pathībhīrmadhūmattamaiḥ| narāśagṃsēna tējāsā||³³ ||

vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā
yakṣadīdābhīrindrāmīḍitam| ājuhvānamamartyam|
dēvō dēvaiḥ savīryāḥ| vajrāhastāḥ purandaraḥ|
vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtāyakṣadbārhiṣīndrānniṣadvaram|
vṛṣabhannaryāpasam| vasūbhīrudrairādītyaiḥ|
sayugbhīrbārhirāsādat||³⁴ ||

vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣadōjō na vīryam|
sahō dvāra indramavardhayan| supṛāyaṇā
viśrayantāmṛtāvṛdhāḥ| dvāra indrāya mīdhuṣē|
viyantvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣaduṣē indrāsyā
dhēnū| sudughē mātaraū mahī| savātarau na tējāsī|
vatsamindrāmavardhatām||³⁵ ||

vītāmājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣaddaivyā hōtārā|
bhīṣajā sakhāyā| haviṣēndraṃ bhīṣajyataḥ| kavī dēvau

pracētasau| indrāya dhatta indriyam| vītāmājyāsyā
hōtaryajā| hōtā yakṣattisrō dēvīḥ|
trayastridhātāvōpasāḥ| idā sarāsvatī bhārātī||³⁶||

maḥindrāpatnīrhaṣmātīḥ| viyantvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣattvaṣṭāramindram dēvam| bhiṣajagm
suyajānghṛtaśriyam| pururūpagm surētāsam
maghōnim| indrāya tvaṣṭā dadhādindriyāṇi|
vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣadvanāspatiḥ|
śamitāragm śatakrātum| dhiyō jōṣṭārāmindriyam||³⁷||

madhvā samañjanpathibhiḥ sugēbhiḥ| svadāti havyam
madhunā ghṛtēnā| vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā
yakṣadindrāgg svāhāṣṣjyāsyā| svāhā mēdāsaḥ| svāhā
stōkānām| svāhā svāhākṛtīnām| svāhā havyasūktīnām|
svāhā dēvāgm ājyapān| svāhēndragm hōtrājjuṣāṇāḥ|
indra ājyāsyā viyantū| hōtaryajā||³⁸||

tējāsāṣṣsadadavardhatām bhārātīndriyam juṣāṇā dvē cā (samidhēndrāntanūnapātamidābhirbarhiṣyōjā
uṣē daivyā tīrastvaṣṭāram vanāspatīmindram| samidhēndram caturvētvēkō viyantū dvirvītāmēkō
viantū dvirvētvēkō viyantū hōtaryajā)||

[7]

samiddha indrā uṣasāmanīkē| purōrucā
pūrvākṛdvāvṛdhānaḥ| tribhirdēvaistrigṃśatā
vajrābāhuḥ| jaghānā vṛtram vi durō vavāra|
narāśagṃsaḥ pratiśūrō mimānaḥ| tanūnapātprati
yajñasya dhāmā| gōbhīrvapāvānmadhunā samañjan|
hirāṇyaiscandrī yajati pracētāḥ| īditō dēvairharivāgm
abhiṣṭīḥ| ājuhvānō haṣiṣā śardhāmānaḥ||³⁹||

purandarō maghavān vajrābāhuḥ| āyātu yajñamupānō
juṣāṇāḥ| juṣāṇō barhirharivānna indrāḥ| prācīnagm
sīdatpradiśā pṛthivyāḥ| uruvyacāḥ prathāmānagg

syōnam| ādityairaktam vasubhiḥ sajōṣāḥ| indrandurāḥ
kavaṣyō dhāvāmānāḥ| vṛṣāṇam yantu janāyaḥ
supatniḥ| dvārō dēvīrabhitō viśrayantām| suvīrā vīram
prathāmānā mahōbhiḥ||₄₀||

uṣāsānaktā brhatī brhantaḥ| payāsvatī sudughē
śūramindraḥ| pēsāsvatī tantūnā samvyayantī|
dēvānām dēvam yajataḥ surukmē| daivyā mimānā
manāsā purutrā| hōtārāvindraḥ prathamā suvācā|
mūrdhan yajñasya madhūnā dadhānā| prācīnam
jyōtirhaviṣā vṛdhātaḥ| tīsrō dēvīr haviṣā
vardhāmānāḥ| indraḥ juṣāṇā vṛṣāṇam na patniḥ||₄₁||

acchinantantum payāsā sarāsvatī| idā dēvī bhārātī
viśvatūrtiḥ| tvaṣṭā dadhadindrāya śuṣmaḥ|
apākōciṣṭuryaśasē purūṇi| vṛṣā yajanvṛṣāṇam
bhūrīrētāḥ| mūrdhan yajñasya samānaktu dēvān|
vanaspatīravāsṛṣṭō na pāsaiḥ| tmanyā
samāñjañchāmītā na dēvaḥ| indrāya havyairjāṭharam
prṇānaḥ| svadāti havyam madhūnā ghṛtēnā|
stōkānāmindum prati śūra indrāḥ| vṛṣāyamāṇō
vṛṣabhastūrāṣāt| ghṛtapruṣā madhūnā havyamundan|
mūrdhan yajñasya juṣatāgg svāhā||₄₂||

śardhāmānō mahōbhiḥ patnīrghṛtēnā catvāri ca||—————[8]

ācārṣaṇiprā vivēṣa yanmā| tagm sadhrīcīḥ|
satyamittanna tvāvāgm anyō astī| indrā dēvō na
martyō jyāyān| ahannahiḥ pariśayānamarṇāḥ|
avāsṛjōṣpō acchā samudram| prasāsāhiṣē puruhūta
śatrūn| jyēṣṭhastē śuṣmā iha rātīrastu| indrā bhāra
dakṣiṇēnā vasūni| patiḥ sindhūnāmāsi rēvatīnām| sa

śēvṛdhamadhi dhāddyumnamasmē mahi kṣatram
jānāṣādindra tavyam rakṣā ca nō maghōṇaḥ pāhi
sūrīn rāyē ca naḥ svapatyā iṣe dhāḥ ॥₄₃ ॥

rēvatīnāṇcatvārī ca ॥ _____ [9]

dēvam barhirindragm sudēvam dēvaiḥ vīravātstīrnam
vēdyāmavardhayat vastōrvṛtam prāktōrbhṛtam rāyā
barhiṣmatōstyāgāt vasuvanē vasudhēyāsyā vētu yajā
dēvīrdvāra indragm saṅghātē
vidvīryāmannavardhayan ā vatsēna taruṇēna
kumārēṇa camivītā apārvāṇam
rēṇukākāṭannudantām vasuvanē vasudhēyāsyā
viyantu yajā ॥₄₄ ॥

dēvī uṣāsānaktā indram yajñe prāyatyāhvētām
daivīrviśaḥ prāyāsiṣṭām supritē sudhitē abhūtām
vasuvanē vasudhēyāsyā vītām yajā dēvī jōṣṭrī
vasūdhitī dēvamindrāmavardhatām ayāvyanyāghā
dvēṣāgmsi ānyāvākṣīdvasu vāryāṇi yajāmānāya
śikṣitē ॥₄₅ ॥

vasuvanē vasudhēyāsyā vītām yajā dēvī ūrjāhūtī
dughē sudughē payasēndrāmavardhatām
iṣamūrjāmanyāsvākṣī sagdhigṃ sapitīmanyā navēna
pūrvāṇdayāmānē purāṇēna navam
adhātāmūrjāmūrjāhūtī vasu vāryāṇi yajāmānāya
śikṣitē vasuvanē vasudhēyāsyā vītām yajā ॥₄₆ ॥

dēvā daivyā hōtārā dēvamindrāmavardhatām
hātāghāśagmsāvābhārṣṭām vasuvāryāṇi yajāmānāya
śikṣitau vasuvanē vasudhēyāsyā vītām yajā
dēvistisrastisrō dēvīḥ patimindrāmavardhayan
asprkṣadbhārātī divam rudrairyajñagm sarāsvatī idā

vasumatī gr̥hān ॥₄₇ ॥

vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} viyan_{tu} yajā_l dē_{va} indrō_l
narāśagm_{sāḥ}l trivarū_{thas}trivandhurah_l
dē_{va}mindrāmavardhayat_l śatē_{nā} śitipṛ_{ṣṭh}hānāmāhitah_l
sahasrē_{ṇa} pravārtatē_l mī_{trā}varu_{ṇē}dā_{sya}
hō_{tra}marhā_{taḥ}l br̥has_{patiḥ} stō_{tra}m_l
aśvinā_{ṣṣ}dhvā_{rya}vam_l vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} vē_{tu}
yajā_l ॥₄₈ ॥

dē_{va} indrō_l vanas_{patiḥ}l hirā_{ṇya}varṇō_l madhūśākha_ḥ
supippala_ḥl dē_{va}mindrāmavardhayat_l
diva_{ma}grē_{nā}prāt_l ā_ṣntarikṣa_m pṛ_{thi}vīmā_{dr̥g}m_{hīt}_l
vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} vē_{tu} yajā_l dē_{va}m_l
bar_{hir}vāritī_{nām}l dē_{va}mindrāmavardhayat_l
svās_{astha}mindrē_{nā}sā_{nnam}l a_{nyā}
bar_{hī}g_{mṣy}a_{bhyā}bhūt_l vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} vē_{tu}
yajā_l dē_{vō} a_{gniḥ} svi_{ṣṭa}kṛ_tl dē_{va}mindrāmavardhayat_l
svi_{ṣṭa}m k_{ur}vantsvi_{ṣṭa}kṛ_tl svi_{ṣṭa}ma_{dya} kārō_{tu} na_ḥl
vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} vē_{tu} yajā_l ॥₄₉ ॥

viyan_{tu} yajā śikṣitē śikṣitē vasu_uvanē vasudhēyā_{sya} vītā_{yya}yajā gr̥hān vē_{tu} yajābhū_{th}ṣat_{ṇā} (dē_{va}m
bar_{hir}dē_{vī}rdvārō_l dē_{vī} uśāsā_{nak}tā_l dē_{vī} jōṣ_{ṭrī}l dē_{vī} ū_{rjā}hūtī_l dē_{vā} daivyā_l hō_{tā}rā śikṣitau dē_{vī}stisrastisrō_l
dē_{vī}rdē_{va} indrō_l narāśagm_{sō}l dē_{va} indrō_l vanas_{pati}rdē_{va}m bar_{hir}vāritī_{nā}ndē_{vō} a_{gniḥ} svi_{ṣṭa}kṛ_{ddē}vam_l
vē_{tu} viyan_{tu} caturvītāmē_{kō}l viyan_{tu} caturvē_{tv}avardhayadavardhayā_ntrirā_{vardha}tāmē_{kō}ṣ
vardhayagg_ṣcaturā_{vardha}yat_l vastō_{rā} vatsē_{nā} daivī_{rayā}vīṣagm_{ha}tā_ṣpṛ_{kṣa}cchatē_{nā} divag_ḡ svās_{astha}gg
svi_{ṣṭa}gm̐ śikṣitē śikṣitē śikṣitau ॥) ॥

[10]

hō_{tā} yakṣatsa_{midhā}ṣgnimī_{ḍa}spadē_l aśvinē_{ndra}gm̐_l
sarā_{śva}tīm_l a_{jō} dhū_{mrō} na gō_{dhū}mai_ḥ
kvā_{lai}rbhē_{ṣa}jam_l madhū_l śas_{pai}rna tējā_l indri_{yam}_l
payā_ḥ sō_{mā}ḥ pa_{ri}sru_{tā} gh_{r̥}ta_m madhū_l viyan_{tvā}jyā_{sya}
hō_{tā}ryajā_l hō_{tā} yakṣat_{tanū}napā_{tsa}rā_{śva}tī_l avī_{rmē}ṣō

na bhēṣajam| pathā madhūmatābhāran| aśvinēndrāya
vīryam||⁵⁰ ||

badārairupavākābhirbhēṣajantōkmābhiḥ| payaḥ sōmah
parisrutā ghr̥taṃ madhū| viyantvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣannarāśagṃsaṃ na nagnahum| patigṃ
surāyai bhēṣajam| mēṣaḥ sarāsvatī bhiṣak| rathō na
candryāśvinōrvapā indrāsyā vīryam|

badārairupavākābhirbhēṣajantōkmābhiḥ| payaḥ sōmah
parisrutā ghr̥taṃ madhū| viyantvājyāsyā hōtaryajā||⁵¹ ||

hōtā yakṣadidēḍita ājuhvānaḥ sarāsvatīm| indram
balēna vardhayaṇ| ṛṣabhēṇa gavēndriyam|
aśvinēndrāya vīryam| yavaīḥ karkandhūbhiḥ| madhū
lājairna māsāram| payaḥ sōmah parisrutā ghr̥taṃ
madhū| viyantvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣadbārhiḥ
suṣṭarīmōrṇāmradāḥ| bhiṣaṇnāsātyā||⁵² ||

bhiṣajāśśvināśśvā śisūmatī| bhiṣagdhēnuḥ sarāsvatī|
bhiṣagduha indrāya bhēṣajam| payaḥ sōmah parisrutā
ghr̥taṃ madhū| viyantvājyāsyā hōtaryajā| hōtā
yakṣaddurō diśāḥ| kavāṣyō na vyacāsvatīḥ| aśvibhyām
na durō diśāḥ| indrō na rōdāsī dughē| duhē
kāman̄tsarāsvatī||⁵³ ||

aśvinēndrāya bhēṣajam| śukraṃ na jyōtirindriyam|
payāḥ sōmah parisrutā ghr̥taṃ madhū| viyantvājyāsyā
hōtaryajā| hōtā yakṣatsupēśāsōṣē naktam divā| aśvinā
sañjānānē| samaṃ jātē sarāsvatyā| tviṣimindrē na
bhēṣajam| śyēnō na rajāsā hr̥dā| payaḥ sōmah
parisrutā ghr̥taṃ madhū||⁵⁴ ||

viyantvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣaddaivyā hōtārā

bhiṣajāśśvināḥ | indram na jāgrvī divā naktam na
bhēṣajaiḥ | śūṣagm sarāsvatī bhiṣak | sīsēna duha
indriyam | payah sōmah parisrutā ghṛtam madhū |
viyantvājyāsyā hōtaryajā | hōtā yakṣattisrō dēvīrna
bhēṣajam | trayāstridhātāvōśpasah | rūpamindre
hiraṇyayam || 55 ||

aśvinēḍā na bhārātī | vācā sarāsvatī | mahā indrāya
dadhurindriyam | payah sōmah parisrutā ghṛtam
madhū | viyantvājyāsyā hōtaryajā | hōtā
yakṣattvaṣṭāramindrāmaśvinā | bhiṣajam na
sarāsvatī | ōjō na jūtirindriyam | vṛkō na rābhasō
bhiṣak | yaśah surāyā bhēṣajam || 56 ||

śriyā na māsaram | payah sōmah parisrutā ghṛtam
madhū | viyantvājyāsyā hōtaryajā | hōtā
yakṣadvanāspatiḥ | śamitāragm śatakrātum | bhīmam
na manyugm rājānavyāghrannamāsāśśvinā bhāmaḥ |
sarāsvatī bhiṣak | indāya duha indriyam | payah sōmah
parisrutā ghṛtam madhū | viyantvājyāsyā hōtaryajā || 57 ||

hōtā yakṣadagnigg svāhāśśjyāsyā stōkānām | svāhā
mēdāsām prthak | svāhā chāgāmaśvibhyām | svāhā
mēṣagm sarāsvatyai | svāhārṣabhamindrāya sigmāyā
sahāsēndriyam | svāhāśgnim na bhēṣajam | svāhā
sōmāmindriyam | svāhēndragm sūtrāmāṇagm
savītāram varuṇam bhiṣajām patiḥ | svāhā vanāspatiḥ
priyam pāthō na bhēṣajam | svāhā dēvāgm ājyapān || 58 ||

svāhāśgnim hōtrājjuṣāṇō agnirbhēṣajam | payah
sōmah parisrutā ghṛtam madhū | viyantvājyāsyā
hōtaryajā | hōtā yakṣadaśvinā sarāsvatīmindragm

sutrāmāṇam| imē sōmāḥ surāmāṇaḥ| chāgairna
mēṣairṛṣabhaiḥ sutāḥ| śaṣpairna tōkmābhiḥ|
lājairmahāsvantaḥ| madā māsāreṇa pariṣkr̥tāḥ|
śukrāḥ payāsvantōsmṛtāḥ| prasthitā vō madhuścutāḥ|
tānaśvinā sarāsvatīndrāḥ| sutrāmā vṛtrahā| juṣantāgṃ
saumyaṃ madhū| pibāntu madāntu viyantū sōmaṃ|
hōtaryajā||⁵⁹||

vīryaṃ viyantvājyāsyā| hōtaryajā nāsātyā sarāsvatī| madhū hiraṇyayaṃ bhēṣajam viyantvājyāsyā
hōtaryajājyapānamṛtāḥ| pañcā ca (samidhāṣgnigṃ ṣaṭ| tanūnapātsapta| narāśagṃsamṛṣiḥ| idēditō
yavairāṣṭau| barhiḥ sapta| durōśśvinā navā| supēśasarsīḥ| daivyā hōtārā sīsēṇa rasāḥ|
tīrastvaṣṭāramāṣṭāvāṣṭau| vanaṣpatimṛṣiḥ| agnintrayōdaśa| āśvinā dvādaśa trayōdaśa| samidhāṣgnigṃ
badāraibadāriyavairāśvinā| tviṣiṃśvinā na bhēṣajagṃ rūpamaśvinā bhīmaṃ bhāmaṃ)||———[11]

samiddhō agnirāśvinā| taptō gharmō virāttsutaḥ|
duhē dhēnuḥ sarāsvatī| sōmagṃ śukramihēndriyam|
tanūpā bhiṣajā sutē| āśvinōbhā sarāsvatī| madhvā
rajāgṃsīndriyam| indrāya pathibhīrvahān|
indrāyēndugṃ sarāsvatī| narāśagṃsēna nagnahūḥ||⁶⁰||

adhātāmaśvinā| madhū| bhēṣajam bhiṣajā sutē|
ājuhvānā sarāsvatī| indrāyēndriyāṇi vīryaṃ|
idābhiraśvināviṣaṃ| samūrjagṃ sagṃ rayindādhuḥ|
āśvinā namūcēḥ| sutam| sōmagṃ śukram| pārisrutā|
sarāsvatī| tamābhārat| barhiṣēndrāya pātavē||⁶¹||

kavaṣyō na vyacāsvatīḥ| āsvibhyām na durō diśāḥ|
indrō na rōdāsī| dughē| duhē kāmāntsarāsvatī| uṣāsā
naktāmaśvinā| divēndragṃ sāyamīndriyaiḥ| sañjānānē
supēśāsā| samaṃ jātē sarāsvatyā| pātam nō āśvinā
divā| pāhi naktagṃ sarasvati||⁶²||

daivyā hōtārā bhiṣajā| pātamindragṃ sacā sutē|
tīstrastrēdhā sarāsvatī| āśvinā bhāratīdā| tīvram

pārisrutā sōmaṁ| indrāya suṣavurmadaṁ| aśvinā
bhēṣajam madhū| bhēṣajannaḥ sarāsvatī| indrē tvaṣṭā
yaśaḥ śriyaṁ| rūpagm rūpamadhuh sutē| rtuthēndrō
vanaspatiḥ| śaśamānaḥ pārisrutā| kīlālāmaśvibhyām
madhū| duhē dhēnuḥ sarāsvatī| gōbhirna
sōmāmaśvinā| māsārēṇa pariṣkr̥tā| samādhātāgm
sarāsvatyā| svāhēndrē sutaṁ madhū||⁶³ ||

nagnahuḥ pātāvē sarasvatyadhuḥ sutēṣṣtau ca||—————[12]

aśvinā havirindriyam| namūcērdhiyā sarāsvatī| ā
śukramāsurādvasu| maghamindrāya jabhrirē|
yamaśvinā sarāsvatī| haviṣēndramavārdhayan| sa
bibhēda vaḷam magham| namūcāvāsūrē sacā|
tamindraṁ paśavaḥ sacā| aśvinōbhā sarāsvatī||⁶⁴ ||

dadhānā abhyānūṣata| haviṣā yajñamindriyam| ya
indrā indriyandadhuh| savitā varuṇō bhagāḥ| sa
sutrāmā haviṣpātiḥ| yajāmānāya saścata| savitā
varuṇōṣdadhāt| yajāmānāya dāśuṣē| ādatta
namūcērvasu| sutrāmā balāmindriyam||⁶⁵ ||

varuṇaḥ kṣatramindriyam| bhagēna savitā śriyaṁ|
sutrāmā yaśāsā balaṁ| dadhānā yajñamāśata| aśvinā
gōbhirindriyam| aśvēbhirvīryaṁ balaṁ| haviṣēndragm
sarāsvatī| yajāmānamavardhayan| tā nāsātyā
supēśāsā| hirāṇyavartanī| narā| sarāsvatī haviṣmātī|
indra karmāsu nōṣvata| tā bhiṣajā sukarmāṇā| sā
sudughā sarāsvatī| sa vṛtrahā śatakrātuḥ| indrāya
dadhurindriyam||⁶⁶ ||

ubhā sarāsvatī balāmindriyannarā ṣaṭca||—————[13]

dēvaṁ barhiḥ sārāsvatī| sudēvamindrē aśvinā| tējō na

cakṣurākṣyōḥ| barhiṣā dadhurindriyam| vasuṇe
vasudhēyāsyā viyantu yajā| dēvīrdvārō aśvinā|
bhiṣajēndrē sarāsvatī| prāṇam na vīryānnasi| dvārō
dadhurindriyam| vasuṇe vasudhēyāsyā viyantu
yajā||⁶⁷||

dēvī uṣāsāvaśvinā| bhiṣajēndrē sarāsvatī| balam na
vācāmāsyē| uṣābhyāndadhurindriyam| vasuṇe
vasudhēyāsyā viyantu yajā| dēvī jōṣṭrī aśvinā|
sutrāmēndrē sarāsvatī| śrōtram na karṇāyōryasāḥ|
jōṣṭribhyāndadhurindriyam| vasuṇe vasudhēyāsyā
viyantu yajā||⁶⁸||

dēvī ūrjāhūtī dughē sudughē| payasēndragm
sarāsvatyāśvinā bhiṣajāvata| śukram na jyōtiḥ
stanāyōrāhūtī dhatta indriyam| vasuṇe
vasudhēyāsyā viyantu yajā| dēvā dēvānām bhiṣajā|
hōtārāvindrāmaśvinā| vaṣatkāraiḥ sarāsvatī| tviṣim na
hrdayē matim| hōṭṛbhyāndadhurindriyam| vasuṇe
vasudhēyāsyā viyantu yajā||⁶⁹||

dēvistisrastisrō dēvīḥ| sarāsvatyāśvinā bhārātīḍā|
śūṣanna madhyē nābhyām| indrāya dadhurindriyam|
vasuṇe vasudhēyāsyā viyantu yajā| dēva indrō
narāśagmsāḥ| trivarūthaḥ sarāsvatyāśvibhyāmīyatē
rathāḥ| rētō na rūpamamṛtaḥ janitraḥ| indrāya
tvaṣṭā dadhādindriyāṇi| vasuṇe vasudhēyāsyā
viyantu yajā||⁷⁰||

dēva indrō vanaspatiḥ| hirāṇyaparnō aśvibhyām|
sarāsvatyāḥ supippalaḥ| indrāya pacyatē madhū| ōjō
na jūtimṛṣabhō na bhāmaḥ| vanaspatirṇō

dadhādindriyāṇī| vasu_uvanē vasudhēyāsyā viyan_utu yajā|
dēvaṃ bar_hirvāritinām| adhva_rē stīrṇamaśvibhyām|
ūrṇāmradāḥ sarāsvatyāḥ||₇₁ ||

syōnamindra tē sadāḥ| īśāyai manyugṃ rājānam
bar_hiṣā dadhurindriyam| vasu_uvanē vasudhēyāsyā
viyan_utu yajā| dēvō agniḥ sviṣṭakṛt| dēvān
yākṣadyathāyatham| hōtārāvindrāmaśvinā| vācā
vācagṃ sarāsvatīm| agniṃ sōmagḡ sviṣṭakṛt| sviṣṭa
indrāḥ sūtrāmā savitā varuṇō bhiṣak| iṣṭō dēvō
vanaspatiḥ| sviṣṭā dēvā ājyapāḥ| iṣṭō agniragninā|
hōtā hōtrē sviṣṭakṛt| yaśō na dadhādindriyam|
ūrjamapācitigḡ svadhām| vasu_uvanē vasudhēyāsyā
viyan_utu yajā||₇₂ ||

dvārō dadhurindriyam vasu_uvanē vasudhēyāsyā viyan_utu yajā jōṣṭrībhyāndadhurindriyam vasu_uvanē
vasudhēyāsyā viyan_utu yajā hōṭrībhyāndadhurindriyam vasu_uvanē vasudhēyāsyā viyan_utu yajāndriyāṇī
vasu_uvanē vasudhēyāsyā viyan_utu yajā sarāsvatyā vanaspatiṣṣatcā (dēvaṃ bar_hirdēvīrdvārō dēvī
uṣāsāśvinā dēvī jōṣṭrī dēvī ūrjāhūtī dēvā dēvānām bhiṣajā vaṣatḱārairdēvistīsrastīsrō dēvīrdēva indrō
narāśagṃsō dēva indrō vanaspatīrdēvaṃ bar_hirvāritināndēvō agniḥ sviṣṭakṛddēvān| samidhāḡgnim
dēvaṃ bar_hiḥ sarāsvatyāśvinā sarvā viyan_utu| dvārāstīsrāḥ sarvāviyan_utu| aja indramōjōḡgnim parāḥ
sarāsvatīm| naktam pūrvāḥ sarāsvatī| anyatra sarāsvatī| bhiṣakpūrvānduha indriyam| anyatra
dadhurindriyam| sautrāmaṇyāgṃ sūtāsutī| añjantyayam yajāmānaḥ)||_[14]

agnimādyā hōtāramavṛṇīta| ayagṃ sūtāsutī
yajāmānaḥ| pacānpaktīḥ| pacānpurōḍāśān|
gr̥hṇangrahān| badhnannaśvibhyāñchāgagṃ
sarāsvatyā indrāya| badhnantsarāsvatyai
mēṣamindrāyāśvibhyām|
badhnannindrāyarṣabhamāśvibhyāgṃ sarāsvatyai|
sūpasthā adyā dēvō vanaspatīrabhavat|
āśvibhyāñchāgēna sarāsvatyā indrāya||₇₃ ||

sarāsvatyai mēṣēṇēndrāyāśvibhyām |
 indrāyarṣabhēṇāśvibhyāgṃ sarāsvatyai |
 akṣaggstānmēdastah pratipacatāgrābhīṣuh |
 avivṛdhanta grahaiḥ | apātāmaśvinā sarāsvatīndrah |
 sūtrāmā vṛtrahā | sōmāntsurāmṇāḥ | upō ukthāmadāḥ
 śraudvimadā adan | avivṛdhantāngūṣaiḥ | tvāmadyarṣā
 ārṣēyarṣiṇānnapādavrṇīta | ayagṃ sūtāsutī yajāmānaḥ |
 bahubhya ā saṅgātēbhyaḥ | ēṣa mē dēvēṣu vasu vāryā
 yākṣyata iti | tā yā dēvā dēvadānānyaduḥ | tānyāsmā ā
 ca śāsvā | ā ca gurasva iṣitaścā hōtarasi
 bhadravācyāya prēṣitō mānuṣaḥ | sūktavākāyā sūktā
 brūhi || 74 ||

indrāya yajāmānaḥ sapta cā || [15]

uśantāstvā havāmaha ā nō agnē sukētunā | tvagṃ
 sōma mahē bhagantvagṃ sōma pracikitō manīṣā |
 tvayā hi nāḥ pitarah sōma pūrvē tvagṃ sōma pitr̥bhiḥ
 samvidānaḥ | barhiṣadaḥ pitara āśham pitr̥n | upāhūtāḥ
 pitarōṣgniṣvāttāḥ pitarah | agniṣvāttānṛtumato
 havāmahē | narāśagṃsē sōmapītham ya āśuh | tē nō
 arvāntaḥ suhava bhavantu | śam nō bhavantu dvīpadē
 śāñcatuṣpadē | yē agniṣvāttā yēṣnāgniṣvāttāḥ || 75 ||

agṃhōmucāḥ pitarah sōmyāsāḥ | parēṣvārēṣmṛtāsō
 bhavāntaḥ | adhi bruvantu tē āvantvaśmān | vānyāyai
 dugdhē juṣamāṇāḥ karaṃbham | udīrāṇā avārē parē
 ca | agniṣvāttā rtubhiḥ samvidānāḥ | indravāntō
 havirīdam juṣantām | yadāgnē kavyavāhana tvamāgna
 īditō jātavēdaḥ | mātālī kavyaiḥ | yē tātr̥purdēvatrā
 jēhāmānāḥ | hōtrāvṛdhaḥ stōmātaṣṭāsō arkaiḥ | āṣgnē

yāhi suvidatrēbhirarvān| satyaiḥ kavyaiḥ
pitrbhirgharmasadbhiḥ| havyavāhāmajaram
purupriyam| agniṃ ghṛtēnā haviṣā saparyan|
upāsadaṅkavyavāham| pitṛnām| sa nāḥ prajāṃ
vīravātīgṃ samṛṇvatu||₇₆||

anāgniṣvāttā jēhāmānāḥ sapta cā||

[16]

hōtā yakṣadīdaspadē| samidhānam mahadyaśāḥ|
suśāmiddham varēṇyam| agnimindram vayōdhasam|
gāyatrīñchandā indriyam| tryaviṅgām vayō dadhāt|
vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣacchucivratam|
tanūnapātamuḍbhidaṃ| yaṅgarbhamaditirdadhē||₇₇||
śucimindram vayōdhasam| uṣṇihañchandā indriyam|
dityāvāhaṅgām vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣadīdēnyam| īditaṃ vṛtrahantāmam|
idābhīrīdyagṃ sahāḥ| sōmāmindram vayōdhasam|
anuṣṭubhañchandā indriyam| trivatsaṅgām vayō
dadhāt||₇₈||

vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā yakṣatsubarhiṣadaṃ|
pūṣaṇvantāmamartyam| sīdāntam barhiṣi priyē|
amṛtēndram vayōdhasam| bṛhatīñchandā indriyam|
pañcaviṅgām vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtāyakṣadvyacāsvatīḥ| supṛāyaṇā ṛtāvṛdhāḥ||₇₉||

dvārō dēvīrhirāṇyayīḥ| brahmāṇa indram
vayōdhasam| paṅktiñchandā ihēndriyam|
turyāvāhaṅgām vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣatsupēśāsē| suśilpē bṛhatī ubhē| naktōṣāsā
na dārsatē| viśvamindram vayōdhasam|
triṣṭubhañchandā indriyam||₈₀||

paṣṭhavāhaṅgām vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|

hōtā yakṣatpracētasā| dēvānāmuttamam yaśāḥ| hōtārā
daivyā kavī| sayujēndram̐ vayōdhasam̐| jagātīñchanda
ihēndriyam| anādvāhaṅgām̐ vayō dadhāt| vētvājyāsyā
hōtaryajā| hōtā yakṣatpēśāsvatīḥ||₈₁ ||

tīsrō dēvīrhirāṇyayīḥ| bhārātīrbṛhatīrmaḥīḥ|
patīmindram̐ vayōdhasam̐| virājañchanda ihēndriyam|
dhēnum̐ gām̐ na vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣatsurētāsam| tvaṣṭāram̐ puṣṭivardhanam|
rūpāṇi bibhrātām̐ prthāk| puṣṭīmindram̐
vayōdhasam̐||₈₂ ||

dvīpadañchanda ihēndriyam| ukṣāṇam̐ gām̐ na vayō
dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā| hōtā
yakṣacchatakrātum| hirāṇyaparnamukthinam̐|
raśanām̐ bibhrātām̐ vaśīm| bhagamindram̐
vayōdhasam̐| kakubhañchanda ihēndriyam| vaśām̐
vēhataṁ̐ gām̐ na vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā|
hōtā yakṣatsvāhākṛtīḥ| agniṁ gr̥hapātīm̐ prthāk|
varūṇam̐ bhēṣajaṅkavim| kṣātramindram̐ vayōdhasam̐|
aticchandasañchanda indriyam| bṛhadṛṣabhaṅgām̐
vayō dadhāt| vētvājyāsyā hōtaryajā||₈₃ ||

dadhē dadhādṛtāvṛdhā indriyam̐ pēśāsvatīrvayōdhasam̐ vētvājyāsyā hōtaryajā sapta cā
(īḍaspadēṣgningāyatrīntryaviṁ| śucīvratagm̐ śucīmuṣṇihāndityavāham̐| īḍēnyagm̐
sōmāmanuṣṭubhāntrivatsam| subarhiṣadāmamṛtēndram̐ bṛhatīm̐ pañcāvim| vyacāsvatīḥ supṛāyaṇā
dvārō brahmāṇāḥ paṅktimiha tūryavāham̐| supēśāsē viśvamindrāntrīṣṭubham̐ paṣṭhavāham̐| pracētasā
sayujēndram̐ jagātīmihānādvāham̐| pēśāsvatīstīśrah̐ patiṁ virājāmiha dhēnunna| surētāsantvaṣṭāram̐
puṣṭīmindram̐ dvīpadāmihōkṣāṇanna| śatakrātum̐ bhagamindrāṅkakubhāmiha vaśāṇna| svāhākṛtīḥ
kṣātramatīcchandasaṁ bṛhadṛṣabhaṅgām̐ vayō dadhādindriyamṛṣi vasu navā daśēhēndriyamaṣṭā nava
daśā gām̐ na vayō dadhādīḍaspadē sarvā vētu)||

[17]

samidhō agniḥ samidhā| suśamidhō varēṇyaḥ|
gāyatrī chanda indriyam| tryavīrgaurvayō dadhuḥ|

tanūnapācchucivrataḥ| tanūpācca sarāsvatī|
uṣṇikchanda indriyam| dityavādgaurvayō dadhuḥ|
idābhiragnirīdyāḥ| sōmō dēvō amartyāḥ||⁸⁴ ||

anuṣṭupchanda indriyam| trivatsō gaurvayō dadhuḥ|
subarhiragniḥ pūṣaṇvān| stīrṇabārhiramartyāḥ| brhatī
chanda indriyam| pañcāvīrgaurvayō dadhuḥ| durō
dēvīrdiśō mahīḥ| brahmā dēvō brhaspatiḥ|
pañktiśchanda ihēndriyam| turyavādgaurvayō
dadhuḥ||⁸⁵ ||

uṣē yahvī supēśāsā| viśvē dēvā amartyāḥ|
triṣṭupchanda indriyam| paṣṭhavādgaurvayō dadhuḥ|
daivyā hōtārā bhiṣajā| indrēṇa sayujā yujā| jagatī
chanda ihēndriyam| anaḍvāngaurvayō dadhuḥ| tīsra
idā sarāsvatī| bhārātī marutō viśāḥ||⁸⁶ ||

virāṭchanda ihēndriyam| dhēnurgaurvayō dadhuḥ|
tvaṣṭā turīpō adbhūtaḥ| indrāgnī pūṣṭivardhanā|
dvipācchanda ihēndriyam| ukṣā gaurvayō dadhuḥ|
śamitā nō vanaspatiḥ| savitā prasuṇvanbhagaṃ|
kakucchanda ihēndriyam| vaśā vēhadgaurvayō
dadhuḥ| svāhā yajñam varuṇaḥ| sukṣātrō bhēṣajam
kārāt| aticchandaśchanda indriyam| brhadṛṣabhō
gaurvayō dadhuḥ||⁸⁷ ||

amartyasturyavādgaurvayō dadhurviśō vaśā vēhadgaurvayō dadhuścatvārī ca||—————[18]

vasantēnartunā dēvāḥ| vasāvastriṇvṛtā stutam|
rathantarēṇa tējāsā| havirindrē vayō dadhuḥ|
grīṣmēṇa dēvā ṛtunā| rudrāḥ pañcadaśē stutam|
brhatā yaśāsā balaṃ| havirindrē vayō dadhuḥ|
varṣābhirṛtunāśdityāḥ| stōmē sapṭadaśē stutam||⁸⁸ ||

vairūpēṇā viśaujāsāḥ hāvīrindrē vayō dadhuḥḥ
 śāradēnartunā dēvāḥḥ | ēkaviḡṃśa ṛbhavāḥ stutamḥ
 vairājēnā śriyā śriyamḥḥ | hāvīrindrē vayō dadhuḥḥ
 hēmāntēnartunā dēvāḥḥ | marutāstriṇavē stutamḥ
 balēnā śakvārīḥ sahāḥḥ | hāvīrindrē vayō dadhuḥḥ
 śaiśirēnartunā dēvāḥḥ | trayāstrigṃśē śmṛtagḡ stutamḥ
 satyēnā rēvatīḥ kṣatramḥ | hāvīrindrē vayō dadhuḥḥ ॥⁸⁹ ॥

stōmē saptadaśē stūtagṃ sahō hāvīrindrē vayō dadhuḥcatvāri ca (vaśantēnā grīṣmēnā varṣābhīḥ
 śāradēnā hēmāntēnā śaiśirēṇa ṣaṭḥ) ॥

[19]

dēvaṃ barhīrindramḥ vayōdhasamḥḥ | dēvaṃ
 dēvamāvārdhayatḥ | gāyatriyā chandāsēndriyamḥḥ | tēja
 indrē vayō dadhātḥ | vaśuvānē vasudhēyāśya vētū yajāḥ
 dēvīrdvārō dēvamindramḥḥ | vayōdhasamḥḥ
 dēvīrdēvamāvārdhayanḥ | uṣṇihā chandāsēndriyamḥḥ
 prāṇamindrē vayō dadhātḥ | vaśuvānē vasudhēyāśya
 viyantū yajāḥ ॥⁹⁰ ॥

dēvī dēvaṃ vāyōdhasamḥḥ | uṣē indrāmāvārdhatāmḥḥ
 anuṣṭubhā chandāsēndriyamḥḥ | vācamindrē vayō
 dadhātḥ | vaśuvānē vasudhēyāśya vītām yajāḥ | dēvī jōṣṭrī
 dēvamindramḥḥ | vayōdhasamḥḥ | dēvī dēvamāvārdhatāmḥḥ
 br̥hatyā chandāsēndriyamḥḥ | śrōtramindrē vayō dadhātḥ
 vaśuvānē vasudhēyāśya vītām yajāḥ ॥⁹¹ ॥

dēvī ūrjāhūtī dēvamindramḥḥ | vayōdhasamḥḥ | dēvī
 dēvamāvārdhatāmḥḥ | paṅktyā chandāsēndriyamḥḥ
 śukramindrē vayō dadhātḥ | vaśuvānē vasudhēyāśya
 vītām yajāḥ | dēvā daivyā hōtārā dēvamindramḥḥ
 vayōdhasamḥḥ | dēvā dēvamāvārdhatāmḥḥ | triṣṭubhā
 chandāsēndriyamḥḥ | tviṣṭimindrē vayō dadhātḥ | vaśuvānē
 vasudhēyāśya vītām yajāḥ ॥⁹² ॥

dēvīstīsrastīsrō dēvīrvāyōdhasam̐
patīmīndrāmavardhayanī jagātyā chandāsēndriyam
balāmīndrē vayō dadhātī vasūvanē vasudhēyāśya
viyantū yajā dēvō narāśagṃsō dēvamīndram
vayōdhasam̐ dēvō dēvamāvardhayatī virājā
chandāsēndriyam rēta indrē vayō dadhātī vasūvanē
vasudhēyāśya vētu yajā ॥⁹³ ॥

dēvō vanāspatīrdēvamīndram vayōdhasam̐ dēvō
dēvamāvardhayatī dvīpadā chandāsēndriyam
bhagāmīndrē vayō dadhātī vasūvanē vasudhēyāśya
vētu yajā dēvam̐ barhīrvārītīnām dēvamīndram
vayōdhasam̐ dēvam̐ dēvamāvardhayatī kakubhā
chandāsēndriyam yāśa indrē vayō dadhātī vasūvanē
vasudhēyāśya vētu yajā dēvō agniḥ
svīṣṭakṛddēvamīndram vayōdhasam̐ dēvō
dēvamāvardhayatī atīcchandasā chandāsēndriyam
kṣātramīndrē vayō dadhātī vasūvanē vasudhēyāśya
vētu yajā ॥⁹⁴ ॥

viyantū yajā vītām yajā vītām yajā vētu yajā vētu yajā pañcā ca (dēvam̐ barhīrgāyatriyā tējāḥ
dēvīrdvārā uṣṇīhā prānamī dēvī dēvamūṣē ānuṣṭubhā vācamī dēvī jōṣṭrī br̥hātyā śrōtramī dēvī
ūrjāhūtī paṅktyā śukramī dēvā daivyā hōtārā triṣṭubhā tviṣīmī dēvīstīsrastīsrō dēvīḥ patīm jagātyā
balāmī dēvō narāśagṃsō virājā rētaḥ dēvō vanāspatīrdvīpadā bhagamī dēvam̐ barhīrvārītīnāṅkakubhā
yāśāḥ dēvō agniḥ svīṣṭakṛdaticchandasā kṣātramī vētu viyantū caturvītāmēkō viyantū
caturvētvavardhayadavardhayaggścaturāvardhatāmēkōsvardhayagg ścaturāvardhayatī) ॥ ————— [20]

svādvīntvā sōmaḥ surāvantagṃ sīsēna mītrōṣsi yaddēvā hōtā yakṣatsamidhēndragṃ
samīddhā indra ācārṣaṇīprā dēvam̐ barhīrhōtā yakṣatsamidhāṣgnigṃ samīddhō
agnirāśvināśśvinā havīrīndriyam dēvam̐ barhīḥ sarāsvatyagnimadyōśantō hōtā
yakṣadīdaspādē samīddhō agniḥ samīdhā vasāntēnartunā dēvam̐ barhīrīndram
vayōdhasam̐ vigṃśatīḥ ॥²⁰ ॥

svādvīntvāsmīmadanta pītaraḥ sāmrajyāya pūtām pavitrēṇōṣāsānaktā
badāraīradhātām dēva indrō vanāspatīḥ paṣṭhavāhaṅgām dēvī dēvam̐ vāyōdhasam̐
catūrnavatīḥ ॥⁹⁴ ॥

svādvīntvā vētu yajā ॥

hariḥ ōmḥ

ḥiti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥḥ

॥saptamaḥ praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇe dvitīyāṣṭakē saptamaḥ prapāṭhakaḥ॥

trivṛtstōmō bhavati| brahmavarcaśam vai trivṛt|
brahmavarcaśamēvāvā rundhē| agniṣṭōmaḥ sōmō
bhavati| brahmavarcaśam vā agniṣṭōmaḥ|
brahmavarcaśamēvāvā rundhē| rathantaragṃ sāmā
bhavati| brahmavarcaśam vai rathantarām|
brahmavarcaśamēvāvā rundhē| parisrajī hōtā
bhavati॥₁॥

arūṇō mirmirastrīśūkraḥ| ētadvai brāhmavarcaśasyā
rūpam| rūpēṇaiva brāhmavarcaśamavā rundhē|
br̥haspatīrakāmayata dēvānāṃ purōdhāṅgacchēyamiti|
sa ētaṃ br̥haspatisavamaśyati| tamāśhārat|
tēnāyajata| tatō vai sa dēvānāṃ purōdhāmāgacchat|
yaḥ purōdhākāmaḥ syāt| sa br̥haspatisavēnā yajēta॥₂॥
purōdhāmēva gacchati| tasyā prātaḥ savanē sannēṣu
nārāśagṃsēṣu| ēkādaśa dakṣiṇā nīyantē| ēkādaśa
mādhyam dinē savanē sannēṣu nārāśagṃsēṣu|
ēkādaśa tṛtīyasavanē sannēṣu nārāśagṃsēṣu|
trayastrigṃśatsampādyantē| trayastrigṃśadvai
dēvatāḥ| dēvatā ēvāvārundhē| aśvaścaturigṃśaḥ|
prajāpatyō vā aśvāḥ॥₃॥

prajāpātiścaturigṃśō dēvatānām| yāvātīrēva
dēvatāḥ| tā ēvāvārundhē| kṛṣṇājineśbhiṣiñcati|
brahmaṇō vā ētadrūpam| yātkṛṣṇajinam|
brahmavarcaśēnaiivainagṃ samārdhayati|
ājyēnābhiṣiñcati| tējō vā ājyam| tējā

yadāgnēyō bhavāti| āgnimūkhā hyṛddhiḥ| atha
yatpauṣṇaḥ| puṣṭirvai pūṣā| puṣṭirvaiśyāsyā|
puṣṭimēvāvā rundhē| prasavāyā sāvitrah| atha
yattvāṣṭrah| tvaṣṭā hi rūpāṇi vikarōti| nirvaruṇatvāyā
vāruṇaḥ॥₅॥

athō ya ēva kaśca santsūyatē| sa hi vāruṇaḥ| atha
yadvaiśvadēvaḥ| vaiśvadēvō hi vaiśyāḥ| atha
yanmārutāḥ| mārutō hi vaiśyāḥ| saptaītāni havīgṃṣi
bhavanti| saptaḡaṇā vai mārutāḥ| pṛśñiḥ paṣṭhauhī
mārutya lābhyatē| vidvai mārutāḥ| viśā
ēvaitanmādhyatōsbhiṣicyatē| tasmādvā ēsa viśaḥ
priyaḥ| viśō hi mādhyatōsbhiṣicyatē|
ṛṣabhaḡarmēsdhyabhiṣiṅcati| sa hi prājanayitā|
dadhnāsbhiṣiṅcati| ūrgvā annādyam dadhi|
ūrjaivaināmannādyēna samārdhayati॥₆॥

yadāgnēyō bhavāti| āgnēyō vai brāhmaṇaḥ| atha
yatsaumyaḥ| saumyō hi brāhmaṇaḥ| prasavāyaiva
sāvitrah| atha yadbārhaspatyaḥ| ētadvai brāhmaṇasyā
vākpatīyam| atha yadāgnīṣōmīyāḥ| āgnēyō vai
brāhmaṇaḥ| tau yadā saṅgacchētē॥₇॥

athā vīryāvattarō bhavati| atha yatsārasvataḥ| ētaddhi
pratyakṣam brāhmaṇasyā vākpatīyam|
nirvaruṇatvāyaiva vāruṇaḥ| athō ya ēva kaśca
santsūyatē| sa hi vāruṇaḥ| atha yaddyāvāpṛthivyāḥ|
indrō vṛtrāya vajramudāyacchat| tam dyāvāpṛthivī

nānvāmanyētām| tamētēnaiva
bhāgadhēyēnānvāmanyētām||₈||

vajrāsyā vā ēṣōṣnumānāyā| anumatavajrah sūyātā iti|
aṣṭāvētāni havīgṃṣi bhavanti| aṣṭākṣārā gāyatrī|
gāyatrī brāhmavarcaśam| gāyatriyaiva
bāhmavarcaśamavā rundhē| hirāṇyēna
ghṛtamutpūnāti| tējāsa ēva rucē| kṛṣṇājīnēṣbhiṣiñcati|
brahmāṇō vā ētadr̥khsāmāyō rūpam| yatkṛṣṇājīnam|
brahmānnēvaināmṛkhsāmāyōradhyabhiṣiñcati|
ghṛtēnābhiṣiñcati| tathā vīryāvattarō bhavati||₉||

saṅgacchētē bhāgadhēyēnānvāmanyētāgṃ rūpañcatvāri ca||

[3]

na vai sōmēna sōmāsyā savōṣsti| hatō hyēṣaḥ|
abhiṣūtō hyēṣaḥ| na hi hataḥ sūyatē| saumīgṃ
sūtavāśāmā lābhatē| sōmō vai rētōdhāḥ| rētā ēva
taddādhāti| saumyarcāṣbhiṣiñcati| rētōdhā hyēṣā|
rētaḥ sōmāḥ| rētā ēvāsmīndadhāti| yatkim cā
rājasūyāmṛtē sōmām| tatsarvaṃ bhavati| aśādham
yutsu pṛtānāsu papriṃ| suvarṣāmapsvām vṛjanāsyā
gōpām| bharēṣujāgṃ sūksītigṃ suśravāsam|
jayāntantvāmanū madēma sōma||₁₀||

rētaḥ sōmāḥ sapta cā||

[4]

yō vai sōmēna sūyatē| sa dēvasavaḥ| yaḥ paśunā
sūyatē| sa dēvasavaḥ| ya iṣṭyā sūyatē| sa
mānuṣyasavaḥ| ētaṃ vai pṛthayē dēvāḥ prāyācchan|
tatō vai sōṣpyāraṇyānām paśūnāmāsūyata| yāvātīḥ
kiyātīśca prajā vācam vadānti| tāsāgṃ sarvāsāgṃ
sūyatē||₁₁||

ya ētēna yajātē| ya ū cainamēvaṃ vēdā|
nārāśaggsyarcāṣbhiṣiñcati| mānuṣyā vai narāśagṃsāḥ|

nīhnutya vāvaitat| athābhiṣiñcati| yatkim ca
rājasūyāmanuttaravēdīkaṁ| tatsarvaṁ bhavati| yē mē
pañcāśatāndāduḥ| aśvānāgṁ sadhastūtiḥ|
dyumadāgnē mahi śravāḥ| bṛhatkṛdhi maghōnām|
nṛvadāmṛta nṛṇām||¹²||

sūyatē sadhastūtiṣṭrīṇi ca||—————[5]

ēṣa gōsavāḥ| śatṛigṁśa ukthyō bṛhatsāmā| pavāmānē
kaṇvarathantaram bhāvati| yō vai vājapēyāḥ| sa
sāmṛāttsavāḥ| yō rājasūyāḥ| sa vāruṇasavāḥ|
prajāpātiḥ svārājyaṁ paramēṣṭhī| svārājyaṅgaaurēva|
gauriva bhavati||¹³||

ya ētēna yajātē| ya ū cainamēvaṁ vēdā| ubhē
bṛhadrathantarē bhāvataḥ| taddhi svārājyaṁ| ayutaṁ
dakṣiṇāḥ| taddhi svārājyaṁ| pratidhuṣāśbhiṣiñcati|
taddhi svārājyaṁ| anūddhatē vēdyai dakṣiṇāta
āhavanīyāsyā bṛhataḥ stōtram pratyabhiṣiñcati| iyaṁ
vāva rāthantaram||¹⁴||

asau bṛhat| anayōrēvainaṁmanāntarhitamabhiṣiñcati|
paśustōmō vā ēṣaḥ| tēnā gōsavāḥ| śatṛigṁśaḥ
sarvāḥ| rēvajjātaḥ sahāsā vṛddhaḥ| kṣatrāṇām
kṣatrabhṛttāmō vayōdhāḥ| mahānmahitvē
tāstabhānaḥ| kṣatrē rāṣṭrē ca jāgrhi| prajāpātēstvā
paramēṣṭhinaḥ svārājyēnābhiṣiñcāmītyāha|
svārājyamēvainaṁ gamayati||¹⁵||

iva bhavati rāthantaramāhaikaṁ ca||—————[6]

sigṁhē vyāghra uta yā pṛdākau| tviṣiragnau
brāhmaṇē sūryē yā| indraṁ yā dēvī subhagā jajānā|
sā na āganvarcāsā samvidānā| yā rājanyē

dundubhāvāyātāyām| aśvāsyā krandyē puruṣasya
māyau| indram yā dēvī subhagā jajāna| sā na
āganvarcāsā samvidānā| yā hastinī dvīpinī yā hirāṇyē|
tviṣiraśvēṣu puruṣēṣu gōṣu||¹⁶||

indram yā dēvī subhagā jajāna| sā na āganvarcāsā
samvidānā| rathē akṣēṣu vṛṣabhasya vājē| vātē
parjanyaē varuṇasya śuṣmē| indram yā dēvī subhagā
jajāna| sā na āganvarcāsā samvidānā| rāḍasi virāḍasi|
samrāḍasi svarāḍasi| indrāya tvā tējāsvatē
tējāsvantagg śrīṇāmi| indrāya tvaujāsvata ōjāsvantagg
śrīṇāmi||¹⁷||

indrāya tvā payāsvatē payāsvantagg śrīṇāmi| indrāya
tvāśyūṣmata āyūṣmantagg śrīṇāmi| tējōṣsi| tattē pra
yācchāmi| tējāsvadastu mē mukhaṁ| tējāsvacchirō
astu mē| tējāsvān viśvataḥ pratyaññi| tējāsā
sampīṛgdhi mā| ōjōṣsi| tattē pra yācchāmi||¹⁸||

ōjāsvadastu mē mukhaṁ| ōjāsvacchirō astu mē|
ōjāsvān viśvataḥ pratyaññi| ōjāsā sam pīṛgdhi mā|
payōṣsi| tattē pra yācchāmi| payāsvadastu mē
mukhaṁ| payāsvacchirō astu mē| payāsvān viśvataḥ
pratyaññi| payāsā sam pīṛgdhi mā||¹⁹||

āyūraṣi| tattē pra yācchāmi| āyūṣmadastu mē
mukhaṁ| āyūṣmacchirō astu mē| āyūṣmān viśvataḥ
pratyaññi| āyūṣā sam pīṛgdhi mā| imamāgna āyūṣē
varcāsē kṛdhi| priyagṁ rēto varuṇa sōma rājan|
mātēvāsmā aditē śarmā yaccha| viśvē dēvā
jarādaṣṭiriyathāśśat||²⁰||

āyūraṣi viśvāyūraṣi| sarvāyūraṣi sarvamāyūraṣi| yatō
vātō manōjavāḥ| yataḥ kṣarānti| sindhāvaḥ| tāsāṁ tvā

sarvāsāgṃ ruḥāḥ abhiṣiñcāmi varcāsāḥ samudra ivāsi
gahmanāḥ sōmā ivāsyadābhyahḥ agniriva viśvatāḥ
pratyañniḥ sūryā iva jyōtiṣā vibhūḥ ॥ 21 ॥

apāṃ yō dravaṇē rasāḥ tamahamaśmā
āmuṣyāyaṇāyāḥ tējāsē brahmavarcaśāyāḥ grhṇāmi
apāṃ ya ūrmāu rasāḥ tamahamaśmā āmuṣyāyaṇāyāḥ
ōjāsē vīryāyāḥ grhṇāmi apāṃ yō mādhyatō rasāḥ
tamahamaśmā āmuṣyāyaṇāyāḥ puṣtyaiḥ prajānāyā
grhṇāmi apāṃ yō yajñiyō rasāḥ tamahamaśmā
āmuṣyāyaṇāyāḥ āyūṣē dīrghāyutvāyāḥ grhṇāmi ॥ 22 ॥

gōṣvōjāsvantagg śrīṇāmyōjōṣsi tattē prayācchāmi payāsā sampipṛgdhi māśśadvibhūryajñiyō rasō dvē
cāḥ

[7]

abhiprēhi vīrayāsval ugraścēttā sapatnaḥāḥ ātiṣṭha
mitravardhanaḥ tubhyaṃ dēvā adhibravanḥ aṅkau
nyaṅkāvaḥ bhita ātiṣṭha vṛtrahanrathaḥ ātiṣṭhantaṃ
pari viśvē abhūṣanḥ śriyaṃ vasānaścarati svarōcāḥ
mahattadaśyāsūrasyaḥ nāmāḥ ā viśvarūpō amṛtāni
tasthau anu tvēndrō madatvanu brhaspatiḥ ॥ 23 ॥

anu sōmō anvagnirāvīt anu tvā viśvē dēvā avantu
anu sapta rājānō ya utābhiṣiktāḥ anu tvā
mitrāvaruṇāvihāvātāṃ anu dyāvāpṛthivī viśvaśambhū
sūryō ahōbhīranu tvāsvatu candramā nakṣātraīranu
tvāsvatu dyauścā tvā pṛthivī ca pracētasā śukrō
brhaddakṣiṇā tvā pipartu anu svadhā cikitāgṃ sōmō
agniḥ āśyaṃ pṛṇaktu rajasī upasthaṃ ॥ 24 ॥

brhaspatiḥ sōmō agnirēkaṃ caḥ

[8]

prajāpātiḥ prajā āsrjata tā āsmātsṛṣṭāḥ parācīrāyanḥ
sa ētaṃ prajāpātirōdanamāpaśyat sōśnnaṃ

bhū¹tō¹stiṣṭha¹t| tā anyatrā¹nnā¹dyamav¹itvā¹ prajā¹pā¹tiṃ
prajā¹ upāvartanta¹ annāmē¹vaina¹m bhū¹tam paśyā¹ntī¹h
prajā¹ upāvartantē¹ ya ē¹tē¹na¹ yajā¹tē¹ ya ū¹ caina¹mē¹vam
vē¹dā¹ sarvā¹nyannā¹ni bhavanti¹ 25 ॥

sarvē¹ puruṣā¹ḥ| sarvā¹nyē¹vānnā¹nyavā¹ rundhē¹
sarvā¹npuruṣā¹n| rā¹dā¹si virā¹ḍasī¹tyā¹ha¹
svārā¹jyamē¹vaina¹m gamaya¹ti| yaddhi¹ra¹nyā¹ndadā¹ti|
tēja¹stē¹nā¹vā¹rundhē¹ yattī¹ṣ¹rdha¹nvam| vī¹ryā¹ntē¹nā¹|
yadaṣṭ¹rām¹ 26 ॥

puṣṭi¹ntē¹nā¹| yatkā¹ma¹ṇḍalu¹m| ā¹yuṣṭē¹nā¹| yaddhi¹ra¹nyamā¹
ba¹dhnā¹ti| jyō¹tī¹rvai hirā¹nyam| jyō¹tī¹rē¹vā¹smī¹ndadhā¹ti|
athō¹ tēja¹ vai hirā¹nyam| tēja¹ ē¹vātma¹ndhāt¹tē¹|
yadō¹danam¹ prā¹śnā¹ti| ē¹tadē¹va sarvā¹mava¹rudhyā¹ 27 ॥
tadā¹sminnē¹kadhā¹śdhāt¹| rō¹hi¹nyā¹nkā¹ryā¹ḥ| yadbrā¹hma¹ṇa¹
ē¹va rō¹hi¹nī¹| tasmā¹dē¹va| athō¹ varṣ¹ma¹ivaina¹gm
samā¹nā¹nām¹ karō¹ti| udyatā¹ sū¹ryē¹ṇa¹ kā¹ryā¹ḥ| udyanta¹m
vā ē¹tagm¹ sarvā¹ḥ prajā¹ḥ pratinandanti¹| did¹rkṣē¹nyō¹
darśā¹niyō¹ bhavati¹| ya ē¹vam vē¹dā¹ brā¹hma¹vā¹dinō¹
vadanti¹ 28 ॥

avē¹tyō¹svabh¹r¹thā¹ 3 nā¹ 3 itī¹| yaddār¹bhapu¹ñjī¹lai¹ḥ
pavaya¹ti| tatsvidē¹vā¹vaiti¹| tannā¹vaiti¹| tribhi¹ḥ pāvaya¹ti|
traya¹ imē¹ lō¹kā¹ḥ| ē¹bhirē¹vaina¹m lō¹kai¹ḥ pāvaya¹ti| athō¹
apā¹m vā ē¹tattēja¹ varcā¹ḥ| yaddār¹bhā¹ḥ|
yaddār¹bhapu¹ñjī¹lai¹ḥ pavaya¹ti| apāmē¹vaina¹ntēja¹sā¹
varcā¹sā¹śbhiṣī¹ñcati¹ 29 ॥

bhāvā¹ntyaṣṭ¹rāmava¹rudhyā¹ vadanti darbhā¹ yaddār¹bhapu¹ñjī¹lai¹ḥ pavaya¹tyē¹ka¹m ca ॥ [9]

prajā¹pā¹tirakā¹mayata¹ ba¹hō¹rbhū¹yā¹ntsyā¹miti¹| sa ē¹tam
pañ¹caśā¹radī¹yā¹mapaśyati¹| tamā¹śha¹rat| tē¹nā¹yajata¹| tatō¹
vai sa ba¹hō¹rbhū¹yā¹nabhavati¹| yaḥ kā¹mayē¹ta

bahōrbhūyāntsyāmitiḥ sa pañcaśārādīyēna yajētaḥ
bahōrēva bhūyānbhavatiḥ marutstōmō vā ēṣaḥ
marutō hi dēvānām bhūyiṣṭhāḥ ॥³⁰ ॥

bahurbhāvatiḥ ya ētēna yajātēḥ ya ūcainamēvaṃ vēdāḥ
pañcaśārādīyō bhavatiḥ pañca vā ṛtavāḥ samvatsaraḥ
ṛtuṣvēva samvatsarē pratitiṣṭhatiḥ athō pañcākṣarā
pañktiḥ pañktō yajñāḥ yajñamēvāvā rundhēḥ
saptadaśagg stōmā nāti yantiḥ saptadaśaḥ prajāpātiḥ
prajāpātērāptyaiḥ ॥³¹ ॥

bhūyiṣṭhā yanti dvē caḥ _____ [10]

agastyō marudbhyā ukṣṇaḥ praukṣātḥ tānindra ādattaḥ
ta ēnam vajrāmudyatyābhyāyantaḥ
tānagastyāścaivēndrāśca kayāśubhīyēnāsamayatām
tāñchāntānupāhvayataḥ yatkāyāśubhīyaṃ bhavāti
śāntyaiḥ tasmādēta āindrāmārutā ukṣāṇaḥ savanīyā
bhavantiḥ trayāḥ prathamēṣhannā lābhyantēḥ ēvaṃ
dvitīyēḥ ēvaṃ tṛtīyēḥ ॥³² ॥

ēvaṃ cātūrtthēḥ pañcōttamēṣhannā lābhyantēḥ
varṣiṣṭhamiva hyētadahāḥ varṣiṣṭhaḥ samānānām
bhavatiḥ ya ētēna yajātēḥ ya ūcainamēvaṃ vēdāḥ
svārājyaṃ vā ēṣa yajñāḥ ētēna vā ēkāyā vā
kāṇḍamaḥ svārājyamagacchatḥ svarājyaṃ gacchatḥ ya
ētēna yajātēḥ ॥³³ ॥

ya ūcainamēvaṃ vēdāḥ mārutō vā ēṣa stōmāḥ ētēna
vai marutō dēvānām bhūyiṣṭhā abhavanḥ bhūyiṣṭhaḥ
samānānām bhavatiḥ ya ētēna yajātēḥ ya ū
cainamēvaṃ vēdāḥ pañcaśārādīyō vā ēṣa yajñāḥ ā
pañcamātpuruṣādannāmattiḥ ya ētēna yajātēḥ ya ū

cainamēvaṃ vedaḥ saptaśaṣṭha stōmā nāti yanti
saptaśaṣṭha prajāpatiḥ prajāpātērēva naiti॥³⁴॥

trītye gacchati ya etēna yajātē stīti ya etēna yajātē ya ū cainamēvaṃ veda trīṇi ca (agastyah svārājyaṃ
mārutaḥ pañcaśāradīyō vā ēṣa yajñah saptaśaṣṭha prajāpātērēva naiti॥) ————— [11]

asyā jarāsō damā maritrāḥ arcaddhūmāsō agnayāḥ
pāvakaḥ śvicīcayāḥ svātrāsō bhuranyavāḥ vanarṣadō
vāyavō na sōmāḥ yajā nō mitravarūṇā yajā dēvāgṃ
ṛtaṃ bṛhat agnē yakṣi svandamaṃ aśvinā pibātagṃ
sutam dīdyagnī śucivratā ṛtunā yajñavāhasā॥³⁵॥

dvē virūpē carataḥ svarthē anyāśnyā vatsamupā
dhāpayētē hariranyasyām bhavāti svadhāvāḥ śukrō
anyasyāndadrśē suvarcāḥ pūrvāparam caratō
māyayaītau śīsū krīdāntau pari yātō adhvaram
viśvānyanyō bhuvānāśbhi caṣṭē ṛtūnanyō
vidadhājāyatē punāḥ trīṇi śatā trīṣaḥsrāṇyagnim
trigṃśaccā dēvā navā cāśsaparyan॥³⁶॥

aukṣānghṛtairāstrīṇanbarhirāsmāi
ādiddhōtārannyāśādayanta agnīnāśgniḥ samīdhyatē
kavirgrhapātiryuvā havya vādjuhvasyaḥ
agnirdēvānām jātharam pūtaśaṣṭha kavikrātuḥ dēvō
dēvēbhirā gāmat agniśriyō marutō viśvakṛṣṭayaḥ ā
tvēṣamugramavā īmahē vāyam॥³⁷॥

tē svāninō rudriyā varṣanirṇijāḥ sigmā na
hēṣakrātavaḥ sudānāvaḥ yadūttamē mārutō
madhyamē vā yadvāśvamē śubhagāsō divi ṣṭha tatō
nō rudrā ūta vāśnvasyā agnē vittāddhaviṣō
yadyajāmaḥ idē agnigṃ svavāsannamōbhiḥ iha
prāsaptō vi cā yatkṛtannāḥ rathairiva prabhārē

vājayadbhiḥ| pradakṣiṇinmarutāgg stōmāmṛddhyām||³⁸||

śrudhi śrūtkaṇa vahnibhiḥ| dēvairāgnē sayāvabhiḥ|
āsīdantu barhiṣi| mitrō varuṇō aryamā| prātaryāvāṇō
adhvaram| viśvēṣāmaditiryajñīyānām|
viśvēṣāmatithirmānuṣāṇām| agnirdēvānāmavā
āvṛṇānaḥ| sumṛdīkō bhavatu viśvavedāḥ| tvē āgnē
sumatiṃ bhikṣāmāṇaḥ||³⁹||

divi śravō dadhirē yajñīyāsaḥ| naktā ca cakruruṣasā
virūpē| kṛṣṇam ca varṇamaruṇam ca sandhuh|
tvāmāgnā ādityāsā āsyam| tvāñjihvāgm
śucāyaścakrīrē kavē| tvāgm rātiśacō adhvarēṣu
saścīrē| tvē dēvā havirādantyāhūtam| ni tvā yajñasya
sādhānam| agnē hōtāramṛtvijam| vanuṣvaddēva
dhīmahi| pracētasam| jīrandūtāmamartyam||⁴⁰||

yajñāvāhasāsaparyanvayamṛddhyām bhikṣāmāṇaḥ pracētasamēkaṃ ca||—————[12]

tiṣṭhā harī rathā ā yujyamānā yāhi| vāyurna niyutō nō
acchā| pibāsyandhō abhisṛṣṭō asmē| indraḥ svāhā
rarimā tē madāya| kasya vṛṣā sūtē sacā|
niyutvānvṛṣabhō rāṇat| vṛtrahā sōmāpītayē| indram
vayammāhādhanē| indramarbhē havāmahē| yujam
vṛtrēṣu vajriṇam||⁴¹||

dvitā yō vṛtrahantāmaḥ| vīda indraḥ śatakrātuḥ| upā
nō haribhiḥ sūtam| sa sūra ājanayam jyōtirindram|
ayā dhiyā taraṇiradribarhāḥ| rtēnā śuṣmī navāmānō
arkaiḥ| vyūsrīdhō asrō adribibhēda|
utatyadāśvaśviyam| yadindra nāhūṣīṣvā| agre vikṣu
pratīdayat||⁴²||

bharēṣvindragm suhavagm havāmahē| agm hōmucagm

sukṛtāndaivyaṃ janāṃ | agnimītram varuṇagṃ
sātayē bhagaṃ | dyāvāprthivī marutaḥ svastayē | mahi
kṣētram puruścandram vi vidvān |
āditsakhibhyaścārathagṃ samairat | indrō
nr̥bhīrajanaddīdyānaḥ sākam |
sūryāmuṣasāṅgātumagnim | urum nō lōkamanū nēṣi
vidvān | suvārvajjyōtirabhāyagg svasti || 43 ||

ṛṣvā tā indra sthaviṛasya bāhū | upāsthēyāma śaraṇā
br̥hantā | ā nō viśvābhirūtibhiḥ sajōṣāḥ | brahmā
juṣāṇō hāryaśva yāhi | varivṛjātsthavirēbhiḥ suśipra |
asmē dadhadvṛṣāṇagṃ | śuśmāmindra | indrāya gāvā
āśiraṃ | duḍuhrē vajriṇē madhū | yatsīmupahvarē
vidat | tāstē vajrindhēnavō jōjayurnaḥ || 44 ||

gabhāstayō niyutō viśvavārāḥ | ahāraharbhūya
ijjōgūvānāḥ | pūrṇā indra kṣumatō bhōjānasya | imāntē
dhiyaṃ pra bhārē mahō mahīm | aśya stōtrē dhiṣaṇā
yattā ānajē | tamūtsavē cā prasavē cā sāsahim |
indraṃ dēvāsaḥ śavāsā madannanū || 45 ||

vajriṇāmayatsvasti jōjayurnaḥ sapta cā || [13]

prajāpātiḥ paśūnāsṛjata | tēṣmātsṛṣṭāḥ parāṃ ca
āyan | tānāgniṣṭōmēna nāpnōt | tānukthyēna nāpnōt |
tānthṣōḍaśinā nāpnōt | tānrātriyā nāpnōt |
tāntsandhinā nāpnōt | sōṣgnimābravīt | imānmā īpsētī |
tānagnistriṛtā stōmēna nāpnōt || 46 ||

sa indramābravīt | imānmā īpsētī | tānindrāḥ
pañcadaśēna stōmēna nāpnōt | sa viśvāndēvānābravīt |
imānmā īpsatētī | tān viśvādēvāḥ sapkadaśēna stōmēna
nāpnūvan | sa viṣṇumābravīt | imānmā īpsētī | tā

viṣṇūrēkaviḡmśēnā stōmēnāpnōt|

vāravantiyēnāvārayata||₄₇||

idaṃ viṣṇurvi cākrama iti vyākramata| yasmātpaśavaḥ
praprēva bhragmśēraṇi| sa ētēnā yajēta| yadāpnōt|
tadāptōryāmasyāptōryāmatvam| ētēnā vai dēvā
jaitvāni jītvā| yaṅkāmaṃakāmayanta tamāpnuvan|
yaṅkāmaṅkāmayātē| tamētēnāpnōti||₄₈||

stōmēnā nāpnōdavārayataḥ navā ca||

[14]

vyāghrōśyamagnau cāraṭi praviṣṭaḥ| ṛṣiṇāṃ putrō
ābhiśastipā ayam| namaskārēṇa namāsā tē juhōmi|
mā dēvānāṃ mithuyākārma bhāgam| sāvīrhi dēva
prasavāyā pitrē| varṣmāṇāmasmai varimāṇāmasmai|
athāsmabhyagm savitaḥ sarvatātā| divēdiva ā sūvā
bhūri paśvaḥ| bhūtō bhūtēṣu carati praviṣṭaḥ| sa
bhūtānāmādhipatirbabhūva||₄₉||

tasyā mṛtyau cāraṭi rājasūyaṃ| sa rājā rājyamanu
manyatāmidaṃ| yēbhiḥ śilpaiḥ paprathānāmadrḡmhat|
yēbhirdyāmabhyapigṃśatprajāpātiḥ| yēbhīrvācaṃ
viśvarūpāgm samavyāyat| tēnēmamāgna iha varcāsā
samāṅgdhi| yēbhīrādītyastapāti pra kētubhiḥ| yēbhiḥ
sūryō dadṛśē citrabhānuḥ| yēbhīrvācaṃ
puṣkalēbhīravyāyat| tēnēmamāgna iha varcāsā
samāṅgdhi||₅₀||

āśyaṃ bhātu śavāsā pañcā kṛṣṭiḥ| indrā iva jyēṣṭhō
bhāvatu prajāvān| āsmā āstu puṣkalañcitrabhānu|
āśyaṃ pṛṇaktu rajasī upasthaṃ| yattē śilpaṃ kaśyapa
rōcanāvāt| indriyāvātpuṣkalañcitrabhānu|
yasmintsūryā arpitāḥ sapta sākam|
tasminrājānamadhi viśrayēmam| dyaurāsi pṛthivyāsi|

vyāghrō vaiyāghrēṣḍhiḥ⁵¹ ॥

viśrāyasva diśō maḥīḥ¹ viśastvā sarvā vāñchantu¹ mā
tvadrāṣṭramadhi¹ bhraśat¹ yā divyā āpaḥ payāsā
sambabhūvuḥ¹ yā antarīkṣa uta pārthivīryāḥ¹ tāsāṃ
tvā sarvāsāgṃ rucā¹ abhiśiñcāmi¹ varcāsā¹ abhi tvā
varcāsāṣṣicam¹ divyēnā¹ payāsā saha¹ yathāsā
rāṣṭravardhānaḥ¹ ॥⁵²

tathā¹ tvā savitā kārati¹ indram¹ viśvā avīvr̥dhan¹
samudravyācasāṅgirāḥ¹ rathītāmagṃ rathīnām¹
vājānāgṃ satpātīm¹ patiṃ¹ vasāvastvā
purastādabhiśiñcantu¹ gāyatrēṇa¹ chandāsā¹ rudrāstvā¹
dakṣiṇatōsbhiśiñcantu¹ traīṣṭubhēṇa¹ chandāsā¹
ādityāstvā¹ paścādabhiśiñcantu¹ jāgātēṇa¹ chandāsā¹
viśvē tvā dēvā¹ ūttaratōsbhiśiñcantvānūṣṭubhēṇa¹
chandāsā¹ br̥haspatistvōparīṣṭādabhiśiñcatu¹ pāṅktēṇa¹
chandāsā¹ ॥⁵³

arūnantvā¹ vṛkāmugraṅkhajāṅkaram¹ rōcāmānam¹
marutāmagrē¹ arcīṣāḥ¹ sūryāvantam¹ maghavānam¹
viśāsahim¹ indramukthēṣu¹ nāmaḥūtāmagṃ huvēma¹
pra bāhavā¹ sisṛtañjīvasē¹ naḥ¹ ā nō gavyūtimukṣatam¹
ghṛtēnā¹ ā nō janē¹ śravayatam¹ yuvānā¹ śrutam¹ mē¹
mitrāvaruṇā¹ havēmā¹ indrāsyā¹ tē vīryakṛtāḥ¹ bāhū
upāvā¹ harāmi¹ ॥⁵⁴

bābhūvāvyāyattēṇemamāgna iha varcāsā samāṅgdhi¹ vaiyāghrēṣḍhi¹ rāṣṭravardhānaḥ¹ pāṅktēṇa¹
chandāsōpāvāharāmi¹ ॥

[15]

abhi prēhi¹ vīrayāsval¹ ugraścēttā¹ sapatnaḥā¹ ātiṣṭha¹
vṛtrahantāmaḥ¹ tubhyaṃ¹ dēvā adhibravan¹ āṅkau¹
nyaṅkāva¹ abhitō¹ ratham¹ yau¹ dhvāntam¹ vātāgramanū¹
sañcarāntau¹ dūrēhētirindriyāvānpata¹trī¹ tē

nōṣgnayaḥ paprayaḥ pārayantuḥ namāsta ṛṣē gadaḥ
avyāthāyai tvā svadhāyai tvāḥ⁵⁵ḥ

mā nā indrābhitastvadṛṣvāriṣṭāsaḥḥ | ēvā
brāhmāntavēdāstuḥ tiṣṭhā rathē adhi yadvajrāhastahḥ |
ā raśmīndēva yuvasē svasvāḥḥ | ā tiṣṭha
vṛtrahannātiṣṭhāntamḥ pariḥ anu tvēndrō madatvanuḥ
tvā mītrāvaruṇauḥ dyauścā tvā pṛthivī ca pracētasāḥ
śukrō brddakṣiṇā tvā pipartuḥ anu svadhā cikīṭāgḥ
sōmō agniḥḥ anu tvāsvatu savitā savēnāḥ⁵⁶ḥ

indramḥ viśvā avīvr̥dhanḥ samudravyācasāṅgirāḥḥ |
rathītāmagḥ rathīnāmḥ vājānāgḥ satpātīmḥ patiḥḥ |
parimā sēnyā ghōṣāḥḥ | jyānāmḥ vṛñjantu gṛdhnavaḥḥ |
mēthiṣṭhāḥ pinvāmānā ihaḥ māṅgōpātimaḥḥ |
samviśantuḥ tanmēṣnūmatīranuḥ manyatāmḥ tanmātā
pṛthivī tatpitā dyauḥḥ⁵⁷ḥ

tadgrāvāṇaḥ sōmasutō mayōbhuvāḥḥ | tadāśvinā
śṛṇutagḥ saubhagā yuvamḥ avā tē hēḍa udūttamamḥ |
ēnā vyāghraḥ pāriṣasvajānāḥḥ | sigṃhagḥ hīnvanti
mahatē saubhāgāyaḥḥ samudramḥ na
suhavāntasthivāgḥsamḥḥ | marmṛjyantē
dvīpināmapsvāntaḥḥ | udasāvētu sūryāḥḥ | udidamḥ
māmākaḥ vacāḥḥ | udihi dēva sūryaḥḥ | sāha vagnunā
mamāḥ | ahamḥ vācō vivācānamḥḥ | mayi vāgāstu
dharmāsiḥḥ | yantuḥ nādayō varṣantuḥ parjanyaḥḥ |
supippalā oṣādhayō bhavantuḥ |
annāvatāmōḍanavātāmāmīkṣāvatāmḥ | ēṣāgḥ rājā
bhūyasāmḥ⁵⁸ḥ

svadhāyai tvā savēnā dyauḥ sūrya sapta cāḥḥ

[16]

yē kēśināḥ prathamāḥ satramāsātaḥ | yēbhirābhṛtamḥ

yadidaṃ virōcatē | tēbhyō juhōmi bahudhā ghṛtēnā |
rāyaspōṣeṇēmaṃ varcāsā sagṃ sṛjātha | nartē
brahmaṇastapāsō vimōkaḥ | dvināmnī dīkṣā vaśinī
hyūgrā | pra kēsāḥ suvatē kāṇḍinō bhavanti | tēsāṃ
brahmēdīśē vapānasya nānyaḥ | ā rōha prōṣṭhaṃ
viśahasva śatrūn | avāsrāgdīkṣā vaśinī hyūgrā || 59 ||

dēhi dakṣiṇāṃ pratirasvāyuh | athāmucyasva
varuṇasya pāsāt | yēnāvāpatsavitā kṣurēṇā | sōmasya
rājñō varuṇasya vidvān | tēnā brahmāṇō
vapatēdamasyōrjēmam | rayyā varcāsā sagṃ sṛjātha |
mā tē kēsānanū gādvarcā ētat | tathā dhātā kārōtu tē |
tubhyāmindrō brhaspatiḥ | savitā varcā ādadhāt || 60 ||

tēbhyō nidhānaṃ bahudhā vyaicchaṇ | antarā
dyāvāprthivī apaḥ suvāḥ | darbhaṣṭambē vīryākṛtē
nidhāyā | pauggsyēnēmaṃ varcāsā sagṃ sṛjātha |
balāntē bāhuvōḥ savitā dādadhātu | sōmāstvāśnaktu
payāsā ghṛtēnā | strīṣu rūpamāśvinaitanni dhāttam |
pauggsyēnēmaṃ varcāsā sagṃsṛjātha |
yatsīmantaṅkaṅkātaṣṭē līlēkhā | yadvā kṣurāḥ
pāriṇavarjā vapagṣṭē | strīṣu rūpamāśvinaitanni
dhāttam | pauggsyēnēmagṃ sagṃ sṛjāthō vīryēṇa || 61 ||

avāsrāgdīkṣā vaśinī hyūgrāśdadhādvavarjā vapagṣṭē dvē ca || [17]

indraṃ vai svāviśō marutō nāpācāyan |
sōśnāpācāyyamāna ētaṃ vighānamāpaśyat |
tamāśharat | tēnāyajata | tēnaiṇvāsāntagṃ sagṣṭ
ṣṭambhaṃ vyāhan | yadvyahaṇ | tadvighānasyā
vighānatvam | vi pāpmānaṃ bhrātṛvyagṃ hatē | ya
ētēnā yajātē | ya ū cainamēvaṃ vēdā || 62 ||

yagṃ rājānam viśō nāpacāyēyuh। yō vā
brāhmaṇastamāsā pāpmanā prāvṛtaḥ syāt। sa ētēnā
yajēta। vighānēnaiṣvainādvihatya। viśāmādhīpatyaṃ
gacchati। tasya dvē dvādaśē stōtrē bhavātaḥ। dvē
cāturvigṃśē। audbhīdyamēva tat। ētadvai
kṣatrasyaudbhīdyam। yadāsmā svāviśō baligṃ
harānti॥⁶³॥

harāntyasmai viśō balim। aināmaprātikhyātaṃ
gacchati। ya ēvaṃ vēdā। prabāhugvā agre
kṣatrāṇyātēpuḥ। tēṣāmindrāḥ kṣatrāṇyādātta। na vā
imāni kṣatrāṇyābhūvaṇniti। tannakṣatrāṇāṃ
nakṣatrātvam। ā śrēyāsō bhrātṛvyasya tējā
indriyandāttē। ya ētēnā yajātē। ya ū cainamēvaṃ
vēdā॥⁶⁴॥

tadyathā ha vai sācakraṇau kaplākāvupāvāhitau
syātām। ēvamētau yugmantau stōmaū। ayukṣu
stōmēṣu kriyētē। pāpmanōspāhatyai। apā pāpmānam
bhrātṛvyagṃ hatē। ya ētēnā yajātē। ya ū cainamēvaṃ
vēdā। tadyathā ha vai sūtagrāmaṇyāḥ।
ēvañchandāgṃsi। tēṣvasāvādityō bṛhatīrabhyūḍhaḥ॥⁶⁵॥

satōbṛhatīṣu stuvatē satō bṛhan। prajayā
paśubhīrasānītyēva। vyatiṣaktābhiḥ stuvatē।
vyatiṣaktaṃ vai kṣatraṃ viśā। viśaivainaṃ kṣatrēṇa
vyatiṣajati। vyatiṣaktābhiḥ stuvatē। vyatiṣaktō vai
grāmaṇīḥ sajātaiḥ। sajātairēvainaṃ vyatiṣajati।
vyatiṣaktābhiḥ stuvatē। vyatiṣaktō vai puruṣaḥ
pāpmabhiḥ। vyatiṣaktābhirēvāsyā pāpmanō nudatē॥⁶⁶॥

vēda harāntyēnamēvaṃ vēdābhyūḍhaḥ pāpmabhirēkaṃ ca॥[18]

trivṛdyadāgnēyōsgnimūkhā hyṛddhiryadāgnēya āgnēyō na vai sōmēnā yō vai

sōmēnaiṣa gōsavaḥ siḡm̐hēṣbhi prēhi mitravardhanaḥ prajāpātistā ōḍanam
prajāpātirakāmayata bahōrbhūyānagastyōsyā jarāśastiṣṭhā harī prajāpātīḥ
paśūnvyāghrōṣyamabhiprēhi vṛtrahantāmō yē kēśina indram vā aṣṭādāśaḥ¹⁸ḥ
triṽrdyō vai sōmēnāyūraṣi bahurbhāvatī tiṣṭhā harīratha āyam bhātu tēbhyō
nidhānagm̐ ṣaṭṭhṣāṣṭīḥ⁶⁶ḥ
triṽrtpāpmanō nudaṭēḥ

hariḥ ōmḥ

ḥiti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
saptamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥḥ

॥aṣṭamaḥ praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ॥

pīvōnnāgṃ rayivṛdhāḥ sumēdhāḥ। śvētaḥ śiṣakti
niyutāmabhiśrīḥ। tē vāyavē samānasō vitāsthuh।
viśvēnnarāḥ svapatyāni cakruḥ। rāyēṣnu yañjajñatū
rōdāsī ubhē। rāyē dēvī dhiṣaṇā dhāti dēvam। adhā
vāyum niyutaḥ saścata svāḥ। uta śvētaṃ
vasūdhitinnirēkē। ā vāyō pra yābhiḥ। pra vāyumacchā
brhatī mānīṣā॥₁॥

brhadrāyīm viśvavārāgṃ rathaprām। dyutadyāmā
niyutaḥ patyāmānaḥ। kavīḥ kavimīyakṣasi prayajyō। ā
nō niyudbhiḥ śatinībhiradhvaram। sahasriṇībhirupā
yāhi yajñam। vāyō asmin haviṣi mādayasva। yūyam
pāta svastibhiḥ sadā naḥ। prajāpatē na
tvadētānyanyaḥ। viśvā jātāni pari tā bābhūva।
yatkāmāstē juhūmastam nō astu॥₂॥

vayagg syāma patayō rayīnām। rayīnām patiṃ yajataṃ
brhantaṃ। asminbharē nṛtāmam vājāsātau। prajāpātiṃ
prathamajāmṛtasyā। yajāma dēvamadhi nō bravītu।
prajāpatē tvannidhipāḥ pūrāṇaḥ। dēvānām pitā jānitā
prajānām। patirviśvāsyā jagātaḥ paraspāḥ। havirno
dēva vihavē juṣasva। tavēmē lōkāḥ pradiśō diśāśca॥₃॥

parāvatō nivatā udvataśca। prajāpatē
viśvasṛjīvadhānya idam nō dēva। pratiḥarya havyam।
prajāpātiṃ prathamam yajñiyānām। dēvānāmagrē
yajataṃ yajadhvam। sa nō dadātu draviṇagṃ
suvīryam। rāyaspōṣam vi śyātu nābhimaśmē। yō rāya

īśē śatadāya ukthyāḥ| yaḥ pāsūnāgṃ rākṣitā
viṣṭhitānām| prajāpātiḥ prathamajā rtasyā||₄||

sahasrādhāmā juṣatāgṃ havirnāḥ| sōmāpūṣaṇēmau
dēvau| sōmāpūṣaṇā rajāsō vimānaṃ| saptaçākragṃ
rathamaviśvaminvam| viṣūvṛtaṃ manāsā yujyamānam|
tañjinvathō vṛṣaṇā pañcāraśmim| divyānyaḥ
sadānañcakra uccā| pṛthivyāmanyō adhyantarikṣē|
tāvaśmabhyaṃ puruvāraṃ purukṣum| rāyaspōṣaṃ
viṣyātānnābhimaśmē||₅||

dhiyaṃ pūṣā jinvatu viśvaminvāḥ| rayigṃ sōmō
rayipatirdadhātu| avātu dēvyaditiranarvā|
brhadvādēma vidathē suvīrāḥ| viśvānyanyō bhuvānā
jajānā| viśvāmanyō abhicaḥkṣāṇa ēti|
sōmāpūṣaṇāvavātandhiyaṃ mē| yuvabhyāṃ viśvāḥ
pṛtānā jayēma| uduttamaṃ varuṇāstābhnāddyām|
yatkiñcēdaṅkitavāsāḥ| avā tē hēḍastattvā yāmi|
ādityānāmavāsā na dākṣiṇā| dhārayānta ādityāsastisrō
bhūmīrdhārayan| yajñō dēvānāgṃ śucirapaḥ||₆||

mañiṣāstū cartasyāsmē kitavāsācatvārī ca||—————[1]

tē śukrāṣaḥ śucāyō raśmivantāḥ| sīdānnādityā adhi
barhiṣi priyē| kāmēna dēvāḥ sarathaṃ divō nāḥ| ā
yāntu yajñamupā nō juṣānāḥ| tē sūnavō aditēḥ
pīvasāmiṣaṃ| ghṛtaṃ pinvatpratiharyannṛtējāḥ| pra
yajñiyā yajāmānāya yēmure| ādityāḥ kāmāṃ
pitumantāmaśmē| ā nāḥ putrā aditēryāntu yajñam|
ādityāsāḥ pathibhīrdēvayānaiḥ||₇||

asmē kāmāndāśuṣē sannamāntaḥ| purōḍāsaṃ
ghṛtavāntaṃ juṣantām| skabhāyata nirṛtigṃ
sēdhatāmātim| pra raśmibhīryatāmānā amṛdhrāḥ|

ādityāḥ kāmā prayātām vaśatkr̥timḥ juṣadhvaṃ nō
havyadātim yajatrāḥ ādityānkāmamavāsē huvēmaḥ yē
bhūtāni janayāntō vicikhyuhḥ sīdāntu putrā
aditērupasthaṃ stīrṇaṃ barhīrhaṇvīradyāya dēvāḥ ॥ ८ ॥

stīrṇaṃ barhiḥ sīdatā yajñē asminḥ dhrājāḥ sēdhāntō
amātim durēvāmḥ asmabhyaṃ putrā aditēḥ pra
yagṃsataḥ ādityāḥ kāmā haviṣō juṣāṇāḥ agnē nayā
supathā rāyē asmānḥ viśvāni dēvaḥ vayunāni vidvānḥ
yuyōdhyāsmajjūhurāṇamēnāḥ bhūyīṣṭhāntē namā
uktim vidhēmaḥ pra vāḥ śukrāyā bhānavē
bharadhvamḥ havyaṃ matiñcāgnayē supūtam ॥ ९ ॥

yō daivyāni mānuṣā janūgṃṣiḥ antarviśvāni vidmanā
jigātiḥ acchā girō matayō dēvayantiḥ agnim yānti
draviṇaṃ bhikṣāmāṇāḥ susandṛśagṃ supratīkagg
svaṅcamḥ havyavāhāmaratimḥ mānuṣāṇāmḥ agnē
tvamaśmadyuyōdhyamivāḥ anāgnitrā abhyāmanta
kr̥ṣṭiḥ punāraśmabhyagṃ suvitāyā dēvaḥ kṣāṃ
viśvēbhirajarēbhīryajatra ॥ १० ॥

agnē tvam pārayā navyō asmānḥ svastibhīratiḥ durgāni
viśvāḥ pūścā pr̥thvī bāhulā nā urvī bhavā tōkāya
tanāyāya śam yōḥ prakāravō manānā vacyamānāḥ
dēvadr̥cinnayatha dēvayantāḥ dakṣiṇāvādvājini
prācyētiḥ havirbharāntyagnayē ghr̥tāciḥ indrannarō
yujē rathaṃ jagr̥bhṇātē dakṣiṇamindraḥ hastaṃ ॥ ११ ॥

vasūyavō vasupatē vasūnāmḥ vidmā hi tvā gōpātigm
śūra gōnāmḥ asmabhyaṃ citraṃ vṛṣāṇagṃ rayindāḥ
tavēdam viśvāmabhitāḥ paśavyaṃ yatpaśyāsi cakṣāsā
sūryāsyā gavāmasi gōpātirēkā indraḥ bhakṣīmahi tē

prayā́tasya vasváḥ| samindra nō manāsā nēṣi gōbhiḥ|
sagṃ sūribhirmaghavantsagg svastyā| saṃ brahmāṇā
dēvakṛtaṃ yadasti||₁₂||

saṃ dēvānāgṃ sumatyā yajñīyānām| āracchatrumapā
bādhasva dūram| ugrō yaḥ śambāḥ puruhūta tēnā|
asmē dhēhi yavāmadgōmādindral| kṛdhīdhiyaṃ jaritrē
vājāratnām| ā vēdhasagṃ sa hi śuciḥ| brhaspatiḥ
prathamañjāyāmānaḥ| mahō jyōtiṣaḥ paramē vyōman|
saptāsyāstuvijātō ravēṇa| vi
saptarāśmiradhamattamāgṃsi||₁₃||

brhaspatiḥ samājayaḍvasūni| mahō vrajāngōmātō
dēva ēṣaḥ| apaḥ siśāsantsuvaraprātittah|
brhaspatirhantyaamitrāmārkaiḥ| brhaspatē paryēvā
pitṛē| ā nō divaḥ pāvīravī| imā juhvānā yastē stanāḥ|
sarāsvatyabhi nō nēṣi| iyagṃ śuśmēbhīrbisakhā
ivārujat| sānū girīnāntāviṣēbhīrūrmibhiḥ|
pārāvadaghnīmavāsē suvr̥ktibhiḥ| sarāsvatīmā
vivāsēma dhītibhiḥ||₁₄||

dēvayānairdēvāḥ supūtaṃ yajatra hastamasti tamāgṃsyūrmibhīrdvē ca||—————[2]

sōmō dhēnugṃ sōmō arvāntamāśum| sōmō vīraṃ
kārmāṇyaṃ dadātu| sādānyaṃ vidathyagṃ sabhēyaṃ|
pituh śravāṇaṃ yō dadāśadasmai| aśāḍhaṃ yutsu
tvagṃ sōmā kratubhiḥ| yā tē dhāmāni haviṣā yajanti|
tvamimā ōṣādhīḥ sōmā viśvāḥ| tvamapō
ājanayastvaṅgāḥ| tvamātātanthōrvāntarikṣam|
tvañjyōtiṣā vi tamō vavartha||₁₅||

yā tē dhāmāni divi yā pṛthivyām| yā
parvatēṣvōṣādhīṣvapsu| tēbhīrnō viśvaiḥ sumanā

ahēḍan| rājāntsōma prati havyā gr̥bhāya|
viṣṇōrnukantadāsyā priyam| pra tadviṣṇūḥ| parō
mātrāyā tanuvā vṛdhāna| na tē
mahitvamanvāsñuvanti| ubhē tē vidma rajāsī pr̥thivyā
viṣṇō dēva tvam| paramasyā vitsē||₁₆

vicākramē trirdēvaḥ| ā tē mahō yō jāta ēva| abhi
gōtrāṇi| ābhiḥ spr̥dhō mithatīrarīṣaṇyan| amitrāsya
vyathayā manyumindra| ābhirviśvā abhiyujō viśucīḥ|
āryāya viśōvātārīrdāsīḥ| ayagm śṛṇvē adha jayānnuta
ghnan| ayamuta pra kṛṇutē yudhā gāḥ| yadā satyam
kṛṇutē manyumindrāḥ||₁₇

viśvāndr̥dham bhāyata ējādasmat| anu
svadhāmākṣarannāpō asya| avārdhata madhya ā
nāvyānām| sadhr̥cīnēna manāsā tamindra ōjīṣṭhēna|
hanmānāhannabhidyūn| marutvāntam vṛṣabham
vāvṛdhānam| akāvāriṃ divyagm śāsamindraḥ|
viśvāsāhamavāsē nūtānāya| ugragm sāhōdāmiha tagm
hūvēma| janiṣṭhā ugraḥ sahāsē turāyā||₁₈

mandra ōjīṣṭhō bahulābhimānaḥ| avārdhannindraḥ
marutāścīdatrā| mātā yadvīrandadhanaddhaniṣṭhā|
kvāsyāvō marutaḥ svadhāṣṣīti| yanmāmēkagm
samadhāttāhihiatyē| ahagg hyūgrastāviṣastuviṣmān|
viśvāsya śatrōranāmam vadhasnaiḥ| vṛtrasyā tvā
śvasathā diśāmāṇāḥ| viśvē dēvā ājahuryē sakhāyaḥ|
marudbhirindra sakhyantē astu||₁₉

athēmā viśvāḥ pr̥tānā jayāsi| vadhīm vṛtram māruta
indriyēṇa| svēna bhāmēna taviṣō bābhūvān| ahamētā
manāvē viśvaścāndrāḥ| sugā apaścākara vajrābāhuḥ|
sa yō vṛṣā vṛṣṇiyēbhiḥ samōkāḥ| mahō divaḥ

pr̥thiv₁yāścā samrāṭḥ satīnasātvā hav₁yō bharēṣuḥ
marutvām̐ nō bhavātvindrā ūtīḥ indrō
vr̥tramātaradvr̥tratūryēḥ ॥₂₀ ॥

anādhṛṣyō maghavā sūra indrahḥ anvēnam viśō
amadanta pūrvīḥ ayagm̐ rājā jagātaścārṣaṇīnāmḥ sa
ēva vīrah sa ū vīryāvānḥ sa ēkarājō jagātaḥ paraspāḥ
yadā vr̥tramatāracchūra indrahḥ
athābhavaddamitābhikrātūnāmḥ indrō yajñam
vardhayānviśvavedāḥ purōḍāśasya juṣatāgm̐
hāvīrnāḥ vr̥trantīrtvā dānavam vajrābāhuḥ ॥₂₁ ॥

diśōḥ sdr̥gm̐haddr̥gm̐hitā dr̥gm̐hāṇēnaḥ imam̐ yajñam
vardhayānviśvavedāḥ purōḍāśam̐ prati
gr̥bhṇātvindrāḥ yadā vr̥tramatāracchūra indrahḥ
athaīkarājō abhavajjanānāmḥ indrō
dēvāñchāmbarahatyā āvatḥ indrō
dēvānāmabhavatpurōgāḥ indrō yajñē haviṣā
vāvṛdhānaḥ vr̥tratūrṇō abhāyagm̐ śarmā yagṃsatḥ
yaḥ sapta sindhūgm̐ radādhātpr̥thivyāmḥ yaḥ sapta
lōkānakṛṇōddiśāścaḥ indrō haviṣmāntsagaṇō
marudbhiḥ vr̥tratūrṇō yajñamihōpā yāsatḥ ॥₂₂ ॥

vavarthaḥ viṣa indrāsturāyāstu vr̥tratūryē vajrābāhuḥ pr̥thivyāntrīṇi ca ॥ ————— [3]

indrāstarāsvānabhimātīhōgrahḥ hirāṇyavāśīriṣīrah
sūvarṣāḥ tasyā vayagm̐ sūmatau yajñīyāsyāḥ api
bhadrē saūmanasē syāmaḥ hirāṇyavarṇō abhāyam
kṛṇōtuḥ abhimātīhēndrahḥ pr̥tānāsu jiṣṇuḥ sa naḥ
śarmā trivarūtham̐ vi yagṃsatḥ yūyam̐ pāta svastibhiḥ
sadā naḥ indragḡ stuhi vajriṇagḡ stōmāprṣṭhamḥ
purōḍāśasya juṣatāgm̐ hāvīrnāḥ ॥₂₃ ॥

haṭvābhimātīḥ pṛtānāḥ sahāsvān| athābhāyaṃ kṛṇuhi
viśvatō naḥ| stuhi sūraṃ vajriṇamapratīttam|
abhimātīhanam puruhūtamindram| ya ēka
icchatapātirjanēṣu| tasmā indrāya havirā juhōta|
indrō dēvānamadhipāḥ purōhitaḥ| diśāṃ
patirabhavadvājiniṽan| abhimātīhā tāviṣastuviṣmān|
asmabhyaṃ citraṃ vṛṣānagṃ rayindāt||²⁴||

ya imē dyāvāpṛthivī māhitvā|
balēnādr̥gm̐hadabhimātīhēndrāḥ| sa nō haviḥ prati
gr̥bhṇātu rātayē| dēvānām̐ dēvō nidhipā nō avyāt|
anāvastē ratham̐ vṛṣṇē yattē| indrāsyā nu
vīryāṇyahannahiṃ| indrō yātōśvasitasya rājā| śamāsya
ca śṛṅgiṇō vajrabāhuḥ| sēdu rājā kṣēti carṣaṇīnām|
arāṇna nēmiḥ pari tā bābhūva||²⁵||

abhi sidhmō ājigādasya śatrūn| vitigmenā vṛṣabhēnā
purōbhēt| sam vajrēṇāsṛjadvṛtramindrāḥ| pra svām
matimātiraḥchāśādānaḥ| viṣṇuṃ dēvaṃ varuṇamūtayē
bhagaṃ| mēdāsā dēvā vapayā yajadhvam| tā nō
yajñamāgātāṃ viśvadhēnā| prajāvādaśmē draviṇēha
dhāttam| mēdāsā dēvā vapayā yajadhvam| viṣṇuṃ ca
dēvaṃ varuṇaṃ ca rātim||²⁶||

tā nō amīvā apa bādhāmānau| imaṃ yajñam
juṣamāṇāvupētaṃ| viṣṇūvaruṇā yuvamādhvarāyā naḥ|
viśē janāya mahi śarmā yacchatam| dīrghaprayajjyū
haviṣā vṛdhānā| jyōtiṣāśrātīrdahatāntamāgṃsi|
yayōrōjāsā skabhitā rajāgṃsi| vīryēbhirvīratāmā
śaviṣṭhā| yāspatyē tē apratīttā sahōbhiḥ| viṣṇū
aganvaruṇā pūrvahūtau||²⁷||

viṣṇūvaruṇāvabhiśastipāvām| dēvā yājanta haviṣā

ghṛtēnā| apāmivāgṃ sēdhatagṃ rakṣasāśca|
athādhattam̐ yajāmānāya śam̐ yōḥ| agṃhōmucā
vṛṣabhā supratūrtī| dēvānām̐ dēvatāmā śaciṣṭhā|
viṣṇūvaruṇā pratiharyatannaḥ| idannarā
prayātamūtayē haviḥ| mahī nu dyāvāprthivī iha
jyēṣṭhē| rucā bhāvatāgṃ śucayādbhirarkaiḥ||²⁸||

yatsīm̐ variṣṭhē br̥haṭī viminvan| nṛvadbhyōkṣā
pāprathānēbhirēvaiḥ| prapūrvajē pitarā navyāsībhiḥ|
gīrbhiḥ kṛṇudhvagṃ sadānē rtasyā| ā nō dyāvāprthivī
daivyēna| janēna yātam̐ mahī vām̐ varūtham| sa
itsvapā bhuvānēṣvāsa| ya imē dyāvāprthivī jajānā|
urvī gābhīrē rajāsī sumēkē| avagṃsē dhīraḥ śacyā
samairat||²⁹||

bhūrindvē acārantī carāntam|
padvantaṅgarbhāmapadīdadhātē| nityam̐ na sūnum̐
pitrōrupasthē| tam̐ pipṛtagṃ rōdasī satyavācam̐| idam̐
dyāvāprthivī satyamāstul| pitarmātaryadihōpā bruvē
vām̐| bhūtam̐ dēvānāmavamē avōbhiḥ| vidyāmēṣam̐
vr̥janam̐ jīradānum| urvī prthivī bāhulē dūrē āntē| upā
bruvē namāsā yajñē asmin| dadhātē yē subhagē
supratūrtī| dyāvā rakṣātam̐ prthivī nō abhvāt| yā jātā
ōṣādhayōṣṭi| viśvāḥ pariṣṭhāḥ| yā ōṣādhayaḥ
sōmārājñīrasvāvatīgṃ sōmavātīm| ōṣādhīriti
mātarōṣnyā vō anyāmāvatu||³⁰||

hāvīrñō dādbhabhūva rātiṃ pūrvahūtāvarkairairadasminpañcā ca||—————[4]

śucin̐nu stōmagṃ śñathādvṛtram| ubhā vāmindrāgnī
pra cārṣaṇibhyaḥ| ā vṛtrahanā gīrbhirviprah|
brahmaṇaspatē tvamaśya yantā| sūktasyā bōdhi

tanāyaṃ ca jinva| viśvantadbhadraṃ yadavanti dēvāḥ|
br̥hadvādēma vidathē suvīrāḥ| sa īgṃ satyēbhiḥ
sakhībhiḥ śucadbhiḥ| gōdhāyasam̐ vidhānaśairātardat|
brahmāṇaspatirvr̥ṣābhirvarāhaiḥ||³¹ ||

gharmaśvēdēbhirdraṇam̐ vyānaḥ|
brahmāṇaspatērabhavadyathāvaśam| satyō
maṇyurmahi karmā kariṣyataḥ| yō gā udājatsa divē vi
cābhajat| mahīvā rītiḥ śavāsā saratpr̥thak| indhānō
agnim̐ vānavadvanuṣyataḥ| kṛtabrahmā
śūśuvadrātahavya it| jātēnā jātamatīsr̥tpra srgṃsatē|
yaṃ yaṃ yujaṃ kṛṇutē brahmāṇaspatiḥ|
brahmāṇaspatē suyamāsyā viśvahā||³² ||

rāyaḥ syāma rathyō vivāsvataḥ| vīrēṣu vīrāgṃ
upāpr̥ngdhi naṣtvam| yadīśānō brahmāṇā vēṣi mē
havam̐| sa ijjanēna sa viśā sa janmānā| sa
putrairvājaṃ bharatē dhanā nṛbhiḥ| dēvānām̐ yaḥ
pitarāmā vivāsatī| śraddhāmānā haviṣā
brahmāṇaspatiṃ| yāstē pūṣannāvō antaḥ| śukrantē
anyatpūṣēmā āśāḥ| prapāthē pathāmājaniṣṭa pūṣā||³³ ||

prapāthē divaḥ prapāthē pr̥thivyāḥ| ubhē abhi
priyatāmē sadhasthē| ā ca parā ca carati prajānan|
pūṣā subandhūrdiva ā pr̥thivyāḥ| idaspatirmaghavā
dasmavārcāḥ| tam̐ dēvāsō adāduḥ sūryāyai| kāmēna
kṛtantavasagg svañcam̐| ajāśvāḥ paśupā vājābastyaḥ|
dhiyaṃ jinvō viśvē bhuvānē arpitaḥ| aṣṭrām̐ pūṣā
śithirāmudvarivṛjat||³⁴ ||

sañcākṣānō bhuvānā dēva īyatē| śuci vō havyā
mārutaḥ śucinām| śucigṃ hinōmyadhvaragṃ

śucibhyaḥ| rtēnā satyamṛtasāpā āyan| śucijanmānaḥ
śucāyaḥ pāvākāḥ| pra citramarkaṁ gṛnatē turāya|
mārūtāya svatāvasē bharadhvam| yē sahāgṁsi sahāsa
sahantē| rējātē agnē pṛthivī makhēbhyaḥ| agṁsēṣvā
mārutaḥ khādayō vah||³⁵||

vakṣaḥ surukmā upā śisriyāṇāḥ| vi vidyutō na vṛṣṭibhi
rucānāḥ| anū svadhāmāyūdhaiṛyacchāmānāḥ| yā vah
śarmā śasamānāya santi| tridhātūni dāsusē
yacchatādhi| asmabhyantāni marutō viyanta| rayim nō
dhatta vṛṣaṇaḥ suvīraṁ| imē turaṁ marutō
rāmayanti| imē sahaḥ sahāsa ā nāmanti| imē
śagṁsaṁvanuṣyatō ni pānti||³⁶||

gurudvēṣō arāruṣē dadhanti| arā ivēdacāramā ahēva|
praprā jāyantē akāvā mahōbhiḥ| pṛśñēḥ prutrā
upamāsō rabhiṣṭhāḥ| svayā matyā mārutaḥ saṁ
mimikṣuḥ| anū tē dāyi maha indriyāya| satrā tē
viśvamanū vṛtrahatyē| anū kṣatramanu sahō yajatra|
indra dēvēbhiranu tē nṛṣahyē| ya indra śusmō
maghavantē asti||³⁷||

śikṣā sakhibhyaḥ puruhūta nṛbhyaḥ| tvagṁ hi dṛḍhā
māghavanvicētāḥ| apāvṛdhi parivṛtim na rādhāḥ|
indrō rājā jagātaścārṣaṇīnām| adhikṣami viṣurūpaṁ
yadasti| tatō dadātu dāsusē vasūni| cōḍadrādha
upāstutaścidarvāk| tamuṣṭuḥ yō abhibhūtyōjāḥ|
vanvannavātaḥ puruhūta indrah| aśāḍhamugragṁ
sahāmānamābhiḥ||³⁸||

gīrbhīrvārdha vṛṣabhaṁ cārṣaṇīnām| sthūrasyā rāyō
bṛhatō ya īśē| tamū ṣṭavāma vidathēṣvindraṁ| yō
vāyunā jayāti gōmatīṣu| pra dhṛṣṇuyā nāyati vasyō

acchāḥ | ā tē śuṣmō vṛṣabha ētu paścāt |
ōttarādādhārāgā purastāt | ā viśvatō abhisamētvārvān |
indrā dyumnagm suvārvaddhēhyasmē || 39 ||

varāhairviśvahāṣjaniṣṭha pūṣōdvarivṛjatkhādayō vaḥ pāntyastyābhirnavā ca || 5 ||

ā dēvō yātu savitā suratnāḥ | antarikṣaprā vahāmānō
aśvaiḥ | hastē dadhānō naryā purūṇi | nivēśayaṃ ca
prasuvam ca bhūmā | abhivṛtam kṛṣānairviśvarūpam |
hirāṇyaśamyam yajatō brhantaṃ | āsthādrathagm
savitā citrabhānuḥ | kṛṣṇā rajāgm si taviṣīndadhānaḥ |
saghā nō dēvaḥ savitā savāya | ā
sāviṣadvasūpatirvasūni || 40 ||

viśrayāmānō amātimurūcīm |
martabhōjānamadhārāsātēna | vijanāñchyāvāḥ śitipādō
akhyan | rathagm hirāṇyapraugam vahāntaḥ |
śaśvaddiśāḥ saviturdaivyāsyā | upasthē viśvā
bhuvānāni tasthuḥ | vi sūparṇō antarikṣāṇyakhyat |
gabhiravēpā asūraḥ sunīthaḥ | kvēdānīgm sūryaḥ
kaścikēta | kaṭamāndyāgm raśmirasyā tātāna || 41 ||
bhagandhiyam vājayāntaḥ purāndhim | narāśagmsō
gnāspatirṇō avyāt | ā yē vāmasyā saṅgathē rāyīnām |
priyā dēvasyā savituh syāma | ā nō viśvē
askrāgamantu dēvāḥ | mitrō āryamā varuṇaḥ sajōṣāḥ |
bhuvan yathā nō viśvē vṛdhāsāḥ | karāntsusāhā
vithuram na śavāḥ | śam nō dēvā viśvadēvā bhavantu |
śagm sarāsvatī saha dhībhirāstu || 42 ||

śamābhiṣācaḥ śamū rātiṣācaḥ | śam nō divyāḥ
pārthivāḥ śam nō apyāḥ | yē savituh satyasāvasyā
viśvē | mitrasyā vratē varuṇasya dēvāḥ | tē saubhāgam
vīravādgōmadapnāḥ | dadhātana draviṇañcitramasmē |

agnē yāhi dūtyaṃ vāriṣēṇyaḥ| dēvāgṃ acchā
brahmaḁkṛtā gaṇēnā| sarāsvatīm maṛutō āsvināpaḥ|
yākṣi dēvānrātnadhēyāya viśvān||⁴³||

dyauḥ pītaḥ pṛthivi mātaraḁdhrūk| agnē bhrātarvasavō
mr̥datā naḥ| viśvā ādityā aditē sajōṣāḥ| āsmabhyagṃ
śarmā bahulaṃ vi yānta| viśvē dēvāḥ śṛṇutēmagṃ
havaṃ mē| yē antarīkṣē ya upa dyavi ṣṭha| yē
āgnijihvā uta vā yajātrāḥ| āsadyāsmīnbarhiṣi
mādayadhvam| ā vām mitrāvaruṇā havyajūṣtim|
namāsā dēvāvavāsāvavṛtyām||⁴⁴||

āsmākaṃ brahma pṛtānāsu sahyā āsmākaṃ|
vṛṣṭirdivyā supārā| yuvaṃ vastrāṇi pīvasā vāsāthē|
yuvōracchidrā mantāvō ha sargāḥ| avātiratamanṛtāṇi
viśvā| rtēnā mitrāvaruṇā sacēthē| tatsu vām
mitrāvaruṇā mahītvam| īrmā
tasthuṣīrahābhirduduhre| viśvāḥ pinvatha svasārasya
dhēnāḥ| anū vāmēkāḥ pavirā vāvarti||⁴⁵||

yadbagṃhiṣṭhannāti vidē sudānū| acchidraṃ śarma
bhuvānasya gōpā| tatō nō mitrāvaruṇāvaviṣṭam|
siṣāsantō jī(ji?)gīvāgṃsāḥ syāma| ā nō mitrāvaruṇā
havyadātīm| ghṛtairgavyūtimukṣatamidābhiḥ| prati
vāmatra varamā janāya| pṛṇitamudnō divyasya cārōḥ|
pra bāhavā sisṛtañjīvasē naḥ| ā nō gavyūtimukṣataṃ
ghṛtēnā||⁴⁶||

ā nō janē śravayataṃ yuvānā| śṛutaṃ mē
mitrāvaruṇā havēmā| imā rudrāyā sthīradhānvanē
girāḥ| kṣiprēṣavē dēvāyā svadhāmnē| aśādhāya
sahāmānāya mīdhuṣē| tigmāyūdhāya bharatā

śṛṇōtānaḥ tvādattēbhī rudra śantāmēbhiḥ śatagṃ
himā asīya bhēṣajēbhiḥ vyāsmaddvēṣō vitaram
vyagṃhāḥ vyamivāggścātayasvā viṣūcīḥ ॥ 47 ॥

arhānbibharṣi mā nāstōkē ā tē pitarmarutāgṃ
sumnamētuḥ mā naḥ sūryāsyā sandṛśō yuyōthāḥ abhi
nō vīrō arvāti kṣamētaḥ pra jāyēmahi rudra prajābhiḥ
ēvā bābhrō vṛṣabha cēkitānaḥ yathā dēva na hr̥ṇīṣē
na haḡṃsiḥ hāvanaśrūrnō rudrēha bōdhiḥ
br̥hadvādēma vidathē suvīrāḥ pari nō rudrasyā hētiḥ
stūhi śrutamḥ mīdhūṣṭamārhanbibharṣiḥ tvamāgnē
rudra ā vō rājānam ॥ 48 ॥

vasūni tatānāstu viśvān vavṛtyāṃ vavarti ghr̥tēṇa viṣūcīḥ śrutandvē ca ॥ [6]

sūryō dēvimuṣasagṃ rōcāmānāmaryāḥ na
yōṣāmabhyēti paścātḥ yatrā narō dēvayantō yugāniḥ
vitānvatē prati bhadrāyā bhādrāmḥ bhadrā asvā
haritāḥ sūryāsyā citrā ēdāgvā anumādyāsaḥ
namasyantō diva ā pr̥ṣṭhamāsthuhḥ pari dyāvāpr̥thivī
yānti sadyaḥ tatsūryāsyā dēvatvantanmāhitvamḥ
madhyā kartōrvitātāgṃ sañjābhāra ॥ 49 ॥

yadēdayukta haritāḥ sadhasthātḥ ādrātrī vāsāstanutē
simasmaiḥ tanmitrasyā varuṇasyābhicakṣēḥ sūryō
rūpam kṛṇutē dyōrūpasthēḥ anantamānyadruśādasyā
pajāḥ kṛṣṇamānyaddharitāḥ sam bhārantīḥ adyā dēvā
uditā sūryāsyā niragṃhāsaḥ pipṛtānnirāvadyātḥ tannō
mitrō varuṇō māmahantāmḥ aditiḥ sindhuhḥ pr̥thivī uta
dyauhḥ ॥ 50 ॥

divō rukma ūrucakṣā udētiḥ dūrē
ārthastaraṇirbhrājāmānaḥ nūnañjanāḥ sūryēṇa

prasūtāḥ| āyannarthāni kṛṇavānnapāgṃsil śam nō
bhava cakṣāsā śam nō ahnā| śam bhānunā śagṃ
hīmā śam ghr̥ṇēnā| yathā śamaśmai śamasāddurōṇē|
tatsūrya draviṇandhēhi citram| citram
dēvānāmudāgādanīkam| cakṣūrmītrasya
varūṇasyāgnēḥ||⁵¹ ||

āprā dyāvāpṛthivī antarīkṣam| sūryā ātmā
jagātaśtasthuśāścal tvaṣṭā dadhāttannāsturīpaṃ|
tvaṣṭā vīram piśaṅgārūpaḥ| daśēmantvaṣṭūrjanayanta
garbhaṃ| atāndrāsō yuvātayō bibhārtram|
tigmanīkagg svayāśasañjanēṣu| virōcāmānam
parīśinnayanti| āviṣṭyō vardhatē cārūrāsu|
jihmānāmūrdhvasvayāśā upasthē||⁵² ||

ubhē tvaṣṭūrbibhyaturjāyāmānāt| prātīcī sigṃham
pratijōṣayētē| mītrō janānpra sa mītral ayam mītrō
nāmaśyāḥ suśēvāḥ| rājā sukṣātrō ājaniṣṭa vēdhāḥ|
tasyā vāyagṃ sumātau yajñiyāśya| apī bhadrē
saumanasē syāma| anāmīvāsa idāyā madāntaḥ|
mītajmāvō varimānnā pṛthivyāḥ| ādītyasya
vrātamupakṣyantāḥ||⁵³ ||

vāyam mītrasyā sumātau syāma| mītram na īgṃ
śimya gōṣu gavyavāt| svādhiyō vidathē apsvajījanan|
arējayatāgṃ rōdāsī pājāsā girā| prati priyam
yājatañjanuśāmavāḥ| mahāgṃ ādītyō
namāsōpasadyāḥ| yātayajjānō gr̥natē suśēvāḥ| tasmā
ētatpanyātamāya juṣṭam| agnau mītrāyā havirā
jūhōta| ā vāgṃ rathō rōdāsī badbadhānaḥ||⁵⁴ ||

hiraṇyayō vṛṣābhiryātvaśvaiḥ| ghr̥tavārtaniḥ

paṁvibhīrucānaḥ | iṣāvvōḍhā nr̥patirvājinivān | sa
 paṁprathānō abhi pañca bhūma | triṁvandhurō
 maṁṣāyātu yuktaḥ | viśō yēna gacchāthō dēṁvayantīḥ |
 kutrā cīdyāmaṁmaśvinā dadhānā | svaśvā
 yaśasāṣṣyātamarvāk | dasrā nīdhim madhūmantam
 pibāthaḥ | vi vāgm̐ rathō vadhvā yādāmānaḥ || 55 ||
 antām̐ divō bādhatē vartanibhyām̐ | yuvōḥ śriyam̐ pari
 yōṣāvṛṇīta | sūrō duhitā parītakmiyāyām̐ |
 yaddēṁvayantamavāthaḥ śacībhiḥ | parīghragm̐ savām̐
 manāvām̐ vayōgām̐ | yō haśyavāgm̐ rathirāvastā uśrāḥ |
 rathō yujānaḥ parīyāti vartīḥ | tēnā naḥ śam̐ yōruṣasō
 vyūṣṭau | nyāśvinā vahatam̐ yajñē asmin | yuvam̐
 bhujyumavāviddhagm̐ samudrē || 56 ||

udūhathurarnāsō asridhānaiḥ |
 patatribhīraśramairavyathibhiḥ | dagm̐sanābhiraśvinā
 pārāyantā | agnīṣōmā yō adya vām̐ | idaṁ vacāḥ
 saparyati | tasmai dhattagm̐ suvīryam̐ | gavām̐ pōṣagg
 svaśviyam̐ | yō agnīṣōmā haviṣā saparyati | dēṁvadrīcā
 manāsā yō ghṛtēnā | tasyā vrātagm̐ rākṣatam̐
 pātamagm̐hāsaḥ || 57 ||

viśē janāya mahi śarmā yacchatam̐ | agnīṣōmā ya
 āhūtim̐ | yō vāndāśāddhaviṣkṛtim̐ | sa prajayā
 suvīryam̐ | viśvamāyurvyāśñavat | agnīṣōmā cēti
 tadvīryam̐ vām̐ | yadamuṣṇītamavaśam̐ paṇīṅgōḥ |
 avātiratam̐ prathāyasya śēṣaḥ | avīndatam̐ jyōtirēkaṁ
 bahubhyāḥ | agnīṣōmāvīmagm̐ su mēṣgnīṣōmā haviṣaḥ
 prasthītasya || 58 ||

jabhāra dyauragnērūpasthā upakṣyantō badbadhānō vadhvā yādāmānaḥ samudrēṣgm̐hāsaḥ

prasthītasya ||

[7]

ahamāsmi prathamajā rtasyā| pūrvaṃ dēvēbhyō
 amṛtasya nābhiḥ| yō mā dadāti sa idēva māssvāḥ|
 ahamannaṃmannāmadantāmadmi| pūrvāmaghnērapī
 dahatyannaṃ| yattau hāsātē ahamuttarēṣu|
 vyāttāmasya paśavāḥ sujambhaṃ| paśyānti dhīrāḥ
 pracāranti pākāḥ| jahāmyanyanna jāhāmyanyam|
 ahamannaṃ vaśamiccārāmi||⁵⁹ ||

samānamartham paryēmi bhuñjat| kō māmannaṃ
 manuṣyō dayēta| parākē annaṃ nihitaṃ lōka ētat|
 viśvairdēvaiḥ pitṛbhīrguptamannaṃ| yadadyatē
 lupyatē yatpārōpyatē| śatatāmī sā tanūrmē babhūva|
 mahāntau carū śakṛddugdhēnā paprau| divaṃ ca
 prṣṇī prthivīm ca sākam| tatsampibāntō na minanti
 vēdhasāḥ| naitadbhūyō bhavāti nō kanīyaḥ||⁶⁰ ||

annaṃ prāṇamannaṃapānamāhuḥ| annaṃ mṛtyum
 tamū jīvātumāhuḥ| annaṃ brahmāṇō jarasaṃ vadanti|
 annāmāhuḥ prajānaṃ prajānām| mōghamannaṃ
 vindatē apracētāḥ| satyaṃ brāvīmi vadha itsa tasyā|
 nāryamaṇaṃ puṣyāti nō sakhāyam| kēvalāghō bhavati
 kēvalādī| ahaṃ mēghaḥ stanayanvarṣānnasmi|
 māmādantyahaṃādmyanyān||⁶¹ ||

ahagṃ sadamṛtō bhavāmi| madādityā adhi sarvē
 tapanti| dēvīm vācāmajanayanta yadvāgvadānti|
 anantāmantaḍadhi nirmītaṃ mahīm| yasyāṃ dēvā
 ādadhurbhōjānāni| ēkāksarāṃ dvīpadāgṃ śatpādām
 ca| vācaṃ dēvā upā jīvanti viśvē| vācaṃ dēvā upā
 jīvanti viśvē| vācaṃ gandharvāḥ paśavō manuṣyāḥ|
 vācīmā viśvā bhuvānānyarpitā||⁶² ||

sā nō havaṃ juṣatāmindrāpatnī| vāgaḥsaram

prathamajā ॠtasyā| vēdānāṃ mātāṣmṛtāsyā nābhiḥ| sā
nō juṣāṇōpā yajñamāgāt| avāntī dēvī suhavā mē astu|
yāmṛṣāyō mantrakṛtō manīṣiṇāḥ| anvaicchaṃ
dēvāstapāsā śramēṇa| tāndēvīm vācagṃ haṇiṣā
yajāmahē| sā nō dadhātu sukṛtasyā lōkē| catvāri
vākparimitā padāni|| 63 ||

tāni vidurbrāhmaṇā yē mānīṣiṇāḥ| guhā trīṇi nihitā
nēṅgāyanti| turīyaṃ vācō mānuṣyā vadanti|
śraddhayāṣgniḥ samidhyatē| śraddhayā vindatē haṇiḥ|
śraddhāṃ bhagāsyā mūrdhani| vacasā vēdayāmasi|
priyagg śraddhē dadātaḥ| priyagg śraddhē didāsataḥ|
priyaṃ bhōjēṣu yajvāsu|| 64 ||

idaṃ mā uditam kṛdhi| yathā dēvā asurēṣu|
śraddhāmugrēṣu cakrīrē| ēvaṃ bhōjēṣu yajvāsu|
asmākāmuditam kṛdhi| śraddhāṃ dēvā yajāmānāḥ|
vāyugōpā upāsātē| śraddhāgṃ hṛdayyāyāṣskūtyā|
śraddhayā hūyatē haṇiḥ| śraddhāṃ
prātarhāvāmahē|| 65 ||

śraddhāṃ madhyandināṃ pari| śraddhāgṃ sūryāsyā
nimrucī| śraddhē śraddhāpayēha mā| śraddhā
dēvānadhi vastē| śraddhā viśvāmidaṃ jagāt|
śraddhāṃ kāmāsyā mātaram| haṇiṣā vardhayāmasi|
brahmā jajñānaṃ prāthamaṃ purastāt| vi śimātaḥ
surucō vēna āvaḥ| sa budhniyā upa mā āsyā
viṣṭhāḥ|| 66 ||

sataśca yōnimasātaśca vivāḥ| pitā virājāmṛṣabhō
rāyīṇām| antarikṣam viśvarūpa āvivēśa|
tamarakairabhyārcanti vatsam| brahma santam
brahmaṇā vardhayāntaḥ| brahmā dēvānājanāyat|

brahma viśvāmidam jagat| brahmaṇaḥ kṣatram
nirmitam| brahmā brāhmaṇa ātmanā| antarāsminnimē
lōkāḥ||⁶⁷||

antarviśvāmidam jagat| brahmaiva bhūtānām
jyēṣṭham| tēna kōśrhati spardhitum|
brahmāndēvāstrayāstrigṃśat|
brahmānnindraprajāpatī| brahmān ha viśvā bhūtāni|
nāvīvāntaḥ samāhitā| catāsra āśāḥ
pracārantvagnayāḥ| imaṃ nō yajñam nāyatu
prajānan| ghṛtaṃ pinvānnajaragṃ suvīraṃ||⁶⁸||

brahmā samidbhāvatyāhūtīnām| ā gāvō agmannuta
bhādrāmākran| sīdāntu gōṣṭhē raṇayāntvaśmē|
prajāvātīḥ pururūpā iha syuḥ| indrāya pūrvīruṣasō
duhānāḥ| indrō yajvānē pṛṇatē ca śikṣati| upēddādāti
na svam muṣāyati| bhūyōbhūyō rayimidāsyā
vardhayaḥ| abhinne khillē ni dādhati dēvayum| na tā
nāśanti na tā arvā||⁶⁹||

gāvō bhagō gāva indrō mē acchāt| gāvaḥ sōmāsyā
prathamasyā bhakṣaḥ| imā yā gāvaḥ sajānāsa indrāḥ|
icchāmīddhrdā manāsā cidindraṃ| yūyam gāvō
mēdayathā kṛśāñcit| aślīlañcitkṛṇuthā supratīkam|
bhādraṃ grhaṃ kṛṇutha bhadravācaḥ| brhadvō vayā
ucyatē sabhāsu| prajāvātīḥ sūyavāsagṃ riśantīḥ|
śuddhā apaḥ suprapāṇē pibantīḥ| mā vaḥ stēna īsata
māṣghaśagṃsaḥ| parī vō hētī rudrasyā vṛñjyāt|
upēdamūpaparcānam| āsu gōṣūpāpṛcyatām|
upārṣabhasyā rētasi| upēndra tavā vīryē||⁷⁰||

carāmi kaniyōśnyānarpitā padāni yajvasu havāmahē viṣṭhā lōkāḥ suvīramarvā pibāntīṣṣatcā||——[8]

tā sūryācandramasā viśvabhṛttāmā mahat| tējō

vasūmadrājatō divi sāmātmānā carataḥ sāmācāriṇā |
yayōrvratam na mamē jātū dēvayōḥ | ubhāvantau pari
yāta armyā | divō na rāsmīggstānutō vyārṇavē | ubhā
bhūvantī bhuvānā kavikrātū | sūryā na candrā caratō
hatāmātī | patī dyumadvīśvavidā ubhā divaḥ | sūryā
ubhā candramāsā vicakṣaṇā || 71 ||

viśvavārā varivōbhā varēṇyā | tā nōsvataḥ matimantā
mahivratā | viśvavaparī pratarānā tarantā | suvarvidā
dṛśayē bhūriraśmī | sūryā hi candrā vasū tvēṣadārśatā |
maṇasvinōbhānūcaratōnu sandivam | aśya śravō
nadyaḥ sapta bibhrati | dyāvā kṣāmā pṛthivī dārśatam
vapuh | asmē sūryācandramasāśbhicakṣē |
śraddhēkamindra caratō vicarturam || 72 ||

pūrvāparam caratō māyayaṭtau | śīśū krīḍāntau pari
yātō adhvaram | viśvānyanyō bhuvānāśbhi caṣṭē |
ṛtūnanyō vidadhājāyatē punaḥ | hirāṇyavarṇāḥ
śucāyaḥ pāvaka yāsāgm rājā | yāsām dēvāḥ śivēnā mā
cakṣuṣā paśyata | āpō bhadrā āditpāśyāmi |
nāsādāsīnnō sadāsīttadānīm | nāsīdrajō nō vyōmā parō
yat | kimāvārivaḥ kuha kasya śarmaṇ || 73 ||

ambhaḥ kimāsīdgahanaḥ gabhīram | na
mr̥tyuramṛtam tarhi na | rātriṇyā ahnā āsītprakētaḥ |
ānīdavātagg svadhayā tadēkaḥ | tasmāddhānyam na
paraḥ kiñcanāsā | tamā āsīttamāsā gūḍhamagre
prakētam | salilagm sarvāmā idam |
tucchēnābhvapīhitam yadāsīt | tamāśastanmāhina
jāyataikaḥ | kāmastadagre samāvartatādhi || 74 ||

manāsō rētaḥ prathamam yadāsīt | satō bandhumasāti
nirāvindan | hṛdi pratīṣyā kavayō manīṣā | tīraścīnō

vitātō raśmirēṣām| adhaḥ svidāsī(3)duparī svidāsī(3)t|
rētōdhā āsanmahimānā āsan| svadhā avastātprayātiḥ
parastāt| kō addhā vēda ka iha pra vōcat| kutā ājātā
kutā iyaṃ viṣṣṭiḥ| arvāgdēvā asya viṣarjānāya||⁷⁵||

athā kō vēda yatā ābābhūvā| iyaṃ viṣṣṭiryatā
ābābhūvā| yadī vā dadhē yadī vā na| yō
asyādhyākṣaḥ paramē vyōman| sō āṅga vēda yadī vā
na vēdā| kiggsvīdvanaṅka u sa vṛkṣa āsīt| yatō
dyāvāprthivī niṣṭatakṣuḥ| manīṣiṇō manāsā
prcchatēdūtāt| yadādhyatiṣṭhādbhuvānāni dhārayaṇ|
brahma vanam brahma sa vṛkṣa āsīt||⁷⁶||

yatō dyāvāprthivī niṣṭatakṣuḥ| manīṣiṇō manāsā
vibrāvīmi vaḥ| brahmādhyatiṣṭhādbhuvānāni
dhārayaṇ| prātaragniṃ prātarindragṃ havāmahē|
prātarmitrāvaruṇā prātaraśvinā| prātarbhagaṃ
pūṣaṇam brahmaṇaspatiṃ| prātaḥ sōmāmuta rudragṃ
hūvēma| prātarjitaṃ bhagāmugragṃ hūvēma| vāyaṃ
putramaditēryō vidhartā| ādhraścīdyam
manyāmānasturaścīt||⁷⁷||

rājā cīdyam bhagaṃ bhakṣītyāha| bhaga
praṇētarbhaga satyārādhaḥ| bhagēmām dhiyamudāva
dadānnaḥ| bhaga pra nō janaya gōbhiraśvaiḥ| bhaga
pra nṛbhirnṛvantāḥ syāma| utēdānīm bhagāvantāḥ
syāma| uta prapitva uta madhyē ahnām| utōditā
maghavantsūryāsyā| vāyaṃ dēvānāgṃ sumatau
syāma| bhagā ēva bhagāvāgṃ astu dēvāḥ||⁷⁸||

tēnā vāyaṃ bhagāvantāḥ syāma| tam tvā bhaga sarva
ijjōhavīmi| sa nō bhaga pura ētā bhāvēha|
samādhvarāyōṣasō namanta| dadhikrāvēva śucāyē

padāyā| arvācīnaṃ vāsūvidaṃ bhagaṃ naḥ|
rathāmiṣvā vājina āvāhantu| asvāvatīrgōmātīrna
uṣāsāḥ| vīravātīḥ sadāmucchantu bhadrāḥ| ghṛtaṃ
duhānā viśvataḥ prapīnāḥ| yūyaṃ pāta svastibhiḥ
sadā naḥ|| 79 ||

viçakṣaṇā vicarturagṃ śarmannadhi viśarjānāya brahmaṃ vanam brahmaṃ sa vṛkṣa āsītturaściddēvāḥ
prapīnā ēkaṃ ca||

[9]

pīvōnnāntē śukrāsaḥ sōmō dhēnumindrastarāsvāñchuciṃ mā dēvō yātu sūryō
dēvīmaḥamāsmi tā sūryācandraṃ masā navā|| 9 ||
pīvōnnāmagnē tvaṃ pārayānādhrīṣyaḥ śuciṇnu viśrayāmāṇō divō rukmōṣṇaṃ
prāṇamannantā sūryācandraṃ masā navāsaptatiḥ|| 79 ||
pīvōnnāyyūyaṃ pāta svastibhiḥ sadā naḥ||

hariḥ ōm||

|| iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē dvitīyāṣṭakē
aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ ||

॥aṣṭakam 3॥

॥prathamah praśnah॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē prathamah prapāṭhakah॥

agnir¹nāḥ pātu kṛttikāḥ¹। nakṣātram¹ dēvamindriyam¹।
idamāsāṃ vicakṣaṇam¹। havirāsaṃ juḥōtana¹। yasya¹
bhānti¹ rāsmayō yasya¹ kētavāḥ¹। yasyēmā¹ viśvā¹
bhuvānāni¹ sarvā¹। sa kṛttikābhirabhi¹ samvasānaḥ¹।
agnir¹nō dēvaḥ¹ sūvitē¹ dād¹hātu¹। prajāpātē¹ rōhiṇi¹ vētu¹
patnī¹। viśvarūpā¹ br¹hatī¹ citrabhānuḥ¹॥₁॥

sā¹ nō¹ yajñasya¹ sūvitē¹ dād¹hātu¹। yathā¹ jīvēma¹ śaradaḥ¹
savirāḥ¹। rōhiṇi¹ dēvyudāgātpurastāt¹। viśvā¹ rūpāni¹
pratimōdāmānā¹। prajāpātigm¹ haviṣā¹ vardhayāntī¹।
priyā¹ dēvānāmupāyātu¹ yajñam¹। sōmō¹ rājā¹
mṛgaśīrṣēṇa¹ āgaḥ¹। śivam¹ nakṣātram¹ priyamāsyā¹
dhāmā¹। āpyāyāmānō¹ bahudhā¹ janēṣu¹। rētāḥ¹ prajāṃ¹
yajāmānē¹ dad¹hātu¹॥₂॥

yattē¹ nakṣātram¹ mṛgaśīrṣamasti¹। priyagm¹
rājanpriyatāmam¹ priyāṇām¹। tasmai¹ tē¹ sōma¹ haviṣā¹
vidhēma¹। śannā¹ ēdhi¹ dvipadē¹ śaṅcatuṣpadē¹। ārdrayā¹
rudraḥ¹ prathāmāna¹ ēti¹। śrēṣṭhō¹ dēvānām¹
patiraghniyānām¹। nakṣātramasya¹ haviṣā¹ vidhēma¹। mā¹
nāḥ¹ prajāgm¹ rīriṣānmōta¹ vīrān¹। hētī¹ rudrasya¹ pari¹ nō¹
vṛṇaktu¹। ārd¹rā¹ nakṣātram¹ juṣatāgm¹ havir¹nāḥ¹॥₃॥

pramuñcamānau¹ duritāni¹ viśvā¹।
apāghaśagm¹sannudatāmarātīm¹। punārnō¹ dēvyaditiḥ¹
spr¹ṇōtu¹। punārvasū¹ naḥ¹ punarētām¹ yajñam¹। punārnō¹
dēvā¹ abhiyāntu¹ sarvā¹। punāḥ¹ punarvō¹ haviṣā¹
yajāmaḥ¹। ēvā¹ na¹ dēvyaditiranarvā¹। viśvāsyā¹ bhartrī¹

jagātaḥ pratiṣṭhāḥ punārvasū haviṣā vardhayāntī
priyaṃ dēvānāmapyētu pāthah॥₄॥

brhaspatiḥ prathamam jāyāmānaḥḥ tiṣyam
nakṣātramabhisambābhūvaḥ śrēṣṭhō dēvānām
pṛtānāsu jiṣṇuḥḥ diśōṣnu sarvā abhāyam nō astuḥ
tiṣyāḥ purastāduta mādhyaṭō nahḥḥ brhaspatiṛnaḥ pari
pātu paścātḥḥ bādhētāndvēṣō abhāyam kṛṇutāmḥḥ
suvīryasya patāyaḥ syāmaḥḥ idagm sarpēbhyō
hāviraṣtuḥḥ juṣtamḥḥ āśrēṣā yēṣāmanuyanti cētāḥḥ॥₅॥

yē antarīkṣam pṛthivīnkṣiyantiḥḥ tē nahḥḥ sarpāsō
havamāgamiṣṭhāḥḥ yē rōcanē sūryasyāpi sarpāḥḥ yē
divam dēvīmanū sañcarāntiḥḥ yēṣāmāśrēṣā ānuyantiḥḥ
kāmaḥḥḥ tēbhyāḥ sarpēbhyō madhūmajjuhōmiḥḥ
upāhūtāḥḥ pitarō yē maghāsūḥḥ manōjavasaḥḥ sukṛtāḥḥ
sukṛtyāḥḥḥ tē nō nakṣātrē havamāgamiṣṭhāḥḥḥ
svadhābhīryajñam prayātam juṣantāmḥḥ॥₆॥

yē āgnidagdhā yēṣnāgnidagdhāḥḥḥ yēṣmuḥḥ lōkam
pitarāḥḥḥ kṣiyantiḥḥḥ yāggścā vidma yāgm ū ca na
pravidmaḥḥḥ maghāsū yajñagm sukṛtam juṣantāmḥḥḥ
gavām patiḥḥḥ phalgūnīnāmasi tvamḥḥḥ tadāryamanvaruṇa
mitra cārūḥḥḥ tantvā vayagm sanītāragm sanīnāmḥḥḥ jīvā
jīvāntamupa samviśēmaḥḥḥ yēnēmā viśvā bhuvānāni
sañjitāḥḥḥḥ yasyā dēvā ānu sam yanti cētāḥḥḥ॥₇॥

āryamā rājāṣjarastuviṣmānḥḥḥ phalgūnīnāmṛṣabhō
rōravītiḥḥḥ śrēṣṭhō dēvānāmḥḥḥ bhagavō bhagāsiḥḥḥ tattvā
viduḥḥḥ phalgūnīstasyā vittātḥḥḥ asmabhyam
kṣātramajaragm suvīryamḥḥḥ gōmaḍaśvāvādupa
sannūdēhaḥḥḥ bhagō ha dātā bhaga itprādātāḥḥḥ bhagō
dēvīḥḥḥ phalgūnīrā vivēsaḥḥḥḥ bhagasyēttam prāsavamḥḥḥ

gāmēma| yatrā dēvaiḥ sādhamādaṃ madēma||₈||

āyātu dēvaḥ sāvītōpāyātu| hiraṇyayēna suvṛtā
rathēna| vahaṇ hastagṃ subhagaṃ vidmaṇāpāsam|
prayacchantaṃ papūriṃ puṇyamacchā| hastāḥ
prayacchatvamṛtaṃ vasiyāḥ| dakṣiṇēna pratigr̥bhñīma
ēnat| dātārāmadya sāvītā vidēya| yō nō hastāya
prasuvāti yajñam| tvaṣṭā nakṣātramabhyēti citrām|
subhagaṃ sāsam yuvatigṃ rōcāmānām||₉||

nivēśayānnamṛtānmartyāggśca| rūpāṇi
piḡśanbhuvānāni viśvā| tannastvaṣṭā tadū citrā
vicāṣṭām| tannakṣātram bhūridā āstu mahyam|
tannaḥ prajāṃ vīravatigṃ sanōtu| gōbhirnō āsvaiḥ
samānaktu yajñam| vāyurnakṣātramabhyēti niṣṭyām|
tigmaśṛṅgō vṛṣabhō rōrūvāṇaḥ| samīrayanbhuvānā
mātariśvā| apa dvēśāgṃsi nudatāmarātīḥ||₁₀||

tannō vāyustadu niṣṭyā śṛṇōtu| tannakṣātram bhūridā
āstu mahyam| tannō dēvāsō anūjānantu kāmam|
yathā tarēma duritāni viśvā| dūramaśmacchatravō
yantu bhītāḥ| tadindrāgnī kṛṇutāntadviśākhē| tannō
dēvā anūmadantu yajñam| paścātpurastādabhāyannō
astu| nakṣātrāṇāmadhipatnī viśākhē| śrēṣṭhāvindrāgnī
bhuvānasya gōpau||₁₁||

viśūcaḥ śatrūnapa bādhāmānau| apa
kṣudhānnudatāmarātīm| pūrṇā paścāduta pūrṇā
purastāt| unmadhyataḥ paūrṇamāsī jigāya| tasyām
dēvā adhi samvasantaḥ| uttamē nākā iha
mādayantām| pṛthvī suvarcā yuvatīḥ sajōṣāḥ|
paurṇamāsyudāgācchōbhāmānā| āpyāyayāntī duritāni

viśvā¹ urunduhām² yajāmānāya yajñam³ ॥₁₂ ॥

citrabhānuryajāmānē dadhātu havirṇaḥ pāthaścēto juṣantāñcēto madēma rōcāmānāmarātīrgōpau
yajñam⁴ ॥

[1]

ṛddhyāsmā⁵ havyairnamāsōpasadyā⁶ mitram⁷ dēvam⁸
mitradhēyam⁹ nō astu¹⁰ anūrādhān¹¹ haviṣā¹²
vardhayāntaḥ¹³ śatañjīvēma¹⁴ śaradaḥ¹⁵ savirāḥ¹⁶ citram¹⁷
nakṣātramudāgātpurastāt¹⁸ anūrādhāsa¹⁹ iti²⁰ yadvadānti²¹
tanmitra²² ēti²³ pathibhirdēvayānaiḥ²⁴
hiraṇyayairvitātairantarīkṣē²⁵ indrō²⁶ jyēṣṭhāmanu²⁷
nakṣātramēti²⁸ yasminvṛtram²⁹ vṛtratūryē³⁰ tatārā³¹ ॥₁₃ ॥

tasminvayamamṛtanduhānāḥ³² kṣudhāntarēma³³
duritinduriṣṭim³⁴ purandarāyā³⁵ vṛṣabhāyā³⁶ dhṛṣṇavē³⁷
aśādhāyā³⁸ sahāmānāya³⁹ mīdhuṣē⁴⁰ indrāya⁴¹ jyēṣṭhā⁴²
madhūmadduhānā⁴³ urum⁴⁴ kṛṇōtu⁴⁵ yajāmānāya⁴⁶ lōkam⁴⁷
mūlam⁴⁸ prajāṃ⁴⁹ vīravātīm⁵⁰ vidēya⁵¹ parācyētu⁵² nirṛtiḥ⁵³
parācā⁵⁴ gōbhirnakṣātram⁵⁵ paśubhiḥ⁵⁶ samāktam⁵⁷
ahārbhūyādyajāmānāya⁵⁸ mahyam⁵⁹ ॥₁₄ ॥

ahārnō⁶⁰ adya⁶¹ sūvitē⁶² dadhātu⁶³ mūlam⁶⁴ nakṣātramiti⁶⁵
yadvadānti⁶⁶ parācīm⁶⁷ vācā⁶⁸ nirṛtinnudāmi⁶⁹ śivam⁷⁰
prajāyai⁷¹ śivamāstu⁷² mahyam⁷³ yā⁷⁴ divyā⁷⁵ āpaḥ⁷⁶ payāsā⁷⁷
sambabhūvuḥ⁷⁸ yā⁷⁹ antarīkṣa⁸⁰ uta⁸¹ pārthivīryāḥ⁸²
yāsāmaśādhā⁸³ anuyanti⁸⁴ kāmam⁸⁵ tā⁸⁶ na⁸⁷ āpaḥ⁸⁸ śagg⁸⁹
syōnā⁹⁰ bhāvantu⁹¹ yāścā⁹² kūpyā⁹³ yāścā⁹⁴ nādyāḥ⁹⁵
samudriyāḥ⁹⁶ yāścā⁹⁷ vaiśantīruta⁹⁸ prāsacīryāḥ⁹⁹ ॥₁₅ ॥

yāsāmaśādhā¹⁰⁰ madhū¹⁰¹ bhakṣayānti¹⁰² tā¹⁰³ na¹⁰⁴ āpaḥ¹⁰⁵ śagg¹⁰⁶
syōnā¹⁰⁷ bhāvantu¹⁰⁸ tannō¹⁰⁹ viśvē¹¹⁰ upā¹¹¹ śṛṇvantu¹¹² dēvāḥ¹¹³
tadaśādhā¹¹⁴ abhisamyāntu¹¹⁵ yajñam¹¹⁶ tannakṣātram¹¹⁷
prathatām¹¹⁸ paśubhyāḥ¹¹⁹ kṛṣirvṛṣṭiryajāmānāya¹²⁰
kalpatām¹²¹ śubhrāḥ¹²² kanyā¹²³ yuvātayāḥ¹²⁴ supēśāsaḥ¹²⁵

karmakṛtāḥ sukṛtō vīryāvatīḥ| viśvāṃ dēvān haviṣā
vardhayāntīḥ| aśādhāḥ kāmamupā yāntu yajñam||₁₆||
yasminbrahmāśbhyajāyatsarvāmētat| amuṃ cā
lōkamidamū cā sarvaṃ| tannō nakṣātramabhijidvijityā|
śriyāndadhātvaḥṛṇīyamānam| ubhau lōkau brahmāṇā
sañjitēmau| tannō nakṣātramabhijidvicāṣṭām|
tasminvayaṃ pṛtānāḥ sañjāyēma| tannō dēvāsō
anūjānantu kāmāṃ| śṛṇvanti śrōṇāmamṛtāsyā gōpām|
puṇyāmasyā upāśṛṇōmi vācam||₁₇||

māhīm dēvīm viṣṇūpatnīmajūryām| prāticīmēnāgm
haviṣā yajāmaḥ| trēdhā viṣṇūrurugāyō vicākramē|
māhīm divaṃ pṛthivīmāntarikṣam| tacchrōṇaiti śravā
icchamānā| puṇyagg ślōkaṃ yajāmānāya kṛṇvatī|
aṣṭau dēvā vasāvaḥ sōmyāsāḥ| catāsrō dēvirājarāḥ
śraviṣṭhāḥ| tē yajñam pāntu rajāsaḥ parastāt|
samvatsarīṇāmamṛtagg svasti||₁₈||

yajñam nāḥ pāntu vasāvaḥ purastāt|
dakṣiṇatōśbhiyāntu śraviṣṭhāḥ| puṇyaṃ
nakṣātramabhi samviśāma| mā nō
arātiraḡghaśagmsāśgaḥ| kṣātrasya rājā
varuṇōśdhirājaḥ| nakṣātrāṇāgm śatabhiśagvasiṣṭhāḥ|
tau dēvēbhyāḥ kṛṇutō dīrghamāyuh| śatagm sahasrā
bhēṣajāni dhattaḥ| yajñam nō rājā varuṇa upāyātu|
tannō viśvē abhi samyāntu dēvāḥ||₁₉||

tannō nakṣātragm śatabhiśagjuṣāṇam| dīrghamāyuh
pratiradbhēṣajāni| aja ēkāpādudāgātpurastāt| viśvā
bhūtāni pratimōdāmānaḥ| tasyā dēvāḥ prāsavaṃ yānti
sarvē| prōṣṭhapadāsō amṛtāsyā gōpāḥ| vibhrājāmānaḥ
samidhāna ugraḥ| āśntarikṣamaruhādagandyām| tagm

sūryaṃ dēvamajamēkāpādam| prōṣṭhapadāsō anūyanti
sarvē||₂₀||

ahīrbudhniyaḥ prathāmāna ēti| śrēṣṭhō dēvānāmuta
mānuṣānām| taṃ brāhmaṇāḥ sōmapāḥ sōmyāsāḥ|
prōṣṭhapadāsō abhi rākṣanti sarvē| catvāra
ēkāmabhikarmā dēvāḥ| prōṣṭhapadāsa iti yān vadanti|
tē budhniyaṃ pariṣadyagḡ stuvantāḥ| ahigṃ rakṣanti|
namāsōpasadyā| pūṣā rēvatyanvēti panthām| puṣṭipati
paśupā vājābastyau||₂₁||

imāni havyā prayātā juṣāṇā| sugairnō yānairupāyātām
yajñam| kṣudrānpaśūnrākṣatu rēvatī naḥ| gāvō nō
aśvāgṃ anvētu pūṣā| annagṃ rakṣantau bahudhā
virūpam| vājagṃ sanutām yajāmānāya yajñam|
tadaśvināvaśvayujōpāyātām| śubhaṅgamīṣṭhau
suyamēbhiraśvaiḥ| svam nakṣātragṃ haviṣā yajantau|
madhvā sampṛktau yajūṣā samāktau||₂₂||

yau dēvānām bhiṣajau havyavāhau| viśvāsya
dūtāvamṛtāsya gōpau| tau nakṣātram
jujuṣāṇōpāyātām| namōśśvibhyām
kr̥ṇumōśśvayugbhyām| apā pāpmānam
bharāṇīrbharantu| tadyamō rājā bhagāvān vicāṣṭām|
lōkasya rājā mahatō mahān hi| sugannaḥ
panthāmabhāyam kr̥ṇōtu| yasminnakṣātrē yama ēti
rājā| yasminnēnamabhyāṣiñcanta dēvāḥ| tadāsya
citragṃ haviṣā yajāma| apā pāpmānam
bharāṇīrbharantu| nivēśānī yattē dēvā adādhuḥ||₂₃||

ṭatāra mahyaṃ prāṣacīryā yāntu yajñam vācagḡ svasti dēvā anūyanti sarvē vājābastyau samāktau
dēvāstrīṇi ca||

[2]

navōnavō bhavati jāyāmānō yamādityā

agm̐śumāpyāyayānti| yē virūpē samānasā
 sam̐vyayāntī| samānantantum̐ paritātānā tē| vibhū
 prabhū ānubhū viśvatō huvē| tē nō nakṣātrē
 havāmāgāmētam| vayam̐ dēvī brahmāṇā sam̐vidānāḥ|
 suratnāsō dēvavit̐indadhānāḥ| ahōrātrē haviṣā
 vardhayāntaḥ| atī pāpmānamatī muktyā gamēma|
 pratyūvadṛśyāyatī||²⁴ ||

vyucchantī duhitā divaḥ| apō mahī vṛnutē cakṣuṣā|
 tamō jyōtiṣkr̥ṇōti sūnarī| udusriyāḥ sacatē sūryāḥ|
 sacā udyannakṣātramarcimat| tavēdūṣō vyuṣi
 sūryāsyā ca| sam̐ bhaktēnā gamēmahī| tannō
 nakṣātramarcimat| bhānumattējā uccarāt|
 upāyajñamihāgāmat||²⁵ ||

pra nakṣātrāya dēvāyā| indrāyēndugm̐ havāmahē|
 sanāḥ savitā sūvatsanim| puṣtidām vīravāttamam|
 udutyañcitram| aditirna uruṣyatu mahīmū ṣu
 mātaram̐| idam̐ viṣṇuḥ pratadviṣṇuḥ| agnirmūrdhā
 bhuvāḥ| anūnōsdyānūmatīranvidānumatē tvam|
 havyavāhagg̐ sviṣṭam||²⁶ ||

āyatyāgamatsviṣṭam||

[3]

agnirvā ākāmayata| annādō dēvānāgg̐syāmitī| sa
 ētamagnayē kṛttikābhyah̐ purōḍāsāmaṣṭākāpālam̐
 nirāvapat| tatō vai sōsnnādō dēvānāmabhavat|
 agnirvai dēvānāmānnādaḥ| yathā ha vā
 agnirdēvānāmānnādaḥ| ēvagm̐ ha vā ēṣa mānuṣyāṇām̐
 bhavati| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū cainadēvam̐
 vēdā| sōstrā juhōti| agnayē svāhā kṛttikābhyah̐ svāhā|
 ambāyai svāhā dulāyai svāhā| nitatnyai
 svāhāsbhrayāntyai svāhā| mēghayāntyai svāhā

varṣayāntyai svāhā cupuṇīkāyai svāhēti ॥²⁷ ॥

prajāpātiḥ prajā āsrjatal tā āsmātsrṣṭāḥ parācīrāyan
tāsāgṃ rōhiṇīmabhyādhyāyat sōskāmayatal upa mā
vartētal samēnayā gacchēyēti sa ētaṃ prajāpātayē
rōhiṇyai caruṃ nirāvapatl tatō vai sā tamupāvartatal
samēnayāgacchatal upa ha vā ēnaṃ priyamāvartatē
saṃ priyēṇā gacchatē ya ētēnā haviṣā yajātē ya
ūcainadēvaṃ vēdā sōstrā juhōti prajāpātayē svāhā
rōhiṇyai svāhā rōcāmānāyai svāhā prajābhyaḥ
svāhēti ॥²⁸ ॥

sōmō vā ākāmayatal ōṣādhīnāgṃ
rājyamabhiyāyēyāmitil sa ētagṃ sōmāya mṛgaśīrṣāya
śyāmākāṃ caruṃ payāsi nirāvapatl tatō vai sa
ōṣādhīnāgṃ rājyamabhyājayat samānānāgṃ ha vai
rājyamabhiyāyatil ya ētēnā haviṣā yajātē ya ū
cainadēvaṃ vēdā sōstrā juhōti sōmāya svāhā
mṛgaśīrṣāya svāhā invakābhyaḥ svāhausādhībhyaḥ
svāhā rājyāya svāhāsbhijityai svāhēti ॥²⁹ ॥

rudrō vā ākāmayatal paśumāntsyāmitil sa ētagṃ
rudrāyārdrāyai praiyyāṅgavaṃ caruṃ payāsi
nirāvapatl tatō vai sa paśumānābhavatl paśumān ha
vai bhāvatil ya ētēnā haviṣā yajātē ya ū cainadēvaṃ
vēdā sōstrā juhōti rudrāya svāhāsrdrāyai svāhā
pinvāmānāyai svāhā paśubhyaḥ svāhēti ॥³⁰ ॥

ṛkṣā vā iyamālōmakāśśsīt sāskaamayatal
ōṣādhībhirvanāspatībhiḥ prajāyēyēti saitamadityai
punārvasubhyāṃ caruṃ nirāvapatl tatō vā
iyamōṣādhībhirvanāspatībhiḥ prajāyatal prajāyatē ha
vai prajāyā paśubhiḥ ya ētēnā haviṣā yajātē ya ū

cainadēvaṃ vedaḥ sōstrā juhōtiḥ adityai svāhā
punārvasubhyāṃ svāhā bhūtyai svāhā prajātyai
svāhētiḥ ॥ 31 ॥

brhaspatirvā ākāmayataḥ brahmavarcaśī syāmitiḥ sa
ētaṃ brhaspatāyē tiṣyāya naivāraṃ caruṃ payāsi
nirāvapatḥ tatō vai sa brahmavarcaśyābhavati
brahmavarcaśī ha vai bhāvatiḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ
ya ū cainadēvaṃ vedaḥ sōstrā juhōtiḥ brhaspatāyē
svāhā tiṣyāya svāhāḥ brahmavarcaśāya svāhētiḥ ॥ 32 ॥

dēvāsuraḥ samyattā āsanḥ tē dēvāḥ sarpēbhyā
āsrēṣābhyā ājyē karaṃbhannirāvapanḥ
tānētābhīrēvadēvatābhīrupānayanḥ ētābhīrha vai
dēvatābhīrdviṣantaṃ bhrātrīvyamupānayatīḥ ya ētēnā
haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vedaḥ sōstrā juhōtiḥ
sarpēbhyāḥ svāhāḥ āsrēṣābhyāḥ svāhāḥ
dandaśūkēbhyāḥ svāhētiḥ ॥ 33 ॥

pitarō vā ākāmayantaḥ pitṛlōka ṛdhnuyāmētiḥ ta ētaṃ
pitṛbhyō maghābhyāḥ purōdāśagṃ ṣaṭkāpālaṃ
nirāvapanḥ tatō vai tē pitṛlōka ārdhnuvanḥ pitṛlōkē ha
vā ṛdhnōtiḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ
vedaḥ sōstrā juhōtiḥ pitṛbhyāḥ svāhā maghābhyāḥ
svāhāḥ naghābhyāḥ svāhāḥ gadābhyāḥ
svāhāḥ rundhatībhyāḥ svāhētiḥ ॥ 34 ॥

aryamā vā ākāmayataḥ paśumāntsyāmitiḥ sa
ētamāryamṇē phalgūnībhyāṃ caruṃ nirāvapatḥ tatō
vai sa paśumānābhavatiḥ paśumān ha vai bhāvatiḥ ya
ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vedaḥ sōstrā
juhōtiḥ aryamṇē svāhā phalgūnībhyāḥ ṣvāhāḥ
paśubhyāḥ svāhētiḥ ॥ 35 ॥

bhagō vā ākāmayata| bhagī śrēṣṭhī dēvānāgg̃syāmiti|
sa ētaṁ bhagāya phalgūnībhyāṁ caruṁ nirāvapat|
tatō vai sa bhagī śrēṣṭhī dēvānāmabhavati| bhagī ha
vai śrēṣṭhī sāmānānām̐ bhavati| ya ētēnā haviṣā
yajātē| ya ū cainadēvaṁ vēdā| sōstrā juhōti| bhagāya
svāhā phalgūnībhyāgg̃ svāhā| śraiṣṭhyāya svāhēti||³⁶ ||

savitā vā ākāmayata| śranmē dēvā dadhīran| savitā
syāmiti| sa ētagṁ sāvitrē hastāya purōdāśaṁ
dvādāśakapālaṁ nirāvapadāśūnām̐ vr̥hīṇām| tatō vai
tasmai śraddēvā adādhatā| savitāśbhavat| śraddhāvā
āsmāi manuṣyā dadhatē| savitā sāmānānām̐ bhavati|
ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū cainadēvaṁ vēdā| sōstrā
juhōti| savitrē svāhā hastāya| svāhā dadatē svāhā
pr̥ṇatē| svāhā prayacchātē svāhā pratigr̥bhṇatē
svāhēti||³⁷ ||

tvastā vā ākāmayata| citraṁ prajāṁ vīndēyētī| sa
ētantvaṣṭrē citrāyai purōdāśamaṣṭākāpālaṁ nirāvapat|
tatō vai sa citraṁ prajāṁvīndata| citragṁ ha vai
prajāṁ vīndatē| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū
cainadēvaṁ vēdā| sōstrā juhōti| tvaṣṭrē svāhā citrāyai
svāhā| caitrāya svāhā prajāyai svāhēti||³⁸ ||

vāyurvā ākāmayata| kāmācārāmēṣu
lōkēṣvabhijāyēyamiti| sa ētadvāyavē niṣṭyāyai gr̥ṣṭyai
dugdhaṁ payō nirāvapat| tatō vai sa kāmācārāmēṣu
lōkēṣvabhijāyati| kāmācāragṁ ha vā ēṣu
lōkēṣvabhijāyati| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū
cainadēvaṁ vēdā| sōstrā juhōti| vāyavē svāhā
niṣṭyāyai svāhā| kāmācārāya svāhāśbhijityai
svāhēti||³⁹ ||

indrāgnī vā ākāmāyētām | śraīṣṭhyaṃ
 dēvānāmabhi jāyētī | tāvētamindrāgnibhyaṃ
 viśākhābhyaṃ purōḍāśamēkādaśakapālam
 nirāvapatām | tatō vai tau śraīṣṭhyaṃ
 dēvānāmabhyājayatām | śraīṣṭhyagṃ ha vai
 sāmānānāmabhi jāyati | ya ētēnā haviṣā yajātē | ya ū
 cainadēvaṃ vēdā | sōstrā juhōti | indrāgnibhyaḡg
 svāhā viśākhābhyaḡg svāhā | śraīṣṭhyāya
 svāhāsbhijityai svāhēti ||₄₀ ||

athaitatpaurṇamāsyā ājyaṃ nirvāpati | kāmō vai
 paurṇamāsī | kāmā ājyaṃ | kāmēnaiva kāmāgṃ
 samārdhayati | kṣipramēnagṃ sakāmā upānamati |
 yēnā kāmēnā yajātē | sōstrā juhōti | paurṇamāsyai
 svāhā kāmāya svāhāssgātya svāhēti ||₄₁ ||

agniḥ pañcādaśa prajāpātiṣṣōḍāśa sōma ēkādaśa rudrō daśarkṣaikaśādaśa bṛhaspatirdaśa dēvāsuraḥ navā
 pitarā ēkādaśāryamā bhagō daśa daśa savitā catūrdaśa tvaṣṭā vāyurindrāgnī daśa
 daśāthaitatpaurṇamāsyā aṣṭau pañcādaśa ||

[4]

mītrō vā ākāmāyata | mītradhēyāmēṣu
 lōkēṣvabhi jāyēyamiti | sa ētam
 mītrāyānūrādhēbhyāscaruṃ nirāvapatī | tatō vai sa
 mītradhēyāmēṣulōkēṣvabhyājayati | mītradhēyagṃ ha
 vā ēṣu lōkēṣvabhi jāyati | ya ētēnā haviṣā yajātē | ya ū
 cainadēvaṃ vēdā | sōstrā juhōti | mītrāya
 svāhāsnūrādhēbhyāḥ svāhā | mītradhēyāya
 svāhāsbhijityai svāhēti ||₄₂ ||

indrō vā ākāmāyata | jyaiṣṭhyaṃ
 dēvānāmabhi jāyēyamiti | sa ētamindrāya jyēṣṭhāyai
 purōḍāśamēkādaśakapālam | nirāvapanmahāvrihīṇām |
 tatō vai sa jyaiṣṭhyaṃ dēvānāmabhyājayati |

jyais̥ṭhyagṃ ha vai sāmānānamabhijāyati| ya ētēnā
haviṣā yajātē| ya ū cainadēvaṃ vēdā| sōstrā juhōti|
indrāya svāhā jyēṣṭhāyai svāhā| jyais̥ṭhyāya
svāhābhijityai svāhēti||₄₃ ||

prajāpātīrvā ākāmayata| mūlaṃ prajāṃ vīndēyēti| sa
ētaṃ prajāpātayē mūlāya caruṃ nirāvapat| tatō vai
sa mūlaṃ prajāmāvindata| mūlagṃ ha vai prajāṃ
vīndatē| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū cainadēvaṃ
vēdā| sōstrā juhōti| prajāpātayē svāhā mūlāya svāhā|
prajāyai svāhēti||₄₄ ||

āpō vā ākāmayanta| samudraṅkāmaabhijāyēmēti| tā
ētamadbhyōṣṣādhābhyāscaruṃ nirāvapan| tatō vai tāḥ
sāmudraṅkāmaabhijāyanti| samudragṃ ha vai
kāmaabhijāyati| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū
cainadēvaṃ vēdā| sōstrā juhōti| adbhyaḥ
svāhāṣṣādhābhyaḥ svāhā| samudrāya svāhā kāmayā
svāhā| abhijityai svāhēti||₄₅ ||

viśvē vai dēvā ākāmayanta| anapajayyaṃ jāyēmēti| ta
ētaṃ viśvēbhyō dēvēbhyōṣṣādhābhyāscaruṃ
nirāvapan| tatō vai tēṣṇapajayyamājayan|
anapajayyagṃ ha vai jāyati| ya ētēnā haviṣā yajātē|
ya ū cainadēvaṃ vēdā| sōstrā juhōti| viśvēbhyō
dēvēbhyaḥ svāhāṣṣādhābhyaḥ svāhā| anapajayyāya
svāhā jityai svāhēti||₄₆ ||

brahma vā ākāmayata| brahmalōkaabhijāyēyamiti|
tadētaṃ brahmaṇēṣbhijitē caruṃ nirāvapat| tatō vai
tadbrahmalōkaabhijāyati| brahmalōkagṃ ha vā
abhijāyati| ya ētēnā haviṣā yajātē| ya ū cainadēvaṃ
vēdā| sōstrā juhōti| brahmaṇē svāhāṣbhijitē svāhā|

brahmaḷōkāya svāhāṣbhijityai svāhētiḥ⁴⁷ ॥

viṣṇurvā ākāmayataḥ puṇyagg ślōkagṃ śṛṇvīyaḥ na mā
pāpī kīrtirāgācchēditiḥ sa ētaṃ viṣṇāvē śrōṇāyai
purōḍāśāntrikapālannirāvapatḥ tatō vai sa puṇyagg
ślōkāmaśṛṇutaḥ nainaṃ pāpī kīrtirāgācchatḥ puṇyagṃ
ha vai ślōkagṃ śṛṇutēḥ nainaṃ pāpī kīrtirāgācchatḥ
ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vēdāḥ sōstrā
juhōtiḥ viṣṇāvē svāhā śrōṇāyai svāhā ślōkāya svāhā
śrutāya svāhētiḥ⁴⁸ ॥

vasāvō vā ākāmayantaḥ agraṃ dēvatānāṃ pariyāmētiḥ
ta ētaṃ vasūbhyaḥ śraviṣṭhābhyaḥ
purōḍāśamaṣṭākāpālaṃ nirāvapanḥ tatō vai tēṣgraṃ
dēvatānāṃ paryāyanḥ agraṃ ha vai sāmānānāṃ
paryētiḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ
vēdāḥ sōstrā juhōtiḥ vasūbhyaḥ svāhā śraviṣṭhābhyaḥ
svāhā agraṃ svāhā parityai svāhētiḥ⁴⁹ ॥

indrō vā ākāmayataḥ dr̥dhōṣśīthilāḥ syāmitiḥ sa ētaṃ
varuṇāya śatabhiṣajē bhēṣajēbhyaḥ purōḍāśaṃ
daśākāpālaṃ nirāvapatkr̥ṣṇānāṃ vr̥hīṇāṃḥ tatō vai sa
dr̥dhōṣśīthilōṣbhavatiḥ dr̥dhō ha vā aśīthilō bhavatiḥ ya
ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vēdāḥ sōstrā
juhōtiḥ varuṇāya svāhā śatabhiṣajē svāhā
bhēṣajēbhyaḥ svāhētiḥ⁵⁰ ॥

ajō vā ēkāpādakāmayataḥ tējasvī brāhmavarcasī
syāmitiḥ sa ētamajāyaikāpadē prōṣṭhapadēbhyāscaruṃ
nirāvapatḥ tatō vai sa tējasvī brāhmavarcasyābhavatiḥ
tējasvī ha vai brāhmavarcasī bhāvatiḥ ya ētēnā haviṣā
yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vēdāḥ sōstrā juhōtiḥ
ajāyaikāpadē svāhā prōṣṭhapadēbhyaḥ svāhā tējāsē

svāhā brahmavarcaśāya svāhēti॥⁵¹॥

ahirvai budhniyōśkāmayataḥ imāṃ pratiṣṭhāṃ
vīndēyētiḥ sa ētamahāyē budhniyāya
prōṣṭhapadēbhyāḥ purōḍāśaṃ bhūmikapālaṃ nirāvatiḥ
tatō vai sa imāṃ pratiṣṭhāṃāvindataḥ imāḡṃ ha vai
pratiṣṭhāṃ vīndatēḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū
cainadēvaṃ vēdaḥ sōstrā juhōtiḥ ahāyē budhniyāya
svāhā prōṣṭhapadēbhyāḥ svāhāḥ pratiṣṭhāyai
svāhēti॥⁵²॥

pūṣā vā ākāmayataḥ paśumāntsyāmitiḥ sa ētaṃ pūṣṇē
rēvatyai caruṃ nirāvapatḥ tatō vai sa
paśumānābhavatiḥ paśumān ha vai bhāvatiḥ ya ētēnā
haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vēdaḥ sōstrā juhōtiḥ
pūṣṇē svāhā rēvatyai svāhāḥ paśubhyāḥ svāhēti॥⁵³॥

āśvinau vā ākāmayētāṃ śrōtraśvināvabādhirau
syāvētiḥ tāvētamaśvibhyāmaśvayugbhyāṃ
purōḍāśāndvikapālannirāvapatāṃ tatō vai tau
śrōtraśvināvabādhirāvabhavatāṃ śrōtraśvī ha vā
abādhirō bhavatiḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū
cainadēvaṃ vēdaḥ sōstrā juhōtiḥ āśvibhyāgg
svāhāśśvayugbhyāgg svāhāḥ śrōtrāya svāhā śrutyai
svāhēti॥⁵⁴॥

yamō vā ākāmayataḥ piṭṛnāḡṃ rājyamabhi jāyēyāmitiḥ
sa ētaṃ yamāyāpabharāṇibhyaścaruṃ nirāvapatḥ tatō
vai sa piṭṛnāḡṃ rājyamabhi jāyatiḥ samānānāḡṃ ha
vai rājyamabhi jāyatiḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū
cainadēvaṃ vēdaḥ sōstrā juhōtiḥ yamāya
svāhāśpabharāṇibhyāḥ svāhāḥ rājyāya svāhābhijityai
svāhēti॥⁵⁵॥

athaitadāmāvāsyāyā ājyaṃ nirvāpatiḥ kāmō vā
 āmāvāsyāḥ kāmā ājyaṃ kāmēnaiva kāmāgṃ
 samārdhayatiḥ kṣipramēnāgṃ sakāma upānamatiḥ
 yēna kāmēna yajātēḥ sōstrā juhōtiḥ amāvāsyāyai svāhā
 kāmāya svāhāḥḥgātyai svāhētiḥ ॥ 56 ॥

mitra indrah prajāpātirdaśa daśāpa ēkādaśa viśvē brahma daśādaśa viṣṇustrayōdaśa vasava

indrōḥśōshirvai budhniyāḥ pūṣāśvinau yamō daśa daśāthaitadāmāvāsyāyā aṣṭau pañcādaśaḥ — [5]

candramā vā ākāmayaṭaḥ
 ahōrātrānārdhamāśānmāsānṛtūntsaṃvatsaramāptvāḥ
 candramāsaḥ sāyujyagṃ salōkatāmāpnuyāmitiḥ sa
 ētañcandramāsē pratīdrśyāyai purōdāśaṃ
 pañcādaśakapālaṃ nirāvapatiḥ tatō vai
 sōśhōrātrānārdhamāśānmāsānṛtūntsaṃvatsaramāptvāḥ
 candramāsaḥ sāyujyagṃ salōkatāmāpnōtiḥ ahōrātrān
 ha vā ārdhamāśānmāsānṛtūntsaṃvatsaramāptvāḥ
 candramāsaḥ sāyujyagṃ salōkatāmāpnōtiḥ ya ētēnā
 haviṣā yajātēḥ ya ū cainadēvaṃ vēdāḥ sōstrā juhōtiḥ
 candramāsē svāhāḥ pratīdrśyāyai svāhāḥ ahōrātrēbhyaḥ
 svāhāḥśrdhamāsēbhyaḥ svāhāḥ māsēbhyaḥ
 svāhartubhyaḥ svāhāḥ saṃvatsarāya svāhētiḥ ॥ 57 ॥

ahōrātrē vā ākāmayētāḥ atyāhōrātrē mucyēvahiḥ na
 nāvahōrātrē āpnuyātāmitiḥ tē ētamāhōrātrābhyāṃ
 caruṃ nirāvapatāḥ dvayānāṃ vrīhīnāṃ śuklānāṃ ca
 kṛṣṇānāṃ ca savātyōrdugdhēḥ svētāyai ca kṛṣṇāyai
 ca tatō vai tē atyāhōrātrē āmucyētēḥ nainē ahōrātrē
 āpnutāḥ atī ha vā ahōrātrē mucyātēḥ
 naināmahōrātrē āpnutaḥ ya ētēnā haviṣā yajātēḥ ya ū
 cainadēvaṃ vēdāḥ sōstrā juhōtiḥ ahnē svāhā rātriyaḥ

svāhā[॥] atimuktyai svāhēti[॥]₅₈ ॥

uṣā vā ākāmayata[॥] priyā[॥]ṣṣdityasyā[॥] subhagā[॥] syāmiti[॥]
saitamuṣasē[॥] ca[॥]rum nirāvapat[॥] tatō[॥] vai sā
priyā[॥]ṣṣdityasyā[॥] subhagā[॥]ṣbhavati[॥] priyō[॥] ha[॥] vai
sāmānānāgṃ[॥] subhagō[॥] bhavati[॥] ya[॥] ētēnā[॥] ha[॥]viṣā[॥]
yajātē[॥] ya[॥] ū[॥] cainadēvaṃ[॥] vēdā[॥] sō[॥]strā juhōti[॥] uṣasē[॥]
svāhā[॥] vyūṣṭyai[॥] svāhā[॥] vyūṣuṣyai[॥] svāhā[॥] vyucchantyai[॥]
svāhā[॥] vyūṣṭāyai[॥] svāhēti[॥]₅₉ ॥

athaitasmai[॥] nakṣātrāya[॥] ca[॥]runirvāpati[॥] yathā[॥] tvam[॥]
dēvānāmasi[॥] ēva[॥]ma[॥]ham mānuṣyāṇām[॥] bhūyāsamiti[॥]
yathā[॥] ha[॥] vā ētaddēvānām[॥] ēva[॥]gṃ ha[॥] vā ēṣa[॥]
mānuṣyāṇām[॥] bhavati[॥] ya[॥] ētēnā[॥] ha[॥]viṣā[॥] yajātē[॥] ya[॥] ū[॥]
cainadēvaṃ[॥] vēdā[॥] sō[॥]strā juhōti[॥] nakṣātrāya[॥]
svāhōdēṣyatē[॥] svāhā[॥] udyatē[॥] svāhōditāya[॥] svāhā[॥]
harāsē[॥] svāhā[॥] bharāsē[॥] svāhā[॥] bhrājāsē[॥] svāhā[॥] tējāsē[॥]
svāhā[॥] tapāsē[॥] svāhā[॥] brahmavarca[॥]sāya[॥] svāhēti[॥]₆₀ ॥

sūryō[॥] vā ākāmayata[॥] nakṣātrāṇām[॥] pratiṣṭhā[॥] syāmiti[॥]
sa[॥] ētagṃ sūryāya[॥] nakṣātrēbhya[॥]scaru[॥]m nirāvapat[॥] tatō[॥]
vai sa[॥] nakṣātrāṇām[॥] pratiṣṭhā[॥]ṣbhavati[॥] pratiṣṭhā[॥] ha[॥] vai
sāmānānām[॥] bhavati[॥] ya[॥] ētēnā[॥] ha[॥]viṣā[॥] yajātē[॥] ya[॥] ū[॥]
cainadēvaṃ[॥] vēdā[॥] sō[॥]strā juhōti[॥] sūryāya[॥] svāhā[॥]
nakṣātrēbhyah[॥] svāhā[॥] pratiṣṭhāyai[॥] svāhēti[॥]₆₁ ॥

athaitamadityai[॥] ca[॥]rum nirvāpati[॥] iya[॥]m vā aditi[॥]h[॥]
a[॥]syāmēva[॥] pratitiṣṭhati[॥] sō[॥]strā juhōti[॥] adityai[॥] svāhā[॥]
pratiṣṭhāyai[॥] svāhēti[॥]₆₂ ॥

athaita[॥]m viṣṇāvē[॥] ca[॥]rum nirvāpati[॥] yajñō[॥] vai viṣṇu[॥]h[॥]
yajña[॥] ēvāntata[॥]h[॥] pratitiṣṭhati[॥] sō[॥]strā juhōti[॥] viṣṇāvē[॥]
svāhā[॥] yajñāya[॥] svāhā[॥] pratiṣṭhāyai[॥] svāhēti[॥]₆₃ ॥

caṇdramāḥ pañcādaśāhōrātrē saptadaśōṣā ēkādaśāthaitasmai[॥] nakṣātrāya[॥] trayōdaśā[॥] sūryō[॥]

daśāthaitamadītyai pañcāthaitaṃ viṣṇāvē ṣaṭṣapta (savītāṣṣūnām vrīhīnāmindrō mahāvīhīnāmindrah
 kṛṣṇānām vrīhīnāmāhōrātrē dvayānām vrīhīnām pītarāṣṣaṭkāpālagm savītā dvādāśakapālamindrāgnī
 ēkādaśakapālamindra ēkādaśakapālamindrō daśākapālam viṣṇūstrikapālamahīrbhūmīkapālamaśvinau
 dvikapālañcandramāḥ pañcādaśakapālamagnistvaṣṭā vasāvōṣṣṭākāpālamanyatrā caṇum rudoṣṣryamā
 pūṣā pāśumāntsyāgm sōmō rudrō brhaspatih payāsi vāyuh payah sōmō vāyurindrāgnī mitra indra āpō
 brahmā yamōṣbhijītyai tvaṣṭā prajāpātiḥ prajāyai paurṇamāsyā āmāvāsyāyā agātyai viśvē jityā āsvinau
 śrutyaḥ brahma tadētaṃ viṣṇuḥ sa ētaṃ vāyuh sa ētadāpastāḥ pītarō viśvē vasāvōṣkāmayanta mēti
 ta ētannirāvapan āpōṣkāmayanta mēti tā ētannirāvapan indrāgnī āsvināvakāmayētām vēti
 tāvētannirāvapatām āhōrātrē vā ākāmayētāmiti tē ētannirāvapatām anyatrākāmayatēti sa
 ētannirāvapat indrāgnī śraiṣṭhyamindrō jyaiṣṭhyamindrō dṛḍhaḥ ahiḥ sūryōṣdītyai viṣṇāvē
 pratiṣṭhāyai sōmō yamaḥ sāmānānām agnirno rīṣadanyatrā rīṣaḥ) ॥

[6]

agnirná ṛdhyāsmā navōnavōṣgnirmītraścandramāṣṣaṭ ॥6॥

agnirnaṣṭannō vāyurahirbudhniyā ṛkṣā vā iyamathaitatpaurṇamāsyā ajō vā
 ēkāpātsūryāstriṣāṣṭih ॥63॥

agnirnaḥ pātu pratiṣṭhāyai svāhēti ॥

hariḥ ōm ॥

॥iti śrīkṛṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
 prathamah prapāṭhakah samāptah ॥

॥dvitīyaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ॥

tṛtīyāsyāmitō divi sōmā āsīt| taṅgāyatrīyāśhārat| tasyā
parṇamācchidyata| tatparṇōśbhavati| tatparṇasyā
parṇatvam| brahma vai parṇaḥ| yatparṇaśākhayā
vatsānapākārōti| brahmaṇaivainānapākārōti| gāyatrō
vai parṇaḥ| gāyatrāḥ paśavaḥ॥₁॥

tasmātrīṇītrīṇi parṇasyā palāśāni| tripadā gāyatrī|
yatparṇaśākhayā gāḥ prārpayāti| svayaivainā
dēvatāyā prārpayati| yaṅkāmayētāpaśuḥ syāditi|
aparṇāntasmai śuṣkāgrāmāhārēti| apaśurēva bhāvati|
yaṅkāmayēta paśumāntsyāditi| bahuparṇāntasmai
bahuśākhāmāhārēti| paśumantāmēvainaṁ karōti॥₂॥

yatprācīmā harēti| dēvalōkamabhi jāyēti| yadudīcīm
manuṣyalōkam| prācīmudīcīmā hārati|
ubhayōrlōkayōrabhijītyai| iṣē tvōrjē tvētyāha|
iṣāmēvōrjaṁ yajāmānē dadhāti| vāyavaḥ sthētyāha|
vāyurvā antarīkṣasyādhyākṣāḥ| antarīkṣadēvatyāḥ
khalu vai paśavaḥ॥₃॥

vāyavā ēvainānpari dadāti| pra vā ēnānētadā karōti|
yadāha| vāyavaḥ sthētyūpāyavaḥ sthētyāha|
yajāmānāyaiva paśūnupā hvayatēti| dēvō vāḥ savitā
prārpayatvityāha prasūtyai| śrēṣṭhātāmāya karmāṇa
ityāha| yajñō hi śrēṣṭhātamaṅkarmā| tasmādēvamāha|
āpyāyadhvamaghniyā dēvabhāgamityāha॥₄॥

vatsēbhyāśca vā ētāḥ purā mānuṣyēbhyāścāpyāyanta|
dēvēbhyā ēvainā indrāyāpyāyayati| ūrjāsvatīḥ

payāsvatī¹ṛityā¹ha| ūrjag²m̐ hi payā¹ḥ sambharānti|
 prajāvātī¹ranamīvā āyāk²ṣmā ityā¹ha prajā²tyai| mā vā¹ḥ
 stēna īsata māṣghaśag²m̐sa ityā¹ha guptyai| rudrasya
 hētiḥ pari vō vṛṇaktvityā¹ha| rudrādēvainā²strāyatē|
 dhruvā a²smingōpātau syāta bahvī¹ṛityā¹ha| dhruvā
 ēvāsmīnbahvī¹ḥ kārōti||₅||

yajāmānasya paśūnpā¹hītyā¹ha| paśūnāngōpī¹thāya|
 tanmātsāyam paśava upā²samāvartantē| anādha¹ḥ
 sādayatī| garbhānā²ndhr̥tyā aprāpādāya|
 tasmādg²arbhāḥ prajānāmaprāpād²ukāḥ| uparīva
 nidādhāti| uparīva hi sūvargō lōkaḥ| sūvargasyā
 lōkasya samā²ṣṭyai||₆||

paśavāḥ karōti paśavō dēvabhāgamityā¹ha karōti navā ca||—————[1]

dēvasya tvā savitū¹ḥ prāsava ityāśvapa²rśumādattē
 prasū²tyai| aśvinōrbāhubhyā²mityā¹ha| aśvinau hi
 dēvānāmadhvā²ryū āstām| pūṣṇō hastābhyā²mityā¹ha
 yatyaī| yō vā ōṣadhī¹ḥ parvaśō vēda| naināḥ sa
 hīnasti| prajāpātī¹rvā ōṣadhī¹ḥ parvaśō vēda| sa ēnā na
 hīnasti| aśvapa²rśvā barhīraccha²iti| prajāpā²tyō vā
 aśvāḥ sayōnī²tvāya||₇||

ōṣadhīnāmahi²g²m̐sāyai| yajñasya ghōṣada²sītyā¹ha|
 yajāmāna ēva rayindādhāti| pratyūṣṭag²m̐ rakṣaḥ
 pratyūṣṭā arātaya ityā¹ha| rakṣāsāmapā²hatyai|
 prēyamāgāddhī²ṣaṇā barhīracchētyā¹ha| vidyā vai
 dhī²ṣaṇā| vidyayaivainā²daccha²iti| manūnā kṛtā
 svadhaya² vitāṣṭētyā¹ha| mānavī hi parśū¹ḥ
 svadhākṛtā||₈||

ta āvāhanti kavaya¹ḥ purastādityā¹ha| śuśruvāg²m̐sō vai
 kavayaḥ| yajñāḥ purastāt| mukhata ēva yajñamā

rābhatēl athō yadētaduktvā yataḥ kutāścā harāti
tatprācyā ēva diśō bhāvati dēvēbhyō juṣṭāmiha
barhirāsada ityāha barhiṣaḥ samṛddhyai
karmaṇōśnāparādhāya dēvānāṃ pariśūtamāsītyāha ॥₉॥
yadvā idaṅkiṃ cā taddēvānāṃ pariśūtaṃ athō yathā
vasyāsē pratiprōcyāhedaṃ kārīṣyāmīti ēvamēva
tadādhvaryurdēvēbhyāḥ pratiprōcyā barhirdāti
ātmanōśhigṃsāyai yāvataḥ stambānpāridiśēt
yattēṣā mucchigṃsyāt atī tadyajñasyā rēcayēt ēkagḡ
stambam paridiśēt tagṃ sarvāndāyāt ॥₁₀॥

yajñasyānātirekāya varṣavṛddhamāsītyāha
varṣavṛddhā vā oṣādhayaḥ dēvābarhīṛityāha
dēvēbhyā ēvainātkarōti mā tvāśnvanmā
tīryagityāhāhigṃsāyai parvā tē
rādhyāsamityāhardhyai ācchēttā tē mā riṣamityāha
nāsyātmanō mīyatē ya ēvaṃ vēdā ॥₁₁॥

dēvābarhiḥ śatavālsam virōhētyāha prajā vai barhiḥ
prajānāṃ prajānānāya sahasrāvalśā vi vāyagṃ
rūhēmētyāha āśiṣāmēvaitāmā śāstē pṛthivyāḥ
samprcāḥ pāhītyāha pratiṣṭhityai
ayūṅgāyūṅgānmuṣṭīllūnōti mīthunatvāya prajātyai
susambhṛtā tvā sambhārāmītyāha
brahmaṇaivainaṭsambhāṛati ॥₁₂॥

adītyai rāsnāśsītyāha iyaṃ vā adītiḥ aśyā
ēvainadrāsnāṃ karōti indrāṇyai sannahānamityāha
indrāṇī vā agre dēvatānāgṃ samānahyata
sāśśrdhnōti ṛddhyai sannāhyati prajā vai barhiḥ
prajānāmapārāvāpāya tasmātsnāvāsantatāḥ prajā
jāyantē ॥₁₃॥

pūṣā tē gr̥anthiṅgrāthnātvityāhaḥ | puṣṭimēva yajāmānē
 dadhāti | sa tē māsthādityāhāhigṃsāyai |
 paścātprāñcamupāgūhati | paścādvai prācīnagṃ rēto
 dhīyatē | paścādēvāsmāḥ prācīnagṃ rēto dadhāti |
 indrasya tvā bāhubhyāmudyāccha ityāhaḥ | indriyamēva
 yajāmānē dadhāti | br̥haspatērmūrdhnā hārāmītyāhaḥ |
 brahma vai dēvānām br̥haspatiḥ || 14 ||

brahmaṇaiṣvainaḍdharati | urvāntarikṣamanvihītyāha
 gatyai | dēvaṅgamamasītyāhaḥ | dēvānevainādgamayati |
 anādhaḥ sādayati | garbhāṇāndhr̥tyā aprāpādāya |
 tasmādgarbhāḥ prajānāmaprāpādūkāḥ | uparīva ni
 dadhāti | uparīva hi sūvargō lōkaḥ | sūvargasya
 lōkasya samāṣṭyai || 15 ||

sayōnitvāyā svadhākṛtāssītyāha dāyādvēdā bharati jāyantē br̥haspatiḥ samāṣṭyai || ————— [2]

pūrvēdyuridhmābarhiḥ kārōti | yajñamēvārabhyā
 gr̥hītvōpavasati | prajāpātiryajñamāsṛjataḥ | tasyōkhē
 āsragṃsētām | yajñō vai prajāpātiḥ | yatsānnāyyōkhē
 bhavātaḥ | yajñasyaiva tadūkhē
 upādadhātyaprāśragṃsāya | śundhādhvandaivyāya
 karmāṇē dēvayajyāyā ityāhaḥ | dēvayajyāyā ēvainaṇi
 śundhati | mātariśvánō gharmōssītyāha || 16 ||

antarikṣam vai mātariśvánō gharmāḥ | ēṣām lōkānām
 vidhr̥tyai | dyaurāsi pr̥thivyāsītyāhaḥ | divāśca hyēṣā
 pr̥thivyāśca sambhr̥tā | yadukhā | tasmādēvamāhaḥ |
 viśvadhāyā asi paramēṇa dhāmnētyāhaḥ | vṛṣṭirvai
 viśvadhāyāḥ | vṛṣṭimēvāvārundhē | dṛgmhāsva mā
 hvārityāhaḥ | dhṛtyai || 17 ||

vasūnām pavitrāmasītyāhaḥ | prāṇā vai vasāvāḥ | tēṣām

vā ētadbhāgadhēyaṁ| yatpavitram| tēbhyā
ēvainaṭkarōti| śatadhāragṁ sahasrādhāramityāha|
prāṇēṣvēvāyūrdadhāti sarvatvāyā|
trivṛtpālāśaśākhāyāndarbhāmayam bhavati| trivṛdvai
prāṇaḥ| trivṛtāmēva prāṇam mādhyatō yajāmānē
dadhāti||¹⁸||

saumyaḥ parṇaḥ śayōnitvāyā| sākṣātpavitrāndarbhāḥ|
prākhsāyamadhini dādhati| tatprāṇāpānayo rūpam|
tiryakprātaḥ| taddarśasya rūpam| dārśyagg
hyētadahāḥ| annam vai cāndramāḥ| annam prāṇaḥ|
ubhayāmēvōpaityajāmitvāya||¹⁹||

tasmādayagṁ sarvataḥ pavatē| hutāḥ stōkō hutō
drapsa ityāha pratiṣṭhityai| haviṣōṣskandāya| na hi
hutaḥ svāhākṛtagg skandāti| divi nākō nāmāgniḥ|
tasyā vipruṣō bhāgadhēyaṁ| agnayē brhatē
nākāyētyāha| nākāmēvāgniṁ bhāgadhēyēna
samārdhayati| svāhā dyāvāprthivībhyāmityāha|
dyāvāprthivyōrēvainaṭpratiṣṭhāpayati||²⁰||

pavitrāvatyānāyati| apāñcaivauśādhinām ca rasagṁ
sagṁsrjati| athō ośādhīṣvēva paśūnpratiṣṭhāpayati|
anvārabhya vācam yacchati| yajñasya dhṛtyai|
dhārayānnāstē| dhārayānta iva hi duhanti|
kāmadhukṣa ityāhātṛtīyasyai| trayā imē lōkāḥ|
imānēva lōkānyajāmānō duhē||²¹||

amūmiti nāmā grhṇāti| bhādrāmēvāsāṅkarmā
viṣkārōti| sā viśvāyuh sā viśvavyācāḥ sā
viśvakarmētyāha| iyaṁ vai viśvāyuh| antarīkṣam
viśvavyācāḥ| asau viśvakarmā| imānēvaitābhīrlōkān
yāthāpūrvanduhē| athō yathā pradātrē puṇyāmāśāstē|

ēvamēvainā ētadupāstauti| tasmātprādādityunniya
vandāmānā upastuvantāḥ paśūndūhanti||²²||

bahu dugdhīndrāya dēvēbhyō haviriti vācam viśṛjatē|
yathādēvatamēva prasaūti| daivyāsyā ca mānuṣasyā
ca vyāvṛtyai| trirāha| triṣātyā hi dēvāḥ| avācam
yamōṣṇānvārabhyōttārāḥ| aparimitamēvāvā rundhē|
na dārupātrēṇā duhyāt| agnīvadvai dārupātram|
yaddārupātrēṇā duhyāt||²³||

yātayāmnā haviṣā yajēta| athō khalvāhuḥ|
purōdāśāmukhāni vai havīgṃṣi| nēta itaḥ purōdāśagṃ
haviṣō yāmōṣṭīti| kāmāmēva dārupātrēṇā duhyāt|
śūdra ēva na duhyāt| asātō vā ēṣa sambhūtaḥ|
yacchūdraḥ| ahāvireva tadityāhuḥ| yacchūdrō
dōgdhīti||²⁴||

agniḥōtramēva na duhyācchūdraḥ| taddhi nōtpunanti|
yadā khalu vai pavitrāmatyēti| atha taddhavititi|
sapr̥cyadhvamṛtāvarīṛityāha| apāñcaivausādhinām ca
rasagṃ sagṃ sṛjati| tasmādapāñcausādhinām ca
rasamupājīvāmaḥ| mandrā dhanāsyā sātaya ityāha|
puṣṭimēva yajāmānē dadhāti| sōmēṇa
tvātānācmīndrāya dadhītyāha||²⁵||

sōmāmēvainātkarōti| yō vai sōmaṃ bhakṣayitvā|
samvatsaragṃ sōmaṃ na pibāti| punarbhakṣyōṣṣya
sōmapīthō bhāvati| sōmaḥ khalu vai sānnāyyam| ya
ēvaṃ vidvāntsānnāyyam pibāti| apunarbhakṣyōṣṣya
sāmapīthō bhāvati| na mṛnmayēnāpi dadhyāt|
yanmṛnmayōnāpidadhyāt| pitṛdēvatyagḡ syāt||²⁶||

ayaspātrēṇā vā dārupātrēṇa vāspi dadhāti| taddhi

sadēvam| udanvadbhāvati| āpō vai rākṣōghnīḥ|
rakṣāsāmapāhatyai| adāstamasī viṣṇāvē tvētyāha|
yajñō vai viṣṇuḥ| yajñāyaivainadadāstaṃ karōti| viṣṇō
havyagṃ rākṣasvētyāha guptyai| anādhaḥ sādāyati|
garbhāṇāndhrītyā aprāpādāya| tasmādgarbhāḥ
prajānāmaprāpādukāḥ| uparīva nidādhāti| uparīva hi
suvargō lōkaḥ| suvargasyā lōkasya samāṣṭyai||²⁷ ||

asītyāha dhrītyai yajāmānē dadhātyajāmitvāya sthāpayati duhē duhanti duhyāddōgdhīti dadhītyāha
syātsādāyati pañcā ca||

[3]

karmāṇē vāṃ dēvēbhyāḥ śakēyamityāha śaktyai|
yajñasya vai santātimanū prajāḥ paśavō yajāmānasya
santāyantē| yajñasya vicchittimanū prajāḥ paśavō
yajāmānasya vicchidyantē| yajñasya santātirasi
yajñasyā tvā santātyai strṇāmi| santātyai tvā
yajñasyētyāhāvānīyātsantānōti| yajāmānasya prajāyai
paśūnāgṃ santātyai| apaḥ praṇāyati| śraddhā vā
āpāḥ| śraddhāmēvārabhyā praṇīya pracāratī| apaḥ
praṇāyati| yajñō vā āpāḥ||²⁸ ||

yajñāmēvārabhyā praṇīya pracāratī| apaḥ praṇāyati|
vajrō vā āpāḥ| vajrāmēva bhrātrīvyēbhyāḥ prahrītyā
praṇīya pracāratī| apaḥ praṇāyati| āpō vai
rākṣōghnīḥ| rakṣāsāmapāhatyai| apaḥ praṇāyati| āpō
vai dēvānāṃ priyandhāmā| dēvānāmēva priyandhāmā
praṇīya pracāratī||²⁹ ||

apaḥ praṇāyati| āpō vai sarvā dēvatāḥ| dēvatā
ēvārabhyā praṇīya pracāratī| vēṣāya tvētyāha| vēṣāya
hyēnadādattē| pratyūṣṭagṃ rakṣaḥ pratyūṣṭā arātaya
ityāha| rakṣāsāmapāhatyai| dhūrasītyāha| ēṣa vai
dhuryōṣgniḥ| taṃ yadanūpasprīyātīyāt||³⁰ ||

adhvaryuṃ ca yajāmānaṃ ca pradāhēti
 upaspr̥śyātyētiḥ adhvaryōśca yajāmānasya
 cāprādāhāyaḥ dhūrva tam yōsmāndhūrvāti tam dhūrva
 yaṃ vāyaṃ dhūrvāma ityāhaḥ dvau vāva puruṣau
 yañcaiva dhūrvātiḥ yaśacaināndhūrvātiḥ tāvubhau
 śucāśrpāyatiḥ tvam dēvānāmasiḥ sasnitamaṃ
 papritamaṃ juṣṭatamaṃ
 vahnitamandēvāhūtāmamityāhaḥ yathāyajurēvaitatḥ ॥₃₁ ॥

ahrutamasi havirdhānamityāhānārtyaiḥ dṛgmhasva mā
 hvārityāhaḥ dhr̥tyaiḥ mītrasyā tvā cakṣuṣā prēkṣa
 ityāha mītratvāyaḥ mā bhērmā samvikthā mā tvā
 higṃsiṣamityāhāhigṃsāyaiḥ yadvai kiṃ ca vātō nābhi
 vātiḥ tatsarvaṃ varuṇadēvatyaṃḥ uru vātāyētyāhaḥ
 avāruṇamēvainātkarōtiḥ dēvasyā tvā savituḥ prāsava
 ityāhaḥ prasūtyaiḥ āśvinōrbāhubhyāmityāhaḥ ॥₃₂ ॥

āśvinau hi dēvānāmadvaryū āstāmḥ pūṣṇō
 hastābhyāmityāhaḥ yatyaḥḥ agnayē juṣṭam
 nirvāpāmityāhaḥ agnayā ēvaināmḥ juṣṭamḥ nirvāpatiḥ
 triryajūṣāḥ trayā imē lōkāḥḥ ēṣām lōkānāmāptyaiḥ
 tūṣṇīm cāturthamḥ apārimitamēvāvārundhēḥ sa
 ēvamēvānūpūrvagmḥ havigṃsiḥ nirvāpatiḥ ॥₃₃ ॥

idaṃ dēvānāmidaṃḥ naḥ sahētyāhaḥ vyāvṛtyaiḥ
 sphātyai tvā nārātyā ityāhaḥ guptyaiḥ tamāsīva vā
 ēṣōśntaścāratīḥ yaḥ pārīṇahiḥ suvārabhi vi khyēṣam
 vaiśvānarañjyōtīrityāhaḥ suvārēvābhi vi pāsyati
 vaiśvānarañjyōtīḥḥ dyāvāpṛthivīḥ haviṣiḥ grhīta
 udāvēpētāmḥ dṛgmhāntānduryāḥ dyāvāpṛthivyōrityāhaḥ
 grhānāmḥ dyāvāpṛthivyōrdhr̥tyaiḥḥ

urvaṅtarīkṣamanvīhītyāha gatyai adityāstvōpasthē
sādayāmītyāha iyaṃ vā aditiḥ asyā ēvainaḍupasthē
sādayati agnē havyaḡm rākṣasvētyāha guptyai ॥₃₄ ॥

yajñō vā āpō dhāmā praṇīya pracāratyatiyādētadbāhubhyāmītyāha havīḡmṣi nirvāpati gatyai caṭvāri
ca ॥

[4]

indrō vṛtramāhanī sōṣpaḥ abhyāmriyata tāsāṃ
yanmēdhyam yajñiyagm sadēvamāsīt
tadapōḍākrāmatī tē darbha abhavanī yaddarbhairapa
ūtpunāti yā ēva mēdhyā yajñiyāḥ sadēvā āpāḥ
tābhīrēvaina utpūnāti dvābhyāmutpūnāti ॥₃₅ ॥

dvipādyajāmānaḥ pratiṣṭhityai dēvō vāḥ
savītōtpūnātvītyāha savitrprāsūta ēvaina utpūnāti
acchidrēṇa pavitrēṇētyāha asau vā ādityōścchidraṃ
pavitraṃ tēnaivaina utpūnāti vasōḥ sūryāsyā
rāsmibhīrītyāha prāṇā vā āpāḥ prāṇā vasāvaḥ
prāṇā rāsmayāḥ ॥₃₆ ॥

prāṇairēva prāṇāntsam prṇakti sāvītrīyarcā
savitrprāsūtam mē karmāsaditi savitrprāsūtamēvāsyā
karmā bhavati pacchō gāyatriyā triṣṣamṛddhatvāyā
āpō dēvīragrēpuvō agrēguva ityāha
rūpamēvāsāmētanmāhimānam vyācāṣṭē agrā imaṃ
yajñam nāyatāgrē yajñapātīmītyāha agrā ēva yajñam
nāyanti agrē yajñapātim ॥₃₇ ॥

yusmānindrōṣvṛṇīta vṛtratūryē
yūyamindrāmavṛṇīdhvam vṛtratūrya ityāha vṛtraḡm
hā haniṣyannindra āpō vavrē āpō hēndraṃ vavrire
samjñāmēvāsāmētatsāmānam vyācāṣṭē prōkṣitāḥ
sthētyāha tēnāpaḥ prōkṣitāḥ agnayē vō juṣṭam

prōkṣāmyagnīṣōmābhyāmyāha|
yathādēvatamēvainānprōkṣāti| triḥ prōkṣāti|
tryāvṛddhi yajñah||₃₈||

athō rakṣāsāmapāhatyai| śundhādhvam daivyāya
karmāṇē dēvayajyāyā ityāha| dēvayajyāyā ēvaināni
śundhati| triḥ prōkṣāti| tryāvṛddhi yajñah| athō
mēdhyatvāyā| avādhūtāgm rakṣōṣvādhūtā ārātaya
ityāha| rakṣāsāmapāhatyai| adityāstvagāsityāha| iyaṁ
vā aditiḥ||₃₉||

asyā ēvainattvacam karōti| prati tvā pṛthivī
vēttvityāha pratiṣṭhityai|
purastātpratīcīnāgrīvamuttāralōmōpāstrṇāti
mēdhyatvāyā| tasmātpurastātpratyañcāḥ paśavō
mēdhamupātiṣṭhantē| tasmātprajā mṛgam grāhukāḥ|
yajñō dēvēbhyō nilāyata| kṛṣṇō rūpaṁ kṛtvā|
yatkṛṣṇājīnē havirādhyavaḥanti| yajñādēva tadyajñam
prayūktē| haviṣōṣskāndāya||₄₀||

adhiṣavāṇamasi vānaspatyamityāha|
adhiṣavāṇamēvainātkarōti| prati
tvāṣdityāstvagvēttvityāha sayatvāyā|
agnēstanūrasityāha| agnērvā ēṣā tanūḥ|
yadōṣādhayaḥ| vācō viśarjānamityāha| yadā hi prajā
ōṣādhīnāmaśñanti| atha vācam viśrjantē| dēvavitayē
tvā grhṇāmityāha||₄₁||

dēvatābhirēvainātsamārdhayati| adrīrasi vānaspatya
ityāha| grāvāṇamēvainātkarōti| sa idam dēvēbhyō
havyagm suśamī śamiṣvetyāha śāntyai|
haviṣkṛdēhityāha| ya ēva dēvānāgm haviṣkṛtāḥ| tān

hvāyati| trirhvāyati| triṣātyā hi dēvāḥ|

iṣamāvadōrjamāvadētyāḥa||⁴²||

iṣamēvōrjam yajāmānē dadhāti| dyumadvādata
vayagm saṅghātaṃ jēṣmētyāḥa bhrātṛvyābhibhūtyai|
manōḥ śraddhādēvasya yajāmānasyāsuraḡhni vāk|
yajñāyudhēṣu praviṣṭāṣṣit| tēṣṣurā yāvāntō
yajñāyudhānāmudvadātāmupāśṛṇvan| tē parābhavan|
tasmātsvānām madhyēṣvasāyā yajēta| yāvāntōṣṣya
bhrātṛvyā yajñāyudhānāmudvadātāmupāśṛṇvanti| tē
parā bhavanti| uccaiḥ samāhānta vā āḥa vijītyai||⁴³||

vṛṇkta ēṣāmindriyam vīryam| śrēṣṭhā ēṣām bhavati|
varṣavṛddhamasi prati tvā varṣavṛddham vēttvityāḥa|
varṣavṛddhā vā ōṣādhayaḥ| varṣavṛddhā iṣikāḥ
samṛddhyai| yajñagm rakṣāgmsyanu praviṣan|
tānyasnā paśubhyō niravādayanta| tuṣairōṣādhībhyāḥ|
parāpūtagm rakṣaḥ parāpūtā arātaya ityāḥa|
rakṣāsāmapāhatyai||⁴⁴||

rakṣāsām bhāgōṣṣityāḥa| tuṣairēva rakṣāgmsi
niravādayatē| apa upāsprṣati mēdhyatvāyā| vāyurvō
vivinaktvityāḥa| pavitraṃ vai vāyuḥ| punātyēvainān|
antarikṣādiva vā ētē praskāndanti| yē sūrpāt| dēvō
vāḥ savitā hirāṇyapāṇiḥ pratigrhṇātvityāḥa
pratiṣṭhityai| haviṣōṣskāndāya| triṣphalīkārtavā āḥa|
tryāvṛddhi yajñāḥ| athō mēdhyatvāyā||⁴⁵||

dvābhyāmutpūnāti raśmayō nayantyaḡrē yajñapātim yajñōṣditiraskāndāya ḡrṇṇāmītyāḥa vadētyāḥa

vijītyā apāhatyā askāndāyā trīṇi ca||

[5]

avādhūtāgṃ rakṣōṣvādhūtā arātaya ityāḥa|
rakṣāsāmapāhatyai| adityāstvagaṣityāḥa| iyam vā

aditiḥ| aśyā ēvainaṭtvacaṃ karōti| prati tvā pṛthivī
vēttvityāha pratiṣṭhityai|
purastātpratiṭcīnāgrīvaṃmuttāralōmōpāstrṇāti
mēdhyatvāya| tasmātpurastātpratyañcāḥ paśavō
mēdhamupātiṣṭhantē| tasmātprajā mṛgaṃ grāhukāḥ|
yajñō dēvēbhyō nilāyata||₄₆||

kr̥ṣṇō rūpaṃ kṛtvā| yatkr̥ṣṇājine haviṛadhipinaṣṭi|
yajñādēva tadyajñam prayūktē| haviṣōṣskāndāya|
dyāvāpṛthivī sahāstām| tē
śamyāmātramēkamaharvyaitāgṃ
śamyāmātramēkamahāḥ| divaḥ skāmbhanirāsi| prati
tvāṣdityāstvagvēttvityāha| dyāvāpṛthivyōrvityai|
dhiṣaṇāṣsi parvatya| prati tvā divaḥ
skāmbhanirvēttvityāha| dyāvāpṛthivyōrvidhṛtyai||₄₇||

dhiṣaṇāṣsi pārvatēyī| prati tvā parvatirvēttvityāha|
dyāvāpṛthivyōrdhṛtyai| dēvasya tvā savituḥ prāsava
ityāha prasūtyai| aśvinōrbāhubhyāmityāha| aśvinau hi
dēvānamadhvaryū āstām| pūṣṇō hastābhyāmityāha
yattyē| adhivapāmityāha| yathādēvatamēvainānadhi
vapati| dhānyāmasi dhinuhi dēvānityāha| ētasya
yajūṣō vīryēṇa||₄₈||

yāvadēkā dēvatā kāmayaṭē yāvadēkā| tāvadāhūtiḥ
prathatē| na hi tadasti| yattāvādēva syāt| yāvājjuhōti|
prāṇāya tvāṣpānāya tvētyāha| prāṇānēva yajāmānē
dadhāti| dīrghāmanu prasitīmāyūṣē dhāmityāha|
āyūrēvāsmindadhāti| antarikṣādiva vā ētāni
praskāndanti| yāni dṛṣadāḥ| dēvō vāḥ savitā
hirāṇyapāṇiḥ| pratiḡrhnātvityāha| pratiṣṭhityai|
haviṣōṣskāndāya| asaṃvapantī pigṃśāṇūni

dhr̥ṣṭirasi brahmā yacchētyāha dhr̥tyai
apāgnēsgnimāmādaṃ jahī niṣkravyādagm sēdhā
dēvayajaṃ vahētyāha ya ēvāmātkravyāti
tamāpahatyā mēdhyēsgnau kapālamupādadhāti
nirdāgdhagm rakṣō nirdāgdhā arātaya ityāha
rakṣāggsyēva nirdāhati agnivatyupādadhāti
asminnēva lōkē jyōtīrdhattē aṅgāramadhi vartayati ॥⁵⁰ ॥

antarikṣa ēva jyōtīrdhattē ādityamēvāmuṣmillōkē
jyōtīrdhattē jyōtiṣmantōsmā imē lōkā bhāvanti ya
ēvaṃ veda dhruvamāsi pṛthivīm dṛgmhētyāha
pṛthivīmēvaitēnā dṛgmhati dhartramāsyantarikṣam
dṛgmhētyāha antarikṣamēvaitēnā dṛgmhati
dharuṇāmasi divaṃ dṛgmhētyāha divāmēvaitēnā
dṛgmhati ॥⁵¹ ॥

dharmāsi diśō dṛgmhētyāha diśā ēvaitēnā dṛgmhati
imānēvaitairlōkāndṛgmhati dṛgmhantēsmā imē lōkāḥ
prajayā paśubhiḥ ya ēvaṃ veda trīnyagre
kapālānyupādadhāti trayā imē lōkāḥ ēśam
lōkānāmāptyai ēkamagre kapālamupā dadhati ēkaṃ
vā agre kapālam puruṣasya sambhavāti ॥⁵² ॥

atha dvē aha trīṇi aha catvāri athāṣṭau
tasmādaṣṭākāpālam puruṣasya śirāḥ yadēvaṃ
kapālānyupādadhāti yajñō vai prajāpātiḥ yajñamēva
prajāpātiḥ saggskāroti ātmānamēva tatsaggskāroti
tagm saggskr̥tamātmānam ॥⁵³ ॥

amuṣmillōkēṣṇu paraiti yadaṣṭāvupādadhāti

gāyatriyā tatsammitam| yannavā| triṽṛtā tat| yaddaśā|
 virājā tat| yadēkādaśā| triṣṭubhā tat| yaddvādaśa||⁵⁴||
 jagātyā tat| chandāḥ sammitāni| sa
 ūpadadhātkapālāni| imāllōkānānupūrvam diśō
 vidhṛtyai dṛgmhati| athāyūḥ prāṇānprajāṃ paśūn
 yajāmānē dadhāti| sajātānāsmā abhitō bahulānkārōti|
 citaḥ sthētyāha| yathāyajurēvaitat|
 bhr̥gūṇāmaṅgirasāntapāsā tapyadhvamityāha|
 dēvatānāmēvaināni| tapāsā tapati| tāni tataḥ
 saggsthitē| yāni gharmē kapālānyupacinvanti vēdhasa
 iti catuṣpadayarcā vi muñcati| catuṣpādaḥ paśavāḥ|
 paśuṣvēvōpariṣṭātprati tiṣṭhati||⁵⁵||

varṭayati divāmēvaitēnā dṛgmhati sambhavāti tagm saggskṛtamātmānam dvādaśa saggsthitē trīṇi
 ca||

[7]

dēvasyā tvā savitūḥ prāsava ityāha prasūtyai|
 aśvinōrbāhubhyāmityāha| aśvinau hi
 dēvānamadhvaryū āstām| pūṣṇō hastābhyāmityāha
 yatya| sam vāpāmityāha| yathādēvatamēvaināni
 samvāpati| samāpō adbhirāgmata samōṣādhayō
 rasēnētyāha| āpō vā oṣādhīrjinvanti| oṣādhayōṣpō
 jinvanti| anyā vā ētāsāmanyā jinvanti||⁵⁶||

tasmādēvamāha| sagm
 rēvatīrjagātībhīrmadhūmatīrmadhūmatībhiḥ
 sṛjyadhvamityāha| āpō vai rēvatīḥ| paśavō jagātīḥ|
 oṣādhayō madhūmatīḥ| āpa oṣādhīḥ paśūn|
 tānēvāsmā ēkadhā sagmsṛjyā| madhūmataḥ karōti|
 adbhyaḥ pari prajātāḥ stha samadbhiḥ pṛcyadhvamiti
 paryāplāvayati| yathā suvṛṣṭa imāmānuviṣṛtyā||⁵⁷||
 āpa oṣādhīrmahayānti| tādṛgēva tat| janāyatyai tvā

sam̐yaum̐ityāhaḥ | prajā ēvaitēnā dād̐hāraḥ | agnayē
tvāṣgnīṣōmābhyām̐ityāhaḥ | vyāvṛt̐tyaiḥ | mak̐hasya
śirōṣsityāhaḥ | yajñō vai mak̐haḥ | tasyait̐tacchirāḥ |
yatpūrōḍāśāḥ | tasmādēvamāhaḥ || 58 ||

gharmōṣsi viśvāyurityāhaḥ | viśvāmēvāyuryajāmānē
dadhātiḥ | uru prāthasvōru tē yajñapātiḥ
prathatām̐ityāhaḥ | yajāmānamēva prajayā paśubhiḥ
prathayatiḥ | tvacaṃ gr̥hṇīṣvētyāhaḥ | sarvāmēvainagm̐
satānum̐ karōtiḥ | athāpa ānīya parimārṣtiḥ | māgmsa ēva
tattvacam̐ dadhātiḥ | tasmāttvacā māgmsam̐ channam̐ |
gharmō vā ēṣōṣśāntaḥ || 59 ||

ardhamāsēṣrdhamāsē pravṛjyatēḥ | yatpūrōḍāśāḥ | sa ī
śvarō yajāmānagm̐ śucā pradahaḥ | paryāgni karōtiḥ |
paśumēvaināmakaḥ | śāntyā aprādāhāya | triḥ paryāgni
karōtiḥ | tryāvṛddhi yajñaḥ | athō rakṣāsāmapāhatyaiḥ |
antaritagm̐ rakṣōṣntaritā arātayaḥ | ityāhaḥ || 60 ||

rakṣāsāmantarhityaiḥ | purōḍāśam̐ vā adhiśritagm̐
rakṣāgg̐syajighāgmsan̐ | divi nākō nāmāgnī rākṣōhāḥ |
sa ēvāsmādrakṣāgmsyapāhan̐ | dēvastvā savitā
śrapayat̐vityāhaḥ | savitr̐prāsūta ēvainagg̐ śrapayatiḥ |
varṣiṣṭhē adhi nākaḥ | ityāhaḥ | rakṣāsāmapāhatyaiḥ |
agnistē tanuvam̐ māstidhāgityāhāṣnātidāhāyaḥ | agnē
havyagm̐ rākṣasvētyāhaḥ | guptyaiḥ || 61 ||

avidahantaḥ śrapayatētiḥ | vācam̐ visṛjatēḥ | yajñamēva
haviḡmsyābhivyāhr̐tyaḥ | pratānutēḥ | purōrucamavidāhāya
śrt̐tyaiḥ | karōtiḥ | mastiṣkō vai pūrōḍāśāḥ | tam̐ yannābhi
vāsayēt̐ | āvirmastiṣkāḥ syāt̐ | abhivāsayatiḥ |
tasmādguhā mastiṣkāḥ | bhasmānāṣbhivāsayatiḥ |

tasmanmāgmsēnāsthiḥ channam॥⁶²॥

vēdēnābhivāsayatiḥ tasmātkēśaiḥ śirāśchannam
akhālatibhāvukō bhavatiḥ ya ēvaṃ vēdāḥ paśōrvai
prātimā pūrōdāśāḥḥ sa nāyajuṣkāmaabhivāsyāḥḥ
vṛthēva syātḥ īśvarā yajāmānasya paśavaḥ pramētōḥḥ
saṃ brahmaṇā prcyasvētyāḥḥ prāṇā vai brahmā॥⁶³॥

prāṇāḥ paśavaḥḥ prāṇairēva paśūntsampṛṇaktiḥ na
pramāyukā bhavantiḥ yajāmānō vai pūrōdāśāḥḥ prajā
paśavaḥ puriṣamḥ yadēvamābhighārayātiḥ
yajāmānamēva prajāyā paśubhiḥ samārdhayatiḥ dēvā
vai havirbhr̥tvāḥbrūvanḥ kasmīnnidaṃ mrākṣyāmaha
itiḥ sōḥgnirābravītḥ॥⁶⁴॥

mayi tanūḥ saṃ nidhādhvamḥ ahaṃ vastam
jānayaīsyāmiḥ yasminmrākṣyadhvaḥḥ itiḥ tē dēvā agnau
tanūḥ sannyādadhataḥḥ tasmādāhuḥḥ agniḥ sarvā
dēvatāḥḥ itiḥ sōḥngārēṇāpaḥḥ abhyāpātayatiḥ tatā
ēkatōḥḥjāyataḥḥ sa dvitīyāmābhyāpātayatiḥ॥⁶⁵॥

tatōḥḥ dvitōḥḥjāyataḥḥ sa tṛtīyāmābhyāpātayatiḥ
tatāstṛitōḥḥjāyataḥḥ yadadbhyōḥḥjāyantaḥḥ
tadāpyānāmāpyatvamḥḥ yadātmabhyōḥḥjāyantaḥḥ
tadātmyānāmātmyatvamḥḥ tē dēvā āpyēṣvāmṛjataḥḥ āpyā
āmṛjataḥḥ sūryābhyuditēḥḥ sūryābhyuditāḥḥ
sūryābhinimruktēḥḥ॥⁶⁶॥

sūryābhinimruktāḥḥ kunākhiniḥḥ kunākhī śyāvadātiḥḥ
śyāvadānnagrādīdhīṣauḥḥ agrādīdhīṣuḥḥ parivittēḥḥ
parivittōḥḥ vīrahaṇiḥḥ vīrahā brāhmaṇaṇiḥḥ
tadbrāhmaṇaṇamḥḥ nātyācyavataḥḥ antārvēdi
nināyatyavāruddhyaiḥḥ ulmūkēnābhi gr̥hṇātiḥḥ śṛtatvāyāḥḥ

śrtakāmā iva hi dēvāḥ॥⁶⁷॥

anya jinvantyanu visrtyaivamāhāsānta āha guptyai channam

brahmābraviddvītiyāmaḥbyāpātayatsūryābhinimruktē dēvāḥ॥ [8]

dēvasyā tvā savituh prāsava iti spyamādattē
prasūtyai aśvinōrbāhubhyāmityāha aśvinau hi
dēvānamadhvaryū āstām pūṣṇō hastābhyāmityāha
yatyai ādāda indrasya bāhurāsi dakṣiṇa ityāha
indriyamēva yajāmānē dadhāti sahasrābhrṣṭiḥ
śatatejā ityāha rūpamēvāsyaitanmāhimānam
vyācāṣṭē vāyurāsi tigmatejā ityāha tējō vai vāyuh॥⁶⁸॥

tējā ēvāsmindadhāti viśadvai nāmāsura āsīt
sōsbibhēt yajñēnā mā dēvā abhibhaviṣyantīti sa
pṛthivīmaḥbyāvamīt sā mēdhyāsbhāvat athō
yadindrō vṛtramahaḥ tasya lōhitam pṛthivīmanu
vyādhāvat sā mēdhyāsbhāvat pṛthivi
dēvayajanītyāha॥⁶⁹॥

mēdhyāmēvainām dēvayajanīm karōti oṣādhyāstē
mūlam mā higṃsiṣamityāha oṣādhīnāmahigṃsāyai
vrajam gaccha gōsthānamityāha chandāgṃsi vai
vrajō gōsthānaḥ chandāggṃsyēvāsmai vrajam
gōsthānam karōti varṣātu tē dyaurityāha vṛṣṭirvai
dyauḥ vṛṣṭimēvāvā rundhē badhāna dēva savitaḥ
paramasyām parāvatītyāha॥⁷⁰॥

dvau vāva puruṣau yaṃ caiva dvēṣṭi yaścainam
dvēṣṭi tāvubhau bādhnāti paramasyām parāvatī
śatēna pāśaiḥ yōsmāndvēṣṭi yaṃ ca vāyam
dviṣmāstamatō mā maugityāhānimruktyē ararurvai
nāmāsura āsīt sa pṛthivyāmupāmluptōśsayat tam

dēvā apāhatōṣrarūḥ pṛthivyā iti pṛthivyā apāghnanī
bhrātṛvyō vā ararūḥ apāhatōṣrarūḥ pṛthivyā iti
yadāhā ॥⁷¹ ॥

bhrātṛvyamēva pṛthivyā apāhanti tēṣmanyanta
divaṃ vā ayamītaḥ pātīsyatīti tamararūstē divaṃ
māṣskāniti divaḥ paryābādhanta bhrātṛvyō vā
ararūḥ ararūstē divaṃ mā skāniti yadāhā
bhrātṛvyamēva divaḥ paribādhātē stambayajurhāratī
pṛthivyā ēva bhrātṛvyamapāhanti dvitīyagṃ haratī ॥⁷² ॥
antarīkṣādēvainamapāhanti tṛtīyagṃ haratī diva
ēvainamapāhanti tūṣṇīm cātūrthagṃ hāratī
aparimitādēvainamapāhanti asūrāṇāṃ vā iyamagrā
āsītī yāvādāsīnaḥ parāpaśyātī tāvaddēvānām tē dēvā
ābruvanī astvēva nōṣsyāmapītī ॥⁷³ ॥

kyānnō dāsyathētī yāvātṣvayaṃ parigrhṇīthētī tē
vasāvastvētī dakṣiṇataḥ paryāgrhṇanī rudrāstvētī
pāścātī ādityāstvētyūttarataḥ tēṣgninā prāñcōṣjayanī
vasūbhirdakṣiṇā rudraiḥ pratyañcāḥ
ādityairudāñcāḥ yasyaivam viduṣō vēdim
parigrhṇantī ॥⁷⁴ ॥

bhavātyātmanā parāṣsyā bhrātṛvyō bhavatī dēvasyā
savītuh sava ityāha prasūtyai karmā kṛṇvanti
vēdhasa ityāha iṣitagṃ hi karmā kriyatē pṛthivyai
mēdhyam cāmēdhyam ca vyudākrāmatām
prācīnamudīcīnam mēdhyam prācīnam
dakṣiṇāṣmēdhyam prācīmudīcīm pravaṇām kārōtī
mēdhyāmēvainām dēvayajānīm karōtī ॥⁷⁵ ॥

prāñcau vēdyagṃsāvunnāyati āhavanīyasya
parigrhītyai prācī śrōṇī gārhapatyasya parigrhītyai

athō mithunātvāyā| uddhānti| yadēvāsyā amēdhyam|
tadapāhanti| uddhānti| tasmādōṣādhayaḥ
parābhavanti||⁷⁶ ||

mūlaṃ chinatti| bhrātṛvyasyaiva mūlaṃ chinatti|
mūlaṃ vā ātitiṣṭhadrakṣāgmsyanūtpīpatē|
yaddhastēna chindyāt| kunākhiṇiḥ prajāḥ syuḥ|
spyēnā chinatti| vajrō vai spyah| vajrēṇaiva
yajñādrakṣāgmsyapāhanti| pitṛdēvatyāstikhātā| iyātīm
khanati||⁷⁷ ||

prajāpātinā yajñamukhēna sammitām| vēdirdēvēbhyō
nilāyata| tāṃ caturaṅgulēśnvāvindan|
tasmāccaturaṅgulaṃ khēyā| caturaṅgulaṃ khānati|
caturaṅgulē hyōṣādhayaḥ pratitiṣṭhānti| ā pratiṣṭhāyai
khanati| yajāmānamēva pratiṣṭhām gāmayati|
dakṣiṇatō varṣīyasīm karōti| dēvayajānasyaiva
rūpamākaḥ||⁷⁸ ||

purīṣavatīm karōti| prajā vai paśavaḥ purīṣam|
prajayaivainam paśubhiḥ purīṣavantam karōti|
uttāram parigrāham parigrhṇāti| ētāvātī vai pṛthivī|
yāvātī vēdiḥ| tasyā ētāvata ēva bhrātṛvyam nirbhajyā|
ātmanaḥ uttāram parigrāham parigrhṇāti|
ṛtamasyṛtasadānamasyṛtasrīrasītyāha|
yathāyajurēvaitat||⁷⁹ ||

krūramiva vā ētatkārōti| yadvēdiṃ karōti| dhā āsi
svadhā asīti yōyupyatē śāntya|| urvī cāsi vasvī
cāsītyāha| urvīmēvainām vasvīm karōti| purā krūrasyā
visṛpō virapśinnityāha mēdhyatvāyā| udādāyā
pṛthivīm jīradānuryāmairāyañcandramāsi
svadhābhīrityāha| yadēvāsyā amēdhyam| tadapahatyā|

mēdhyāṃ dēvayajānīm kṛtvā॥₈₀॥

yadaścaṇḍramāsi mēdhyāṃ tadasyāmērāyati tām
dhīrāsō anudṛśyā yajanta ityāhānūkhyātyai
prōkṣaṇīrā sādaya idhmābarhirupāsādaya sruvam ca
srucāśca sammṛddhi patnīgṃ sannāhya
ājyēnōdēhītyāhānupūrvatāyai prōkṣaṇīrā sādaya
āpō vai rākṣōghnīḥ॥₈₁॥

rakṣāsāmapāhatyai spyasya vartmāntsādayati
yajñasya santātyai uvāca hāsītō daivalaḥ ētāvātīrvā
amuṣmillōka āpā āsan yāvātīḥ prōkṣaṇīriti
tasmādbahvīrāsādyāḥ spyamudasyaḥ yaṃ dviṣyāttam
dhyāyēt śucaivaināmarpayati॥₈₂॥

vai vāyurāha parāvatītyāhāhā dvītiyagṃ haratīti parigrhṇanti dēvayajānīm karōti bhavanti

khanatyakarētatkr̥tvā rākṣōghnīrārpayati॥

[9]

vajrō vai spyāḥ yadanvañcam dhārayēt
vajrēṣdhvaryuḥ kṣaṇvīta purastāttīryañcam
dhārayati vajrō vai spyāḥ vajrēṇaiva yajñasya
dakṣiṇatō rakṣāgṃsyapāhanti agnibhyāṃ prācāśca
praticāśca spyēnōdīcaścādharācāśca spyēna vā ēṣa
vajrēṇāsyai pāpmanam bhrātṛvyamapahatya
utkarēṣdhi pravṛṣcati॥₈₃॥

yathōpadhāyā vṛscantyēvam hastāvavā nēniktē
ātmānāmēva pāvayatē spyam prakṣālayati
mēdhyatvāyā athō pāpmanā ēva bhrātṛvyasya
nyaṅgam chinatti idhmābarhirupāsādayati yuktyai
yajñasya mithunatvāyā athō purōrucāmēvaitām
dādhati uttārasya karmanōṣnūkhyātyai na
purastātpratyagupāsādayēt॥₈₄॥

yatpurastātpratyagupāsādayēt

anyatrā¹hutipathād¹idhmaṃ prapī¹pādayēt| prajā vai
 barhiḥ| aparā¹adhnuyādbarhiṣā¹ prajānāṃ¹ prajānānam|
 paścātprāgupaśādayati| ā¹hutipathēnē¹idhmaṃ
 prapī¹pādayati| sampratyēva barhiṣā¹ prajānāṃ¹
 prajānānamupaiti| dakṣiṇam¹idhmaṃ| uttāram¹ barhiḥ|
 ātmā vā idhmaḥ| prajā barhiḥ| prajā hyātmana¹
 uttāratarā tīrthē| tatō mēdhāmupa¹nīyā|
 yathādē¹vata¹mēvaina¹tpratiṣṭhāpayati| pratītiṣṭhati
 prajāyā¹ paśubhiryajāmānaḥ||⁸⁵ ||

vr̥ścati sādāyē¹idhmaḥ pañcā ca||—————[10]

tṛtīyāsyām¹ dēvasyāśvaparsum¹ yō vai pūrvēdyuḥ¹ karmāṇē vāmindrō
 vr̥tramāhantsō¹spōsvādhūtandhr̥ṣṭīrdēvasyētyāha¹ sam vāpāmi dēvasya¹ spyamā dādē
 vajrō¹ vai spyō daśā||¹⁰ ||
 tṛtīyāsyām¹ yajñasyānātirēkāya¹ pavitrāvatyadhvaryum¹ cādhiṣavānamasyantarīkṣa¹ ēva
 rakṣāsāmantarhītyai¹ dvau vāva puruṣau¹ yadaścandramāsi¹ mēdhyam¹ pañcāśītiḥ||⁸⁵ ||
 tṛtīyāsyām¹ yajāmānaḥ||

hariḥ¹ ōm||

||iti śrīkr̥ṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē¹ tṛtīyāṣṭakē¹
 dvitīyaḥ¹ prapāṭhakaḥ¹ samāptaḥ||

॥tr̥tīyah praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇē tr̥tīyāṣṭakē tr̥tīyah prapāṭhakaḥ॥

pratyūṣṭaḡm rakṣaḥ pratyūṣṭā arātaya ityāha
rakṣāsāmapāhatyaiḥ agnērvastējīṣṭhēna tējāsā
niṣṭāpāmītyāha mēdhyatvāyāḥ srucaḥ sammārṣṭiḥ
sruvamagrēḥ pumāgṃsamēvābhyāḥ saggsyāti
mithunatvāyāḥ athā juhūmḥ athōpabhr̥taṃḥ athā
dhruvāmḥ asau vai juhūḥ॥₁॥

antarikṣamupabhr̥tḥ pr̥thivī dhruvāḥ imē vai lōkāḥ
srucaḥḥ vṛṣṭiḥ sammārjānāniḥ vṛṣṭirvā
imāḥlōkānānupūrvam kālpayatiḥ tē tataḥ k~lptāḥ
samēdhantēḥ samēdhantēḥsmā imē lōkāḥ prajayā
paśubhiḥḥ ya ēvam vedaḥḥ yadi kāmāyētaḥ varṣukaḥ
parjanyaḥḥ syāditīḥ agrataḥ sammr̥jyāt॥₂॥

vṛṣṭimēva ni yācchatiḥ avācīnāgrā hi vṛṣṭiḥḥ yadi
kāmāyētāvāṣukaḥḥ syāditīḥḥ mūlataḥ sammr̥jyātḥ
vṛṣṭimēvōdyācchatiḥ taduḥḥ vā āhuḥḥ agrata
ēvōpariṣṭātsammr̥jyātḥḥ mūlatōḥdhastātḥḥ tadānupūrvam
kālpatēḥḥ varṣukō bhavatītiḥ॥₃॥

prācīmabhyākāraṃḥ agrairantarataḥḥ ēvamiva
hyannāmadīyatēḥḥ athō agrādvā oṣādhīnāmūrjaṃḥ prajā
upājīvantiḥḥ ūrja ēvānnādyasyāvāruddhyaiḥḥ
adhastātpraticīmḥḥ daṇḍamūttamataḥḥ mūlēnaḥḥ mūlam
pratiṣṭhītyaiḥḥ tasmādaratnau prāñcyupariṣṭāḥlōmāniḥḥ
pratyañcyadhastātḥḥ॥₄॥

srugghyēṣāḥḥ prāṇō vai sruvaḥḥ juhūrdakṣiṇōḥḥ hastāḥḥ
upabhr̥tsavyaḥḥḥ ātmā dhruvāḥḥ annaḡm sammārjānāniḥḥ

mukha₂tō vai prāṇō₁spānō bhūtvā₁ ātmānamannaṃ₁
praviśyā₁ bāhyatastanuvagm̐₁ śubhayati₁
tasmātsruvamēvāgrē sammārṣṭi₁ mukha₂tō hi
prāṇō₁spānō bhūtvā₁ ātmānamannāmāviśati₁ tau
prāṇāpānau₁ avyārdhukaḥ₁ prāṇāpānābhyāṃ₁ bhavati₁
ya ēvaṃ₁ vēdā₁॥₅॥

juhūrm̐jyādbhavatī₁ pratyāñcyadhastānmārṣṭi₁ pañcā₁ ca₁—————[1]

divaḥ₁ śilpamavātataṃ₁ pṛthivyāḥ₁ kakubhi₁ śritam₁ tēnā₁
vayagm̐ sahasrāvalśēna₁ sapatnaṃ₁ nāśayāmasi₁ svāhēti₁
srukhsammārjānānyagnau₁ pra hāratī₁ āpō₁ vai
darbhāḥ₁ rūpamēvaiśāmētanmahimānaṃ₁ vyācāṣṭē₁
anuṣṭubharcā₁ ānuṣṭubhaḥ₁ prajāpāti₁ prajāpatyō₁
vēdaḥ₁ vēdasyāgrag̐₁ srukhsammārjānāni₁॥₆॥

svēnai₁vaināni₁ chandāsā₁ svayā₁ dēvatāyā₁
samārdhayati₁ athō₁ ṛgvāva yōṣā₁ darbhō₁ vṛṣā₁
tanmīthunam₁ mīthunamēvāsyā₁ tadyajñē₁ kārōti₁
prajānānāya₁ prajāyatē₁ prajāyā₁ paśubhīryajāmānaḥ₁
tānyēkē₁ vṛthai₁vāpāsyanti₁ tattathā₁ na kāryaṃ₁
ārābdhasya₁ yajñīyāsyā₁ karmāṇaḥ₁ savidōhaḥ₁॥₇॥

yadyēnāni₁ paśavō₁sbhi₁ tiṣṭhēyuh₁ na tatpaśubhyaḥ₁
kam₁ adbhir₁mārjayitvōtkarē₁ nyāsyēt₁ yadvai₁
yajñīyāsyā₁ karmāṇō₁nyatrāhūtībhyaḥ₁ santiṣṭhātē₁
utkarō₁ vāva tasyā₁ pratiṣṭhā₁ ētāgm̐₁ hi tasmai₁
pratiṣṭhām₁ dēvāḥ₁ samabhāran₁ yadadbhir₁mārjayāti₁
tēnā₁ śāntam₁ yadūtkarē₁ nyasyati₁ pratiṣṭhāmēvaināni₁
tadgāmayati₁॥₈॥

pratitiṣṭhati₁ prajāyā₁ paśubhīryajāmānaḥ₁ athō₁
stambasyā₁ vā ētadrūpam₁ yatsrūkhsammārjānāni₁
stambaśō₁ vā oṣādhayaḥ₁ tāsāṃ₁ jaratkakṣē₁ paśavō₁ na

rámantē| apriyō hyēśāṃ jaratkakṣaḥ| yāvādapriyō ha
vai jāratkakṣaḥ paśūnām| tāvādapriyaḥ paśūnām
bhāvati| yasyaitānyanyatrāgnērdadhāti| naṇadāvyāsu
vā oṣadhīṣu paśavō ramantē||₉||

naṇadāvō hyēśāṃ priyaḥ| yāvātpriyō ha vai
nāvadāvaḥ paśūnām| tāvātpriyaḥ paśūnām bhāvati|
yasyaitānyagnau praharānti| tasmādētānyagnāvēva
prahārēti| yatarasmīntsammrjyāti| paśūnām dhr̥tyai| yō
bhūtānāmadhipatiḥ| rudrastānticarō vṛṣā|
paśūnaśmākaṃ mā higṃsīḥ| ētadāstu hutam tava
svāhētyāgnisammārjānyagnau prahārati| ēśā vā
ētēśāṃ yōniḥ| ēśā prātiṣṭhā| svāmēvaināni yōniḥ|
svām prātiṣṭhām gāmayati| pratitiṣṭhati prajāyā
paśubhīryajāmānaḥ||₁₀||

vēdasyāgragḡ srukhsammārjanāni vidōhō gāmayati paśavō ramantē higṃsīṣṣaṭ ca||—————[₂]

ayājñō vā ēśaḥ| yōṣpatnīkāḥ| na prajāḥ prajāyēran|
patnyānvāstē| yajñamēvākāḥ| prajānām prajānānāya|
yattiṣṭhāntī sannahyēta| priyam jñātigm rūndhyāt|
āśinā sannāhyatē| āśinā hyēśā vīryā karōti||₁₁||

yatpaścātprācyānvāsita| anayā samadāndadhīta|
dēvānām patniyā samadāndadhīta| dēśāddakṣiṇata
udīcyānvāstē| ātmanō gōpīthāya| āśāsānā
saumanasamityāha| mēdhyāmēvainānkēvālīm kṛtvā|
āśiṣā samārdhayati| agnēranūvratā bhūtvā sannāhyē
sukṛtāya kamityāha| ētadvai patniyai
vratōpanayānam||₁₂||

tēnaiṇvainām vrātamupānayatī| tasmādāhuḥ| yaścaivaṃ
vēda yaśca na| yōktrāmēva yūtē| yamaṇvāstē|
tasyāmuṣmīllōkē bhāvātīti yōktrēṇa| yadyōktraṃ| sa

yōgāḥ| yadāstē| sa kṣēmāḥ||¹³||

yōgākṣēmasya k~lptyai| yuktaṅkriyātā āśīḥ kāmē
yuḥyātā iti| āśiṣaḥ samṛddhyai| grānthiṅgrāthnāti|
āśiṣā ēvāsyām pari gr̥hṇāti| pumān vai grānthiḥ| strī
patnī| tanmīthunam| mīthunamēvāsyā tadyajñē kārōti
prajānānāya| pra jāyatē prajāyā
paśubhīryajāmānaḥ||¹⁴||

athō ardhō vā ēṣa ātmanāḥ| yatpatnī| yajñasya dhr̥tyā
āśīthilambhāvāya| suprajāsāstvā vayagm̐ supatnīrupā
sēdimētyāha| yajñamēva tanmīthunīkārōti|
ūnēstiriktandhīyātā iti prajātyai| mahīnām
payōṣsyōṣādhīnāgm̐ rasa ityāha|
rūpamēvāsyaitanmahīmānam vyācāṣṭē| tasya
tēṣkṣīyamāṇasya nirvāpāmi dēvayajyāyā ityāha|
āśiṣāmēvaitāmā śāstē||¹⁵||

kārōti vratōpanayānam kṣēmō yajāmānaḥ śāstē||—————[3]

ghṛtaṃ ca vai madhū ca prajāpātirāsīti| yatō
madhvāsīti| tataḥ prajā āsr̥jata| tasmānmadhūṣi
prajānānamivāstīti| tasmānmadhūṣā na pracārantīti|
yātayāma hi| ājyēna pracārantīti| yajñō vā ājyam̐|
yajñēnaiiva yajñam̐ pracārantyayātayāmatvāya|
patnyavēkṣatē||¹⁶||

mīthunātvāya prajātyai| yadvai patnī yajñasya kārōti|
mīthunam̐ tat| athō patnīyā ēvaiṣa
yajñasyānvārambhōṣnāvachchittyai| amēdhyam̐ vā
ētatkarōti| yatpatnyavēkṣatē| gārhapatyēṣdhi śrayati
mēdhyātvāya| āhavanīyāmabhyuddrāvati| yajñasya
santātyai| tējōṣsi tējōṣnu prēhītyāha||¹⁷||
tējō vā agniḥ| tēja ājyam̐| tējāsaiva tējaḥ

samārdhayati| agnistē tējō mā vinaidityāhāhigṃsāyai|
spyasya vartmāntsādayati| yajñasya santātyai|
agnērjihvāṣṣi subhūrdēvānāmityāha|
yathāyajurēvaitat| dhāmnēdhāmnē dēvēbhyō
yajūṣējajūṣē bhavētyāha| āśiṣāmēvaitāmā śāstē||¹⁸||

tadvā atāḥ pavitrābhyāmēvōtpūnāti| yajāmānō vā
ājyaṃ| prāṇāpānau pavitrē| yajāmāna ēva prāṇāpānau
dādhati| punarāhāraṃ| ēvamiva hi prāṇāpānau
sañcarātaḥ| śukramāsi jyōtīrasi tējōṣṣityāha|
rūpamēvāsyaitanmahimānaṃ vyācāṣṭē| triryajūṣā|
traya imē lōkāḥ||¹⁹||

ēśaṃ lōkānāmāptyai| triḥ| tryāvṛddhi yajñāḥ| athō
mēdhyatvāyā| athājyāvatībhyāmāpaḥ|
rūpamēvāsāmētadvarṇaṃ dadhati| api vā utāhūḥ|
yathā ha vai yōṣā suvarṇagṃ hirāṇyaṃ pēśalaṃ
bibhrātī rūpānyāstē| ēvamētā ētarhīti| āpō vai sarvā
dēvatāḥ||²⁰||

ēśa hi viśvēśaṃ dēvānāṃ tanūḥ| yadājyaṃ|
tatrōbhayōrmīmāgṃsā| jāmi syāt| yadyajūṣāṣṣjyaṃ
yajūṣāṣpa ūtpunīyāt| chandāsāṣpa
utpūnātyajāmitvāyā| athō mithunatvāyā| sāvitriyarcā|
savitrprāsūtaṃ mē karmāsaditi| savitrprāsūtamēvāsyā
karmā bhavati| pacchō gāyatriyā triṣṣamṛddhatvāyā|
adbhirēvaušādhīḥ saṃ nāyati| oṣādhībhiḥ paśūn|
paśubhiryajāmānaṃ| śukraṃ tvā śukrāyāṃ jyōtistvā
jyōtiṣyarcistvāṣrciṣityāha sarvatvāyā| paryāptyā
anāntarāyāya||²¹||

Ikṣata āha śāstē lōkā dēvatā bhavati ṣaṭ cā||

[4]

dēvāsuraḥ saṃyattā āsan| sa ētamindra

ājyāsyāvākāśamāpaśyat| tēnāvaikṣata| tatō dēvā
abhāvan| parāśśūrāḥ| ya ēvaṃ vidvānājyāmavēkṣātē|
bhavātyātmanā| parāśśya bhrātr̥vyō bhavati|
brahmavādinō vadanti| yadājyēnānyāni
haviḡṃsyābhighārayāti||²² ||

atha kēnājyamiti| satyēnēti brūyāt| cakṣurvai satyam|
satyēnaiṣvainaḍabhi ghārayati| īśvarō vā ēśōśndhō
bhavitōḥ| yaścakṣuṣāśśjyāmavēkṣātē| nīmilyāvēkṣēta|
dādhārātmañcakṣuḥ| abhyājyaṅghārayati| ājyaṃ
gr̥hṇāti||²³ ||

chandāgṃsi vā ājyaṃ| chandāgḡsyēva pr̥ṇāti|
caturjuhvām gr̥hṇāti| catuṣpādaḥ paśavaḥ|
paśūnēvāvā rundhē| aṣṭāvūpabhṛti| aṣṭākṣārā gāyatrī|
gāyatraḥ prāṇaḥ| prāṇamēva paśuṣū dadhāti|
caturdhruvāyām||²⁴ ||

catuṣpādaḥ paśavaḥ| paśuṣvēvōpariṣṭātprati tiṣṭhati|
yajamānadēvatyā vai juhūḥ| bhrātr̥vyadēvatyōpabhṛti|
caturjuhvām gr̥hṇanbhūyō gr̥hṇīyāt| aṣṭāvūpabhṛti
gr̥hṇankaniyāḥ| yajamānāyaiva bhrātr̥vyamupāstim
karōti| gaurvai srucāḥ| caturjuhvām gr̥hṇāti|
tasmāccatuṣpadī||²⁵ ||

aṣṭāvūpabhṛti| tasmādaṣṭāśaphā| caturdhruvāyām|
tasmāccatuḥ stanā| gāmēva tatsaggskārōti| sāsmāi
saggskṛtēṣamūrjānduhē| yajjuhvām gr̥hṇāti|
prayājēbhyastat| yadūpabhṛti| prayājānūyājēbhyastat|
sarvāsmāi vā ētadyajñāyā gr̥hyatē|
yaddhruvāyāmājyaṃ||²⁶ ||

abhighārayāti gr̥hṇāti dhruvāyāñcatuṣpadī prayājānūyājēbhyastadvē cā||—————[5]

āpō dēviragrēpuvō agrēguva ityāha|

rūpamēvāsāmētanmāhīmānam vyācāṣṭē| agrā imam
yajñannāyatāgrē yajñapātimityāha| agrā ēva
yajñannāyanti| agrē yajñapātīm| yuṣmānindrōṣvṛṇīta
vṛtratūryē yūyamindrāmavṛṇīdhvam vṛtratūrya ityāha|
vṛtragm ha haniṣyannindra āpō vavrē| āpō hēndram
vavrirē| samjñāmēvāsāmētatsāmānam vyācāṣṭē|
prōkṣitāḥ sthētyāha||²⁷ ||

tēnāpaḥ prōkṣitāḥ| agnirdēvēbhyō nilāyata| kṛṣṇō
rūpam kṛtvā| sa vanaspatīnprāviśat|
kṛṣṇōṣsyākharēṣṭhōṣgnayē tvā svāhētyāha| agnayā
ēvainam juṣṭam karōti| athō agnērēva mēdhamavā
rundhē| vēdirasi barhiṣē tvā svāhētyāha| prajā vai
barhiḥ| pṛthivī vēdiḥ||²⁸ ||

prajā ēva pṛthivyām pratiṣṭhāpayati| barhirāsi
srugbhyastvā svāhētyāha| prajā vai barhiḥ|
yajāmānaḥ srucāḥ| yajāmānamēva prajāsu
pratiṣṭhāpayati| divē tvāṣntarīkṣāya tvā pṛthivyai tvēti
barhirāsādyā prōkṣāti| ēbhya ēvainallōkēbhyaḥ
prōkṣāti| atha tataḥ saha srucā purastātpratyāñcam
granthim pratyūkṣati| prajā vai barhiḥ| yathā sūtyai
kāla āpāḥ purastādyanti||²⁹ ||

tādr̥gēva tat| svadhā pīṭrbhya ityāha| svadhākārō hi
pīṭṛṇām| ūrgbhāva barhiṣadbhya iti dakṣiṇāyai
śrōṇērōttārasyai nināyati| santātyai| māsā vai pītarō
barhiṣadāḥ| māsānēva prīṇāti| māsā vā
ōṣādhīrvardhayanti| māsāḥ pacanti| samṛddhyai|
anātiskandan ha parjanyaō varṣati|
yatra itadēvaṅkriyatē||³⁰ ||

ūrjā pṛthivīṅgacchatētyāhaḥ | pṛthivyāmēvōrjaṃ
dadhāti | tasmātprthivyā ūrjā bhuñjatē | granthiṃ vi
sragṃsayati | prajānayatyeva tat | ūrdhvaṃ
prāñcamudgūḍhaṃ pratyāñcamā yācchati |
tasmātprācīnagṃ rēto dhīyatē | prācīḥ prajā jāyantē |
viṣṇoḥ stūpōṣṣityāhaḥ | yajñō vai viṣṇuḥ ||₃₁ ||

yajñasya dhr̥tyaiḥ | purastātprastaram gr̥hṇāti |
mukhyāmēvainaṃ karōti | iyāntaṃ gr̥hṇāti | prajāpātinā
yajñamukhēna sammitam | iyāntaṃ gr̥hṇāti |
yajñaparushā sammitam | iyāntaṃ gr̥hṇāti | ētāvadvai
puruṣē vīryaṃ | vīryāsammitam ||₃₂ ||

aparimitaṃ gr̥hṇāti | aparimitasyāvāruddhyai |
tasminpavitrē api sṛjati | yajāmānō vai prastaraḥ |
prāṇāpānau pavitrē | yajāmāna ēva prāṇāpānau
dadhāti | ūrṇāmradasantvā str̥ṇāmītyāhaḥ |
yathāyajurēvaitat | svāsasthaṃ dēvēbhya ityāhaḥ |
dēvēbhyā ēvainātsvāsasthaṃ karōti ||₃₃ ||

barhiḥ str̥ṇāti | prajā vai barhiḥ | pṛthivī vēdiḥ | prajā
ēva pṛthivyām pratiṣṭhāpayati | anātidṛśṇagg str̥ṇāti |
prajāyavainaṃ paśubhīranātidṛśṇaṃ karōti |
dhārayānprastaram pāridhīnpari dadhāti | yajāmānō
vai prastaraḥ | yajāmāna ēva tatsvayaṃ pāridhīnpari
dadhāti | gandharvōṣṣi viśvāvāsurityāhaḥ ||₃₄ ||

viśvāmēvāyuryajāmānē dadhāti | indrasya bāhurāsi
dakṣiṇa ityāhaḥ | indriyamēva yajāmānē dadhāti |
mitrāvaruṇau tvōttarataḥ pāridhattāmītyāhaḥ |
prāṇāpānau mitrāvaruṇau |
prāṇāpānāvēvāsmindadhāti | sūryāstvā purastāt
pātvityāhaḥ | rakṣāsāmapāhatyai | kasyāścidabhiśastyā

ityāha| apārimitādēvainaṃ pāti||³⁵ ||

vīti^hōtrantvā kava ityāha| agnimēva hōtrēṇa
samārdhayati| dyumantaḡ samidhīmahītyāha
samiddhyai| agnē brhantāmadhvara ityāha vṛddhyai|
viśō yantrē stha ityāha| viśāṃ yatyaī| udīcīnāgrē ni
dād^hāti| pratiṣṭhityai| vasūnāḡ rudrāṇāmādityānāḡ
sadāsi sīdētyāha| dēvatānāmēva sadānē prastaraḡ
sādayati| juhūrāsi ghṛtācī nāmnētyāha||³⁶ ||

asau vai juhūḥ| antarīkṣamupabhṛt| pṛthivī dhruvā|
tāsāmētadēva priyannāmā| yadghṛtācīti|
yadghṛtācītyāha| priyēṇaivainā nāmnā sādayati| ētā
āsadantsukṛtasyā lōka ityāha| satyaṃ vai sukṛtasyā
lōkaḥ| satya ēvaināḥ sukṛtasyā lōkē sādayati| tā viṣṇō
pāhītyāha| yajñō vai viṣṇuḥ| yajñasya dhr̥tyai| pāhi
yajñaṃ pāhi yajñapātiṃ pāhi mām yajñaniyamityāha|
yajñāya yajāmānāyātmanē| tēbhyā
ēvāśiṣamāśāstē snārtyaī||³⁷ ||

sthētyāha pṛthivī vēdiryanti kriyatē viṇūrvīryāsammitaṃ karōtyāha pāti nāmnētyāha lōkē sādayati| ṣaṭ
cā||

[6]

agninā vai hōtrā| dēvā asūrāṇabhyābhavan| agnayē
samidhyamānāyānūbrūhītyāha bhrātṛvyābhibhūtyai|
ēkāvigṃśatimidhmadārūṇi bhavanti| ēkāvigṃśō vai
purūṣaḥ| purūṣasyāptyai| pañcādaśēdhmadārūṇyabhyā
dād^hāti| pañcādaśā vā ārdhamāśasya rātrāyaḥ|
ardhamāśaśaḥ saṃvatsara āpyatē| trīnpārīdhīnpari
dad^hāti||³⁸ ||

ūrdhvē samidhāvā dād^hāti| anūyājēbhyāḥ
samidhamati śinaṣṭi| ṣaṭtsampādyantē| ṣadvā ṛtavāḥ|

ṛtūnēva prīṇāti| vēdēnōpā vājayati| prājāpatyō vai
vēdaḥ| prājāpatyaḥ prāṇaḥ| yajāmāna āhavanīyaḥ|
yajāmāna ēva prāṇandādhāti||³⁹ ||

trirupā vājayati| trayō vai prāṇaḥ|
prāṇānēvāsmindadhāti| vēdēnōpayatyā sruvēṇā
prājāpatyamāghāramā ghārayati| yajñō vai prajāpātiḥ|
yajñamēva prajāpātiḥ mukhata ārabhatē| athō
prajāpātiḥ sarvā dēvatāḥ| sarvā ēva dēvatāḥ prīṇāti|
agnimāgnītristriḥ sam mṛddhītyāha| tryāvṛddhi
yajñaḥ||⁴⁰ ||

athō rakṣāsāmapāhatyai| paridhīntsam mārṣti|
punātyēvaināḥ| tristriḥ sam mārṣti| tryāvṛddhi
yajñaḥ| athō mēdhyatvāyā| athō ētē vai dēvāśvāḥ|
dēvāśvānēva tatsam mārṣti| suvargasyā lōkasya
samāṣṭyai| āsīnōṣnyamāghāramā ghārayati||⁴¹ ||

tiṣṭhānnanyam| yathāśnō vā ratham vā yuñjyāt|
ēvamēva tadādhvaryuryajñam yunakti| suvargasyā
lōkasyābhyūdhyai| vahāntyēnaṅgrāmyāḥ paśavāḥ| ya
ēvaḥ vēdaḥ| bhuvānamasi vi prāthasvētyāha| yajñō vai
bhuvānam| yajña ēva yajāmānam prajāyā paśubhiḥ
prathayati| agnē yaṣṭāridannama ityāha||⁴² ||

agnirvai dēvānām yaṣṭā| ya ēva dēvānām yaṣṭā|
tasmā ēva namāskarōti| juhvēhyagnistvā hvayati
dēvayajyāyā upābhṛdēhi dēvastvā savitā hvayati
dēvayajyāyā ityāha| āgnēyī vai juhūḥ| sāvitryupābhṛt|
tābhyāmēvainē prasūta ādattē| agnāviṣṇū mā vāmavā
kramiṣamityāha| agniḥ purastāt| viṣṇuryajñaḥ
paścāt||⁴³ ||

tābhyāmēva prātiprōcyātyā krāmātil vijihāthām mā
mā santāptamityāhāhigṃsāyail lōkaṃ mē lōkakṛtau
kr̥nutamityāha| āśiṣāmēvaitāmā śāstē| viṣṇōḥ
sthānāmasītyāha| yajñō vai viṣṇuḥ| ētat khalu vai
dēvānāmapārājitamāyatānam| yadyajñah|
dēvānāmēvāpārājita āyatānē tiṣṭhatil ita indrō
akṛṇōdvīryāṇītyāha||⁴⁴||

indriyamēva yajāmānē dadhāti| samārabhyōrdhvō
ādhvarō diviṣprśamityāha| vṛddhyaī|
āghāramāghāryamāṇamanū samārabhya| ētasmin kālē
dēvāḥ suvargam lōkamāyan| sākṣādēva yajāmānaḥ
suvargam lōkamētil athō samṛddhēnaiva yajñēna
yajāmānaḥ suvargam lōkamētil ahrūtō yajñō
yajñapātērityāhānārtyail indrāvāntsvāhētyāha|
indriyamēva yajāmānē dadhāti| bṛhadbhā ityāha||⁴⁵||
suvargō vai lōkō bṛhadbhāḥ| suvargasyā lōkasya
samāṣṭyail yajāmānadēvatyā vai juhūḥ|
bhrātrvyadēvatyōpabhṛt| prāṇa āghāraḥ|
yatsagḡsparśayēt| bhrātrvyēṣṣya prāṇandādhyāt|
asagḡsparśayannatyā krāmātil yajāmāna ēva
prāṇandādadhāti| pāhi māṣgnē duścāritādā mā sucāritē
bhajētyāha||⁴⁶||

agnirvāva pavitraṃ| vṛjinamanṛtanduscaritam|
ṛjukarmagṃ satyagṃ sucāritam| agnirēvainaṃ
vṛjinādanṛtādduscaritātpāti| ṛjukarmē satyē sucāritē
bhajatil tasmādēvamā śāstē| ātmanō gōpīthāyā| śirō
vā ētadyajñasyā| yadāghāraḥ| ātmā dhruvā||⁴⁷||
āghāramāghāryā dhruvāgṃ samānakti| ātmannēva
yajñasya śiraḥ prati dadhāti| dviḥ samānakti| dvau hi

prāṇāpānau tadāhuḥ trirēva samāñjyāt tridhātu hi
śira itī śira ivaitadyajñasya atho trayo vai prāṇaḥ
prāṇānēvāsmindadhāti makhasya śiroṣṣi sañjyōtiṣā
jyōtirāṅktāmityāha jyōtirēvāsmā upariṣṭāddadhāti
suvarṅgasya lōkasyānūkhyātyai ॥ 48 ॥

paridadhāti prāṇandadhāti hi yajñō ghārayati nama ityāha paścādvīryāñityāha bhā ityāha bhajētyāha
dhrūvaivāsmindadhāti trīṇi ca ॥ [7]

dhiṣṇiyā vā ētē nyūpyantē yadbrahmā yaddhōtā
yadādhvaryuḥ yadagnī yadyajāmānaḥ tām
yadāntarēyāt yajāmānasya prāṇāntsāṅkārṣēt
pramāyūkaḥ syāt purōḍāśāmapagrhya
sañcāratyadhvaryuḥ ॥ 49 ॥

yajāmānāyaiva tallōkagṃ śigṃṣati nāsyā
prāṇāntsāṅkārṣati na pramāyūkō bhavati purastāt
pratyañnāsinaḥ idāyā idāmā dādhati hastyāgṃ
hōtrē paśavō vā idā paśavaḥ puruṣaḥ paśuṣvēva
paśūnpratīṣṭhāpayati idāyai vā ēśā prajātiḥ ॥ 50 ॥

tām prajātiṃ yajāmānōṣnu pra jāyatē
dviraṅgulāvanakti parvānōḥ dvipādyajāmānaḥ
pratīṣṭhityai sakṛdupā strṇāti dvirā dādhati
sakṛdabhi ghārayati catuḥ sampādyatē catvāri vai
paśōḥ pratīṣṭhānāni yāvānēva paśuḥ
tamupāhvayatē ॥ 51 ॥

mukhāmiva pratyupāhvayēta sammukhānēva
paśūnupā hvayatē paśavō vā idā
tasmātsāṣṇvārabhyā adhvaryuṇā ca yajāmānēna ca
upāhūtaḥ paśumānāsānītyāha upa hyēnau hvayatē
hōtā idāyai dēvatānāmupahavē upāhūtaḥ
paśumānbhavati ya ēvaṃ veda ॥ 52 ॥

yāṃ vai hastyāmidāmadadhātiḥ vācaḥ sā
bhāgadhēyaṃ yāmapahvayatēḥ prāṇānāgṃ sā vācam
caiva prāṇāggścāvā rundhēḥ atha vā
ētarhyupāhūtāyāmidāyāmḥ purōḍāśasyaiva bārhiṣadō
mīmāgṃsāḥ yajāmānam dēvā abruvanḥ havirnō
nirvapētiḥ nāhamābhāgō nirvāpsyāmītyābravītḥ ॥ 53 ॥

na mayāḥbhāgayāḥnūvakṣyathēti vāgābravītḥ
nāhamābhāgā purōnuvākyā bhaviṣyāmīti
purōnuvākyāḥ nāhamābhāgā yājyā bhaviṣyāmīti yājyāḥ
na mayāḥbhāgēna vaṣaṭkarīṣyathēti vaṣaṭkāraḥḥ
yadyajāmānābhāgaṃ nidhāyā purōḍāśam bārhiṣadam
karōtiḥ tānēva tadbhāgināḥ karōtiḥ caturdhā karōtiḥ
catāsrō diśāḥḥ dikṣvēva pratitiṣṭhatiḥ bārhiṣadam
karōtiḥ ॥ 54 ॥

yajāmānō vai purōḍāśāḥḥ prajā bārhiḥḥ yajāmānamēva
prajāsu pratiṣṭhāpayatiḥ tasmādashnāḥnyāḥ prajāḥ
pratitiṣṭhantiḥ māgṃsēnānyāḥḥ athō khalvāhuḥḥ
dakṣiṇā vā ētā hāviryajñasyāntarvēdyavā rudhyantēḥ
yatpurōḍāśam bārhiṣadam karōtiḥḥ caturdhā karōtiḥḥ
catvārō hyētē hāviryajñasyartvijāḥḥ ॥ 55 ॥

brahmā hōtāḥdhvaryuragnītiḥ tamābhi mṛśētiḥ idam
brahmaṇāḥḥ idagṃ hōtuhḥḥ idamādhvaryōḥḥ
idamagnīdha itīḥ yathaiḥvādaḥḥ saumyēḥdhvarēḥḥ
ādēśāmṛtvigbhyō dakṣiṇā nīyantēḥḥ tādr̥gēva tatḥḥ
agnīdhēḥḥ prathamāyā dādadhātiḥḥ ॥ 56 ॥

agnimūkhā hyṛddhiḥḥḥ agnimūkhāmēvarddhim
yajāmāna r̥dhnōtiḥḥ sakṛdūpastīrya dvirādadhātiḥḥ
upastīrya dvirābhi ghārayatiḥḥḥ ṣaṭtsampādyantēḥḥḥ ṣadvā
rtavāḥḥḥ r̥tūnēva prīṇātiḥḥḥ vēdēnā brahmaṇēḥḥ

brahmabhāgaṃ parihaṛati| prājāpatyō vai vēdaḥ|
prājāpatyō brahmā||⁵⁷||

savitā yajñasya prasūtyai| atha kāmamanyēna| tatō
hōtrē| madhyaṃ vā ētadyajñasya| yaddhōtā|
madhyata ēva yajñaṃ priṇāti| athādhvaryavē|
pratiṣṭhā vā ēṣa yajñasya| yadādhvaryuḥ|
tasmādhaviryajñasyaitāmēvāvṛtamanū||⁵⁸||

anyā dakṣiṇā nīyantē| yajñasya pratiṣṭhityai|
agnimāgnītsakṛtsakṛtsaṃ mṛddhītyāha| parāniva
hyētarhi yajñaḥ| iṣitā daivyā hōtāra ityāha| iṣitagṃ hi
karmā kriyatē| bhadravācyāya prēṣitō mānuṣaḥ
sūktavākāyā sūktā brūhītyāha| āśiṣāmēvaitāmā śāstē|
svagā daivyā hōtr̥bhya ityāha| yajñamēva tatsvagā
kārōti| svastirmānuṣēbhya ityāha| āśiṣāmēvaitāmā
śāstē| śaṃ yōrbrūhītyāha| śamyumēva bārhaspatyaṃ
bhāgadhyēna samārdhayati||⁵⁹||

caratyadhvaryuḥ prajātirhvayatē vēdābravīdbarhiṣadaṃ karōtyṛtvijō dadhāti brahmāśnūkarōti catvāri
ca||

[8]

atha sruçāvanuṣṭugbhyāṃ vājāvatībhyāṃ vyūhati|
pratiṣṭhā vā ānuṣṭuk| annaṃ vājaḥ pratiṣṭhityai|
annādyasyāvāruddhyai| prācīm̐ juhūmūhati| jātānēva
bhrātṛvyānpranūdatē| prācīmupabhr̥taṃ|
janīṣyamānānēva pratinūdatē| saviṣūca ēvāpōhya
sapatnān yajāmānaḥ| aśmīllōkē pratitiṣṭhati||⁶⁰||

dvābhyāṃ| dviprātiṣṭhō hi| vasūbhyastvā
rudrēbhyastvāśśdityēbhyastvētyāha| yathāyajurēvaitat|
sruksu prastaramānakti| imē vai lōkāḥ sruçāḥ|
yajāmānaḥ prastaraḥ| yajāmānamēva tējāsāśnakti|

trēdhāṣṇakṭiḥ trayā imē lōkāḥ ॥⁶¹ ॥

ēbhya ēvainaṃ lōkēbhyōṣṇakṭiḥ abhipūrvamānakṭiḥ
abhipūrvamēva yajāmānantējāsāṣṇakṭiḥ aktagṃ rihāṇā
ityāhaḥ tējō vā ājyaṃḥ yajāmānaḥ prastaraḥḥ
yajāmānamēva tējāsāṣṇakṭiḥ viyantu vaya ityāhaḥ vayā
ēvainaṃ kṛtvāḥ suvargaṃ lōkaṃ gāmayati ॥⁶² ॥

prajāṃ yōniṃ mā nirmṛkṣamityāhaḥ prajāyai
gōpīthāyaḥ āpyāyantāmāpa oṣādhaya ityāhaḥ āpa
ēvausoḍhīrā pyāyayati marutāṃ prṣātayaḥ sthētyāhaḥ
marutō vai vṛṣṭyā īsatēḥ vṛṣṭimēvāvā rundhēḥ divaṃ
gacchaḥ tatō nō vṛṣṭimērayētyāhaḥ vṛṣṭirvai dyauḥḥ
vṛṣṭimēvāvā rundhē ॥⁶³ ॥

yāvadvā ādhvaryuḥ prastaram praharātiḥ
tāvādasyāyūrmīyatēḥ āyuspā āgnēṣsyāyūrmē
pāhītyāhaḥ āyūrēvātmandhātēḥ yāvadvā ādhvaryuḥ
prastaram praharātiḥ tāvādasya cakṣūrmīyatēḥ
cakṣuṣpā āgnēṣsi cakṣūrmē pāhītyāhaḥ
cakṣūrēvātmandhātēḥ dhruvāṣṣītyāhaḥ pratiṣṭhityaiḥ
yaṃ pāridhiṃ paryadhātthā ityāha ॥⁶⁴ ॥

yathāyajurēvaitatiḥ agnē dēva paṇibhīrvīyamāṇa
ityāhaḥ agnayaḥ ēvainaṃ juṣṭaṃ karōtiḥ tantā ētamanu
jōṣaṃ bharāmītyāhaḥ sajātānēvāsmā anūkāṇkarōtiḥ
nēdēṣa tvadāpacētayātā ityāhānūkhyātyaiḥ yajñasya
pāthaḥ upa samitamityāhaḥ bhūmānāmēvōpaītiḥ
pāridhīnpra hāratīḥ yajñasya samīṣṭyaiḥ ॥⁶⁵ ॥

srucaḥ saṃ prasrāvayatiḥ yadēva tatrā krūramḥ
tattēnā śamayatiḥ juhvāmūpabhṛtaṃḥ yajāmānadēvatyā
vai juhūḥḥ bhrātrvyadēvatyōpabhṛtḥ yajāmānāyaiva

bhrātr̥vyamupāstim karōti| saggsrāvabhāgāḥ
sthētyāha| vasāvō vai rudrā ādityāḥ
saggsrāvabhāgāḥ| tēṣāntadbhāgad dhēyaṁ || 66 ||

tānēva tēnā prīṇāti| vaiśvadēvyarcā| ētē hi viśvē
dēvāḥ| triṣṭugbhāvati| indriyam vai triṣṭuk|
indriyamēva yajāmānē dadhāti|
agnērvāmapānnagr̥hasya sadāsi sādāyāmityāha| iyaṁ
vā agnirapānnagr̥haḥ| asyā ēvainē sadānē sādāyati|
sumnāyā sumninī sumnē mā dhattāmityāha || 67 ||

prajā vai paśavāḥ sumnam| prajāmēva
paśūnātmandhātē| dhuri dhuryau pātāmityāha|
jāyāpatyōrgōpīthāyā| agnēṣdabdhāyōṣṣītatanō ityāha|
yathāyajurēvaitat| pāhi māṣdya divaḥ pāhi prasītyai
pāhi durīṣtyai pāhi dūradmānyai pāhi
duścāritādityāha| āśīṣāmēvaitāmā śāstē| aviṣannaḥ
pītuṁ kṛṇu suśadā yōnigḡ svāhētīdhmasaṁvr̥ś-
cānānyanvāhāryapacānēṣbhyādhāyā
phalīkaraṇahōmaṁ jūhōti| atīriktāni vā idhmasaṁ
vr̥ścānāni || 68 ||

atīriktāḥ phalīkaraṇāḥ| atīriktamājyōcchēṣaṇam|
atīrikta ēvātīriktaṁ dadhāti| athō
atīriktēnaivātīriktaṁāptvāṣvā rundhē| vēdīrdēvēbhyō
nilāyata| tāṁ vēdēnānvāvindan| vēdēnā vēdiṁ vividuḥ
pr̥thivīm| sā pāprathē pr̥thivī pārthivāni| garbhaṁ
bibharti bhuvānēṣvantaḥ| tatō yajñō jāyatē
viśvadāniriti purastātstambaya juṣō vēdēnā vēdiḡṁ
sammārṣṭyanūvittyai || 69 ||

athō yadvēdaśca vēdiśca bhavātaḥ| mithunāt tvāya
prajātyai| prajāpātērvā ētāni śmaśrūni| yadvēdaḥ|

patniyā upastha āsyāti| mithunamēva kārōti| vindatē
prajāṃ| vēdagm hōtāṣṣhavanīyātstrṇannēti|
yajñamēva tatsantānōtyōttārasmādardhamāsāt| tagm
santātāmuttārēṣrdhamāsa ālābhatē||₇₀||

taṅkālēkāla āgātē yajatē| brahmavādinō vadanti| sa
tvā ādhvaryuḥ syāt| yō yatō yajñam prayūṅktē|
tadēnam pratiṣṭhāpayatīti| vātādvā ādhvaryuryajñam
prayūṅktē| dēvā gātuvidō gātuṃ vitvā gātumitētyāha|
yatā ēva yajñam prayūṅktē| tadēnam pratiṣṭhāpayati|
prati tiṣṭhati prajāyā paśubhīryajāmānaḥ||₇₁||

tiṣṭhatīmē lōkā gāmayati| dyaurvrṣṭimēvāvārundhē paryadhātthā ityāha samīṣṭyai

bhāgaḍdhēyāndhattamityāha vā idhmasam vṛścānānyanūvittiyai labhatē yajāmānaḥ||—————[9]

yō vā ayāthādēvatam yajñamupacarāti| ā dēvatābhyō
vr̥s̥cyatē| pāpiyānbhavati| yō yāthādēvatam| na
dēvatābhya āvr̥s̥cyatē| vasiyānbhavati| vāruṇō vai
pāsāḥ| imam viṣyāmi varuṇasya pāsamityāha|
varuṇapāsādēvainām muñcati| savitr̥prāsūtō
yathādēvatam||₇₂||

na dēvatābhya āvr̥s̥cyatē| vasiyānbhavati| dhātuśca
yōnaḥ sukṛtasyā lōka ityāha| agnirvai dhātā|
puṇyāṅkarmā sukṛtasyā lōkaḥ| agnirēvainām dhātā|
puṇyē karmāṇi sukṛtasyā lōkē dādhati| syōnam mē
saha patyā karōmityāha| ātmanāśca yajāmānasya
cānātyai santvāyā| samāyūṣā sam prajāyētyāha||₇₃||

āśiṣāmēvaitāmā śāstē pūrṇapātrē| antatōṣnuṣṭubhā|
catuṣpadvā ētacchandaḥ pratiṣṭhitam patniyai
pūrṇapātrē bhāvati| asmiḥlōkē pratitiṣṭhānīti|
asminnēva lōkē pratitiṣṭhati| athō vāgvā ānuṣṭuk|
vānmithunam| āpō rētāḥ prajānānam| ētasmādvai

mīthunādvidyōtāmānaḥ stanayanvarṣatiḥ rētaḥ
siñcanḥ ॥⁷⁴ ॥

prajāḥ prajānayaṇḥ yadvai yajñasya brahmaṇā
yujyateḥ brahmaṇā vai tasya vimōkaḥḥ adbhiḥ sāntiḥḥ
vimuktaṃ vā ētarhi yōktraṃ brahmaṇāḥ
ādāyainatpatnī sahāpa upagr̥hṇītē sāntyaḥḥ añjalau
pūrṇapātramā nāyatiḥ rēta ēvāsyāṃ prajāndādhātiḥ
prajāyā hi mānuṣyaḥ pūrṇaḥḥ mukhaṃ vi mṛṣṭēḥ
avabhṛthasyaiva rūpaṃ kṛtvōttiṣṭhatiḥ ॥⁷⁵ ॥

saṁvitr̥prāsūtō yathādēvaṭaṃ prajāyētyāha siñcanmṛṣṭa ēkaṃ ca ॥ _____ [10]

parivēṣō vā ēṣa vanaṣpatināmḥ yadūpavēṣaḥḥ ya ēvaṃ
vēdāḥ vīdatē parivēṣṭāraṃḥ tamūtkaṛēḥ yaṃ dēvā
mānuṣyēṣuḥ upavēṣamadhārayanḥ yē āsmadapā
cētaṣaḥḥ tānaṣmabhyāmihā kūruḥḥ upāvēṣōpā vidḍhi
naḥḥ ॥⁷⁶ ॥

prajāṃ puṣṭimathō dhanamḥ dvīpadō naṣcatuṣpadaḥḥ
dhruvānanāpagāṅkurvitiḥ purastātpratyāñcamupā
gūhatiḥḥ tasmātpurastātpratyāñcāḥ sūdrā avāsyantiḥḥ
sthavimata upāgūhatiḥḥ aprativādina ēvaināṅkurutēḥḥ
dhr̥ṣṭirvā upavēṣaḥḥ śucartō vajrō brahmaṇā
sagm̐śitaḥḥ yōpāvēṣē śukḥḥ sāsmumṛcchatuḥḥ yaṃ
dviṣma itiḥḥ ॥⁷⁷ ॥

athāsmāi nāmaḥ gr̥hyaḥ prahāratīḥḥ niramunnūdaḥḥ
ōkāsaḥḥ sapatnō yaḥ pṛtanyatiḥḥ nīrbādhyēna haviṣāḥḥ
indrā ēnaṃ parāśarītīḥḥ ihi tīśraḥḥ parāvataḥḥḥ ihi pañca
janāgm̐ atīḥḥ ihi tīsrōṣṭīḥḥ rōcanāyāvātīḥḥ sūryō asāddivīḥḥ
paramāntvāḥḥ parāvataṃḥḥ ॥⁷⁸ ॥

indrōḥḥ nayatu vṛtrahāḥḥ yatōḥḥ na punarāyāsiḥḥ

śaśvatībhyaḥ samābhya iti trivṛdvā ēṣa vajrō
brahmāṇā sagṃśītaḥ śucaivainaṃ vidhvā ēbhyō
lōkēbhyō nirṇudyaḥ vajreṇa brahmāṇā strṇutē
hatōṣsāvavādhiṣmāmumityāha strṭyaḥ yaṃ
dviṣyāttandhyāyēt śucaivaināmarpayati॥⁷⁹॥

pratyūṣṭaṃ divaḥ śilpamayājñō ghr̥taṃ ca dēvāsuraḥ sa ētamindra āpō dēviraḡninā
dhiṣṇiyā atha srucau yō vā ayāthādēvataṃ parivēṣō vā ēkādaśa॥¹¹॥

pratyūṣṭamayājña ēṣa hi viśvēśāṃ dēvānāmūrjā pṛthivīmathō rakṣāsāntāṃ prajātiṃ
dvābhyāṃ taṃ kālēkālē navāsaptatiḥ॥⁷⁹॥

pratyūṣṭamarpayati॥

hariḥ ōm॥

॥iti śrīkr̥ṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
tṛtīyaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ॥

॥caturthaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ॥

brahmaṇē brāhmaṇamālābhatē। kṣātrāyā rājanyaṃ।
maṇudbhyō vaiśyaṃ। tapāsē śūdrāṃ। tamāsē
taskāram। nārakāya vīrahaṇaṃ। pāpmanē klībam।
ākṛāyāyōgūṃ। kāmāya puggścalūṃ। atikruṣṭāya
māgaḍham॥₁॥

gītāyā sūtam। nṛttāyā śailūṣam। dharmāya
sabhācaram। narmāyā rēbham। nariṣṭhāyai bhīmaḥalam।
hasāya kārīm। ānandāyā strīṣakham। pramudē
kumārīputram। mēdhāyai rathakāram। dhairyāya
takṣaṇam॥₂॥

śramāya kaulālam। māyāyai karmāram। rūpāyā
maṇikāram। śubhē vapam। śaravyāyā iṣukāram।
hētyai dhānvakāram। karmāṇē jyākāram। diṣṭāyā
rajjusargam। mṛtyāvē mṛgayum। antākāya śvanitaṃ॥₃॥

sandhayē jāram। gēhāyōpapatim। nirṛtyai parivittam।
ārtyai parivividānam। arādhyai didhiṣūpatim।
pavitrāya bhiṣajaṃ। prajñānāya nakṣatradarśam।
niṣkr̥tyai pēsaskārīm। balāyōpadām।
varṇāyānūrudham॥₄॥

naḍībhyāḥ pauñjīṣṭam। ṛkṣīkābhyō naiṣādam।
puruṣavyāghrāyā durmadaṃ। prayudbhyā unmatam।
gandharvāpsarābhyō vrātyaṃ।
sarpaḍēvajanēbhyō sprātīpadam। avēbhyāḥ kitāvam।
īryatāyā akitāvam। piśācēbhyō bidalakāram।
yātudhānēbhyāḥ kaṇṭakakāram॥₅॥

utsādebhyaḥ kuḇjam| pramudē vāmaṇam| dvārbhyaḥ
srāmam| svapnāyāndham| adhārmāya badhīram|
saṃjñānāya smarakārīm| prakāmōdyāyōpasadam|
āsīkṣāyai praśñinaṃ| upaśīkṣāyā abhipraśñinaṃ|
maryādāyai praśñavivākam||₆||

ṛtyai stēnahṛdayam| vairāhatyāya piśūnam| vivittyai
kṣattāram| aupādraṣṭāya saṅgrahītāram|
balāyānucaram| bhūmnē pariṣkandam| priyāya
priyavādinam| ariṣṭyā aśvasādam| mēdhāya vāsaḥ
palpūlīm| prakāmāyā rajayitrīm||₇||

bhāyai dārvāhāram| prabhāyā āgnēndham| nākāsyā
prṣṭhāyābhiṣēktāram| bradhnasyā viṣṭapāya
pātranirṇēgam| dēvalōkāyā pēsitāram| maṇuṣyalōkāyā
prakaritāram| sarvēbhyō lōkēbhyā upasēktāram|
avartyai vadhāyōpamanthitāram| suvargāyā lōkāyā
bhāgaḍugham| varṣiṣṭhāya nākāya parivēṣṭāram||₈||

armēbhyō hastipam| jāvāyāśvapam| puṣṭyai gōpālam|
tējāsēṣjapālam| vīryāyāvīpālam| irāyai kīnāśam|
kīlālāya surākāram| bhadrāyā grhapam| śrēyāsē
vittadham| adhyākṣāyānukṣattāram||₉||

maṇyavēṣyastāpam| krōdhāya nisaram|
śōkāyābhisaram| utkulavīkulābhyāntrīsthinaṃ| yōgāya
yōktāram| kṣēmāya vimōktāram| vapuṣē mānaskṛtam|
śīlāyāñjanīkāram| nirṛtyai kōśakārīm| yamāyāsūm||₁₀||

yamyai yamasūm| athārvabhyōṣvātōkām|
saṃvatsarāyā paryāriṇīm| parivatsarāyāvijātām|
idāvatsarāyāpaskadvārīm| idvatsarāyātītvāvarīm|
vatsarāyā vijārjarām| sarvantsarāyā palīknīm| vanāya

vanapam| anyatōraṇyāya dāvapam||₁₁||

sarōbhyō dhaivaram| vēśāntābhyō dāśam|
upasthāvārībhyō baindaṁ| naḍvalābhyāḥ śauṣkalam|
pāryāya kaivartam| avāryāya mārḡaram| tīrthēbhyā
āndam| viṣāmēbhyō mainālam| svanēbhyāḥ
parṇākam| guhābhyāḥ kirātam| sānūbhyō jambhākam|
parvatēbhyāḥ kimpūruṣam||₁₂||

pratiśrutkāyā ṛtulam| ghōṣāya bhaṣam| antāya
bahuvādinam| anantāya mūkam| mahāsē vīṇāvādam|
krōśāya tūṇavādhmam| ākrandāyā dundubhyāghātam|
avarasparāyā śaṅkhaḍhmam| ṛbhubhyōjinasandhāyam|
sādhyēbhyāścarmamṇam||₁₃||

bībhatsāyai paulkaṣam| bhūtyai jāgaraṇam| abhūtyai
svapaṇam| tulāyai vāṇijam| varṇāya hiraṇyakāram|
viśvēbhyō dēvēbhyāḥ sidhmaḡalam| paścāddōṣāyā
glāvam| ṛtyai janavādinam| vyṛddhyā apagaḡbham|
saḡmśarāyā praḡcchidaṁ||₁₄||

hasāya puggścaḡlūmā lābhatē|
vīṇāvādaṅgaṇākaṅgītāyā| yādāsē sābulyām| narmāyā
bhadraṇatīm| tūṇavādhmaṅgrāmaṇyaṁ
pāṇisaṅghātannṛttāyā| mōḡdāyānukrōśākam| ānandāyā
talāvam||₁₅||

akṣarājāyā kitāvam| kṛtāyā sabhāvinam| trētāyā
ādinavadaṛśam| dvāparāyā bahiḡ sadaṁ| kalāyē
sabhāsthāṇum| duṣkṛtāyā caṛakācāryam| adhvānē
brahmacāriṇam| piśācēbhyāḥ sailāgam| pipāsāyai
gōvyaccham| nirṛtyai gōghātam| kṣudhē gōvikartam|
kṣutṛṣṇābhyāntam| yō gāṁ vikṛntāntam| māḡmṣam
bhikṣāmāṇa upatiṣṭhātē||₁₆||

bhūmyai pīṭhasarpiṇamā lābhatē| agnayēṣgṃsalam|
vāyavē cāṇḍālam| antarīkṣāya vagṃsanartinaṃ| divē
khālatim| sūryāya haryakṣam| cāndramāsē mirmiram|
nakṣātrēbhyaḥ kilāsaṃ| ahnē śuklam piṅgalam|
rātriyai kṛṣṇam piṅgākṣam||¹⁷||

vācē puruṣamā lābhatē|
prāṇamāpānavvyānamūdānagṃ sāmānantān vāyavē|
sūryāya cakṣurā lābhatē| manāścāndramāsē|
digbhyaḥ śrōtraṃ| prajāpātayē puruṣam||¹⁸||

athaitānarūpēbhya ālābhatē| atihrasvamatidīrgham|
atikṛśamatyagṃsalam| atīśuklamatikṛṣṇam|
atīślakṣṇamatilōmaśam| atīkiriṭamatidanturam|
atimirmiramatimēmiṣam| āśāyai jānim| pratīkṣāyai
kumārīm||¹⁹|| nō dviṣma iti parāvatāmarpayati||—————[1]

brahmāṇē gītāya śramāya sandhayē nadībhya utsādēbhya ṛtyai bhāyā armēbhyō
manyavē yamyai daśādaśa sarōbhyō dvādaśa pratiśrutkāyai bībhatsāyai daśādaśa
hasāya sapṭākṣārājāya trayōdaśa bhūmyai daśa vācē ṣaḍatha navaikānnavigṃsatih||¹⁹||
brahmāṇē yamyai navādaśa||¹⁹||

brahmāṇē kumārīm||

hariḥ ōm||

||iti śrīkṛṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
caturthaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥pañcamah praśnaḥ॥

॥taittirīyabrāhmaṇe tṛtīyāṣṭakē pañcamah prapāṭhakah॥

sa₁tyaṃ prapādyē₁ | ṛtaṃ prapādyē₁ | a₁mṛtaṃ prapādyē₁ |
pra₁jāpātēḥ priyāṃ ta₁nuva₁ma₁nā₁rtāṃ prapādyē₁ |
i₁da₁ma₁haṃ pañca₁da₁śēna₁ vajrē₁ṇa₁ | dvi₁ṣantaṃ
bhrā₁tṛ₁vyā₁ma₁va₁ krāmā₁mi₁ | yō₁smā₁ndvē₁ṣṭi₁ | ya₁ṃ ca
va₁yaṃ dvi₁ṣma₁ḥ | bhū₁rbhu₁va₁ḥ su₁vā₁ḥ | hi₁m₁॥₁॥

sa₁tyaṃ daśa॥

[1]

pra₁ vō vājā₁ abhi₁dyā₁va₁ḥ | ha₁vi₁ṣmā₁ntō ghṛ₁tā₁cyā₁ |
dē₁vāñ₁jigā₁ti su₁mna₁yuḥ₁ | agna₁ āyā₁hi vī₁tayē₁ | gr₁ṇā₁nō
ha₁vyā₁dātayē₁ | ni hō₁tā₁ satsi ba₁rhi₁ṣi₁ | ta₁ntvā₁
sa₁mi₁dbhi₁raṅ₁gi₁raḥ₁ | ghṛ₁tē₁nā₁ va₁rdha₁yā₁ma₁si₁ | bṛ₁ha₁cchō₁cā
ya₁vi₁ṣṭhya₁ | sa₁ nā₁ḥ pṛ₁thuh₁ śra₁va₁yya₁m₁॥₂॥

acchā₁ dē₁va₁ vi₁vā₁sa₁si₁ | bṛ₁ha₁dā₁gnē su₁vī₁rya₁m₁ | ī₁dē₁nyō
na₁ma₁syā₁stī₁raḥ₁ | ta₁mā₁gṃ₁si₁ da₁rśa₁taḥ₁ | sa₁ma₁gnirī₁dhyatē₁
vṛ₁ṣā₁ | vṛ₁ṣō₁ agni₁ḥ sa₁mi₁dhyatē₁ | a₁śvō₁ na₁ dē₁va₁vā₁hā₁naḥ₁ |
ta₁gṃ₁ ha₁vi₁ṣmā₁nta₁ ī₁datē₁ | vṛ₁ṣā₁ṇa₁ntvā₁ va₁yaṃ₁ vṛ₁ṣā₁ṇ₁ |
vṛ₁ṣā₁ṇaḥ₁ sa₁mi₁dhi₁mā₁hi₁॥₃॥

agnē₁ dī₁dyā₁taṃ₁ bṛ₁ha₁t₁ | agni₁m₁ dū₁taṃ₁ vṛ₁ṇī₁ma₁hē₁ |
hō₁tā₁raṃ₁ vi₁śva₁ve₁dasa₁m₁ | a₁syā₁ ya₁jñasyā₁ su₁kratu₁m₁ |
sa₁mi₁dhyā₁mā₁nō₁ ad₁hva₁rē₁ | agni₁ḥ pā₁va₁ka₁ ī₁dyā₁ḥ |
śō₁ci₁ṣkē₁śa₁sta₁mī₁ma₁hē₁ | sa₁mi₁ddhō₁ agna₁ ā₁huta₁ | dē₁vā₁n
yāk₁ṣi₁ sva₁dha₁vara₁ | tvag₁m₁ hi₁ ha₁vyā₁vā₁ḍa₁si₁ | ā₁ jū₁hō₁ta₁
du₁va₁syatā₁ | agni₁m₁ pra₁yatyā₁dha₁rē₁ | vṛ₁ṇī₁dha₁vag₁m₁
ha₁vyā₁vā₁hā₁na₁m₁ | tvā₁m₁ va₁rū₁ṇa₁ uta₁ mi₁tṛō₁ ā₁gnē₁ | tvā₁m₁
vā₁rdha₁nti₁ ma₁tibhi₁rva₁si₁ṣṭhā₁ḥ | tvē₁ va₁sū₁ su₁ṣa₁ṇa₁ṇā₁nī₁

$$[2]$$

agnē mahāgṃ asi brāhmaṇa bhārataḥ asāvasaṃ
dēvēddhō manviddhahḥ ṛṣiṣṭutō viprānumaditaḥ
kaviśastō brahmāsagṃsitō ghṛtāhāvanaḥ
praṇīryajñānāmḥ rathīrādhvarāṇāmḥ atūrtō hōtāḥ
tūrṇīrhavyavātḥ āspātraṃ juhūrdēvānāmḥ॥५॥

ca₁ma₂sō dē₃va₄pā₅naḥ₁ | a₂rā₃gṃ i₄vā₅gnē nē₆mirdē₇vā₈ggstvam
pā₁ri₂bhū₃rā₄si | ā vā₅ha dē₆vān ya₇jā₈mā₉nā₁₀ya | a₁gni₂mā₃gna
ā₄vā₅ha | sō₆ma₇mā₈vā₉ha | a₁gni₂mā₃vā₄ha | pra₅jā₆pā₇tī₈mā₉vā₁₀ha |
a₁gnī₂ṣō₃mā₄vā₅vā₆ha | i₇ndrā₈gnī ā₉vā₁₀ha | i₁ndra₂mā₃vā₄ha |
ma₅hē₆ndra₇mā₈vā₉ha | dē₁₀vā₁gṃ ā₂jya₃pā₄gṃ ā₅vā₆ha | a₇gni₈gṃ
hō₉trā₁₀yā₁vā₂ha | sva₃m mā₄hi₅mā₆na₇mā vā₈ha | ā cā₉gnē dē₁₀vān
vā₁ha | su₂ya₃jā ca ya₄ja jā₅tavē₆daḥ || 6 ||

$$[3]$$

agnirhōtā vētvagnih̐| hōtram vēttu prāvitrām| smō
vayam| sādhu tē yajamāna dēvatā|
ghṛtavātīmadhvaryō sruçamāsyāsval dēvāyuvam̐
viśvavārām| īdāmahai dēvāgṃ īdēnyāñ| namasyāmā
namasyāñ| yajāma yajñiyāñ||₇||

[4]

samidhō agna ājyāsyā viyantul tanūnapādagna
ājyāsyā vētul idō agna ājyāsyā viyantul barhiragna
ājyāsyā vētul svāhāsgniml svāhā sōmaṁl svāhāsgniml
svāhā prajāpātīm l svāhāsgniṣōmaṁl svāhēndrāgnīl
svāhēndramṁl svāhā mahēndraml svāhā dēvāgṁ
ājyapānl svāhāsgnigm hōtrājjuṣānāhl agna ājyāsyā

agnirvṛtrāṇi jaṅghanat | draviṇasyurvīpanyayā |
samiddhaḥ śukra āhūtaḥ | juṣāṇō agnirājyāsyā vētu |
tvagm sōmāsi satpātiḥ | tvagm rājōta vṛtrahā | tvam
bhadrō āsi kratuh | juṣāṇaḥ sōma ājyāsyā haviṣō vētu |
agniḥ pratnēna janmānā | śumbhānastanuvagg svām |
kavirviprēna vāvṛdhē | juṣāṇō agnirājyāsyā vētu | sōmā
gīrbhiṣtvā vayam | vārdhayāmō vacōvidāḥ | sumṛdīkō
na āviśa | juṣāṇaḥ sōma ājyāsyā haviṣō vētu || 9 ||

svāgṃ ṣaṭ ca||

agnirmūrdhā dīvaḥ kakutī patih prthivyā ayam
apāgṃ rētāgṃsi jinvati bhuvō yajñasya rajāsaśca
nētā yatrā niyudbhiḥ sacāsē śivābhiḥ divi
mūrdhānādadhiṣē suvarṣām jihvāmāgnē cakṛṣē
havyavāhaṃ prajāpatē na tvadētānyanyaḥ viśvā
jātāni pari tā bābhūva yatkāmāstē jahumastaṃ nō
astu ॥₁₀॥

vayagg syāma patāyō rayīṇām| sa vēda putrah
pitaragm sa mātaram| sa sūnurbhūvatsa
bhūvatpunārmaghaḥ| sa dyāmaurnōdantarikṣagm sa
suvāḥ| sa viśvā bhuvō abhavatsa ābhāvat| agniṣōmā
savēdasā| sahūtī vanataṅgirāḥ| sandēvatrā
bābhūvathuḥ| yuvamētāni divi rōcanāni| agniścā sōma
saktātū adhattam||₁₁||

yuvagṃ sindhūgṃ rabhiśāstēravadyāt |
agniṣōmāvamuñcatam gr̥bhītān | indrāgnī rōcanā
divaḥ | pari vājēsu bhūṣathah | tadvāñcēti pravīryam |
śñathādvṛtramuta sánōti vājam | indrā yō agnī sahūrī

saparyāt| irajyantā vasavyāsyā bhūrēḥ| sahāstamā
sahāsā vājayantā| ēndrā sāṇasigṃ rayim||¹²||

sajitvānagṃ sadāsaham| varṣiṣṭhamūtayē bhara|
prasāsāhiṣē puruhūta śatrūḥ| jyēṣṭhāstē śuṣmā iha
rātirāstu| indrā bhāra dakṣiṇēnā vasūni| patiḥ
sindhūnāmāsi rēvatīnām| mahāgṃ indrō ya ōjāsā|
parjanyaō vr̥ṣṭimāgṃ iva| stōmaīrvatsasyā vāvṛdhē|
mahāgṃ indrō nṛvadācārṣaṇiprāḥ||¹³||

uta dvībarhā aminah sahōbhiḥ| aśmadriyāgvāvṛdhē
vīryāya| uruḥ pṛthuh sukṛtaḥ kartṛbhirbhūt| piprihi
dēvāgṃ ūsatō yaviṣṭha| vidvāgṃ rtūgmṛtupatē
yajēha| yē daivyā rtvijastēbhiragnē| tvagṃ
hōtṛnāmasyāyājīṣṭhaḥ| agnigg sviṣṭakṛtaṃ|
ayāḍagniragnēḥ priyā dhāmāni| ayāttsōmāsya priyā
dhāmāni||¹⁴||

ayāḍagnēḥ priyā dhāmāni| ayātprajāpātēḥ priyā
dhāmāni| ayāḍagnīṣōmāyōḥ priyā dhāmāni|
ayāḍindrāgniyoḥ priyā dhāmāni| ayāḍindrāsya priyā
dhāmāni| ayāṇmahēndrasyā priyā dhāmāni|
ayāḍdēvānāmājyapānām priyā dhāmāni|
yakṣāḍagnērhōtūḥ priyā dhāmāni| yakṣatsvam
mahīmānaṃ| āyājatāmējyā iṣaḥ| kṛṇōtu sō ādhvarā
jātavedāḥ| juṣatāgṃ haviḥ| agnē yadadya viśō
ādhvarasya hōtaḥ| pāvāka śōcē vēṣṭvagṃ hi yajvā|
rtā yājāsi mahinā viyadbhūḥ| havyā vāha yaviṣṭha yā
tē adya||¹⁵||

astvadhāttagṃ rayim cārṣaṇiprāḥ sōmāsya priyā dhāmāniṣaṣṭacā||—————[7]

upāhūtagṃ rathantaragṃ saha pṛthivyā| upā mā

rathantaragṃ saha pṛthivyā hvayatām| upāhūtaṃ
vāmadēvyagṃ sahāntarikṣēṇa| upā mā vāmadēvyagṃ
sahāntarikṣēṇa hvayatām| upāhūtaṃ brhatsaha divā|
upā mā brhatsaha divā hvayatām| upāhūtāḥ sapta
hōtrāḥ| upā mā sapta hōtrā hvayantām| upāhūtā
dhēnuḥ saharṣābhā| upā mā dhēnuḥ saharṣābhā
hvayatām||₁₆||

upāhūtō bhakṣaḥ sakhā| upā mā bhakṣaḥ sakhā
hvayatām| upāhūtā(4)hō| idōpāhūtā| upāhūtēdā| upō
asmāgṃ idā hvayatām| idōpāhūtā| upāhūtēdā| mānavī
ghṛtapādī maitrāvaruṇī| brahmā
dēvakṛtamupāhūtam||₁₇||

daivyā adhvaryava upāhūtāḥ| upāhūtā manuṣyāḥ| ya
īmaṃ yajñamavāṇī| yē yajñapātiṃ vardhāṇī| upāhūtē
dyāvāpṛthivī| pūrvajāē rtāvārī| dēvī dēvapūtrē|
upāhūtōsyam yajāmānaḥ|
uttārasyāndēvayajyāyāmupāhūtaḥ| bhūyāsi
haviṣkarāṇa upāhūtaḥ| divyē dhāmanupāhūtaḥ| idam
mē dēvā havirjūṣantāmiti tasmīnnupāhūtaḥ|
viśvāmasya priyamupāhūtam| viśvāsyā
priyasyōpāhūtaṣyōpāhūtaḥ||₁₈||

saharṣābhā hvayatāmupāhūtagṃ haviṣkarāṇa upāhūtaścatvārī ca||_[8]

dēvaṃ barhiḥ| vasuvanē vasudhēyāsyā vētu| dēvō
narāśagṃsāḥ| vasuvanē vasudhēyāsyā vētu| dēvō
agniḥ sviṣṭakṛt| sudraviṇā mandraḥ kavīḥ|
satyamānmāyajī hōtā| hōtūrhōtūrāyājīyān| agnē yān
dēvānayāḥ| yāgṃ apīprēḥ| yē tē hōtrē amātsata| tāgṃ
sāsanuṣīgṃ hōtrāndēvaṅgamām| divi dēvēṣu
yajñamērāyēmam| sviṣṭakṛccāgnē hōtāsbhūḥ|

vasu₁vanē vasudhēyā₁syā namōvākē vīhi₁ ॥₁₉ ॥

apīprēḥ pañcā ca ॥

[9]

idaṃ dyāvāpr̥thivī bhā₁dramābhūt₁ | ārdhmā
sūktavākam₁ | uta nāmōvākam₁ | ṛdhyāsmā
sūktōcyā₁magnē₁ | tvagm̐ sūktavāgā₁sī₁ | upā₁sritō₁ dī₁vaḥ
pr̥thivyō₁ḥ | ōmānvatī tē₁ssmin yajñē yājamā₁na
dyāvāpr̥thivī stām₁ | śa₁ngayē jīradānū₁ | atrāsnū
aprā₁vēdē₁ | urugāvyūtī abhayam̐ kṛtaū₁ ॥₂₀ ॥

vṛṣṭidyāvā rītyāpā₁ | śambhuva₁ mayōbhuvā₁ | ūrjāsvatī
cā payāsvatī ca₁ | sūpācarā₁ṇā₁ cā svadhicarā₁ṇā₁ cā₁
tayōrā₁vidī₁ | agniridagm̐ havirājuṣata₁ | avī₁vṛdhata₁ mahō
jyāyō₁Skṛta₁ | sōmā idagm̐ havirājuṣata₁ | avī₁vṛdhata₁ mahō
jyāyō₁Skṛta₁ | agniridagm̐ havirājuṣata₁ ॥₂₁ ॥

avī₁vṛdhata₁ mahō jyāyō₁Skṛta₁ | prajāpā₁tiridagm̐
havirājuṣata₁ | avī₁vṛdhata₁ mahō jyāyō₁Skṛta₁ |
agnī₁sōmā₁vidagm̐ havirājuṣetām₁ | avī₁vṛdhētām₁ mahō
jyāyō₁Skṛtām₁ | indrā₁gnī idagm̐ havirājuṣetām₁ |
avī₁vṛdhētām₁ mahō jyāyō₁Skṛtām₁ | indrā idagm̐
havirājuṣata₁ | avī₁vṛdhata₁ mahō jyāyō₁Skṛta₁ | mahē₁ndra
idagm̐ havirājuṣata₁ ॥₂₂ ॥

avī₁vṛdhata₁ mahō jyāyō₁Skṛta₁ | dēvā ā₁jyapā
ā₁jyāmajuṣanta₁ | avī₁vṛdhanta₁ mahō jyāyō₁Skṛata₁ |
agnirhō₁trēṇēdagm̐ havirājuṣata₁ | avī₁vṛdhata₁ mahō
jyāyō₁Skṛta₁ | a₁syāmṛdhā₁ddhō₁trāyā₁ndēva₁ṅamāyām₁ |
ā₁śā₁stē₁syam̐ yajāmā₁nō₁ssau₁ | āyurā śā₁stē₁ |
suprajā₁stvamā śā₁stē₁ | sajātavanā₁syāmā śā₁stē₁ ॥₂₃ ॥

uttārā₁ndēvayajyāmā śā₁stē₁ | bhūyō₁ haviṣkarā₁ṇamā
śā₁stē₁ | dī₁vyandhāmā śā₁stē₁ | viśvam̐ priyamā śā₁stē₁ |

ab̥hayaṃ kṛtāvakraṭāgnirīdagṃ h̥avirājuṣata mahēndra īdagṃ h̥avirājuṣata sajātavanasyāmā śāstē vītaṃ
ca trīṇī ca || _____ [10]

tacchaṃ yōraṣṭau||—————[11]

janināmaṣṭau ca|| _____ [12]

329

upā mā br̥hatsaha dīvā hvāyatām| upāhūtāḥ sapta
hōtrāḥ| upā mā sapta hōtrā hvayantām| upāhūtā
dhēnuḥ saharṣābhā| upā mā dhēnuḥ saharṣābhā
hvayatām||₂₈||

upāhūtō bhakṣaḥ sakhā| upā mā bhakṣaḥ sakhā
hvayatām| upāhūtā(4)hō| idōpāhūtā| upāhūtēḍā| upō
asmāgṃ idā hvayatām| idōpāhūtā| upāhūtēḍā| mānavī
ghṛtapādī maitrāvaruṇī| brahmā
dēvakṛtamupāhūtām||₂₉||

daivyā adhvaryava upāhūtāḥ| upāhūtā manuṣyāḥ| ya
imaṃ yajñamavāḥ| yē yajñapātnīm vardhāḥ| upāhūtē
dyāvāpr̥thivī| pūrvajē rtāvārī| dēvī dēvapūtrē|
upāhūtēyaṃ yajāmānā| indrāṇivāśvidhāvā| aditiriva
suputrā| uttārasyāndēvayajyāyāmupāhūtā| bhūyāsi
haviṣkarāṇa upāhūtā| dīvyē dhāmanupāhūtā| idaṃ
mē dēvā havirjūṣantāmiti tasminnupāhūtā|
viśvāmasyāḥ priyamupāhūtām| viśvāsyā
priyasyōpāhūtasyōpāhūtā||₃₀||

saharṣābhā hvayatāmupāhūtagṃ suputrā ṣaṭcā||[13]

satyaṃ pravōsgnē mahānagnirhōtā samidhōsgnirvr̥trānyagnirmūrdhōpāhūtām dēvaṃ
barhirdaṃ dyāvāpr̥thivī tacchaṃ yōrā pyāyasvōpāhūtantrayōdaśa||₁₃||

satyaṃ vāyagg syāma vr̥ṣṭidyāvā trigṃśat||₃₀||

satyamupāhūtā||

hariḥ ōm||

||iti śrīkr̥ṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
pañcamah prapāṭhakah samāptaḥ||

॥ṣaṣṭhamah praśnah॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tr̥tīyāṣṭakē ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakaḥ॥

añjanti tvāmādhvarē dēvayantāḥ। vanāspatē madhunā
daivyēna। yadūrdhvastiṣṭhāddraviṇēha dhāttāt। yadvā
kṣayō māturasyā upasthē। ucchrāyasva vanaspatē।
varṣmānpr̥thivyā adhi। sumitī mīyamānaḥ। varcōdhā
yajñavāhasē। samiddhasya śrayāmānaḥ purastāt।
brahmā vanvānō aḥaragm̐ suvīram̐॥₁॥

ārē aṣmadamātiṃ bādhāmānaḥ। ucchrāyasva mahatē
saubhāgāya। ūrdhva ūṣuṇā ūtayē। tiṣṭhā dēvō na
sāvītā। ūrdhvō vājasya sanitā yadañjibhiḥ।
vāghadbhirvīhvayāmahē। ūrdhvō naḥ pāhyagm̐hāsō ni
kētunā। viśvagm̐ samatrināndaha। kṛdhī nā ūrdhvām
ca rathāya jīvasē। vidā dēvēṣu nō duvāḥ॥₂॥

jātō jāyatē sudinatvē ahnām। samārya ā vidathē
vardhāmānaḥ। punanti dhīrā apasō manīṣā। dēvayā
vipra udiyanti vācam̐। yuvā suvāsāḥ parivīta āgāt। sa
u śrēyānbhavati jāyāmānaḥ। tandhīrāsāḥ kavaya
unnāyanti। svādhiyō manāsā dēvayantāḥ। pr̥thupājā
amartyaḥ। ghṛtanirṇikhsvāhutaḥ। agniryajñasyā
havyavāṭ। tagm̐ sabādhō yataḥ srūcaḥ। itthā dhiyā
yajñavāntaḥ। ācākruragnimūtayē। tvam varuṇa uta
mitrō agnē। tvām vārdhanti matibhirvasiṣṭhāḥ। tvē
vasu suṣaṇanāni santu। yūyam pāta svastibhiḥ sadā
naḥ॥₃॥

suvīranduvaḥ svāhutōSṣṭau cā॥

[1]

hōtā yakṣadagnim̐ samidhā suṣamidhā samiddham̐

nābhā pr̥thivīyāḥ sāṅgathē vāmasyāḥ varṣmāṇdiva
īdaspadē vētvājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā
yakṣattanūnapātamaditērgarbham bhuvānasya gōpām
madhvādya dēvō dēvēbhyō dēvayānānpathō ānaktu
vētvājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā yakṣannarāśagṃsaṃ
nr̥śastram nr̥ḥ~ prāṇētram gōbhīrvapāvāntsyādvīraiḥ
śaktivānrathaiḥ prathamayā vā hirāṇyaiscandri
vētvājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā yakṣadagnimiḍa īditō
dēvō dēvāgṃ āvākṣaddūtō havyavādamūrahḥ upēmaṃ
yajñamupēmāṃ dēvō dēvahūtimavatu vētvājyāsyā
hōtāryajāḥ hōtā yakṣadbarhiḥ suṣtarīmōrṇāmradā
asmin yajñē vi ca pra ca prathatāgṃ svāsastham
dēvēbhyāḥ ēmēnadādya vasāvō rudrā ādityāḥ
sādantu priyamindrāsyāstu vētvājyāsyā hōtāryajāḥ॥₄

hōtā yakṣaddurā ṛṣvāḥ kāvaṣyō
kōṣadhāvanīrudātābhīrjihātām vipakṣōbhiḥ śrayantām
suprāyaṇā asmin yajñē viśrāyantāmṛtāvṛdhō
viyantvājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā yakṣaduṣāsānaktā
br̥hatī supēśāsā nr̥ḥ~patibhyō yōniṃ kṛṇvānē
sagṃsmayāmānē indrēṇa dēvairēdam barhiḥ sīdatām
vītāmājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā yakṣaddaivyā hōtārā
mandrā pōtārā kavī pracētasāḥ sviṣṭamadyānyaḥ
kāradīṣā svābhigūrtamānya ūrjā satāvasēmam yajñam
divi dēvēṣu dhattām vītāmājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā
yakṣattisrō dēvīrapasāmapastāmā
acchīdramadyēdamapāstanvatām dēvēbhyō
dēvīrdēvamapō viyantvājyāsyā hōtāryajāḥ hōtā
yakṣattvaṣṭāramaciṣṭumapākagṃ rētōdhām viśrāvasam

prīyamindrāsyāstu vētvājyāsyā hōtaryajā suvīrō vīrairvētvājyāsyā hōtaryajā catvārī ca
(agnintanūnapātannarāśagṃsāmagnimiḍa īdītō barhirdurā uṣāsānaktā daivyā tīsrastvaṣṭāraṃ
vanaspatimagṇim pañca vētvēkō viyantu dvirvītāmēkō viyantu dvirvētvēkō viyantu hōtaryajā॥) — [2]

333

br̥haṭī sūrukṃē| adhi śriyagṃ sukrapīśandadhānē|
daivyā hōtārā prathamā suvācā| mimānā yajñam
manuṣō yajādhyai||₈||

pracōdayāntā vidathēṣu kārū| prācīnam jyōtiḥ pradiśā
diśantā| ā nō yajñam bhārātī tūyāmētu| idā
manuṣvadiha cētayāntī| tīsrō dēvīrbarhiredagg
syōnam| sarāsvatī svapāsaḥ sadantu| ya imē
dyāvāpr̥thivī janitrī| rūpairapigṃśadbhuvānāni viśvā|
tamaḍya hōtariṣitō yajīyān| dēvantvaṣṭāramiḥa yākṣi
vidvān||₉||

upāvāsṛjātmanyā samañjan| dēvānām pāthā ṛtuthā
haviḡṃṣī| vanāspatiḥ śamitā dēvō agniḥ| svadantu
havyam madhūnā ghṛtēnā| sadyō jātō vyāmimīta
yajñam| agnirdēvānāmabhavatpurōgāḥ| aśya hōtuh
pradiśyṛtasyā vāci| svāhākṛtagṃ havirādantu dēvāḥ||₁₀||

yajñaiḥ syōnam yajādhyai vidvānaṣṭau cā||—————[3]

agnirhōtā nō adhvarē| vājī sanpariṇīyatē| dēvō
dēvēṣu yajñiyāḥ| paritriviṣṭyādhvaram| yātyagni
rathīriva| ā dēvēṣu prayō dadhāt| pari vājāpatiḥ
kaviḥ| agnirhavyānyākramīt| dadhadratnāni dāśuṣē||₁₁||

agnirhōtā nō navā||—————[4]

ajaidagniḥ| asānadvājanni| dēvō dēvēbhyō havyāvāt|
prāñjōbhīrhinvānaḥ| dhēnābhiḥ kalpāmānaḥ|
yajñasyāyuh pratīran| upa prēṣyā hōtaḥ| havyā
dēvēbhyāḥ||₁₂||

ajaidāṣṭau||—————[5]

daivyāḥ śamitāra uta mānuṣyā ārabhadhvam|
upānayatā mēdhyā durāḥ| āśāsānā mēdhāpatibhyām

mēdham̐| prāsmā agniṃ bhārata| str̥ṇīta barhiḥ|
anvēnam̐ mātā manyatām| anu pitā| anu bhrātā
sagarbhyaḥ| anu sakhā sayūthyah| udīcīnāgm̐ asya
padō nidhātāt||₁₃||

sūryañcaksūrgamayatāt| vātam̐ prāṇamanvavāsṛjatāt|
diśaḥ śrōtram̐| antarīkṣamasum̐| pṛthivīm̐ śarīram|
ēkadhāssya tvacamācchyātāt| purā nābhyā apīśasō
vapāmutkhīdatāt| antarēvōṣmāṇam̐ vārayatāt|
śyēnamāsyā vakṣaḥ kṛṇutāt| praśasā bāhū||₁₄||

śalā dōṣaṇī| kaśyapēvāgṃsā| acchīdrē śrōṇī| kavaṣōrū
srēkapārṇāsthīvantā| śadvigṃśatirasya vaṅkrāyah| tā
ānuṣṭhyōccyāvayatāt| gātrāṅgātramasyānūnam̐
kṛṇutāt| ūvadyagōham̐ pāṛthivāṅkhanatāt| āsnā
rakṣaḥ sagṃsṛjatāt| vanīṣṭhumāsyā mā rāviṣṭa||₁₅||

urūkam̐ manyāmānāḥ| nēdvāstōkē tanāyē|
ravītāravācchamitārah| adhrigō śamīdhvam| suśami
śamīdhvam| śamīdhvamādhrigō| adhriguścāpāpaśca|
ubhau dēvānāgm̐ samītāraū| tāvimam̐ paśugg
śrapayatām̐ pravidvāgṃsaū| yathāyathāssya
śrapāṇantathātathā||₁₆||

dhattādbāhū mā rāviṣṭa tathātathā||_[6]

juṣasvā saprathāstamam| vacō dēvapsārastamam|
havyā juhvāna āsanī| imam̐ nō yajñamamṛtēṣu dhēhi|
imā havyā jātavēdō juṣasva| stōkānāmagnē mēdāsō
ghṛtasyā| hōtaḥ prāśāna prathamō niṣadyā|
ghṛtavāntaḥ pāvaka tē| stōkāḥ ścōtanti mēdāsaḥ|
svadhārmam̐ dēvavitayē||₁₇||

śrēṣṭham̐ nō dhēhi vāryam̐| tubhyagg̐ stōkā

ghṛtaścutāḥ| agnē viprāya santya| ṛṣiḥ śrēṣṭhaḥ
 samidhyasē| yajñasyā prāvitā bhāva| tubhyagḡ
 ścōtāntyadhrigō śacīvaḥ| stōkāśō agnē mēdāsō
 ghṛtasyā| kavīśastō bṛhatā bhānunāgāḥ| havyā
 juṣasva mēdhira| ōjiṣṭhantē madhyatō mēda
 udbhṛtam| pra tē vāyandādāmahē| ścōtānti tē vasō
 stōkā adhitvaci| prati tāndēvaśōvihi||₁₈||

dēvavītaya udbhṛtantrīṇi ca||

[7]

āvṛtrahaṇā vṛtrahabhiḥ śuṣmaiḥ| indrā
 yātannamōbhiragnē arvāk| yuvagṃ
 rādhōbhirakāvēbhirindra| agnē asmē
 bhāvatamuttamēbhiḥ| hōtā yakṣadindrāgnī| chāgāsyā
 vapāyā mēdāsaḥ| juṣētāgṃ haviḥ| hōtaryajā|
 vihyakhyānmanāsā vasyā icchan| indrāgnī jñāsa uta
 vā sajātān||₁₉||

nānyā yuvatpramātirasti mahyam| sa vāndhiyam
 vājāyantīmatakṣam| hōtā yakṣadindrāgnī| purōḍāsāsyā
 juṣētāgṃ haviḥ| hōtaryajā| tvāmīdatē ajīrandūtyāya|
 haviṣmāntaḥ sadāminmānūṣāsaḥ| yasyā dēvairāsādō
 barhirāgnē| ahānyasmai sudinā bhavantu| hōtā
 yakṣadagnim| purōḍāsāsyā juṣatāgṃ haviḥ|
 hōtaryajā||₂₀||

sajātānagnindvē ca||

[8]

gīrbhīrvipraḥ pramātimicchamānaḥ| itṭē rayim
 yaśasaṃ pūrvabhājam| indrāgnī vṛtrahaṇā suvajrā|
 pra nō navyēbhistirataṃ dēṣnaiḥ| mēcchēdma
 rāsmīgṃriti nādhāmānāḥ| pītṛnāgṃ
 śaktīranuyacchamānāḥ| indrāgnibhyāṅkaṃ vṛṣaṇō
 madanti| tāhyadri dhiṣaṇāyā upasthē| agnigṃ

sūḍītiḡṃ sūḍṛśaṃ ḡṛṇantāḥ| nāmaśyāmaśtvēḍyaṃ
jātaṁvēdaḥ| tvāṇḍūtaṃarātiḡṃ hāvyavāhaṃ| dēvā
ākṛṇvannaṃmṛtāśya nābhiṃ||₂₁ ||

jātaṁvēdō dvē cā||

[9]

tvagg hyāḡnē prathamō maṇōtā| aśyā dhiyō abhāvō
dasmaḥōtā| tvagṃ sīm"vṛṣannakṛṇōṛduṣṭarītu| saḥō
viśvāśmai saḥāśē saḥādhyai| adhā hōtā nyāśīdō
yajīyān| iḍaspada iśayaṇṇīḍyaḥ san| tantvā narāḥ
prathamandēvayantāḥ| mahō rāyē citayāntō anūḡman|
vṛtēva yantaṃ baḥubhīrvasavyaiḥ| tvē
rayiñjāḡṛvāḡṃsō anūḡman||₂₂ ||

ruśāntamaḡṇindārśatambṛhantaṃ| vapāvantaṃ
viśvaha dīḍivāḡṃsaṃ| paḍaṃ dēvaśya namāśā
viyantaḥ| śraṁvaśyavaḥ śraṁvā āpaṇnamṛktam| nāmāni
ciddadhīrē yajñīyāni| bhadrāyāntē raṇayanta
sandṛṣṭau| tvāṃ vārdhanti kṣitayaḥ pṛthivyām| tvagṃ
rāyā ubhayāśō janānām| tvantrātā tāraṇē cētyōbhūḥ|
pitā mātā sadāminmānūṣāṇām||₂₃ ||

saparyēṇyaḥ sa priyō viḡṣvāḡṇiḥ| hōtā maṇḍrō
niśāśādā yajīyān| tantvā vāyandama ā dīḍivāḡṃsaṃ|
upājñubādhō namāśā sadēma| tantvā vāyagṃ sūḍhiyō
navyāmaḡnē| sumnāyavā īmahē dēvayantāḥ| tvam
viśō anayō dīḍyānaḥ| dīḍvō āḡnē bṛḥatā rōcaṇēnā|
viśāṃ kavim viśpatiḡṃ śāśvātīnām| nītōśānaṃ
vṛṣabhaṃ cārṣaṇīnām||₂₄ ||

prētīṣaṇi miśayantaṃ pāvakaṃ| rājāntamaḡṇim
yājataḡṃ rāyīnām| sō āḡna ījē śāśamē ca martāḥ|
yastā ānāttsamidhā havyadātīm| ya āhūtīm pari vēdā
namōbhiḥ| viśvētsavāmā dādhatē tvōtāḥ| aśmā ū tē

mahi mahē vidhēmaḥ namōbhiragnē samidhōta
havyaiḥ vēdisūnō sahasō gīrbhirukthaiḥ ā tē
bhadrāyāgm̐ sumatau yātēmaḥ ॥ 25 ॥

ā yastatantha rōdāsī vibhāsā śravōbhiśca
śravasyāstarūtraḥ br̥hadbhirvājaiḥ sthavirēbhirasmē
rēvadbhiragnē vitaram vi bhāhiḥ nṛvadvāsō
sadamiddhēhyasmē bhūritōkāya tanāyāya paśvaḥ
pūrvīriṣō br̥hatīrārē āghāḥ asmē bhadrā saūśravaśāni
santu purūṇyāgnē purudhā tvāyā vasūni
rājanvasutātē aśyām purūṇi hi tvē pūruvāra santi
agnē vasu vidhatē rājānitvē ॥ 26 ॥

jāgrvāgmsō anūgmanmānūṣāṇāñcarṣaṇīnām yātēmāśyāndvē cā ॥ [10]

ābhāratagm̐ śikṣatam vajrabāhūḥ asmāgm̐ indrāgnī
avatagm̐ śacībhiḥ imē nu tē raśmayāḥ sūryāśya
yēbhiḥ sapitvam pitarō na āyaḥ hōtā yakṣadindrāgnī
chāgāśya haviṣā āttāmadyaḥ madhyatō mēda
udbhṛtam purā dvēṣōbhyah purā pauruṣēyyā
gr̥bhaḥ ghaṣṭānnūnam ॥ 27 ॥

ghāsē ājrāṇām yavāsaprathamānām sumatkṣārāṇāgm̐
śatarūdriyāṇām agniṣvāttānām pīvōpavasanānām
pārśvataḥ śrōṇitaḥ śītāmata ūtsādataḥ
aṅgādaṅgādavāttānām karāta ēvēndrāgnī juṣētāgm̐
haviḥ hōtaryajā dēvēbhyō vanaspatē havīgm̐
hirāṇyaparna prādivāstē artham̐ ॥ 28 ॥

pradakṣiṇidrāśānayaḥ niyūyāḥ ṛtasyā vakṣi pathibhi
rajiṣṭhaiḥ hōtā yakṣadvanaspatimabhihiḥ piṣṭatāmāyā
rabhiṣṭhayā raśanayādhitaḥ yatrēndrāgniyōśchāgāśya
haviṣāḥ priyā dhāmāniḥ yatra vanaspatēḥ priyā

pāthāgṃsi| yatrā dēvānāmājyapānām priyā dhāmāni|
yatrāgnērhōtūḥ priyā dhāmāni| tatraitam
prastutyēvōpastutyē vōpāvāsraṣṭat| rabhiyāgṃsamiva
kṛtvī||₂₉||

karādēvam dēvō vanāspatiḥ| juṣatāgṃ haviḥ|
hōtaryajā| piprihi dēvāgṃ ūsatō yaviṣṭha| vidvāgṃ
ṛtūgṃṛtupatē yajēha| yē daivyā ṛtvijastēbhīragnē|
tvagṃ hōtrṇāmasyāyājīṣṭhaḥ| hōtā yakṣadagnigg
sviṣṭakṛtaṃ| ayāḍagnirindrāgniyośchāgāsyā haviṣāḥ
priyā dhāmāni| ayāḍvanāspatēḥ priyā pāthāgṃsi|
ayāḍdēvānāmājyapānām priyā dhāmāni|
yakṣadagnērhōtūḥ priyā dhāmāni| yakṣatsvam
māhimānaṃ| āyājatāmējyā iṣāḥ| kṛṇōtu sō ādhvarā
jātavēdāḥ| juṣatāgṃ haviḥ| hōtaryajā||₃₀||

nūnamarthaṃ kṛtvī pāthāgṃsi sapta cā||—————[11]

upō ha yadvidathaṃ vājinō gūḥ| gīrbhirviprāḥ
pramātimicchamānāḥ| arvantō na
kāṣṭhānnakṣāmānāḥ| indrāgnī jōhūvatō narastē|
vanāspatē raśanayāsbhīdhāyā| piṣṭatāmayā vayunāni
vidvān| vahā dēvatrā didhiṣō havīgṃsi| pra
cādātārāmamṛtēṣu vōcaḥ| agnigg sviṣṭakṛtaṃ|
ayāḍagnirindrāgniyośchāgāsyā haviṣāḥ priyā
dhāmāni||₃₁||

ayāḍvanāspatēḥ priyā pāthāgṃsi|
ayāḍdēvānāmājyapānām priyā dhāmāni|
yakṣadagnērhōtūḥ priyā dhāmāni| yakṣatsvam
māhimānaṃ| āyājatāmējyā iṣāḥ| kṛṇōtu sō ādhvarā
jātavēdāḥ| juṣatāgṃ haviḥ| agnē yadadya viṣō

ādhvarasya hōtaḥ | pāvāka śōcē vēṣṭvagm̐ hi yajvā |
ṛtā yājāsi mahinā viyadbhūḥ | havyā vāha yaviṣṭha yā
tē adya ||₃₂ ||

dhāmāṇi bhūrēkaṁ ca ||

[12]

dēvaṁ barhiḥ sūdēvaṁ dēvaiḥ syātsuvīraṁ
vīrairvastōrvrjyētāktōḥ prabhriyētātyanyānrāyā
barhiṣmātō madēma vasuvanē vasudhēyāsyā vētu
yajā | dēvīrdvārāḥ saṅghātē vidvīryāmāñchithirā
dhruvā dēvahūtau vatsa īmēnāstaruṇa
āmimīyātkumārō vā navajātō mainā arvā rēṇukākāṭaḥ
prṇagvasuvanē vasudhēyāsyā viyantu yajā | dēvī
uṣāsānaktāśdyāsminyajñē prāyatyāhvētāmapī
nūnandaivīrviśaḥ prāyāsiṣṭāgm̐ supritē sudhitē
vasuvanē vasudhēyāsyā vītāṁ yajā | dēvī jōṣṭrī
vasudhitī yayōranyāśghāddvēśāgm̐si
yūyavadānyāvākṣadvasu vāryāṇi yajāmānāya vasuvanē
vasudhēyāsyā vītāṁ yajā | dēvī ūrjāhūtī
iṣamūrjāmanyāvākṣatsagdhigm̐ sapītimanyā navēna
pūrvāndayāmānāḥ syāmā purāṇēna
navantāmūrjāmūrjāhūtī ūrjayāmānē adhātāṁ vasuvanē
vasudhēyāsyā vītāṁ yajā | dēvā daivyā hōtārā nēṣṭārā
pōtārā hatāghāśagmsāvābharadvāsū vasuvanē
vasudhēyāsyā vītāṁ yajā | dēvistīsrastīsrō dēvīridā
sarāsvatī bhārātī dyām
bhārātyādityairāsprkṣatsarāsvatīmagm̐
rudrairyajñamāvīdīhaivēdayā vasumatyā sadhamādaṁ
madēma vasuvanē vasudhēyāsyā viyantu yajā | dēvō
narāśagmsāstriśīrṣā śadākṣaḥ śatamidēnagmsītiprṣṭhā
ādādhati sahasrāmīm̐ pravāhanti mitrāvaruṇēdāsyā

hōtramarhātō br̥haspatiḥ stōtramaśvināḥṣṣdhvāryavam
 vasu_uvanēvasudhēyasyā vētu yajā dēvō
 vanaspatiḥvarṣaprāvā
 ghṛtanirṇigdyāmagrēṇāspr̥kṣadāntarikṣam
 madhyēnāprāḥ pr̥thivīmupārēṇādr̥gm̐hīdvasu_uvanē
 vasudhēyāsyā vētu yajā dēvam bar̥hirvāritinām
 nidhēdhāḥṣi pracyūtīnāmaprācyutannikāmādharaṇam
 puruspārham yaśāsvadēnā bar̥hiṣāṣnyā bar̥hīgm̐ṣyabhi
 ṣyāma vasu_uvanē vasudhēyāsyā vētu yajā dēvō agniḥ
 sviṣṭakṛtsudraviṇā mandrah kavīḥ satyamānmāḥṣyaji
 hōtā hōtūrhōturāyājīyānagnē yāndēvānayaḍyāgm̐
 apīprēryē tē hōtrē amātsata tāgm̐ sāsanuṣīgm̐
 hōtrāndēvaṅgamāndīvi dēvēṣu yajñamērāyēmagg
 sviṣṭakṛccāgnē hōtāḥbhūrvasu_uvanē vasudhēyāsyā
 namōvākē vīhi yajā ॥ 33 ॥

yajaikaṁ ca ॥

[13]

dēvam bar̥hiḥ vasu_uvanē vasudhēyāsyā vētu
 dēvīrdvārāḥ vasu_uvanē vasudhēyāsyā viyantul dēvī
 uṣāsānaktā vasu_uvanē vasudhēyāsyā vītāml dēvī
 jōṣṭrī vasu_uvanē vasudhēyāsyā vītāml dēvī ūrjāhūtī
 vasu_uvanē vasudhēyasyā vītām ॥ 34 ॥

dēvā daivyā hōtārā vasu_uvanē vasudhēyāsyā vītāml
 dēvistīsrastīsrō dēvīḥ vasu_uvanē vasudhēyāsyā
 viyantul dēvō narāśagm̐sāḥ vasu_uvanē vasudhēyāsyā
 vētu dēvō vanaspatiḥ vasu_uvanē vasudhēyāsyā vētu
 dēvam bar̥hirvāritināml vasu_uvanē vasudhēyāsyā
 vētu ॥ 35 ॥

dēvō agniḥ sviṣṭakṛt sudraviṇā mandrah kavīḥ
 satyamānmāyaji hōtā hōtūrhōturāyājīyān agnē

yāndēvānayaṭṭ yāgm̐ apīprēḥḥ yē tē hōtrē amātsataḥ
tāgm̐ sāsanuṣṭgm̐ hōtrāndēvaṅgamāmḥ divi dēvēṣu
yajñamērāyēmamḥ sviṣṭakṛccāgnē hōtāsbhūḥḥ
vasuvanē vasudhēyāsyā namōvākē vīhiḥḥ 36 ḥ

vītām vētvabhūrēkaḥ caḥ _____ [14]

agnimādyā hōtāramavṛṇītāyām yajāmānaḥ
pacānpaktīḥ pacānpurōdāśamḥ
badhnannindrāgnibhyāñchāgagm̐ sūpasthā adya dēvō
vanaspatirabhavadindrāgnibhyām chāgēnāghastāntamḥ
mēdastahḥ pratipacatāgrābhīṣṭāmavivṛdhētām
purōdāśēna tvāmādyarṣā ārsēya
ṛṣiñānnapādavṛṇītāyām yajāmānō bahubhyā ā
saṅgātēbhyā ēṣa mē dēvēṣu vasu vāryā yākṣyataḥ iti
tā yā dēvā dēvadānānyadustānyāsmā ā ca sāsvā ca
gurasvēṣitaścā hōtarasiḥ bhadravācyāyā prēṣitō
mānūṣahḥ sūktavākāyā sūktā brūhiḥḥ 37 ḥ

agnimādyāikaḥ _____ [15]

añjantiḥ hōtā yakṣatsamiddhō adyāgnirajaiddivyā juṣasvā vṛtrahaṇā gīrbhistvagg
hyābhāratamupōḥaḥ yaddēvam̐ barhiḥ sūdēvam̐ dēvam̐ barhiragnimādyā pañcādaśaḥḥ 15 ḥ
añjantyagnirhōtā nō gīrbhirupōḥaḥ yadvīdatham̐ vājināḥ sapṭatrigm̐śatḥḥ 37 ḥ
añjantiḥ sūktābrūhiḥḥ

hariḥ ṭmḥ

ḥḥ iti śrīkrṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
ṣaṣṭhaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥḥ

॥saptamaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē saptamaḥ prapāṭhakaḥ॥

sarvān vā ēṣōṣgnau kāmānpravēśayati
yōṣgnīnānvādhāyā vrātamupaitiḥ sayadaniṣṭvā
prayāyātī akāmaprītā ēnānkāmā nānuprayāyuhī atējā
āvīryāḥ syātī sa jūhuyātī tubhyantā āngirastama
viśvāḥ suksītayaḥ pṛthakī agnē kāmāya yēmira itī
kāmānēvāsmīndadhāti॥₁॥

kāmaprītā ēnānkāmā anu prayāntī tējāsvī
vīryāvānbhavatiḥ santātīrvā ēṣā yajñasyā
yōṣgnīnānvādhāyā vrātamupaitiḥ sa yadudvāyātī
vicchittirēvāsyā sā tam prāñcāmuddhṛtyā
manasōpātīṣṭhētaḥ manō vai prajāpātīḥ prajāpatyō
yajñāḥ॥₂॥

manasaiva yajñagm santānōtiḥ bhūrityāhaḥ bhūtō vai
prajāpātīḥ bhūtimēvōpaitiḥ vi vā ēṣa indriyēṇā
vīryēṇardhyatē yasyāhitāgnēragnirāpakṣāyātī
yāvācchamyāyā pravidhyētī yadi tāvādapakṣāyētī
tagm sambhārētī idantaḥ ēkaḥ para ūtaḥ ēkaḥ॥₃॥

tṛtīyēṇa jyōtiṣā samviśasvaḥ samvēśānastānuvai
cārūrēdhiḥ priyē dēvānām paramē janitra itī
brahmaṇaivainagm sambhāratiḥ saiva tataḥ
prāyāścittiḥ yadi parastārāmāpakṣāyētī
anuprayāyāvāsyētī sō ēva tataḥ prāyāścittiḥ
ōṣādhīrvā ētasyā paśūnpayaḥ praviśatiḥ yasyā haviṣē
vatsā apākṛtā dhayāntī॥₄॥

tān yadduhyātī yātayāmnā haviṣā yajētaḥ yanna

duhyāt| yajñaparurantariyāt| vāyavyām
yavāgūnnirvāpēt| vāyurvai payāsaḥ pradāpayitā| sa
ēvāsmāi payaḥ pradāpayati| payō vā oṣādhayaḥ|
payāḥ payāḥ| payāsaivāsmāi payōṣvārundhē||₅||

athōttārasmai haviṣē vatsānapākūryāt| saiva tataḥ
prāyāścittiḥ| anyatarān vā ēṣa dēvānbhāgadhēyēna
vyārdhayati| yē yajāmānasya sāyam grhamā
gacchānti| yasyā sāyandugdhagm havirārtimārcchati|
indrāya vrīhīnnirupyōpā vasēt| payō vā oṣādhayaḥ|
payā ēvārabhyā grhītvōpā vasati| yatprātaḥ syāt|
tacchr̥tam kūryāt||₆||

athētāra aindraḥ pūrōḍāśaḥ syāt| indriyē ēvāsmāi
samīci dadhāti| payō vā oṣādhayaḥ| payāḥ payāḥ|
payāsaivāsmāi payōṣvārundhē| athōttārasmai haviṣē
vatsānapākūryāt| saiva tataḥ prāyāścittiḥ| ubhayān vā
ēṣa dēvānbhāgadhēyēna vyārdhayati| yē yajāmānasya
sāyam cā prātaścā grhamā gacchānti| yasyōbhayagm
havirārtimārcchati||₇||

aīndram pañcāsarāvamōḍanannirvāpēt| agniṁ
dēvatānām prathamam yājēt| agnimūkhā ēva dēvatāḥ
prīṇāti| agniṁ vā anvanyā dēvatāḥ| indramanvanyāḥ|
tā ēvōbhayīḥ prīṇāti| payō vā oṣādhayaḥ| payāḥ
payāḥ| payāsaivāsmāi payōṣvārundhē| athōttarāsmāi
haviṣē vatsānapākūryāt||₈||

saiva tataḥ prāyāścittiḥ| ardhō vā ētasyā yajñasyā
mīyatē| yasya vratyēṣaṇpatnyānālbhukā bhavāti|
tāmāparudhyā yajēta| sarvēṇaiva yajñēnā yajatē|
tāmiṣṭvōpā hvayēta| amūhamāsmi| sā tvam|
dyauraḥam| pṛthivī tvam| sāmāham| ṛktvam| tāvēhi

sambhāvāva| saha rēto dadhāvahai| pugmsē putrāya
vēttāvai| rāyaspōṣāya suprajāstvēyā suvīryāyēti| ardha
ēvaināmupā hvayatē| saiva tataḥ prāyāścittiḥ||₉||

dadhāti yajña uta ekandhayānti rundhē kuryādārcchatyapākūryātprthivī tvamaṣṭau ca (sarvān vi vai
yadi parastarāmōṣādhīranyatarānubhayānārdhō vai)||_[1]

yadviṣṣaṇṇēna juhuyāt| aprajā apaśuryajāmānaḥ syāt|
yadanāyatanē ninayēt| anāyatanāḥ syāt|
prajāpatyayarcā vālmīkavapāyāmavā nayēt| prajāpatyō
vai vālmīkaḥ| yajñaḥ prajāpātiḥ| prajāpātāvēva yajñaṃ
pratiṣṭhāpayati| bhūrityāha| bhūtō vai prajāpātiḥ||₁₀||

bhūtimēvōpaiti| tatkrtvā| anyāṃ dugdhvā
punārhōtavyaṃ| saiva tataḥ prāyāścittiḥ|
yatkīṭāvāpannēna juhuyāt| aprajā apaśuryajāmānaḥ
syāt| yadanāyatanē ninayēt| anāyatanāḥ syāt|
madhyamēnā parṇēnā dyāvāprthivyāyarcāśntāḥ
paridhi ninayēt|

dyāvāprthivyōrēvainatpratiṣṭhāpayati||₁₁||

tatkrtvā| anyāṃ dugdhvā punārhōtavyaṃ| saiva tataḥ
prāyāścittiḥ| yadavāvṛṣṭēna juhuyāt|
aparūpamasyātmañjāyēta| kilāso vāsyādārśaso vā|
yatpratyēyāt| yajñaṃ vicchīndyāt| sa juhuyāt| mitrō
janāṅkalpayati prajānan||₁₂||

mitrō dādihāra prthivīmuta dyām| mitraḥ
krṣṭīranimiṣāśbhi caṣṭē| satyāyā havyaṃ
ghṛtavājjuhōtēti| mitrēṇaivainātkalpayati| tatkrtvā|
anyāṃ dugdhvā punārhōtavyaṃ| saiva tataḥ
prāyāścittiḥ| yatpūrvāsyāmāhūtyāgṃ
hūtāyāmuttarāśśhūtiḥ skandēt| dvipādbhiḥ
paśubhiryajāmānō vyṛdhyēta| yaduttārayāśbhi
juhuyāt||₁₃||

catuṣpādbhiḥ paśubhīryajāmānō vyṛdhayētaḥ yatra
 vētthā vanaspatē dēvānāṅguhyā nāmāniḥ tatra
 havyāni gāmayēti vānaspatyayarcā samidhāmādhāyaḥ
 tūṣṇīmēva punārjuhuyātḥ vanaspatinaiva
 yajñasyārtāñcānārtāñcāhūtī vi dādharāḥ tatkr̥tvā
 anyam̐ dugdhvā punārhotavyam̐ saiva tataḥ
 prāyāścittiḥ yatpurā prayājēbhyah̐ prāṇaṅgārah̐
 skandētḥ adhvaryavē ca yajāmānāya cākagḡ syātḥ¹⁴ ||
 yaddākṣiṇāḥ brahmaṇē ca yajāmānāya cākagḡ syātḥ
 yatpratyakḥ hōtrē ca patniyai ca yajāmānāya cākagḡ
 syātḥ yadudañṇāḥ agnīdhē ca paśubhyāśca yajāmānāya
 cākagḡ syātḥ yadābhijuhuyātḥ rudrōsya paśūnghātūkah̐
 syātḥ yannābhijuhuyātḥ aśāntah̐ prahriyētaḥ¹⁵ ||
 sruvasya budhnēnābhiniḍādhyātḥ mā tāmō mā
 yajñastāmanmā yajāmānastamatḥ namāstē astvāyatēḥ
 namō rudra parāyatēḥ namō yatraḥ niṣīdāsiḥ amum̐ mā
 higṃsīramum̐ mā higṃsīriti yēna skandētḥ tam̐
 prahārētḥ sahasrāśṛṅgō vṛṣabhō jātavēdāḥ
 stōmaprṣṭhō ghṛtavāntsūpratīkah̐ mā nō
 hāsīnmēthitō nēttvā jahāmaḥ gōpōṣam̐ nō vīrapōṣam̐
 ca yacchētiḥ brahmāṇaivainam̐ pra hāratī saiva tataḥ
 prāyāścittiḥ¹⁶ ||

vai prajāpātiḥ sthāpayati prajānannabhi juhuyātsyāddhriyētaḥ jahāmaḥ trīṇi ca (yadviṣṣāṇṇēna
 prajāpatyayā yatkīṭā mādhyaṁēna yadavāvṛṣṭēna yatpūrvāsyām̐ yatpurā prayājēbhyah̐ prāṇaṅgārō
 yaddākṣiṇā yatpratyagyadudañṇāḥ) ||

[2]

vi vā ēṣa indriyēṇā vīryēṇardhyatēḥ
 yasyāhitāgnēragnirmathyamānō na jāyatēḥ yatrānyam̐
 paśyētḥ tatā āhr̥tyā hōtavyam̐
 agnāvēvāsyāgnihoṭragm̐ hutam̐ bhāvatiḥ yadyanyanna

vīndēt| ajāyāgṃ hōtavyaṃ| āgnēyī vā ēṣā| yadajā|
agnāvēvāsyāgnihōtragṃ hutam bhāvati||¹⁷||

ajasya tu nāśñīyāt| yadajasyāśñīyāt|
yāmēvāgnāvāhūtim juhuyāt| tāmādyāt| tasmādaajasya
nāśyaṃ| yadyajāna vīndēt| brāhmaṇasya dakṣiṇē
hastē hōtavyaṃ| ēṣa vā agnirvaiśvānaraḥ|
yadbrāhmaṇaḥ| agnāvēvāsyāgnihōtragṃ hutam
bhāvati||¹⁸||

brāhmaṇantu vāsatyai nāpā rundhyāt| yadbrāhmaṇam
vāsatyā aparundhyāt| yasminnēvāgnāvāhūtim juhuyāt|
tambhāgadhēyēna vyārdhayēt| tasmādbrāhmaṇō
vāsatyai nāparudhyāḥ| yadi brāhmaṇam na vīndēt|
darbhastambē hōtavyaṃ| agnīvāṅvai darbhastambaḥ|
agnāvēvāsyāgnihōtragṃ hutam bhāvati| darbhāggstu
nādhyāsīta||¹⁹||

yaddarbhānādhyāsīta| yāmēvāgnāvāhūtim juhuyāt|
tāmādhyāsīta| tasmāddarbhā nādhyāsitavyāḥ| yadi
darbhāna vīndēt| apsu hōtavyaṃ| āpō vai sarvā
dēvatāḥ| dēvatāsvēvāsyāgnihōtragṃ hutam bhāvati|
āpastu na parīcakṣīta| yadāpāḥ parīcakṣīta||²⁰||

yāmēvāpsvāhūtim juhuyāt| tām parīcakṣīta|
tasmādāpō na parīcakṣyāḥ| mēdhyā ca vā
ētasyāmēdhyā ca tanuvau sagṃ sṛjyētē|
yasyāhitāgnēranyairagnibhiragnayāḥ sagṃsṛjyantē|
agnayē vivīcayē purōḍāśamaṣṭākāpālam nirvāpēt|
mēdhyāñcaivāsyāmēdhyām ca tanuvau vyāvartayati|
agnayē vrātapātayē purōḍāśamaṣṭākāpālam nirvāpēt|
agnimēva vrātapātigg svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati|
sa ēvainaṃ vrātamā lāmbhayati||²¹||

garbhagg sra^vantama^gada^makaḥ| agⁿirindra^stva^sṭā
br^has^patiḥ| pr^{ṭh}ivyā^mavā cu^scō^taitat| nā^bhiprā^pno^ti
nir^ṛtiṃ pa^rā^caiḥ| rē^tō vā ē^tadvā^jina^mmā^hitā^gneḥ|
ya^dā^gni^hō^tra^m| ta^dyats^ravē^t| rē^tō^ssyā vā^jina^g
s^ravē^t| garbhagg sra^vantama^gada^maka^rityā^ha| rē^tā
ē^vā^smiⁿvā^jina^m dad^hāti||₂₂ ||

agⁿirityā^ha| agⁿirvai rē^tō^dhāḥ| rē^tā ē^va ta^ddad^hāti|
in^dra ityā^ha| in^driya^mē^vā^smiⁿdad^hāti| tva^sṭē^tya^ha|
tva^sṭā vai pa^sūⁿā^m mī^hunāⁿā^gm rū^pak^rṭi| rū^pa^mē^va
pa^su^su dad^hāti| br^has^pati^rityā^ha| bra^hma vai
dē^vāⁿā^m br^has^patiḥ| bra^hma^ṇaivā^smaⁱ pra^jāḥ pra
jāⁿaya^ti| pr^{ṭh}ivyā^mavā cu^scō^taita^dityā^ha|
a^syā^mē^vaiⁿat^pra^tiṣ^{ṭh}ā^paya^ti| nā^bhiprā^pno^ti nir^ṛtiṃ
pa^rā^cai^rityā^ha| rak^sā^sā^ma^pā^hatyai||₂₃ ||

ajā^sgnā^vē^vā^syā^gni^hō^tra^gm hu^taṃ bhā^vati bhavatyā^sita pa^ricak^ṣita lamb^haya^ti dad^hāti dē^vāⁿā^m

br^has^patiḥ pañ^ca ca (vi vai ya^dyāⁿya^majā^yā^m brā^hma^ṇasyā^ḥ dar^bhas^tā^mbē^spsu hō^tavyā^m)||₃ ||

yāḥ pu^ras^tāt^pra^sra^vanti| upa^riṣ^ṭā^tsar^vatā^sca yāḥ|
tā^bhi^ḥ ra^smipā^vitrā^bhiḥ| śra^ddhā^m ya^jñ^amā^ḥ rā^bhē^ḥ|
dē^vā gā^tu^vidaḥ| gā^tu^m ya^jñā^yā^ḥ vin^data|
maⁿā^sas^patiⁿā dē^vēⁿā| vātā^dyaj^ñaḥ pra yū^jyatā^m|
tṛ^tiyā^syai di^vaḥ| gā^yatriyā^ḥ sō^ma ā^bhṛ^taḥ||₂₄ ||

sō^ma^pīthā^ya^ḥ sanⁿā^yitum| va^kā^la^man^tā^ra^mā^ḥ dā^dē^ḥ| ā^pō
dē^viḥ śu^ddhāḥ^ḥ sthā^ḥ| imā pā^trā^ṇi śuⁿdhata|
upā^tāⁿkyā^ya dē^vāⁿā^m| pa^rṇa^valka^mu^ta śuⁿdhata|
payō^ḥ gr^hē^su payō^ḥ a^ghni^yāsū^ḥ| payō^ḥ va^tsē^su payā^ḥ
in^drā^ya ha^viṣē^ḥ dhri^yasva| gā^yatrī^ḥ pa^rṇa^valkēⁿā^ḥ|
payāḥ^ḥ sō^ma^m karō^tvi^ma^m||₂₅ ||

agⁿiṃ gr^hṇā^mi su^ratha^m yō mā^yō^bhūḥ| ya

ud_yan_tā_mā_rō_hā_ti sū_ryā_mah_nē_! ā_di_tya_ñji_yō_ti_ṣā_m
ji_yō_ti_rut_tā_mā_m! ś_vō ya_jñā_yā_! ra_ma_tā_m dē_va_tā_bhyā_!
va_sū_nru_drā_nā_di_tyā_n! in_drē_na sa_ha dē_va_tā_! tā_h
pū_rva_! pa_ri gr̥h_ṇā_mi! sva ā_ya_tā_nē ma_ni_ṣa_yā_!
i_mā_mū_rja_m pa_ñca_da_śi_m yē pra_vi_ṣṭā_! tā_ndē_vā_npa_ri
gr̥h_ṇā_mi pū_rva_! ॥₂₆ ॥

ag_ni_rhā_vya_vā_di_ha tā_nā vā_hat_u! pa_ur_ṇa_mā_sa_gm
ha_vi_ri_da_mē_ṣā_m mayi_! ā_mā_vā_syā_gm ha_vi_ri_da_mē_ṣā_m
mayi_! an_ta_rā_ṣgnī pa_śa_vā_! dē_va_sa_gm_sa_da_mā gā_ma_n!
tā_npū_rva_! pa_ri gr̥h_ṇā_mi! sva ā_ya_tā_nē ma_ni_ṣa_yā_! i_ha
pra_jā vi_śva_rū_pā ra_ma_ntā_m! ag_ni_m gr̥ha_pā_ti_ma_bhi
sa_mva_sā_nā_! tā_h pū_rva_! pa_ri gr̥h_ṇā_mi ॥₂₇ ॥

sva ā_ya_tā_nē ma_ni_ṣa_yā_! i_ha pa_śa_vō vi_śva_rū_pā
ra_ma_ntā_m! ag_ni_m gr̥ha_pā_ti_ma_bhi sa_mva_sā_nā_!
tā_npū_rva_! pa_ri gr̥h_ṇā_mi! sva ā_ya_tā_nē ma_ni_ṣa_yā_! ā_ya_m
pi_tr_ṇā_mag_ni_! avā_ddhā_vyā pi_tr_bhya ā_! ta_m pū_rva_!
pa_ri gr̥h_ṇā_mi! a_vi_ṣanna_! pi_tu_m kā_ra_t! a_jā_sra_ntvā_gm
sā_bhā_pālā_! ॥₂₈ ॥

vi_jā_ya_bhā_ga_gm sa_mi_nd_ha_tā_m! ag_nē dī_dā_ya mē
sa_bhya! vi_ji_tyā_i śā_ra_dā_! śā_ta_m! annā_mā_va_sa_thī_ya_m!
a_bhi hā_rā_ni śā_ra_dā_! śā_ta_m! ā_va_sa_thē ś_ri_ya_m
ma_ntra_m! a_hi_rbu_dh_ni_yō ni yā_ccha_tu!
i_da_ma_ha_mag_ni_yē_ṣṭhē_bhya_! va_sū_bhyō ya_jñā_m
pra_brā_vi_mi! i_da_ma_ha_mi_nd_rā_jyē_ṣṭhē_bhya_! ॥₂₉ ॥

ru_drē_bhyō ya_jñā_m pra_! brā_vi_mi! i_da_ma_ha_m
va_rū_na_jyē_ṣṭhē_bhya_! ā_di_tyē_bhyō ya_jñā_m pra_! brā_vi_mi!
pa_yā_sva_ti_rō_ṣā_dhaya_! pa_yā_sva_dvī_rud_hā_m pa_yā_! a_pā_m
pa_yā_sō ya_tpa_yā_! tē_na mā_mi_nd_ra_! sa_gm ś_rja_! ag_nē

vratapatē vrataṁ cāriṣyāmi tacchākēyantanmē
rādhyatām vāyō vratapata āditya vratapatē ॥³⁰ ॥

vratanāṁ vratapatē vrataṁ cāriṣyāmi
tacchākēyantanmē rādhyatām imāṁ prācīmudicim
iṣamūrjāmaḥhi saggskr̥tām bahuparṇāmaśuṣkāgrām
harāmi paśupāmaḥ yatkṛṣṇō rūpaṁ kṛtvā
prāviśastvaṁ vanaspatīṁ tatastvāmēkavigṁśatidhā
sambharāmi susambhṛtā ॥³¹ ॥

trīnpārīdhigṁ stisraḥ samidhāḥ yajñāyūranusañcarān
upavēṣaṁ mēkṣāṇaṁ dhr̥ṣṭim sam bhārāmi
susambhṛtā yā jātā oṣādhayaḥ dēvēbhyāstriyugaṁ
purā tāsāṁ parvā rādhyāsam paristarāmāharaṁ
apāṁ mēdhyam yajñiyam sadēvagṁ śivamāstu mē ॥³² ॥
ācchēttā vō mā riṣam jīvāni śaradāḥ śatam
apārimitanāṁ parimitāḥ sannāhyē sukṛtāya kam ēnō
mā nigāṅkatamaccanāham punarutthāyā bahulā
bhavantu sakṛdācchinnaṁ bahirūrṇāmṛdu syōnam
pitṛbhyāstvā bharāmyaḥ amintsīdantu mē pitaraḥ
sōmyāḥ pitāmāhāḥ prapitāmahāścānugaiḥ saha ॥³³ ॥

trivṛtpālāśē darbhaḥ iyānpṛādēśasammitaḥ yajñē
pavitraṁ pōtṛtamam payō havyaṁ kārōtu mē imau
prāṇāpānau yajñasyāṅgāni sarvaśaḥ āpyāyayāntau
sañcāratām pavitrē havyaśōdhānē pavitrē sthō
vaiṣṇavī vāyurvām manāsā punātu ॥³⁴ ॥

ayaṁ prāṇāścāpānaścā yajāmānamapi gacchatām
yajñē hyabhūtām pōtārau pavitrē havyaśōdhānē
tvayā vēdim vividuḥ pṛthivīm tvayā yajñō jāyatē
viśvādāniḥ acchīdraṁ yajñamanvēṣi vidvān tvayā

hōtā santānōtyardhamāsān| trayastrigṃśōṣsi
tantūnām| pavitrēṇa sahāgāhi||³⁵ ||

śivēyagṃ rajjūrabhidhānī| aghniyāmupā sēvatām|
aprāśragṃsāya yajñasyā| ukhē upādadhāmyaham|
paśubhiḥ sannītaṃ bibhṛtām| indrāya śṛtaṃ dadhi|
upavēṣōṣsi yajñāyā| tvāṃ pārivēṣamādhārayan|
indrāya havīḥ kṛṇvantāḥ| śivāḥ śagmō bhāvāsi naḥ||³⁶ ||
amṛnmayandēvapātram| yajñasyāyūṣi pra yūjyatām|
tirāḥ pavitramatinītāḥ| āpō dhārāya mātiguḥ| dēvēnā
savitrōtpūtāḥ| vasōḥ sūryāśya rāśmibhiḥ|
gāndōhapavitrē rajjuṃ| sarvā pātrāṇi śundhata| ētā ā
cāranti madhūmadduhānāḥ| prajāvātīryaśasō
viśvarūpāḥ||³⁷ ||

bahvīrbhavāntīrupajāyāmānāḥ| iha va indrō ramayatu
gāvaḥ| pūṣā sthā| ayakṣmā vāḥ prajāyā sagṃ sṛjāmi|
rāyaspōṣēṇa bahulābhavāntīḥ| ūrjam payāḥ
pinvāmānā ghṛtaṃ ca| jīvō jīvāntīrupāvaḥ sadēyam|
dyauścēmaṃ yajñam pṛthivī ca sanduhātām| dhātā
sōmēna saha vātēna vāyuh| yajāmānāya
draviṇandadhātu||³⁸ ||

utsānduhanti kalāśaṅcatūrbilam| idāṃ
dēvīmmadhumatīgṃ suvarvidam| tadindrāgnī
jīnvatagṃ sūnṛtāvat| tadyajāmānamamṛtatvē dādadhātu|
kāmadhukṣāḥ pra nō brūhi| indrāya havīrindriyam|
amūṃ yasyāṃ dēvānām| manuṣyāṇām payō hitam|
bahu dugdhīndrāya dēvēbhyāḥ| havyamā pyāyatām
punāḥ||³⁹ ||

vatsēbhyō manuṣyēbhyāḥ| punardōhāyā kalpatām|
yajñasya santātirasī| yajñasyā tvā santātīmanu

santānōmi| adāstamasī viṣṇāvē tvā| yajñāyāpi
dadhāmyaham| adbhirariktēna pātrēṇa| yāḥ pūtāḥ
pārisērātē| ayam payāḥ sōmaḥ kṛtvā| svāḥ yōnimapi
gacchatu||⁴⁰||

parṇavalkaḥ pavitraḥ| saumyaḥ sōmāddhi nirmītaḥ|
īmau parṇam ca darbham ca| dēvānāgṃ
havyasōdhānau| prātārvēṣāyā gōpāya| viṣṇō havyagṃ
hi rakṣāsi| ubhāvagnī upastr̥ṇatē| dēvatā upavasantu
mē| ahaṅgrāmyānupā vasāmi| mahyaṅgōpātayē
paśūn||⁴¹||

ābhṛta īmaḥ gr̥hṇāmi pūrvastāḥ pūrvaḥ parigr̥hṇāmi sabhāpālā indrājyēsthēbhya āditya vratapatē
susambhṛtā mē saha pūnātu gahi nō viśvarūpā dadhātu punārgacchatu paśūn (yāḥ

purastādīmāmūrjāmiha prajā iha paśavōśyam pitṛnāmaghi|)||^[4]

dēvā dēvēṣu parākramadhvam| prathāmā dvitīyēṣu|
dvitīyāstr̥tīyēṣu| trirēkādaśā iha māsvata| idagṃ
śākēyaḥ yadidaḥ karōmi| ātmā kārōtvātmanē| idam
kāriṣyē bhēṣajam| idammē viśvabhēṣajā| aśvinā
prāvātaḥ yuvam| idamahagṃ sēnāyā abhītvāryai||⁴²||
mukhaṃapōhāmi| sūryā jyōtirvi bhāhi| mahāta
īndriyāyā| ā pyāyatāḥ ghṛtayōniḥ| agnirhavyāśnu
manyatām| khamāṅkṣva tvacāmaṅkṣva| surūpantvā
vasuvidaḥ| paśūnāntējāsā| agnayē juṣṭamabhi
ghārayāmi| syōnantē sadānam karōmi||⁴³||

ghṛtasya dhārāyā suśēvaḥ kalpayāmi|
tasmīntsidāmṛtē pratitiṣṭha| vr̥hīṇāmmēdha
sumanasyamānaḥ| ārdraḥ prāthasnurbhuvānasya
gōpāḥ| śṛta utsnāti janitā mātīnām| yastā ātmā
paśuṣu praviṣṭaḥ| dēvānāḥ viṣṭhāmanu yō vitasthē|
ātmanvāntsōma ghṛtavān hi bhūtvā| dēvāṅgaccha

suvārvinda₂ yajāmānāya₂ mahyaṁ₁ | irā₂ bhūtiḥ₁ pṛthivya₂i
rasō₂ mōtkrāmīt₁ ||₄₄ ||

dēvāḥ pitarāḥ pitārō dēvāḥ | yōśhamāsmi sa san yājē |
yasyāsmi na tamāntarēmi | svam mā iṣṭagg
svandattam | svam pūrtagg svagg śrāntam | svagm
hutam | tasyā mēśgnirūpadraṣṭā | vāyurūpaśrōtā |
ādityōśnukhyātā | dyauḥ pitā ||₄₅ ||

pr̥thivī mātā | prajāpātirbandhūḥ | ya ēvāsmi sa san
yājē | mā bhērmā samvikthā mā tvā higṃsiṣam | mā tē
tējōṣpā kramīt | bharaṭamuddhārēmanū ṣiṅgaḥ |
avaḍānāni tē pratyavaḍāsyāmi | namāstē astu mā mā
higṃsīḥ | yadāvaḍānāni tēṣvadyan |
vilōmākārṣamātmanāḥ || 46 ||

ājyēṇa pratyānajmyēnat| tatta ā pyāyatām punaḥ|
ajyāyō yavamātrāt| āvyādhātkṛtyatāmidaṁ| mā
rūrupāma yajñasya| śuddhagg sviṣṭamidagm haviḥ|
manūnā drṣṭāṅghṛtapādīm| mītrāvaruṇasamīritām|
dakṣinārdhādasāmbhindan| avādyāmyēkatōmūkhām || 47 ||

idē bhāgaṃ juṣasva naḥ | jinva gā jinvārvataḥ |
tasyāstē bhakṣivāṇaḥ syāma | sarvātmānaḥ
sarvagāṇaḥ | bradhna pinvasva | dadātō mē mā kṣāyi |
kurvatō mē mōpādasat | diśāṅk~lptirasi | diśō mē
kalpantāmi | kalpāntāmmē diśāḥ ||₄₈ ||

daivīśca mānuṣīśca| ahōrātrē mē kalpētām|
ardhamāsā mē kalpantām| māsā mē kalpantām| ṛtavō
mē kalpantām| samvatsarō mē kalpatām| k~lptīraṣi
kalpātām mē| āśānām tvāṣṣāpālēbhyāḥ| caturbhyō
amrtēbhyah| idam bhūtasyādhyāksēbhyah || 49 ||

vidhēmā haviṣā vayam| bhajātām bhāgī bhāgam| mā
bhāgōṣbhakta| nirābhāgam bhājāmaḥ| apaspinva|
ōśadhīrjinva| dvipātpāhi| catuṣpādava| divo
vr̥ṣṭimēraya| brāhmaṇānāmidaḥ haviḥ||₅₀||

sōmyānāgṃ sōmapīthinām| nirbhaktō brāhmaṇaḥ|
nēhā brāhmaṇasyāsti| samāṅktām barhiraḥaviṣā
ghṛtēnā| samādityairvasubhiḥ sammarudbhiḥ|
samindreṇa viśvēbhirdēvēbhiraṅktām| divyaṃ nabho
gacchatu yatsvāhā| indrāṇivāṣvidhavā bhūyāsam|
aditiriva suputrā| asthūri tvā gārhapatya||₅₁||

upaniṣādē suprajāstvāyā| sam patnī patyā sukṛtēnā
gacchatām| yajñasya yuktau dhuryāvabhūtām|
samjānānau vijāhatāmarātīḥ| divi jyōtirajaramā
rābhētām| daśātē tanuvō yajña yajñiyāḥ| tāḥ prīṇātu
yajāmānō ghṛtēnā| nārīṣṭhayōḥ praśiṣamīdāmānaḥ|
dēvānām daivyēspi yajāmānōsmṛtōṣbhūt| yaṃ vām
dēvā ākalpayan||₅₂||

ūrjō bhāgagṃ śātakratū| ētadvām tēnā prīṇāni| tēnā
tr̥pyatamagṃhahau| aham dēvānāgṃ sukṛtāmasmi
lōkē| mamēdamiṣṭam na mithūrbhavāti|
ahannārīṣṭhāvanū yajāmi vidvān| yadābhyāmindrō
adādhādbhāgadhēyām| adārasṛdbhavata dēvasōma|
asmin yajñē mārutō mṛdatā naḥ| mā nō
vidadabhibhāmō aśāstīḥ||₅₃||

mā nō vidadvr̥janā dvēṣyā yā| ṛṣabhaṃ vājinaṃ
vayam| pūrṇamāsaṃ yajāmahe| sa nō dōhatāgṃ
suvīryaṃ| rāyaspōṣagṃ sahasriṇaṃ| prāṇāyā
surādhāsē| pūrṇamāsāya svāhā| amāvāsyā subhagā

suśēvā| dhēnurivā bhūyā āpyāyāmānā| sā nō
dōhatāgṃ suvīryaṃ| rāyaspōṣagṃ sahaśriṇaṃ|
apānāyā surādhāsē| amāvāsyāyai svāhā| abhi str̥ṇīhi
pari dhēhi vēdim| jāmimmā higṃsīramuyā śayānā|
hōtr̥ṣadānā haritāḥ suvarṇāḥ| niṣkā imē yajāmānasya
bradhne||⁵⁴ ||

abhitvāryai karōmi kramītpitāstmanā ēkatō mūkhām mē diśōsdhyākṣēbhyō havirgārhapatyā

kalpayannaśastih sā nō dōhatāgṃ suvīryagṃ sapta cā||—————[5]

paristr̥ṇīta paridhattāgnim| parihitōsgniryajāmānam
bhunaktu| apāgṃ rasa oṣādhīnāgṃ suvarṇāḥ| niṣkā
imē yajāmānasya santu kāmādughāḥ|
amutrāmuṣmillōkē| bhūpātē bhuvānapatē| mahatō
bhūtasyā patē| brahmāṇāntvā vṛṇīmahē| ahaṃ
bhūpātiraḥaṃ bhuvānapatiḥ| ahaṃ mahatō bhūtasya
patiḥ||⁵⁵ ||

dēvenā savitrā prasūta ārtvijyaṅkarīṣyāmi| dēvā
savitarētantvā vṛṇatē| br̥haspatim daivyaṃ
brahmāṇaṃ| tadahaṃ manāsē pra brāvīmi| manō
gāyatriyai| gāyatrī triṣṭubhē| triṣṭubjagātyai|
jagātyanuṣṭubhē| anuṣṭukpaṅktyai| paṅktiḥ
prajāpātayē||⁵⁶ ||

prajāpātirviśvēbhyō dēvēbhyāḥ| viśvē dēvā
br̥haspatāyē| br̥haspatirbrahmāṇē| brahma
bhūrbhuvāḥ suvāḥ| br̥haspatirdēvānāṃ brahmā| ahaṃ
mānuṣyāṇām| br̥haspatē yajñāṅgōpāya| idam tasmai
harmyaṃ karōmi| yō vō dēvāscarāti brahmaçaryaṃ|
mēdhāvī dikṣu manāsā tapasvī||⁵⁷ ||

antardūtaścārati mānuṣīṣu| catuḥ śikhaṇḍā yuvatih
supēsāḥ| ghṛtaprātīkā bhuvānasya madhyē|

marmrjyamānā mahatē saubhāgāya mahyāndhukṣva
yajāmānāya kāmāḥ bhūmirbhūtvā mahimānaṁ
pupōṣa tatō dēvī vārdhayatē payāgṁsi yajñiṣā
yajñaṁ vi ca yanti śaṁ cā oṣādhīrāpā iha
śakvārīśca yō mā hṛdā manāsā yaścā vācā ॥⁵⁸ ॥

yō brahmāṇā karmāṇā dvēṣṭi dēvāḥ yaḥ śrutēna
hṛdayēnēṣṇatā cā tasyēndra vajrēṇa śirāśchinadmi
ūrṇāmṛdu prathāmānagg syōnam dēvēbhyō juṣṭagṁ
sadānāya barhiḥ suvargē lōkē yajāmānagṁ hi dhēhi
māṁ nākāsyā prṣṭhē pāramē vyōman catuḥ śikhaṇḍā
yuvatiḥ supēśāḥ ghṛtapratīkā vayunāni vastē
sāstīryamāṇā mahatē saubhāgāya ॥⁵⁹ ॥

sā mē dhukṣva yajāmānāya kāmāḥ śivā cā mē śagmā
caidhi syōnā cā mē suṣadā caidhi ūrjāsvatī ca mē
payāsvatī caidhi iṣāmūrjaṁ mē pinvasva brahma
tējō mē pinvasva kṣātramōjō mē pinvasva viśaṁ
puṣṭiṁ mē pinvasva āyurānnādyāmmē pinvasva
prajāṁ paśūnmē pinvasva ॥⁶⁰ ॥

asmin yajña upa bhūya innu mē avikṣōbhāya
paridhīndādhami dhartā dharuṇō dhariyān
agnirdvēṣāgṁsi niritō nūdātai vicchinadmi
vidhṛtibhyāgṁ sapatnāḥ jātānbhrātṛvyān yē cā
janiṣyamāṇāḥ viśō yantrābhyāṁ vidhāmāmyēnān
ahagg svānāmuttamōssāni dēvāḥ viśō yantrē
nūdamānē arātim viśvaṁ pāpmānamamātim
durmarāyuma ॥⁶¹ ॥

sīdāntī dēvī sūkr̥tasyā lōkē dhṛtī sthō vidhṛtī
svadhṛtī prāṇānmayī dhārayatam prajāmmayī
dhārayatam paśūnmayī dhārayatam āyaṁ prastāra

ubhayāsyā dhartā| dhartā prāyājānāmutānūyājānām|
sa dād̐hāra samidhō viśvarūpāḥ| tasmīn̐tsrucō adhyā
sādayāmi| ā rōha pathō jūhu dēvayānān̐||₆₂||

yatrarsāyaḥ prathamajā yē pūrāṇāḥ|
hirāṇyapakṣāṣjirā sambhṛtāṅgā| vahāsi mā sukṛtām
yatrā lōkāḥ| avāham bādha upabhṛtā sapatnān̐|
jātānbhrātṛvyān̐ yē cā janīṣyamāṇāḥ| dōhai yajñagm
sudughāmiva dhēnum| ahamuttārō bhūyāsam| adhārē
matsapatnāḥ| yō mā vācā manāsā durmarāyuh|
hṛdāsrātīyādābhīdāsādagnē||₆₃||

īdamāsyā cittamadhārandhruvāyāḥ| ahamuttārō
bhūyāsam| adhārē matsapatnāḥ| ṛṣabhōṣsi śākvarāḥ|
ghṛtācīnāgm sūnuḥ| priyēṇa nāmna priyē sadāsi sīda
syōnō mē sīda suśadāḥ pṛthivyām| prathāyi prajāyā
paśubhiḥ suvargē lōkē| divi sīda pṛthivyāmantarīkṣē|
ahamuttārō bhūyāsam||₆₄||

adhārē matsapatnāḥ| iyagg sthālī ghṛtasyā pūrṇā|
acchin̐napayāḥ śatadhāra utsāḥ| mārutēṇa śarmāṇā
daivyēṇa| yajñōṣsi sarvatāḥ śṛitāḥ| sarvatō mām
bhūtaṁ bhāviṣyacchrāyatām| śatammē santvāśīśāḥ|
sahasrāmmē santu sūnṛtāḥ| irāvatīḥ paśumatīḥ|
prajāpātīrasi sarvatāḥ śṛitāḥ||₆₅||

sarvatō mām bhūtaṁ bhāviṣyacchrāyatām| śataṁ mē
santvāśīśāḥ| sahasraṁ mē santu sūnṛtāḥ| irāvatīḥ
paśumatīḥ| īdamīndriyamamṛtaṁ vīryam|
anēnēndrāya paśavōṣcikitsan| tēnā dēvā avatōpa
mām| ihēṣamūrjam yaśaḥ saha ōjāḥ sanēyam| śṛtaṁ
mayī śrayatām| yatpṛthivīmacārattatpraviṣṭam||₆₆||

yēnāsiñcādbalamindrē prajāpātiḥ | idantacchukraṃ
madhū vājiniṇvat | yēnōpariṣṭādadhinōnmahēndram |
dadhi māndhinōtu | ayaṃ vēdaḥ pṛthivīmanvāvindat |
guhā satīṅgahānē gahvārēṣu | sa vīndatu yajāmānāya
lōkam | acchidraṃ yajñam bhūrikarmā karōtu | ayaṃ
yajñah samāsadaddhaviṣmān | ṛcā sāmna yajūṣā
dēvatābhiḥ || 67 ||

tēnā lōkāntsūryāvatō jayēma | indrāsya
sakhyamāmṛtatvamāśyām | yō naḥ kaniya iha
kāmayātai | asmin yajñē yajāmānāya mahyam | apa
tamindrāgnī bhuvānānnudētām | ahaṃ prajāṃ
vīravātīm vidēya | agnē vājajit | vājāntvā sariṣyantaṃ |
vājaṃ jēṣyantaṃ | vājinaṃ vājajitaṃ || 68 ||

vājajityāyai saṃ mārjmi | agnimānnādamānnādyāya |
upāhūtō dyauḥ pitā | upa māndyauḥ pitā hvāyatām |
agnirāgnīdhrāt | āyūṣē varcāsē | jīvātvai puṇyāya |
upāhūtā pṛthivī mātā | upa mām mātā pṛthivī
hvāyatām | agnirāgnīdhrāt || 69 ||

āyūṣē varcāsē | jīvātvai puṇyāya | manō
jyōtirjuṣatāmājyaṃ | vicchinnaṃ yajñagṃ
samimandādhātu | brhaspatistanutāmimannāḥ | viśvē
dēvā iha mādayantām | yantē agna āvr̥ścāmi | ahaṃ vā
kṣipitaścaraṇ | prajāṃ ca tasya mūlaṃ ca | nīcairdēvā
ni vr̥ścata || 70 ||

agnē yō nōsbhidāsāti | samānō yaśca niṣṭyāḥ |
idhmasyēva prakṣāyātaḥ | mā tasyōcchēṣi kiñcana | yō
māndvēṣṭi jātavēdaḥ | yañcāhandvēṣmi yaśca mām |
sarvāggstānāgnē sandāha | yāgṃ ścāhandvēṣmi yē ca
mām | agnē vājajit | vājāntvā sarvāgṃsaṃ || 71 ||

vājaṃ jigivāgṃsaṃ | vājinaṃ vājajitaṃ | vājajityāyai
sammārjmi | agnimānnādamānnādyāya | vēdirbarhiḥ
śṛtagṃ haviḥ | idhmaḥ pāridhayaḥ srucāḥ | ājyaṃ
yajña ṛcō yajuh | yājyāśca vaṣatkārāḥ | sammē
sannātayō namantām | idhmaśannahānē hutē || 72 ||

divaḥ khilōṣvātataḥ | pṛthivyā adhyutthitaḥ | tēnā
sahasrākāṇḍēna | dviṣantagṃ śōcayāmasi | dviṣanmē
bahu śōcatu | ōṣādhē mō ahagṃ śūcam | yajña
namāstē yajña | namō namāśca tē yajña | śivēnā mē
santiṣṭhasva | syōnēnā mē santiṣṭhasva || 73 ||

subhūtēnā mē santiṣṭhasva | brahmavarcaśenā mē
santiṣṭhasva | yajñasyarddhiṃ manu santiṣṭhasva | upā tē
yajña namāḥ | upā tē namāḥ | upā tē namāḥ |
triṣphalīkriyamāṇānām | yō nyaṅgō āvaśiṣyātē |
rakṣāsāṃ bhāgadhēyaṃ | āpastatpra vāhatāditaḥ || 74 ||

ulūkhālē musālē yacca śūrpē | āśiślēṣā dṛṣadi
yatkapālē | avapruṣō vipruṣaḥ samyājāmi | viśvē dēvā
hāviriḍaṃ juṣantām | yajñē yā vipruṣaḥ santi bahvīḥ |
agnau tāḥ sarvāḥ sviṣṭāḥ suhūtā juhōmi |
udyannādyamitra mahāḥ | sapatnānmē anīnaśaḥ |
divainān vidyutā jahi | nīmrōcannadhārānkṛdhi || 75 ||

udyannādyā vi nō bhaja | pitā putrēbhyō yathā |
dīrghāyutvasyā hēśiṣē | tasyā nō dēhi sūrya |
udyannādyā mitramahāḥ | ārōhannuttārām divaṃ |
hṛdrōgammamā sūrya | harimāṇaṃ ca nāśaya | śukēṣu
mē harimāṇaṃ | rōpaṇākāsu dadhmasi || 76 ||

athō hāridravēṣu mē | harimāṇaṃ ni dadhmasi |
udāgādayamādityaḥ | viśvēnā sahasā saha | dviṣantaṃ

mamā randhayaṅ| mō ahandviṣatō rādham| yō naḥ
śapādaśapataḥ| yaścā naḥ śapātaḥ śapāt| uṣāśca
tasmai nimirukcā| sarvaṃ pāpagṃ samūhatām||⁷⁷ ||

yō naḥ śapatnō yō raṇaḥ| martōśbhidāsāti dēvāḥ|
idhmasyēva prākṣāyātaḥ| mā tasyōcchēṣi kiñcana|
avāsṛṣtaḥ parāpata| śarō brahmāsagṃsitaḥ|
gacchāśmitrānpṛa viśa| maiśāṅkañcanōcchiṣaḥ||⁷⁸ ||

patiḥ prajāpātayē tapasvī vācā saubhāgāya paśūnmē pinvasva durmarāyūṃ

dēvayānāgnēśntarikṣēśhamuttārō bhūyāsaṃ prajāpātirasi sarvataḥ śrītaḥ praviṣtaṃ

dēvatābhirvājitaṃ pṛthivī hvāyatāmagnirāgnīdhrādvṛscata sasṛvāgṃsagṃ hutē syōnēnā mē

santiṣṭhasvētaḥ kṛdhi dadhmasyūhatāmaṣtau cā||

[6]

sakṣēdam paśya| vidhārtarīdam paśya| nākēdam
paśya| ramatiḥ pañiṣṭhā| ṛtaṃ varṣiṣṭham|
amṛtāyānyāhuḥ| sūryō varīṣṭhō akṣabhirvibhāti| anu
dyāvāpṛthivī dēvapūtrē| dīkṣāśsi tapāsō yōniḥ| tapōśsi
brahmāṇō yōniḥ||⁷⁹ ||

brahmāsi kṣatrasya yōniḥ| kṣatramāsyṛtasya yōniḥ|
ṛtamāsi bhūrā rābhē| śraddhām manāsā|
dīkṣāntapāsā| viśvāsyā bhuvānasyādhipatnīm| sarvē
kāmā yajāmānasya santu| vātaṃ prāṇaṃ manāsāśnvā
rābhāmahē| prajāpātiṃ yō bhuvānasya gōpāḥ| sa nō
mr̥tyōstrāyatām pātvagṃhāsaḥ||⁸⁰ ||

jyōgjīvā jarāmāśīmahi| indrā śākvara gāyatrīm pra
pādyē| tāntē yunajmi| indrā śākvara triṣṭubham pra
pādyē| tāntē yunajmi| indrā śākvara jagatīm pra
pādyē| tāntē yunajmi| indrā śākvarānuṣṭubham pra
pādyē| tāntē yunajmi| indrā śākvara pañktiṃ
prapādyē||⁸¹ ||

tāntē yunajmi| āśhandīkṣāmāruhamṛtasya patnīm|
gāyatrēṇa chandāsā brahmāṇā ca| ṛtaṃ satyēśdhāyī|
satyamṛtēśdhāyī| ṛtaṃ ca mē satyañcābhūtām|
jyōtirabhūvagṃ suvāragamam| suvargam lōkam
nākāsyā prṣṭham| brādhnasyā viṣṭapāmagamam|
prṭhivī dīkṣā||⁸²||

tayāśgnirdīkṣayā dīkṣitaḥ| yayāśgnirdīkṣayā dīkṣitaḥ|
tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi| antarīkṣandīkṣā| tayā
vāyurdīkṣayā dīkṣitaḥ| yayā vāyurdīkṣayā dīkṣitaḥ|
tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi| dyaurdīkṣā| tayāśśdityō
dīkṣayā dīkṣitaḥ| yayāśśdityō dīkṣayā dīkṣitaḥ||⁸³||

tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi| diśō dīkṣā| tayā
candramā dīkṣayā dīkṣitaḥ| yayā candramā dīkṣayā
dīkṣitaḥ| tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi| āpō dīkṣā| tayā
varuṇō rājā dīkṣayā dīkṣitaḥ| yayā varuṇō rājā
dīkṣayā dīkṣitaḥ| tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi|
ōśādhayō dīkṣā||⁸⁴||

tayā sōmō rājā dīkṣayā dīkṣitaḥ| yayā sōmō rājā
dīkṣayā dīkṣitaḥ| tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi|
vāgdīkṣā| tayā prāṇō dīkṣayā dīkṣitaḥ| yayā prāṇō
dīkṣayā dīkṣitaḥ| tayā tvā dīkṣayā dīkṣayāmi| prṭhivī
tvā dīkṣāmāṇāmanū dīkṣatām| antarīkṣantvā
dīkṣāmāṇāmanū dīkṣatām| dyaustvā dīkṣāmāṇāmanū
dīkṣatām||⁸⁵||

diśāstvā dīkṣāmāṇāmanū dīkṣantām| āpāstvā
dīkṣāmāṇāmanū dīkṣantām| ōśādhayāstvā
dīkṣāmāṇāmanū dīkṣantām| vāktvā dīkṣāmāṇāmanū
dīkṣatām| ṛcāstvā dīkṣāmāṇāmanū dīkṣantām| sāmāni
tvā dīkṣāmāṇāmanū dīkṣantām| yajūgṃṣi tvā

dīkṣāmāṇamanu dīkṣantāmi| ahāśca rātriśca| kṛṣīśca
vr̥ṣṭīśca| tviṣīścāpācitiśca||⁸⁶ ||

apaścauṣādhayaśca| ūrkca sūnṛtā ca| tāstvā
dīkṣāmāṇamanu dīkṣantāmi| svē dakṣe dakṣāpitēha
sīda| dēvānāgṃ sumnō māhatē raṇāya|
svāsasthastanuvā samviśasva| pitēvaidhi sūnava ā
suśēvāḥ| śivō mā śivamā viśa| satyammā ātmā|
śraddhā mēśkṣītiḥ||⁸⁷ ||

tapō mē pratiṣṭhā| savitr̥prāsūtā mā diśō dīkṣayantu|
satyamāsmi| ahantvadāsmi| madāsi| tvamētat| mamāsi|
yōnistava| yōnīrasmi| mamaiva sanvaha| havyānyāgnē|
putraḥ pitrē lōkakṛj̣jātavēdaḥ| ājuhvānaḥ supratīkaḥ
purastāt| agnē svām yōnimā sīda sādhyā|
asmintsadhasthē adhyuttārasmin||⁸⁸ ||

viśvē dēvā yajāmānaśca sīdata| ēkāmiṣē
viṣṇustvāśnvētul| dvē ūrjē viṣṇustvāśnvētul| trīṇi
vratāya| viṣṇustvāśnvētul| catvāri| māyōbhavāya
viṣṇustvāśnvētul| pañca| paśubhyō viṣṇustvāśnvētul|
ṣaḍrāyaspōṣāya| viṣṇustvāśnvētul| sapta| saptabhyō
hōtrābhyō viṣṇustvāśnvētul| sakhāyaḥ| saptapādā
abhūma| sakhyantē gamēyam||⁸⁹ ||

sakhyāttē mā yōṣam| sakhyānmē mā yōṣṭhāḥ| sāśsi
subrahmaṇyē| tasyāstē pr̥thivī| pādāḥ| sāśsi
subrahmaṇyē| tasyāstē| śntarīkṣam| pādāḥ| sāśsi
subrahmaṇyē| tasyāstē| dyauḥ| pādāḥ| sāśsi
subrahmaṇyē| tasyāstē| diśaḥ| pādāḥ||⁹⁰ ||

parōrajāstē pañcamāḥ| pādāḥ| sā na
iṣamūrjāndhukṣva| tējā indriyam|
brahma| varca| samannādyam| vi mīmē tvā payāsvatīmi|

dēvānā¹ndhēnugm sudughāmanāpasphurantīm| indrah
sōmaṃ pibatu| kṣēmō¹ astu naḥ| imānnārāḥ kṛṇuta
vēdīmētyā| vasūmatīgṃ rudravātīmādityavātīm||⁹¹ ||
varṣmāndivah| nābhā¹ prthivyāḥ| yathā¹syam yajāmānō
na riṣyēt| dēvasyā¹ savituh savē| catuh śikhaṇḍā
yuvatiḥ supēśāḥ| ghṛtaprātīkā¹ bhuvānasya madhyē¹
tasyāgṃ suparṇāvadhi¹ yau niviṣṭau|
tayōrdēvānām¹adhi bhāgadhēyaṃ| apa
janyāmbhayannūda| apā¹ cakrāṇi¹ vartaya| grhagṃ
sōmasya gacchatam| na vā¹ ū vētanmriyasē¹ na riṣyasi|
dēvāgṃ idēṣi¹ pathibhiḥ¹ sugēbhiḥ¹ yatra¹ yanti¹ sukṛtō
nāpi¹ duṣkṛtāḥ| tatrā¹ tvā dēvaḥ¹ sāvītā¹ dādhatu||⁹² ||

brahmānō yōniragṃhāsaḥ paṅktim prapādyē dīkṣā¹ yayā¹ssdityō dīkṣayā¹ dīkṣitastayā¹ tvā dīkṣayā¹
dīkṣayāmyōśadhayō dīkṣā¹ dyaustvā¹ dīkṣāmāṇamanū dīkṣatāmapācitīścākṣītīruttārasmingamēyam¹ diśaḥ¹
pādā¹ ādityavātīm¹ vartaya¹ pañcā¹ ca||

[7]

yada¹syā pāre¹ rajāsaḥ| śukrañjyōtirajāyata| tannāḥ¹
parṣadati¹ dviṣāḥ| agnē¹ vaiśvānara¹ svāhā¹
yasmādbhīṣā¹svāśiṣṭhāḥ| tatō¹ nō abhāyaṃ¹ kṛdhi|
prajābhyāḥ¹ sarvābhyō¹ mṛḍa| namō¹ rudrāyā¹ mīdhuṣē¹
yasmādbhīṣā¹ nyaśadaḥ| tatō¹ nō abhāyaṃ¹ kṛdhi||⁹³ ||
prajābhyāḥ¹ sarvābhyō¹ mṛḍa| namō¹ rudrāyā¹ mīdhuṣē¹
udūśra tiṣṭha¹ pratitiṣṭha¹ māriṣaḥ| mēmaṃ¹ yajñam¹
yajāmānam¹ ca rīriṣaḥ| suvargē¹ lōkē¹ yajāmānagṃ¹ hi
dhēhi| śannā¹ ēdhi¹ dvipadē¹ śāncatūṣpadē¹
yasmādbhīṣā¹svēpiṣṭhāḥ¹ palāyiṣṭhāḥ¹ samajñāsthāḥ¹
tatō¹ nō abhāyaṃ¹ kṛdhi| prajābhyāḥ¹ sarvābhyō¹ mṛḍa|
namō¹ rudrāyā¹ mīdhuṣē¹||⁹⁴ ||

ya idamakāḥ| tasmai¹ namāḥ| tasmai¹ svāhā¹ na vā¹
ūvētanmriyasē¹ āśānāntvā¹ viśvā¹ āśāḥ| yajñasya¹ hi

stha ṛtviyaṁ| indrāgnī cētānasya ca| hutāhutasyā
 tṛpyatam| ahūtasya hutasyā ca| hutasya cāhūtasya
 ca| ahūtasya hutasyā ca| indrāgnī aśya sōmāśya|
 vītam pibatam juṣēthām| mā yajāmānantamō vidat|
 martvijō mō imāḥ prajāḥ| mā yaḥ sōmāmimam pibāt|
 sagṁsr̥ṣṭamubhayaṁ kṛtam||⁹⁵ ||

kṛdhi mīdhuṣēśhūtasya ca sapta cā||—————[8]

anāgasastvā vayam| indrēṇa prēṣitā upa| vāyuṣṭē
 astvagṁśabhūḥ| mitrastē astvagṁśabhūḥ| varuṇastē
 astvagṁśabhūḥ| apām̐kṣayā ṛtāśya garbhāḥ|
 bhuvānasya gōpāḥ śyēnā atithayaḥ|
 parvātānāṅkakubhaḥ prayutō napātāraḥ|
 vagnunēndragg hvayata| ghōṣēṇāmivāgṁ ścātayata||⁹⁶ ||

yuktāḥ stha vahāta| dēvā grāvāṇa indurindra
 ityāvādiṣuḥ| ēndramacucyavuḥ paramasyāḥ
 parāvataḥ| āśsmātsadhasthāt| ōrōrantarikṣāt| ā
 sūbhūtamāsusavuḥ| brahmavarcaśamma āsūsavuḥ|
 samarē rakṣāgg̐syavadhiṣuḥ| apāhatam brahmajyasya|
 vākcā tvā manāśca śrīṇītām||⁹⁷ ||

prāṇāścā tvāśpānaścā śrīṇītām| cakṣuśca tvā śrōtram
 ca śrīṇītām| dakṣāścatvā balaṁ ca śrīṇītām| ōjāśca
 tvā sahaśca śrīṇītām| āyūśca tvāśjarā cā śrīṇītām|
 ātmā cā tvā tanūścā śrīṇītām| śṛtōśsi śṛtam kṛtaḥ|
 śṛtāyā tvā śṛtēbhyāstvā| yamindrāmāhurvaruṇam
 yamāhuḥ| yammitramāhuryamū satyamāhuḥ||⁹⁸ ||

yō dēvānām̐ dēvatāmastapōjāḥ| tasmai tvā
 tēbhyāstvā| mayi tyadindriyamamahat| mayi dakṣō
 mayi kratuḥ| mayi dhāyi suvīryam̐| trisūggharmō vi
 bhātu mē| ākūtyā manāsā saha| virājā jyōtiṣā saha|

yajñēna payāsā saha tasya dōhāmaśīmahī ॥₉₉ ॥

tasya sumnamāśīmahī tasya bhakṣamaśīmahī
vāgjūṣāṇā sōmāsyā tṛpyatu mītrō janānpra sa mītra
yasmānna jātaḥ parō anyō astī ya āvivēśa bhuvānāni
viśvā prajāpātiḥ prajāyā samvidānaḥ trīṇi jyōtīgṃṣi
sacatē sa śōḍaśī ēśa brahmā ya ṛtviyāḥ indrō nāmā
śrutō gaṇē ॥₁₀₀ ॥

pra tē mahē vidathē śagṃsiṣagṃ harī ya ṛtviyāḥ pra
tē vanvē vanuṣō haryatammadaṃ indrō nāmā
ghṛtannayaḥ haribhiścāru sēcātē śrutō gaṇa ā tvā
viśantu harivarpasaṅgirāḥ indradhīpatēśdhipatistvaṃ
dēvānāmasi adhipatimmām āyūṣmantam
varcāsvantammanuṣyēṣu kuru ॥₁₀₁ ॥

indraśca samrādvaruṇaśca rājā tau tē bhakṣam
cākraturagra ētam tayōranū bhakṣam bhakṣayāmi
vāgjūṣāṇā sōmāsyā tṛpyatu prajāpātirviśvakārmā
tasya manō dēvaṃ yajñēnā rādhyāsam arthēgā asya
jāhitaḥ avasānāpatēśvasānāmmē vinda namō
rudrāyā vāstōṣpatāyē āyānē vidravāṇē ॥₁₀₂ ॥

udyānē yatparāyāṇē āvartānē vivartānē yō gōpāyati
tagṃ hūvē yānyāpāmityānyaprātittānyasmi yamasyā
balinā carāmi ihaiva santaḥ prati tadyātayāmaḥ jīvā
jīvēbhyō ni hārāma ēnat anṛṇā asminnānṛṇāḥ
parāsmiṇ tṛtiyē lōkē anṛṇāḥ syāma yē dēvayānā uta
pitṛyāṇāḥ ॥₁₀₃ ॥

sarvānpathō anṛṇā ākṣiyēma idamūnu
śrēyōśvasānamā gānma śivē nō dyāvāprthivī ubhē
imē gōmadddhanāvadaśvāvādūrjāsvatī suvīrā vīrairanu

sañcārēmaḥ arkaḥ pavitrāgṃ rajasō vimānaḥ | punāti
dēvānāmbhuvānāni viśvā | dyāvāprthivī payāsā
samvidānē | ghṛtaṃ dūhātē amṛtaṃ prapīnē |
pavitrāmarkō rajasō vimānaḥ | punāti
dēvānāmbhuvānāni viśvā | suvarjyōtīryasō mahat |
aśīmaḥ gādhamuta prātiṣṭhām || 104 ||

cāṭayata śrīnītāgṃ satyamāhurāśīmaḥ gaṇē kuru vidravānē pitṛyānā arko rajasō vimānastrīni ca ||- [9]

udāstāmpsītsavitā mitrō āryamā |
sarvānamitrānavadhīdyugēnā |
br̥hantammāmākaradvīravāntam | rathāntarē śrāyasva
svāhā prthivyām | vāmadēvyē śrāyasva svāhā |
br̥hati śrāyasva svāhā divi | br̥hatā tvōpāstabhnōmi | ā
tvā dadē yaśāsē vīryāya ca | asmāsvāghniyā
yūyandādhāthēndriyaṃ payāḥ | yastē drapsō yastā
udaṛṣaḥ || 105 ||

daivyāḥ kēturviśvāmbhuvānamāvivēśā | sa nāḥ
pāhyariṣṭyai svāhā | anū mā sarvō yajñō |
viśvē dēvā marutaḥ sāmārkaḥ | āpriyaśchandāgṃsi
nīvidō yajūgṃṣi | asyai prthivyai yadyajñiyaṃ |
prajāpātērvartanīmanū vartasva | anūvīrairanū
rādhyāma gōbhiḥ | anvaśvairanu sarvairu puṣṭaiḥ | anū
prajāyā |
nīndriyēnā || 106 ||

dēvā nō yajñamṛjudhā nāyantū | pratikṣatrē
pratitiṣṭhāmi rāṣṭrē | pratyāśvēṣu pratitiṣṭhāmi |
gōṣu | prati prajāyāṃ | pratitiṣṭhāmi | bhavyē |
viśvāmanyā |
vāvṛdhē | tadanyasyāmadhiśritam | divē ca
viśvakārmaṇē | prthivyai cākarannamāḥ | askāndyauḥ
prthivīm | askānṛṣabhō yuvāgāḥ || 107 ||

skannēmā viśvā bhuvānā| skannō yajñah pra jānayatū|
askānajāni prājāni| ā skannājjāyatē vṛṣā| skannātpra
jāniṣīmahī| yē dēvā yēśāmidambhāgadhēyāmbabhūvā|
yēśāṃ prayājā utānūyājāḥ| indrājyēṣṭhēbhyō
varuṇarājabhyaḥ| agnihōtr̥bhyō dēvēbhyaḥ svāhā| uta
tyā nō divā matih||¹⁰⁸ ||

adītirūtyā gāmatī| sā śāntācī mayāskaratī| apa sridhāḥ|
uta tyā daivyā bhīṣajā| śānnāskaratō aśvinā|
yūyātāmasmadrapāḥ| apa sridhāḥ|
śamagniragnibhīskaratī| śānnāstapatu sūryāḥ| śam
vātō vātvarapāḥ||¹⁰⁹ ||

apa sridhāḥ| taditpadam na vicikēta vidvān| yanmṛtaḥ
punārapyēti jīvān| triṇṛdyadbhuvānasya rathavṛtī| jīvō
garbhō na mṛtaḥ sa jīvātī| pratyāsmāi pipīṣatē| viśvāni
viduṣē bhara| arāṅgamāya jagmāvē| apāścāddaghvanē
narē| indurindumavāgātī| indōrindrōṣpātī| tasyā ta
indavindrāpītasya madhūmataḥ| upāhūtasyōpāhūtō
bhakṣayāmi||¹¹⁰ ||

udarṣa indriyēṇa gā matirārapā āgātrīṇi ca||^[10]

brahmā pratiṣṭhā manāsō brahmā vācaḥ| brahmā
yajñānāgṃ haṇiṣāmājyāsyā| atiriktāṅkarmāṇō yaccā
hīnam| yajñah parvāni pratirannēti kalpayān|
svāhākṛtāṣṣhūtirētu dēvān| āśrāvitamatyāśrāvitam|
vaśātḥkṛtamātyanūktam ca yajñē| atiriktāṅkarmāṇō
yaccā hīnam| yajñah parvāni pratirannēti kalpayān|
svāhākṛtāṣṣhūtirētu dēvān||¹¹¹ ||

yadvō dēvā atipādayāni| vācā
citprayātandēvahēdānam| arāyō aśmāgṃ
abhidūcchunāyatē| anyatrāśmanmārutastannidhētana|

tatamma āpastadū tāyatē punāḥ| svādiṣṭhā
dhītirucathāya śasyatē| ayagm sāmudra uta
viśvabhēṣajaḥ| svāhākṛtasya samūtrpṇutarbhuvah|
udvayantamāsaṣpari| udutyāñcitram||¹¹² ||

imammē varuṇa tattvā yāmi| tvannō agnē sa tvannō
agnē| tvamāgnē ayāsi prajāpatē| imañjīvēbhyāḥ
paridhindādhami| maiṣānnūgādapārō ardhāmētam|
śatañjīvantu śaradāḥ purūcīḥ| tīrō mṛtyundādhatām
parvātēna| iṣṭēbhyāḥ svāhā vaṣaḍaniṣṭēbhyāḥ svāhā|
bhēṣajanduriṣṭyai svāhā niṣkṛtyai svāhā| daurārdhyai
svāhā daivībhyastanūbhyāḥ svāhā||¹¹³ ||

ṛddhyai svāhā samṛddhyai svāhā| yatā indra
bhayāmahē| tatō nō abhāyaṁ kṛdhi|
maghāvañchagdhi tava tannā ūtayē| vi dviṣō vi
mṛdhō jahi| svastidā viśaspatiḥ| vṛtrahā vi mṛdhō
vaśi| vṛṣēndrāḥ pura ētu naḥ| svastidā ābhayaṅkaraḥ|
ābhirgīrbhiryadatō na ūnam||¹¹⁴ ||

āpyāyaya harivō vardhamānaḥ| yadā stōtrbhyō mahi
gōtrā rujāsi| bhūyiṣṭhabhājō adhā tē syāma|
anājñātaṁ yadājñātaṁ| yajñasya kriyatē mithu| agnē
tadāsyā kalpayā| tvagm hi vēthā yathātatham|
puruṣasammitō yajñaḥ| yajñaḥ puruṣasammitaḥ| agnē
tadāsyā kalpayā| tvagm hi vēthā yathātatham|
yatpākātrā manāsā dīnadākṣā na| yajñasya manvatē
martāsaḥ| agniṣṭaddhōtā kratuvidvijānaḥ| yajīṣṭhō
dēvāgṁ ṛtuśō yājāti||¹¹⁵ ||

dēvāgṁ ścitram tanūbhyāḥ svāhōnam puruṣasammitōSgnē tadāsyā kalpayā pañcā ca||—————[11]

yaddēvā dēvahēḍānam| dēvāsaścakṛmā vayam|

ādityāstasmānmā muñcataḥ ṛtasyartēna māmutaḥ dēvā
jīvanakāmyā yatḥ vācāṣṇṛtamūdimaḥ agnirmā
tasmādēnāsaḥḥ gārhapatyahḥ pramuñcatuḥ duritā yāni
cakṛmaḥ karōtu māmānēnasaḥḥ ॥ 116 ॥

ṛtēna dyāvaprthivīḥ ṛtēna tvagmḥ sārasyatiḥ ṛtānmā
muñcatāgṃhāsaḥḥ yadanyakṛtamārīmaḥ
sajātaśagṃsāduta vā jāmiśagṃsātḥ jyāyāsaḥḥ
śagṃsāduta vā kaniyasaḥḥ anājñātam dēvakṛtam
yadēnāḥḥḥ tasmāttvamaśmāñjātavēdō mumugdhiḥ
yadvācā yanmanāsāḥḥ
bāhubhyāmūrubhyāmaṣṭhīvadbhyām ॥ 117 ॥

śiśñairyadanṛtañcakṛmā vāyamḥ agnirmā
tasmādēnāsaḥḥḥ yaddhastābhyāñcakaraḥ kilbiṣāniḥ
akṣāṇām vagnumūpajighnāmānaḥḥḥ dūrēpaśyā cā
rāṣṭrabhrccāḥḥḥ tānyāpsarasāvanūdattāmṛṇāniḥ
adivyanṛṇamḥ yadahañcakārāḥḥḥ yadvādāsyantsañjagārā
janēbhyahḥḥḥ agnirmā tasmādēnāsaḥḥḥ yanmayiḥ mātā
garbhē satiḥḥ ॥ 118 ॥

ēnāścakārā yatpitāḥḥḥ agnirmā tasmādēnāsaḥḥḥ yadā
pipēśā mātaramḥḥḥ pitaramḥḥḥḥ putraḥḥḥ pramuditō dhayaḥḥḥ
ahigṃsitau pitarauḥḥḥ mayā tatḥḥḥ tadāgnē anṛṇō bhāvāmiḥḥ
yadantarikṣamḥḥḥ prthivīmūta dyāmḥḥḥ yanmātaramḥḥ
pitaramḥḥḥ vā jihigṃsimaḥḥḥ agnirmā tasmādēnāsaḥḥḥ
yadāśasā niśasā yatpārāśasā ॥ 119 ॥

yadēnāścakṛmā nūtānamḥḥḥ yatpūrāṇamḥḥḥ agnirmā
tasmādēnāsaḥḥḥḥ atī krāmāmi duritamḥḥḥ yadēnāḥḥḥḥ jahāmi
ripramḥḥḥḥ pārāmē sadhasthēḥḥḥḥ yatraḥḥḥḥ yantiḥḥḥḥ sukṛtō nāpi
duṣkṛtāḥḥḥḥ tamā rōhāmi sukṛtānnu lōkamḥḥḥḥḥḥ tritē dēvā
āmṛjataitadēnāḥḥḥḥḥḥ tritaḥḥḥḥḥḥ etanmānuṣyēṣu māmṛjēḥḥḥḥḥḥ tatō

mā yadi kiñcidānaśē| agnirmā tasmādēnāsaḥ||¹²⁰||

gārhāpatyaḥ pra muñcatu| duritā yāni cakrma| karōtu
māmanēnasaṁ| divi jātā apsu jātāḥ| yā jātā
ōṣadhībhyaḥ| athō yā āgnijā āpāḥ| tā naḥ sundhantu
sundhānīḥ| yadāpō naktānduritañcarāma| yadvā divā
nūtānaṁ yatpūrāṇaṁ| hirāṇyavarṇāstata utpūnīta
naḥ| imammē varuṇa tattvā yāmi tvannō agnē sa
tvannō agnē| tvamāgnē ayāsi||¹²¹||

anēnasamaṣṭhīvadabhyāgṁ sati pārāśasāḥ agnirmā tasmādēnāsaḥ punīta nastrīṇi ca (yaddēvā dēvā
ṛtēnā sajātaśagṁsādyadvācā yaddhastābhyāmadīvyam yanmayi mātā yadā pipēṣa yadantarīkṣam
yadāśasāṣṭi krāmāmi tritē dēvā divi jātā apsu jātā yadāpā imammē varuṇa tattvā yāmi tvannō agnē sa
tvannō agnē tvamāgnē ayāsi|)||

[12]

yattē grāvṇṇā cicchiduh| sōma rājan| priyāṇyaṅgāni
svadhītā parūgṁṣi| tatsandhatsvājyēnōta vārdhayasva|
anāgasō adhamitsaṅkṣayēma| yattē grāvā bāhucyūtō
acūcyavuh| narō yattē duduhurdakṣiṇēna| tatta
āpyāyatāntattē| niṣṭyāyatāndēva sōma| yattē
tvacāmbibhiduryacca yōniṁ| yadāsthānātpracyūtō
vēnāsi tmanā||¹²²||

tvayā tatsōma guptamāstu naḥ| sā naḥ
sandhāsātparamē vyōman| ahāccharīraṁ payāsā
samētya| anyōnyō bhavati varṇō asya|
tasminvayamupāhūtāstavā smaḥ| ā nō bhaja sadāsi
viśvarūpē| nṛcakṣāḥ sōmā uta śuśrugāstu| mā nō vi
hāsīdgirā āvrṇānaḥ| anāgāstanuvō vāvṛdhānaḥ| ā nō
rūpaṁ vāhatu jāyāmānaḥ||¹²³||

upā kṣaranti juhvō ghṛtēna| priyāṇyaṅgāni tavā
vārdhayāntīḥ| tasmai tē sōma nama idvaśātca| upā
mā rājantsukṛtē hvāyasva| sam prāṇāpānābhyāgṁ

samu cakṣuṣā tvam| sagg śrōtreṇa gacchasva sōma
rājan| yatta āsthitagm samu tattē astu| jānītānnāḥ
saṅgamānē pathīnām| ētañjānītātparamē vyōman|
vṛkāḥ sadhasthā vīda rūpamāsyā||¹²⁴||

yadāgacchātpathibhirdēvayānaiḥ| iṣṭāpūrtē
kṛṇutādāvirāsmā| ariṣṭō rājannagaḍaḥ parēhi|
namāstē astu cakṣasē raghūyatē| nākamārōha saha
yajāmānēna| sūryam gacchatātparamē vyōman|
abhūddēvaḥ sāvītā vandyōnu nāḥ| idānīmahnā
upavācyō nṛbhiḥ| vi yō ratnā bhajāti mānavēbhyāḥ|
śrēṣṭham nō atra draviṇam yathā dadhāt| upā nō
mitrāvaruṇāviḥvātā| anvādīdhyāthāmiha nāḥ
sakhāyā| ādityānām prasītirhētiḥ| ugrā śatāpāṣṭhā
ghaviṣā pari nō vṛṇaktu| āpyāyasva santē||¹²⁵||

tmanā jāyāmānō'ssya dadhatpañcā ca||

[13]

yaddidīkṣē manāsā yaccā vācā| yadvā prāṇaiścakṣuṣā
yaccā śrōtreṇa| yadrētāsā mithunēnāpyātmanā|
adbhyō lōkā dādhirē tējā indriyam| śukrā dīkṣāyai
tapāsō vimōcānīḥ| āpō vimōktrīrmayi tējā indriyam|
yadṛcā sāmṇā yajuṣā| paśūnāñcarmān haviṣā didīkṣē|
yacchandōbhīrōśadhībhirvanaspatau| adbhyō lōkā
dādhirē tējā indriyam||¹²⁶||

śukrā dīkṣāyai tapāsō vimōcānīḥ| āpō vimōktrīrmayi
tējā indriyam| yēna brahma yēnā kṣatram|
yēnēndrāgnī prajāpātiḥ sōmō varuṇō yēna rājā| visvē
dēvā ṛṣāyō yēnā prāṇāḥ| adbhyō lōkā dādhirē tējā
indriyam| śukrā dīkṣāyai tapāsō vimōcānīḥ| āpō
vimōktrīrmayi tējā indriyam| apām
puṣpāmasyōśadhīnāgm rasāḥ| sōmāsyā

priyandhāmā ॥₁₂₇ ॥

agnēḥ priyatāmagm̐ haviḥ svāhā ॥ apām
puṣpāmasyōśadhīnāgm̐ rasāḥ ॥ sōmāsyā priyandhāmā ॥
indrāsyā priyatāmagm̐ haviḥ svāhā ॥ apām
puṣpāmasyōśadhīnāgm̐ rasāḥ ॥ sōmāsyā priyandhāmā ॥
viśvēṣām dēvānām̐ priyatāmagm̐ haviḥ svāhā ॥ vayagm̐
sōma vratē tavā ॥ manāstanūṣu piprātaḥ ॥ prajāvāntō
aśīmahī ॥₁₂₈ ॥

dēvēbhyāḥ pitṛbhyāḥ svāhā ॥ sōmyēbhyāḥ pitṛbhyāḥ
svāhā ॥ kavyēbhyāḥ pitṛbhyāḥ svāhā ॥ dēvāsa iha
mādayadhvam ॥ sōmyāsa iha mādayadhvam ॥ kavyāsa
iha mādayadhvam ॥ anāntarītāḥ pitarāḥ sōmyāḥ
sōmapīthāt ॥ apaitu mṛtyuramṛtānna āgaḥ ॥ vaivasvatō
nō abhāyam̐ kṛṇōtu ॥ paṇam̐ vanaspatēriva ॥₁₂₉ ॥

abhi nāḥ śīyatāgm̐ rayiḥ ॥ sacātānnaḥ śacīpatih ॥
parāmmṛtyō anu parēhi panthām ॥ yastē sva itārō
dēvayānāt ॥ cakṣuṣmatē śṛṇvatē tē bravīmi ॥ mā nāḥ
prajāgm̐ rīriṣō mōta vīrān ॥ idamūnu
śrēyōvasānamāgānma ॥ yadgōjiddhānajidāśvajidyat ॥
paṇam̐ vanaspatēriva ॥ abhi nāḥ śīyatāgm̐ rayiḥ ॥
sacātānnaḥ śacīpatih ॥₁₃₀ ॥

vanaspatāvadbhyō lōkā dādhirē tējā indriyandhāmāśīmahivābhinaḥ śīyatāgm̐ rayirēkaḥ ca ॥ — [14]

sarvān yadviṣṣāṇṇēnā vi vai yāḥ purastāddēvā dēvēṣu paristrṇīta sakṣēdam yadasya
pārēśnāgasā udāstāmpsīdbrahmā pratiṣṭhā yaddēvā yattē grāvṇṇā yaddidīksē
catūrdaśa ॥₁₄ ॥

sarvānbhūtimēva yāmēvāpsvāhūtim̐ vratānām̐ paṇavalkaḥ sōmyānāmāsminyajñēśgnē
yō nō jyōgjīvāḥ parōrājāḥ pratēmahē brahmā pratiṣṭhā
gārhapatyāstrigṃśadūttaraśatam ॥₁₃₀ ॥

sarvāñchacīpatih ॥

hariḥ ōm ॥

॥iti śrīkr̥ṣṇayajurvēdīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
saptamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ॥

॥aṣṭamaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tr̥tīyāṣṭakē aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ॥

sāṅgrahāṇyēṣṭyā yajatēḥ imāñjanatāgṃ saṅgr̥hṇānītiḥ
dvādāśāratnī raśanā bhāvatiḥ dvādāśa māśāḥ
saṃvatsaraḥḥ saṃvatsaramēvāvā rundhēḥ mauñjī
bhāvatiḥ ūrgvai muñjāḥḥ ūrjāmēvāvā rundhēḥ citrā
nakṣātrambhavatiḥ citraṃ vā ētat-karmā॥₁॥

yadāśvamēdhaḥ samṛddhyaiḥ puṇyānāma
dēvayajānamadhyavāsyatiḥ puṇyāmēva tēnā kīrtimabhi
jāyatiḥ apādātīnṛtvijāḥ samāvāhantyā
sūbrahmaṇyāyāḥḥ suvargasyā lōkasya samāṣṭyaiḥ
kēśaśmaśru vāpatēḥ nakhāni ni kṛntatēḥ datō dhāvatēḥ
snātīḥ ahātaṃ vāśaḥ paridhattēḥ pāpmanōṣpāhatyaiḥ
vācaṃ yatvōpā vasatiḥ suvargasyā lōkasya guptyaiḥ
rātriṃ jāgarayānta āsatēḥ suvargasyā lōkasya
samāṣṭyaiḥ॥₂॥

karmā dhattē pañcā ca॥—————[1]

catuṣṭayya āpō bhavantiḥ catuḥ śaphō vā aśvāḥ
prājāpatyaḥ samṛddhyaiḥ tā digbhyaḥ samābhṛtā
bhavantiḥ dikṣu vā āpāḥḥ annaṃ vā āpāḥḥ adbhyō vā
annaṃ jāyatēḥ yadēvādbhyōṣnnāṃ jāyātēḥ tadavā
rundhēḥ tāsū brahmaudānaṃ pācatiḥ rētā ēva
taddādadhātiḥ॥₃॥

catuḥ śarāvō bhavatiḥ dikṣvēva pratīṣṭhatiḥ
ubhayatōrukmau bhāvataḥḥ ubhayatā ēvāsmīnrucaṃ
dadhātiḥ uddhārtati śṛtatvāyāḥ sarpiṣvānbhavati
mēdhyatvāyāḥ catvārā ārṣēyāḥ praśñāntiḥ diśāmēva

jyōtiṣi juhōti| catvāri hirāṇyāni dadāti| diśāmēva
jyōtīgṃṣyavā rundhē॥₄॥

yadājyāmucchiṣyātē| tasminraśanānyunatti|
prajāpātīrvā ōḍanaḥ| rēta ājyaṃ| yadājyē
raśanānyunatti| prajāpātimēva rētāsā samārdhayati|
darbhāmayī raśanā bhavati| bahu vā ēṣa kūcarō
mēdhyamupāgacchati| yadaśvāḥ| pavitraṃ vai
darbhāḥ॥₅॥

yaddarbhāmayī raśanā bhavati| punātyēvainaṃ|
pūtamēnammēdhyamā lābhatē| aśvāsyā vā ālābdhasya
mahimōdākrāmat| sa mahartvijāḥ prāviśati|
tanmahartvijāmmahartviktvam| yanmahartvijāḥ
prāśñanti| mahimānāmēvāsmintaddādhati| aśvāsyā vā
ālābdhasya rēta udākrāmat| tatsuvarṇagṃ
hirāṇyamabhavati| yatsuvarṇagṃ hirāṇyandadāti| rēta
ēva taddādhati| ōḍanē dadāti| rētō vā ōḍanaḥ| rētō
hirāṇyam| rētāsaivāsmīnrētō dadhati॥₆॥

dadhāti rundhē darbhā ābhavathṣaṭ ca॥—————[₂]

yō vai brahmāṇē dēvēbhyāḥ
prajāpātayēṣprātiprōcyāśvaṃ mēdhyam badhnāti| ā
dēvatābhyō vṛścyatē| pāpiyānbhavati| yaḥ
prātiprōcyā| na dēvatābhyā āvṛścyatē| vasiyānbhavati|
yadāḥ| brahmānnaśvāmmēdhyāmbhantsyāmi
dēvēbhyāḥ prajāpātayē tēnā rādhyāsamiti| brahma vai
brahmā| brahmāṇa ēva dēvēbhyāḥ prajāpātayē
prātiprōcyāśvāmmēdhyāmbadhnāti॥₇॥

na dēvatābhyā ā vṛścyatē| vasiyānbhavati| dēvasyā
tvā savituḥ prāsava iti raśanāmādattē prasūtyai|
aśvinōrbāhubhyāmityāḥ| aśvinau hi

dēvānāmadhvaryū āstām| pūṣṇō hastābhyāmityāha
yatyaī| vyṛddham vā ētadyajñasya| yadāyajuṣkēṇa
kriyatē| imāmagr̥bhṇanraśanāmṛtasyētyadhi vadati
yajūṣkr̥tyai| yajñasya samṛddhyai||₈||

tadāhuḥ| dvādaśāratnī raśanā kārtavyā 3
trayōdaśāratnī 3 riti| ṛṣabhō vā ēṣa ṛtūnām|
yatsamvatsaraḥ| tasya trayōdaśō māsō viṣṭapaḥ|
ṛṣabha ēṣa yajñānām| yadaśvamēdhaḥ| yathā vā
ṛṣabhasya viṣṭapaḥ| ēvamētasya viṣṭapaḥ|
trayōdaśamāratnigṃ rāśanāyāmupā dādhati||₉||

yathārṣabhasya viṣṭapagṃ saggskarōti| tādrgēva tat|
pūrva āyūṣi vidathēṣu kav̐yētyāha|
āyūrēvāsmindadhāti| tayā dēvāḥ sutamā
bābhūvurityāha| bhūtimēvōpāvartatē| ṛtasya
sāmāntsaramārapantītyāha| satyam vā ṛtam|
satyēnaiṣvaināmṛtēnārābhatē| abhidhā asītyāha||₁₀||

tasmādaśvamēdhayājī sarvāṇi bhūtānyabhi bhāvati|
bhuvānamasītyāha| bhūmānāmēvōpaīti| yantāṣṣītyāha|
yantārāmēvainaṃ karōti| dhartāsītyāha|
dhartārāmēvainaṃ karōti| sōṣgnim̐
vaiśvānaramityāha| agnāvēvainaṃ vaiśvānarē jūhōti|
saprāthasamityāha||₁₁||

prajayaivainaṃ paśubhiḥ prathayati| svāhākṛta ityāha|
hōmā ēvāsyaiṣaḥ| pr̥thivyāmityāha| asyāmēvainaṃ
pratiṣṭhāpayati| yantā rādyantāṣṣi yamānō dhartāsi
dharuṇa ityāha| rūpamēvāsyaitanmāhimānam̐
vyācāṣṭē| kṛṣyai tvā kṣēmāya tvā rayyai tvā pōṣāya
tvētyāha| āśiṣāmēvaitāmāśāstē| svagā tvā dēvēbhya

ityāhaḥ | dēvēbhyā ēvainagḡ svagā kārōti | svāhā tvā
prajāpātaya ityāhaḥ | prajāpatyō vā aśvāḥ | yasyā ēva
dēvatāyā ālabhyatē | tayaivainagḡ samārdhayati ||₁₂ ||

badhnāti samṛddhyā upādādhātyasītyāhaḥ | saprāthasamityāhaḥ dēvēbhyā ityāhaḥ pañcā ca || ————— [3]

yaḥ piturānujāyāḥ putraḥ | sa purastānnayati | yō
māturānujāyāḥ putraḥ | sa paścānnayati |
viśvāñcamēvāsmātpāpmānam vivṛhataḥ | yō arvāntam
jighāḡṣati | tamabhyāmīti | varuṇa itī svānam
caturakṣam prasaūti | parō martāḥ paraḥ svēti
śunāścaturakṣasya prahānti | svēva vai pāpmā
bhrātṛvyāḥ | pāpmānamēvāsyā bhrātṛvyagḡ hanti |
saidhraḡkammusālabhāvati ||₁₃ ||

karmākarmaivāsmāi sādhayati | paugḡścalēyō hānti |
puggścalvām vai dēvāḥ śucannyādadhuh | śucaivāsyā
śucagḡ hanti | pāpmā vā ētamīpsatītyāhuḥ |
yōśśvamēdhēna yajāta itī | aśvāsyādhaspadamupāsyati |
vajrī vā aśvāḥ prajāpatyāḥ | vajrēṇaiva
pāpmānambhrātṛvyamavā krāmati | dakṣiṇāśpā
plāvayati ||₁₄ ||

pāpmānamēvāsmācchamālamapā plāvayati | aiśika
ūdūhō bhāvati | āyurvā iśikāḥ | āyurēvāsmindadhati |
amṛtam vā iśikāḥ | amṛtāmēvāsmindadhati |
vētasāśākhōpasambāddhā bhavati | apsuyōnīrvā aśvāḥ |
apsujō vētasāḥ | svādēvainam yōnēnirmimītē |
purastātpratyañcamabhyudūhati |
purastādēvāsmīnpratīcyamṛtam dadhāti | aham ca
tvam ca vṛtrahanniti | brāhmā yajāmānasya hastam
grhṇāti | brāhmaḡṣatrē ēva sandādhāti | abhikratvēndra
bhūradhajmannityādhvāryuryajāmānam

catvārā r̥tvijaḥ samūkṣanti| ābhya ēvainaṃ catasṛbhyō
 digbhyōṣbhi samīrayanti| śatēnā rājaputraiḥ
 sahādhvaryuḥ| purastātpratyantiṣṭhaṇprōkṣāti|
 anēnāśvēnā mēdhyēnēṣṭvā| ayagṃ rājā vṛtram
 vādhyāditi| rājyaṃ vā ādhvaryuḥ| kṣatragṃ
 rājaputraḥ| rājyēnaivāsminkṣatrandādhāti| śatēnā
 rājabhirugraiḥ saha brahmā ॥₁₆ ॥

dakṣiṇāta udantiṣṭhaṇprōkṣāti| anēnāśvēnā
 mēdhyēnēṣṭvā| ayagṃ rājāpratidhr̥ṣyōṣstviti| balaṃ
 vai brahmā| balāmarājōgraḥ| balēnaivāsmīnbalaṃ
 dadhāti| śatēnā sūtagrāmaṇibhiḥ saha hōtā|
 paścātprāntiṣṭhaṇprōkṣāti| anēnāśvēnā mēdhyēnēṣṭvā|
 ayagṃ rājāṣsyai viśaḥ ॥₁₇ ॥

bahugvai bahvaśvāyai bahvajāvīkāyai|
 bahuvrīhiyāvāyai bahumāṣatīlāyai| bahuhiranyāyai
 bahuḥastikāyai| bahudāsapūruṣāyai rayimatyai
 puṣṭimatyai| bahurāyaspōṣāyai rājāstviti| bhūmā vai
 hōtā| bhūmā sūtagrāmaṇyaḥ|
 bhūmnaivāsmīnbhūmānaṃ dadhāti| śatēnā
 kṣattasaṅgrahītṛbhiḥ sahōdgātā| uttaratō dakṣiṇā
 tiṣṭhaṇprōkṣāti ॥₁₈ ॥

anēnāśvēnā mēdhyēnēṣṭvā| ayagṃ rājā
 sarvamāyūrētviti| āyurvā ūdgātā| āyuh
 kṣattasaṅgrahītārāḥ| āyūṣaivāsmīnnāyūrdadhāti|
 śatagṃśatambhavantī| śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ|
 āyūṣyēvēndriyē pratitiṣṭhati| catuh śatā bhāvanti|

catāsrō diśāḥ| dikṣvēva prati tiṣṭhati||¹⁹||

brahmā viśa ūkṣati diśa ēkaṃ ca||

[5]

yathā vai haṇiṣō gr̥hītasya skandati| ēvaṃ vā
ētadaśvāsya skandati| yanniktamanālabdhamutsrjanti|
yatstōkyā anvāḥa| sarvāhutāmēvainaṃ
karōtyaskandāya| askānnagṃ hi tat| yaddhutasya
skandati| sahasraṃmanvāḥa| sahasrāsammitaḥ suvargō
lōkaḥ| suvargasyā lōkasyābhijityai||²⁰||

yatparimitā anubrūyāt| parimitamavā rundhīta|
apārimitā anvāḥa| apārimitaḥ suvargō lōkaḥ|
suvargasyā lōkasya samāṣṭyai| stōkyā juhōti| yā ēva
varṣyā āpāḥa| tā avā rundhē| aśyāṃ juhōti| iyaṃ vā
agnirvaiśvānaraḥ||²¹||

aśyāmēvainaḥ pratiṣṭhāpayati| uvācā ha prajāpātiḥ|
stōkyāsu vā ahamāśvamēdhagṃ saggsthāpayāmi| tēna
tataḥ saggsthitēna carāmīti| agnayē svāhētyāḥa|
agnayā ēvainaṃ juhōti| sōmāya svāhētyāḥa|
sōmāyaivainaṃ juhōti| savitrē svāhētyāḥa| savitra
ēvainaṃ juhōti||²²||

sarāsvatyai svāhētyāḥa| sarāsvatyā ēvainaṃ juhōti|
pūṣṇē svāhētyāḥa| pūṣṇa ēvainaṃ juhōti| br̥haspatāyē
svāhētyāḥa| br̥haspatāya ēvainaṃ juhōti|
apāmmōdāya svāhētyāḥa| adbhya ēvainaṃ juhōti|
vāyavē svāhētyāḥa| vāyavā ēvainaṃ juhōti||²³||

mitrāya svāhētyāḥa| mitrāyaivainaṃ juhōti| varuṇāya
svāhētyāḥa| varuṇāyaivainaṃ juhōti| ētābhyā ēvainaṃ
dēvatābhyō juhōti| daśādaśa sampādaṃ juhōti|
daśākṣarā virāt| annaṃ virāt| virājaivānnādyamavā

rundhē| pra vā ēṣōṣsmāllōkāccyāvatē| yaḥ
 parācīrāhūtīrjuhōti| punaḥ punarabhyāvartam juhōti|
 asminnēva lōkē pratitiṣṭhati| ētāgṃ ha vāva
 sōṣsvamēdhasya saggsthitimuvācāskāndāya|
 askānnaḡṃ hi tat| yadyajñasya saggsthitasya
 skandāti||²⁴||

abhiṣṭayai vaiśvānaraḥ sāvitra ēvainaḡṃ juhōti vāyavā ēvainaḡṃ juhōti cyavatē ṣaṭ cā||—————[6]

prajāpātayē tvā juṣṭam prōkṣāmīti
 purastātpratyantiṣṭhaṇprōkṣāti| prajāpātirvai
 dēvānāmānnādō vīryāvān| annādyāmēvāsmīnvīryam
 dadhāti| tasmādaśvāḥ paśūnāmānnādō vīryāvattamaḥ|
 indrāgnibhyāntvēti dakṣiṇataḥ| indrāgnī vai
 dēvānāmōjiṣṭhau baliṣṭhau| ōjā ēvāsmīnbalaḡṃ dadhāti|
 tasmādaśvāḥ paśūnāmōjiṣṭhō baliṣṭhaḥ| vāyavē tvēti
 paścāt| vāyurvai dēvānāmāśuḥ sārasāritāmaḥ||²⁵||

javamēvāsmīndadhāti| tasmādaśvāḥ paśūnāmāśuḥ
 sārasāritāmaḥ| viśvēbhyastvā dēvēbhya ityūttarataḥ|
 viśvē vai dēvā dēvānām yaśasvitāmāḥ| yaśa
 ēvāsmīndadhāti| tasmādaśvāḥ paśūnām yaśasvitāmāḥ|
 dēvēbhyastvētyadhastāt| dēvā vai
 dēvānāmapācitātāmāḥ| apācitimēvāsmīndadhāti|
 tasmādaśvāḥ paśūnāmapācitātāmāḥ||²⁶||

sarvēbhyastvā dēvēbhya ityupariṣṭāt| sarvē vai
 dēvāstviṣīmāntō harasvināḥ| tviṣīmēvāsmīn harō
 dadhāti| tasmādaśvāḥ paśūnāntviṣīmānharasvitāmāḥ|
 divē tvāṣntarīkṣāya tvā pṛthivyai tvētyāha| ēbhya
 ēvainaḡṃ lōkēbhyaḥ prōkṣāti| satē tvāṣsatē
 tvāṣdbhyastvausādhībhyastvā viśvēbhyastvā
 bhūtēbhya ityāha| tasmādaśvamēdhayājinaḡṃ sarvāṇi

bhūtānyupājīvanti| brahmavādinō vadanti|
yatprajāpatyōśśvāḥ| atha kasmādēnamānyābhyō
dēvatābhyōspi prōkṣatīti| aśvē vai sarvā dēvatā
anvāyattāḥ| tam yadviśvēbhyastvā bhūtēbhya iti
prōkṣati| dēvatā evāsminnanvā yātayati| tasmādaśvē
sarvā dēvatā anvāyattāḥ||²⁷ ||

sārasāritamōspācitatamaḥ prajāpatyōśśvāḥ pañcā ca||—————[7]

yathā vai haviṣō grhītasya skandāti| evaṁ vā
ētadaśvāsyā skandati|
yatprōkṣitamanālabdhamutsrjanti| yadaśvacarītāni
juhōti| sarvahutāmēvainaṁ karōtyaskandāya|
askānnaṁ hi tat| yaddhutasya skandāti| inkārāya
svāhēṁ kṛtāya svāhētyāha| etāni vā āśvacarītāni
caritairēvainaṁ samārdhayati||²⁸ ||

tadāhuḥ| anāhutayō vā āśvacarītāni| naitā hōtavyā iti|
athō khalvāhuḥ| hōtavyā ēva| atra vāvaivam
vidvānāśvamēdhagṁ saggsthāpayati| yadaśvacarītāni
juhōti| tasmāddhōtavyā iti| bahirdhā vā
ēnamētadāyatānāddadhāti| bhrātṛvyamasmai
janayati||²⁹ ||

yasyānāyatānēśnyatrāgnērāhūtīrjuhōti| sāvitriyā iṣṭyāḥ
purastātsviṣṭakṛtāḥ| āhavanīyēśśvacarītāni juhōti|
āyatāna evāsyāhūtīrjuhōti| nāsmāi bhrātṛvyam
janayati| tadāhuḥ| yajñamukhēyajñamukhē hōtavyāḥ|
yajñasya k~lptyai| suvargasyā lōkasyānukhyātyā iti|
athō khalvāhuḥ||³⁰ ||

yadyajñamukhēyajñamukhē juhuyāt|
paśubhiryajāmānaṁ vyārdhayēt| avā

suvargāllōkātṛpādyētaḥ pāpīyāntsyāditiḥ sakṛdēva
hōtavyāḥḥ na yajāmānaṃ paśubhirvyārdhayatiḥ abhi
suvargaṃ lōkaṃ jāyatiḥ na pāpīyānbhavatiḥ
aṣṭācātvārigṃśatamaśvarūpāṇi juhōtiḥ
aṣṭācātvārigṃśadakṣarā jagatīḥ jāgatōśśvāḥ
prajāpatyaḥ samṛddhyaiḥ ēkamatiriktaṃ juhōtiḥ
tasmādēkāḥ prajāsvardhukāḥ ॥ 31 ॥

ardhayati janayati khalvāhurjagatī trīṇi ca ॥ [8]

vibhūrmātrā prabhūḥ pitrētyāḥaḥ iyaṃ vai mātāḥ asau
pitāḥ abhyāmēvainaṃ paridādātiḥ aśvōśśi
hayōśśityāḥaḥ śāstyēvainaṃmētatīḥ tasmācchiṣṭāḥ prajā
jāyantēḥ atyōśśityāḥaḥ tasmādaśvāḥ
sarvānpaśūnatyētiḥ tasmādaśvāḥ sarvēṣāṃ paśūnāgṃ
śraiṣṭhyaṃ gacchati ॥ 32 ॥

pra yaśaḥ śraiṣṭhyāmāpnōtiḥ ya ēvaṃ vēdāḥ
narōśśyarvāśśi saptīrasi vājyāsityāḥaḥ
rūpamēvāsyaitanmāhimānaṃ vyācāṣṭēḥ
yayurnāmāśśityāḥaḥ ētadvā aśvāsya
priyannāmādhēyaṃḥ priyēṇaivainaṃnāmādhēyēnābhi
vādātiḥ tasmādapyāmitraḥ saṅgatyāḥ nāmnā
cēddhvayētēḥ mitramēva bhāvataḥ ॥ 33 ॥

ādityānām patvāśnvihītyāḥaḥ ādityānēvainaṃ
gamayatiḥ agnayē svāhā svāhēndrāgnibhyāmitiḥ
pūrvahōmāṃ juhōtiḥ pūrvā ēva
dviṣantāmbhrātṛvyamatiḥ krāmatiḥ bhūrāsi bhuvē tvā
bhavyāya tvā bhaviṣyatē tvētyutsṛjati sarvatvāyāḥ
dēvā āśāpālā ētaṃ dēvēbhyōśśvammedhāya
prōkṣitaṅgōpāyatētyāḥaḥ śataṃ vai talpyā rājaputrā
dēvā āśāpālāḥḥ tēbhyā ēvainaṃ paridādātiḥ īśvarō vā

aśvaḥ pramūktaḥ parāṃ parāvataṅgantōḥ | iha dhṛtiḥ
svāhēha vidhṛtiḥ svāhēha rantiḥ svāhēha ramātiḥ
svāhēti catṛṣu patsu jūhōti || 34 ||

ētā vā aśvāsyā bandhānam | tābhīrēvainaṃbadhnāti |
tasmādaśvaḥ pramūktō bandhānamā gacchatī |
tasmādaśvaḥ pramūktō bandhānam na jāhāti | rāṣṭram
vā aśvamēdhaḥ | rāṣṭrē khalu vā ētē vyāyācchantē |
yēśśvammēdhyagm rakṣānti | tēśāṃ ya uḍṛcam
gacchanti | rāṣṭrādēva tē rāṣṭraṅgacchanti | atha ya
uḍṛcam na gacchanti || 35 ||

rāṣṭrādēva tē vyavācchidyantē | parā vā ēṣa śicyatē |
yōśśbalōśśvamēdhēna yajātē | yadamitrā aśvaṃ
vīndēraḥ | hanyētāsyā yajñāḥ | catuḥ śatā rakṣānti |
yajñasyāghātāya | athānyamānīya prōkṣēyuh | saiva
tataḥ prāyāścittiḥ || 36 ||

gacchatī bhavataḥ patsu jūhōti na gacchantī navā ca || _____ [9]

prajāpātirakāmayatāśśvamēdhēnā yajēyēti | sa
tapōstapyata | tasyā tēpānasyā | saptaātmanō dēvatā
udākrāman | sā dīkṣāśśbhāvat | sa ētāni
vaiśvadēvānyāpaśyat | tānyājūhōti | tairvai sa
dīkṣāmavārundha | yadvaiśvadēvāni jūhōti | dīkṣāmēva
tairyajāmānōśśvā rundhē || 37 ||

sapta jūhōti | sapta hi tā dēvatā udakrāman | anvaham
jūhōti | anvahamēva dīkṣāmavā rundhē | trīni
vaiśvadēvāni jūhōti | catvāryaūdgrahaṇāni | sapta
sampādyantē | sapta vai śīrṣānyāḥ prāṇāḥ | prāṇā
dīkṣā | prāṇairēva prāṇāndīkṣāmavā rundhē || 38 ||

ēkāvigṃśatiṃ vaiśvadēvāni jūhōti | ēkāvigṃśatīrvai
dēvalōkāḥ | dvādaśa māsāḥ pañcartavaḥ | trayā imē

lōkāḥ| asāvāditya ēkaviḡśaḥ| ēṣa sūvargō lōkaḥ|
taddaivyam̐ kṣatram| sā śrīḥ| tadbrādhnasyā
viṣṭapam̐| tatsvārājyamucyātē||³⁹||

triḡśatāmaudgrahaṇāni juhōti| triḡśadākṣarā virāṭ|
annaṃ virāṭ| virājaivānnādyamavā rundhē| trēdhā
vibhajyā dēvatām̐ juhōti| tryāvṛtō vai dēvāḥ| tryāvṛta
imē lōkāḥ| ēṣām̐ lōkānāmāptyai| ēṣām̐ lōkānām̐
k~lptyai| apa vā ētasmātprāṇāḥ krāmanti||⁴⁰||

yō dīkṣāmātirēcayāti| saptaḥam̐ pracārantī| sapta vai
śīrṣaṇyāḥ prāṇāḥ| prāṇā dīkṣā| prāṇairēva
prāṇāndīkṣāmavā rundhē| pūrṇāhutiḥ| pūrṇāhutiḥ
sarvam̐ vai pūrṇāhutiḥ| sarvāmēvāpnōti| atho iyaṃ
vai pūrṇāhutiḥ| asyāmēva prati tiṣṭhati||⁴¹||

rundhē prāṇāndīkṣāmavā rundha ucyātē krāmanti tiṣṭhati||^[10]

prajāpātiraśvamēdhamāsrjata| tagm̐ sṛṣṭam̐ na
kiñcanōdāyacchat| tam̐ vaiśvadēvānyēvōdāyacchan|
yadvaiśvadēvāni juhōti| yajñasyōdyātyai|
svāhāṣṣdhimādhītāya svāhā| svāhāṣṣdhītam̐ manāsē
svāhā| svāhā manāḥ prajāpātayē svāhā| kāya svāhā
kasmai svāhā katamasmai svāhēti prajāpatyē mukhyē
bhavataḥ| prajāpātīmukhābhīrēvainaṃ
dēvatābhīrudyācchatē||⁴²||

adityai svāhāṣṣdityai mahyai svāhāṣṣdityai sumṛdīkāyai
svāhētyāha| iyaṃ vā aditiḥ| asyā ēvainaṃ
pratiṣṭhāyōdyācchatē| sarāsvatyai svāhā sarāsvatyai
brhatyai svāhā sarāsvatyai pāvākāyai svāhētyāha|
vāgvai sarāsvatī| vācaivainaṃmudyācchatē| pūṣṇē
svāhā pūṣṇē prāpathyāya svāhā pūṣṇē narandhiṣāya
svāhētyāha| paśavō vai pūṣā|

paśubhirēvainaṁmudyācchatē| tvaṣṭrē svāhā tvaṣṭrē
turīpāya svāhā tvaṣṭrē pururūpāya svāhētyāha| tvaṣṭā
vai paśūnāṁ mithunānāgṁ rūpakṛt| rūpamēva paśuṣū
dadhāti| atho rūpairēvainaṁmudyācchatē| viṣṇāvē
svāhā viṣṇāvē nikhuryapāya svāhā viṣṇāvē
nibhūyapāya svāhētyāha| yajñō vai viṣṇuḥ|
yajñāyaivainaṁmudyācchatē| pūrṇāhutimūttamāṁ
juhōti| pratyuttābdhyai sayatvāyā||⁴³ ||

yacchatē pururūpāya svāhētyāhāṣṭau cā||

[11]

sāvitramaṣṭākāpālaṁ prātarnirvāpati| aṣṭākṣarā
gāyatrī| gāyatraṁ prātaḥ savanam| prātaḥ
savanādēvainaṁ gāyatriyāśchandasōṣdhi| nirmimītē|
atho prātaḥ savanamēva tēnāpnōti| gāyatrīm
chandāḥ| savitrē prāsavitra ēkādaśakapālaṁ
madhyandinē| ēkādaśākṣarā triṣṭup| traīṣṭubhaṁ
mādhyam dinagṁ savanam| mādhyam dinādēvainaṁ
savanātriṣṭubhaśchandasōṣdhi| nirmimītē||⁴⁴ ||

atho mādhyam dinamēva savanam tēnāpnōti|
triṣṭubhaṁ chandāḥ| savitra āsavitrē
dvādaśakapālamaparāhṇē| dvādaśākṣarā jagatī|
jāgātaṁ tṛtīyasavanam| tṛtīyasavanādēvainaṁ
jagatyāśchandasōṣdhi| nirmimītē| atho
tṛtīyasavanamēva tēnāpnōti| jagatīm chandāḥ| īśvarō
vā aśvaḥ pramuktaḥ parāṁ parāvataṁ gantōḥ| iha
dhr̥tiḥ svāhēha vidh̥tiḥ svāhēha rantīḥ svāhēha
ramātiḥ svāhēti catāsra āhutirjuhōti||⁴⁵ ||

catāsrō diśāḥ| digbhirēvainaṁ pariḡrhnāti| āśvātthō
vrajō bhavati| prajāpātirdēvēbhyō nilāyata| āśvō
rūpaṁ kṛtvā| sōśvātthē saṁvatsaramātiṣṭhat|

tadāśvatthasyāśvatthatvam | yadāśvatthō vrajō bhavāti |
sva ēvainaṃ yōnau pratiṣṭhāpayati ||₄₆ ||

triṣṭubhaśchandasoḍdhiḥ | nirmimītē juhōti navā ca || _____ [12]

ā brahmānbrahmaṇō brahmavarcaśī jāyatāmityāha |
brāhmaṇa ēva brahmavarcaśam dadhāti | tasmātpurā
brāhmaṇō brahmavarcaśyājāyata | āssminrāṣṭrē
rājanyaḥ iṣavyaḥ sūro mahārathō jāyatāmityāha |
rājanyaḥ ēva śauryaṃ mahimānaṃ dadhāti | tasmātpurā
rājanyaḥ iṣavyaḥ sūro mahārathōśjāyata | dōgdhrī
dhēnurityāha | dhēnvāmēva payō dadhāti | tasmātpurā
dōgdhrī dhēnurājāyata | vōdhāśnadvānityāha ||₄₇ ||

anaḍuhyēva vīryaṃ dadhāti | tasmātpurā
vōdhāśnadvānājāyata | āsuḥ saptirityāha | āsvā ēva
jāvaṃ dadhāti | tasmātpurāśśuraśvōśjāyata |
purāndhīryōṣetyāha | yōṣityēva rūpaṃ dadhāti |
tasmātstrī yuvatiḥ priyā bhāvukā | jiṣṇū rāthēṣṭhā
ityāha | ā ha vai tatra jiṣṇū rāthēṣṭhā jāyatē ||₄₈ ||

yatraitēnā yajñēnā yajāntē | śabhēyō yuvētyāha | yō vai
pūrvavayasī | sa śabhēyō yuvā | tasmādyuvā
pumānpriyō bhāvukaḥ | āssya yajāmānasya vīrō
jāyatāmityāha | ā ha vai tatra yajāmānasya vīrō
jāyatē | yatraitēnā yajñēnā yajāntē | nikāmēnikāmē naḥ
parjanyaō varṣatvityāha | nikāmēnikāmē ha vai tatra
parjanyaō varṣati | yatraitēnā yajñēnā yajāntē | phalinyō
na ośādhayaḥ pacyantāmityāha | phalinyō ha vai
tatrauśādhayaḥ pacyantē | yatraitēnā yajñēnā yajāntē |
yōgakṣēmō naḥ kalpatāmityāha | kalpatē ha vai tatra

prajābhyō yōgaksēmaḥ| yatraītēnā yajñēna yajāntē||⁴⁹||

anaḍvānityāha jāyatē varṣati sapta cā||

[13]

prajāpātirdēvēbhyō yajñānvyādiśat| sa
ātmannāśvamēdhamādhatta| tam dēvā ābruvan| ēṣa
vāva yajñah| yadāśvamēdhaḥ| apyēva nōtrāstvitī|
tēbhyā ētānānnahōmānprāyācchat| tānājuhōti| tairvai
sa dēvānāprīṇāt| yadānnahōmām juhōti||⁵⁰||

dēvānēva tairyajāmānaḥ prīṇāti| ājyēna juhōti|
agnērvā ētadrūpam| yadājyaṁ| yadājyēna juhōti|
agnimēva tatprīṇāti| madhūnā juhōti| mahatyai vā
ētaddēvatāyai rūpam| yanmadhū| yanmadhūnā
juhōti||⁵¹||

mahatīmēva taddēvatām prīṇāti| taṇḍulairjuhōti|
vasūnām vā ētadrūpam| yattaṇḍulāḥ|
yattaṇḍulairjuhōti| vasūnēva tatprīṇāti|
prthūkairjuhōti| rudrāṇām vā ētadrūpam|
yatprthūkāḥ| yatprthūkairjuhōti||⁵²||

rudrānēva tatprīṇāti| lājairjuhōti| ādityānām vā
ētadrūpam| yallājāḥ| yallājairjuhōti| ādityānēva
tatprīṇāti| karambairjuhōti| viśvēṣām vā
ētaddēvānāgṁ rūpam| yatkarambāḥ|
yatkarambairjuhōti||⁵³||

viśvānēva taddēvānprīṇāti| dhānābhirjuhōti|
nakṣātrāṇām vā ētadrūpam| yaddhānāḥ|
yaddhānābhirjuhōti| nakṣātrāṇyēva tatprīṇāti|
saktūbhirjuhōti| prajāpātērvā ētadrūpam| yatsaktāvaḥ|
yatsaktūbhirjuhōti||⁵⁴||

prajāpatimēva tatprīṇāti| masūsyairjuhōti| sarvāsām

vā ētaddēvatānāgṃ rūpam| yanmasūsyāṇi|
yanmasūsyairjuhōti| sarvā ēva taddēvatāḥ prīṇāti|
priyaṅgutaṇḍulairjuhōti| priyāṅgā ha vai nāmaite|
ētairvai dēvā aśvasyāṅgāni samādadhuḥ|
yatpriyaṅgutaṇḍulairjuhōti| aśvasyaivāṅgāni
sandādhāti| daśānnāni juhōti| daśākṣarā virāṭ|
virāṭkrtsnasyānnādyasyāvāruddhyai||⁵⁵ ||

juhōti madhūnā juhōti prthūkairjuhōti karambairjuhōti saktūbhirjuhōti priyaṅgutaṇḍulairjuhōti cātvarī
ca (annahōmāñjyēnāgnērmadhūnā taṇḍulair prthūkairlājair karambairdhānābhiḥ saktūbhirmasūsyair
priyaṅgutaṇḍulairdaśānnāni dvādaśai)|| [14]

prajāpātiraśvamēdhamāsṛjata| tagṃ sṛṣṭagṃ
rakṣāggṣyajighāgṃsan| sa ētānprajāpātirnaktagṃ
hōmānāpaśyat| tāñjuhōti tairvai sa
yajñādrakṣāgṃsyapāhan| yannaktagṃ hōmāṃ juhōti|
yajñādēva tairyajāmānō rakṣāgṃsyapā hanti| ājyēna
juhōti| vajrō vā ājyaṃ| vajrēṇaiva
yajñādrakṣāgṃsyapā hanti||⁵⁶ ||

ājyāsyā pratipadam karōti| prāṇō vā ājyaṃ| mukhata
ēvāsyā prāṇam dādhāti| annahōmāñjuhōti|
śarīravādēvāvā rundhē| vyatyāsam juhōti|
ubhayaśyāvāruddhyai| naktam juhōti|
rakṣāsāmapāhatyai| ājyēnāntatō juhōti||⁵⁷ ||

prāṇō vā ājyaṃ| ubhayatā ēvāsyā prāṇam dādhāti|
purastāccōpariṣṭācca| ekāsmāi svāhētyāha| asminnēva
lōkē pratitiṣṭhati| dvābhyāgg svāhētyāha|
amuṣminnēva lōkē prati tiṣṭhati| ubhayōrēva lōkayōḥ
prati tiṣṭhati| asmiggścāmuṣmigṃsca| śatāya
svāhētyāha| śatāyurvai puruṣaḥ śatavīryaḥ| āyūrēva
vīryāmavā rundhē| sahasrāya svāhētyāha| āyurvai

sahasraṃ| āyūrēvāvā rundhē| sarvasmai svāhētyāha|
apārimitamēvāvā rundhē||⁵⁸||

ēva yajñādrakṣāgmsyapāhantyantatō juhōti śatāya svāhētyāha sapta cā||—————[15]

prajāpātim vā ēṣa īpsatītyāhuḥ| yōśśvamēdhēna
yajāta itī| athō āhuḥ| sarvaṇi bhūtānīti| ēkāsmā
svāhētyāha| prajāpātīrvā ēkāḥ| tamēvāpnōti| ēkāsmā
svāhā dvābhyāgg svāhētyābhipūrvamāhūtīrjuhōti|
abhipūrvamēva sūvargaṃ lōkamēti| ēkōttaram
juhōti||⁵⁹||

ēkavadēva sūvargaṃ lōkamēti| santātaṃ juhōti|
sūvargasyā lōkasya santātyai| śatāya svāhētyāha|
śatāyurvai puruṣaḥ śatavīryaḥ| āyūrēva
vīryāmavārundhē| sahasrāya svāhētyāha| āyurvai
sahasraṃ| āyūrēvāvā rundhē| ayutāya svāhā niyutāya
svāhā prayutāya svāhētyāha||⁶⁰||

traya imē lōkāḥ| imānēva lōkānavā rundhē| arbūdāya
svāhētyāha| vāgvā arbūdāya| vācāmēvāvā rundhē|
nyārbudāya svāhētyāha| yō vai vācō bhūmā|
tannyārbudāya| vāca ēva bhūmānamavā rundhē|
samudrāya svāhētyāha||⁶¹||

samudramēvāpnōti| madhyāya svāhētyāha|
madhyāmēvāpnōti| antāya svāhētyāha|
antāmēvāpnōti| parārdhāya svāhētyāha|
parārdhamēvāpnōti| uṣasē svāhā vyūṣṭyai svāhētyāha|
rātrīrvā uṣāḥ| ahārvyūṣṭiḥ| ahōrātrē ēvāvārundhē|
athō ahōrātrayōrēva pratitiṣṭhati| tā yadubhayīrdivā
vā naktaṃ vā juhuyāt| ahōrātrē mōhayēt| uṣasē svāhā
vyūṣṭyai svāhōdēṣyatē svāhōdyatē svāhētyanūditē

juhōti| uditāya svāhā suvargāya svāhā lōkāya
svāhētyuditē juhōti| ahōrātrayōravyātimōhāya||⁶² ||

ēkōttaram juhōti prayutāya svāhētyāha samudrāya svāhētyāhāharvyūṣṭiḥ sapta cā||—————[16]

vibhūrmātrā prabhūḥ pitrētyāśvanāmāni juhōti|
ubhayōrēvainaṁ lōkayōrnāmadhēyaṁ gamayati|
āyānāya svāhā prāyānāya svāhētyūddrāvāñjuhōti|
sarvāmēvainaṁ maskānnagṁ suvargam lōkam gamayati|
agnayē svāhā sōmāya svāhēti pūrvahōmāñjuhōti|
pūrvā ēva dviṣantam bhrātṛvyamati krāmati| prthivyai
svāhāṣntarīkṣāya svāhētyāha| yathāyajurēvaitat|
agnayē svāhā sōmāya svāhēti pūrvadīkṣā juhōti|
pūrvā ēva dviṣantam bhrātṛvyamati krāmati||⁶³ ||

prthivyai svāhāṣntarīkṣāya svāhētyēkavigṁśinīm
dīkṣam juhōti| ēkavigṁśatirvai dēvalōkāḥ| dvādaśa
māsāḥ pañcartavāḥ| trayā imē lōkāḥ| asāvāditya
ēkavigṁśaḥ| ēṣa sūvargō lōkaḥ| suvargasyā lōkasya
samāṣṭyai| bhuvō dēvānām karmaṇētyṛtudīkṣā juhōti|
ṛtūnēvāsmāi kalpayati| agnayē svāhā vāyavē svāhēti
juhōtīyanāntarītyai||⁶⁴ ||

arvānyajñāḥ saṅkrāmatvityāptīrjuhōti| suvargasyā
lōkasyāptyai| bhūtam bhavyam bhaviṣyaditi
paryāptīrjuhōti| suvargasyā lōkasya paryāptyai| ā mē
grhā bhāvāntvityābhūrjuhōti| suvargasyā
lōkasyābhūtyai| agninā
tapōṣnvābhavadityānubhūrjuhōti| suvargasyā
lōkasyānubhūtyai| svāhāṣṣdhimādhītāya svāhēti
samāstāni vaiśvadēvāni juhōti| samāstamēva
dviṣantam bhrātṛvyamati krāmati||⁶⁵ ||

dadbhyah svāhā hanūbhyāgg
 svāhētyaṅgahōmāñjuhōtiḥ| aṅgēaṅgē vai puruṣasya
 pāpmōpāśliṣṭaḥ| aṅgādaṅgādēvainaṃ pāpmanastēnā
 muñcatiḥ| aṅjyētāya svāhā kṛṣṇāya svāhā śvētāya
 svāhētyāśvarūpāṇi juhōtiḥ| rūpairēvainaṃ
 samārdhayatiḥ| oṣādhībhyah svāhā mūlēbhyah
 svāhētyōṣadhihōmāñjuhōtiḥ| dvayyō vā oṣādhayaḥ|
 puṣpēbhyōśnyāḥ phalaṃ grhṇantiḥ| mūlēbhyōśnyāḥ| tā
 ēvōbhayīravā rundhēḥ|| 66 ||

vanaspatībhyah svāhēti vanaspatihōmāñjuhōtiḥ|
 āraṇyasyānnādyasyāvāruddhyaiḥ| mēṣastvā
 pacatairāvātṭvityapāvyāni juhōtiḥ| prāṇā vai dēvā
 apāvyāḥ| prāṇānēvāvā rundhēḥ| kūpyābhyah
 svāhādbhyah svāhētyapāgṃ hōmāñjuhōtiḥ| apsu vā
 āpāḥ| annaṃ vā āpāḥ| adbhyō vā annaṃ jāyatēḥ|
 yadēvādbhyōśnnaṃ jāyatēḥ| tadavā rundhēḥ|| 67 ||

pūrvadīkṣā juhōtiḥ| pūrvā ēva dviṣantaṃ bhrātṛvyamatiḥ| krāmātyanāntarītyaiḥ| krāmāti rundhēḥ| jāyāta ēkaṃ
 ca|| [17]

ambhāgṃsi juhōtiḥ| ayaṃ vai lōkōśmbhāgṃsiḥ| tasya
 vaśavōśdhīpatayaḥ| agnirjyōtiḥ| yadamabhāgṃsi juhōtiḥ|
 imamēva lōkamavā rundhēḥ| vaśunāgṃ sāyujyaṃ
 gacchatiḥ| agniṃ jyōtiravā rundhēḥ| nabhāgṃsi juhōtiḥ|
 antarīkṣaṃ vai nabhāgṃsiḥ|| 68 ||

tasyā rudrā adhīpatayaḥ| vāyurjyōtiḥ| yannabhāgṃsi
 juhōtiḥ| antarīkṣamēvāvā rundhēḥ| rudrānāgṃ sāyujyaṃ
 gacchatiḥ| vāyuṃ jyōtiravā rundhēḥ| mahāgṃsi juhōtiḥ|
 asau vai lōkō mahāgṃsiḥ| tasyādītyā adhīpatayaḥ|
 sūryō jyōtiḥ|| 69 ||

yannmahāgṃsi juhōtiḥ| amumēva lōkamavā rundhēḥ|

āḍityānāgṃ sāyūjyaṃ gacchaṭi sūryaṃ jyōtiravā
rundhēḥ namō rājñē namō varuṇāyēti yavyāni juhōti
annādyasyāvāruddhyaiḥ mayōbhūrvātō abhi vātūsrā iti
gavyāni juhōtiḥ paśūnāmavāruddhyaiḥ prāṇāya svāhā
vyānāya svāhētiḥ santatihōmāñjuhōtiḥ suvargasyā
lōkasyaḥ santātyaiḥ ॥ 70 ॥

sītāya svāhāḥ sītāya svāhētiḥ pramūktīrjuhōtiḥ
suvargasyā lōkasyaḥ pramūktyaiḥ pṛthivyai
svāhāḥ sntarikṣāya svāhētyāhaḥ yathāyajurēvaitatḥ
datvatē svāhāḥ dantakāya svāhētiḥ śarīrahōmāñjuhōtiḥ
pitr̥lōkamēva tairyajāmānōḥ svā rundhēḥ kastvā yunaktiḥ
sa tvā yunaktvitiḥ paridhīn yunaktiḥ imē vai lōkāḥ
pāridhayaḥ imānēvāasmai lōkān yunaktiḥ suvargasyā
lōkasyaḥ samāṣṭyaiḥ ॥ 71 ॥

yaḥ prāṇatō ya ātmadā iti mahimānaḥ juhōtiḥ suvargō
vai lōkō mahāḥ suvargamēva tābhyāṃ lōkaṃ
yajāmānōḥ svā rundhēḥ ā brahmānbrahmanō
brahmavarcaśī jāyatāmitiḥ samāstāni brahmavarcaśāni
juhōtiḥ brahmavarcaśamēva tairyajāmānōḥ svā rundhēḥ
jajñiḥ bījāmitiḥ juhōtīyanāntarītyaiḥ agnayē
samānamatpṛthivyai samānamaditiḥ
sannatihōmāñjuhōtiḥ suvargasyā lōkasyaḥ sannātyaiḥ
bhūtāya svāhā bhaviṣyatē svāhētiḥ bhūtābhavyau
hōmaḥ juhōtiḥ ayaṃ vai lōkō bhūtam ॥ 72 ॥

asau bhaviṣyatḥ anayōrēva lōkayōḥ pratītiṣṭhatḥ
sarvasyāptyaiḥ sarvasyāvāruddhyaiḥ yadakraṇḍaḥ
prathamam jāyāmāna ityāśvastōmīyaṃ juhōtiḥ
sarvasyāptyaiḥ sarvasyaḥ jityaiḥ sarvāmēva tēnāpnōtiḥ
sarvaṃ jayatiḥ yōḥ svamēdhēnaḥ yajatē ॥ 73 ॥

ya ũ cainamēvaṃ vēdā| yajñagṃ
rakṣāgṃsyajighāgṃsan| sa
ētānprajāpātirnaktagṃhōmānāpaśyat| tānājuhōt|
tairvai sa yajñādrakṣāgṃsyapāhan|
yannāktagṃhōmām juhōt| yajñādēva tairyajāmānō
rakṣāgṃsyapāhanti| uṣasē svāhā vyūṣṭyai
svāhētyāntatō juhōti| suvargasyā lōkasya samāṣṭyai|| 74 ||

vai nabhāgṃsi sūryō jyōtiḥ santātyai samāṣṭyai bhūtaṃ yajātē navā ca|| [18]

ēkayūpō vaikādaśinī vā| anyēṣāṃ yajñānām yūpā
bhavanti| ēkavigṃśinyāśvamēdhasyā| suvargasyā
lōkasyābhijityai| bailvō vā khādirō vā pālāśō vā|
anyēṣāṃ yajñakratūnām yūpā bhavanti| rājjudāla
ēkavigṃśatyaratniraśvamēdhasyā| suvargasyā lōkasya
samāṣṭyai| nānyēṣāṃ paśūnām tējanyā āvadyanti|
āvadyantyaśvāsyā|| 75 ||

pāpmā vai tējanī| pāpmanōṣpāhatyai|
plakṣaśākhāyāmanyēṣāṃ paśūnāmāvadyanti|
vētaśaśākhāyāmaśvāsyā| apsuyōnīrvā aśvāḥ| apsujō
vētaśaḥ| sva ēvāsyā yōnāvavā dyati| yūpēṣu
grāmyānpaśūnniyuñjanti| ārōkēṣvāranyāndhārayanti|
paśūnām vyāvṛṭṭtyai| ā grāmyānpaśūllābhāntē|
prāranyāntsṛjanti| pāpmanōṣpāhatyai|| 76 ||

aśvāsyā vyāvṛṭṭtyai trīṇi ca|| [19]

rājjudālamagniṣṭhaṃ minōti| bhrūṇaḥatyāyā
apāhatyai| pautūdravāvabhito bhavataḥ| puṇyāsyā
gandhasyāvāruddhyai|
bhrūṇaḥatyāmēvāsmādapāhatyā| puṇyēna
gandhēnōbhayataḥ pari grhṇāti| ṣaḍbailvā bhavanti|
brahmaavarcaśasyāvāruddhyai| ṣaṭkhādirāḥ|

tējasōṣvāruddhyai॥₇₇॥

ṣaṭpālāśāḥ। sōmapīthasyāvāruddhyai। ēkāvigṃśatiḥ
sompādyantē। ēkāvigṃśatirvai dēvalōkāḥ। dvādaśa
māsāḥ pañcartavāḥ। trayā imē lōkāḥ। asāvāditya
ēkāvigṃśaḥ। ēṣa sūvargō lōkaḥ। sūvargasyā lōkasya
samāṣṭyai। śataṃ paśavō bhavanti॥₇₈॥

śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyaḥ। āyūṣyēvēndriyē prati
tiṣṭhati। sarvaṃ vā āśvamēdhyāpnōti। apārimitā
bhavanti। apārimitasyāvāruddhyai। brahmavādinō
vadanti। kasmātsatyāt। dakṣiṇatōṣnyēṣāṃ
paśūnāmāvadyanti। uttaratōṣvasyētī। vārunō vā
āsvāḥ॥₇₉॥

ēṣa vai varuṇasya dik। svāyāmēvāsyā diśyavadyati।
yaditārēṣāṃ paśūnāmāvadyati। śatadēvatyaṃ tēnāvā
rundhē। citēṣgnāvadhi। vaitasē kaṭēṣsvaṃ cinōti।
apsuyōnīrvā āsvāḥ। apsujō vētasāḥ। sva ēvainaṃ
yōnau pratiṣṭhāpayati। purastātpratyāñcaṃ tūparaṃ
cinōti। paścātprācīnaṃ gōmṛgam॥₈₀॥

prāṇāpānāvēvāsmintsamyañcau dadhāti। āsvaṃ
tūparaṃ gōmṛgamiti sarvahutā ētāñjuhōti। ēṣāṃ
lōkānāmabhijityai। ātmanāṣbhi juhōti।
sātmānamēvainaṃgṃ satānum karōti।
sātmāṣmuṣmillōkē bhāvati। ya ēvaṃ vēdā। athō
vasōrēva dhārāṃ tēnāvā rundhē। iluwardāya svāhā
balivardāya svāhētyāha। samvatsarō vā iluwardāḥ।
parivatsarō bālivardāḥ। samvatsarādēva
pārivatsarādāyuravā rundhē। āyūrēvāsmindadhāti।

tasmādaśvamēdhayājī jarasā visrasāmun lōkamēti॥⁸¹॥

tējasōSvāruddhyai bhavāntyaśvō gōmṛgamīuvardāscātvārī ca॥^[20]

ēkavigṃśōSgnirbhāvati। ēkavigṃśaḥ stōmaḥ।
ēkavigṃśatiryūpāḥ। yathā vā āsvā varṣabhā vā
vṛṣāṇaḥ saggsphurēraḥ। ēvamēva tatstōmāḥ
saggsphūrantē। yadēkavigṃśāḥ। tē yatsāmṛcchēraḥ।
hanyētāśya yajñāḥ। dvādaśa ēvāgniḥ syādityāhuḥ।
dvādaśaḥ stōmaḥ॥⁸²॥

ēkādaśa yūpāḥ। yaddvādaśōSgnirbhāvati। dvādaśa
māsāḥ samvatsaraḥ। samvatsarēṇaivāsmā annamavā
rundhē। yaddaśa yūpā bhavānti। daśākṣarā virāṭ।
annam virāṭ। virājaivānnādyamavā rundhē। ya
ēkādaśaḥ। stanā ēvāsyai saḥ॥⁸³॥

duha ēvainām tēnā। tadāhuḥ। yaddvādaśōSgniḥ
syāddvādaśaḥ stōmaḥ। ēkādaśa yūpāḥ। yathā sthūrīṇā
yāyāt। tādrktat। ēkavigṃśa ēvāgniḥ syādityāhuḥ।
ēkavigṃśaḥ stōmaḥ। ēkavigṃśatiryūpāḥ। yathā
praṣṭibhīryāt। tādr̥gēva tat॥⁸⁴॥

yō vā āsvamēdhē tīśraḥ kakubhō vēdā। kakuddha
rājñām bhavati। ēkavigṃśōSgnirbhāvati। ēkavigṃśaḥ
stōmaḥ। ēkavigṃśatiryūpāḥ। ētā vā āsvamēdhē tīśraḥ
kakubhāḥ। ya ēvam vēdā। kakuddha rājñām bhavati।
yō vā āsvamēdhē trīṇī śīrṣāṇī vēdā। śīrō ha rājñām
bhavati। ēkavigṃśōSgnirbhāvati। ēkavigṃśaḥ stōmaḥ।
ēkavigṃśatiryūpāḥ। ētāni vā āsvamēdhē trīṇī śīrṣāṇī।
ya ēvam vēdā। śīrō ha rājñām bhavati॥⁸⁵॥

dvādaśaḥ stōmaḥ sa ēva tacchirō ha rājñām bhavati ṣaṭ cā॥^[21]

dēvā vā āsvamēdhē pavāmānē। suvargam lōkam na

prājānanā tamaśvaḥ prājānātī yadaśvamēdhēśśvēna
mēdhyēnōdāñcō bahiṣpavamānagṃ sarpāntī
suvarṅgasyā lōkasya prajñātyai na vai mānuṣyāḥ
suvarṅgaṃ lōkamañjāsā vēdaś aśvō vai suvarṅgaṃ
lōkamañjāsā vēdaś yadūdgātōdgāyētī yathā
kṣētrajñōśnyēnā pathā prātipādayētī tādr̥ktatī ॥ 86 ॥

udgātārāmaparudhyaś aśvamudgīthāyā vṛñītē yathā
kṣētrajñōśñjāsā nayatī ēvamēvainamaśvaḥ suvarṅgaṃ
lōkamañjāsā nayatī pucchāmanvā rābhantē
suvarṅgasyā lōkasya samāṣṭyai him kārōtī
sāmaivākāḥ him kārōtī udgītha ēvāsyā saḥ ॥ 87 ॥

vaḍābā upā rundhantī mithunatvāyā prajātyai athō
yathōpagātārā upagāyāntī tādr̥gēva tatī udagāsīdaśvō
mēdhyā ityāhaś prajāpatyō vā aśvaḥ
prajāpātirudgīthaś udgīthamēvāvā rundhē athō
ṛksāmayōrēva prati tiṣṭhatī hirāṇyēnōpākārōtī
jyōtirvai hirāṇyamī jyōtirēva mūkhatō dādhatī
yajāmānē ca prajāśu ca athō hirāṇyajyōtirēva
yajāmānaḥ suvarṅgaṃ lōkamēti ॥ 88 ॥

tatsa upākārōti catvāri ca

[22]

puruṣō vai yajñāḥ yajñāḥ prajāpātīḥ yadaśvē
paśūnniyuñjantī yajñādēva tadyajñam prayūñktē
aśvaṃ tūparaṃ gōmṛgamī tānāgniṣṭha ālābhatē
sēnāmukhamēva tatsaggśyātī tasmādrājamukham
bhīṣmaṃ bhāvūkamī āgnēyaṃ kṛṣṇagrīvaṃ
purastāllālātē pūrvāgnimēva tam kūrutē ॥ 89 ॥

tasmātpūrvāgniṃ purastātsthāpayantī
paṣṇamanvañcamī annam vai pūṣā
tasmātpūrvāgnāvāhāryāmā hārantī

aindrāpauṣṇamupaṛiṣṭāt| aindrō vai rājanyōṣṇnam
pūṣā| annādyēnaiṣvainaṁmubhayaṭaḥ paṛi grhṇāti|
tasmādrājanyōṣṇādō bhāvūkaḥ| āgnēyau kṛṣṇagrīvau
bāhuvōḥ| bāhuvōrēva vīryam dhattē||₉₀||

tasmādrājanyō bāhubalībhāvūkaḥ| tvāṣṭrau
lōmaśasakthau sakthyōḥ| sakthyōrēva vīryam dhattē|
tasmādrājanyā ūrubalībhāvūkaḥ| śitipṛṣṭhau
bārhaspatyau pṛṣṭhē|

brahmavarcaśamēvōpaṛiṣṭāddhattē| athō kavacē ēvaitē
abhiṭaḥ paryūhatē| tasmādrājanyāḥ sannāddhō vīryam
karōti| dhātṛē pṛṣṭodaramadhastāt| paṛiṣṭhāmēvaitām
kūrutē| athō iyam vai dhātā| aśyāmēva paṛi tiṣṭhati|
sauryam balakṣam pucchē| utsēdhamēva tam kūrutē|
tasmādutsēdhambhayē prajā abhisaggśrayanti||₉₁||

kūrutē dhattē kūrutē pañcā ca||—————[23]

sāṅgrahanyā catuṣṭayyō yō vai yaḥ pituṣcatvārō yathā nīktaṁ prajāpātayē tvā yathā
prōkṣitaṁ vibhūrāha prajāpātirakāmayatāśvamēdhēnā prajāpātirna kiñcana sāvitramā
brahmānpajāpātirdēvaibhyaḥ prajāpātī rakṣāgṃsi prajāpātīmīpsati
vibhūrāśvanāmānyambhāggśyēkayūpō rājyūdālamēkavīgṃśō dēvāḥ
puruṣastrayōvīgṃśatiḥ||₂₃||

sāṅgrahanyā tasmādaśvamēdhayājī yatparimitā yadyājñamukhē yō dīkṣām dēvānēva
traya imē śitāyā prāṇāpānāvēvāsmīntasmādrājanyā ēkānavatiḥ||₉₁||

sāṅgrahanyā saggśrayanti||

hariḥ ōm||

||iti śrīkṛṣṇayajurvedīyataittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē
aṣṭamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

॥navamaḥ praśnaḥ॥

॥tāittirīyabrāhmaṇē tṛtīyāṣṭakē navamaḥ prapāṭhakaḥ॥

prajāpātiraśvamēdhamāsṛjataḥ | sōṣsmātsṛṣṭōṣpākṛāmatḥ |
tamāṣṭādaśibhīraṇuḥ prāyūṅktaḥ | tamāpnōti |
tamāptvāṣṣṭādaśibhīravārundhaḥ | yadāṣṭādaśinā
ālābhyantē | yajñamēva tairāptvā yajāmānōṣvārundhē |
samvatsarasya vā ēṣā prātimā | yadāṣṭādaśināḥ |
dvādaśa māsāḥ pañcartavaḥ ॥₁॥

samvatsarōṣṣṭādaśaḥ | yadāṣṭādaśinā ālābhyantē |
samvatsaramēva tairāptvā yajāmānōṣvārundhē |
agniṣṭhēṣnyānpaśūnūpākārōti | itārēṣu
yūpēṣvaṣṭādaśinōṣjāmitvāyaḥ | navānavālābhyantē
savīryatvāyaḥ | yadārāṇyaiḥ sagḡsthāpayēt |
vyavāsyētām pitāputrauḥ | vyadhvānaḥ krāmēyuhḥ |
vidūraṅgrāmāyōrgrāmāntau syātām ॥₂॥

ṛkṣīkāḥ puruṣavyāghrāḥ pārimōṣiṇā āvyādhinīstaskārā
arāṇyēṣvājāyēran | tadāhuḥ | apāśavō vā ētē |
yadārāṇyāḥ | yadārāṇyaiḥ sagḡsthāpayēt | kṣiprē
yajāmānamarāṇyam mṛtagm hārēyuhḥ | arāṇyāyatanā
hyārāṇyāḥ paśava iti | yatpaśūnnālabhētaḥ |
anāvaruddhā asya paśavaḥ syuhḥ |
yatparyāgnikṛtānutsṛjēt ॥₃॥

yajñavēśasam kūryāt | yatpaśūnnālabhātē | tēnaiḥ
paśūnavārundhē |
yatparyāgnikṛtānutsṛjatyayajñavēśasāyaḥ | avāruddhā
asya paśavō bhavānti | na yajñavēśasambhāvati | na
yajāmānamarāṇyammṛtagm hāranti | grāmyaiḥ sagḡ

sthāpayati| ētē vai paśavaḥ kṣēmō nāmā| saṃ
 pītāputrāvavāsyataḥ| samadhvānaḥ krāmanti|
 samantikaṅgrāmāyōrgrāmāntau bhāvataḥ| narkṣīkāḥ
 puruṣavyāghrāḥ pārimōṣiṇā āvyādhinīstaskārā
 arāṇyēṣvājāyante||₄||

rtavaḥ syātāmutsrjētsyātāstrīṇi ca||—————[1]

prajāpātirakāmayatōbhau lōkāvavā rundhīyēti| sa
 ētānubhayānpaśūnāpaśyati| grāmyāggścāraṇyāggścā|
 tānālābhata| tairvai sa ubhau lōkāvavārundha|
 grāmyairēva paśubhirimam lōkamavārundha|
 āraṇyairamum| yadgrāmyānpaśūnālābhātē| imamēva
 tairlōkamavā rundhē| yadāraṇyān||₅||

amuntaiḥ| anāvaruddhō vā ētasya saṃvatsara ityāhuḥ|
 ya itaitaścāturmāsyāni saṃvatsaram prāyunkta iti|
 ētāvān vai saṃvatsaraḥ| yaccāturmāsyāni| yadētē
 cāturmāsyāḥ paśavā ālabhyantē| pratyakṣāmēva taiḥ
 saṃvatsaram yajāmānōṣvārundhē| vi vā ēṣa prajāyā
 paśubhirrdhyatē| yaḥ saṃvatsaram prāyunktē|
 saṃvatsaraḥ sūvargō lōkaḥ||₆||

sūvargantu lōkannāpārādhnōti| prajā vai paśavā
 ēkādaśīni| yadēta aikādaśīnāḥ paśavā ālabhyantē|
 sākṣādēva prajāṃ paśūn yajāmānōṣvārundhē|
 prajāpātirvirājāmasrjata| sā sṛṣṭāṣvāmēdham
 prāviśati| tāndaśibhīranu prāyunkta| tāmāpnōti|
 tāmāptvā daśibhīravārundha| yaddaśīnā ālabhyantē||₇||

virājāmēva tairāptvā yajāmānōṣvārundhē| ēkādaśa
 daśata ālabhyantē| ēkādaśākṣarā triṣṭup| traiṣṭubhāḥ
 paśavaḥ| paśūnēvāvārundhē| vaiśvadēvō vā aśvāḥ|
 nānādēvatyāḥ paśavo bhavanti| aśvasya sarvatvāyā|

nānārūpā bhavanti| tasmānnānārūpāḥ paśavāḥ|
bahurūpā bhavanti| tasmādbahurūpāḥ paśavaḥ
samṛddhyai||₈||

āraṇyāllōkō daśinā ālabhyantē nānārūpāḥ paśavō dvē cā||—————[2]

asmai vai lōkāyā grāmyāḥ paśava ālabhyantē|
amuṣmā āraṇyāḥ| yadgrāmyānpaśūnālabhatē|
imamēva tairlōkamavarundhē| yadāraṇyān| amuntaiḥ|
ubhayānpaśūnālabhatē| grāmyāggścāraṇyāggścā|
ubhayōrlōkayōravāruddhyai| ubhayānpaśūnālabhatē||₉||

grāmyāggścāraṇyāggścā|
ubhayāsyānnādyasyāvāruddhyai|
ubhayānpaśūnālabhatē| grāmyāggścāraṇyāggścā|
ubhayēṣāṃ paśūnāmavarundhyai| trayāstrayō
bhavanti| trayā imē lōkāḥ| ēṣāṃ lōkānāmāptyai|
brahmavādinō vadanti| kasmātsatyāt||₁₀||

asmīllōkē bahavaḥ kāmā iti| yatsāmānībhyō
dēvatābhyōṣnyēṣnyē paśavā ālabhyantē| asminnēva
tallōkē kāmāndadhāti| tasmādasmlōkē bahavaḥ
kāmāḥ| trayāṇāntrāyāṇāgṃ saha vapā jūhōti| trayāvṛtō
vai dēvāḥ| trayāvṛta imē lōkāḥ| ēṣāṃ lōkānāmāptyai|
ēṣāṃ lōkānām k~lptyai|
paryāgnikṛtānāraṇyānutsṛjantyahigṃsāyai||₁₁||

avāruddhyā ubhayānpaśūnālabhatē satyādahigṃsāyai||—————[3]

yuñjanti bradhnamityāha| asau vā ādityō bradhnah|
ādityamēvāsmāi yunakti| aruṣamityāha| agnirvā
aruṣah| agnimēvāsmāi yunakti| carāntamityāha|
vāyurvai carah| vāyumēvāsmāi yunakti| paritasthuṣa
ityāha||₁₂||

imē vai lōkāḥ paritasthuṣāḥ | imānēvāsmāi lōkān
yūnakti | rōcāntē rōcānā divītyāḥ | nakṣātrāṇi vai
rōcānā divi | nakṣātrāṇyēvāsmāi rōcayati |
yuñjantyāsyā kāmyētyāḥ | kāmānēvāsmāi yunakti |
harī vipākṣasētyāḥ | imē vai harī vipākṣasā | imē
ēvāsmāi yunakti ||¹³ ||

śōṇā dhr̥ṣṇū nṛvāhasētyāḥ | ahōrātrē vai nṛvāhāsā |
ahōrātrē ēvāsmāi yunakti | ētā ēvāsmāi dēvatā
yunakti | suvargasyā lōkasya samāṣṭyai | kētuṃ
kṛṇvannākētava itī dhvajam pratimuñcati | yaśā
ēvainagm rājñāṅgamayati | jīmūtāsyēva bhavati |
pratīkamityāḥ | yathāyajurēvaitati | yē tē panthānaḥ
savitaḥ pūrvyāsa ityādhvaryuryajāmānaṃ
vācayatyabhijityai ||¹⁴ ||

parā vā ētasyā yajña ēti | yasyā paśurupākṛtōṣnyatra
vēdyā ēti | ētaggstōtarētēnā pathā
punāraśvamāvartayāsi na ityāḥ | vāyurvai stōtā |
vāyumēvāsyā parastāddadhātyāvṛtṭyai | yathā vai
haviṣō grhītasya skandati | ēvaṃ vā ētadaśvāsyā
skandati | yadāsyōpākṛtasya lōmāni śīyāntē | yadvālēṣu
kācānāvayānti | lōmānyēvāsyā tatsambhāranti ||¹⁵ ||

bhūrbhuvāḥ suvariti prajāpatyābhirāvāyanti |
prajāpatyō vā aśvāḥ | svayaivainaṃ dēvatāyā
samārdhayanti | bhūriti mahiṣī | bhuvā itī vāvātā |
suvariti parivṛktī | ēṣāṃ lōkānāmabhijityai | hiraṇyayāḥ
kācā bhāvanti | jyōtirvai hiraṇyam |
rāṣṭramāśvamēdhaḥ ||¹⁶ ||

jyōtiścaivāsmāi rāṣṭram cā samīci dadhāti |
sahasrāmbhavanti | sahasrāsammitaḥ suvargō lōkaḥ |

suvargasyā lōkasyābhijityai | apa vā ētasmāttējā
indriyaṃ paśavaḥ śrīḥ krāmanti | yōśśvamēdhēna
yajātē | vasāvastvāśñjantu gāyatrēṇa chandasēti
mahīṣyaabhyānakti | tējō vā ājyaṃ | tējō gāyatrī |
tējāsaivāsmāi tējōśvārundhē ||¹⁷ ||

rudrāstvāñjantu traīṣṭūbhēṇa chandasēti vāvātā | tējō
vā ājyaṃ | indriyantriṣṭup | tējāsaivāsmā
indriyamavārundhē | ādityāstvāśñjantu jāgātēṇa
chandasēti parivṛktī | tējō vā ājyaṃ | paśavō jagātī |
tējāsaivāsmē paśūnavārundhē | patnāyōśbhyāñjanti |
śriyā vā ētadrūpam ||¹⁸ ||

yatpatnāyāḥ | śriyāmēvāsmintaddādhati | nāsmāttējā
indriyam paśavaḥ śrīrapā krāmanti | lājī (3) ñchācī (3)
n yaśōmamā(4) ityatiriktamannamaśvāyōpāhāranti |
prajāmēvānnādīm kūrvatē | ētaddēvā
annāmattaitadannāmaddhi prajāpata ityāha |
prajāyāmēvānnādyāndadhatē | yadi nāvajighrēt | agniḥ
paśurāsīdityavāghrāpayēt | avā haiva jighrati | ākrāṇ
vājī kramairatyākramīdvājī dyaustē pṛṣṭham pṛthivī
sadhasthamityaśvāmanūmantrayatē | ēṣāṃ
lōkānāmabhijityai | samiddhō añjankṛdāram
matīnāmityaśvāsyāpriyō bhavanti sarūpatyāyā ||¹⁹ ||

paritasthuṣa ityāhēmē ēvāsmāi yunaktyabhijityai bharantyaśvamēdhō rūndhē rūpañjighrati trīṇi ca ||^[4] ||

tējāsā vā ēṣa brāhmavarcasēṇa vyṛddhyatē |
yōśśvamēdhēna yajātē | hōtā ca brāhmā ca
brāhmōdyam vadataḥ | tējāsā caivainaṃ
brāhmavarcasēṇā ca samārdhayataḥ | dakṣiṇatō
brāhmā bhāvati | dakṣiṇataāyatanō vai brāhmā |
bārhaspatyō vai brāhmā | brāhmavarcasamēvāsyā

dakṣiṇatō dādadhāti| tasmāddakṣiṇōṣrdhō
brahmavarcaṣitāraḥ| uttaratō hōtā bhavati||²⁰ ||

uttarataāyatanō vai hōtā| āgnēyō vai hōtā| tējō vā
agniḥ| tējā ēvāsyōttaratō dādadhāti|
tasmāduttarōṣrdhāstējasvitāraḥ| yūpāmabhitō
vadataḥ| yajamānadēvatyō vai yūpāḥ| yajamānamēva
tējāsā ca brahmavarcaṣenā ca samārdhayataḥ| kigg
svidāsītpūrvacittirityāha| dyaurvai vṛṣṭiḥ
pūrvacittih||²¹ ||

divāmēva vṛṣṭimavarundhē| kigg svidāsīdbṛhadvaya
ityāha| aśvō vai bṛhadvayaḥ| aśvāmēvāvarundhē| kigg
svidāsītpiśaṅgilētyāha| rātrirvai piśaṅgilā|
rātrimēvāvarundhē| kigg svidāsītpilippilētyāha| śrīrvai
pilippilā| annādyāmēvāvarundhē||²² ||

kaḥ svidēkākī cāratītyāha| asau vā āditya ēkākī
cāratih| tējā ēvāvarundhē| ka ūsvijjāyatē punarītyāha|
candramā vai jāyatē punāḥ| āyūrēvāvarundhē| kigg
sviddhimasyā bhēṣajamityāha| agnirvai himasyā
bhēṣajam| brahmavarcaṣamēvāvarundhē| kigg
svidāvapānam mahadityāha||²³ ||

ayam vai lōka āvapānammahat| asminnēva lōkē
pratitiṣṭhati| pṛcchāmi tvā paramantaṁ pṛthivyā
ityāha| vēdirvai parōṣntāḥ pṛthivyāḥ|
vēdimēvāvarundhē| pṛcchāmi tvā bhuvānasya
nābhimītyāha| yajñō vai bhuvānasya nābhiḥ|
yajñamēvāvarundhē| pṛcchāmi tvā vṛṣṇō aśvāsyā rēta
ityāha| sōmō vai vṛṣṇō aśvāsyā rētaḥ|
sōmapīthamēvāvarundhē| pṛcchāmi vācaḥ pāramam

vyōmētyāha| brahma vai vācaḥ pāramam vyōma|
brahmavarcaśamēvāvārundhē||²⁴ ||

hōtā bhavati vai vṛṣṭiḥ pūrvacittirānādyāmēvāvārundhē mahadityāha sōmō vai vṛṣṇō asvāsya
rētāścatvāri ca||

[5]

apa vā ētasmatprāṇāḥ krāmanti| yōśśvamēdhēna
yajātē| prāṇāya svāhā vyānāya svāhēti
samjñāpyamāna āhūtīrjuhōti| prāṇānēvāsmindadhāti|
nāsmātprāṇā apākrāmanti| avāntīḥ
sthāvāntīstvēśvantu| priyāntvā priyāṇām|
varṣiṣṭhamāpyānām| nidhīnāntvā nidhipatigṃ
havāmahē vasō mamētyāha| apaivāsmāi
taddhnuvatē||²⁵ ||

athō dhuvantyēvainaṃ| athō nyēvāsmāi hnuvatē| triḥ
pariyanti| trayā imē lōkāḥ| ēbhya ēvainaṃ lōkēbhyō
dhuvatē| triḥ punaḥ pariyanti| ṣaṭtsampādyantē|
ṣadvā ṛtavāḥ| ṛtubhirēvainaṃdhuvatē| apa vā
ētēbhyāḥ prāṇāḥ krāmanti||²⁶ ||

yē yajñē dhuvānantanvatē| navakṛtvāḥ pariyanti| nava
vai puruṣē prāṇāḥ| prāṇānēvātmandādhatē| naibhyāḥ
prāṇā apākrāmanti| ambē ambālyambika iti
patnīmudānāyati| ahvātaiṣvainaṃ| subhāgē
kāmpīlavāsinītyāha| tapā ēvainaṃmupānāyati| suvargē
lōkē samprōrṇvāthāmityāha||²⁷ ||

suvargamēvainaṃ lōkam gāmayati| āśhamājāni
garbhādhama tvamājāśsi garbhādhāmityāha| prajā vai
paśavō garbhāḥ| prajāmēva paśūnātmandhāttē| dēvā
vā āśvamēdhē pavāmānē| suvargam lōkam na
prajānan| tamaśvāḥ prajānāt|
yatsūcībhirasipathāṅkalpayanti| suvargasyā lōkasya

prajñā²⁸tyaiḥ gāyatrī triṣṭubhajatītyāhaḥ ॥ 28 ॥

yathāyajurēvaitatḥ trayyaḥ sūcyō bhavantiḥ aya²⁹smayyō
rajatā harīnyaḥḥ a²⁹syā vai lōkasyā rūpamāyasmayyāḥḥ
antarikṣasya rajatāḥḥ divō harīnyaḥḥ diśō vā
āyasmayyāḥḥ avāntaradiśā rājatāḥḥ ūrdhvā harīnyaḥḥ
diśā ēvāsmāḥ kalpayatiḥ kastvā chyatiḥ kastvā
viśāstītyāhāhigṃsāyaiḥ ॥ 29 ॥

hnuvātē krāmāntyūrṇvāthāmityāha jagatītyāha kalpayatyēkaḥ caḥ _____ [6]

apa vā ētasmācchrī rāṣṭraḥ krāmātiḥ yōśśvamēdhēna
yajātēḥ ūrdhvāmēnāmucchrāyatādityāhaḥ śrīrvai
rāṣṭramāśvamēdhaḥḥ śriyāmēvāsmāḥ
rāṣṭramūrdhvāmucchrāyatiḥ vēṇubhāraṅgirāvivētyāhaḥ
rāṣṭraḥ vai bhāraḥḥ rāṣṭramēvāsmāḥ paryūhatiḥ
athāsyā madhyāmēdhatāmityāhaḥ śrīrvai rāṣṭrasya
madhyamḥ ॥ 30 ॥

śriyāmēvāvārundhēḥ śītē vātē punannivētyāhaḥ kṣēmō
vai rāṣṭrasyā śītō vātāḥḥ kṣēmāmēvāvārundhēḥ
yaddhāriṇī yavamattītyāhaḥ vidvai hāriṇīḥ rāṣṭraḥ
yavāḥḥ viśam caivāsmāḥ rāṣṭraḥ cā samīci dadhātiḥ
na puṣṭam paśu mānyataḥ ityāhaḥ tasmādrājā paśūnna
puṣyātiḥ ॥ 31 ॥

sūdrā yadaryājārā na pōṣāya dhanāyatītyāhaḥ
tasmādvaiśīputrannābhiṣīncantēḥ iyaḥ yakā
śākuntikētyāhaḥ vidvai śākuntikāḥ
rāṣṭramāśvamēdhaḥḥ viśam caivāsmāḥ rāṣṭraḥ cā
samīci dadhātiḥ āhalamiti sarpatītyāhaḥ
tasmādrāṣṭrāya viśaḥ sarpantiḥ āhātāṅgabhē pasa
ityāhaḥ vidvai gabhāḥḥ ॥ 32 ॥

rāṣṭram pasāḥ| rāṣṭramēva viśyāhanti| tasmādrāṣṭram
viśam ghātukam| mātā ca tē pitā ca ta ityāha| iyaṁ
vai mātā| asau pitā| ābhyāmēvainaṁ paridadāti|
agram vṛkṣasyā rōhata ityāha| śrīrvai vṛkṣasyāgram|
śriyamēvāvā rundhē||³³||

prasulāmīti tē pitā gabhē muṣṭimātagmṣayadityāha|
vidvai gabhāḥ| rāṣṭrammuṣṭiḥ| rāṣṭramēva viśyāhanti|
tasmādrāṣṭram viśam ghātukam| apa vā ētēbhyāḥ
prāṇāḥ krāmanti| yē yajñēspūtam vadanti|
dadhikrāvṇṇō akāriṣamīti surabhimatīmṛcaṁ vadanti|
prāṇā vai sūrabhayāḥ| prāṇānēvātmandādhatē|
naibhyāḥ prāṇā apākrāmanti| āpō hi ṣṭhā māyōbhuvā
ityadbhirmārjayantē| āpō vai sarvā dēvatāḥ|
dēvatābhirēvātmānaṁ pavayantē||³⁴||

rāṣṭrasya madhyam puṣyāti gabhō rundhē dadhatē ca tvārī ca||^[7]

prajāpātiḥ prajāḥ sṛṣṭvā prēṇāṣnu prāviśat| tābhyāḥ
punāḥ sambhāvitunnāśāknōt| sōṣbravīt|
rdhnavaditsaḥ| yō mētaḥ punāḥ sambharaditi| tam
dēvā āśvamēdhēnaiva samābharan| tatō vai ta
ārdhnuvan| yōṣśvamēdhēna yajātē| prajāpātimēva
sambhāratyrdhnōti| puruṣamālābhatē||³⁵||

vairājō vai puruṣaḥ| virājāmēvālābhatē| athō annaṁ
vai virāṭ| annāmēvāvārundhē| āśvamālābhatē|
prajāpatyō vā āśvaḥ| prajāpātimēvālābhatē| athō
śrīrvā ēkāśapham| śriyamēvāvārundhē|
gāmālābhatē||³⁶||

yajñō vai gauḥ| yajñāmēvālābhatē| athō annaṁ vai
gauḥ| annāmēvāvārundhē| ajāvī ālābhatē bhūmnē|
athō puṣṭirvai bhūmā| puṣṭimēvāvārundhē|

paryāgnikṛtaṃ
 puruṣaṅcāraṇyāggścōtsrjantyahigṃsāyaiḥ ubhau vā
 ētau paśū ālābhyētēḥ yaścāvamō yaścā paramaḥḥ
 tēssyōbhayē yajñē baddhāḥḥ abhīṣṭā abhiprītāḥḥ
 abhijitā abhihūtā bhavantiḥ naināndaṅkṣṇavāḥ paśavō
 yajñē baddhāḥḥ abhīṣṭā abhiprītāḥḥ abhijitā abhihūtā
 higṃsantiḥ yōśśvamēdhēna yajātēḥ ya ū cainamēvaṃ
 vēdāḥ ॥ 37 ॥

labhatē gāmālābhatē paramōśśtau cāḥ _____ [8]

prathamēna vā ēṣa stōmēna rādhvāḥ catuṣṭōmēna
 kṛtēnāyānāmutterāḥḥ ēkavigṃsē prātiṣṭhāyām prāti
 tiṣṭhatiḥ ēkavigṃsātprātiṣṭhāyāḥ ṛtūnaṅvārōhatiḥ ṛtavō
 vai prṣṭhāniḥ ṛtavāḥ saṃvatsaraḥḥ ṛtuṣvēva
 saṃvatsarē prātiṣṭhāyāḥ dēvatā abhyārōhatiḥ
 śakvārayaḥ prṣṭhambhāvantyanyadānyacchandaḥḥ
 anyēśnyē vā ētē paśava ālābhyantēḥ ॥ 38 ॥

utēvā grāmyāḥḥ utēvāraṇyāḥḥ ahārēva rūpēna
 samārdhayatiḥ athō ahnā ēvaiṣa balirhriyatēḥ tadāhuḥḥ
 apāśavō vā ētēḥ yadājāvayaścāraṇyāścāḥ ētē vai sarvē
 paśavaḥḥ yadgavyā itīḥ gavyānpaśūnūttamēśhaṃ
 nālābhatēḥ ॥ 39 ॥

tēnaiṅvōbhayaṅpaśūnavārundhēḥ prajāpatyā bhāvantiḥ
 anābhijitasyābhijityaiḥ saurīrnavā śvētā vaśā
 ānūbandhyā bhavantiḥ antata ēva
 brāhmavarcaśamavārundhēḥ sōmāya
 svarājñēśnōvāhāvānaḍvāhāvitiḥ dvandvināḥ
 paśūnālābhatēḥ ahōrātrāṇāmabhijityaiḥ paśubhirvā ēṣa
 vyṛdhyatēḥ yōśśvamēdhēna yajātēḥ
 chagalaṅkalmaśāṅkikidīviṃ vidīgayamitiḥ

tvāṣṭrānpaśūnā lābhatē| paśubhirēvātmānagm
samārdhayati| ṛtubhīrvā ēṣa vyṛdhyatē|
yōṣṣvamēdhēna yajātē| piśaṅgāstrayō vāsantā
ityṛtupaśūnālābhatē| ṛtubhīrēvātmānagm
samārdhayati| ā vā ēṣa paśubhyō vṛścyatē|
yōṣṣvamēdhēna yajātē| paryāgnikṛtā
utsṛjantyānāvrasakāya||₄₀ ||

labhyantē labhatē tvāṣṭrānpaśūnālābhatēṣṣtau cā||—————[9]

prajāpātirakāmayata mahānānnādaḥ syāmiti| sa
ētāvāśvamēdhē mahīmānāvapaśyati| tāvagr̥hṇīta| tatō
vai sa mahānānnādōṣbhavati| yaḥ kāmayaṭa
mahānānnādaḥ syāmiti| sa ētāvāśvamēdhē mahīmānaḥ
gr̥hṇīta| mahānēvānnādō bhavati| yajamānadēvatyā
vai vapā| rājā mahimā| yadvapāmmahimnōbhayataḥ
pariyajāti| yajamānamēva rājyēnōbhayataḥ
parigr̥hṇāti| purastātsvāhākārā vā anyē dēvāḥ|
upariṣṭātsvāhākārā anyē| tē vā ētēṣṣvā ēva mēdhyā
ubhayēṣvārudhyantē| yadvapāmmahimnōbhayataḥ
pariyajāti| tānēvōbhayanprīṇāti||₄₁ ||

pariyajāti ṣaṭcā||—————[10]

vaiśvadēvō vā aśvāḥ| tam yatprajāpatyam kuryāti| yā
dēvatā apibhāgāḥ| tā bhāgadhyēna vyārdhayēt|
dēvatābhyāḥ samadāndadhyāt|
stēgāndaggṣṭrābhyāmmaṇḍūkām jambhyēbhiriti|
ājyāmavādānam kṛtvā prātisaṅkhyāyamāhūtīrjuhōti|
yā ēva dēvatā apibhāgāḥ| tā bhāgadhyēna
samārdhayati| na dēvatābhyāḥ samadam dadhāti||₄₂ ||
catūrdaśaitānānuvākāñjuhōtyanāntarītyai| prayāsāya

svāhēti pañcadaśam| pañcadaśa vā ārdhamāśasya
rātrāyaḥ| ārdhamāśaśaḥ saṁvatsara āpyatē|
dēvāsuraḥ saṁyattā āsan| tēṣṭbruvannagnayaḥ
sviṣṭakṛtāḥ| aśvāśya mēdhyāśya
vayamūddhāramuddhārāmahai| athaitānabhi
bhāvāmēti| tē lōhitamudāharanta| tatō dēvā
abhāvan||⁴³ ||

parāṣśuraḥ| yatsviṣṭakṛdbhyō lōhitam juhōti
bhrātṛvyābhibhūtyai| bhavātyātmanā| parāṣśya
bhrātṛvyō bhavati| gōmṛgakaṇṭhēnā
prathamāmāhūtim juhōti| paśavō vai gōmṛgaḥ|
rudrōṣgniḥ sviṣṭakṛt| rudrādēva paśūnantardādadhāti|
athō yatraiśāṣṣhūtirhūyatē| na tatrā rudraḥ
paśūnabhimānyatē||⁴⁴ ||

aśvaśaphēnā dvitīyāmāhūtim juhōti| paśavō vā
ēkaśapham| rudrōṣgniḥ sviṣṭakṛt| rudrādēva
paśūnantardādadhāti| athō yatraiśāṣṣhūtirhūyatē| na
tatrā rudraḥ paśūnabhimānyatē| ayaśmayēna
kamaṇḍalūnā tṛtīyām| āhūtim juhōtyāyāśyō vai
prajāḥ| rudrōṣgniḥ sviṣṭakṛt| rudrādēva prajā
antardādadhāti| athō yatraiśāṣṣhūtirhūyatē| na tatrā
rudraḥ prajā abhimānyatē||⁴⁵ ||

dadhātyabhāvanmanyatē prajā antardādadhāti dvē ca ||—————[11]

aśvāśya vā ālābdhasya mēdha udākrāmat|
tadaśvastōmīyamabhavat| yadaśvastōmīyam juhōti|
samēdhamēvainamālābhatē| ājyēna juhōti| mēdhō vā
ājyam| mēdhōṣvastōmīyam| mēdhēnaiṣmīnāmēdham
dadhāti| ṣaṭtrigṁśataḥ juhōti| ṣaṭtrigṁśadakṣarā
brhatī||⁴⁶ ||

bārḥātāḥ paśavāḥ| sā paśūnāmmātrā| paśūnēva
mātrāyā samārdhayati| tāyadbhūyāsīrvā kaniyasīrvā
juhuyāt| paśūnmātrāyā vyārdhayēt| ṣaṭtrigṃśataṃ
juhōti| ṣaṭtrigṃśadakṣarā br̥hātī| bārḥātāḥ paśavāḥ|
sā paśūnāmmātrā| paśūnēva mātrāyā samārdhayati||₄₇||
āsvastōmīyagṃ hutvā dvīpadā juhōti| dvīpādvai
puruṣō dvīprātiṣṭhaḥ| tadēnaṃ pratiṣṭhayā
samārdhayati| tadāhuḥ| āsvastōmīyaṃ pūrvagṃ
hōtavyā (3) ndvīpadā (3) iti| āsvō vā āsvastōmīyaṃ|
puruṣō dvīpadāḥ| āsvastōmīyagṃ hutvā dvīpadā
juhōti| tasmāddvīpāccatūṣpādamatti| athō dvīpadyēva
catūṣpadaḥ pratiṣṭhāyapati| dvīpadā hutvā|
nānyāmuttārāmāhūtiṃ juhuyāt|
yadanyāmuttārāmāhūtiṃ juhuyāt| pra
prātiṣṭhāyāścyavēta| dvīpadā antatō juhōti
pratiṣṭhityai||₄₈||

br̥ṛatyārdhayati sthāpayati pañcā ca|| [12]

prajāpātiraśvāmēdhamāsṛjataḥ | sōḥsmātsṛṣṭōḥpākṛāmatḥ |
tam yājñakṛatubhīranvaicchatḥ | tam
yājñakṛatubhīrnānvāvindatḥ | tam iṣṭibhīranvaicchatḥ |
tam iṣṭibhīranvāvindatḥ | tad iṣṭīnāmiṣṭitvam |
yatsamvatsaram iṣṭibhīryajātē | aśvāmēva
tadanvicchatḥ | sāvitrīyō bhavanti || 49 ||

iyam vai sāvītā| yō vā asyānnaśyātī| yō nīlayātē|
asyām vāva tam vīndanti| na vā imāṅkaścaṇētyāhuḥ|
tīryannōrdhvyētumarhatī| yatsāvītriyō bhavānti|
savitrprāsūta ēvainaṁmicchati| īśvarō vā aśvaḥ
pramūktaḥ parām parāvataṅgantōḥ|
yatsāyandhrtīrjuhōtī| aśvāśyaiva yatyai dhrtyai||₅₀||

yatprātarīṣṭibhīryajātē|

aśvāmēva tadanvicchatī| yatsāyandhṛtīrjuhōtī|
aśvāsyaiṣa yatyai dhṛtyai| tasmātsāyaṃ prajāḥ
kṣēmyā bhavanti| yatprātarīṣṭibhīryajātē| aśvāmēva
tadanvicchatī| tasmāddivā naṣṭaiṣa ēti|
yatprātarīṣṭibhīryajātē sāyandhṛtīrjuhōtī|
ahōrātrābhyāmēvainaṃmanvicchatī| athō
ahōrātrābhyāmēvāsmāi yōgākṣēmaṃ kālpayati||⁵¹ ||

bhāvanti dhṛtyā ēnaṃmanvicchatyēkaṃ ca||—————[13]

apaṃ vā ētasmācchrī rāṣṭraṅkrāmāti| yōśśvamēdhēna
yajātē| brāhmaṇau vīṇāgāthinau gāyataḥ| śrīyā vā
ētadrūpam| yadvīṇā| śrīyāmēvāsmintaddhāttaḥ| yadā
khalu vai puruṣaḥ śrīyāmaśñutē| vīṇāśśmai vādyatē|
tadāhuḥ| yadubhau brāhmaṇau gāyētām||⁵² ||

prabhragmśūkāsmācchrīḥ syāt| na vai brāhmaṇē śrī
rāmata itī| brāhmaṇōśnyō gāyēt| rājanyōśnyah|
brahmaṃ vai brāhmaṇaḥ| kṣatragm rājanyāḥ| tathā
hāsyā brahmaṇā ca kṣatrēṇā cōbhayataḥ| śrīḥ
parigrhītā bhavati| tadāhuḥ| yadubhau divā gāyētām|
apāsmādrāṣṭraṅkrāmēt||⁵³ ||

na vai brāhmaṇē rāṣṭragm rāmata itī| yadā khalu vai
rājā kāmayaṭē| athā brāhmaṇañjināti| divā brāhmaṇō
gāyēt| naktagm rājanyāḥ| brahmaṇō vai rūpamahāḥ|
kṣatrasya rātriḥ| tathā hāsyā brahmaṇā ca kṣatrēṇā
cōbhayatō rāṣṭraṃ parigrhītambhavati| ityādadā
ityāyajathā ityāpaca itī brāhmaṇō gāyēt| iṣṭāpūrtam
vai brāhmaṇasyā||⁵⁴ ||

iṣṭāpūrtēnaiṣvainaṃ sa samārdhayati| ityājinā

ityāyudhyathā ityamugm̐ sāṅgrāmamahanniti
rājanyāḥ| yuddham vai rājanyāsyā| yuddhēnaiṣvainaḡm̐
sa samārdhayati| ak~lptā vā ētasyartava ityāhuḥ|
yōśśvamēdhēna yajāta itī| tīsrōśnyō gāyāti tīsrōśnyāḥ|
ṣaṭtsampādyantē| ṣadvā rtavāḥ| rtūnēvāsmāi
kalpayataḥ| tābhyāḡm̐ saggsthāyām| anōyuktē ca śatē
ca dadāti| śatāyuh puruṣaḥ śatēndriyāḥ|
āyūsyēvēndriyē pratitiṣṭhati|| 55 ||

gāyētāṅkrāmēdbrāhmaṇasyā kalpayataścatvāri ca|| [14]

sarvēṣu vā ēṣu lōkēṣu mṛtyavōśnvāyāttāḥ| tēbhyō
yadāhūtīrna juhuyāt| lōkēlōka ēnam mṛtyurvīndēt|
mṛtyavē svāhā mṛtyavē
svāhētyābhipūrvamāhūtīrjuhōti| lōkāllōkādēva
mṛtyumavāyajatē| nainam̐ lōkēlōkē mṛtyurvīndati|
yadamuṣmai svāhāśmuṣmai svāhēti juhvātsaṅcākṣīta|
bahum̐ mṛtyumamitraḥ kurvīta| mṛtyavē
svāhētyēkāsmā ēvaikāḡ juhuyāt| ēkō vā amuṣmillōkē
mṛtyuh|| 56 ||

aśanayā mṛtyurēva| tamēvāmuṣmillōkēśvāyajatē|
bhrūṇahatyāyai svāhētyāvabhṛtha āhūtim̐ juhōti|
bhrūṇahatyāmēvāvā yajatē| tadāhuḥ| yadbhrūṇahatyā
pātryāsthā| kasmādyajñēśpi kriyata itī| amṛtyurvā
anyō bhrūṇahatyāyā ityāhuḥ| bhrūṇahatyā vāva
mṛtyuriti| yadbhrūṇahatyāyai svāhētyāvabhṛtha
āhūtim̐ juhōti|| 57 ||

mṛtyumēvāhūtyā tarpayitvā pāripāṇam̐ kṛtvā|
bhrūṇaghñē bhēṣajam̐ kārōti| ētāḡm̐ ha vai mundaibha
audanyavaḥ| bhrūṇahatyāyai prāyāścittim̐ vidām̐

cākāraḥ yō hāsyāpi prajāyāṃ brāhmaṇagṃ hantiḥ
sarvāsmāi tasmāi bhēṣajagṃ kārōtiḥ jumbākāya
svāhētyāvabhṛtha ūttamāmāhūtiṃ juhōtiḥ varuṇō vai
jumbakāḥ antata ēva varuṇamavāyajatēḥ
khalatērviklidhasyā śuklasyā pingākṣasyā mūrdham
juhōtiḥ ētadvai varuṇasya rūpamḥ rūpēṇaiva
varuṇamavāyajatēḥ⁵⁸ ॥

lōkē mr̥tyurjuhōtiḥ mūrdham juhōtiḥ dvē caḥ _____ [15]

vāruṇō vā āsvāḥ tam dēvatāyā vyārdhayatiḥ
yatprajāpatyam kārōtiḥ namō rājñē namō
varuṇāyētyāhaḥ vāruṇō vā āsvāḥ svayaivainam
dēvatāyā samārdhayatiḥ namōśśvāyā namāḥ
prajāpātaya ityāhaḥ prajāpatyō vā āsvāḥ svayaivainam
dēvatāyā samārdhayatiḥ namōśdhipātaya ityāhaḥ⁵⁹ ॥

dharmō vā adhipatiḥ dharmāmēvāvarundhēḥ
adhipatirasyadhipatimmā kurvadhipatiraham prajānāṃ
bhūyāsamityāhaḥ adhipatimēvainagṃ samānānāṃ
kārōtiḥ māndhēhi mayi dhēhītyāhaḥ
āśiṣāmēvaitāmāśāstēḥ upākṛtāya svāhētyupākṛtē
juhōtiḥ ālābdhāya svāhētiḥ niyūktē juhōtiḥ hutāya
svāhētiḥ hutē juhōtiḥ ēṣaṃ lōkānāmabhijityaiḥ⁶⁰ ॥

pra vā ēṣa ēbhyō lōkēbhyāścyavatēḥ yōśśvamēdhēna
yajātēḥ āgnēyamāindrāgnamāśvinamḥ tānpaśūlābhatē
pratiṣṭhityaiḥ yadāgnēyō bhavātiḥ agniḥ sarvā
dēvatāḥ dēvatā ēvāvarundhēḥ brahma vā agniḥ
kṣatramindrāḥ yadāindrāgnō bhavātiḥ⁶¹ ॥

brahmākṣatrē ēvāvarundhēḥ yadāśvinō bhavātiḥ
āśiṣāmavaruddhyaiḥ trayō bhavantiḥ trayā imē lōkāḥ
ēṣvēva lōkēṣu pratiṣṭhathiḥ

agnayēṣgm̐hōmucēṣṣṭākāpāla itī daśāhaviṣamīṣṭim
nirvāpatiḥ daśākṣarā virāṭḥ annam virāṭḥ
virājaivānnādyamavarundhē agnērmānvē
prathamasya pracētasā itī yājyānuvākya bhavanti
sarvatvāyā ॥⁶² ॥

adhīpataya ityāhābhijityā aindrāgnō bhavāti rundha ēkaṁ ca ॥^[16]

yadyaśvāmupatapādvindēt agnēyamaṣṭākāpālam
nirvāpēt saumyam carum sāvitramaṣṭākāpālam
yadāgnēyō bhavāti agniḥ sarvā dēvatāḥ
dēvatābhirēvaināmbhiṣajyati yatsaumyō bhavāti
sōmō vā oṣādhināgm rājā yābhyā ēvainam vindati ॥⁶³ ॥

tābhirēvaināmbhiṣajyati yatsāvitro bhavāti
savitṛprāsūta ēvaināmbhiṣajyati etābhirēvainam
dēvatābhirbhiṣajyati agadō haiva bhavāti pauṣṇam
carum nirvāpēt yadi ślōṇaḥ syāt pūṣā vai ślaunyasya
bhiṣak sa ēvaināmbhiṣajyati aślōṇō haiva bhavati ॥⁶⁴ ॥

raudram carum nirvāpēt yadi mahatī
dēvatāsbhimanyēta etaddēvatyō vā aśvāḥ
svayaivainam dēvatāyā bhiṣajyati agadō haiva
bhavati vaiśvānaram dvādāśakapālam
nirvāpēnmṛgākharē yadi nāgacchēt iyam vā
agnirvaiśvānaraḥ iyamēvaināmarcibhyām
parirōdhamānāyati āhaiva sutyamahārgacchati
yadyadhīyāt ॥⁶⁵ ॥

agnayēṣgm̐hōmucēṣṣṭākāpālaḥ sauryam payāḥ
vāyavyā ājyābhāgaḥ yajāmānō vā aśvāḥ agm̐hāsā vā
ēṣa gr̥hītaḥ yasyāśvō mēdhāya prōkṣitōsdhyētī
yadagm̐hōmucē nirvapāti agm̐hāsa ēva tēnā mucyatē
yajāmānō vā aśvāḥ rētāsā vā ēṣa vyṛdhyatē ॥⁶⁶ ॥

yasyāśvō mēdhāya prōkṣitōṣdhyēti| sauryagm rētaḥ|
yatsauryam payō bhavāti| rētasaivainagm sa
samārdhayati| yajāmānō vā aśvāḥ| garbhairvā ēṣa
vyṛdhyatē| yasyāśvō mēdhāya prōkṣitōṣdhyēti|
vāyavyā garbhāḥ| yadvāyavyā ājyābhāgō bhavāti|
garbhairēvainagm sa samārdhayati| athō
yasyaiṣāśvāmēdhē prāyāścittiḥ kriyatē| iṣṭvā
vasīyānbhavati||⁶⁷ ||

vīndatyāślōṇō haiva bhavatyadhīyādr̥dhyatē garbhairēvainagm sa samārdhayati dvē ca||—————[17]

tadāhuḥ| dvādaśa brahmaudanāntsaggsthītē nirvāpēt|
dvādaśabhīrvēṣṭibhīryajētēti| yadiṣṭibhīryajēta|
upanāmūka ēnam yajñāḥ syāt| pāpiyāgmstu syāt|
āptāni vā ētasya chandāgmsi| ya ijānaḥ| tāni ka
ētāvādāśu punaḥ prayuḥ jītēti| sarvā vai saggsthītē
yajñē vāgāpyatē||⁶⁸ ||

sāptā bhāvati yātayāmnī| krūrīkṛtēva hi
bhavatyarūṣkṛtā| sā na punaḥ prayujyētyāhuḥ|
dvādaśaiva brāhmaudanāntsaggsthītē nirvāpēt|
prajāpātīrvā ōḍanaḥ| yajñāḥ prajāpātiḥ| upanāmūka
ēnam yajñō bhāvati| na pāpiyānbhavati| dvādaśa
bhavanti| dvādaśamāsāḥ samvatsaraḥ| samvatsara
ēva pratitiṣṭhati||⁶⁹ ||

āpyatē samvatsara ēkaḥ ca||—————[18]

ēṣa vai vibhūrnāmā yajñāḥ| sarvagm ha vai tatrā
vibhu bhāvati| yatraitēnā yajñēna yajāntē| ēṣa vai
prabhūrnāmā yajñāḥ| sarvagm ha vai tatrā prabhu
bhāvati| yatraitēnā yajñēna yajāntē| ēṣa vā
ūrjāsvānnāmā yajñāḥ| sarvagm ha vai
tatrōrjāsvadbhavati| yatraitēnā yajñēna yajāntē| ēṣa

vai payāsvānnāmā yajñah॥₇₀॥

sarvagm̐ ha vai tatra payāsvadbhavati| yatraitēnā
yajñēna yajantē| ēṣa vai vidhṛtō nāmā yajñah|
sarvagm̐ ha vai tatra vidhṛtambhavati| yatraitēnā
yajñēna yajantē| ēṣa vai vyāvṛttō nāmā yajñah|
sarvagm̐ ha vai tatra vyāvṛttambhavati| yatraitēnā
yajñēna yajantē| ēṣa vai pratiṣṭhitō nāmā yajñah|
sarvagm̐ ha vai tatra pratiṣṭhitambhavati॥₇₁॥

yatraitēnā yajñēna yajantē| ēṣa vai tējasvī nāmā
yajñah| sarvagm̐ ha vai tatra tējasvi bhāvati|
yatraitēnā yajñēna yajantē| ēṣa vai brāhmavarcasī
nāmā yajñah| ā ha tatra brāhmaṇō brāhmavarcasī
jāyatē| yatraitēnā yajñēna yajantē| ēṣa vā ātivyādhī
nāmā yajñah| ā ha vai tatra rājanyōstivyādhī jāyatē|
yatraitēnā yajñēna yajantē| ēṣa vai dīrghō nāmā
yajñah| dīrghāyūṣō ha vai tatra manuṣyā bhavanti|
yatraitēnā yajñēna yajantē| ēṣa vai k~lptō nāmā
yajñah| kalpātē ha vai tatra prajābhyō yōgaksēmaḥ|
yatraitēnā yajñēna yajantē॥₇₂॥

payāsvānnāmā yajñah pratiṣṭhitambhavati yatraitēnā yajñēna yajantē ṣaṭcā (ēṣa vai vibhūḥ

prabhūrūrjāsvānpayāsvān vidhṛtō vyāvṛttaḥ pratiṣṭhitastējasvī brāhmavarcasyātivyādhī dīrghaḥ k~lptō

dvādaśa॥)॥

[19]

tārpyēnāśvagm̐ samjñāpayanti| yajñō vai tārpyam|
yajñēnaiivainagm̐ samārdhayanti| yāmēna sāmna
prastōtāsnūpātiṣṭhatē| yamalōkamēvainam̐ gamayati|
tārpyē cā kṛtyadhīvāsē cāśvagm̐ samjñāpayanti|
ētadvai pāsūnāgm̐ rūpam| rūpēṇaiva pāsūnavārundhē|
hiraṇyakaśipu bhāvati| tējasōsvāruddhyai॥₇₃॥

rukṁō bhāvati| suvargasyā lōkasyānūkhyātyai| āsvō
bhavati| prajāpātērāptyai| āsya vai lōkasyā

rūpantārpyam| antarīkṣasya kṛtyadhīvāsaḥ| divo
hiraṇyakaśipu| ādityasyā rukmaḥ| prajāpātērasvāḥ|
imamēva lōkantārpyēṇāptōti|| 74 ||

antarīkṣam kṛtyadhīvāsēna| divagm hiraṇyakaśipunā|
ādityagm rukmēna| āsvēnaiva mēdhyēna prajāpātēḥ
sāyūjyagm salōkatāmāpnōti| ētāsāmēva dēvatānāgm
sāyūjyam| sārṣṭitāgm samānalōkatāmāpnōti|
yōśśvamēdhēna yajātē| ya ū cainamēvaṁ vēdā|| 75 ||

avārudhyā āpnōtyaṣṭau cā|| _____ [20]

ādityāścāṅgīrasaśca suvargē lōkēśspardhanta|
tēśṅgīrasa ādityēbhyāḥ| amumādityamaśvagg śvētaṁ
bhūtaṁ dakṣiṇāmanayan| tēśbruvan| yannō nēṣṭa| sa
varyō bhūditi| tasmādaśvagm savaryētyāhvāyanti|
tasmādyajñē varō dīyatē|
yatprajāpātīrālabdhōśśvōśbhavat| tasmādaśvō
nāmā|| 76 ||

yacchvayadarurāsīt| tasmādarvā nāmā| yatsadyō
vājāntsamajāyat| tasmādvājī nāmā| yadasūrāṇām
lōkānādāta| tasmādādityō nāmā| agnirvā
āśvamēdhasya yōnirāyatānam|
sūryōśgnēryōnirāyatānam| yadaśvamēdhēśgnau cityā
uttaravēdimūpavapāti|
yōnimantamēvaināmāyatānavantaṁ karōti|| 77 ||
yōnimānāyatānavānbhavati| ya ēvaṁ vēdā|
prāṇāpānau vā ētau dēvānām| yadārkāśvamēdhau|
prāṇāpānāvēvāvarundhē| ōjō balam vā ētau dēvānām|
yadārkāśvamēdhau| ōjō balāmēvāvarundhē| agnirvā
āśvamēdhasya yōnirāyatānam|
sūryōśgnēryōnirāyatānam| yadaśvamēdhēśgnau cityā

uttaravēdiñcinōti| tāvārkāśvamēdhau|
arkāśvamēdhāvēvāvarundhē| athō
arkāśvamēdhayōrēva pratitiṣṭhati||⁷⁸ ||

nāma karōti sūryōsgnēryōnirāyatānañcatvārī ca||—————[21]

prajāpātiṃ vai dēvāḥ pītaram|
paśumbhūtammēdhāyālābhanta| tamālabhyōpāvasan|
prātaryaṣṭāsmaha iti| ēkaṃ vā ētaddēvānāmaha|
yatsamvatsaraḥ| tasmādaśvāḥ purastātsamvatsara
ālābhyatē| yatprajāpātīrālābdhōśśvōśbhāvat|
tasmādaśvāḥ| yatsadyō mēdhōśbhāvat||⁷⁹ ||

tasmādaśvamēdhaḥ| vēdukōśśvāmāśumbhāvati| ya
ēvaṃ vēdā| yadvai tatprajāpātīrālābdhōśśvōśbhāvat|
tasmādaśvāḥ prajāpātēḥ paśūnāmanūrūpatamaḥ|
āśya putraḥ pratirūpō jāyatē| ya ēvaṃ vēdā| sarvāṇi
bhūtāni sambhṛtyālābhatē| samēnaṃ dēvāstējāsē
brahmavarcasāyā bharanti| yōśśvamēdhēna yajātē||⁸⁰ ||

ya ū cainamēvaṃ vēdā| ētadvai taddēvā ētāndēvatām|
paśumbhūtammēdhāyālābhanta| yajñamēva| yajñēna
yajñamāyajanta dēvāḥ| kāmapraṃ yajñamākurvata|
tēsmṛtatvamākāmayanta| tēsmṛtatvamāgacchan|
yōśśvamēdhēna yajātē| dēvānāmēvāyānēnaiti||⁸¹ ||

prajāpatyēnaiva yajñēna yajātē kāmaprēṇa|
apūnarmāramēva gacchati| ētasya vai rūpēṇa
purastātprajāpatyamṛṣabhaṃ tūparam
bāhurūpamālābhatē| sarvēbhyāḥ kāmēbhyāḥ|
sarvasyāptyai| sarvasya jityai| sarvāmēva tēnāpnōti|
sarvaṃ jayati| yōśśvamēdhēna yajātē| ya ū
cainamēvaṃ vēdā||⁸² ||

mēdhōśbhāvadyajāta ēti vēdā||—————[22]

yō vā aśvāsyā mēdhyāsyā lōmānī vēdā| aśvāsyāiva
mēdhyāsyā lōmaṃ lōmaṃ juhōti| aḥōrātrē vā aśvāsyā
mēdhyāsyā lōmānī| yatsāyaṃ prātarjuhōti| aśvāsyāiva
mēdhyāsyā lōmaṃ lōmaṃ juhōti| ētadānukṛti ha sma
vai purā| aśvāsyā mēdhyāsyā lōmaṃ lōmaṃ juhvati|
yō vā aśvāsyā mēdhyāsyā padē vēdā| aśvāsyāiva
mēdhyāsyā padēpadē juhōti| darśapūrṇamāsau vā
aśvāsyā mēdhyāsyā padē||⁸³||

yaddarśapūrṇamāsau yajātē| aśvāsyāiva mēdhyāsyā
padēpadē juhōti| ētadānukṛti ha sma vai purā|
aśvāsyā mēdhyāsyā padēpadē juhvati| yō vā aśvāsyā
mēdhyāsyā vivartānam vēdā| aśvāsyāiva mēdhyāsyā
vivartānēvivartanē juhōti| asau vā ādityōśśvāḥ| sa
āhavanīyamāgācchati| tadvivartatē| yadāgnihōtram
juhōti| aśvāsyāiva mēdhyāsyā vivartānēvivartanē
juhōti| ētadānukṛti ha sma vai purā| aśvāsyā
mēdhyāsyā vivartānēvivartanē juhvati||⁸⁴||

padē āgnihōtram juhōti trīṇi ca|| [23]

prajāpātistamāṣṭādaśibhiḥ prajāpātirakāmayatōbhāvasmai yuñjanti tējasāspāprāṇā
apaśrīrūrdhvāṃ prajāpātīḥ prēṇāśnu prathamēnā prajāpātirakāmayata
mahānvaśśvadēvō vā aśvōśśvāsyā prajāpātistam yājñakṛatubhirapaśrīrbrāhmaṇau
sarvēṣu vāruṇō yadyaśvantadāhurēṣa vai vibhūstārpyēṇādityāḥ prajāpātīm pītaram yō
vā aśvāsyā mēdhyāsyā lōmānī trayōvigṃśatiḥ||²³||

prajāpātiraśmīllōka uttarataḥ śriyāmēva prajāpātirakāmayata mahānyatprātaḥ pra vā
ēṣa ēbhyō lōkēbhyāḥ sarvagṃ ha vai tatra payāḥ svadya ū cainamēvaṃ vēdā
catvāryaśītiḥ||⁸⁴||

prajāpātiraśvamēdham juhvati||

hariḥ ōm||

||iti śrīkrṣṇayajurvedīyataittirīyabrāhmaṇē trtīyāṣṭakē
navamaḥ prapāṭhakaḥ samāptaḥ||

